CORPVS
SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM
LATINORVM

EDITVM CONSILIO ET IMPENSIS

ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE

VINDOBONENSIS

VOL. XXXVIIII.

ITINERA HIEROSOLYMITANA

SAECVLI IIII—VIII

EX RECENSIONE

PAVLI GEYER.

PRAGAE
F. TEMPSKY

VINDOBONAE
F. TEMPSKY

LIPSIAE
G. FREYTAG

MDCCCLXXXVIII.

Verlag der
Österreichischen Akademie
der Wissenschaften

ÖAW

ITINERA HIEROSOLYMITANA

SAECVLI IIII–VIII

RECENSVIT
ET COMMENTARIO CRITICO INSTRVXIT

PAVLVS GEYER.

PRAGAE F. TEMPSKY
VINDOBONAE F. TEMPSKY
LIPSIAE G. FREYTAG
MDCCCLXXXXVIII.

Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften
ÖAW

PRAEFATIO.

Cum abhinc duo lustra Ministerii Bauarici liberalitate mihi potestas facta esset Italiam obeundi cognoscendae antiquitatis causa, propositi mei erat cum alios codices manuscriptos tum codicem Aretinum excutere paulo ante Francisci Gamurrini uiri doctissimi indagatione e bibliothecae, in qua compluria saecula latitauerat, tenebris in lucem protractum. Woelfflinus enim praeceptor carissimus et uiua uoce et recensione editionis principis Gamurrinianae in ephemeridis, qui inscribitur *Archiv für lateinische Lexikographie und Grammatik, uol. IV p. 338 s.* publicata monuerat codice denuo in comparationem uocato nonnihil posse fructus capi cum ad ipsius auctoris uerba emendanda tum ad sermonis familiaris, qualis saeculo quarto exeunte Gallis in usu fuisset, proprietatem cognoscendam. Codice Aretino excusso animum aduerti ad alias terrae sanctae descriptiones; nam nonnullis aliis codicibus inspectis mihi persuaseram nouissimas editiones a Toblero et Molinerio in lucem editas non genuinam scriptorum formam, qualis ex optimis codicibus erui posset, exhibere, sed editorum arbitrio modo huius modo illius codicis auctoritatem nulla ratione aut uia sequentium saepeque temere mutantium concinnatam, immo deprauatam. Itaque negotium ab Academia litterarum Caesarea Vindobonensi mihi impositum, ut Siluiae, quae fertur, peregrinationem in hoc corpore scriptorum ecclesiasticorum latinorum edendam curarem, ita amplexus sum, ut etiam Antoninum Placentinum et Arculfum adicere statuerem, quorum ille quidem studiis Gildemeisteri non parum emendatus, sed tamen non omnibus numeris absolutus anno 1889 typis

mandatus est, hic quantopere nouo post Toblerum editore egeret, iam pridem a *Friderico Vogel* in dissertatione, quae inscribitur *De Hegesippo, qui dicitur, Iosephi interprete, Erlangae 1881,* demonstratum, nuper a Gildemeistero comprobatum est. Cum autem Arculfus pleraque ex Eucherio, qui dicitur, excerpserit, Arculfum ipsum Baeda in libello de locis sanctis exscripserit, etiam haec opuscula addere placuit. Ne autem, qui hac editione usuri essent, Itinerarium Burdigalense, Theodosium, Breuiarium desiderarent, etiam haec adiungere animum induxi, quamquam me non fugit, libelli Baedae, qui est de locis sanctis, editionem a ceteris eius operibus, Itinerarium Burdigalense ab Itinerario Antonini non facile posse separari, cuius noua editio ab O. Cuntz et W. Kubitschek praeparatur. Hieronymi epistolas, quibus de terra repromissionis agit, Vitam sanctae Paulae, epistolam ad Marcellum, epistolam ad Dardanum, ab hac editione exclusi, quoniam Hieronymi opera uniuersa in hoc corpore publicantur. Baedae libellum cum quasi in appendice addiderim satis habui praeter antiquissimos codices eos tantum adhibere, quos sine nimia difficultate adire potui, praesertim cum hic libellus satis bene traditus sit neque multis locis emendatore egeat. Petrus diaconus, qui anno 1137 libellum de locis sanctis ex diuersis auctoribus compilauit, Baedae opusculum fere totum transscripsit. Neque uero ea erat causa, cur eius libellum denuo prelo mandarem, sed quod etiam ex Siluiae peregrinatione atque adeo ex ea parte, quae in codice Arretino conseruata non est, multa in suum librum transsumpsit.

Praeter editiones singulorum scriptorum, quas suo quamque loco afferam, uelut Siluiae editionem alteram Gamurrinianam 1889, editionem Rossicam a uiro doctissimo Pomialowsky confectam, Petersburg 1889, editionem Britannicam Ioh. Bernardi, London 1891, Gildemeisteri editionem Antonini Placentini, Berlin 1889, Theodosii, Bonn 1882, editionem Rossicam Antonini a Pomialowskio publici iuris factam, Petersburg 1895, quibus omnibus quantum debeam grato animo profiteor, haec potissimum opera enumero, quibus in hac editione adornanda potissimis subsidiis usus sum:

Palaestinae descriptiones ex saeculo IV., V. et VI. Itinerarium Burdigala Hierosolymam. Peregrinatio S. Paulae. Eucherius de locis sanctis. Theodorus de situ terrae sanctae. Nach Drucken und Handschriften mit Bemerkungen herausgegeben von Titus Tobler. St. Gallen. Huber und Comp. 1869. 149 pp. 8°.

Itinera Hierosolymitana et descriptiones terrae sanctae bellis sacris anteriora et latina lingua saec. IV—IX exarata sumptibus societatis illustrandis orientis latini monumentis edidit T. Tobler. I. Geneuae typis I. G. Fick 1877. 240 pp. I 2 ediderunt Titus Tobler et Augustus Molinier, Genevae 1880. LV pp. et 241—418. 8°.

Codices manuscripti, editiones ceteraque subsidia bibliographica summa diligentia congesta sunt in opere egregio: *R. Roehricht, Bibliotheca geographica Palaestinae. Berlin 1890.*

Ipse de singularum peregrinationum codicibus manuscriptis, editionibus, fontibus, sermonis proprietatibus, corruptelis sanandis has lucubrationes edidi:

Kritische Bemerkungen zu S. Siluiae Aquitanae peregrinatio ad loca sancta von P. Geyer. Programm des Gymnasiums bei St. Anna, Augsburg 1890. 8°. 60 pp.

Kritische und sprachliche Erläuterungen zu Antonini Placentini Itinerarium. Progr. Augsburg 1892. 8°. XIV et 76 pp.

Adamnanus, Abt von Iona. I. Theil. Sein Leben. Seine Quellen. Sein Verhältnis zu Pseudo—Eucherius de locis sanctis. Seine Sprache. Progr. Augsburg 1895. 8° 47 pp.

Adamnanus. II. Theil. Die handschriftlichc Ueberlieferung der Schrift de locis sanctis. Progr. Erlangen 1897. 8°. 66 pp.

Codices manuscriptos ipse plerosque contuli magnam partem eximia bibliothecariorium liberalitate Augustam Vindelicorum aut Erlangam transmissos, alios in meum usum contulerunt uiri docti M. Barnard, E. Hauler, R. Kauer, Fl. Weigel, R. Wünsch. Nonnullas emendationes ad Siluiam pertinentes mecum communicauit Max Bonnet, codicis Turicini scripturam et antiquitatem meo rogatu examinauit Schweizer-Sidler, complures Siluiae locos liberalissime pro me denuo ad codicem

Aretinum contulit Fr. Gamurrini. Quibus omnibus uiris doctis et si qui alii me opere et consilio adiuuerunt gratias ago quam maximas.

Quoniam haec de uniuersa huius editionis indole disputaui ad singulorum libellorum subsidia critica enarranda transeo.

Itinerarium Burdigalense

anno CCCXXXIII° ab homine Aquitano conscriptum, quoniam antiquissimam continet locorum sanctorum descriptionem, agmen ducat itinerum Hierosolymitanorum, quae hoc uolumine comprehenduntur. Codex antiquissimus et longe praestantis-
P simus est Pithoeanus, nunc Parisinus 4808 (P), quem codicem miscellaneum accuratissime descripserunt *Parthey et Pinder* editionis suae p. XIII et XXXIV, deinde *A. Riese* in praefatione ad *Geographos latinos minores*, *Heilbronnae 1878, p. XXXVI s.*, cf. etiam *Toblerum* in prooemio libri, qui inscribitur *Palaestinae descriptiones ex saeculo IV°, V° et VI°, St. Gallen 1869.* Est codex membranaceus saec. VIIII, pars codicis Parisini 4808, qui continet Itinerarium Burdigalense foliis septem 66ª—77ᵇ; codex diligenter exaratus manum correctoris passus est ab ipso scriba diuersam et recentiorem. Fol. 72ᵇ EXPLICIT ITINERARIVM; sequitur: *De gentibus. Gomer in genesi* etc; adscriptum est a manu recentiore: *ex opusculis domni hieronimi.* Fol. 73ª *De fluminibus,* 73ᵇ *de mensibus,* qui tractatus clauditur: *mare suan. octauus.* In linea $\frac{1}{2} + 1$ eiusdem paginae uacante scriptum est: *De hierosolima relatio cuiusdam simelici sermone composita.* Fol. 74ª—78ª *Theodosius de locis sanctis.* Excipit in eadem pagina 78ª sine titulo tractatus duabus columnis scriptus, cuius initium est: *In prouintiis gallicanis quae ciuitates sint.* Fol. 66—79 inter se continent et cum ab antecedentibus tum a sequentibus partibus scriptura discrepant; sunt enim reliquiae eiusdem codicis, cuius quaternio XXVI et XXVII erant, duo postrema folia abscisa sunt. Hunc codicem in meum usum contulit uir doctus Florianus Weigel.

Singulas editiones, quoniam omnes ex eodem codice fluxe-

runt, enumerare supersedere possum. Editio princeps adornata est a Pithoeo 1589, de quo libro rarissimo uide Toblerum l. c. p. 49. Multo magis uulgata erat editio Andr. Schotti, Coloniae Agrippinae 1600, quam denuo aliorum suisque adnotationibus auctam edidit *Petrus Wesseling* sub hoc titulo: '*Vetera Romanorum Itineraria, siue Antonini Augusti Itinerarium etc. Amstelaedami 1735*', pp. 535—617. Prima editio critica cum recenti eaque accuratissima codicis Parisini collatione est: '*Itinerarium Antonini Augusti et Hierosolymitanum ex libris manu scriptis ediderunt G. Parthey et M. Pinder, Berolini 1848*', cuius libri paginas 261—290 Itinerarium Hierosolymitanum explet.

Hac editione publici iuris facta innotuit alter codex, Vero- V
nensis 52 (V), quem detexit T. Tobler, cf. *Topographie von Ierusalem, Berlin 1853 I p. XIII,* primus a D. Detlefsen descriptum publicauit *A. Barthélémy, Revue archéologique, nouvelle série, Paris août 1864, 10, p. 99—108.* Descriptio eius inuenitur apud *Reifferscheidum, Bibliotheca patrum lat. Ital. I p. 104 ss.* Codex est membranaceus saec. VIIII uel potius X formae oblongae, longus 29, 3 cm, latus 13, 5 cm, continet folia 276 duodetricenorum uersuum. Constat ex tribus partibus ab initio separatis a diuersis manibus scriptis. Prima pars fol. 1—99 continet homilias s. Gregorii et alios sermones ecclesiasticos, altera fol. 100—225 regulam s. Benedicti, sententias Ephrem Syri aliosque tractatus, tertia fol. 226—238 Itinerarium Hierosolymitanum, fol. 238—240 notitiam prouinciarum Galliarum, fol. 240—260 epistolam Damasi papae ad s. Hieronymum eiusque responsum, denique ordinem episcoporum Romanorum usque ad Gregorium tertium (a. 731). Duo folia itinerarii excisa sunt, singuli uersus nonnulli omissi sunt, ita ut haec desint: p. 26, 1 usque ad p. 30, 8. 5, 6. 7, 17. 8, 15. 10, 15. 11, 5. 6. 11. Versa uice post p. 18, 22 *Inde Sarepta mil VIIII* in solo codice Veronensi legitur. Codicem pro me diligentissime excussit E. Hauler.

Tertius liber manu scriptus est cod. Sangallensis 732 (S) S
anno 811 exaratus, cuius accurata descriptio exstat apud

Scherrerum *Handschriften der Stiftsbibliothek von St. Gallen, Halle 1875, p. 240;* cf. etiam *Tobler, Palaestinae descriptiones p. 55 s.*, in quo p. 104—114 sub titulo: DE VIRTVTIBVS HIERVSALEM exstat pars itinerarii p. 21, 3—25, 17. 19, 25 *ciuitas nec. polim ibi est mors* (*sic*) *agar* — 21, 2.

Ad horum trium librorum fidem eam partem Itinerarii Burdigalensis, quae ad terram sanctam pertinet, edidit Toblerus in libro supra allato *Palaestinae descriptiones etc. St. Gallen 1869,* p. 1—9 cum adnotationibus p. 43—83, totum Itinerarium in *Itineribus et Descriptionibus* etc. I p. 1—26 ita tamen, ut magis rebus quam uerbis aut litteris animum intenderet. Nouam editionem Itinerarii Antonini cum Hierosolymitano promiserunt *O. Cuntz* et *W. Kubitschek,* cf. *Beiträge zur Textkritik des Itinerarium Antonini, Wiener Studien 1893 p. 260—298.*

Cum ipse Itinerarium Burdigalense denuo edidi, mei propositi erat, quid quoque loco in codicibus scriptum sit, quam accuratissime notare. Nomina locorum saepe corrupta coniecturis tentare ausus non sum; ut tamen, quid scriptor significare uoluerit, magis perspicuum fieret, eas nominum formas, quae etiam in Itinerario Antonini occurrunt, in comparationem uocaui ad paginas et uersus editionis Wesselingii. In omnibus fere rebus codicem P secutus sum; nam ut cod. S mirum quantum uitiatum omittam, ex cod. V, qui, praeterquam quod nomina locorum multo corruptiora exhibet, etiam neglegentius scriptus est, id quod ex ipsis lacunis apparet, (etiam signum S = semis, in cod. P quater seruatum in V deest), non multum fructus percipi posse ad libellum emendandum mihi persuasi. Atque primum quidem V ex eodem archetypo descendere uidetur, quo P, quod maxime patet ex p. 31, 22 ss., ubi adnotationem criticam inspicias. Eundem errorem uterque ex archetypo assumpsit 18, 24 *mutatio ad Nonum mil. IIII,* ubi *VIIII* exspectes. 6, 24 in utroque post *Mediolanum,* cum sit finis itineris, male *mansio Fluuio Frigido mil. XII* additur. Eadem menda inueniuntur in milibus, mansionibus, mutationibus colligendis. Non raro fit, ut in codice V eadem

summa quae in P efficiatur, quamquam uersus quidam desunt; uelut in V, cum uersus 5, 6 prorsus omissus sit, 5, 9 XI pro XII ponatur, tamen 7, 1 eadem summa efficitur atque in P; similiter 10, 5 idem numerus colligitur, quamquam 8, 10 numerus milium, 8, 15 totus uersus deest. Item 10, 15. 11, 6. 11 desunt; nihilo secius 11, 21 tota summa codicis V nihil differt a P.

Etiam in distantiis mansionum uel mutationum indicandis alter ab altero non raro dissonat. Omitto paruas discrepantias, quae errori scribae facile tribui possunt, uelut 14, 12 *mansio Libum mil. XI P, X V,* quamquam numero XI probato ratio congruit cum It. Ant. 140, 3, ubi inter Nicomediam et Libum XXI milia ponuntur, quae summa numeris 14, 11 X et 12 XI (P) collectis efficitur; aliis locis, uter errauerit, non facile discernas, uelut 16, 11: XVI P, XV V, quorum neutrum cum Itin. Ant. p. 144, 4 consentit; similiter 19, 19. 32, 23. Etiam his locis uterque errare uidetur 7, 21. 11, 24 *VIII* V, *VIIII* P, ubi multo maiorem numerum exspectes; similiter 14, 19. Pag. 14, 14 *ciu. Nicia mil. VIII* P, *VIIII* V; hoc numero cum antecedente, *mut. Liada mil. XII*, collecto secundum P XXI milia inter Libum et Niciam efficiuntur, secundum V XXII, cum It. Ant. p. 141, 1 XXIII milia ponantur. 16, 20 inter Tyanam et Faustinopolim in P *XII*, in V X, in Itin. Ant. p. 145, 3 XVIII milia numerantur. 18, 5 inter Gabalam et Laodiceam XIIII milia interesse P, XIII V, XVIII It. Ant. p. 148, 1 tradit. *Item ab Hierusalem euntibus Bethleem milia quattuor* (sic P, VI V, VII S) *super strata est monumentum Rachel* 25, 1 omnes codices refutantur auctoritate Hieronymi, qui tom. III p. 202 ed. Vallars. locum sepulcri Rachel V, Bethleem ipsam (*Onom. ed. Lagarde p. 101, 6*) VI milia passuum ab Hierosolymis abesse memoriae prodidit.

Nonnullis locis sane cod. V numeros rectius tradere uidetur: p. 30, 10 a Tarracina ad Medias X milia ponuntur, inde Appi Foro VIIII P, VIII V. It. Ant. p. 107, 5 Appi Forum et Tarracina XVIII m. p. inter se distare feruntur. 13, 1. 2 mut. Tipso a Drizupara X P (VIII V), Tunorullo a Tipso XI

P (VIII V) a se abesse traduntur; numeri codicis V collecti congruunt cum It. Ant. p. 138, 1, ubi inter Drizipara et Izirallo XVI milia numerantur. 18, 22 s. P haec exhibet: *Ciuitas Sidona mil. VIII. Ibi Helias ad uiduam ascendit et petiit sibi cybum.* Cum autem illam uiduam non Sidone, sed Sareptae fuisse constet, cod. V prorsus ad sensum interponit: *Inde Sarepta mil. VIIII.* Sed quod numerus milium inter Sidona et Tyrum hoc modo iusto maior efficitur, emendatio non archetypo, sed ingenio scribae cod. V deberi uidetur. Similiter 14, 10 summae aperte corruptae cod. P (mil. VIII) in cod. V alia (L) substituitur, quae, quamquam magis ad uerum (LII) accedit, tamen ne ipsa quidem recta est. Idem cadit in p. 19, 24, ubi numerus milium VI cod. P inter Scythopolim et Aser iusto minor, XVI cod. V maior esse uidetur. Itidem 15, 16 ubi P numerum, 15, 14 ubi totum uersum omisit, quae in cod. V supplentur, non omnino recta uidentur, cum coll. It. Ant. p. 142, 5 illo loco non XIII, sed XI, hoc non VIIII, sed XVI milia efficiantur.

Quid mihi de codice V uideatur, ut paucis comprehendam: ad eundem archetypum descendere uidetur, ad quem cod. P, cum quo aliquotiens eisdem corruptelis laborat. Nonnunquam cod. V locos aperte uitiatos emendare conatur. Multo neglegentius scriptus est quam P, quod maxime in nomina cadit, in Veronensi saepe male mulcata recentiorisque aetatis orthographiam et formam prae se ferentia. Quae cum ita sint, in textu constituendo codicis P lectiones secutus sum, ita tamen, ut, ubi mihi codicis V traditio magis arriserit, in adnotatione critica non reticuerim.

Sanctae Siluiae Peregrinatio.

Haec peregrinatio primum a Iohanne Francisco Gamurrini e bibliothecae fraternitatis s. Mariae uel laicorum Aretinae tenebris in lucem protracta est. Postquam in ephemeride, quae inscribitur *Studi e documenti di storia e diritto V (1884) p. 81 ss.* et *VI (1885) p. 145 ss.* de hoc libro a se detecto, de eius aetate et auctore disputauit, eum primo edidit hoc

titulo praefixo: *S. Hilarii tractatus de mysteriis et hymni et S. Siluiae Aquitanae peregrinatio ad loca sancta. Accedit Petri Diaconi liber de locis sanctis. Biblioteca dell' accademia storico-giuridica uol. IV. Romae 1887. 4°. 151 pp.*, quam editionem principem altera emendatior secuta est. *Studi e documenti IX (1888) p. 97—174.*

De codice ipso eiusque fatis Gamurrini fusius disputat locis allatis et in praefatione editionis principis. Codex Aretinus, in catalogo librorum manuscriptorum numero VI, 3 signatus, est membranaceus saeculo undecimo litteris langobardo-casinensibus exaratus. Altus est 26, 2 centim., latus 17, 1 centim., habet folia triginta septem in quaterniones distincta. Constat ex duabus partibus, quarum prior quindecim foliis — plura enim deperierunt — tricenorum ternorum uersuum Hilarii tractatum de mysteriis et hymnos continet, altera eadem fere aetate scripta foliis uiginti duobus (pag. 31—74) tricenorum quinorum uersuum, litteris paulo minoribus, scriptura minus diligenti, sed prioris partis simili, hanc peregrinationem, cui editor Siluiae nomen tribuit. Ne haec quidem pars integra ad nos peruenit, nam initium et finis deest, et in medio libro mutila est, pag. 59 huius editionis et p. 75 singulis foliis excisis.

Cum codex Aretinus saeculo undecimo exaratus, peregrinatio ipsa saeculo quarto exeunte (circa annum 383) conscripta sit, orthographiam non eandem esse atque auctoris ipsius consentaneum est; atque etiam uestigia quaedam exstant archetypi orthographiam processu temporum mutatam esse. In archetypo assimilatio consonarum neglecta esse uidetur; tales formae etiam in codice Aretino manserunt: *inpugnant* 63, 2. *inmorari* 44, 20 (*immorari* 45, 25. 61, 13). *inbecillitate* 40, 4 et 45, 5. *Inbomon* 83, 21. 94, 10. (*Imbomon* 86, 13. 19. 91, 29. 92, 16. 94, 16). *inpossibile* 66, 4. *inpugnant* 63, 2. *adtendunt* 66, 22 (antecedente *attendimus* 66, 20). *adtenduntur* 78, 2. *adceleratur* 93, 27. *adparuit* 59, 23 (*apparere* 37, 6. 59, 13. 63, 24) etc. Versa uice *d* assimilatur sequenti *n* in uocabulo *annotare* 75, 14. 24. 96, 20. 97, 3. *annuntiata* 82, 20. *Aggarus* pro *Abgarus* 60, 17. 62,

12. 13 etc. Sed librarius sibi non constat; sic scribitur *commemoro* 71, 24. *commoror* 37, 22. *compleo* 38, 30. 41, 10 etc. *impono* 51, 22. 55, 24. *impensus* 41, 22. *affero* 43, 26. 48, 30. Ante *d* saepius *n* pro *m* scribitur, uelut *tandiu* 44, 22. *quandiu* 49, 27. *aliquandiu* 58, 21. Ad similitudinem uerborum cum praepositionibus compositorum facta est falsa forma *Ponpeiopolin* 69, 15.

Peculiaritates in usu aspirationis partim ab ipsa Siluia, ut hoc nomine auctoris utar, profectae esse uidentur, uelut *hostium* = *ostium* 39, 28 etc. uide indicem uerborum (*ostium* 88, 28 etc. 92, 5) cf. gallice *huis*. *heremus* 46, 2. 3. 21. 47, 4 etc. cf. gallice *hermite, hermitage*. *habundans* 56, 5. 61, 21. Nota est etiam forma *hii* 63, 19. 64, 3. 6. 71, 15 et *hisdem* 84, 2. 95, 30 etc. (*isdem* 55, 8. 100, 24). *Helias* 41, 16. 17. 58, 22. 23. 59, 5 est uulgaris huius nominis forma. Saepe *h* ad duas uocales dirimendas interponitur; *Bathuhel* 66, 23. 29. 67, 1. 4. *Israhel* 37, 22. 41, 29. 43, 6 passim. *Fanuhel* 77, 26. Scriptura uariat inter *Abraam* 66, 27. 31. 67, 1. 9 et *Abraham* 65, 19. 22. 30. 66, 21. *Nahor* 67, 1, *Nachor* 67, 4, *Naor* 66, 23. 29. Falsa aspiratione scribitur *hac* pro *ac* 39, 15. 40, 8. 18, donec librarius cognito errore 42, 4 hac forma abstinuit. *heramento* 57, 11. *Helpidius* 65, 23. 25. *Hisauri* 70, 4. *Hisauria* 69, 11. 16. 18. *hiens* 56, 6. 83, 13. *hitur* 76, 26. 87, 6. *hiuit* 85, 14. *hornatus* 77, 7 (*ornatus* 77, 9). *hispatii* 53, 17 praeterea habet i prostheticum ante s impurum. Transpositio aspirationis occurrit in *Anthiocia* 60, 24. 26. 61, 1 (*Antiochia* 60, 30). *Phitona* 48, 2 (*Pithona* 47, 27). *cathecuminus* pro *catechumenus* 71, 25. 72, 25 etc. *cathecisis* pro *catechisis* 97, 24. 98, 3. 5. 8. *Tharsus* pro *Tarsus* 69, 9. 10. 11. 14. 70, 13. Aspiratio omittitur semper in uocabulis graecis: *agiu* 58, 1. *ebdomada, ebdomadarius, eorte, olesericus, ymnus, Ierusolima*, uide ind. nom. et rer. Tenuis pro aspirata inuenitur in uocabulo *coclea* 39, 12; *Tatnis* 50, 11, sed *Tathnis* 50, 12. Pro *h* nonnumquam *ch* scribitur: *Nachor* 67, 4. *nichil* 40, 6. 54, 16. 69, 24. 89, 20. *nichilominus* 59, 8. *michi* 47, 10. 56, 15. 62, 24 et saepius.

E consonis littera *m* in fine uocabulorum non raro abicitur, non solum in declinationis, sed etiam in coniugationis formis, uelut *nosse* 46, 22. 50, 14. *uenisse* 60, 8. *accedere* 69, 12; uersa uice nonnunquam falso affigitur uelut *atrium grandem* 89, 5. *quam* pro *qua* 96, 16. Idem, quod in *m* etiam in *t* cadit: *esset* pro *esse* 89, 21. *faceret* pro *facere* 60, 2. *furasset* pro *furasse* 88, 17. Raro *s* eliditur: *quale* pro *quales* 62, 20; incertum est: *de illa statua quas* pro *de illas statuas quas* 49, 10. Falso *s* additur, sed sequente *s*: *ad lucernares similiter* 75, 11.

Inter se consonae nonnumquam permutantur, uelut *b* et *v*: *lebat* 72, 14. *baluis* 95, 10. *infra annotauimus* pro *annotabimus* 75, 14. *d* et *t*: *aliquod* pro *aliquot* 50, 22. 63, 11. *aput* pro *apud* 69, 28. *illut* pro *illud* 41, 6. *di* et *z*: *baptidiare* 90, 22. 91, 24. 98, 26. *baptizare* 57, 16. 58, 15. *x* et *s*: saepius *extimare* pro *aestimare* 76, 17. 89, 26. 97, 10. 98, 25 (*estimare* 37, 18. 66, 4. 68, 1). *qu* et *c*: *in quo moditas* pro *incommoditas* 49, 1. *quooperta* 54, 22. *quod olla gomor* 57, 14. *qui* = *cui* 59, 25.

De uocalibus saepissime *e* pro *ae*, *i* pro *y* (*girus, Ierusolima, licinicon, simbolum, siriste, sirus etc.*), *cepi* et *cępi* pro *coepi* scribi ex notis criticis apparet. Cum uero *m* finale obmutescere coeperit, interdum uocabula in *um* pro *o* et in *o* pro *um* terminantur, uelut *dormito* = *dormitum* 74, 16. *locum* = *loco* 42, 29. 68, 11. *subito* = *subitum* 94, 15. *suso* = *sursum* cf. ind. uerb. *grato* = *gratum* 64, 22. *per giro* = *per girum* 38, 15. 63, 10. etc. Praeterea *e* pro *i* et *i* pro *e* et *ae* occurrit: *retinere* = *retineri* 44, 15. *aputactites* = *aputactitis* 70, 11. 81, 1. *grandis* = *grandes* 56, 10. *tractantis* = *tractantes* 77, 23. *Persi* = *Persae* 62, 29. *quę* = *qui* 84, 2.

Codex unicus huius peregrinationis Monte Casini exaratus est; quem ab Ambrosio Rastrellinio, qui 1599—1602 munere abbatis Casinensis functus monasterium s. Florae Aretinum regendum suscepit, Aretium translatum esse Gamurrini satis probabilibus causis demonstrat. Ibi eum anno 1788 uir doctus Angelo di Costanzo uidit et in hodoeporico suo commemorat,

cf. *Archivio storico per le Marche e l'Umbria, uol. II p. 557.* Illo monasterio iussu Napoleonis anno 1810 sublato hic codex cum plerisque aliis libris in bibliothecam fraternitatis s. Mariae illatus est, ubi Franciscus Gamurrini eum inuenit.

Recensionem alteram Gamurrinianam secuta est editio Rossica in scriptis societatis Rossicae Palaestinensis: *Peregrinatio ad loca sancta saeculi IV exeuntis edita, rossice uersa, notis illustrata ab Iohanne Pomialowsky. Petroburgii 1889. 312 pp. 8°,* in cuius usum *Cholodniak* codicem Aretinum transscripsit et p. 257 ss. non paucos locos corruptos emendauit. Editio denique Anglica publicata est paucis annis post: *Palestine Pilgrims' Text Society. The Pilgrimage of s. Silvia of Aquitania to the holy Places circa 385 A. D. Translated with introduction and notes by John H. Bernard. With an appendix by colonel Sir C. W. Wilson. London 1891, 150 pp. 8°,* ubi textus latinus excusus est p. 79—136. Ipse in programmate gymnasii Annaei Augustani: *Kritische Bemerkungen zu s. Siluiae Aquitanae peregrinatio ad loca sancta. Von Paulus Geyer. Augsburg 1890. 60 pp. 8°* de textu Siluiae emendando et de elocutione eius egi, saepeque eandem uiam ingressus sum ad locos corruptos sanandos quam Cholodniak, cuius coniecturae cum editione Pomialowskii mihi non prius innotuerunt, quam dissertatio mea iam typis exscribi coepta est. In appendice p. 51—60, quid mihi de Cholodniakii coniecturis uideatur, exposui. Alios locos emendauit *Woelfflinus,* qui de Siluiae genere dicendi egit *Archiv f. lat. Lexik. IV p. 259—76,* ego *Archiv IV p. 611—615, Sittl, J. v. Müllers Jahresberichte 1889 t. LIX p. 57 s., Du Chesne, Origines du culte chrétien;* nonnullas emendationes per litteras mecum communicauit *M. Bonnet,* cf. p. 54, 9. 94, 1. Cum compluribus locis lectiones codicis a me enotatae ab eis discreparent, quas Cholodniak affert, et quae in secunda editione Gamurrinii inueniuntur, — Cholodniak enim p. 262 eos locos congessit, quibus a secunda editione Gamurrinii dissentit — interdum dubitatio oborta est. Quoniam autem collata tabula photographica codicis, quam Gamurrini editioni priori addidit, intellexi

ne Cholodniakium quidem, quamuis accurata plerumque eius transscriptio sit, erroris immunem esse, (uelut p. 48, 1 *grandis* legit, cum in codice, ut imago photographica designat et Gamurrini legit, *gratus* exstet), ipsum Gamurrinium adii, ut causam disceptaret. Is summa humanitate petenti mihi obsecutus codicem denuo euoluit. Falso autem Cholodniak his locis Gamurrinium erroris insimulauit: 47, 19 *ioebelsefon*, non *iobelsepon* in codice est; 47, 20 *ostensus*, non *ostensum*; 49, 28 *publicus*, non *publicum*; 55, 23 *eisdem*, non *eis*; 57, 10 *contiget*, non *continget*; 63, 23 *obsedebant*, non *obsidebant*; 64, 27 *ad nos*, non *ad uos*; 65, 6 *ad ecclesiam*, non *ad ecclesia*; 68, 21 *Nam et eulogias*, non *nam eulogias*; 74, 14 *uiris aut mulieribus*, non *uiris ac mulieribus*; 75, 24 *sit*, non *fit*; 94, 25 *inde et cum*, non *inde cum*; 97, 19 *ibi non intrat tunc*, non *ibi non tunc*; 99, 22 *latini sunt, id est*, non *latini id est*; 99, 24 *grec////atini*, non *greci latini*. Alios Cholodniakii errores correxi *Krit. Bemerkungen p. 52*. Quaecumque alia de Siluiae peregrinatione scripta sunt, enumerantur in *Roehrichtii bibliotheca Palaestinae*, in editione *Pomialowskii* et in ephemeride, quae inscribitur: *Zeitschrift des deutschen Palaestinavereins, herausgeg. von Prof. Lic. Hermann Guthe, t. XV. Leipzig 1892, p. 117 ss.*

Restat, ut de titulo huius libri paucis perorem. ‚*Peregrinatio*' a Gamurrinio hic liber inscribitur, quod PE in extremo paginae tertiae angulo et in media undeseptuagesima scriptum inuenit. De tempore et loco, quo peregrinatio scripta esse uideretur, acûtissime argumentatus est in praefatione editionis principis, alia Bernardus in editione sua profert; cf. etiam Woelfflinii Archiuum VIII 479 s. IX 298 ss. Peregrinationem a femina Gallica circa annum 385 scriptum esse pro certo haberi potest. Siluiam uero, sororem Rufini illius, huius libri esse auctorem mihi quidem persuaderi non potest; nam quod Palladius in historia Lausiaca de Siluia narrat, eam omnes antiquorum in scripturas sacras commentarios perlegisse, Gregorii, Stephani, Pierii, Basilii quorundamque aliorum, in eam, quae hanc peregrinationem conscripsit, cadere non potest,

cum, praeterquam quod scripturas sacras optime nouit, nullum profundioris doctrinae uestigium in eius opusculo appareat. Quid? quod linguae graecae uix mediocriter gnara fuisse uidetur, id quod probatur episcopi uerbis, qui peregrinae dicit p. 57, 29 *in hodie hic hortus aliter non appellatur graeco sermone nisi ‚cepos tu agiu iohanni', id est quod uos dicitis latine ‚hortus sancti Iohannis'*, nedum patres graecos legere potuerit. Etiam usu uocabulorum graecorum, in quibus saepe accusatiuus pro nominatiuo uel genetiuo usurpatur (uide *Eufraten, Ponpeiopolim, Ramessen, Siriae Celen, cathecisin* in indice rerum et Archiv f. lat. Lexik. IV 276), opinio eorum refutari uidetur, qui Siluiam hunc librum scripsisse arbitrantur. Nihilominus titulum ab editore principe huic libro inditum, cum sub hoc nomine peruulgatus sit, retinui eademque de causa capitulorum numeros a Pomialowskio, qui incisiones a Gamurrinio factas secutus est, indicatos non mutaui, quamquam hac ratione singula capitula longitudine ualde inter se differunt, nonnunquam etiam res dissonae in idem capitulum rediguntur, uelut in capitulo 16 et 25, ubi in medio capitulo singula folia excisa sunt.

Petrus Diaconus (a. 1137).

Petri Diaconi libellum ut in appendice post Siluiae peregrinationem edidi. Cum enim in ceteris itineribus Hierosolymitanis nulla Siluiae uestigia inueniantur, Petrus Diaconus, coenobii Casinensis bibliothecarius, cum libellum de locis sanctis e compluribus auctoribus compilaret, etiam nonnulla ex hac peregrinatione excerpsit. Opusculum suum Guibaldo abbati dedicauit, qui anno 1137 ab imperatore Lothario ad hanc dignitatem euectus non plus duobus mensibus abbatis munere functus est. Maxima pars libelli Petri e Baeda excerpta est, alia e diuersis fontibus, quos Anonymi uocabulo signaui, in his etiam Siluia, quam cum nonnunquam in antecedentibus tum continuo inde a p. 115, 13 paene ad uerbum exscribit. Hoc modo nonnulla, quae de codice Aretino deperierunt, e Petro Diacono suppleri possunt.

Codicem a Petro Diacono ipso exaratum, in bibliotheca Casi-

nensi numero 361 signatum, saeculo XV Honoratus monachus transscripsit, quod exemplar est codex Neapolitanus regius D 22. Ex his duobus codicibus Petri libellum primum a Mignio in Patrolog. t. CLXXIII p. 1115—1134 publicatum edidit comes *De Riant: Petri Casinensis dyaconi liber de locis sanctis seu descriptio terrae et totius terrae itinerarium. Neapoli 1870* et iterum *Gamurrini* in editione principe Siluiae p. 111—143, qui nonnulla, quae comitem De Riant fugerunt, melius uidit, sed etiam nonnulla omisit, uelut p. 109, 7. 114, 19. 116, 7. 117, 26. 118, 10. 119, 8. 24. 120, 5—8. 13. Ipse noua collatione codicis Casinensis usus non sum, sed editiones a De Riant et Gamurrini confectas inter se comparaui; nonnullis locis, quibus inter se dissentiunt, discrepantiam auctorum notaui, codicis Neapolitani menda et interpolationes in notis criticis repetere inutile uisum est. Neque, ut locos e Baeda excerptos exscriberem, a me impetraui, praesertim cum Petrus uitiato exemplari Baedae usus sit, uerba Baedae nonnumquam amputauerit, Baedae libellus ipse in calce huius tomi a me editus sit. Pomialowsky in editione sua Gamurrinium ad uerbum secutus est.

Eucherius.

Opusculi, cui in codicibus Eucherii episcopi nomen tribuitur, quod est de situ Hierosolymae uel Iudaeae, tres libri manu scripti exstant.

1. Codex Escorialensis R. II, 18 membranaceus saec. VIII E foliorum 95, cuius specimen datur ab *Ewald—Loewe, Exempla scripturae Visigothicae 1883, tab. VII.* Codex ille, quem intercedente uiro doctissimo mihique amicissimo Ottone Staehlin maxima liberalitate R. Wünsch pro me contulit, est miscellaneus, neque omnes eius partes usque ad VIII. saeculum descendunt; continet autem haec: Fol. 1 *Isidorus de rerum natura.* fol. 35 *Breuiarium rerum gestarum populi Romani. Rufi Festi V. C. Agusti Valenti.* fol. 44 *Incipit qua loca tangere debeas, cum nauigare ceperis.* fol. 47 Sine titulo: *Igitur Hieronymi presbyteri succedit auctoritas.* fol. 49^{b} Trac-

tatus historicus, cui a manu recentiore inscriptum est: *Prosper Aquitanus.* fol. 55 *Incipit de origine Gotorum a domino Isidoro editum.* fol. 56 *Oceani orientalis insulae.* fol. 59 duae columnae e codice uetustiore, lectu difficillimae. fol. 60 Geographica. Quae fol. 56 inchoata sunt, continuantur. fol. 62^{b} *Nunc haereticorum sententias opinionesque.* fol. 66 Palimpsestus lectu difficilis. fol. 67 Geographica. fol. 83 *Incipit sermo s. Ambrosii episcopi de pace.* fol. 84^{b} *Incipit tractatus s. Augustini.* fol. 87 *A* + Ω. *In nomine domini nostri Iesu Christi. Incipit opusculum sancti Eucherii episcopi de situ Hierosolimae uel Iudae. Faustino presbytero insulano Eucherius episcopus.* fol. 89^{b} *Iheronymus ad Aculciam.* fol. 91 Palimpsestus. fol. 92 *Incipit indiculum de aduentum Henoc.* fol. 95 *Inuentarium librorum anni CMXX.*

P 2. Codex Parisinus bibl. nat. lat. 13348 membranaceus s. VIII, 21 × 15 centim., (scriptura 15 × 11 centim.), uicenas habet lineas in singulis paginis. Continet haec: fol. 1 *Liber s. Hieronymi in Genesim seu quaestiones in Genesim.* fol. 43 *De locis hebraicis auctore b. Hieronymo.* fol. 64 *Eucherii episcopi epistola ad Faustum.* fol. 69^{b} *Epistola ad Niceam hypodiaconum Aquilegia auctore b. Hieronymo.* fol. 72 *Eiusdem ad Castorinam materteram.* fol. 72^{b} *Ad Euangelum presbyterum de Melchisedech.* fol. 78 *Constantina Augusta et Damasi uersus.* fol. 78^{b} *Dicta cūiusdam sapientis.* fol. 89 *S. Ephrem seu Efrem de fine mundi.* fol. 93^{b} *S. Methodii Paterensis episcopi de consummatione saeculi interprete Petro monacho.* Contulit pro me uir doctus Spout.

V 3. Codex Vaticanus 636 A in folio membranaceus saec. XIII, quem ipse Romae excussi, constat ex duabus partibus Vat. 636 et 636 A, altera 75, altera 52 foliorum, eadem manu nitide bipertitis paginis scriptus est, tituli et subscriptiones sunt rubra. Illae duae partes iam ab initio coniunctae erant, posteriore aetate a conglutinatore inter utrumque codicem quinque folia inserta sunt. Continet autem haec: fol. 1—71 *Liber uenerabilis Baedae. de tabernaculo sedis.* [fol. 72 uacat. fol. 73 b *Versus de s. Maria.* fol. 74 *De Politico* (fragmentum

mirabiliorum urbis Romae). fol. 75 *Liber s. Mariae de Esrom*]. — Vat. 636 A: fol. 72—78 b *Beda de locis sanctis.* fol. 79 a —99 b *Liber Adamnani de situ Hierusalem.* fol. 99 b—107 a *Relatio beati Antonini martyris de locis transmarinis sacris.* fol. 107 a—109 b *Incipit epistola Eucherii episcopi ad Faustum* (sic) *presbyterum.* fol. 109 b *Explicit epistola de situ terrae repromissionis Eucherii episcopi ad Faustinum* (sic) *priminsulanum. Ex libro Gregorii Turonensis episcopi primo de miraculis sanctorum quaedam excerpta.* fol. 122 b—123 b *Versus Bedae de dii iudicii.*

Alterius generis librorum unicum specimen est codex E, qui plerumque textum meliorem praebet, ab altera parte stant P et V, quorum consensus statim hac lacuna cernitur p. 126, 6, ubi uerba desunt: *a septentrione ingressis,* quae confirmantur a Baeda epitomatore p. 303, 20, quo in comparationem uocato etiam apparet p. 126, 6 interpunctione mutata legendum esse: *Ingressis a septentrionali parte urbem primum de locis sanctis* etc. Quare quoniam haec omissio soli librariorum culpae tribuenda est, nihil inde argumenti repeti potest, non Eucherium, quem uocant, a Baeda exscriptum esse, sed uersa uice hunc libellum e Baeda excerptum esse, nec magis ex uocabulo *nuper* p. 126, 10 in PV omisso, ut feci in programmate gymnasii Augustani 1895 p. 25, cum mihi collatio codicis E nondum suppeteret. Alia exempla consensus codicum P et V sunt haec: 125, 3 *uel relatione*] *uel* om. PV; *cognitus*] *agnitus*; 125, 6 *decus et praesidium meum*] PV om. E; 11 *est*] om. PV; 14 *planitie*] *planiciem*; 126, 2 *fertur*] *ut fertur* etc. Atque tantus est consensus, ut V ex ipso P descriptum esse putaueris, nisi quod quaedam in P uitiose tradita librarius codicis V emendare conatus est; uelut 127, 21 *exornatu* P, *exornato* non minus perperam V; 128, 17 in exemplari codicis V iam *erom* pro *erumpens* exstitisse uidetur, quod, quoniam sensu caret, librarius omisit. Alii loci, quibus V uitiatam exemplaris lectionem emendare conatus est, sunt 126, 20 *a fundamenta* P, *ad fundamenta* V; 127, 2 *tenditur uicina templi* P, *ostenditur in uicinia templi* V; me-

liore fortuna usus est emendator, ubi peruersam lectionem cod. P 127, 3 *apparit ut signis* recte mutauit in *apparet insignis.*

Itaque cum codex V ad textum emendandum nihil praebeat subsidii, satis uisum est lectiones eius usque ad p. 128, 20 notare. Reliqua pars epistolae, cum ex epistola Hieronymi ad Dardanum et Heges. l. III c. 16 p. 181—184, 70 compilata sit, hi auctores ipsi sufficiunt ad textum codicibus E, et P traditum emendandum.

Editio princeps huius libelli adornata est a Labbeo, *Noua bibliotheca manuscriptorum librorum, Parisiis 1657, tom. I p. 665—67,* sub hoc titulo: *Epistola Eucherii episcopi ad Faustum presbyterum. Ex codice Vaticano Bedae de tabernaculo cum seqq. mutuatus est iam olim R. P. Iacobus Sirmondus, nos ex eius apographo descripsimus.* E codice P apud Toblerum-Molinierum p. LIV—LV nonnullae lectiones selectae afferuntur. Ipse primus praeter P etiam E adhibui. Cum prius existimarem hunc libellum a monacho quodam Britanno e Baedae libello, Hegesippo, Hieronymo conscriptum esse (cf. Adamnanus I p. 18 ss.), sententia mea labefactata est, cum mihi meliores codicis Escorialensis lectiones innotuissent; etiam Furrer uir doctissimus, *Theolog. Litteraturzeitung 1896* p. 472 ss., nonnulla notatu digna contra illam sententiam protulit. Itaque mihi non licere existimabam hunc libellum ex itinerum Hierosolymitanorum corpore excludere.

Theodosius (circa a. 530).

De codicibus libelli, qui *Theodosius de situ terrae sanctae* inscribi solet, accuratissime egit Gildemeister, cuius hic uestigiis insisto, in praefatione editioni suae praemissa: *Theodosius de situ terrae sanctae im echten Text und der Breuiarius de Hierosolyma vervollständigt herausgegeben von Dr. I. Gildemeister, Prof. in Bonn. Bonn 1882.* Nomen Theodosii non nisi in codice Vaticano saec. IX et apud Geruasium Tilberiensem inuenitur, qui in opere, quod uocatur *Otia Imperialia,* anno 1211 conscripto etiam compendium geographicum compilauit, in quod hoc quoque opusculum recepit. E Geruasio,

cuius liber a Leibnitzio, *Scriptores rerum Brunsuic. 1707, I p. 948 ss.*, editus est, manauit codex Londin. Mus. Brit. Cotton. Titus D III 8°. fol. 68; qui quia inscriptus est: *De situ terre sancte secundum theod' et de uia filiorum Israel,* cum in ceteris codicibus titulus desit, Toblerus nomen abbreuiatum primum expleuit Theodericus (1865), deinde Theodorus (1869), in Itineribus uero (1879) Theodosius.

Libros manuscriptos Gildemeister recte in duo genera diuisit. Ceteris ut antiquitate ita integritate praestat codex olim Pithoeanus, nunc bibliothecae nationalis Parisiensis 4808, P quem accuratissime typis expressit *Anatole de Barthélemy, Revue archéologique nouvelle série X p. 108—112;* fuit quondam uiri docti Pithoei, deinde in bibliothecam Colberti deuenit, exaratus est saeculo nono, nunc cum uariis tractatibus, in his et itinerario Burdigalensi (cf. p. IV), conglutinatus est. Denuo cum textu Barthelemii contulit Florianus Weigel.

Huic maxime cognatus est codex Haganus n. 165, fol. H 126—134, saeculi VIII, olim abbatiae Bertinianae, quem typis exscripsit Tobler, Itinera p. 360—360 ***; desinit p. 143, 10 huius editionis. In eadem codicis pagina sequuntur Baepae quaestiones in lib. reg. IV p. 133 ed. Colon. 1688.

Eiusdem familiae est etiam codex Vaticanus 6018 saeculi V IX, qui pertinet usque ad p. 144, 15; ultima uerba sunt: *In ipsa prouincia est ciuitas Sebastia, ubi sunt martiros XL.* Sequitur haec clausula: *Hec est mensura uel sapientia partibus orientalis. Explicit.* Ut subscriptionem ita etiam titulum habet: *In nomine domini dei summi incipit expositio ciuitatis Hierusalem uel rebus eius, dicta Theodosii archidiaconi de partibus orientis per terminium.* In medio maiorem lacunam exhibet, inde a p. 141, 12 *ad quam domnus Christus* usque ad p. 143, 10 *aquam ibi in cisternas habent.* Quae ratio inter hunc et ceteros codices intercedat, Gildemeister non indicat. Eum eidem familiae cui P et H adnumerandum esse compluribus locis euincitur, quibus codices aperte in duos ordines discedunt. P. 143, 14 *omnes in barcas ascendunt* P, *ascendunt in barcas* V, cum altera familia, cuius optimus testis codex

Guelferbytanus (G) est, habeat: *omnes per barcas ueniunt.* 143, 15 consentit V cum P: *maris desiccat milia sex* contra G: *recedit maris per milia sex*; itidem res se habet in uersu sequente: *tenduntur super se papiliones* PV, *super extenditur tentorius* G. 143, 18 *daemonia excluduntur* PV, *daemonia expelluntur* G. 138, 16 *ubi requiescit s. Zacharias* HV; uerbum omisit P, secunda manu ex coniectura additum est *iacet,* quod G exhibet.

Quamquam autem in hac editione codicibus prioris familiae ducibus et fundamentis usus sum, tamen a me non impetraui, ut apparatum criticum lectionibus uariantibus codicis V onerarem, cum temerariis interpolationibus, transpositionibus, mutationibus abundet. Exempla talium additamentorum sunt p. 138, 7, ubi ante *Ior et Dan* inseritur *hoc est.* 138, 11 post *Mariosa* additur *nam in ebraica lingua Vironicia dicunt,* post *electrina* additur *quae in Esaia dicitur.* Quid? quod post p. 143, 10 tota periodus adiungitur: *De fine terminium Hierusalem usque in Betleem, qui interpretatur domus panis, ubi Herodes fuit rex, miliaria sunt VI.* Verba autem, quae leguntur p. 143, 18 ss. *Si quis uero de uexaticis ad ipsam anchoram attingere potuerit et eam tetigerit, statim liberatur* interpolator iste hoc modo mutauit: *si qui deucxati fuerint, qui ueniunt, et tangere potuerit uel obsculare, mox et de presente saluantur*; p. 144, 3 ss. *et omnes, qui ibi manebant, homines pares suos comedebant; nam modo tanta misericordia ibi est, ut ad stratas sedeant per peregrinos suscipiendos* ita mulcata sunt: *et omnes manebant cum pares suos illic. Nam modo—peregrinis suscipiendis; quod die noctuque domino laudes referunt.* Cui usui est lectiones uarias librarii enotare, qui tam temere uerba exemplaris sui mutat: 137, 2 *porta Beniamin exiens ad Iordanem*] *p. B. a Iordane habens finem? —* p. 137, 15 ex corrupto nomine *cynopolim* fecit *nicopoli;* pro *martyrizatus est* scripsit *martyrium suscepit,* altera familia habet *passus est.* 138, 20 *ubi Olofernis mortuus est*] *ubi Iudeus occisus est.* 139, 11 *Diocaesarea*] *alia Caesarea*; 139, 14 pro corrupto *syce taburi* habet *ciuitate Guria.* Luculentissimum

interpolationis exemplum praebet 144, 9: *unum* (monasterium) *est religionis Wandalorum et aliud Romanorum*] *unum religiosarum ancillarum dei et alium est monachorum.*

Optimum alterius familiae exemplum est codex Guelferby- G
tanus (Weißenburg 99) p. 144—151 saec. IX. Desinit p. 149, 9 cum uocabulo *propter* uno folio abscisso. Accuratissimam huius codicis collationem ab Ottone de Heinemann illius bibliothecae praefecto confectam publicauit Molinier Itin. p. XXIV, qua etiam in hac recensione usus sum.

Simili affinitatis uinculo, atque V cum PH cohaeret, codex W cum G coniunctus est, nisi quod interpolationes codicis W
W etiam multo magis temerariae sunt. Hunc codicem Wessobrunnensem, nunc bibliothecae regiae Monacensis 22053, s. IX, totum typis descriptum inuenis apud Toblerum-Molinerium p. 353—59. Hic titulus praefixus est: *Incipit <nume>rus in militarum* (leg. *miliarium*), *ubi Dominus pedibus ambulauit. De locis sanctis.* Hic codex textum multis locis decurtatum et in angustius contractum praebet et compluribus lacunis foedatus est, quarum maxima a p. 144, 7 usque ad p. 144, 23 *inrigat omnem terram Aethiopiae* pertinet; desinit p. 149, 19. Statim ipsum initium idoneum est, ex quo cognoscatur, quomodo interpolator iste Theodosii uerba tractauerit. Cum Theodosius recte sex portas urbis Hierusalem enumeret, librarius codicis W Apocalypsim 21, 12 s. imitatus de duodecim portis hariolatur, trinis a singulis caeli plagis, cum scribit: *Ciuitas Hierusalem habet portas XII. Parte orientis porte III, parte meridianae porte III, parte occidentis porte III, parte aquilonis porte III, et inter porta et porta milia trea.* Ad p. 137, 5 *de manu sua arauit* addit: *et seminauit et ibi est monasterium, et in ipso monasterio CCC monachi, qui possident agrum illum, et ipse ager in anno tertio fructum dat, et singuli fructi VIII modios dant.* P. 137, 10 hoc modo amplificauit: *In qua Iacob somnium uidit scalam ad caelum iunctam, per quam ascendebant angeli et discendebant, et dominus incumbebat in cacumine eius, et ibi uouit Iacob uotum domino dicens: De omnibus, que dederis mihi, decimas decimabo tibi.*

Eiusmodi additamenta spuria sunt praeterea ad p. 137, 14 *decollatus est*] *in carcerem*; ad p. 138, 4 *Ibi dominus puerum centurionis sanauit*; p. 138, 8 tali modo uariatur et augetur: *et subtus ciuitatem congregant se in unum et ex ipso loco uocatur Iordanis fluuius usque ad locum, ubi intrat in mare mortua*; p. 139, 14 post *milia V* additur *ubi natus est Ioseph sponsus beate Marie uirginis*; ad p. 139, 15: *piscantibus in mari*; p. 140, 5 s. taliter deformata sunt: *Deinde usque ad domum Zachariae patris Iohannis baptistae et matris sei* (sic!) *Elisabeth mil. I;* p. 140, 7 pro *Hieremias propheta* scribitur: *sanctus Hieronimus presbiter.* Nota etiam interpolationem p. 145, 18 *fluxerunt aquae et ipse uocatur torrentis.* Mirum in modum sensum sequentis periodi turbauit *et ibi nascitur dactalus et exinde usque ad Nicolaum maior est mil. XII.* Se ipsum autem superare uidetur interpolator iste p. 145, 24, ubi post *Iohannis baptistae* sic pergit: *Ibi est monasteria monachorum, et quando monachus exiturus erit, ter ex flumine Iordanis exiet aqua et mittit in ecclesia sancti Iohannis, et ibi monachi senos solidus pro sepultura dant.* Hanc enumerationem claudam hoc exemplo; p. 148, 8 sic legitur: *De Hierusalem in Luza XII mil. Et ibi Alexander magnus Macido mensurauit altitudinem caeli, profunditatem maris.* Sed sat superque in his ineptiis temerarii interpolatoris uersatus sum, quarum maiorem numerum ideo enumeraui, ne quis mihi crimini daret, quod uarias lectiones huius antiquissimi codicis ex apparatu critico exclusi. Accedit, quod librarius exemplari usus est codici G simillimo, uelut p. 137, 16 *martyrizatus est*] *passus est* GW; item p. 138, 1 *fontes*] *fontanas*; p. 139, 1 *Silona*] *sydonia*; p. 139, 2 *Emmaus*] *inmau* G *inmaus* W; p. 139, 17 *terebintum*] *tereuetitu* G *terrauetitu* W; p. 145, 19 *habet*] *nascitur.*

B, C, E

E recentioribus codicibus tres ad hanc familiam pertinent inter se artissime cohaerentes: B = reg. Christ. 554 s. XII, C = reg. Christ. 630 s. XIII, E = Paris. bibl. national. lat. 4892 in fol. s. XII. Maxime notabiles lectiones horum codicum inueniuntur apud Toblerum, Itin. p. 81—88***. Totum opusculum antecedit praefatio, quae nusquam nisi in his tribus

libris inuenitur, quae sic orditur: *Melchisedech sacerdos Dei et rex Salem, quem adfirmant Sem esse filium Noe,* et terminatur: *Inde habet initium iste liber, quia finis maxime sermonem inde iterum habebit.* Quae in hoc prooemio continentur, pleraque ex Hegesippo uel potius Eucherio excerpta sunt, uelut p. 81, 13 ss. ed. Tobler-Molinier: *Inicium longitudinis eius a uico Arpha usque ad uicum Iuliadem porrigitur, in quo Iudeorum pariter ac Tiriorum communis habitatio est* = Eucher. p. 134, 4—6. P. 81, 15 ss.: *Latitudo autem eius a monte Libani usque ad Tiberiadis lacum extenditur* = Eucher. p. 134, 1—4. Cum eis, quae sequuntur p. 81, 16 ss.: *In medio autem Iudaeae ciuitas Iherosolima est, quasi umbilicus regionis tocius* etc. comparanda sunt Eucher. p. 133, 2—11. Alia ex Hieronymo deprompta esse uidentur, uelut p. 81, 5 *Salem quidam putant esse Ierusalem* ex Hieron., Onom. sacra ed. Lagarde p. 132, 12: *hanc esse Iosephus refert, quae in Genesi scribitur Salem sub rege Melchisedec,* quo loco etiam Hierosolyma a Iebusaeis condita et Cananaei a Iudaeis expulsi esse traduntur. Huius librorum generis proprium est, quod milia saepius in leugas conuersa sunt; deinde p. 149, 20 hoc additamentum exstat: *Inuentio s. crucis, quando inuenta est ab Helena matre Constantini* ‹ *VI nonas mai; exaltatio sanctae crucis*› *VIII Kal. octobris.* Horum librorum, qui recentissimus esse uidetur, C, plerisque lacunis sordidatus est, etiam eis locis, quibus B et E integri sunt, uelut p. 137, 18 *ubi domna* — p. 138, 1 *usque ad* deest; item p. 140, 5 *De Hierusalem* — p. 140, 6 *milia* V; p. 144, 13 *qui mulsit* — *Mercurius martyr.* Etiam in aliis rebus E et B a codice C dissentiunt; exempli gratia in praefatione *per omnia saecula* C, *per saecula saeculorum* BE; p. 146, 1 *pro Iordane* C, *pro redundacione Iordanis* BE; p. 146, 23 *monticelli* C, *montes Celsi* BE; p. 147, 14 *missas celebrant* C, BE addunt *annuatim*; p. 148, 11 *compendiaria*] *compenzaria* BEG; p. 149, 1 *reuocatus* C, *reuolutum* BE; p. 149, 5 *recepit*] *recipit* BE.

Qui codices cum in plerisque lectionibus cum G congruant (p. 140, 1 eandem lacunam habent, quam GW *ubi requie-*

scunt usque ad *duplice*) in adnotatione critica eorum con-
b sensum (b) inde a p. 149, 9, ubi G desinit, notaui ad huius familiae imaginem explendam.

S Restat, ut explicem, cur codicis Sangallensis 732 anno DCCCXI scripti, quamuis aetate uenerabilis, lectiones in notis criticis silentio praeterierim; de quo libro conferas Gildemeisterum l. c. p. 7. Continet legem Alamannorum et assumptionem beatae Mariae, quam excipiunt excerpta quaedam ex Theodosio: p. 137, 1—14. 137, 16—138, 14. 140, 5 s. 8 s. 140, 12—141, 4. Sequitur Breuiarius, quem uocant, hoc titulo praefixo: *De doctrina, quod est in sancta Hierusalem,* deinde fragmentum Itinerarii Burdigalensis p. 19, 25—21, 2, (cf. p. V), cui annectitur Theodosius p. 144, 21—145, 2. 147, 20—24 et, quamuis ualde interpolatus, locus de septem dormientibus p. 148, 1—6, denique sub titulo *De uirtutibus Hierusalem* alterum fragmentum Itinerarii Burdigalensis p. 21, 3—25, 17. Loco illo p. 148, 1 ss. uerba *ad pedes—Quiriacus* desunt, sed post *Felicitas* haec adduntur: *Et in spelunca montis celen: Ibi requiescunt corpora sanctorum, id sunt: Maximianus, Martirianus, Dionisius, Iohannes, Seraphion et Constantio, qui martyres facti sunt in ciuitate Epheso regnantem Decii imperatoris. In tempore illo, quod manifestati sunt, inuenerunt, quod habuerunt CCCLXXII annos in tempore Maximiano imperatore cum sanctorum corpora resurrexissent. Et amplexus est Maximianus imperator sanctos illos et omnes uidentes inclinantes capita sua dormierunt. Deo gratias.* Non facile est hoc excerptum ad alterum utrum codicum genus referre, praesertim cum multa ad arbitrium mutata uel omissa sint, uelut p. 137, 7 *ibi erat—in qua Bethsaida* 137, 9. 137, 14 *Cappadocia* legitur pro *Sebastea;* 138, 4 *Bethania* pro *Bethsaida.* 137, 14 post *decollatus est* additur: *ab Herode,* similiter 138, 6 *De Bethsaida usque in Paniada* corrumpitur *de Beniamin usque in Pannonia.* 140, 5 *ubi habitauit sancta Elisabeth* male interpolatur *ubi salutauit sancta Maria Elisabeth.* Cum 138, 12 *Liberius* S, *Libarius* G pro *Libanus,* 140, 9 *suscitauit* GWS pro *resuscitauit* magis cum secunda familia facere ui-

deatur, certiora uestigia exstant, quibus appareat codicem S artiore cognationis uinculo cum codicibus prioris stirpis PH contineri, uelut 138, 8 *coniungunt* PH, *coniunguntur* S, at uerbum simplex *iungit, iungunt* ceteri, in quibus Gb; 138, 1 et 3 *fontes—fontanas* GbW; 138, 9 *Iordanis* HPS — *Iordanem* G cum ceteris; 144, 21 *flumina duo* PS — *duo flumina* Gb; 145, 1 *perrexit* PS — *pergit* GbW. Quibus de causis recte mihi uideor iudicare, librarium codicis S exemplari eiusdem stirpis usum esse, ex qua HP emanauerunt.

Hoc opusculum non ab initio uniuersa capitula 32 amplexum esse, quae in hac editione exscribuntur, sed paulatim additamentis auctum esse primo obtutu patet. Neque casu factum esse uidetur, ut codex H cum capitulo 11 desinat; nam deinceps ordo saepe interpolationibus et additamentis turbatus est. Ille quidem uir doctus, qui editiones a Gildemeistero et Pomialowskio confectas recensuit, *Litterarisches Centralblatt 1892 p. 928,* iam caput 9 posteriore aetate ad uerba p. 140, 9—12 amplificanda, similiter caput 11 ad caput 9 (p. 142, 8) augendum et illustrandum in margine additum et ad suum utrumque locum transponendum esse censet. Quod quamquam aliquam speciem ueri prae se ferre non nego, tamen a transpositionibus abstinendum esse censui. Nam ipsum capituli 9 initium *Sanctus Iacobus—praecipitatus est* hoc capitulum ex antecedente capitulo 8 *Sanctus Stephanus foras porta Galilaeae lapidatus est* pendere docet. Quae uero sequuntur p. 142, 1 ss. *Piscina Siloe a lacu, ubi missus est Hieremias propheta, habet passus numero C* etc. continuantur eis, quae p. 141, 11 traduntur *iuxta se missus est sanctus Hieremias in lacum.* Etiam quae p. 142, 3 traduntur *De domo Pilati usque ad piscinam probaticam passus plus minus numero C* nexa sunt ex p. 141, 10, ubi praetorium Pilati commemoratur, et apte p. 142, 5 de piscina probatica agitur, cum paulo ante p. 142, 1 piscinae Siloe mentio facta sit. Similiter quae de morte Iacobi et Stephani narrantur, ipsa similitudine martyrii inter se cohaerent, ita ut, quae p. 141, 18 ss. et 142, 7 ss. traduntur, inter se apta colligataque uideantur. S. Iacobus de pinna

templi praecipitatus est; sepultus est in monte Oliueti, cui uallis Iosaphat adiacet, qua descripta scriptor reuertitur, unde egressus est, ad pinnam templi, cuius mentio p. 142, 8 inciderat, cum p. 143, 4 pergit *A pinna templi subtus est monasterium de castas.* Quibus de causis ordinem rerum in codicibus traditum mutare non sum ausus. Etiam in eis, quae sequuntur, quamquam series et contextus rerum non semel interrumpitur, a transpositionibus abstinui. Quamquam enim nonnulla mera additamenta marginalia ad ea, quae antecedunt, uidentur esse, tamen plerumque etiam inter se uinculo quodam continentur, quo ea diuellere prohibemur. Velut quae in posteriore parte capituli 23 inde a pagina 147, 10 de resuscitatione Lazari traduntur, primo obtutu ad p. 140, 9 ss. reuocanda uidentur, sed tamen a priore capituli parte non possunt seiungi. Quoniam enim in illa de iuuene ab Helia ad uitam reuocato mentio facta est, facilis est transitus ad Lazarum a Domino resuscitatum.

Breuiarius de Hierosolyma (saec. VI)

inscribi solet breuis descriptiuncula locorum Hierosolymis sanctorum libello Baedae de locis sanctis annexa in codice
A Ambrosiano M 79 sup. (A) saec. XII, fol. 44ª—44ᵇ, cf. Gildemeisteri praefationem ad Theodosium p. 12, in quo libello Gildemeisterus Breuiarum edidit p. 33 s. ad fidem exemplaris accuratissime a uiro doctissimo Ceriani transscripti. Eiusdem descriptiunculae contractior forma inuenitur in codice Sangallensi 732 (S), quem supra p. V et p. XXIV descripsi. Gildemeisterus codices A et S inter se contaminauit; ipse codicis A auctoritatem secutus codicis S lectiones in adnotatione critica attuli.

Antoninus Placentinus (circa a. 570).

Itinerarii, quod falso Antonini Placentini nomine fertur, — nam id non ab ipso Antonino, sed ab uno e comitibus eius scriptum esse ex ipso initio apparet—codices omnes enumerauit, descripsit, in tres classes digessit uir de Antonino

emendando omnium optime meritus, Iohannes Gildemeister, in praefatione editionis suae, quam inscripsit: *Antonini Placentini Itinerarium im unentstellten Text mit deutscher Uebersetzung herausgegeben von Dr. I. Gildemeister, Prof. in Bonn. Berlin. H. Reuther 1889.* Cuius quoniam uestigiis insistens ipse de Antonino emendando prolixius egi in programmate gymnasii Annaei Augustani 1892, hic ea tantum, quae notatu dignissima uidentur, breuiter comprehendam.

In textu constituendo his potissimum codicibus usus sum: Codice bibliothecae sancti Galli Nr. 133 saeculi IX ineuntis, G pag. 602—657, quem accuratius descripsit *Scherrer, Handschriften der Stiftsbibliothek St. Gallen, Halle 1875, p. 47.* Altus est 18 centim., latus 7 centim., spatium, quod scriptura obtinet est 11, 5 × 6, 5 centim., undeuicenorum uel uicenorum uersuum in unaquaque pagella, litteris minusculis langobardicis neglegentissime scriptus. Scatet lacunis, mendis orthographicis et grammaticis, quae utrum auctoris an librarii culpae tribuendae sint, saepe difficillimum est diiudicatu. Singula uocabula saepe male inter se separantur, nonnulla manu antiqua, sed ab ipsius librarii litteris diuersa correcta sunt.

Codex monasterii Renaugiensis, nunc bibliothecae cantonalis R Turicinae saeculi noni, ut uidetur, exeuntis uel decimi ineuntis, fol. 30—43; altus 31 centim., latus 23, 5 centim.; spatium, quod litterae obtinent, est 25 × 18, 5 centim., tricenarum linearum in unaquaque pagella. Litteris carolingicis belle exaratus est; uerba scriptoris multo magis ad praecepta grammaticae conformata sunt quam in codice G. Cur Gildemeistero non assentiar codicem si non saeculo VIII exeunte, at IX ineunte scriptum esse iudicanti, exposui in programmate gymnasii Erlangensis, cui inscripsi: *Adamnanus II. Theil p. 66 ss.* Hic codex constat ex compluribus partibus diuersis manibus scriptis et continet fol. 1—28 Adamnani libros tres de locis sanctis, deinde Venantii Fortunati uersus VIII 3, 93—178; fol. 30—43 Antonini Placentini Itinerarium; fol. 44—51 fragmentum Baedae quaestionum in libros Regum,

opp. Colon. 1688 uol. III p. 341—346. Ne R quidem lacunis caret, sed nec numero nec magnitudine lacunis codicis G pares sunt. Nam cum in codice G fere sexaginta numerauerim, in quibus decem maiores, in R circiter uiginti quinque inueni easque plerumque minores. Uno loco glossema in margine exstat: p. 185, 13 ad *burdones, qui in montibus molent* in margine adnotatur *alias manent.* 186, 6 *unguebant plantas nostras* glossema in textum irrepsisse uidetur, cum R exhibeat: *unguebant pedes nostros, unguebant plantas nostras.* Cum non semel solus genuinam lectionem seruauerit, praecipue eis locis, quibus G lacunis uitiatus est, nonnunquam librarius, quae non intellexit, mutauit uelut 161, 14 omisit *sedit;* 165, 22 *in proximo] proxima* R; 167, 9 *aput balsamo* (= apabalsamo, opobalsamo) G] *balsamo* R; 169, 1 uerba scriptoris contraxit, quia non intellexit; 182, 16 *a parte Aethiopiae] aperte Aethiopes* R.

Utrumque codicem magna bibliothecariorum liberalitate Augustam Vindelicorum transmissum post Gildemeisterum denuo excussi; nonnulla, quae hunc uirum doctum fugerunt, eius apparatu critico adiutus emendare uel rectius legere potui. E quibus has potissimum lectiones, quae in apparatu Gildemeisteri desiderantur, exhibeo, alia in notis criticis inueniuntur:

	Gildemeister.	Codices G et R
160, 3	*factus fuit*	*factus fuerat*
162, 9	*exiuit*	*exurgit* R
163, 13	*circuitu*	*in circuitu* (*-m* R)
163, 11	*de mari*	*de mare*
164, 5	*maior fit*	*fit maior*
164, 8	*positam*	*posita*
164, 11	*Elisaeus*	*heliseus,* (sic semper *helias, heremus*).
165, 2	*ciuitatem*	*in ciuitatem*
166, 9	*dominus*	*deus*
167, 4	*diuo, tenente*	*diuo et tenente* etiam R
168, 4	*Quo loco*	*In quo loco*
168, 16	*lapides illi*	*lapides illos* etiam R

	Gildemeister.	Codices G et R
169, 5	*in prouinciam*	*in prouincia*
169, 9	*in ascensione*	*in ascensionem domini*
170, 8	*uirorum et mulierum*	*uirorum ac mulierum*
170, 10	*inclusa fuit sancta Pelagia uel iacet*	*fuit inclusa* (*inclausa* G) *uel iacet sancta Pelagia* sic habet G et R
171, 6	*corpus domini positum fuit Iesu Christi* G	sic habet G et R
172, 2	*et in ipsa petra cruor sanguinis* R *et cruor sanguinis in ipsa petra* G	*cruor sanguinis* omisit R *cruor sanguinis parit in ipsa petra G*
172, 6	*aut aliud quod* (*aliud* om. R)	*aut quod* omisso *aliud* GR
172, 15	*scriptum è erat* R	*scriptum est*
174, 15	*qua crucifixus est* G	*in qua crucifixus est*
174, 19	*et gemmis* G	*ex gemmis*
175, 7	*dominum audit* RG	*dominum audit* G, *d. audiuit* R
176, 9	*ingrediuntur*	*ingreditur*
177, 4	*agitatur*	*exagitatur*
177, 19	*qua se laqueauit*	*cum qua se laqueauit*
179, 2	*atrium*	*atrio*
180, 13	*habent nomina*	*nomina habent*
180, 19	*ad miliarium secundum*	*ad secundum miliarium*
181, 4	*est mortuus*	*mortuus est*
181, 7	*sponsi uestimentum*	*uestimentum sponsi*
181, 16	*dicebat*	*dicebant*
182, 7	*nulla potuimus ratione*	*nulla ratione potuimus*
183, 4	*familiae* R	*familia*
183, 6	*sareca missa*	*et sareca missa*
183, 17	*ecce multitudo*	*et ecce multitudo*
184, 21	*antequam egrediatur luna*	omisit R

	Gildemeister.	Codices G et R
187, 5	*praeter ecclesiam et*	*praeter ecclesiam cum presbytero suo et*
187, 15	*extendit*	*extenditur* R, *extendit* G
188, 12	*Qualisuis enim tempestas maris sit, infra littore illo*	*Qualisuis enim tempestas sit maris, tamquam in stagnum infra littore illo*
189, 22	*Antonius*	*antoninus*
190, 10	*ibi est monasterium*	*ibi est et monasterium* R
191, 3	*Barbarissum*	*barbarisso*

Praeter G et R altera codicum familia exstat, quos hoc potissimum uitio omnium communi inter se cohaerere apparet, quod duae paginae inde a pagina 159, 7 — 160, 9 et p. 160, 10 — 161, 12 inter se commutatae sunt, de qua re uide p. 195 et 196 huius editionis. Quorum uetustissimus et longe
Br praestantissimus est codex Bruxellensis saeculi IX uel X, cuius accuratissima descriptio inuenitur in prooemio editionis Gildemeisteri p. VIII et in Catalogo codicum hagiogr. Bibl. Reg. Brux. Partis I, quae codices latinos membranaceos complectitur, tom. I p. 379, quem ediderunt hagiographi Bollandiani, Analecta Bollandiana tom. II—V, Bruxellis 1886. Antonini itinerarium exhibent fol. 52^{r}—68^{u} in duobus quaternionibus scriptura et pergamena inter se differentibus. Folia singula sunt alta 17, 5 centim., lata 9 centim., scriptura 14 × 8 centim. Inter utramque partem lacuna est; desunt enim uerba c. 23 p. 206, 16 *Marie* usque ad p. 207, 1 *in ipso pretorio.*

M Ad hunc proxime accedit et paene in omnibus rebus congruit codex Monacensis 19149 saec. X, olim Tegernseensis 1607, fragmentum quattuor foliorum duodeuicenarum linearum. Cum bibliopega his foliis ad libros uestiendos usus sit et Guilelmus Meyer demum ea a tegumentis resoluerit, ita mutilata sunt, ut superior margo amputatus sit. Itaque cum longitudo prius 17, 2 centim. fuerit, nunc 14 centim. est. Latitudo est 13, 2 centim., sed altera pars ita decurtata est, ut 8, 4 centim. supersint. Scriptura est 11 × 9 centim.

B Codex Bernensis saec. X, in Sinneri catalogo p. 635 numero

582 signatus. Descripsit Gildemeister l. c. p. IX s. et ego, *Adamnanus II p. 20 s.* Codex est longus 19, 5 centim., latus 18, 5, foliorum 96 undeuicenorum uersuum; continet Arculfum fol. 1—46, euangelium Nicodemi fol. 46—75, Antoninum fol. 76—96. Ut Arculfi ita etiam Antonini textus nonnullis foliis excisis mutilatus est. Desunt enim haec: p. 196, 5 inde a *uenimus* usque ad p. 198, 26 *faciunt;* item postremum folium abscissum est, ut extremum uocabulum sit p. 217, 25 *Epiphaniam.*

Ut codices Br M B, ita etiam codicem Vaticanum 636 A saec. XIII, Vindobonensem 2432 saec. XII, Berolinensem latinum 32 saec. XV cum editione Gildemeisteri comparaui, sed cum hi et ceteri a Toblero, Gildemeistero, Roehrichtio enumerati textum etiam multo magis deprauatum et interpolatum exhibeant quam Br M B, eos commemorasse sufficiat.

Codices omnes praeter G et R alterius recensionis sunt, interpolationibus, lacunis, singulis uerbis uel transpositis uel ad arbitrium mutatis foedatae. In singulis tamen uerbis nonnumquam genuinas lectiones seruasse et nonnulla, quae in codice R ad praecepta grammaticae conformata sunt, intacta reliquisse uidentur, ueluti 159, 13 *fuit;* 161, 5 *amola;* 161, 6 *ubi sedebat;* 163, 9 *pertransit;* 163, 13 *in* ante *ista;* 170, 21 *talea*[*s*] *stat;* 172, 17 *ad* ante *adorandum;* 175, 15 *de* ante *petra illa;* 176, 2 *habet;* 177, 20 *uenimus;* 188, 8 *permittunt*, cf. *Krit. Erläuterungen zu Antonini Placentini Itinerarium p. V s.* Praeter eos uero locos, quibus haec recensio sola ueram lectionem praebet, etiam aliis locis non sine commodo adhibetur, quibus R et G inter se discrepant; hic enim secundae recensionis assensus nonnumquam aliquod momentum addere potest ad alterius utrius lectionem comprobandam, cf. *Krit. Erläuterungen p. VII.* Sed cum haec recensio ab originaria textus forma, qualem G et R exhibent, adeo dissonet, ut, si uarias lectiones eius illi textui subicere uelis, apparatus criticus parum perspicuus fiat, ipse rem ita institui, ut post illam genuinam recensionem hanc recentiorem seiunctim typis mandarem. Ut in illa codicem R et G, qui cur mihi,

quamuis neglegenter sit scriptus, multis in rebus maiore fide dignus esse uideretur quam cod. R, exposui *Krit. Erläuteeungen p. I ss.*, secutus sum, ita in altera recensione codice Br potissimum auctore usus sum, in notis criticis discrepantias codicum B et M annotaui.

Restat, ut de editionibus ceterisque subsidiis artis criticae disseram, de quibus quoniam accuratissime et rectissime Gildemeister egit, haec pauca commemorare sufficiat. Editio princeps prodiit sub hoc titulo: *Itinerarium B. Antonini Martyris, e Musaeo Cl. Menardi, cum notationibus aliquot uocum obscurarum. Iuliomagi Andium 1640. 4. 54 pp.* e codice interpolato. Nec maiorem usum praebet editio Papebroeckii: *Acta Sanctorum Antv. T. II. Maji p. XI—XVIII. 1680,* quam transcripsit *Ugolini, Thesaurus antiquitatum sacrarum Venetiis 1747, tom. VII. col. 1207—1230* et *Migne, Patrol. lat. tom. LXXII col. 899—918.*

Editione principe ut fundamento nituntur editiones a Toblero 1863 *Antoninus Martyr, de locis sanctis, quae perambulauit circa a. d. 570. Nach Hand- und Druckschriften mit Bemerkungen herausgegeben von Titus Tobler. St. Gallen 1863. Huber & Comp. 8. 129 pp.* et denuo in Itineribus et descriptionibus terrae sanctae Geneuae 1877 tom. I p. 90—118 in lucem emissae, ubi etiam transcriptio codicis Vaticani publicata est p. 119—135, item excerptum codicis Caduinensis p. 135—138, totus denique textus iterum exscriptus est ad quattuor codices secundae stirpis tom. I, 2 p. 360***—382.

Nemo melius de Antonino emendando meritus est quam J. Gildemeister, qui primus, quae ratio inter singulos codices intercederet, inquisiuit. libros in duos ordines discedere cognouit, codicem R ad scriptorem emendandum adhibuit multasque difficultates expediuit. Sed etiam post Gildemeisterum non paucas difficultates expediendas esse ipse ostendi in dissertatione, quae inscribitur: *Kritische und sprachliche Erläuterungen zu Antonini Placentini Itinerarium. Augsburg 1892. XIV et 76 pp. 8.* Quae in hac dissertatione de hoc scriptore emendando sermoneque eius conformando iudicaui, fere omnia

probauit, qui nouissime Antoninum edidit ad fidem collationum Gildemeisteri: *Antonini Placentini Itinerarium saeculo sexto exeunte scriptum recensuit, uertit, notis illustrauit I. Pomialowsky. Petersburg 1895. 187 pp. 8.* (tomus XIII scriptorum a societate Palaestinensi Rossica editorum). Qui quantum ad hunc scriptorem explicandum contulerit, non est mei iudicii, cum commentarius eius rossice scriptus sit. Hodieque non sine fructu adeas programma uniuersitatis Lipsiensis, in qua *Fridericus Tuch* doctissime et diligentissime de tempore peregrinationis, de peregrinatore eiusque libro, de eius itineribus agit: *Antoninus Martyr, seine Zeit und seine Pilgerfahrt nach dem Morgenlande. Leipzig 1864. 4. 39 pp.*

Adamnanus (Arculfus circa a. 670).

De Adamnano quoniam prolixius egi in duobus programmatis, altero Gymnasii Annaei Augustani 1895, quod inscripsi: *„Adamnanus, Abt von Iona. Sein Leben. Seine Werke. Sein Verhältnis zu Ps. Eucherius de locis sanctis. Seine Sprache,“* altero Gymnasii Erlangensis 1897: *„Adamnanus II. Theil. Die handschriftliche Ueberlieferung der Schrift de locis sanctis“*, quicunque accuratius inquirere uoluerit, illos libellos adeat. Hic notatu dignissima breuiter perstringam.

Ad Adamnani libellos tres de locis sanctis emendandos e duodeuiginti codicibus, quos excussi, his potissimum usus sum:

Primus est codex Vindobonensis n. 458 saec. X, olim Salis- Y
burgensis 174, membranaceus, 28, 1 × 18, 7 centim., scriptura 20, 5 × 14 centim. foliorum 191, in quaterniones, qui in inferiore margine indicati sunt, digestus, cum figuris. Arculfi libelli in 26 paginis prioribus exarati sunt, 25 lineis in singulis paginis. Sequuntur praeter dialogum de operibus sex dierum Alcuini tractatus super psalmos.

Ad hunc proxime accedit codex Parisinus latinus 13048, P
olim S. Germanus latinus 844 (olim 665), membranaceus (28, 2 × 18 centim., scriptura 22 × 13 centim.), s. IX, cuius accuratam descriptionem inuenis in Fr. Leonis editione Venantii Fortunati, Berolini 1881, Mon. Germ. Hist. Auct. antiq.

t. IV prooem. p. VIII, foliorum 82, quae singula sunt uicenorum senorum uersuum. Liber constat ex tribus partibus a diuersis manibus scriptis, quarum prima continet Arculfum siue Adamnanum foliis 1—28; codex autem est mutilus, cum quinque folia nunc desiderentur. De primo enim quaternione primum et ultimum folium, 1 et 8, abscisa sunt, ita ut prologus cum parte capitulationis desideretur. Incipit fol. primum: *De lancea militis* p. 222, 11 et lacuna exstat a uerbis *de sepulchro domini* p. 236, 4 usque ad p. 237, 24, ubi codex denuo incipit *dixit partes*. Ad folium sextum huius quaternionis falso duo folia sordida et maculata agglutinata sunt, in quibus scriptum est p. 277, 6 *Haec pulchra — incidant* p. 279, 10 et p. 287, 2 *inquam tantummodo — in quadam domu* p. 288, 16. Desideratur porro folium, in quo exarata erant, quae leguntur p. 275, 4 — *campi planitiem* p. 277, 6. Deperierunt praeterea quattuor folia continua a p. 279, 10 *aut ne uestibuli — in ternis* p. 287, 2. Arculfum excipiunt fol. 29 et 30 uersus Venantii Fortunati VIII 3, 93—178, qui idem exstant in codice Turicino, sequuntur deinde carmina Venantii fol. 32—58, opuscula quaedam Cassiodori et Augustini. Orthographia eo ab aliis codicibus discrepat, quod saepius o pro u, c pro t inuenitur.

Z Codex Turicinus saec. X, quem iam supra p. XXVII descripsi, cum figuris. Adamnanus exaratus est in 28 primis foliis; sunt tres quaterniones octonorum foliorum in margine inferiore numeris I, II, III signatae, et ternio sex foliorum 31 × 23, 5 centim., scriptura 25 × 18, 5 centim., singulae paginae sunt tricenorum uersuum. Passim correcturae eiusdem manus inueniuntur. Descriptus uidetur ex archetypo, cuius librarius nonnullis compendiis usus erat; quo factum est, ut p. 291, 12; 295, 4 et 7 librarius primo *propter* loco *post* scriberet, deinde cognito errore ipse corrigeret; similiter 292, 13 *quia* pro *quam*, 296, 18 *quialibet* pro *quamlibet*. Non solum eosdem uersus Fortunati post Arculfi libellum habet, quos P, sed etiam p. 225, 20 idem glossema iricum in textum irrepsit, de quo uide adnotationem criticam.

Codex Bruxellensis 2921—22 saec. X (18 × 12 centim., Br
scriptura 14, 7 × 9 centim.), quem, quia etiam Antoninum continet, iam supra p. XXX descripsi. Adamnanum continent folia 52 priora, sex quaterniones et una binio. singulae paginae sunt uicenarum trium linearum. Retractatus est a correctore.

Hi codices sunt quasi duces trium familiarum, e quibus maxime sincera esse uidetur, quae codicibus Y e P repraesentatur. Codex Y diligentius scriptus est; nam quamquam mendis non caret, tamen non tot lacunas exhibet quot codex P, et cum temporis iniuria non mutilatus sit, hoc potissimum libro textus nititur eis locis, qui in codice P aut prorsus omissi sunt aut euanuerunt et male rescripta sunt, cf. adn. crit. ad p. 279, 10. Consensus horum codicum etiam apparet ex numero capitulorum libri primi, quae in utroque undetriginta numerantur.

Secundae enim stirpis codices, quorum praecipuum testem ceteris aetate et bonitate multo praestantem Turicinum (Z), quondam Augiensem, adhibui, librum primum in uiginti sex capitula diuidunt. Neque uero tanta codicem Z esse praestantia, quanta Gildemeistero uidetur, qui in editionis Antonini praefatione p. IV dicit: *Soweit die Handschriften des Arculfus bekannt sind, enthält sie den bei weitem besten Text,* iam ostendi in programmate Augustano 1895 p. 8 et Erlangensi 1897 p. 16. Cum Parisino eo consentit, quod eosdem uersus Venantii Fortunati VIII 3, 93—178 Arculfi libello adiungit et p. 225, 20 idem glossema iricum exhibet.

Multo magis etiam et ab hac et a prima familia ei codices differunt, quorum longe antiquissimus et praestantissimus est Bruxellensis (Br). In hoc tertio codicum genere ipsius scriptoris uerborum ordo saepissime temere mutatus est, et multae praeterea peculiaritates inueniuntur, quibus obseruatis primo statim obtutu, qui codices huc pertineant, iudicari potest. Atque primum quidem in capitulatione libri primi XXXII capitula numerantur, in ipso textu XXX, capitulationes autem trium librorum uniuersae primum librum antecedunt, cum in

ceteris codicibus sua cuique libro capitulatio praemissa sit. Maiore autem fide in hac re PYZ dignos esse quam Br patet cum ex altero Adamnani opere, e uita Columbae, in quo et ipso suam quisque libellus capitulationem prae se fert (cf. *Adamn. I p. 34 ss.*), tum ex eo, quod etiam in hoc opusculo ante tertium certe libellum codex Br capitulationem repetit. Tituli autem in hoc codicum genere ita ante singula capitula repetuntur, ut nonnumquam duo uel ter comprehendantur, in ceteris uero libris plerumque desunt et numeris tantum litterisque initialibus designantur. Qua in re huius familiae consuetudinem praeferendam esse eo probatur, quod in uita Columbae et ipsa tituli singulis capitulis superscribuntur. Accedit, quod ipsius textus uerba nonnumquam ad titulum referuntur, uelut p. 243, 19. 272, 7. 273, 3. In omnibus denique codicibus, etiam primae et secundae stirpis, uestigia exstant, quibus probatur, etiam in horum archetypo titulos singulis capitibus primitus fuisse praefixos; nam inde a l. I c. X reliquiae quaedam titulorum occurrunt. Verba porro, quibus totum opus clauditur p. 296, 15 ss.: *Obsecro itaque eos* etc. in Br ut alter prologus post capitulationes posita sunt, qua in re huius recensionis auctor Adamnani textum ad Sulpicii Seueri exemplum conformasse uidetur, qui similibus uerbis in praefatione uitae Martini utitur 1, 9. Alia exempla transpositionis in codice Br eiusque affinibus obuia occurrunt p. 245, 8. 264, 23. 265, 4. Denique cum p. 282, 18—283, 5 omnino desit, uersus 283, 6—11, quibus de crocodilis agitur, in fine libri III additi sunt. Additamentis spuriis auctus est textus p. 240, 14 (uide adn. crit.). Initio libri secundi ex Sulpicii Seueri Dial. I c. 8 § 2 uerba uncinis inclusa addita sunt: *In huius nostri secundi libelli exordio de situ [Hierusalem parrochiae id est] Bethlem ciuitatis.* Etiam alio loco huius recensionis auctor ipsius Sulpicii librum consuluisse uidetur; p. 247, 7 solus Br et cognati codices cum Sulpicio Seuero Chron. II 33, 5 recte tradunt *harena*, ceteri mendose *area*. Uno praeterea loco solus Br sinceram lectionem seruauit p. 293, 16 *ippum*, ex quo loco etiam 291, 15 et 293, 6 sanari posse ostendi *Adamn. I p. 10.*

Restat, ut de editionibus Adamnani disseram. Primus Adamnanum post multorum saeculorum obliuionem in lucem protulit *Iacobus Gretser* Iesuita, cuius editio: *Adamnani Scotohiberni de situ terrae sanctae. Ingolstadii 1619. 4°* denuo typis impressa est in IV tomo operum omnium eiusdem, Ratisbonae 1734. Quod Gretseri codex, quo unico fonte usus est, aetatem non tulit, non est quod nimis doleamus. Nam quibuscumque locis a ceterorum codicum fide abhorret, eius lectiones merae corruptelae sunt. Eum saeculo XIII non antiquiorem fuisse et eidem familiae adscribendum esse, cuius optimus testis est cod. Turicinus, ostendi *Adamn. II p. 26 s.* Melioribus fundamentis nititur editio *Mabillonii in Actis sanctorum ordinis s. Benedicti s. III part. II 1672 p. 499 ss.* Mabillonius enim, qui editionis suae p. 502 se Adamnanum ex manu scriptis codicibus Vaticano et Corbeiensi et editione Gretseri publicasse dicit, rem ita instituit, ut codicis P potissimum auctoritatem sequeretur, lacunas autem ex codice Vaticano, quem eiusdem familiae esse atque Br ostendi *Adamnanus II p. 45 s.*, expleret; praeterea in margine nonnumquam uarias lectiones tertii codicis eiusdem familiae, sed multo magis uitiati adnotauit, quem codicem Parisinum 12943, olim bibliothecae S. Germani a Pratis, esse probaui l. c. p. 46 ss. Nostra aetate *Delpit* clericus Francogallus Arculfi libellos de locis sanctis recensuit et edidit in libro, qui inscribitur: *Essai sur les pelérinages à Iérusalem. Paris 1870.* Qui quamquam nonnullos codices Mabillonio ignotos adhibuit, tamen non modo nihil profecit in textu purgando, sed ubicunque a Mabillonio recedit, cum nimiam fidem habeat codicibus interpolatis, quorum deterrimus Caduinensis 39 s. XIII, de quo disputaui *Adamn. II p. 50 ss.*, ei uel maxime probatur, textum uitiauit. Nec multo felicior quam in Antonino fuit in Arculfo recensendo *Toblerus*, quamquam multis codicibus in lucem protractis eum cum de uniuersis Itineribus Hierosolymitanis tum de Arculfo bene meruisse non est infitiandum. Quodsi *James Rose Macpherson*, qui Adamnani opusculum anglice uertit, *Pilgrims Text Society t. X. 1889*, non satis habuisset editionem Tobleri

adhibere, sed usque ad Mabillonii editionem descendisset, non fuisset coactus fateri, quid Arculfus significare uellet, saepius non posse intellegi. Accedit, quod eum fugit Fridericum Vogelium in dissertatione, quae inscribitur *De Hegesippo, qui dicitur, Iosephi interprete. Erlangae 1881* et in recensione editionis Toblerianae in ephemeride, quae uocatur *Göttinger Gelehrte Anzeigen 1881 p. 218 ss.*, fontibus Adamnani inuestigatis non paucis locis nouam lucem attulisse. Cuius uestigiis insistens nonnullos etiam alios locos indagaui, quibus ab Adamnano exscriptis textus emendari possit, in programmate Gymnasii Annaei Augustani 1895. Non paucis enim locis etiam optimorum codicum lectiones tam corruptae sunt, ut fontibus non compertis emendari non possent, uelut p. 277, 5 et 268, 17, de quibus egi loco allato p. 9. Alii loci id generis sunt 269, 5. 279, 11. 17. 18. 280, 2. 6. 9. 16. 281, 5. 9. 10. 14, ubi adnotationes criticae inspiciendae sunt. Etiam p. 265, 4 huc referendum uidetur: *Galgal in quinto miliario ab Hiericho*, ubi, si Onom. sacra ed. Lagarde p. 126, 28 s. comparaueris: *Et ostenditur usque hodie locus desertus in secundo Ierichus miliario* numerus V ex U (= II) corruptus esse uidetur, deinde codex Y, *in quinto ab Hiericho miliario* solus rectum uerborum ordinem seruauit. Qua comparatione instituta etiam codicum Y et P praestantia optime euincitur, uelut 280, 1 Y solus exhibet *artatur;* haud scio an etiam 280, 11, ubi Y habet: *et quamuis maxima tempestate fit intus tutissimus portus* collato Heges. p. 266, 48 *fit* pro *est* in textum recipiendum fuerit. 240, 14 *uacuum* YBr, *cauum* PZ; 268, 13 *Inde quoque* YBr, *Unde quoque* PZ; 269, 5 *ambitu* YBr (omisit PZ) codicis Y lectio fontium auctoritate genuina esse conuincitur; uersa uice 247, 4 in codice P recte traditur *calcati deo pulueris* cum ceteri *calcati a deo* exhibeant.

Mea recensio editioni Mabillonii multo similior est quam Toblerianae; eo potissimum textus a me constitutus ab illo discrepat, quod lacunae codicis P e codice eiusdem familiae et bonitatis expletae sunt et quod fontibus inuestigatis non paucae difficultates expediuntur. Orthographia codicum non

aequalis est; assimilationem consonarum Adamnanus plerumque neglexisse, nonnunquam uero insolentius adhibuisse uidetur, uelut in uocabulis *ammoneo, ammirabilis, annotare, commemorare, commorari, di* pro *de* scripsisse uidetur, praesertim sequente *s*, uelut *discribere, discendere;* irico more nonnunquam consonae duplicatae sunt, uelut semper *repperio* scribitur, quae omnia singillatim enumerare non opus est, cum in adnotatione critica etiam orthographiam codicum enotauerim praeter eos locos, ubi *e* pro *ae* ponitur. Ipse in rebus orthographicis codicum uetustiorum auctoritatem secutus sum neque ubique aequabilitati studui. Figurae ecclesiarum, quibus Adamnani descriptio illustratur, desumpsi e codice Parisino; nam qui hunc scripsit, multo accuratius archetypi figuras depinxit quam scriba codicis Y, quem exemplaris sui delineationes exornasse et amplificasse ostendi *Adamn. II p. 9 s.*

Baeda (saec. VIII ineunte).

Baedae libellum de locis sanctis, quo, quoniam ex Adamnano, Eucherio, Hegesippo excerptus et compilatus est, qui illis scriptoribus uti uolunt, carere non possunt, quasi in appendice edidi. Ex magna codicum farragine, quos R. Roehricht in Bibliotheca Palaestinae enumerat, primum quidem ei eximendi sunt, qui fragmenta tantum exhibere disertis uerbis dicuntur; ea enim maximam partem nihil aliud sunt nisi illa relatio compendiosa, quam Baeda ex suo ipse libello excerpsit et Historiae Ecclesiasticae gentis Anglorum l. V c. 16 et 17 inseruit, uelut No. 23 catalogi Roehrichtiani, fragm. Herbipolense man. theol. s. IX, quod typis exscripsit Tobler-Molinier p. 235—37. Accedit No. 12, cod. bibl. municipalis Laudun. s. IX, 4° p. 164 ss., No. 2 cod. Auenionensis Mus. Caluet. s. XV; No. 8ᵇ Cantabrig. Corp. Christi 66 s. XIV; No. 10ᵉ Parisin. 15038 s. XIII fol. 172—75. His fragmentis eo facilius carere possumus, quod codex antiquissimus Historiae Ecclesiasticae, Cantabrigiensem dico, biennio post Baedae mortem exaratus his omnibus antiquitate et puritate multo praestat.

Sed ne ceteros quidem codices, qui integrum libellum continent, omnes excutere propositi mei erat. Cum uerba auctoris raro ita corrupta sint, ut, quid scripserit, cognosci non possit, codices autem per totius orbis bibliothecas dispersi sint, antiquissimis tantum uelut fundamentis nouae editionis uti, e reliquis eos tantum in subsidium uocare constitui, ad quos aditus sine nimio sumptu et labore pateret. Atque primum omnes libros enumerabo, quos aut totos excussi aut singulis locis inspexi. Capitula quaedam excerpta, sed alia atque Baedae historia ecclesiastica, codex Monacensis 4351 s. XV continet, in codice uero 13001 et 13002 s. XII a Roehrichtio sub numero 16[d] et 16[e] indicato solum primum caput huius libelli reperiri Laubmannus bibliothecae Monacensis praepositus, qua est humanitate, roganti mihi rescripsit. Magnam spem collocaui in codice 17 catalogi Roehr., libro seminarii Namurensis 760 s. IX; sed quamquam bis per litteras illius seminarii praefectum diligenter de hoc codice rogaui, responsum non tuli. Hac spe deiectus impetraui, ut codex Bruxellensis 8658 s. IX (No. 7 apud Roehr.) mihi Augustam Vindelicorum transmitteretur, sed, heu, iterum spe deceptus sum, nam ne ipse quidem quidquam continet praeter illam epitomam historiae ecclesiasticae nec maiorem usum affert ad Baedam emendandum quam illud fragmentum Herbipolitanum.

No. 4 cat. Roehr., codicem Berolinensem 32, 8°, saec. XV, Augustae Vindelicorum examinaui. Descripsi, *Adamnanus II p. 42.*

Vat. No. 20 cat. Roehr., cod. Vaticanum 636 A s. XII, quem descripsi *Adamnanus II p. 45 s.*, ipse Romae cum editione Tobleri comparaui.

V_2 No. 22[a] cod. Vindobonensis 2432 s. XI, olim Hohendorf. IV 26 s. XII, fol. 43, longus 24, 2 centim., latus 16, 3 (scripturae latitudo est 11, 6 centim., longitudo 19), undetricenarum linearum in singulis paginis, totus eadem manu scriptus. Continet fol. 1—14[b] Vitam Alexandri. Fol. 14[b] ss. *Incipit epistula eiusdem Alexandri regis magni Macedonis ad magistrum suum Aristotelem de situ Indiae,* deinde: *Explicit epistula Alexandri magni. Descriptio locorum, quae uidit Ber-*

nardus sapiens, quando iuit Ierusalem uel rediit, et ipsa Ierusalem et de locis circa eam. Quo finito cum uerbis *homo conspicari possit* statim fol. 28 a sine nomine auctoris sequitur: *De situ Ierusalem.* Fol. 35 a: *Incipit itinerarium Antonini martyris* — Fol. 43 b *cui est honor et gloria per omnia saecula sacculorum.* cf. Gildemeister, Antonin. p. XIII. Ipsum codicem cum editione Tobleri Augustae Vindelicorum contuli.

Ipse enotaui lectiones codicis Monacensis 629 s. XIII Mb.
(No. 16 a Rochricht); foliorum est 96, longus 16, 4 centim., latus 11, 2 (longitudo scripturae est 12, 4, latitudo 11, 2). Singulae paginae sunt 18 uersuum, fol. 1—49 ab eadem manu scripta. In foliis 1—19 est Baedae libellus sub hoc titulo: *Incipiunt capitula de situ iherusalem et locis sanctis in ea.* Post capitulationem legitur: *Incipit opusculum Bede presbiteri impense docti de locis sanctis.* Tituli rubri singulorum capitulorum plerique litterulis nigris in inferiore margine repetuntur. Fol. 19 a *De situ terrae repromissionis uenerabilis Bede presbiteri opusculum explicit. In media aqua, quae dicitur Visgaa, incipit Ungaria.* fol. 21 b sequitur: *Visio Othmari presbiteri*; fol. 28 a *Visio Fursei*; fol. 38 a *Exceptio quaedam de miraculis beati Hieronimi presbiteri*; fol. 44 a *Visio iheronimi presbiteri*; fol. 45 b *De studio legendi*; fol. 46 a: *Incipit passio sanctae Felicitatis cum VII filiis suis.* Inde a folio 49 b sequuntur complures tractatus a uariis manibus scripti.

Codex latinus Monacensis 4351 olim monasterii s. Udalrici U
Augustani chartaceus s. XV (No. 16[b] Roehricht), fol. maior., duabus columnis scriptus. In foliis 1—201 est Chronicon abbatiae Urspergensis. A diuersa manu scripta sunt folia 202—12. Fol. 203 a—206 a: *Tractatus de statu terre iherosolimitane.* Excerpta capitula ex Beda incipiunt 204 b—205 b.

Codicis bibl. Cotton. Faustin. A VII s. XII, quem descri- L
psi *Adamnanus II p. 1 s.*, uir doctus Mordaunt Bernard duo capitula pro me inspexit.

Ex duobus aliis codicibus Britannicis ea editio confecta est, quae prodiit in opere, quod inscribitur, *Recueil de uoyages et de mémoires publié par la société de géographie, Paris 1839,*

tom. IV, ubi p. 794—815 *Franciscus Michel* Baedae libellum cum integris lectionibus horum codicum edidit:

O Codex Collegii Lincolnensis Oxonii 29 (No. 18 Roehricht) 4. s. XIII (cf. Michel l. c. p. 784 et Giles, Venerab. Bedae opera uol. IV p. VII), qui ut V_2 etiam itinerarium Bernardi continet.

C Alter est cod. Londin. bibl. Cottonianae, Faustina B 1, cod. membranaceus fol. min., constans foliis 227, in quo et ipso Bernardi monachi itinerarium cum Baedae libello coniunctum est.

Praeterea rara specimina quorundam aliorum codicum proposuit Toblerus; sunt autem hi:

Pb Codex membranaceus bibl. nat. Paris. lat. 14797 saec. XII (19 d Roehricht) fol. 19—25.

Pc Codex membranaceus bibl. nat. Paris. lat. 12277 saec. XV (19 c Roehricht) fol. 52—58.

Ego horum quattuor codicum lectiones integras in apparatu critico enotaui:

M Codex Monacensis 6398 s. IX, olim Frisingensis 189 (16 c Roehricht), foliorum 74, longus 23 centim., latus 18 (scripturae longitudo est 16, 5 centim., latitudo 12, 3). Priores duo quaterniones (secundi duo postrema folia abscisa sunt) seu 14 folia Baedae libellum continent. Singuli quaterniones per totum librum litteris indicantur, postrema tria folia item abscisa sunt. Unam figuram exhibet basilicae Sioneae, reliquarum spatium uacuum relictum est. Fol. 13 b etiam littera initialis nigro colore inchoata tantum est, ornatio rubra deest. Inde a folio 15 sequuntur homiliae quadragesimales, quae incipiunt: *Notum est uobis, fratres carissimi, et frequenti sancti euangelii lectione compertum,* concluduntur: *qui uos in sua uoluntate proficientes conseruet in aeternum.*

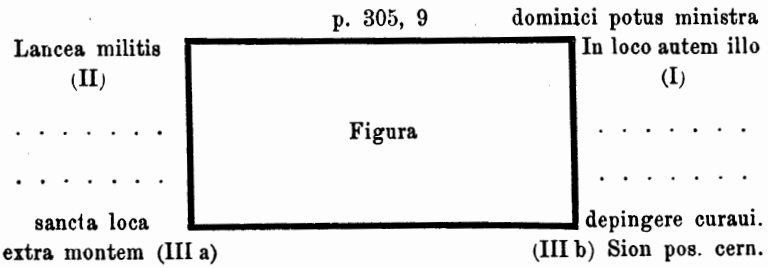
P Codex Parisinus 2321 saec. X (19 a Roehricht), liber miscellaneus, quem pro me contulit Florianus Weigel. Continet Isidori Hispalensis etymologias aliosque tractatus theologicos. Fol. 135 b incipit Baedae opusculum sine titulo sic: *Pagina sacra magis quae memoranda refert.* Fol. 143 b *Explicit. Incipit chronica beatorum Augustini et Ieronimi.* Habet figuras rudes.

V Codex Vindobonensis 580, olim hist. eccles. 147 s. XI (22 a

Roehricht), anno 1753 alba pergamena uestitus. In folio primo a conglutinatore addito a manu saeculi XVII scriptum est: *No. 486 Theolog. lat. MS. Ioan. Sambucj Tirnauiens.* Est codex miscellaneus foliorum 178, qui continet opuscula Baedae, Hieronymi, Augustini, Isidori. Fol. 10—17 libellus Baedae de locis sanctis quaestionibus de ueteri testamento interpositus est; sine titulo sic incipit: *Descripsi breuiter finesque situsque locorum* etc. Post capitula exstat: *Expliciunt capitula, incipit liber de locis sanctis.*

No. 14 Ambrosianus (A) M 79 sup. s. X; sed Robertus A Kauer, uir doctissimus, qui huius libri lectiones diligentissime in usum meum enotauit, mihi rescripsit hunc codicem miscellaneum testante uiro doctissimo Mercati, bibliothecae Ambrosianae praeposito, duodecimo demum saeculo exaratum esse; nam fol. 268^{b} legi: *Decreta Urbani pape. Anno dnce incarnacionis millesimo XCV*; fol. 269^{a}: *Accio concilii contra heresim de inuestitura. Anno ab incarnacione dei mil. CXII.*

Libri manuscripti omnes, quotquot mihi noti sunt, in duos ordines discedunt, quorum alteri codices APVU tribuendi sunt. Alterius recensionis eiusque recentioris sunt plerique alii libri, quorum longe antiquissimus est M. Cuius recensionis peculiare signum est, quod uerba capituli II mirum in modum transposita sunt; eo enim ordine leguntur, quem in adnotatione critica ad p. 305, 10 designaui. Quo loco cur ordo adeo perturbatus sit, id in causa fuisse apparet, quod in archetypo huius recensionis textus figura ecclesiae interposita hoc modo interruptus erat:

Scriba primo spatium, quod erat ad dexteram partem figurae

expleuit uers. 10—14; deinde, ne alterum latus uacaret, in sinistra parte perrexit u. 16—20. A uerbis *extra montem* ad alterum latus transiit, cum pergeret *Sion posita cernuntur*. Sequentes autem librarii primo columnam sinistram II + III a, deinde dextram I + III b descripserunt.

Atque primae quidem classis codicum P et V in plerisque rebus tantus est consensus, ut V si non ex ipso P, at certe ex eodem archetypo descriptus esse uideatur. Cuius congruentiae passim in apparatu critico exempla inueniuntur uelut 302, 18 *quippe*] *itaque*, 303, 10 *scripta*] *dicta*, 305, 8 *habens ansulas*] *ansulas habens*, 307, 4 *reuixit*] *resurrexit* etc. Quae cum ita sint, ut hi primae ac genuinae recensionis auctores praecipui non raro etiam in mendis congruant, animum induxi, ut etiam codicis Ambrosiani lectiones in apparatu critico ponerem, quandoquidem, licet erroribus scateat, tamen nonnunquam idoneus uidetur, cuius cum alterius recensionis codicibus consensu uera et pura textus forma declaretur. Huius codicis scriba Hegesippum ipsum inspexisse uidetur; nam cum p. 314, 12 ceteri exhibeant *lineis utantur indumentis* solus cum Heges. p. 251, 35 scribit: *lineis utantur exuuiis indumentorum*; p. 315, 4 *oras* Heges. p. 249, 42, *horas* A, *(h)oram* ceteri.

Codice uero U, quamquam eiusdem est recensionis, eo carere posse mihi uisus sum, quod non solum his, quos modo commemoraui, aetate longe est inferior, sed etiam quod scriptoris uerba saepe amputauit et ad arbitrium mutauit. Idem cadit in codicem, quo usus est Petrus Diaconus.

Quoniam de primi ordinis codicibus disserui, restat, ut de alterius recensionis libris disputem. In quos quoniam a nullo priorum editorum inquisitum est, non alienum esse a proposito existimaui, quae ratio inter singulos intercedat, exponere. Sunt autem codices M Vat. BV_2OCMb.; etiam Pb et Pc, quantum ex raris lectionibus in editione Tobleri notatis intellegi potest, huic recensioni adnumerandos esse ostendam. E quibus sex priores totos exscripsi, codicis Mb pessime interpolati locos selectos examinare satis habui. Praeter ordinem p. 305, 10 ss. turbatum exempli gratia haec menda inter se communia

habent: p. 307, 9 *pictabionensis* APV] *pictauensis* MBV$_2$OCMb, *pictauiensis* Vat. p. 307, 14 *pons*] *fons*. p. 314, 18 *Zoaros*] *goaros*: p. 318, 5 *transcendente*] *ascendente* codices supradicti et Pc. P. 314, 15 omnes hi codices nomen urbis *Scythopolis* corruptum exhibent; in M Vat. BMb enim habetur *Sextopolis*, in V$_2$OC uero etiam altera pars uocabuli corrupta est; legitur enim *sexto miliario*. Ut autem hoc loco, ita etiam plerisque aliis codices V$_2$OC, quibus id quoque commune esse supra demonstrauimus, quod cum Baeda Bernardi itinerarium coniungunt, inter se concinentes alteram quasi quandam speciem huius recensionis exhibent, uelut p. 302, 15 *quo*] *qui*; 303, 1 *uisuntur*] *sunt*; 303, 7 *alius*] *alius autem*; 303, 8 *autem*] deest; 303, 20 *parte urbem*] *urbis partem*; 304, 2 *affixo*] *affixi*; 304, 6 *solet offerri*] *offerri solet*; 304, 11 *parietis medii*] *parietibus mediis*; 304, 15 *petra excisum*] *in petra excisum*; 305, 3 *monumenti et sepulchri*] *et sepulchri et monumenti*; 309, 1 *per interualla*] deest; 310, 7 *erbosa*] *arbusta* etc.

Artiore autem necessitudinis uinculo O et V$_2$ inter se coniuncti sunt; ueluti hi singulorum capitulorum titulos seruauerunt, quos C omisit, permultis autem locis inter se concinentes a codice C dissonant, id quod paucis e plurimis exemplis probabo. Velut p. 302, 23 legitur in C *cuius in*] *cum* OV$_2$, similiter 304, 1 in C *golgothana*] *golgota* OV$_2$, item 304, 4 *rota cum lampadibus*] *rotarum lampadebus*; 304, 5 *uero*] om.; 305, 20 *cernuntur*] *cernitur* OV$_2$ et Vat.; 306, 17 *circumdant*] *frequentant*; 310, 24 *ualidi flaminis*] *ualidae flammae* etc.

Inter ceteros huius familiae codices quae ratio intercedat, data occasione explicabo; id pro certo affirmauerim nullum recentiorum codicum ex ipso Monacensi emanasse, cum lacuna, quae in illo hiat p. 323, 2 *odor perfundit. De nodis enim ligni sancti* in nullo eorum occurrat.

Restat, ut, quo iure codices L. Pb, Pc, quorum exigua admodum specimina mihi praesto erant, huic secundo codicum ordini tribuerim, ostendam. Atque L p. 311, 5 pro *monumentum Lazari* habet *ubi monumentum Lazari est* ut Vat.

OCMb; ibidem pro *demonstrat*] *demonstratur* cum M Vat. BMb; 310, 25 *tot*] *tota* L ut M Vat. V_2OC; 310, 16 *seruat*] *retinent* L. *retinet* Vat.; 319, 6 *quadrifida*] *quae dicitur fida* L. Cum idem legatur in codice Mb, qui quin eiusdem sit prosapiae ac M Vat. BCOV_2, non est dubium, et praeterea in Pb, idem in Pb cadere ueri simillimum est. Etiam 318, 23 *natura fragilia*] *naturam fragilem* MbPb inter se congruunt; 320, 10 quoque ambo pari uitio laborant; *XX et trium stadiorum spatio* ceterorum codicum lectio est, pro qua habet *XX et IIII* Mb, *XXIV* Pb. Versa uice duobus aliis locis Pb magis cum codice C facit. 321, 2 *ostiis nili*] *flumine nili* solummodo COV_2 et Pb, *hostiis nili* Mb. P. 323, 7 *Adamnanus lacinioso sermone*] *adobnanus* (*adornatus* Pb) *latino sermone* COV_2Pb. 317, 1 *tauri*] *scauri* COV_2, quod mendum sine dubio emendare conatus *in similitudinem auri* Pb exhibet.

Codicis denique Pc cum hac familia consensum haec indicant: 317, 17 *poma pulcherrima*] *plurima poma p.*; 318, 13 *undae*] *undique* Vat. BMbPc; 321, 5 *meatus*] *meatu* BPbPc; 311, 15 *plani*] *plana* BPc. Id unum adiecerim, codices Pb et Pc absurdissimis interpolationibus inquinatos esse; qua re nullus fructus ex eis percipi potest. Verba auctoris quam sint nonnullis locis corrupta, maxime patet, si capitulum XI *De natura maris mortui*, inde a p. 316, 21 cum Hegesippo p. 252, 12 ss., ex quo est excerptum, compares. Neminem fore puto, qui exempli gratia uerba 317, 4 ss: *qua* (*quia*) *uas dimersum arte quod bibat* etc. extricaret, nisi ex Hegesippo appareret, quid Baeda sibi uellet. Qua comparatione instituta elucebit, codices primae recensionis plerisque locis proxime ad genuinam lectionem accedere, inter alterius autem recensionis libros codicem M longe esse optimum, V_2OC textum exhibere saepe deprauatum peruersisque coniecturis foedatum, codicis Pb scribam saepe hariolatum esse, Toblerum denique in tanta copia eligendi magis forte fortuna quam uia et ratione usum esse, uelut: 316, 22 *generum*] *genera* Pb Tobler; 317, 3 *lucernam accensam*] *lucerna accensa* COV_2; ib. *ferunt* Heges. APV] *fertur* M Vat. COV_2; 317, 4 ante *extincto* addit *nec*

Tobler cum COV_2 contra ceteros codices et Heges. p. 252, 14; 317, 5 *quod uiuat* Heges.] *quod bibat* codd., *antequam bibat* COV_2. Totum locum foedissime interpolauit Pb: *fertur supernatare sine conuersione, ut nec tingui nec demergi possit.* Sed haec hactenus.

Editiones, quoniam nihil eis iuuamur ad artem criticam exercendam, post Roehrichtium denuo enumerare inutile existimaui.

Augustae Vindelicorum m. Octobri a. 1898.

Paulus Geyer.

TABVLA.

I. Itinerarium Burdigalense . . . . . 1— 33
II. S. Siluiae, quae fertur, peregrinatio ad loca sancta . . 35—101
III. Petri diaconi liber de locis sanctis . . . . . 103—121
IIII. Eucherii, quae fertur, de situ Hierusolimitanae urbis atque ipsius Iudaeae epistola ad Faustum presbyterum 123—134
V. Theodosius de situ terrae sanctae . . . . . 135—150
VI. Breuiarius de Hierosolyma . . . . . 151—155
VII. Antonini Placentini Itinerarium . . . . . 157—191
Recensio altera . . . . . 193—218
VIII. Adamnani de locis sanctis libri tres . . . . . 219—297
VIIII. Baedae liber de locis sanctis . . . . . 299—324
X Indices.
I. Index scriptorum . . . . . 325—327
II. Index nominum et rerum . . . . . 328—388
III. Index uerborum et locutionum
1. Ad Itinerarium Burdigalense . . . . . 389—391
2. Ad Siluiae peregrinationem . . . . . 391—419
3. Ad Petrum diaconum . . . . . 420—426
4. Ad Eucherium . . . . . 426—427
5. Ad Theodosium . . . . . 427—433
6. Ad Breuiarium . . . . . 433—434
7. Ad Antoninum Placentinum . . . . . 434—455
8. Ad Adamnanum . . . . . 455—480
XI. Corrigenda . . . . . 481.

ITINERARIVM BVRDIGALENSE.

P = codex Parisinus 4808 s. VIIII
V = codex Veronensis LII (50) s. X
S = codex Sangallensis s. VIIII

Wess.

ITINERARIUM
A BURDIGALA HIERUSALEM USQUE
ET AB HERACLEA PER AULONAM
ET PER URBEM ROMAM
MEDIOLANUM USQUE
SIC:

Ciuitas Burdigala, ubi est fluuius Garonna, per quem facit mare Oceanum accessa et recessa per leugas plus minus centum.

mutatio Stomatas . . . . . leug VII
mutatio Sirione . . . . . leug VIIII
Ciuitas Vasatas . . . . . leug VIIII
mutatio Tres Arbores . . . . . leug V
mutatio Oscincio . . . . . leug VIII
mutatio Scittio . . . . . leug VIII
Ciuitas Elusa . . . . . leug VIII
mutatio Vanesia . . . . . leug XII
Ciuitas Auscius . . . . . leug VIII
mutatio Ad Sextum . . . . . leug VI
mutatio Hungunuerro . . . . . leug VII

In margine codicis Parisini fol. 66 a legitur: Hinc editum ab Andrea Schotto 2 BORDEGALA *V* 3 DERACLA *2. m. corr. P* ERACLA *V* ALAVNA *P* 4 ORBEM *primitus fuit littera O, post in U mutata, ut uidetur V* 5 MEDIOLANIVM *V* *lineae 1—6 rubris litteris uncialibus scriptae sunt* 7 bordegala *V* 8 accessa *postrema littera 1. m. correcta V* 9 numerum centum *V* 10 *Hinc duae columnae PV* mut Ciut mans *semper abbreuiantur V, raro P* leugs *est abbreuiatio codicis V,* leug *codicis P* leugs n. VII *V* 11 senone *V,* sirione *etiam It. Ant. 461, 4* ęleug *corr. 2. m. P* 12 *inde a linea 12 post* leugs *add.* N *V* uasatas leugs n. VIII *V* 13 tris arboris i *ex* e *1. m. corr. V* 14 oscyneio *V* 15 socio *V* 16 tolosa *V* 20 hungunerras *ex* hungunerro *1. m. corr. V*

Wess.

550 11 mutatio Bucconis . . . . . leug VII
551 1 mutatio ad Iouem . . . . . leug VII
2 Ciuitas Tholosa . . . . . leug VII
3 mutatio Ad Nonum . . . . . mil VIIII
4 mutatio Ad Vicesimum . . . . . mil XI
5 mansio Elusione . . . . . mil VIIII
6 mutatio Sostomago . . . . . mil VIIII
7 uicus Hebromago . . . . . mil X
8 mutatio Cedros . . . . . mil VI
9 castellum Carcassone . . . . . mil VIII
10 mutatio Tricensimum . . . . . mil VIII
552 1 mutatio Hosuerbas . . . . . mil XV
2 Ciuitas Narbone . . . . . mil XV
3 Ciuitas Biterris . . . . . mil XVI
4 mansio Cessarone . . . . . mil XII
5 mutatio Foro Domiti . . . . . mil XVIII
6 mutatio Sostantione . . . . . mil XVII
7 mutatio Ambrosio . . . . . mil XV
8 Ciuitas Nemauso . . . . . mil XV
9 mutatio Ponte Aerarium . . . . . mil XII
10 Ciuitas Arellate . . . . . mil VIII
553 1 Fit a Burdigala Arillate usque milia CCCLXXI,
2 mutationes XXX, mansiones XI.

13—19 cf. It. Ant. p. 389, 6—388, 6 et 397, 2—396, 1

1 buccones *V* 2 leuguas num̃ VII *V* 3 tolosa *V* 6 eleusione *V* 7 sustomago *V* 8 ebromago *V* 9 cǫedros *litt.* o *2. m. expuncta P* cędros *V* 10 carcassonę *V* 11 tricencimum *P* trecesimum *V* 12 husuerbas *V* 13 narbonę *V* 14 beterris *V* beterras *It. Ant. p. 389, 5* beterris *p. 397, 1* 15 cesserone *It. Ant. p. 389, 4 et 396, 9* 17 sustancione *V* sextatione *It. Ant. p. 389, 2,* sextantione *p. 306, 7* 18 ambrosi *V* ambrussum *It. Ant. p. 389, 1 et 396, 6* 19 nemausum *It. Ant. p. 388, 7 et 396, 5* 20 herarum *V* X≡II *eraso n.* V *V* 21 arelate *V et It. Ant. p. 388, 6* 22 aburdigala *P* bordegala *V* arillatę *P* arelate *V* milia CCCLXXII: *V numeri collecti efficiunt CCCLXXV milia passuum, si pro singulis leugis MD passus posueris. Mutationes autem sunt XXXII, mansiones praeter uicum et castellum X*

Wess.			
553	3	mutatio Arnagine	mil VIII
	4	mutatio Bellinto	mil X
	5	Ciuitas Auenione	mil V
	6	mutatio Cypresseta	mil V
	7	Ciuitas Arausione	mil XV
	8	mutatio Ad Letoce	mil XIII
	9	mutatio Nouem Craris	mil X
	10	mansio Acuno	mil XV
554	1	mutatio Vacianis	mil XII
	2	mutatio Umbenno	mil XII
	3	Ciuitas Valentia	mil VIIII
	4	mutatio Cerebelliaca	mil XII
	5	mansio Augusta	mil X
	6	mutatio Darentiaca	mil XII
	7	Ciuitas Dea Vocontiorum	mil XVI
	8	mansio Luco	mil XII
	9	mutatio Vologatis	mil VIIII
555	1	Inde ascenditur Gaura mons.	
	2	mutatio Cambono	mil VIII
	3	mansio monte Seleuci	mil VIII
	4	mutatio Dauiano	mil VIII
	5	mutatio Ad Fine	mil XII
	6	mansio Vapinco	mil XI
	7	mansio Catorigas	mil XII
	8	mansio Hebriduno	mil XVI

11—25 cf. It. Ant. p. 358, 2—357, 5 *23—25 cf. etiam It. Ant. p. 342, 3—342, 1*

1 arnagene *V* ernagino *It. Ant. p. 344, 1* VIIII *V* 3 auinione *V* 4 cepressata *V* 5 XIII *V* 6 *hic uersus deest V* 7 nouencrares *V* 8 mil X *V* 9 uacianis *2. m. corr. P* Bantianis *V* mil XI *V* 10 *numerus deest V* 13 agusta *V* 15 deanocontinorum *V* dea bocontiorum *It. Ant. p. 357, 10* 17 uolocates *V* 18 mors *2. m. corr. P* 20 monte seleuco *It. Ant. p. 357, 8* 22 ad finem *V* 23 uuappinco *V* 24 catoricas *V* caturrigas *It. Ant. p. 342, 2 et 357, 6* 25 ebreduno *V* eburoduno *It. Ant. p. 342, 1 et 357, 5*

Wess.			
555	9	Inde incipiunt Alpes Cottiae.	
	10	mutatio Rame	mil XVII
	11	mansio Byrigantum	mil XVII
556	1	Inde ascendis Matronam.	
	2	mutatio Gesdaone	mil X
	3	mansio Ad Marte	mil VIIII
	4	Ciuitas Secussione	mil XVI
	5	Inde incipit Italia.	
	6	mutatio Ad Duodecimum	mil XII
	7	mansio Ad Fines	mil XII
	8	mutatio Ad Octauum	mil VIII
	9	Ciuitas Taurinis	mil VIII
	10	mutatio Ad Decimum	mil X
557	1	mansio Quadratis	mil XII
	2	mutatio Ceste	mil XI
	3	mansio Rigomago	mil VIII
	4	mutatio Ad Medias	mil X
	5	mutatio Ad Cottias	mil XIII
	6	mansio Laumello	mil XII
	7	mutatio Duriis	mil VIIII
	8	Ciuitas Ticeno	mil XII
	9	mutatio Ad Decimum	mil X
	10	Ciuitas Mediolanum	mil X
	11	[mansio Fluuio Frigido	mil XII]

2—p. 7, 1 cf. It. Ant. p. 341, 6—339, 8 et p. 357, 4—356, 1

1 penninę *V* 3 byrigane *y eadem m. ex i corr. V* brigantione *It. Ant. p. 341, 5 et 357, 3* 4 ascendes *V* matroniam *V* 6 admarte *V* ad martis *It. Ant. p. 341, 4 et 357, 2* 7 segucio *V* segusione *It. Ant. p. 341, 3 et 357, 1* 8 Italia] alia *P* 11 ad octauu *V* 12 taurines *V* 16 regomago *V* 19 laumellum *It. Ant. p. 340, 2 et 347, 2;* laumello *p. 356, 9* 20 dunis *V* 21 ticino *V* ticinum *It. Ant. p. 340, 1 et 356, 8* 23 mediolano *V* 24 fluuio frigdo *P cum haec mansio post finem itineris Mediolanensis hic superflua sit, Parthey huc ex pagina sequente uersum translatum esse statuit.*

Wess.			
558	1	Fit ab Arillato Mediolanum usque milia CCCCLXXV,	
	2	mutationes LXIII, mansiones XXII.	
	3	mutatio Argentia	mil X
	4	mutatio Ponte Aurioli	mil X
	5	Ciuitas Vergamo	mil XIII
	6	mutatio Tellegate	mil XII
	7	mutatio Tetellus	mil X
	8	Ciuitas Brixa	mil X
	9	mansio Ad Flexum	mil XI
	10	mutatio Beneuentum	mil X
	11	Ciuitas Verona	mil X
	12	mutatio Cadiano	mil X
	13	mutatio Auraeos	mil X
559	1	Ciuitas Vincentia	mil XI
	2	mutatio Ad Finem	mil XI
	3	Ciuitas Pataui	mil X
	4	mutatio Ad Duodecimum	mil XII
	5	mutatio Ad Nonum	mil XI
	6	Ciuitas Altino	mil VIIII
	7	mutatio Sanos	mil X
	8	Ciuitas Concordia	mil VIIII

5—10 cf. It. Ant. p. 127, 10—128, 4 21 cf. It. Ant. p. 128, 5

1 arelate *V* usque mediolano *V* mille *corr. 2. m. P* CCCLXXV *P* 2 mut̄. LXIII. mut̄. LXIII. *alterum 2. m. deletum est P. It. Ant. p. 339, 7 a Mediolano Arelate per Alpes Cottias CCCCXI milia passuum esse feruntur. Hoc loco si singulos numeros collegeris efficiuntur omisso uersu 12 milia CCCCLXXXVI, mut. sunt XLIIII, mans. XXI* 3 argentea *V* 4 aureoli *V* 5 bergamo *V* bergame ciuitas *It. Ant. p. 127, 10* 6 tallegate *V* 7 mille *2. m. corr. P* 8 brixia ciuitas *It. Ant. p. 127, 11* 9 *haec mansio nominatur* Sermione *It. Ant. p. 127, 12* 10 beneauentum *V* 12 caclianno *V* 13 aureos *V* 14 uinoentia, *litt.* ui *in rasura V* 16 patauis *It. Ant. p. 128, 3* 17 Ad Duodecimum *om. V, sed a librario huius saeculi in margine adscriptum est* 19 altinum *It. Ant. p. 128, 4* 20 sanus *V* 21 VIII *V*

Wess.

559 9 mutatio Apicilia . . . . . mil VIIII
10 mutatio Ad Undecimum . . . . . mil X
11 Ciuitas Aquileia . . . . . mil XI
12 Fit a Mediolanum Aquileia usque milia CCLI,
13 mutationes XXIIII, mansiones VIIII.

---

14 mutatio Ad Undecimum . . . . . mil XI
560 1 mutatio Ad Fornolus . . . . . mil XII
2 [mutatio Castra . . . . . mil XII]
3 Inde sunt Alpes Iuliae.
4 Ad Pirum summas Alpes . . . . . mil VIIII
5 mansio Longatico . . . . . mil X
6 mutatio Ad Nonum . . . . . mil VIIII
7 Ciuitas Emona . . . . . mil XIIII
8 mutatio Ad Quartodecimo . . . . . mil X
9 mansio Hadrante . . . . . mil XIII
10 Fines Italiae et Norici.
11 mutatio Ad Medias . . . . . mil XIII
12 Ciuitas Celeia . . . . . mil XIII
561 1 mutatio Lotodos . . . . . mil XII
2 mansio Ragindone . . . . . mil XII

3—20 cf. It. Ant. p. 128, 6—129, 5

1 adpacilia *V* 2 *rectius* XI *V* 4 mediolano *V* 5 *numeri collecti efficiunt* CCXXVIIII, *mutationes autem sunt XXII. It. Ant. p. 124, 1 CCLXX (CCLX P) milia ponuntur* 7 furnolus *V* 8 *hunc uersum a librario omissum 2. manus addidit. Sed hic excidisse uersum supra seclusum* mansio Fluuio Frigdo mil XII *recte suspicatur Parthey coll. It. Ant. p. 128, 7, ubi haec mansio XXXVI m. p. ultra Aquileiam ponitur* 9 surgunt alpes iulię ad pirum summas alpes *V* Inde sunt alpes iuliae ad ‖ f. 67 a Pirum summas etc. *P* 10 mil VIIII *om. V* 12 mutatio *2. m. corr. P* 13 semona *V* hemona *It. Ant. p. 129, 2* 15 *hunc uersum om. V* adrante *It. Ant. p. 129, 3* mansio hadrante fines italiae ‖ et norci milia XIII *P* fines italię *omisso* et norici *V post* italiae *duae lineae uacant* 17 mutatio *2. m. corr. P* 18 ceiia *V* 20 ragendone *V* ragundone *It. Ant. p. 129, 5*

Wess.			
561	3	mutatio Pultouia	mil XII
	4	Ciuitas Petouione	mil XII
	5	Transis pontem, intras Pannoniam	
	6	inferiorem.	
	7	mutatio Ramista	mil VIIII
	8	mansio Aqua uiua	mil VIIII
	9	mutatio Popolis	mil X
	10	Ciuitas Iouia	mil VIIII
	11	mutatio Sunista	mil VIIII
562	1	mutatio Peritur	mil XII
	2	mansio Lentolis	mil XII
	3	mutatio Cardono	mil X
	4	mutatio Cocconis	mil XII
	5	mansio Serota	mil X
	6	mutatio Bolentia	mil X
	7	mansio Maurianis	mil VIIII
	8	Intras Pannoniam superiorem.	
	9	mutatio Serena	mil VIII
	10	mansio Vereis	mil X
	11	mutatio Ioualia	mil VIII
	12	mutatio Mersella	mil VIII
	13	Ciuitas Mursa	mil X
563	1	mutatio Leutuano	mil XII
	2	Ciuitas Cibalis	mil XII
	3	mutatio Celena	mil XI

2—24 cf. It. Ant. p. 129, 6—131, 3

1 mutatio *2. m. corr. P* poltouia *V* XVI *V* 2 potouione, ui *corr. ex* m *V* patauione *uel* poetouione *It. Ant. p. 129, 6* Ciut potouione | transis ponte intras in pannonia | inferiore mut ramesta mil VIIII *V* 5. 7 *et* 10 mutatio *2. m. corr. P* populis *V* 8 iouia *litt.* ia *euanuerunt V* 11 lertoles *V* 13 coccones *V* 15 bolenta *2. m. corr. P* 16 maurianes *V* marinianis *It. Ant. p. 130, 5* 17 superiore *V* 20 iouenalia *V* 22 morsa *V* 23 leutuano *V* 24 ciliciales *V* cibalas *It. Ant. p. 131, 2* 25 celena *V*

Wess

563 4 mansio Ulmo . . . . . mil XI
5 mutatio Spaneta . . . . . mil X
6 mutatio Vedulia . . . . . mil VIII
7 Ciuitas Sirmium . . . . . mil VIII
8 Fit ab Aquileia Sirmium usque milia CCCCXII,
9 mansiones XIIII, mutationes XXXVIIII.

---

10 mutatio Fossis . . . . . mil VIIII
11 Ciuitas Bassianis . . . . . mil X
12 mutatio Nouiciani . . . . . mil XII
13 mutatio Altina . . . . . mil XI
14 Ciuitas Singiduno . . . . . mil VIII
564 1 Finis Pannoniae et Misiae.
2 mutatio Ad Sextum . . . . . mil VI
3 mutatio Tricornia Castra . . . . . mil VI
4 mutatio Ad Sextum Miliare . . . . . mil VII
5 Ciuitas Aureo Monte . . . . . mil VI
6 mutatio Vingeio . . . . . mil VI
7 Ciuitas Margo . . . . . mil VIIII
8 Ciuitas Viminatio . . . . . mil X,
9 ubi Diocletianus occidit Carinum.
10 mutatio Ad Nonum . . . . . mil VIIII
565 1 mansio Municipio . . . . . mil VIIII
2 mutatio Iouis Pago . . . . . mil X

1—22 cf. It. Ant. p. 131, 3—134, 1

1 ulmos uicus *It. Ant. p. 131, 3* 2 X *in rasura 1. m. V* 3 uidualia *V* 4 sirmi *It. Ant. p. 131, 4* 5 CCCCXII *primum C obscuriore atramento 2. m. add. P. numeri collecti efficiunt* CCCCXI. *It. Ant. p. 124, 2 inter Aquileiam et Sirmium* CCCCI *m. p. interesse dicuntur* 6 mansiones XIIII *2. m. corr. in* XVII *P; reuera sunt XVI* 8 bassianes *V* 11 singiduno castra *It. Ant. p. 132, 1* 12 fines *V* misie *V* 15 *hunc uersum om. V* ad sextū miliarē *P* 17 uinceia *It. Ant. p. 132, 3* 19 uiminacio *V et It. Ant. p. 133, 2* 20 dioclicianus *V* 21 mut. ad nonū. mil. VIIII *P* 22 mans. muncipio *P* munecipio *V* 23 ioues *V*

Wess.			
565	3	mutatio Bao	mil VII
	4	mansio Idomo	mil VIIII
	5	mutatio Ad Octauum	mil VIIII
	6	mansio Oromago	mil VIII
	7	Finis Myssiae et Daciae.	
	8	mutatio Sarmatorum	mil XII
	9	mutatio Cametas	mil XI
566	1	mansio Ipompeis	mil VIIII
	2	mutatio Rappiana	mil XII
	3	Ciuitas Naisso	mil XII
	4	mutatio Redicibus	mil XII
	5	mutatio Ulmo	mil VII
	6	mansio Romansiana	mil VIIII
	7	mutatio Latina	mil VIIII
	8	mansio Turribus	mil VIIII
	9	mutatio Translitis	mil XII
	10	mutatio Ballanstra	mil X
	11	mansio Meldia	mil VIIII
	12	mutatio Scretisca	mil XII
567	1	Ciuitas Serdica	mil XI
	2	Fit a Syrmium Serdica usque milia CCCXIIII,	
	3	mutationes XXIIII, mansiones XIII.	
	4	mutatio Extuomne	mil VIII
	5	mansio Buragara	mil VIIII
	6	mutatio Sparata	mil VIII
	7	mansio Iliga	mil X

2—26 cf. It. Ant. p. 134, 2—136, 1

2 idimo *It. Ant. p. 134, 2* 4 horreo margi *It. Ant. p. 134, 3* ***uersus 5 et 6 om.*** *V* et asiae *P* 7 caminitas *V* 8 pompeis *It. Ant. p. 134, 4* 9 rampiana *V* 11 ***hunc uersum om.*** *V* 13 remisiana *It. Ant. p. 135, 1* 16 translites *V* 19 scretesca *V* 21 sirmia *V* ***numeri collecti efficiunt CCCXVII, mutationes sunt XXXIIII, mansiones XIIII.*** 23 extuome *V* 24 buracara *V* bagaraca *It. Ant. p. 135, 5* mil VIII *V* 26 hilica *V* helice *It. Ant. p. 136, 1* (elice *P*)

Wess.			
567	8	mutatio Soneio	mil VIIII
	9	Finis Daciae et Traciae.	
	10	mutatio Ponte Ucasi	mil VI
	11	mansio Bona Mansio	mil VI
568	1	mutatio Alusore	mil VIIII
	2	mansio Basapare	mil XII
	3	mutatio Tugugero	mil VIIII
	4	Ciuitas Filopopuli	mil XII
	5	mutatio Syrnota	mil X
	6	mutatio Paramuole	mil VIII
	7	mansio Cillio	mil XII
	8	mutatio Carassura	mil VIIII
	9	mansio Arzo	mil XI
	10	mutatio Palae	mil VII
	11	mansio Castozobra	mil XI
	12	mutatio Rhamis	mil VII
569	1	mansio Burdista	mil XI
	2	mutatio Daphabae	mil XI
	3	mansio Nicae	mil VIIII
	4	mutatio Tarpodizo	mil X
	5	mutatio Urisio	mil VII
	6	mansio Virgolis	mil VII
	7	mutatio Narco	mil VIII
	8	mansio Drizupara	mil VIIII

4—24 cf. It. Ant. p. 136, 2—137, 7 20—24 cf. etiam It. Ant. 323, 1—323, 3

1 mut̄ *ex aliis litteris 2. m. corr. P* mut̄. SO. *V* 2 fines *V* dacie *P* datię *V* 3 ponteugas *V* 4 *ab Helice XXI m. p. mansio Lissas collocatur It. Ant. p. 136, 2* 6 bessapara *It. Ant. p. 156, 3* 8 eilopopuli *P* philippopoli *It. Ant. p. 136, 4* 9 sernota *V* 11 cillis *It. Ant. p. 136, 5* 13 arso *It. Ant. p. 136, 7* 15 subzupara *uel* sazanara *It. Ant. p. 137, 1* 16 rammes *V* 17 busdicta *V* burdicta, burdipa *It. Ant. p. 137, 2* 18 dapabe mil X *V* 20 iarpodico *2. m. corr. P* arboditio *V* burtudizo *It. Ant. p. 137, 5* burdidizo *p. 323, 1* 22 uirgoles *V* bergule *It. Ant. p. 137, 6 et 323, 2* 23 narco *2. m. corr. in* nargo *P* 24 dritiopara *V* drizipara *It. Ant. p. 137, 7* druzipara *p. 323, 3*

Wess.

569 9 mutatio Tipso . . . . . mil X
10 mansio Tunorullo . . . . . mil XI
570 1 mutatio Beodizo . . . . . mil VIII
2 Ciuitas Heraclea . . . . . mil VIIII
3 mutatio Baunne . . . . . mil XII
4 mansio Salamembria . . . . . mil X
5 mutatio Callum . . . . . mil X
6 mansio Atyra . . . . . mil X
7 mansio Regio . . . . . mil XII
8 Ciuitas Constantinopoli . . . . . mil XII
571 1 Fit a Serdica Constantinopolim milia CCCCXIII,
2 mutationes XII, mansiones XX.
3 Fit omnis summa a Burdigala Constantinopolim
4 uicies bis centena uiginti unum milia,
5 mutationes CCXXX, mansiones CXII.

6 Item ambulauimus Dalmatico et Zenofilo cons. III.
7 kal. Iun. a Calcidonia et reuersi sumus Con-
8 stantinopolim VII. kal. Ian. consule suprascripto.
9 A Constantinopoli transis Pontum, uenis Calcedo-
10 niam, ambulas prouintiam Bithiniam.

2—4 cf. It. Ant. p. 138, 1—138, 2 2—10 cf. etiam It. Ant. p. 323, 4—323, 8

1 mil VIII *V* 2 tunorollo *V* izirallo *It. Ant. p. 138, 1* tirallo *p. 323, 4* mil VIII *V* *inter Drizupara et Izirallo XVI m. p. esse feruntur It. Ant. p. 138, 1 et 323, 4* 3 mil VIIII *V* 4 herachlea *1. m. corr. P* eraclea *V* heraclia *It. Ant. p. 138, 2* perintho herac. m. p. XVIII, *It. Ant, p. 323, 5 quocum congruunt numeri codicis V* 5 baunnę *V* 6 salambrie *V* 7 eallum *V* 8 alesra *V* 10 Ciuitates *2. m. corr. P* 11 constantinopoli *V* mille *2. m. corr. P. Numeri collecti efficiunt CCCXLVIIII; mutationes autem sunt XXXVII, mansiones XVIII* 13 omnes *V* bordegala *V* constantinopoli *V* 14 *singuli numeri collecti efficiunt MMCLXVII, summae sex itinerum in codice indicatae MMCXXXVI* 15 *sunt potius mutationes CCVIII, mansiones LXXXVIII; si summas supra scriptas collegeris, inuenies mutationes CXCII, mansiones LXXXVIIII* 16 dalmaticei zenofilo const *P* zenophilo consolibus *V* 17 đ III kal. jun *V* calcedonia *V* constantinopoli *V* 18 VIII *V* COS UPO *V* 19 calcedonia *V* prouinciam bitynam *V*

Wess.			
571	11	mutatio Nassete	mil VII S
572	1	mansio Pandicia	mil VII S
	2	mutatio Pontamus	mil XIII
	3	mansio Libissa	mil VIIII
	4	Ibi positus est rex Annibalianus, qui fuit	
	5	Afrorum.	
	6	mutatio Brunga	mil XII
	7	Ciuitas Nicomedia	mil XIII
	8	Fit a Constantinopolim Nicomedia usque milia...	
	9	VIII, mutationes VII, mansiones III.	
573	1	mutatio Hyribolum	mil X
	2	mansio Libum	mil XI
	3	mutatio Liada	mil XII
	4	Ciuitas Nicia	mil VIII
	5	mutatio Schinae	mil VIII
	6	mansio Mido	mil VII
	7	mutatio Chogeae	mil VI
	8	mutatio Thateso	mil X
	9	mutatio Tutaio	mil VIIII
	10	mutatio Protunica	mil XI
	11	mutatio Artemis	mil XII

2—19 cf. It. Ant. p. 139, 3—141, 3

1 narsitę *V* VII *V* VIII *sed per postremam lineolam haec nota 2. m. ducta est S P ititem in linea 2* 2 panticio *It. Ant. p. 139, 3* 4 libosa *V* 7 brunca *1. m., corr. m. 2 in* brunga *P* mil VIIII *V* 9 a constantinopoli *V* mił. VIII. mutatioñ (*uirgula 2. m. add.*) VII. mans VIII (V *1. m. expunct.*) *P* milia L *V*; *sunt autem numeris collectis milia LXII; LXI efficiuntur It. Ant. p. 231, 1—3* 11 hiribolum *V* 12 libo *It. Ant. p. 140, 3* X *V rectiorem esse numerum XI appareret ex. Itin. Ant.* 14 VIIII *V ne id quidem recte, cf. It. Ant.* 15 schenę *V* 16 moedo orientis *It. Ant. p. 141, 2* mido *ubi* o *2. m. ex* e *corr. P* 17 chogia *V* 19 mañ. tutado mil. VIII *V* mut. tutaio mił VIIII *P* tottaio *It. Ant. p. 141, 3* 20 protoniaca *V*

Wess.			
574	1	mansio Dablae	mil VI
	2	mansio Ceratae	mil VI
	3	Finis Bithiniae et Galatiae.	
	4	mutatio Finis	mil X
	5	mansio Dadastan	mil VI
	6	mutatio Trans Monte	mil VI
	7	mutatio Milia	mil XI
	8	Ciuitas Iuliopolis	mil VIII
	9	mutatio Hycronpotamum	mil XIII
	10	mansio Agannia	mil XI
	11	mutatio Ipetobrogen	mil VI
575	1	mansio Mnizos	mil X
	2	mutatio Prasmon	mil XII
		mansio Malagordis	mil VIIII
	3	mutatio Cenaxem paludem	mil XIII
	4	Ciuitas Anchira Galatia	mil XIII
	5	Fit a Nicomedia Anchira Galatia usque	
	6	milia CCLVIII,	
	7	mutationes XXVI, mansiones XII.	
	8	mutatio Delemna	mil X
	9	mansio Curueunta	mil XI

1—21 cf. It. Ant. p. 141, 4—143, 2

1 doblę *V* dablis *It. Ant. p. 141, 4* 2 cęratę *V* 3 fines bitinię et galacię *V* 4 fines *V* 5 dadartano *V* dabastana *It. Ant. p. 142, 1* 7 melia *V* 9 hyponcrotamū *2. m. corr. P* hicronpotamū *V* 10 laganeos *It. Ant. p. 142, 3* 11 petobrogen *corr. 1. m. P* petobrogen *V* 12 sinonizous *V uidetur esse eadem mansio, quae It. Ant. p. 142, 4* minizo *uocatur* 13 trasmon *V* 14 *hunc uersum om. P; mansio Manegordo collocatur XXVIII m. p. a Minizo It. Ant. p. 142, 5* 15 cenaxempalidem *P* cenaxempalide *V* 16 galacię *V* mil XIII *om. P* 17 ancira galacia *V* 19 mut. XVI *V numeri collecti efficiunt CCXLIIII uel, omissis numeris mans. Malogordis mil VIIII et Ciuitas Anchira mil. XIII, mil. CCXII, mansiones autem sunt XI.* 21 curueonta *V* corbeunca uel curbeunca *It. Ant. p. 143, 2*

Wess.

575 10 mutatio Rosolodiaco . . . . . mil XII
11 mutatio Aliassum . . . . . mil XIII
12 Ciuitas Aspona . . . . . mil XVIII
576 1 mutatio Galea . . . . . mil XIII
2 mutatio Andrapa . . . . . mil VIIII
3 Finis Galatiae et Cappadociae.
4 mansio Parnasso . . . . . mil XIII
5 mansio Iogola . . . . . mil XVI
6 mansio Nitalis . . . . . mil XVIII
7 mutatio Argustana . . . . . mil XIII
8 Ciuitas Colonia . . . . . mil XVI
577 1 mutatio Momoassan . . . . . mil XII
2 mansio Anathiango . . . . . mil XII
3 mutatio Chusa . . . . . mil XII
4 mansio Sasima . . . . . mil XII
5 mansio Andauilis . . . . . mil XVI
6 Ibi est uilla Pampati, unde ueniunt equi curules.
7 Ciuitas Thiana . . . . . mil XVI
578 1 Inde fuit Appollonius magus.
2 Ciuitas Faustinopoli . . . . . mil XII
3 mutatio Caena . . . . . mil XIII
4 mansio Opodanda . . . . . mil XII

1—22 cf. It. Ant. p. 143, 3—145, 4 et p. 206, 1 ss.

1 rosolodiacho *V* rosolaciaco *It. Ant. p. 143, 3* orsolagiaco *p. 206, 1* 2 aliasū *V* 3 arpona *P* aspona *It. Ant. 143, 4 et 206, 2* 4 mutuatio *2. m. corr. P* 6 gallatiae *2. m. corr. P* fines galacię et cappad *V* 8 iogula *V* ozzala *It. Ant. p. 144, 2* 9 nitazi *It. Ant. p. 144, 3* 10 XIIII *quo eraso manu recentiore* VIII *suprascriptum est V* 11 coloniam Arcilaida *It. Ant. p. 144, 4* milia XV *V* 13 mummoasum *1. m. ex* mummuasum *corr. V* 13 anachiango mil XIII *V* nantianulus *It. Ant. p. 144, 5* 15 sasemą *V* 16 andauiles *V* andabilis *It. Ant. p. 145, 1* 17 pammati *V* aequi ▨ (ui *erasum*) *P* curulis *2. m. corr. P* curoles *V* 18 mil XVI *om. P* thyana mil XVIII *V* tiana mpm XVI *It. Ant. p. 145, 2* 19 apollonius *V* 20 mil X *V* faustinopolim mpm XVIII *It. Ant. p. 145, 3* 21 cona mil VIIII *V* 22 opodando *V* podando *It. Ant. p. 145, 4*

Wess.

	5	mutatio Pilas	mil XIIII
579	1	Finis Cappadociae et Ciliciae.	
	2	mansio Mansucrinae	mil XII
	3	Ciuitas Tharso	mil XII
	4	Inde fuit apostolus Paulus.	
	5	Fit ab Anchira Galatia Tharso usque milia CCCXLIII,	
580	1	mutationes XXV, mansiones XVIII.	

	2	mutatio Pargais	mil XIII
	3	Ciuitas Adana	mil XIIII
	4	Ciuitas Mansista	mil XVIII
	5	mutatio Tardequeia	mil XV
	6	mansio Catauolo	mil XVI
	7	mansio Baiae	mil XVII
	8	mansio Alexandria Scabiosa	mil XVI
581	1	mutatio Pictanus	mil VIIII
	2	Fines Ciliciae et Syriae.	
	3	mansio Pangrios	mil VIII
	4	Ciuitas Antiochia	mil XVI
	5	Fit a Tharso Cilicia Antiochiam milia CXLI,	
	6	mutationes X, mansiones VII.	

	7	ad palatium Dafne	mil V
582	1	mutatio Hysdata	mil XI

3—18 cf. It. Ant. p. 145, 5—146, 4

1 mil XIII *V* 2 fines *V* 3 mansuerinę *2. m. corr. P* nampsucrone *It. Ant. p. 145, 5* 4 tarso cilicię *V* fui *supra lineam 1. m. add. V* 6 gallatia *corr. 2. m. P* galacia *V* tarso *V numeri collecti efficiunt CCCXVII, si addideris 577, 7 numerum XVI, mutationes sunt XXIIII, mansiones XIIII* 8 pargas *V* 9 abdana *corr. 2. m. P* gadana *V* 12 mans. catauo lomis *P* catabolo *It. Ant. p. 146, 1* 13 bais *It. Ant. p 146, 2* 15 platanus *V* 16 fines *PV corr. 2. m. P* et *add. 2. m. P* 17 pagrius *V* pagris *It. Ant. p. 146, 4* 18 anchiotia *V* 19 tarso cilicię *V* anchiochia usque *V* mil *add. 2. m. P* *numeri collecti efficiunt CXLII* 22 stadata *V*

Wess.

582 2 mansio Platanus . . . . . mil VIII
3 mutatio Bachaias . . . . . mil VIII
4 mansio Cattelas . . . . . mil XVI
5 Ciuitas Ladica . . . . . mil XVI
6 Ciuitas Gauala . . . . . mil XIIII
7 Ciuitas Balaneas . . . . . mil XIII
8 Finis Syriae Coelis et Foenicis.
9 mutatio Maraccas . . . . . mil X
10 mansio Antaradus . . . . . mil XVI
11 est ciuitas in mare a ripa mil II.
12 mutatio Spiclin . . . . . mil XII
583 1 mutatio Basiliscum . . . . . mil XII
2 mansio Arcas . . . . . mil VIII
3 mutatio Bruttus . . . . . mil IIII
4 Ciuitas Tripoli . . . . . mil XII
5 mutatio Triclis . . . . . mil XII
6 mutatio Bruttos alia . . . . . mil XII
7 mutatio Alcobile . . . . . mil XII
8 Ciuitas Birito . . . . . mil XII
9 mutatio Heldua . . . . . mil XII
10 mutatio Porphirion . . . . . mil VIII
11 Ciuitas Sidona . . . . . mil VIII

* * *

12 Ibi Helias ad uiduam ascendit et petiit sibi cybum.
13 mutatio Ad Nonum . . . . . mil IIII

1—22 cf. It. Ant. p. 147, 2—149, 2

1 platanos *It. Ant. p. 147, 2* 2 baccaias *V* 3 çatelas *corr. 2. m. V* catela *It. Ant. p. 148, 1* 4 lasdeca *V* laudicia *It. Ant. p. 147, 4* 5 gabala *V et It. Ant. p. 148, 1* XIII *V* XVIII *It. Ant.* 6 balanea mpm XXIIII *It. Ant. p. 148, 2* 7 fines *V* fohine *V* 9 antarado *It. Ant. p. 148, 3* 12 baselisco *V* 14 brutius *corr. 2. m. P* 15 trepoli *V* 16 trecles *V* 17 bratto salia *V* 18 alcouile *V* 19 bireto *V* berito *It. Ant. p. 149, 1* 20 helduse *corr. 2. m. P* eldua *V* 21 parphirion *P* parpinon *V* 22 Inde Sarepta mil VIIII *add. V, recte, ut uidetur* 23 cibum *V* 24 *numerus corruptus uidetur; inter Sidona et Tyrum milia XXIIII statuit It. Ant. p. 149, 3*

Wess.

584 1 Ciuitas Tyro . . . . . mil XII
2 Fit ab Antiochia Tyro usque milia CLXXIIII,
3 mutationes XX, mansiones XI.

4 mutatio Alexandroschene . . . . . mil XII
5 mutatio Ecdeppa . . . . . mil XII
6 Ciuitas Ptolomaida . . . . . mil VIII
7 mutatio Calamon . . . . . mil XII
8 mansio Sicamenos . . . . . mil III
585 1 Ibi est mons Carmelus, ubi Helias sacrificium faciebat.
10 2 mutatio Certha . . . . . mil VIII
3 Finis Syriae et Palestinae.
4 Ciuitas Caesarea Palestina, id est Iudaea mil VIII
5 Fit a Tyro Caesarea Palestina milia LXXIII,
6 mutationes II, mansiones III.
15 7 Ibi est balneus Cornelii centurionis, qui multas
8 aelymosinas faciebat. In tertio miliario est mons
586 1 Syna, ubi fons est in quem mulier si lauerit,
2 grauida fit.
3 Ciuitas Maximianopoli . . . . . mil XVII
20 4 Ciuitas Stradela . . . . . mil X
5 Ibi sedit Achab rex et Helias prophetauit; ibi est
6 campus, ubi Dauid Goliat occidit.
7 Ciuitas Sciopoli . . . . . mil XII
587 1 Aser, ubi fuit uilla Iob . . . . . mil VI
25 2 Ciuitas Neapoli . . . . . mil XV

1—8 cf. It. Ant. p. 149, 3—5

2 anciocia *V numeri collecti efficiunt CCLVII, mutationes sunt XXIIII* 4 alexadroschene *V* 5 ecdeppa *altero* p *2. m. ex* t *correcto ut uidetur P* hec deppa *V* 6 Ciuit̄ ptolomaida. m̄. VIII *P* ptomaida mil VIIII *V* 7 calomon *V* 8 secaminus *V* sycamina *It. Ant. p. 149, 5* 10 cirtha *V* 9 ibi *V* 11 fines *corr. 2. m. P* fines syrię finices et palestinę *V* 12 palastina *V* iudea *V* mil VII *V* 13 tiro *V* *numeri collecti efficiunt LXIII, mutationes sunt VII* 15 cornilii *corr. 2. m. P* corneli *V* centoriones *V* 16 elymosynas *V* Inde est .III. miliario *V* 18 graueda *V* 19 maxianopoli *P* mil XVIII *V* 20 isdradela *V* 21 acap *V* 22 goliā *V* 23 cithopoli *V* 24 XVI *V* 25 neapolini *V*

Wess.

587, 3 Ibi est mons Agazaren; ibi dicunt Samaritani Abraham sacrificium obtulisse, et ascenduntur ad summum montem gradi numero CCC. Inde ad pede montis ipsius locus est,
588 cui nomen est Sechim. Ibi positum est monumentum, ubi positus est Ioseph in uilla, quam dedit ei Iacob pater eius. Inde rapta est et Dina filia Iacob a filiis Amorreorum. Inde passus mille locus est, cui nomen Sechar, unde descendit mulier Samaritana ad eundem locum, ubi Iacob puteum fodit, ut de eo aquam impleret, et dominus noster Iesus Christus cum ea locutus est; ubi sunt et arbores platani, quas plantauit Iacob, et balneus, qui de eo puteo lauatur.

Inde milia XXVIII euntibus Hierusalem in parte sinistra est uilla, quae dicitur Bethar. Inde passus mille est locus, ubi Iacob, cum iret in Mesopotamia, addormiuit, et est ibi arbor amigdala, et uidit uisum, et angelus cum eo luctatus est. Ibi fuit rex Hieroboam, ad quem missus fuit propheta,
589 ut conuerteretur ad deum excelsum, et iussum fuerat prophetae, ne cum pseudoprophetam, quem secum rex habebat, manducaret, et quia seductus est a pseudoprophetam et cum eo manducauit rediens, occurrit prophetae leo in uia et occidit eum leo.

589, 6 Inde Hierusalem . . . milia XII.

16 cf. I Reg. c. 13

1 agazam *V* ubi *V* samaretani *corr. 2. m. P* 2 ascenditur usque montem summum gradibus *S* 3 gradi/// *P* num̃ *1. m.*, nū. m̃ *corr. 2. m. P* numerum *V* pedem *VS* montes *V* 4 est *om. S* sicem *V* sichem *S* positum *om. V* monimentum *V* ibi positus est *S* 6 et *om. V* 7 milia *S* sicar *V* sichar *S* discendit *V* 8 ibi iacob *S* 9 aqua *P* implerit *V* noster *om. VS* 10 et *om. P* platani] plantati *S* 11 palneos *S* de eo] deo *V* 13 qui, *corr. 1. m. ut uidetur in* que *V* betar *V* est *om. V* 14 ubi *om. S* in mesopotamiam *S* dormiuit *V* obdormiuit *S* et *om. V* est *om. S* 15 amigdalę *V* amigdoli *S* uisa *V* locutus *S* 17 conuertatur *S* 18 seodoprophetam *V* pseudoprophete *S* quos *S* secum habebat rex *V* rex secum habebat *S* 19 ad seodopropheta *V* et quia—manducauit *om. S* 20 et *om. S* 21 leo *om. VS*

Wess.

Fit a Caesarea Palestina Hierusalem usque milia CXVI, mansiones IIII, mutationes IIII.

Sunt in Hierusalem piscinae magnae duae ad latus templi, id est una ad dextera, alia ad sinistra, quas Salomon fecit, interius uero ciuitati sunt piscinae gemellares, quinque porticos habentes, quae appellantur Betsaida. Ibi aegri multorum annorum sanabantur. Aqua autem habent hae piscinae in modum coccini turbatam. Est ibi et crepta, ubi Salomon
590 daemones torquebat. Ibi est angulus turris excelsissimae, ubi dominus ascendit, et dixit ei his, qui temptabat eum .... Et ait ei dominus: Non temptabis dominum deum tuum, sed illi soli seruies. Ibi est et lapis angularis magnus, de quo dictum est: Lapidem, quem reprobauerunt aedificantes, hic factus est ad capud anguli. Et sub pinna turris ipsius sunt cubicula plurima, ubi Salomon palatium habebat. Ibi etiam constat cubiculus, in quo sedit et sapientiam descripsit; ipse uero cubiculus uno lapide est tectus. Sunt ibi et excepturia magna aquae sub-
591 terraneae et piscinae magno opere aedificatae. Et in aede ipsa,

11 Matth. 4. 7 Luc. 4, 12 12 Matth. 4, 10 Luc. 4, 8 13 Matth.. 21, 42 Luc. 20, 17 Psalm. 118, 22

1 ad *S* hierusalem *om. V* usque in hierusalem *S numeri collecti efficiunt C* 2 manſ. IIII, *primum I add. 2. m. P* mutationes IIII *om. V* *Titulus:* DE VIRTVTIBVS HIERVSAŁ *S* 3 alatus *P* 4 ad dexterā (~ *2. m.*) *P* ad dextris *S* et alia *V* ad sinistrā (~ *2. m.*) *P* a sinistris *S* 5 ciuitate *V* ciuitatis *S* pigne *S* gemellares *V* porticos *corr. 2. m. P* porticus *V* 6 ụaęṭaida *corr. 2. m. P* uetaidę *littera* t *in ras. V* bethsaide *S* 7 sanantur *S* aquā (~ *2. m.*) *P* aquam *S* habentę piscinę *V* habent in modum piscine *S* 8 cocci natura *V* coccini turbatum *S* et *om. V* et ibi *S* cripta *V* adscripta *S* 9 demon ac torquebat *S* Et ibi *S* angulis *corr. 2. m. P* 10 ḥis *corr. 2. m. P* his *om. S* 11 *edd. addunt:* si filius dei es, mitte te deorsum. 12 Et ibi est *S* 14 aedificantes—pinna *om. S* hic factus est] item *P* caput *VS* 15 turre *V* 16 ibi *om. S* ibi sedit *S* 17 discripsit *V* describsit *S* 18 scepturia *V* excepturiae *S* magne *S* subterranę *corr. 2. m. P* subterrinae *S* 19 edificatae *V* in ędem ipsam *V* in aede ipsaṃ *corr. 2. m. P* in eadem ipsa *S*

Wess.

ubi templum fuit, quem Salomon aedificauit, in marmore ante aram sanguinem Zachariae ibi dicas hodie fusum, etiam parent uestigia clauorum militum, qui eum occiderunt, per totam aream, ut putes in cera fixum esse. Sunt ibi et statuae duae Adriani, est et non longe de statuas lapis pertusus, ad quem ueniunt Iudaei singulis annis et unguent eum et lamentant se cum gemitu et uestimenta sua scindunt et sic recedunt. Est ibi et domus Ezechiae regis Iudae.

Item exeuntibus Hierusalem, ut ascendas Sion, in parte
592 sinistra et deorsum in ualle iuxta murum est piscina, quae dicitur Silua; habet quadriporticum; et alia piscina grandis foras. Haec fons sex diebus atque noctibus currit, septima uero die est sabbatum; in totum nec nocte nec die currit.

In eadem ascenditur Sion et paret, ubi fuit domus Caifae sacerdotis, et columna adhuc ibi est, in qua Christum flagellis ceciderunt. Intus autem intra murum Sion paret locus, ubi palatium habuit Dauid. Et septem synagogae, quae illic fuerunt, una tantum remansit, reliquae autem arantur et seminantur, sicut Isaias propheta dixit.

593 Inde ut eas foris murum de Sion, euntibus ad porta Neapolitana ad partem dextram deorsum in ualle sunt parietes, ubi domus fuit siue praetorium Ponti Pilati; ibi dominus auditus est, antequam pateretur; a sinistra autem parte est
594 monticulus Golgotha, ubi dominus crucifixus est. Inde quasi ad lapidem missum est cripta, ubi corpus eius positum fuit

19 cf. Isai. c. 1, 8

1 quod *S* salom. *S* 2 zaccharię *V* Ibi *PV om. S* dicunt usque hodie *S* hodię *V* quod etiam *S* parentu̇ *corr. 2. m. P* 3 in totam *P* 4 ut pote s.incera *corr. 2. m. P* fixum fuisse *S* 5 hadriani *V* adriaria *S* et est *S̃* pertunsus *S* 8 est ibi et domus, et *1. m. suprascr. P* 9 Inter euntibus *S* in hierłm *P* 10 qui *S* silua, o *ex* u *corr. 2. m. P* grandes *V* 12 septimo autem die *S* 13 nec die nec nocte *S* 14 caiphae *S* 16 caecidẽ *P* cederunt *VS* Itus *S* parit *V* 17 palacium *V* quam habuit *S* septe *V* synagoge *V* sinagoge *S* fuerant *V* 19 esaias *V* 20 murus *V* ad portā neappolitanā, ~ *corr. 2. m. P* portam *VS* napolitanam *V* neapolitanam *S* 21 partem, t *ex* i *corr. 2. m. P* dexteram *S* 22 sine *S* pontii *alt.* i *2. m. P* pontii *S* ubi *VS* 23 ad *V* 24 golgutta *V* 25 scripta *S*

Wess.

et tertia die resurrexit; ibidem modo iusso Constantini imperatoris basilica facta est, id est dominicum, mirae pulchritudinis, habens ad latus excepturia, unde aqua leuatur, et balneum a tergo, ubi infantes lauantur.

Item ab Hierusalem euntibus ad porta, quae est contra oriente, ut ascendatur in monte Oliueti, uallis quae dicitur Iosafath; ad partem sinistram, ubi sunt uineae, est et petra
595 ubi Iudas Scarioth Christum tradidit, a parte uero dextra est arbor palmae, de qua infantes ramos tulerunt et ueniente Christo substrauerunt. Inde non longe quasi ad lapidem missum sunt monumenta duo monubiles mirae pulchritudinis facta: in unum positus est Isaias propheta, qui est uere monolitus, et in alio Ezechias, rex Iudaeorum.

Inde ascendis in montem Oliueti, ubi dominus ante passione apostolos docuit. Ibi facta est basilica iusso Constantini. Inde non longe est monticulus, ubi dominus ascendit orare et apparuit illic Moyses et Helias, quando Petrum et Iohannem
596 secum duxit. Inde ad orientem passus mille quingentos est uilla, quae appellatur Bethania. Est ibi cripta, ubi Lazarus positus fuit, quem dominus suscitauit.

Item ab Hierusalem in Hiericho milia XVIII.

Descendentibus montem in parte dextra retro monumentum

1 tercia die surrexit *V* ibi *V* iusso *corr. 2. m. P* iussu *S* 2 mire pulchre *S* 3 exceptoria, o *ex* u *corr. 2. m. P* excepturiae *S* lauatur *S* 4 atergo *V* a dergo *S* labantur *V* 5 ad portā. ~ *2. m. P* portam *VS* 6 orientē, ~ *2. m. P* orientem *S* ascenditur *S* in montem *S* ualles *V* 7 iosaphat *S* ad parte sinistrā *V* uinae *S* est *om. S* 8 prata *V* iuda *P* scariot *V* ad parte *V* autem dextera *S* est *om. S* 9 rama *S* tollerunt *V* detulerunt *S* 10 non *om. S* ad *om. S* lapidis, i *ex* e *corr. 2. m. P* lapides *V* 11 monouiles *V* munibulis *S* 12 positum est aesaias *S* esaias *V* monolitus] munibulis *S* 13 et in alio—Iudaeorum *om. S* ezezias *V* 14 ascendes *V* in montem in montem *S* passionē ~ *2. m. P* passionē *V* 15 discipulos *S* iusso *corr. 2. m. P* iussu *S* mire puchritudinis *add. S* 16 Ibi apparuit illi *S* 17 elias *S* 18 oriente *V* quingentus *V* 19 uetania *corr. 2. m. P* uetania *V* Ibi est scripta *S* 20 positus est *V* fuit positus *S* suscitauit dominus *S* 21 hierico *V* 22 de monte *S* dextera *S*

Wess.

est arbor sicomori, in qua Zachaeus ascendit, ut Christum uideret. A ciuitate passos mille quingentos est ibi fons Helisei prophetae.

Antea si qua mulier ex ipsa aqua bibebat, non faciebat natos. Ad latum est uas fictile. Helyseo misit in in eo sales et uenit et stetit super fontem et dixit: Haec dicit dominus: sanaui aquas has; ex eo si qua mulier inde biberit, filios
597 faciet. Supra eandem uero fontem est domus Rachab fornicariae, ad quam exploratores introierunt et occultauit eos, quando Hiericho euersa est, et sola euasit. Ibi fuit ciuitas Hiericho, cuius muros girauerunt cum arca testamenti filii Israel et ceciderunt muri. Ex eo non paret nisi locus, ubi fuit arca testamenti et lapides duodecim quos filii Israel de Iordane leuauerunt. Ibidem Iesus filius Naue circumcidit filios Israel et circumcisiones eorum sepeliuit.

Item ab Hiericho ad mare mortuo milia nouem. Est aqua ipsius ualde amarissima, ubi in totum nullius generis piscis est nec aliqua nauis, et si qui hominum miserit se, ut natet.
598 ipsa aqua eum uersat. Inde ad Iordane, ubi dominus a Iohanne baptizatus est milia quinque. Ibi est locus super flumen, monticulus in illa ripa, ubi raptus est Helias in caelo.

4 cf. II Reg. 2, 19 ss. *6 II Reg. 2, 21*

1 sigomori *corr. 2. m. P* sichomori *V* in quam *S* descendit *S* 2 uiderit *V* passos (v *2. m.*) *P* passus *VS* mille *D* (*sic*) *V* mille quing. est ibi *om. S* 4 antea] id & *S* ///ex *ante* ex *rasura P* 5 helysei i *ex* o *corr. 2. m. P* heliseo *V* helisei et *S* in eos ales *corr. 2. m. P* 6 supra *S* dixit *om. S* 7 inde biberit] haberet *S* filius faciit *V* 8 eandem *corr. 2. m. P* uero *om. S* raab *VS* 10 hiericho *om. S* uersa *P* 11 hierico *V* murus *V* archa *S* testamenti *om. S* 12 caecider *P* 13 archa *S* XII *PS* quos leuauerunt de Iordanen filii Israel *S* isrl̃ *V* 14 ibi *S* 15 circumcisio *S* 16 Item It *in rasura 2. m. P* Ita hiericho *S* hierico *V* mortuo *corr. 2. m. P* id VIII *S* VIIII *V* 17 nullis *S* 18 naues *V* quis *S* et natet *S* 19 Inde a iordane *P* De iordanen *S* de iohanne *S* 20 V *VS* est locus super—ripa ubi *om. V* supra *S* 21 caelo *corr. 2. m. P*

Wess.

Item ab Hierusalem euntibus Bethleem milia quattuor super strata in parte dextra est monumentum, ubi Rachel posita est, uxor Iacob. Inde milia duo a parte sinistra est Bethleem. Ubi natus est dominus Iesus Christus, ibi basilica facta est iusso Constantini; inde non longe est monumentum Ezechihel. Asaph, Iob, et Iesse, Dauid, Salomon, et habet in ipsa cripta ad latus deorsum descendentibus hebraeis litteris scriptum nomina supra scripta.

599 Inde Bethasora milia XIIII, ubi est fons, in quo Philippus eunuchum baptizauit.

Inde Terebintho milia VIIII. Ubi Abraham habitauit et puteum fodit sub arbore terebintho et cum angelis locutus est et cibum sumpsit, ibi basilica facta est iussu Constantini mirae pulchritudinis.

Inde Terebintho Cebron milia II. Ubi est memoria per quadrum ex lapidibus mirae pulchritudinis, in qua positi sunt Abraham, Isaac, Iacob, Sarra, Rebecca et Lia.

600 1 Item ab Hierusolyma sic:

2 Ciuitas Nicopoli . . . . . mil XXII

3 Ciuitas Lidda . . . . . mil X

4 mutatio Antipatrida . . . . . mil X

5 mutatio Betthar . . . . . mil X

6 Ciuitas Caesarea . . . . . mil XVI

1 bethlem *sic semper VS* mił VI *V* mił VII *S* supra strata *S* 2 in parte dextra *om. S* ibi rachael *S* 3 mił II *VS* a parte a *corr. 2. m. P* 4 dn̄s *om. S* 5 iusso *corr. 2. m. P* iussu *VS* ezechiel *VS* 6 asap *S* iob iesse *om.* et *V* scripta *V* 7 a latus *S* deorum *S* descentibus *S* ebreis *V* litteris *om. P* 8 sup scripta *P* sup̄ scripta *V* 9 bettasora *V* b&sabe dittha ossa *S* ibi est fons *S* pylyppus *V* 10 eunucum *V* 11 therebinto *P* terebinto *V* ad tyribentum *S* VIII *VS* Ibi *S* 12 terebinto *V* tyribentum *S* 13 cybum *P* sumsit *V* 14 mirae pulchritudinis *om. S* 15 therebintho *P* terebinto *V* terebintum *S* Ibi *VS* 16 in quo *S* 17 *in codice S hic sequuntur:* Est ciuitas Necpolim; ibi est mors Agar. Ibi dicunt Samaritani *et quae seq. p. 20, 1—21, 2, deinde:* De monte Arminiae (= *Theod. § 62 et 75 ed. Gildem.*), *denique.* De uirtutibus Hierusalem, *cf. supra p. 21, 1 ss.* hierusolima *V* *hinc duae columnae PV* 19 nicopolē *V* 22 bettarū *V*

Wess.

601 1 Fit omnis summa a Constantinopoli usque Hieru-
2 salem milia undecies centena LXIIII, muta-
3 tiones LXVIIII, mansiones LVIII.
4 Item per Nicopolim Caesaream milia LXXIII S,
5 mutationes V, mansiones III.

---

6 Item ab Heraclea per Macedoniam.
7 mutatio Aerea . . . . . mil XVI
8 mansio Registo . . . . . mil XII
9 mutatio Bedizo . . . . . mil XII
10 Ciuitas Apris . . . . . mil XII
602 1 mutatio Zesutera . . . . . mil XII
2 Finis Europae et Rhodopeae.
3 mansio Sirogellis . . . . . mil X
4 mutatio Drippa . . . . . mil XIIII
5 mansio Gipsila . . . . . mil XII
6 mutatio Demas . . . . . mil XII
7 Ciuitas Traianopoli . . . . . mil XIII
8 mutatio ad Unimpara . . . . . mil VIII
9 mutatio Salei . . . . . mil VII S
10 mutatio Melalico . . . . . mil VIII
11 mansio Berozicha . . . . . mil XV
603 1 mutatio Breierophara . . . . . mil X

6—21 cf. It. Ant. p. 332, 6—331, 8; 16—21 cf. It. Ant. p. 322, 5—1

1 seqq. *hic desunt duo folia in cod. Veronensi.* 2 LX. IIII mł *P singuli numeri collecti faciunt MCXXXXVII, sed duo uersus numeris carent; summae autem septem itinerum in codice P indicatae efficiunt MCXIII* 3 *sunt mutationes CII, mansiones LIII; si summas in codice scriptas collegeris, efficientur mutationes XCIIII, mansiones LVIII.* 4 per nicopoli caesarea *P numeri collecti efficiunt LXVIII* 6 machedonia *P* 8 resisto *It. Ant. p. 332, 5* syracella *It. Ant. p. 332, 3* 15 gripsala *corr. 2. m. P* gypsala *It. Ant. p. 332, 2* 16 dymis *It. Ant. p. 333, 4 et 322, 5* 18 timpiro *It. Ant. p. 322, 3* 20 milolitc *It. Ant. p. 322, 2* 21 brendice *It. Ant. p. 322, 1* brizice *It. Ant. p. 331, 8*

Wess.			
603	2	Ciuitas Maximianopoli	mil X
	3	mutatio Ad Stabulo Dio⟨medis⟩ . . .	mil XII
	4	mutatio Rumbodona	mil X
	5	Ciuitas Epyrum	mil X
	6	mutatio Purdis	mil VIII
	7	Finis Rhodopeae et Macedoniae.	
	8	mansio Hercontroma	mil VIIII
	9	mutatio Neapolim	mil VIIII
	10	Ciuitas Philippis	mil X
604	1	ubi Paulus et Sileas in carcere fuerunt.	
	2	mutatio ad Duodecimum	mil XII
	3	mutatio Domeros	mil VII
	4	Ciuitas Amphipolim	mil XIII
	5	mutatio Pennana	mil X
	6	mutatio Euripidis	mil X
	7	Ibi positus est Euripidis poeta.	
605	1	mansio Apollonia	mil XI
	2	mutatio Heracleustibus	mil XI
	3	mutatio Duodea	mil XIIII
	4	Ciuitas Thessalonica	mil XIII
	5	mutatio Ad Decimum	mil X
	6	mutatio Gephira	mil X
606	1	Ciuitas Pelli, unde fuit Alexander Magnus	
	2	Macedo	mil X
	3	mutatio Scurio	mil XV
	4	Ciuitas Edissa	mil XV

1—26 cf. It. Ant. p. 331, 6—330, 5 et 321, 5- 319, 3

2 stabulo dio. mł XII *P* stabulo diomedis *It. Ant. p. 331, 5* 3 rumbodona *eadem esse uidetur atque* cosinto *It. Ant. p. 321, 4* 4 topiro *It. Ant. p. 321, 3* otopisco *It. Ant. p. 331, 4* 7 acontisma *It. Ant. p. 321, 2 et 331, 3* 8 VIIII *corr. 2. m. P* 11 ad duodecim. *P* 13 amphipholim *P* 15 peripidis *P* 16 euripidis poet̄ (~ *2. m.*) *P* 17 appollonia *P* 19 duo dea *P* 23 polli *P* dio cletianopolis *It. Ant. p. 330, 6* 26 edessa *It. Ant. p. 330, 5*

Wess.

606 5 mutatio Ad Duodecimum . . . . . mil XII
6 mansio Cellis . . . . . mil XVI
7 mutatio Grande . . . . . mil XIIII
8 mutatio Melitonus . . . . . mil XIIII
9 Ciuitas Heraclea . . . . . mil XIII
607 1 mutatio Parambole . . . . . mil XII
2 mutatio Brucida . . . . . mil XVIIII
3 Finis Macedoniae et Epiri.
4 Ciuitas Cledo . . . . . mil XIII
5 mutatio Patras . . . . . mil XII
6 mansio Claudanon . . . . . mil IIII
7 mutatio In Tabernas . . . . . mil VIIII
8 mansio Grandauia . . . . . mil VIIII
608 1 mutatio Treiecto . . . . . mil VIIII
2 mansio Hiscampis . . . . . mil VIIII
3 mutatio Ad Quintum . . . . . mil VI
4 mansio Coladiana . . . . . mil XV
5 mansio Marusio . . . . . mil XIII
6 mansio Absos . . . . . mil XIIII
7 mutatio Stefanaphana . . . . . mil XII
8 Ciuitas Apollonia . . . . . mil XVIII
9 mutatio Stefana . . . . . mil XII
10 mansio Aulona treiectum . . . . . mil XII
609 1 Fit omnis summa ab Heraclea per Macedoniam
2 Aulona usque milia DCLXXXVIII, muta-
3 tiones LVIII, mansiones XXV.

---

4 Trans mare stadia mille, quod facit milia centum,
5 et uenis Odronto mansio mille passus.
6 mutatio Ad Duodecimum . . . . . mil XIII

2—28 cf. It. Ant. p. 330, 4—329, 1 *2 cf. It. Ant. p. 319, 2*

1 ad duo decimū *P* 8 ephyri *P* 24 per machedoniam *P* *25 numeri collecti efficiunt DCLXXVIIII* S *26 mutationes sunt LVIIII* 28 hydrunto *It. Ant. p. 118, 4 et 329, 1*

Wess.			
609	7	mansio Clipeas	mil XII
	8	mutatio Valentia	mil XIII
	9	Ciuitas Brindisi	mil XI
	10	mansio Spilenaes	mil XIIII
	11	mutatio Ad Decimum	mil XI
	12	Ciuitas Leonatiae	mil X
	13	mutatio Turres Aurilianas	mil XV
	14	mutatio Turres Iuliana	mil VIIII
	15	Ciuitas Beroes	mil XI
	16	mutatio Butontones	mil XI
610	1	Ciuitas Rubos	mil XI
	2	mutatio Ad Quintodecimo	mil XV
	3	Ciuitas Canusio	mil XV
	4	mutatio Undecimum	mil XI
	5	Ciuitas Serdonis	mil XV
	6	Ciuitas Aecas	mil XVIII
	7	mutatio Aquilonis	mil X
	8	Finis Apuliae et Campaniae.	
	9	mansio Ad Equum Magnum	mil VIII
	10	mutatio uicus Forno Nouo	mil XII
	11	Ciuitas Beneuento	mil X
	12	Ciuitas et mansio Claudiis	mil XII
	13	mutatio Nouas	mil VIIII
	14	Ciuitas Capua	mil XII
611	1	Fit summa ab Aulona usque Capua	

1—19 cf. It. Ant. p. 118, 3—115, 7 3—9 cf. It. Ant. p. 315, 2—6 19—24 cf. It. Ant. p. 112, 2—111, 7

1 lupias *It. Ant. p. 118, 3* 3 brundisium *It. Ant. p. 118, 2* 4 speluncas mpm. XX *It. Ant. p. 118, 1* 6 egnatiae *It. Ant. p. 117, 4* 7 turribus *It. Ant. p. 117, 3* 9 uaria *It. Ant. p. 117, 2* barium *p. 315, 2* XV *ex* XI *corr. 2. m. P* 10 butuntones *corr. 2. m. P* butruntus *It. Ant. p. 117, 1* 12 ad quinto decimo *corr. 2. m. P* 15 erdonias *It. Ant. p. 116, 2* 18 apoliae *corr. 2. m. P* 19 aequum *P* equo tutico *It. Ant. p. 112, 2* 22 caudis *It. Ant. p. 111, 9*

Wess.

611 2 milia CCLXXXVIIII, mutationes
3 XXV, mansiones XIII.
4 mutatio Ad Octauum . . . . . mil VIII
5 mutatio Ponte Campano . . . . . mil VIIII
6 Ciuitas Sonuessa . . . . . mil VIIII
7 Ciuitas Menturnas . . . . . mil VIIII
8 Ciuitas Formis . . . . . mil VIIII
9 Ciuitas Fundis . . . . . mil XII
10 Ciuitas Tarracina . . . . . mil XIII
11 mutatio Ad Medias . . . . . mil X
12 mutatio Appi Foro . . . . . mil VIIII
612 1 mutatio Sponsas . . . . . mil VII
2 Ciuitas Aricia et Albona . . . . . mil XIIII
3 mutatio Ad Nono . . . . . mil VII
4 in urbe Roma . . . . . mil VIIII
5 Fit a Capua usque ad urbem Romam milia CXXXVI,
6 mutationes XIIII, mansiones VIIII.
7 Fit ab Heraclea per Aulona in urbe Roma usque
8 milia undecies centena XIII, muta-
9 tiones XVII, mansiones XLVI.

10 Ab urbe Mediolanium.
11 mutatio Rubras . . . . . mil VIIII

5—15 cf. It. Ant. p. 109, 1—107, 2

1 CCLXXXVIIII *recte, si iter maritimum omiseris. Cum ab Hydrunto usque Equo Tutico p. 115, 8 CCXXXV mpm statuantur, ab Equo Tutico Capuam mpm LIII It. Ant. p. 111, 7, idem fere numerus (CCLXXXVIII) efficitur.* 2 *mansiones sunt XIIII* 5 sinuessa *It. Ant. p. 108, 4* 6 minturnis *It. Ant. p. 108, 3* 7 *hinc denuo incipit* c *cod. V* tarragina *corr. 2. m. P* terracina *It. Ant. p. 107, 5* (tarracina *P*) 9 mil VIII *V* 13 aritia et albuna *V* 14 ad ionū *V* 16 usque ad urbe roma *corr. 1. m. V* urbē romā (~ *corr. 2. m.*) *P* *numeri collecti efficiunt CXXV; CXXIIII efficiuntur ex It. Ant. p. 107, 2—109, 1, mutationes sunt XIII* 18 eraclea *V* 19 mil. XI centena mil. XIII *V* *hunc numerum efficiunt trium itinerum summae supra indicatae, numeri singuli collecti faciunt MXCIII s*

Wess.			
613	1	mutatio Ad Vicensimum	mil XI
	2	mutatio Aqua Viua	mil XII
	3	Ciuitas Ucriculo	mil XII
	4	Ciuitas Narniae	mil XII
	5	Ciuitas Interamna	mil VIIII
	6	mutatio Tribus Tabernis	mil III
	7	mutatio Fani Fugitiui	mil X
	8	Ciuitas Spolitio	mil VII
	9	mutatio Sacraria	mil VIII
	10	Ciuitas Treuis	mil IIII
	11	Ciuitas Fulginis	mil V
614	1	Ciuitas Foro Flamini	mil III
	2	Ciuitas Noceria	mil XII
	3	Ciuitas Ptanias	mil VIII
	4	mansio Herbelloni	mil VII
	5	mutatio Ad Hesis	mil X
	6	mutatio Ad Cale	mil XIIII
	7	mutatio Intercisa	mil VIIII
615	1	Ciuitas Foro Simproni	mil VIIII
	2	mutatio Ad Octauo	mil VIIII
	3	Ciuitas Fano Fortunae	mil VIII
	4	Ciuitas Pisauro	.....
	5	.....	mil XXIIII

3—23 cf. It. Ant. p. 125, 1—126, 4

1 ad *om. V* uicesimū *V* 3 uericulo *corr. 2. m ex* ucriculo *P* ucricolo mans *V* utriculi ciuitas *It. Ant. p. 125, 1* 4 narnia ciuitas *It. Ant. p. 125, 2* 5 interamnia ciuitas mil VIII (*al.* VIIII) *It. Ant. p. 125, 3* 6 taernis *V* 7 fugenui *V* 9 seraria *V* 10 tranes *V* 12 flameni *V* foro Flamini uicus *It. Ant. p. 125, 5* 15 eibello *V* heluillo uicus *It. Ant. p. 125, 6* 16 adesse *V* 17 ad calce *V* calle uicus *It. Ant. p. 125, 7* 19 semproni *V It. Ant. p. 126, 1* 20 ad octauum *V* 21 furtunę *V* 22 ss. *quae codices tradunt corrupta esse apparet; recte Parthey Wesselingum secutus: Exspectaueris* Ciuitas Pisauro . . . mil VIII | Ciuitas Arimino . . . mil XXIIII. | Fit a Roma usque Ariminum milia CCXXIIII, mutationes XXIIII, mansiones XIIII. *cf. It. Ant. p. 126, 3 et 4*

Wess.			
615	6	..... usque Ariminum	
	7	mutatio Conpetu	mil XII
	8	Ciuitas Cesena	mil VI
616	1	Ciuitas Foro Populi	mil VI
	2	Ciuitas Foro Liui	mil VI
	3	Ciuitas Fauentia	mil V
	4	Ciuitas Foro Corneli	mil X
	5	Ciuitas Claterno	mil XIII
	6	Ciuitas Bononia	mil X
	7	mutatio Ad Medias	mil XV
	8	mutatio Victuriolas	mil X
	9	Ciuitas Mutena	mil III
	10	mutatio Ponte Secies	mil V
	11	Ciuitas Regio	mil VIII
	12	mutatio Canneto	mil X
	13	Ciuitas Parme	mil VIII
	14	mutatio Ad Tarum	mil VII
	15	mansio Fidentiae	mil VIII
	16	mutatio Ad Fonteclos	mil VIII
	17	Ciuitas Placentia	mil XIII
617	1	mutatio Ad Rota	mil XI
	2	mutatio Tribus Tabernis	mil V
	3	Ciuitas Laude	mil VIIII
	4	mutatio Ad Nonum	mil VII
	5	Ciuitas Mediolanum	mil VII

3—25 cf. It. Ant. p. 126, 10—127, 9

1 usqui ad riminū *V* 4 foropuli *V* 5 *hic uersus a librario omissus 2. manu in spatio quod est inter lineam 4 et 6 additus est V* mañ foro liti *V* 6 *numero VII 1. m. eraso 2. m. X scriptum est in codice V inter Caesenam et Fauentiam XXIIII milia passuum interesse feruntur It. Ant. p. 126, 11* 11 uictoriolas *V* 12 motena *V* mutina *It. Ant. p. 127, 3* 16 parma ciuitas *It. Ant. p. 127, 5* 18 sidoncię *V* fidentiola uicus *It. Ant. p. 127, 6* 19 fonteclus *V* 21 *post* mut̄. /// *rasura trium litterarum V* 23 VIII *V a Placentia usque Laude XXIIII m. p. feruntur It. Ant. p. 127, 8* 25 mediolanium *V*

Wess.

617 6 Fit omnis summa ab urbe Roma Mediolanium
7 usque milia CCCCXVI,
8 mutationes XLII, mansiones XXIIII.

1 cf. It. Ant. p. 123, 8 et 9

1 omnes *V* mediolano *V* 2 mille *corr. 2.* ***m. in*** mił *P* mił CCCCXCI, mut XLIIII, mans̄, XXXIIII *V* ***Ab urbe usque Mediolanum mpm CCCCXXXIII collocantur*** *It. Ant. p. 123, 9; eandem summam numeri collecti p. 124, 8—127, 9 efficiunt. Numeri Itinerarii Hierosolymitani collecti faciunt milia CCCCXVII, mutationes sunt XLVIII, mansiones XXVIII* EXPLICIT ITINERARIVM *P*

S. SILVIAE, QVAE FERTVR,

PEREGRINATIO AD LOCA SANCTA

A = cod. Arretinus s. XI.

(MVLTA DESVNT)

. . . . . .

ostendebantur iuxta scripturas. Interea ambulantes perue- [31]
nimus ad quendam locum, ubi se tamen montes illi, inter
quos ibamus, aperiebant et faciebant uallem infinitam ingens,
planissimam et ualde pulchram, et trans uallem apparebat
mons sanctus Dei Syna. Hic autem locus, ubi se montes
aperiebant, iunctus est cum eo loco, quo sunt memoriae
concupiscentiae. In eo ergo loco cum uenitur, ut tamen 2
commonuerunt deductores sancti illi, qui nobiscum erant,
dicentes: consuetudo est, ut fiat hic oratio ab his qui
ueniunt, quando de eo loco primitus uidetur mons Dei: sicut
et nos fecimus. Habebat autem de eo loco ad montem
Dei forsitan quattuor milia totum per ualle illa, quam dixi
ingens.

Vallis autem ipsa ingens est ualde, iacens subter latus 2
montis Dei, quae habet forsitan, quantum potuimus uidentes
aestimare aut ipsi dicebant, in longo milia passos forsitan
sedecim, in lato autem quattuor milia esse appellabant. Ipsam
ergo uallem nos trauersare habebamus, ut possimus montem
ingredi. Haec est autem uallis ingens et planissima, in qua 2
filii Israhel commorati sunt his diebus, quod sanctus Moyses
ascendit in montem Domini, et fuit ibi quadraginta diebus
et quadraginta noctibus. Haec est autem uallis, in qua factus
est uitulus, qui locus usque in hodie ostenditur; nam lapis
grandis ibi fixus stat in ipso loco. Haec ergo uallis ipsa est,

8 cf. Num. 11, 34 22 cf. Exod. 24, 18 24 cf. Exod. 32

1 *numeris uncinis inclusis in margine indicantur paginae codicis* 4 sex *A* se *Gamurrini (2) et Sittl* 6 planissima *A* 7 mons dei sanctus Syna *Cholodniak* 8 qui *A* 18 estimare *A* 23 *fortasse* dei

in cuius capite ille locus est, ubi sanctus Moyses cum pasceret pecora soceri sui, iterum locutus est ei Deus de rubo in
3 igne. Et quoniam nobis ita erat iter, ut prius montem Dei ascenderemus, qui hinc paret, <quia> unde ueniebamus, melior ascensus erat, et illinc denuo ad illud caput uallis descenderemus, id est ubi rubus erat, quia melior descensus montis Dei erat inde: itaque ergo hoc placuit, ut uisis omnibus quae desiderabamus, descendentes a monte Dei, ubi est rubus, ueniremus, et inde totum per mediam uallem ipsam, qua iacet in longo, rediremus ad iter cum hominibus Dei, qui nobis singula loca, quae scripta sunt, per ipsam uallem ostendebant,
4 sicut et factum est. Nobis ergo euntibus ab eo loco, ubi uenientes a Faran feceramus orationem, iter sic fuit, ut per medium transuersaremus caput ipsius uallis, et sic plecaremus
5 nos ad montem Dei. Mons autem ipse per giro quidem unus esse uidetur; intus autem quod ingrederis, plures sunt, sed totum mons Dei appellatur; specialis autem ille, in cuius summitate est hic locus, ubi descendit maiestas Dei, sicut
[32] 6 scriptum est, in medio illorum | omnium est. Et cum hi omnes, qui per girum sunt, tam excelsi sint, quam nunquam me puto uidisse, tamen ipse ille medianus, in quo descendit maiestas Dei, tanto altior est omnibus illis, ut cum subissemus in illo, prorsus toti illi montes, quos excelsos uideramus, ita infra nos essent, ac si colliculi permodici
7 essent. Illud sane satis admirabile est et sine Dei gratia puto illud non esse, ut cum omnibus altior sit ille medianus, qui specialis Syna dicitur, id est in quo descendit maiestas Domini. tamen uideri non possit, nisi ad propriam radicem illius ueneris, ante tamen quam eum subeas; nam posteaquam completo desiderio descenderis inde, et de contra illum uides, quod, antequam subeas, facere non potes. Hoc autem, ante-

1 cf. Exod. 3, 1 22 cf. Exod. 19, 18. 20

4 quia hinc parte *Cholodniak* quia *ipse addidi* quoniam *ante* melior *transposuit Bernard* 5 et *om. Bernard* illuc *A* illinc *ipse scripsi* 9 totum] tuto *Sittl* 20 sunt *A ipse scripsi* sint 31 potest *A* potes *Gamurrini*

quam peruenieremus ad montem Dei, iam referentibus fratribus cognoueram, et postquam ibi perueni, ita esse manifeste cognoui.

Nos ergo sabbato sera ingressi sumus montem, et perue- 3
nientes ad monasteria quaedam susceperunt nos ibi satis humane monachi, qui ibi commorabantur, praebentes nobis omnem humanitatem; nam et ecclesia ibi est cum presbytero. Ibi ergo mansimus in ea nocte et inde maturius die dominica cum ipso presbytero et monachis, qui ibi commorabantur, coepimus ascendere montes singulos. Qui montes cum infinito labore ascenduntur, quoniam non eos subis lente et lente per girum, ut dicimus in cocleas, sed totum ad directum subis ac si per parietem et ad directum descendi necesse est singulos ipsos montes, donec peruenias ad radicem propriam illius mediani, qui est specialis Syna. Hac sic ergo iubente Christo 2
Deo nostro adiuta orationibus sanctorum, qui comitabantur, et sic cum grandi labore, quia pedibus me ascendere necesse erat, (quia prorsus nec in sella ascendi poterat, tamen ipse labor non sentiebatur, ex ea parte autem non sentiebatur labor, quia desiderium, quod habebam, iubente Deo, uidebam compleri): hora ergo quarta peruenimus in summitatem illam montis Dei sancti Syna, ubi data est lex, in eo id est loco, ubi descendit maiestas Domini in ea die, qua mons fumigabat. In eo ergo loco est nunc ecclesia non grandis, quoniam et 3
ipse locus, id est summitas montis, non satis grandis est; quae tamen ecclesia habet de se gratiam grandem. Cum ergo, 4
iubente Deo, persubissemus in ipsa summitate, et peruenissemus ad hostium ipsius ecclesiae, ecce et occurrit presbyter ueniens | de monasterio suo, qui ipsi ecclesiae deputabatur, [33]
senex integer et monachus a prima uita, et ut hic dicunt

23 cf. Exod. 19, 18

5 quedam *A* 7 presbitero *A*; *eadem orthographia semper* 10 cepimus *A* *et sic passim; huius uerbi orthographia est modo* cepi, *modo* cępi 15 qui] que *A* 22 loco *A* 26 ęcclesia, *sic etiam* 40. 9 28 ecclesie *A*

ascitis, et quid plura? qualis dignus est esse in eo loco. Occurrerunt etiam et alii presbyteri, nec non etiam et omnes monachi, qui ibi commorabantur iuxta montem illum, id est qui tamen aut inbecillitate aut aetate non fuerunt impediti.
5 Verum autem in ipsa summitate montis illius mediani nullus 5
commanet; nichil enim est ibi aliud nisi sola ecclesia et
6 spelunca, ubi fuit sanctus Moyses. Lecto ergo ipso loco omni de libro Moysi et facta oblatione ordine suo hac sic communicantibus nobis, iam ut exiremus de ecclesia, dederunt nobis presbyteri loci ipsius eulogias, id est de pomis, quae in ipso 10
monte nascuntur. Nam cum ipse mons sanctus Syna totus petrinus sit, ita ut nec fruticem habeat, tamen deorsum prope radicem montium ipsorum, id est seu circa illius, qui medianus est, seu circa illorum, qui per giro sunt, modica terrola est; statim sancti monachi pro diligentia sua arbusculas ponunt 15
et pomariola instituunt uel orationes et iuxta sibi monasteria, quasi ex ipsius montis terra aliquos fructus capiant, quos
7 tamen manibus suis elaborasse uideantur. Hac sic ergo, posteaquam communicaueramus et dederant nobis eulogias sancti illi et egressi sumus foras hostium ecclesiae, tunc coepi 20
eos rogare, ut ostenderent nobis singula loca. Tunc statim illi sancti dignati sunt singula ostendere. Nam ostenderunt nobis speluncam illam, ubi fuit sanctus Moyses, cum iterato ascendisset in montem Dei, ut acciperet denuo tabulas, posteaquam priores illas fregerat peccante populo, et cetera loca, 25
quaecumque desiderabamus, uel quae ipsi melius nouerant,
8 dignati sunt ostendere nobis. Illud autem uos uolo scire, dominae uenerabiles sorores, quia de eo loco, ubi stabamus, id est in giro parietes ecclesiae, id est de summitate montis

7 cf. Exod. 33, 22 23 cf. Exod. 34 25 cf. Exod. 32, 19

4 inbeccillitate *A* etate *A* 7 omnia *A* omni *scripsi cum Cholodniak* 9 exirem; *A* 14 nerrola *A* terrola *Cholodniak* 16 orationes] *nihil mutandum est; cf. indicem s. u.* uel *et* oratio 17 *suspicor emendandum esse:* qua sibi 28 quia] qui *A* quod *Gamurrini (2)* quia *scripsi cum Cholodniak*

ipsius mediani, ita infra nos uidebantur esse illi montes, quos primitus uix ascenderamus, iuxta istum medianum, in quo stabamus, ac si essent illi colliculi, cum tamen ita infiniti essent, ut non me putarem aliquando altiores uidisse, nisi quod hic medianus eos nimium praecedebat. Egyptum autem et Palestinam et mare rubrum et mare illud Parthenicum, quod mittit Alexandriam, nec non et fines Saracenorum infinitos ita subter nos inde uidebamus, ut credi uix possit; quae tamen singula nobis illi sancti demonstrabant.

Completo ergo omni desiderio, quo festinaueramus | ascendere, coepimus iam et descendere ab ipsa summitate montis Dei, in qua ascenderamus, in alio monte, qui ei periunctus est, qui locus appellatur in Choreb; ibi enim est ecclesia. Nam hic est locus Choreb, ubi fuit sanctus Helias propheta, qua fugit a facie Achab regis, ubi ei locutus est Deus dicens: quid tu hic Helias? sicut scriptum est in libris regnorum. Nam et spelunca, ubi latuit sanctus Helias, in hodie ibi ostenditur ante hostium ecclesiae, quae ibi est; ostenditur etiam ibi altarium lapideum, quem posuit ipse sanctus Helias ad offerendum Deo, sicut et illi sancti singula nobis ostendere dignabantur. Fecimus ergo et ibi oblationem et orationem impensissimam, et lectus est ipse locus de libro regnorum: id enim nobis uel maxime † ea desideraueram semper, ut ubicumque uenissemus, semper ipse locus de libro legeretur. Facta ergo et ibi oblatione accessimus denuo ad alium locum non longe inde ostendentibus presbyteris uel monachis, id est ad eum locum, ubi steterat sanctus Aaron cum septuaginta senioribus, cum sanctus Moyses acciperet a Domino legem ad filios Israhel. In eo ergo loco, licet et tectum non sit, tamen

4 [34] 2 3 4

16 III Reg. 19, 9 27 cf. Exod. 24, 9—14

5 egyptum *sic semper A* palestinam *sic semper A* 6 illut *A* quo mittit *Cholodniak* 18 que *A* 23 *locum aperte corruptum emendare conatus est Gamurrini:* uel maxime desiderii fuerat. *Ipse tentaui:* uel maxime consuetudinis erat semper, ut ubicumque ad ea loca, quae desideraueram, uenissemus, semper *e. q. s.*

petra ingens est per girum habens planitiem supra se, in qua stetisse dicuntur ipsi sancti; nam et in medio ibi quasi altarium de lapidibus factum habet. Lectus est ergo et ibi ipse locus de libro Moysi et dictus unus psalmus aptus loco: ac sic facta oratione descendimus inde.

5 Ecce et coepit iam esse hora forsitan octaua, et adhuc nobis superabant milia tria, ut perexiremus montes ipsos, quos ingressi fueramus pridie sera; sed non ipsa parte exire habebamus, qua intraueramus, sicut superius dixi, quia necesse nos erat et loca omnia sancta ambulare et monasteria, quaecumque erant ibi, uidere et sic ad uallis illius, quam superius dixi, caput exire, id est huius uallis, quae subiacet monti Dei.

6 Propterea autem ad caput ipsius uallis exire nos necesse erat, quoniam ibi erant monasteria plurima sanctorum hominum et ecclesia in eo loco, ubi est rubus; qui rubus usque in hodie

7 uiuet et mittet uirgultas. Ac sic ergo perdescenso monte Dei peruenimus ad rubum hora forsitan decima. Hic est autem rubus, quem superius dixi, de quo locutus est Dominus Moysi in igne, qui est in eo loco, ubi monasteria sunt plurima et ecclesia in capite uallis ipsius. Ante ipsam autem ecclesiam

[35] hortus est gratissimus, ha | bens aquam optimam abundantem,

8 in quo horto ipse rubus est. Locus etiam ostenditur ibi iuxta, ubi stetit sanctus Moyses. quando ei dixit Deus: solue corrigiam calciamenti tui et cetera. Et in eo ergo loco cum peruenissemus, hora decima erat iam et ideo, quia iam sera erat, oblationem facere non potuimus. Sed facta est oratio in ecclesia nec non etiam et in horto ad rubum; lectus est etiam locus ipse de libro Moysi iuxta consuetudinem; et sic, quia sera erat, gustauimus nobis loco in horto ante rubum cum

23 Exod. 3, 5

4 hac *sed* h *lineola perducta deleto A* 6 cepit *sic saepe A* 9 quia *A* qua *Gamurrini* 10 quecumque *A* 11 ad] aut *A* ad *scripsi cum Gamurrini* (*2*) 12 montis *A* monti *emendauit Gamurrini* 17 est *ipse addidi probante Bernardo* 29 locum *A* loco *ipse scripsi, cf. Krit. Beitr. p. 12, probante Bernardo* gustauimus aliquantulum *coni. Gamurrini*

sanctis ipsis; ac sic ergo fecimus ibi mansionem. Et alia die maturius uigilantes rogauimus presbyteros, ut et ibi fieret oblatio, sicut et facta est.

Et quoniam nobis iter sic erat, ut per ualle illa media, 5
qua tenditur per longum, iremus, id est illa ualle, quam superius dixi, ubi sederant filii Israhel, dum Moyses ascenderet in montem Dei, et descenderet: itaque ergo singula, quemadmodum uenimus per ipsam totam uallem, semper nobis sancti illi loca demonstrabant. Nam in primo capite 2
ipsius uallis, ubi manseramus et uideramus rubum illum, de quo locutus est Deus sancto Moysi in igne, uideramus etiam et illum locum, in quo steterat ante rubum sanctus Moyses, quando ei dixit Deus: solue corrigiam calciamenti tui, locus enim, in quo stas, terra sancta
est. Ac sic ergo cetera loca, quemadmodum profecti sumus 3
de rubo, semper nobis coeperunt ostendere. Nam et monstrauerunt locum, ubi fuerunt castra filiorum Israhel his diebus, quibus Moyses fuit in montem. Monstrauerunt etiam locum, ubi factus est uitulus ille; nam in eo loco fixus est usque in
hodie lapis grandis. Nos etiam, quemadmodum ibamus, de 4
contra uidebamus summitatem montis, quae inspiciebat super ipsa ualle tota, de quo loco sanctus Moyses uidit filios Israhel habentes choros his diebus, qua fecerant uitulum. Ostenderunt etiam petram ingentem in ipso loco, ubi descendebat sanctus
Moyses cum Iesu filio Naue, ad quam petram iratus fregit tabulas, quas afferebat. Ostenderunt etiam, quemadmodum 5
per ipsam uallem unusquisque eorum abitationes habuerant, de quibus abitationibus usque in hodie adhuc fundamenta parent, quemadmodum fuerunt lapide girata; ostenderunt etiam
locum, ubi filios Israhel iussit currere sanctus Moysos de

13 Exod. 3, 5 25 cf. Exod. 32, 19 30 cf. Exod. 32. 27

7 ego *A* 8 que ad modum *A* 21 que *A* 25 quem *A* 27 *ante* abitationes *littera* h *erasa est* 28 ad huc *A* 30 filios *corr. ex* filiis *A*

6 porta in porta, regressus a monte. Item ostenderunt nobis
locum, ubi incensus est uitulus ipse iubente sancto Moyse,
[36] quem | fecerat eis Aaron. Item ostenderunt torrentem illum,
de quo potauit sanctus Moyses filios Israhel, sicut scriptum
7 est in Exodo. Ostenderunt etiam nobis locum, ubi de spiritu
Moysi acceperunt septuaginta uiri. Item ostenderunt locum,
ubi filii Israhel habuerunt concupiscentiam escarum. Nam
ostenderunt nobis etiam et illum locum, qui appellatus est
incendium, quia incensa est quaedam pars castrorum, tunc
8 qua orante sancto Moyse cessauit ignis. Ostenderunt etiam
et illum locum, ubi eis pluit manna et coturnices. Ac sic
ergo singula, quaecumque scripta sunt in libris sanctis Moysi
facta fuisse in eo loco, id est ea in ualle, quam dixi subiacere
monti Dei, id est sancto Syna, ostensa sunt nobis; quae
quidem omnia singulatim scribere satis fuit, quia nec retineri
poterant tanta, sed cum leget affectio uestra libros sanctos
9 Moysi, omnia diligentius peruidet, quae ibi facta sunt. Haec
est ergo uallis, ubi celebrata est pascha completo anno pro-
fectionis filiorum Israhel de terra Egypti. quoniam in ipsa
ualle filii Israhel commorati sunt aliquandiu, id est donec
sanctus Moyses ascenderet in montem Dei, et descenderet
primum et iterato; et denuo tandiu ibi inmorati sunt, donec
fieret tabernaculum, et singula, quae ostensa sunt in montem
Dei. Nam ostensus est nobis et ille locus, in quo confixum
a Moyse est primitus tabernaculum, et perfecta sunt singula,
10 quae iusserat Deus in montem Moysi, ut fierent. Vidimus
etiam in extrema iam ualle ipsa memorias concupiscentiae,

2 cf. Exod. 32, 20 3 cf. Exod. 17, 5 5 cf. Num. 11, 25
7 cf. Num. 11, 4 9 cf. Num. 11, 3 11 cf. Exod. 16, 13 *et* 14

1 ad montem *A* a monte *ipse scripsi* ostenderunt torrentem, *sed per uocabulum* torrentem *lineola ducta est A* 4 portauit *A* potauit *Gamurrini* filos *A* 9 quedam *A* 12 quecumque *A* 15 satis longum *Cholodniak* retinere *A* retineri *scripsi cum Sittl et Cholodniak* 16 sancti *Cholodniak* cf. *44, 12 et 46, 17* 24 confix; mos esset *A* confixum Mosis esset *Woelfflin, Archiv f. lat. Lex. IV p. 274* confixum Moysi est *Pomialowsky* confixit Moyses set *Cholodniak* confixum a Moyse est *scripsi*

in eo tamen loco, in quo denuo reuersi sumus ad iter nostrum, hoc est ubi exeuntes de ualle illa grande reingressi sumus uia, qua ueneramus, inter montes illos, quos superius dixeram. Nam etiam ipsa die accessimus et ad ceteros monachos ualde sanctos, qui tamen pro aetate aut inbecillitate occurrere in monte Dei ad oblationem faciendam non poterant; qui tamen nos dignati sunt in monasteriis suis aduenientes ualde humane suscipere. Ac sic ergo uisa loca sancta omnia, quae desidera- 11
uimus, nec non etiam et omnia loca, quae filii Israhel tetigerant eundo uel redeundo ad montem Dei, uisis etiam et sanctis uiris, qui ibi commorabantur, in nomine Dei regressi sumus in Faran. Et licet semper Deo in omnibus gratias agere 12
debeam, non dicam in his tantis et talibus quae circa me conferre dignatus est indignam et non merentem, ut perambularem omnia loca, quae mei meriti non erant, tamen etiam et illis omnibus sanctis nec sufficio gratias agere, qui meam paruitatem dignabantur in suis monasteriis libenti animo suscipere uel certe per omnia loca | deducere, quae ego semper [37]
iuxta scripturas sanctas requirebam. Plurimi autem ex ipsis sanctis, qui in montem Dei uel circa ipsum montem commorabantur, dignati sunt nos usque in Faran deducere, qui tamen fortiori corpore erant.

Ac sic ergo cum peruenissemus Faran, quod sunt a monte 6
Dei milia triginta et quinque, necesse nos fuit ibi ad resumendum biduo immorari. Ac tertia die inde maturantes uenimus denuo ad mansionem, id est in desertum Faran, ubi et euntes manseramus, sicut et superius dixi. Inde denuo alia die facientes aquam et euntes adhuc aliquantulum inter montes peruenimus ad mansionem, quae erat iam super mare, id est in eo loco, ubi iam de inter montes exitur et incipitur denuo totum iam iuxta mare ambulari, sic tamen iuxta mare, ut subito fluctus animalibus pedes caedat, subito etiam et in centum et in

5 p etate *A* per etate *Pomialowsky* 15 erant] *an* erat? 23 faram *A* quo *Cholodniak* 27 facientes arcam *Purser in editione Bernardiana* iter facientes ad aquam *Cholodniak* 32 cedat *A*

ducentos passus, aliquotiens etiam et plus quam quingentos passus de mari per heremum ambuletur; uia enim illic penitus
2 non est, sed totum heremi sunt arenosae. Faranitae autem, qui ibi consueuerunt ambulare cum camelis suis, signa sibi locis et locis ponent, ad quae signa se tendent, et sic ambulant per diem. Nocte autem signa cameli attendunt. Et quid plura? diligentius et securius iam in eo loco ex consuetudine Faranitae ambulant nocte, quam aliqui hominum ambulare
3 potest in his locis, ubi uia aperta est. In eo ergo loco de inter montes exiuimus redeuntes, in quo loco et euntes inter montes intraueramus, ac sic ergo denuo plicauimus nos ad mare. Filii etiam Israhel reuertentes a monte Dei Syna usque ad eum locum reuersi sunt per iter quod ierant, id est usque ad eum locum, ubi de inter montes exiuimus, et iunximus nos denuo ad mare rubrum, et inde nos iam iter nostrum, quo ueneramus, reuersi sumus, filii autem Israhel de eodem loco, sicut scriptum est in libris sancti Moysi, ambulauerunt iter
4 suum. Nos autem eodem itinere et eisdem mansionibus, quibus ieramus, reuersi sumus in Clesma. In Clesma autem cum uenissemus ⟨denuo,⟩ necesse nos fuit et ibi denuo resumere, quoniam iter heremi arenosum ualde feceramus.

7 Sane licet terram Gesse iam nossem, id est qua primitus ad Egyptum fueram, tamen ut peruiderem omnia loca, quae filii Israhel exeuntes de Ramesse tetigerant euntes, donec peruenirent usque ad mare rubrum, qui locus nunc de castro,
38] quod ibi est, appellatur Clesma: desiderii ergo fuit, ut | de Clesma ad terram Gesse exiremus, id est ad ciuitatem, quae appellatur Arabia, quae ciuitas in terra Gesse est; nam inde ipsum territorium sic appellatur, id est terra Arabiae,

17 cf. Num. 10, 12 *et* 33, 36 29 cf. Gen. 46, 34 (Sept.)

1 ducentis *A* 3 faranite *A* 12 ad montem *A* a monte *scripsi* 13 *uerba:* reuersi sunt—usque ad eum locum *a librario omissa in infima pagina minoribus litterulis scripta exstant* 20 necesse nos fuit denuo et ibi denuo resumere *A*; *prius* denuo *post* uenissemus *transposui* 22 terra *A* nosse *A* 26 qui ibi est *A*

terra Iesse, quae tamen terra Egypti pars est, sed melior satis quam omnis Egyptus est. Sunt ergo a Clesma, id est a 2 mare rubro, usque ad Arabiam ciuitatem mansiones quattuor per heremo, sic tamen per heremum, ut cata mansiones monasteria sint cum militibus et praepositis, qui nos deducebant semper de castro ad castrum. In eo ergo itinere sancti qui nobiscum erant, hoc est clerici uel monachi, ostendebant nobis singula loca, quae semper ego iuxta scripturas requirebam; nam alia in sinistro, alia in dextro de itinere nobis erant, alia etiam longius de ura, alia in proximo. Nam michi credat 3 uolo affectio uestra, quantum tamen peruidere potui, filios Israhel sic ambulasse, ut quantum irent dextra, tantum reuerterentur sinistra, quantum denuo inante ibant, tantum denuo retro reuertebantur, et sic fecerunt ipsum iter, donec peruenirent ad mare rubrum. Nam et Epauleum ostensum est nobis, de 4 contra tamen, et Magdalum fuimus. Nam castrum est ibi nunc habens praepositum cum milite, qui ibi nunc praesidet pro disciplina romana. Nam et nos iuxta consuetudinem deduxerunt inde usque ad aliud castrum, et locus Belsefon ostensus est nobis, immo in eo loco fuimus. Nam ipse est campus supra mare rubrum, iuxta latus montis, quem superius dixi, ubi filii Israhel, cum uidissent Egyptios post se uenientes, exclamauerunt. Oton etiam ostensum est nobis, quod est iuxta 5 deserta loca, sicut scriptum est, nec non etiam et Socchoth Socchoth autem est cliuus modicus in media ualle. iuxta quem colliculum fixerunt castra filii Israhel; nam hic est locus, ubi accepta est lex paschae. Pithona etiam ciuitas, quam aedi- 6 ficauerunt filii Israhel, ostensa est nobis in ipso itinere, in

15 cf. Exod. 14, 2 (Sept.) 22 cf. Exod. 14. 10 23 cf. Exod. 13, 20 25 cf. Exod. 12, 37 26 cf. Exod. 12, 43 27 cf. Exod. 1, 11

5 monasteria *corr. ex* manasteria *A* 15 ostens; *A* 16 fuimus] fines *Cholodniak* 18 romanarum *A*, *sed syllaba* rum *lineola perducta deleta* 19 locus Belsefon] ioe belsefon *ex* ioe belsepon *corr. A* inde Belsephon *Mommsen, Berl. Sitzungsberichte 1887, p. 361* castrum i. e. Belsephon *coni. Purser in ed. Bernard.* 20 ostensum *A* 27 edificauerunt *A*

eo tamen loco ubi iam fines Egypti intrauimus, relinquentes iam terras Saracenorum; nam et ipsud nunc Phitona castrum
7 est. Heroum autem ciuitas, quae fuit illo tempore, id est ubi occurrit Ioseph patri suo Iacob uenienti, sicut scriptum est in libro Genesis, nunc est come, sed grandis, quod nos dicimus uicus. Nam ipse uicus ecclesiam habet et martyria et monasteria plurima sanctorum monachorum, ad quae singula uidenda necesse nos fuit ibi descendere iuxta consuetudinem,
8 quam tenebamus. Nam ipse uicus nunc appellatur Hero, quae
[39] tamen Hero | a terra Iesse miliario iam sexto decimo est, nam in finibus Egypti est; locus autem ipse satis gratus
9 est, nam et pars quaedam fluminis Nili ibi currit. Ac sic ergo exeuntes de Hero peruenimus ad ciuitatem, quae appellatur Arabia, quae est ciuitas in terra Iesse. Unde scriptum est dixisse Pharaonem ad Ioseph: In meliori terra Egypti colloca patrem tuum et fratres in terra Iessen, in terra Arabiae.

8 De Arabia autem ciuitate quattuor milia passus sunt Ramessen. Nos autem, ut ueniremus ad mansionem Arabiae, per media Ramesse transiuimus, quae Ramessen ciuitas nunc campus est, ita ut nec unam habitationem habeat. Paret sane, quoniam et ingens fuit per girum et multas fabricas habuit; ruinae enim ipsius, quemadmodum collapsae sunt, in hodie
2 infinitae parent. Nunc autem ibi nichil aliud est, nisi tantum unus lapis ingens thebeus, in quo sunt duae statuae excisae, ingentes, quas dicunt esse sanctorum hominum, id est Moysi et Aaron; nam dicent, eo quod filii Israhel in honore ipsorum
3 eas posuerint. Et est ibi praeterea arbor sicomori, quae dicitur a patriarchis posita esse; nam iam uetustissima est et ideo permodica est, licet tamen adhuc fructus afferat. Nam cui-

5 cf. Gen. 46, 29 14 Gen. 47, 6

3 heroum *A* 5 comes *A* come *Gamurrini* 11 grandis *falso Pomialowsky* 12 quedam *A* 13 que *A* 25 exclusae *A* excusae *Sittl* excelsae *Cholodniak* excisae *scripsi, quod idem Pomialowskio ueri simile uidetur*

cumque incommoditas fuerit, uadent ibi et tollent surculos et prode illis est. Hoc autem referente sancto episcopo de Arabia 4
cognouimus; nam ipse nobis dixit nomen ipsius arboris, quemadmodum appellant eam graece, id est dendros alethiae, quod nos dicimus arbor ueritatis. Qui tamen sanctus episcopus nobis Ramessen occurrere dignatus est; nam est iam senior uir, uere satis religiosus ex monacho et affabilis, suscipiens peregrinos ualde bene; nam et in scripturis Dei ualde eruditus est. Ipse ergo cum se dignatus fuisset uexare et ibi nobis 5
occurrere, singula ibi ostendit seu retulit de illas statuas, quas dixi, ut etiam et de illa arbore sicomori. Nam et hoc nobis ipse sanctus episcopus retulit, eo quod Farao, quando uidit, quod filii Israhel dimiserant eum, tunc ille, priusquam post illos occuparet, isset cum omni exercitu suo intra Ramesse et incendisset eam omnem, quia infinita erat ualde, et inde post filios Israhel fuisset profectus.

Nobis autem fortuitu hoc gratissimum euenit, ut ea die, 9
qua uenimus ad mansionem Arabia, pridie a beatissimo die epiphania esset; nam eadem die uigiliae agendae erant in ecclesia. Ac sic ergo aliquo biduo ibi tenuit nos sanctus episcopus, sanctus et uere homo Dei, notus mihi iam satis
de eo tempore, a quo ad Thebaidam fueram. Ipse autem 2 [40]
sanctus episcopus ex monacho est, nam a pisinno in monasterio nutritus est, et ideo aut tam eruditus in scripturis est, aut
tam emendatus in omni uita sua, ut et superius dixi. Nos 3
autem inde iam remisimus milites, qui nobis pro disciplina romana auxilia praebuerant, quamdiu per loca suspecta ambulaueramus, iam autem, quoniam ager publicus erat per Egyptum,

1 in quo moditas *A* incommoditas *emendaui Krit. Beitr. p. 22 Eandem emendationem proponit Cholodniak et nuper I. v. d. Vliet, Archiv f. lat. Lex. X p. 16* 4 grece *A* δένδρος ἀληθίας *in margine codicis exstat* 6 ramessen *corr. ex* quamessen *A* 10 illa statua *A* illas statuas *ipse scripsi* 19 agende *A* 27 quandiu *A* 28 quo ei iam *A* quoniam *scripsi cum Gamurrini (1)* iter autem quo ei iam *Gamurrini (2) et Bernard*

quod transiebat per Arabiam ciuitatem. id est quod mittit de Thebaida in Pelusio, et ideo iam non fuit necesse uexare
4 milites. Profiscentes ergo inde totum per terram Gessen iter fecimus semper inter uineas, quae dant uinum, et uineas, quae dant balsamum, et inter pomaria et agros cultissimos et hortos pulcherrimos iter habuimus totum super ripam fluminis Nili inter fundos frequentissimos, quae fuerant quondam uillae filiorum Israhel. Et quid plura? pulchriorem territorium puto
5 me nusquam uidisse, quam est terra Iessen. Ac sic ergo ab Arabia ciuitate iter facientes per biduo totum per terram Gessen peruenimus Tatnis in ea ciuitate, ubi natus est sanctus Moyses. Haec est autem ciuitas Tathnis, quae fuit quondam
6 metropolis Pharaonis. Et licet ea loca, ut superius dixi, iam nossem, id est quando Alexandriam uel ad Thebaidem fueram, tamen quia ad plenum discere uolebam loca, quae ambulauerunt filii Israhel proficiscentes ex Ramesse usque ad montem Dei sanctum Syna, ac sic necesse fuit etiam denuo ad terram Gessen reuerti et inde Tathnis: proficiscentes ergo de Tathnis,
7 ambulans per iter iam notum perueni Pelusio. Et inde proficiscens denuo, faciens iter per singulas mansiones Egypti, per quas iter habueramus, perueni ad fines Palestinae. Et inde in nomine Christi Dei nostri faciens denuo mansiones aliquot per Palestina regressa sum in Helia, id est in Ierusolimam.

10 Item transacto aliquanto tempore et iubente Deo fuit denuo uoluntas accedendi usque ad Arabiam, id est ad montem Nabau, in eo loco, in quo iussit Deus ascendere Moysen dicens ad eum: Ascende in montem Arabot, montem Nabau, qui est in terra Moab contra faciem Iericho, et uide terram Chanaan. quam ego do filiis

12 cf. Num. 13, 23 28 Deut. 32, 49

1 transiebatur *A* quo mittit *Cholodniak* 6 primos *A* primo *Bernard* plurimos *Cholodniak* pulcherrimos *scripsi* 11 Taphnis *coni. Bernard* 14 nosse *A* ad Alexandriam *coni. Cholodniak* 22 aliquod *A*

Israhel in possessionem, et morere in monte ipso, in quem ascenderis. Itaque ergo Deus noster Iesus, qui 2
sperantes in se non deseret, etiam et in hoc uoluntati meae
effectum praestare dignatus est. Proficiscens ergo Ieruso | lima 3 [41]
faciens iter cum sanctis, id est presbytero et diaconibus de
Ierusolima et fratribus aliquantis, id est monachis, peruenimus
ergo usque ad eum locum Iordanis, ubi filii Israhel transierant,
quando eos sanctus Iesus filius Naue Iordanem traiecerat,
sicut scriptum est in libro Iesu Naue. Nam et locus ille
ostensus est nobis quasi modice altior, ubi filii Ruben et
Gad et dimidia tribus Manasse fecerant aram, in ea parte
ripae, qua est Iericho. Transeuntes ergo fluuium peruenimus 4
ad ciuitatem, quae appellatur Libiada, quae est in eo campo,
in quo tunc filii Israhel castra fixerant. Nam et fundamenta
de castris filiorum Israhel et habitationibus ipsorum, ubi
commorati sunt, in eo loco in hodie parent. Campus enim
ipse est infinitus subter montes Arabiae super Iordanem. Nam
hic est locus, de quo scriptum est: Et plorauerunt
filii Israhel Moysen in Arabot Moab et Iordane
contra Iericho quadraginta diebus. Hic etiam 5
locus est, ubi post recessum Moysi statim Iesus filius
Naue repletus est spiritu scientiae: imposuerat enim Moy-
ses manus suas super eum, sicut scriptum est. Nam ipse 6
est locus, ubi scripsit Moyses librum Deuteronomii; hic
etiam est locus, ubi locutus est Moyses in aures totius
ecclesiae Israhel uerba cantici usque in finem huius, qui
scriptus est in libro Deuteronomii. Hic est ipse locus, ubi
benedixit sanctus Moyses homo Dei filios Israhel singulatim
per ordinem ante obitum suum. Nos ergo cum uenissemus 7
in eodem campo, peraccessimus ad locum ipsum et facta est
ibi oratio, lecta etiam pars quaedam Deuteronomii in eo loco
nec non etiam et canticus ipsius, sed et benedictiones, quas

18 Deut. 34, 8 27 Deut. 32 28 cf. Deut. 33

13 qui *A* libidda *A* 28 de filio *A* dei filios *scripsi. cf. Archiv f. lat. Lex. IV p. 613 probante Bernardo* 31 quedam *A*

dixerat super filios Israhel. Et iterato post lectione facta est oratio, et gratias Deo agentes mouimus inde. Id enim nobis semper consuetudinis erat, ut ubicumque ad loca desiderata accedere ualebamus, primum ibi fieret oratio, deinde legeretur lectio ipsa de codice, diceretur etiam psalmus unus pertinens ad rem et iterato fieret ibi oratio. Hanc ergo consuetudinem iubente Deo semper tenuimus, ubicumque ad loca desiderata
8 potuimus peruenire. Ac sic ergo, ut coeptum opus perficeretur, coepimus festinare, ut perueniremus ad montem Nabau. Euntibus nobis commonuit presbyter loci ipsius, id est de Libiade, quem ipsum nobiscum rogantes moueramus de mansione, quia melius ipsa loca nouerat: dicit ergo nobis ipse presbyter: si uultis uidere aquam, quae fluit de petra, id est quam dedit Moyses filiis Israhel sitientibus, potestis uidere; si tamen
[42] uolueritis laborem uobis imponere, ut de uia camsemus | for-
9 sitan miliario sexto. Quod cum dixisset, nos satis auidi optati sumus ire; et statim diuertentes a uia secuti sumus presbyterum, qui nos ducebat. In eo ergo loco ecclesia est pisinna subter montem non Nabau, sed alterum interiorem, sed nec ipse longe est de Nabau; monachi autem plurimi commanent ibi uere sancti, et quos hic ascites uocant.

11 Hi ergo sancti monachi dignati sunt nos suscipere ualde humane, nam et ad salutationem suam permiserunt nos ingredi. Cum autem ingressi fuissemus ad eos, facta oratione cum ipsis eulogias nobis dare dignati sunt, sicut habent consue-
2 tudinem dandi his, quos humane suscipiunt. Ibi ergo inter ecclesiam et monasteria in medio fluit de petra aqua ingens, pulchra ualde et limpida, saporis optimi. Tunc interrogauimus nos etiam et illos sanctos monachos, qui ibi manebant, quae esset haec aqua talis et tanti saporis. Tunc illi dixerunt: haec

13 cf. Exod. 17, 6 Num. 20, 8

4 uolebamus *A* ualebamus *scripsi probante Bernardo* 6 ″oratio ″ibi *A* *cum signis transpositionis* 11 quem] quae *A* 16 optati sumus *A* ortati (= hortati) sumus *ipse conieci* 19 inferiorem *Cholodniak* 28 soporis *A*

est aqua, quam dedit sanctus Moyses filiis Israhel in hac heremo. Facta est ergo iuxta consuetudinem ibi oratio et 3
lectio ipsa de libris Moysi lecta, dictus etiam psalmus unus, et sic simul cum illis sanctis clericis et monachis, qui nobiscum uenerant, perexiuimus ad montem. Multi autem et ex ipsis monachis sanctis, qui ibi commanebant iuxta aqua ipsa, qui tamen potuerunt imponere sibi laborem, dignati sunt nobiscum ascendere montem Nabau. Itaque ergo proficiscentes de eodem loco peruenimus ad radicem montis Nabau, qui erat ualde excelsus, ita tamen ut pars eius maxima sedendo in asellis possit subiri, modicum autem erat acrius, quod pedibus necesse erat subiri cum labore, sicut et factum est. 4

Peruenimus ergo ad summitatem montis illius, ubi est nunc 12
ecclesia non grandis in ipsa summitate montis Nabau. Intra quam ecclesiam, in eo loco, ubi pulpitus est, uidi locum modice quasi altiorem tantum hispatii habentem quantum memoriae solent habere. Tunc ergo interrogaui illos sanctos, 2
quidnam esset hoc, qui responderunt: hic positus est sanctus Moyses ab angelis, quoniam, sicut scriptum est, sepulturam illius nullus hominum scit: quoniam certum est eum ab angelis fuisse sepultum. Nam memoria illius, ubi positus sit, in hodie [non] ostenditur; sicut enim nobis a maioribus, qui hic manserunt, ubi <positus sit> ostensum est, ita et nos uobis monstramus, qui et ipsi tamen maiores ita sibi traditum a maioribus suis | esse dicebant. Itaque ergo mox 3 [43]
facta est oratio, et omnia quae in singulis locis sanctis per ordinem consueueramus facere, etiam et hic facta sunt: et sic coepimus egredere de ecclesia. Tunc autem qui erant loci notores, id est presbyteri uel monachi sancti, dixerunt nobis:

20 Deut. 34, 6

4 nobis cum *A* 11 modice *A* modica *Cholodniak* modicum *scripsi* 23 non ostenditur *A* nunc ostenditur *Bernard* non *delendum esse censui Krit. Beitr. p. 27* 24 ubi] ibi *Cholodniak* ubi positus sit *ipse suppleui*

si uultis uidere loca, quae scripta sunt in libris Moysi, accedite foras hostium ecclesiae et de summitate ipsa, ex parte tamen ut possunt hinc parere, attendite et uidete, et dicimus uobis
4 singula, quae sunt loca haec, quae parent. Tunc nos gauisi satis statim egressi sumus foras. Nam de hostio ipsius ecclesiae uidimus locum, ubi intrat Iordanis in mare mortuum, qui locus subter nos, quemadmodum stabamus, parebat. Vidimus etiam de contra non solum Libiadam, quae citra Iordanem erat, sed et Iericho, quae trans Iordanem; tantum eminebat excelsus locus, ubi stabamus, id est ante hostium ecclesiae.
5 Maxima etiam pars Palestinae, quae est terra repromissionis, inde uidebatur, nec non et omnis terra Iordanis, in quantum tamen poterat oculis conspici. In sinistra autem parte uidimus terras Sodomitum omnes nec non et Segor, quae tamen Segor
6 sola de illis quinque in hodie constat. Nam et memoriale ibi est, de ceteris autem illis ciuitatibus nichil aliud apparet nisi subuersio ruinarum, quemadmodum in cinerem conuersae sunt. Locus etiam, ubi fuit titulus uxoris Loth, ostensus est
7 nobis, qui locus etiam in scripturis legitur. Sed mihi credite, dominae uenerabiles, quia columna ipsa iam non paret, locus autem ipse tantum ostenditur; columna autem ipsa dicitur mari mortuo fuisse cooperta. Certe locum cum uideremus, columnam nullam uidimus, et ideo fallere uos super hanc rem non possum. Nam episcopus loci ipsius, id est de Segor, dixit nobis, quoniam iam aliquot anni essent, a quo non pareret columna illa. Nam de Segor forsitan sexto miliario ipse locus ‹est,› ubi stetit columna illa, quod nunc totum
8 cooperit aqua. Item de dextra parte ecclesiae, a foras tamen,

14 cf. Gen. 14, 2 Deut. 34, 3 18 cf. Gen. 19, 26

1 excedite *Woelfflin Archiv f. lat. Lex. IV p. 268* 3 dicemus *Cholodniak* 8 circa *A* citra *Pomialowsky* que *A* 9 eminerat *A* eminebat *Gamurrini* enim erat *Cholodniak* tantum eminebat, quantum excelsus locus *coni. Bonnet* 17 conuerse *A* 20 domine *A* 22 quo operta *A* certe ^{lo}cum *A emendaui ipse et Gamurrini* (*2*) locum uideramus *Sittl* 25 aliquot *corr. ex* aliquod *A* 27 est *add. Gamurrini*

accessimus et ostensae sunt nobis inde a contra duae ciuitates, id est Esebon, quae fuit regis Seon regis Amorreorum, quae nunc appellatur Exebon, et alia Og regis Basan, quae nunc dicitur Sasdra. Item de eodem loco ostensa est nobis a contra Fogor, quae fuit | ciuitas regni Edom. Hae autem ciuitates 9 [44] omnes, quas uidebamus, in montibus erant positae, infra autem modice deorsum planior locus nobis uidebatur. Tunc dictum est nobis, quia in isdem diebus, qua sanctus Moyses uel filii Israhel contra illas ciuitates pugnauerant, castra ibi fixa habuissent: nam et signa ibi parebant castrorum. Sane <de> 10 illa parte montis, quam dixi sinistra, quae erat super mare mortuum, ostensus est nobis mons praecisus ualde, qui dictus est ante Agrispecula. Hic est mons, in quo posuit Balac filius Beor Balaam diuinum ad maledicendos filios Israhel et noluit Deus ita permittere, sicut scriptum est. Ac sic ergo 11 uisis omnibus, quae desiderabamus, in nomine Dei reuertentes per Iericho et iter omne, quod iueramus, regressi sumus in Ierusolimam.

Item post aliquantum tempus uolui etiam ad regionem 13 Ausitidem accedere propter uisendam memoriam sancti Iob gratia orationis; multos enim sanctos monachos uidebam inde uenientes in Ierusolimam ad uisenda loca sancta gratia orationis, qui singula referentes de eisdem locis, fecerunt magis desiderium imponendi michi laboris, ut etiam usque ad illa loca accederem, si tamen labor dici potest, ubi homo desiderium suum compleri uidet. Itaque ergo profecta sum de 2 Ierusolima cum sanctis, qui tamen dignati sunt itineri meo comitatum praestare, et ipsi tamen gratia orationis: habens

2 cf. Num. 21, 26 Deut. 29, 7 3 cf. Num. 21, 33 Deut. 3, 10 5 cf. Num. 23, 28 Deut. 4, 46 13 cf. Num. 23, 14 (Sept.) 20 cf. Iob. 1, 1

1 ostense *A* 4 safdra *in codice scriptum esse affirmat Pomialowsky* 10 de *ipse addidi* 13 agrisecula *A* 19 etiam] *in codice supra lineam est* ecje; eqe *legit Gamurrini*

ergo iter ab Ierusolima usque ad Carneas eundo per mansiones octo — Carneas autem dicitur nunc ciuitas Iob, quae ante dicta est Dennaba in terra Ausitidi, in finibus Idumeae et Arabiae —: in quo itinere hiens uidi super ripam Iordanis fluminis uallem pulchram satis et amoenam, habundantem uineis et arboribus, quoniam aquae multae ibi erant et
3 optimae satis. Nam in ea ualle uicus erat grandis, qui appellatur nunc Sedima. In eo ergo uico, qui est in media planitie positus, in medio loco est monticulus non satis grandis. sed factus sicut solent esse tumbae, sed grandes: ibi ergo in summo ecclesia est et deorsum per girum ipsius colliculi parent fundamenta grandia antiqua; nunc autem in ipso uico
4 turbae aliquantae commanent. Ego autem cum uiderem locum tam gratum, requisiui, quisnam locus esset ille tam amoenus. Tunc dictum est michi: haec est ciuitas regis Melchisedech, quae dicta est ante Salem, unde nunc, corrupto sermone,
[45] Sedima appellatur | ipse uicus. Nam in isto colliculo, qui est medio uico positus, in summitatem ipsius fabricam quam uides ecclesia est, quae ecclesia nunc appellatur graeco sermone † opu Melchisedech. Nam hic est locus, ubi optulit Melchisedech hostias Deo puras, id est panes et uinum, sicut scriptum est eum fecisse.

14 Statim ergo ut haec audiui, descendimus de animalibus, et ecce occurrere dignatus est sanctus presbyter ipsius loci, et clerici; qui nos statim suscipientes duxerunt suso ad ecclesiam. Ubi cum uenissemus, statim iuxta consuetudinem primum facta est oratio, deinde lectus est ipse locus de libro sancti Moysi, dictus est etiam psalmus unus competens loco ipsi,
2 et denuo facta oratione descendimus. Cum ergo descendissemus, ait nobis ille sanctus presbyter iam senior et de scripturis

3 cf. Gen. 36, 32 21 cf. Gen. 14, 18

4 fluminis iordanis *cum signis transpositionis A* 5 amenam *A* 6 multe *A* 10 grandis *A* grandes *Sittl* 13 tumbae *perperam Bernard* 14 amenus *A* 15 melchis et haec *A emendaui Archiv f. lat. Lex. II p. 613* 19 greco *A* 20 opu *corruptum est* ὄρος *coni. Gamurrini*

bene instructus, id est, qui ipsi loco praeerat ex monacho, cui presbytero et episcopi plurimi, quantum postmodum cognouimus, uitae ipsius testimonium grande ferebant, nam hoc de ipso dicebant, dignus qui praesit in hoc loco, ubi sanctus Melchisedech aduenientem sanctum Abraam hostias Deo puras primus optulit: cum ergo descendissemus, ut superius dixi, de ecclesia deorsum, ait nobis ipse sanctus presbyter: ecce ista fundamenta in giro colliculo isto. quae uidetis, hae sunt de palatio regis Melchisedech. Nam inde adhuc sic si quis subito iuxta sibi uult facere domum et fundamenta inde contiget, aliquotiens et de argento et aeramento modica frustella ibi inuenit. Nam ecce ista uia, quam uidetis transire inter fluuium Iordanem et uicum istum, haec est qua uia regressus est sanctus Abraam de caede Codollagomor regis gentium reuertens in Sodomis, qua ei occurrit sanctus Melchisedech rex Salem.

Tunc ergo quia retinebam scriptum esse babtizasse sanctum Iohannem in Enon iuxta Salim, requisiui de eo, quam longe esset ipse locus. Tunc ait ille sanctus presbyter: ecce hic est in ducentis passibus; nam si uis, ecce modo pedibus duco uos ibi. Nam haec aqua tam grandis et tam pura, quam uidetis in isto uico, de ipso fonte uenit. Tunc ergo gratias ei agere coepi et rogare, ut duceret nos ad locum, sicut et factum est. Statim ergo coepimus ire cum eo pedibus totum per uallem amoenissimam, donec perueniremus usque ad hortum pomarium ualde amoenum, ubi ostendit nobis in medio fontem aquae optimae satis et purae, qui a semel integrum fluuium dimittebat. Habebat autem ante se ipse fons quasi lacum, ubi parebat fuisse operatum sanctum Iohannem baptistam. Tunc dixit nobis ipse sanctus presbyter: in hodie hic hortus aliter non appellatur

14 cf. Gen. 14, 1 17 cf. Ioh. 3, 23

3 ferebat *A* 5 ad uenientem *A* 9 melchisedech regis *A* cum signis transpositionis 11 heramento *A* 12 et certe *A* ecce ista *scripsi probante Bernardo* 14 cede *A* quod ollagomor *A* 21 cepi *A* 23 cepimus *A* amenissimam *A* 25 amenum *A* optime *A* 26 pure *A* quia semel *A* qui a semet *Gamurrini (1)* qui a semel *scripsi*

[46] graeco sermone nisi cepos tu agiu iohanni, | id est quod uos dicitis latine hortus sancti Iohannis. Nam et multi fratres sancti monachi de diuersis locis uenientes tendunt se, ut
4 lauentur in eo loco. Denuo ergo et ad ipsum fontem, sicut et in singulis locis, facta est oratio et lecta est ipsa lectio, dictus etiam psalmus competens et singula, quae consuetudinis nobis erant facere, ubicumque ad loca sancta ueniebamus, ita
5 et ibi fecimus. Illud etiam presbyter sanctus dixit nobis, eo quod usque in hodierna die semper cata pascha, quicumque essent baptizandi in ipso uico, id est in ecclesia, quae appellatur opus Melchisedech, omnes in ipso fonte baptizarentur, sic redirent mature ad candelas cum clericis et monachis dicendo psalmos uel antiphonas et sic a fonte usque ad ecclesiam sancti Melchisedech deducerentur mature omnes, qui fuissent
6 baptizati. Nos ergo accipientes de presbytero eulogias, id est de pomario sancti Iohannis baptistae, similiter et de sanctis monachis, qui ibi monasteria habebant in ipso horto pomario, et gratias semper Deo agentes profecti sumus iter nostrum, quo ibamus.

16 Ac sic ergo euntes aliquandiu per uallem Iordanis super ripam fluminis ipsius, quia ibi nobis iter erat aliquandiu, ad subito uidimus ciuitatem sancti prophetae Heliae, id est Thesbe, unde ille habuit nomen Helias Thesbites. Inibi est ergo usque in hodie spelunca, in qua sedit ipse sanctus, et ibi est memoria
2 sancti Gethae, cuius nomen in libris Iudicum legimus. Ac sic ergo et ibi gratias Deo agentes iuxta consuetudinem perexiuimus iter nostrum. Item euntes in eo itinere uidimus uallem de sinistro nobis uenientem amoenissimam, quae uallis erat ingens mittens torrentem in Iordanem infinitum, et ibi in ipsa ualle uidimus monasterium cuiusdam fratris nunc id
3 est monachi. Tunc ego, ut sum satis curiosa, requirere coepi,

23 cf. III Reg. 17, 1 25 Iud. 12, 7

1 greco *A* copos *A* 11 ac sic *Cholodniak* 27 in eo in eo *A* 28 amenissimam *A* 30 nunc *A* nunni *Cholodniak* 31 g° ego, *sed* g° *deletum est A*

quae esset haec uallis, ubi sanctus monachus nunc monasterium sibi fecisset; non enim putabam hoc sine causa esse. Tunc dixerunt nobis sancti, qui nobiscum iter faciebant, id est loci notores: haec est uallis Corra, ubi sedit sanctus Helias Thesbites temporibus Achab regis, qua famis fuit, et iusso Dei coruus ei escam portabat et de eo torrente aquam bibebat. Nam hic torrens, quem uides de ipsa ualle percurrentem in Iordanem, hic est Corra. Ac sic ergo nichilominus Deo 4 gratias agentes, qui nobis non merentibus singula, quae desiderabamus, dignabatur ostendere, itaque ergo ire coepimus iter nostrum sicut singulis diebus. Ac sic ergo facientes iter singulis diebus ad subito de latere sinistro, unde e contra partes Fenicis uidebamus, apparuit nobis mons ingens et altus infinitum, qui tendebatur in longo

Unum folium excisum est

qui sanctus monachus uir ascitis necesse habuit post tot 5 [47] annos, quibus sedebat in heremum, mouere se et descendere ad ciuitatem Carneas, ut commoneret episcopum uel clericos temporis ipsius, iuxta quod ei fuerat reuelatum, ut foderent in eo loco, qui ei fuerat ostensus, sicut et factum est. Qui 6 fodientes in eo loco, qui ostensus fuerat, inuenerunt speluncam, quam sequentes fuerunt forsitan per passus centum, quo adsubito fodientibus illis adparuit lapis, quem lapidem cum perdiscoperuissent, inuenerunt sculptum in coperculo ipsius Iob. Cui Iob ad tunc in eo loco facta est ista ecclesia, quam uidetis, ita tamen ut lapis cum corpore non moueretur in alio loco, sed ibi, ubi inuentum fuerat corpus, positus esset, et ut corpus subter altarium iaceret. Illa autem ecclesia, quam tribunus nescio qui faciebat, sic fuit inperfecta usque in

4 III. Reg. 17, 3 *et q. s.*

6 corui *A* coruus ei *Cholodniak* de ^{co}torrentē *A* 12 econtra *A* 22 fuerunt] iuerunt *Cholodniak; ipse olim conieci* foderunt, *sed perperam* et subito *A* at subito *Cholodniak* adsubito *scripsi* 24 perdiscoperuiss^{n}& *A* 25 qui *A* 27 positum *A* 29 *uox euanuit* stat *leg. Cholodniak et Gamurrini,* fuit *ipse*

7 hodie. Ac sic ergo nos alia die mane rogauimus episcopum, ut faceret oblationem, sicut et facere dignatus est, et benedicens nos episcopus profecti sumus. Communicantes ergo et ibi, gratias agentes Deo semper regressi sumus in Ierusolimam, iter facientes per singulas mansiones, per quas ieramus tres annos.

17 Item in nomine Dei, transacto aliquanto tempore, cum iam tres anni pleni essent, a quo in Ierusolimam uenissem, uisis etiam omnibus locis sanctis, ad quos orationis gratia me tenderam, et ideo iam reuertendi ad patriam animus esset, uolui iubente Deo etiam et ad Mesopotamiam Syriae accedere ad uisendos sanctos monachos, qui ibi plurimi et tam eximiae uitae esse dicebantur, ut uix referri possit, nec non etiam et gratia orationis ad martyrium sancti Thomae apostoli, ubi corpus illius integrum positum est, id est apud Edessam, quem se illuc missurum, postea quam in caelis ascendisset, Deus noster Iesus testatus est per epistolam, quam ad Aggarum regem per Ananiam cursorem misit, quaeque epistola cum grandi reuerentia apud Edessam ciuitatem, ubi est ipsud martyrium,
2 custoditur. Nam mihi credat uolo affectio uestra, quoniam nullus christianorum est, qui non se tendat illuc gratia orationis, quicumque tamen usque ad loca sancta, id est in Ierusolimis accesserit; et hic locus de Ierusolima uicesima et quinta
3 mansione est. Et quoniam de Antiochia propius est Mesopotamiam, fuit mihi iubente Deo oportunum satis, ut quemadmodum reuertebar Constantinopolim, quia per Antiochiam iter erat, inde ad Mesopotamiam irem, sicut et factum est Deo iubente.

[48] 18 Itaque ergo in nomine Christi Dei nostri profecta sum de Antiochia ad Mesopotamiam habens iter per mansiones seu

2 faceret *A* 5 *fortasse:* ante tres annos 8 uenisse *A* 9 gratiam *A* 11 ut et *A* ut et—accederem *Cholodniak* etiam et *scripsi* 18 quoque epistolam *A* quaeque epistola *scripsi; eandem emendationem exhibent Gamurrini (2) et Cholodniak* 24 Mesopotamia *Gamurrini* anthiocia *A*, *et sic 26* anthiociam *et p. 61, 1* anthiociae, *at uero 30* antiochia 30 seu *uoce* seu *deleta A*

ciuitates aliquot prouinciae Siriae Celen, quae est Antiochiae, et inde ingressa fines prouinciae Augustofratensis, perueni ad ciuitatem Gerapolim, quae est metropolis ipsius prouinciae, id est Augustofratensis. Et quoniam haec ciuitas ualde pulchra et opulenta est atque abundans omnibus, necesse me fuit ibi facere statiuam, quoniam iam inde non longe erant fines Mesopotamiae. Itaque ergo proficiscens de Ierapolim in quinto- 2
decimo miliario in nomine Dei perueni ad fluuium Eufraten, de quo satis bene scriptum est esse flumen magnum Eufraten et ingens, et quasi terribilis est; ita enim decurrit habens impetum, sicut habet fluuius Rodanus, nisi quod adhuc maior est Eufrates. Itaque ergo quoniam necesse erat eum 3
nauibus transire, et nauibus nonnisi maioribus, ac sic immorata sum ibi forsitan plus media die; et inde in nomine Dei transito flumine Eufraten, ingressa sum fines Mesopotamiae Siriae.

Ac sic denuo faciens iter per mansiones aliquot, perueni ad **19**
ciuitatem, cuius nomen in scripturis positum legimus, id est Batanis, quae ciuitas usque in hodie est. Nam et ecclesia cum episcopo uere sancto et monacho et confessore habet, et martyria aliquanta. Ipsa etiam ciuitas habundans multitudine hominum est, nam et miles ibi sedet cum tribuno suo. Unde 2
denuo proficiscens, peruenimus in nomine Christi Dei nostri Edessam. Ubi cum peruenissemus, statim perreximus ad ecclesiam et ad martyrium sancti Thomae. Itaque ergo iuxta consuetudinem factis orationibus et cetera, quae consuetudo erat fieri in locis sanctis, nec non etiam et aliquanta ipsius sancti Thomae ibi legimus. Ecclesia autem, ibi quae est, ingens 3
et ualde pulchra et noua dispositione, ut uere digna est esse domus Dei; et quoniam multa erant, quae ibi desiderabam uidere, necesse me fuit ibi statiua triduana facere. Ac sic ergo 4
uidi in eadem ciuitate martyria plurima nec non et sanctos

9 Gen. 15, 18

1 quae est proxima *Cholodniak* 24 perexiuimus *Cholodniak* 28 que *A* 29 et uere *Cholodniak* 32 ciuitatem *A*

monachos, commanentes alios per martyria, alios longius de
5 ciuitate in secretioribus locis habentes monasteria. Et quoniam
sanctus episcopus ipsius ciuitatis, uir uere religiosus et
monachus et confessor, suscipiens me libenter ait michi:
quoniam uideo te, filia, gratia religionis tam magnum laborem
tibi imposuisse, ut de extremis porro terris uenires ad haec
[49] loca, itaque ergo, | si libenter habes, quaecumque loca sunt
hic grata ad uidendum christianis, ostendimus tibi: tunc ergo
gratias agens Deo primum et sic ipsi rogaui plurimum, ut
6 dignaretur facere, quod dicebat. Itaque ergo duxit me primum
ad palatium Aggari regis et ibi ostendit michi archiotepam
ipsius ingens simillimam, ut ipsi dicebant, marmoream, tanti
nitoris, ac si de margarita esset, in cuius Aggari uultu parebat
de contra uere fuisse hunc uirum satis sapientem et honoratum.
Tunc ait mihi sanctus episcopus: ecce rex Aggarus, qui ante-
quam uideret Dominum, credidit ei, quia esset uere filius
Dei. Nam erat et iuxta archiotipa similiter de tali marmore
facta, quam dixit filii ipsius esse Magni, similiter et ipsa
7 habens aliquid gratiae in uultu. Item perintrauimus in interiori
parte palatii; et ibi erant fontes piscibus pleni, quales ego
adhuc nunquam uidi, id est tantae magnitudinis uel tam
perlustres aut tam boni saporis. Nam ipsa ciuitas aliam aquam
penitus non habet nunc nisi eam, quae de palatio exit, quae
8 est ac si fluuius ingens argenteus. Et tunc retulit michi de
ipsa aqua sic sanctus episcopus dicens: quodam tempore,
posteaquam scripserat Aggarus rex ad Dominum et Dominus
rescripserat Aggaro per Ananiam cursorem, sicut scriptum est
in ipsa epistola: transacto ergo aliquanto tempore super-
9 ueniunt Persae et girant ciuitatem istam. Sed statim Aggarus
epistolam Domini ferens ad portam cum omni exercitu suo
publice orauit. Et post dixit: Domine Iesu, tu promiseras

3 & monachus *A* 8 ostendemus *Cholodniak* 9 ipsum *A* ipsi *scripsi* 12 ipse dicebat *Cholodniak* 16 dn̄ (= deum) *A* dominum *Bernard* 18 dix̄ *A* 20 quale *A* 21 et uel *A*, *sed* et *deleto* 24 ac sic, *sed* c *deleto A* 29 persi *A*

nobis. ne aliquis hostium ingrederetur ciuitatem istam, et ecce nunc Persae inpugnant nos: quod cum dixisset, tenens manibus leuatis epistolam ipsam apertam rex, ad subito tantae tenebrae factae sunt, foras ciuitatem tamen ante oculos Persarum. cum iam prope plicarent ciuitati, ita ut usque tertium miliarium de ciuitate essent: sed ita mox tenebris turbati sunt, ut uix castra ponerent et pergirarent in miliario tertio totam ciuitatem. Ita autem turbati sunt Persae, ut nunquam uiderent 10
postea, qua parte in ciuitate ingrederentur, sed custodirent
10 ciuitatem per giro clusam hostibus in miliario tamen tertio, quam tamen custodierunt mensibus aliquot. Postmodum 11 autem, cum uiderent se nullo modo posse ingredi in ciuitatem, uoluerunt siti eos occidere, qui in ciuitate erant. Nam monticulum istum, quem uides, filia, super ciuitate
15 hac, in illo tempore ipse huic | ciuitati aquam ministrabat. [50] Tunc uidentes hoc Persae auerterunt ipsam aquam a ciuitate et fecerunt ei decursum contra ipso loco, ubi ipsi castra posita habebant. In ea ergo die et in ea hora, qua 12 auerterant Persae aquam, statim hii fontes, quos uides in eo
20 loco, iusso Dei a semel eruperunt; ex ea die hi fontes usque in hodie permanent hic gratia Dei. Illa autem aqua, quam Persae auerterant, ita siccata est in ea hora, ut nec ipsi haberent uel una die quod biberent, qui obsedebant ciuitatem. sicut tamen et usque in hodie apparet; nam postea nunquam
25 nec qualiscumque humor ibi apparuit usque in hodie. Ac sic 13 iubente Deo, qui hoc promiserat futurum, necesse fuit eos statim reuerti ad sua, id est in Persida. Nam et postmodum quotienscumque uoluerunt uenire et expugnare hanc ciuitatem hostes, haec epistola prolata est et lecta est in porta, et
30 statim nutu Dei expulsi sunt omnes hostes. Illud etiam retulit 14 sanctus episcopus, eo quod hii fontes ubi eruperunt, ante sic fuerit campus intra ciuitatem subiacens palatio Aggari. Quod palatium Aggari quasi in editiori loco positum erat, sicut et

8 ita tamen autem, *sed* tamen *lineis deletum A* 11 aliquod *A* 14 fonticulum *Cholodniak* 20 a semet *Gamurrini* 31 e rupe ierunt *A* eruperunt *scripsi*

nunc paret, ut uides. Nam consuetudo talis erat in illo tempore, ut palatia, quotiensque fabricabantur, semper in
15 editioribus locis fierent. Sed postmodum quam hii fontes in eo loco eruperunt, tunc ipse Aggarus filio suo Magno, id est isti, cuius archiotipa uides iuxta patre posita, hoc palatium
5 fecit in eo loco, ita tamen ut hii fontes intra palatium inclu-
16 derentur. Postea ergo quam haec omnia retulit sanctus episcopus, ait ad me: eamus nunc ad portam, per quam ingressus est Ananias cursor cum illa epistola, quam dixeram. Cum ergo uenissemus ad portam ipsam, stans episcopus fecit
10 orationem et legit nobis ibi ipsas epistolas et denuo benedicens
17 nos facta est iterata oratio. Illud etiam retulit nobis sanctus ipse dicens, eo quod ex ea die, qua Ananias cursor per ipsam portam ingressus est cum epistolam Domini, usque in praesentem diem custodiatur, ne quis immundus, ne quis
15 lugubris per ipsam portam transeat, sed nec corpus alicuius
18 mortui eiciatur per ipsam portam. Ostendit etiam nobis sanctus episcopus memoriam Aggari uel totius familiae ipsius ualde pulchra, sed facta more antiquo. Duxit etiam nos et ad illum palatium superiorem, quod habuerat primitus rex
20 Aggarus, et si qua praeterea loca erant, monstrauit nobis.
19 Illud etiam satis mihi grato fuit, ut epistolas ipsas siue Aggari ad Dominum, siue Domini ad Aggarum, quas nobis ibi legerat sanctus episcopus, acciperem michi ab ipso sancto. Et licet in patria exemplaria ipsarum haberem, tamen
25 [51] gratius mihi uisum est, ut et ibi eas de | ipso acciperem, ne quid forsitan minus ad nos in patria peruenisset; nam uere amplius est, quod hic accepi. Unde si Deus noster Iesus iusserit et uenero in patria, legitis et uos, dominae animae meae.
30 **20** Ac sic ergo facto ibi triduano necesse me fuit adhuc in

2 quotienscunque *Cholodniak* 5 parte *A* pariete *ipse conieceram* patre *Cholodniak* 6 in includerentur *A* 11 bendicens *A* 22 illum *sed corr. A* 27 nos, *non* uos, *ut ait Pomialowsky, codicem habere mihi confirmauit Gamurrini* 29 legi si uos *A* legitis uos *Cholodniak* legetis et uos *Gamurrini*

ante accedere usque ad Charris, quia modo sic dicitur. Nam in scripturis sanctis dicta est Charra, ubi moratus est sanctus Abraam, sicut scriptum est in Genesi, dicente Domino ad Abraam: Exi de terra tua et de domo patris tui et uade in Charram et reliqua. <Ibi> ergo cum uenissem, id est in 2 Charra, ibi statim fui ad ecclesiam, quae est intra ciuitate ipsa, uidi etiam mox episcopum loci ipsius uere sanctum et hominem Dei, et ipsum et monachum et confessorem, qui mox nobis omnia loca ibi ostendere dignatus est, quae desiderabamus. Nam duxit nos statim ad ecclesiam, quae est foras 3 ciuitatem in eo loco, ubi fuit domus sancti Abrahae, id est in ipsis fundamentis et de ipso lapide, ut tamen dicebat sanctus episcopus. Cum ergo uenissemus in ipsa ecclesia, facta est oratio et lectus ipse locus de Genesi, dictus etiam unus psalmus, et iterata oratione et sic benedicens nos episcopus egressi sumus foras. Item dignatus est nos ducere ad puteum 4 illum, unde portabat aquam sancta Rebecca. Et ait nobis sanctus episcopus: ecce puteus, unde potauit sancta Rebecca camelos pueri sancti Abrahae, id est Eleazari; et singula ita nobis dignabatur ostendere. Nam ecclesia, quam dixi foras 5 ciuitatem, dominae sorores uenerabiles, ubi fuit primitus domus Abrahae, nunc et martyrium ibi positum est, id est sancti cuiusdam monachi nomine Helpidi. Hoc autem nobis satis gratum euenit, ut pridie martyrium die ibi ueniremus, id est sancti ipsius Helpidii, nono k. maias, ad quam diem necesse fuit undique et de omnibus Mesopotamiae finibus omnes monachos in Charra descendere, etiam et illos maiores, qui in solitudine sedebant, quos ascites uocant, per diem ipsum, qui ibi satis granditer attenditur, et propter memoriam sancti Abrahae, quia domus ipsius fuit, ubi nunc ecclesia est, in qua positum est corpus ipsius sancti martyris. Itaque ergo 6

4 Gen. 12, 1 17 cf. Gen. 24, 15 *e. q. s.*

1 carris ^{h}*A* 2 carra ^{h}*A* 5 Ibi *ipse suppleui* eo *pro* ergo *coni. Cholodniak* 15 bendicens *A* 18 potauit *corr. ex* portauit *A*

hoc nobis ultra spem grate satis euenit, ut sanctos et uere homines Dei monachos mesopotamenos ibi uideremus, etiam et eos, quorum fama uel uita longe audiebatur, quos tamen non aestimabam me penitus posse uidere, non quia inpossibile esset Deo etiam et hoc praestare michi, qui omnia praestare dignabatur, sed quia audieram eos, eo quod extra diem paschae et extra diem hanc, non eos descendere de locis suis, quoniam tales sunt, ut et uirtutes faciant multas, et quoniam
[52] nesciebam, quo mense | esset dies hic martyrii, quem dixi. Itaque Deo iubente sic euenit, ut ad diem, quem nec sperabam,
7 ibi uenirem. Fecimus ergo et ibi biduum propter diem martyrii et propter uisionem sanctorum illorum, qui dignati sunt ad salutandum libenti satis animo me suscipere et alloqui, in quo ego non merebar. Nam et ipsi statim post martyrii diem nec uisi sunt ibi, sed mox de nocte petierunt heremum
8 et unusquisque eorum monasteria sua, qui ubi habebat. In ipsa autem ciuitate extra paucos clericos et sanctos monachos si qui tamen in ciuitate commorantur, penitus nullum christianum inueni, sed totum gentes sunt. Nam sicut nos cum grandi reuerentia attendimus locum illum, ubi primitus domus sancti Abrahae fuit, pro memoria illius, ita et illae gentes forte ad mille passus de ciuitate cum grandi reuerentia ad-
9 tendunt locum, ubi sunt memoriae Naor et Bathuhelis. Et quoniam episcopus illius ciuitatis ualde instructus est de scripturis, requisiui ab eo dicens: rogo te, domine, ut dicas michi, quod desidero audire. Et ille ait: dic, filia, quod uis, et dicam tibi, si scio. Tunc ego dixi: sanctum Abraam cum patre Thara et Sarra uxore et Loth fratris filio scio per scripturas in eo loco uenisse; Naor autem uel Bathuhelem non legi, quando in isto loco transierint, nisi quod hoc solum scio, quia postmodum puer Abraae, ut peteret Rebeccam

27 cf. Gen. 11, 31 31 cf. Gen. 24, 10. 15; 22, 23

4 estimabam *A* 7 eos *delendum censet Cholodniak* 14 martyrum *A* martyrii *Cholodniak* 17 ciuitatem *A* 24 est] et *A*

filiam Bathuhelis filii Nahor filio domini sui Abraae, id est Ysaac, in Charra uenerit. Tunc ait michi sanctus episcopus: 10
uere, filia, scriptum est, sicut dicis, in Genesi sanctum Abraam hic transisse cum suis; Nachor autem cum suis uel Bathuhelem non dicit scriptura canonis, quo tempore transierint. Sed manifeste postmodum hic transierunt et ipsi, denique et memoriae illorum hic sunt forte ad mille passus de ciuitate. Nam uere scriptura hoc testatur, quoniam ad accipiendam sanctam Rebeccam huc uenerit puer sancti Abraae, et denuo sanctus Iacob hic uenerit, quando accepit filias Laban Syri. Tunc ego requisiui, ubi esset puteus ille, ubi sanctus Iacob 11
potasset pecora, quae pascebat Rachel filia Laban Syri. Et ait mihi episcopus: in sexto miliario est nunc locus ipse iuxta uicum, qui fuit tunc uilla Laban Syri; sed cum uolueris ire, imus tecum et ostendimus tibi, nam et multi monachi ibi sunt ualde sancti et ascites et sancta ecclesia est ibi. Illud etiam requisiui a sancto episcopo, ubinam esset locus 12
ille Chaldaeorum, ubi habitauerant primo Thara cum suis. Tunc | ait mihi ipse sanctus episcopus: locus ille, filia, quem [53]
requiris, decima mansione est hinc intus in Persida. Nam hinc usque ad Nisibin mansiones sunt quinque et inde usque ad Hur, quae fuit ciuitas Chaldaeorum, aliae mansiones sunt quinque; sed modo ibi accessus Romanorum non est; totum enim illud Persae tenent. Haec autem specialiter orientalis appellatur, quae est in confinium Romanorum et Persarum uel Chaldaeorum. Et cetera plura referre dignatus est, sicut 13
et ceteri sancti episcopi uel sancti monachi facere dignabantur, omnia tamen de scripturis Dei uel sanctis uiris gesta, id est monachis, siue qui iam recesserant, quae mirabilia fecerint, siue etiam qui adhuc in corpore sunt, quae cotidie faciant, hi

3 cf. Gen. 11, 31 10 cf. Gen. 28, 2. 5. 10 18 cf. Gen. 11, 28

1 filio suo dnī sui, *sed* suo *lineola deletum est A* 4 naćhor *A similiter p. 68, 6* raćhel *A* 12 *et* 14 siri *A* 13 mihi] m *A sim. 19* 18 chaldeorum *A, sic etiam 22 et 26* 22 ur *A* 24 syria orientalis *scribendum uidetur*

tamen, qui sunt ascites. Nam nolo aestimet affectio uestra, monachorum aliquando [aliquando] alias fabulas esse nisi aut de scripturis Dei aut gesta monachorum maiorum.

21 Post biduo autem, quam ibi feceram, duxit nos episcopus ad puteum illum, ubi adaquauerat sanctus Iacob pecora sanctae Rachel: qui puteus sexto miliario est a Charris; in cuius putei honorem fabricata est ibi iuxta sancta ecclesia ingens ualde et pulchra. Ad quem puteum cum uenissemus, facta est ab episopo oratio, lectus etiam locus ipse de Genesi, dictus etiam unus psalmus competens loco atque iterata 2 oratione benedixit nos episcopus. Vidimus etiam loco iuxta puteum iacentem lapidem illum infinitum nimis, quem mouerat 3 sanctus Iacob a puteo, qui usque hodie ostenditur. Ibi autem circa puteo nulli alii commanent nisi clerici de ipsa ecclesia, quae ibi est, et monachi habentes iuxta monasteria sua, quorum uitam sanctus episcopus nobis retulit, sed uere inauditam. Ac sic ergo facta oratione in ecclesia accessi cum episcopo ad sanctos monachos per monasteria ipsorum et Deo gratias agens et ipsis, qui dignati sunt me per monasteria sua, ubicumque ingressa sum, libenti animo suscipere et alloqui illis sermonibus, quos dignum erat de ore illorum procedere. Nam et eulogias dignati sunt dare michi et omnibus, qui mecum erant, sicut est consuetudo monachis dare, his tamen, quos 4 libenti animo susciɔiunt in monasteriis suis. Et quoniam ipse locus in campo grandi est, de contra ostensus est michi a sancto episcopo uicus ingens satis forte ad quingentos passos de puteo, per quem uicum iter habuimus. Hic autem uicus, quantum episcopus dicebat, fuit quondam uilla Laban Syri, qui uicus appellatur Fadana. Nam ostensa est michi in ipso [54] uico memoria Laban Syri, | soceri Iacob; ostensus est etiam 5 michi locus, unde furata est Rachel idola patris sui. Ac sic

31 cf. Gen. 31, 19

1 estimet *A* 2 aliquando aliquando *dittographia A, nihil supplendum est cum Gamurrini* 11 locum *A emendaui Comm. Woelfflin. p. 94* 12 iacente lapipem *A* 28 *et* 30 siri *A*

ergo in nomine Dei peruisis omnibus faciens uale sancto episcopo et sanctis monachis, qui nos usque ad illum locum deducere dignati fuerant, regressi sumus per iter uel mansiones, quas ueneramus de Antiochia.

Antiochia autem cum fuissem regressa, feci postmodum 22
septimana, quousque ea, quae necessaria erant itineri, parentur. Et sic proficiscens de Antiochia faciens iter per mansiones aliquot perueni ad prouinciam, quae Cilicia appellatur, quae habet ciuitatem metropolim Tharso, ubi quidem
Tharso et eundo Ierusolimam iam fueram. Sed quoniam de 2
Tharso tertia mansione, id est in Hisauria, est martyrium sanctae Teclae, gratum fuit satis, ut etiam illuc accederem, praesertim cum tam in proximo esset.

Nam proficiscens de Tharso perueni ad quandam ciuitatem 23
supra mare adhuc Ciliciae, quae appellatur Ponpeiopolin. Et inde iam ingressa fines Hisauriae mansi in ciuitate, quae appellatur Corico, ac tertia die perueni ad ciuitatem, quae appellatur Seleucia Hisauriae. Ubi cum peruenissem, fui ad episcopum uere sanctum ex monacho, uidi etiam ibi ecclesiam
ualde pulchram in eadem ciuitate. Et quoniam inde ad sanctam 2
Teclam, qui locus est ultra ciuitatem in colle sed plano, habebat de ciuitate forsitan mille quingentos passus, malui ergo perexire illuc, ut statiuam, quam factura eram, ibi facerem. Ibi autem ad sanctam ecclesiam nichil aliud est nisi monasteria sine numero uirorum ac mulierum. Nam inueni ibi 3
aliquam amicissimam michi, et cui omnes in oriente testimonium ferebant uitae ipsius, sancta diaconissa nomine Marthana, quam ego aput Ierusolimam noueram, ubi illa gratia orationis ascenderat; haec autem monasteria aputactitum seu
uirginum regebat. Quae me cum uidisset, quod gaudium illius uel meum esse potuerit, nunquid uel scribere possum? Sed ut redeam ad rem, monasteria ergo plurima sunt ibi per 4

4, 5, 7 anthiocia *A* 10 Tharso *seclusit Bernard* 12 accedere *A* 15 que *A* 22 forsitam *A* 23 statiua *A* sibi, *sed litt.* s *lineola deleta A* 29 haec] hic *Cholodniak* aput ac titum *A*

ipsum collem et in medio murus ingens, qui includet ecclesiam, in qua est martyrium, quod martyrium satis pulchrum est. Propterea autem murus missus est ad custodiendam ecclesiam propter Hisauros, quia satis mali sunt et frequenter latrunculantur, ne forte conentur aliquid facere circa monasterium,
5 quod ibi est deputatum. Ibi ergo cum uenissem in nomine Dei, facta oratione ad martyrium nec non etiam et lectus omnis actus sanctae Teclae, gratias Christo Deo nostro egi infinitas, qui mihi dignatus est indignae et non merenti in
[55] 6 omnibus desideria complere. Ac sic ergo facto ibi biduo | uisis etiam sanctis monachis uel aputactitis, tam uiris quam feminis, qui ibi erant, et facta oratione et communione reuersa sum Tharso ad iter meum, ubi facta statiua triduana in nomine Dei profecta sum inde iter meum. Ac sic perueniens eadem die ad mansionem, quae appellatur Mansocrenas, quae est sub
7 monte Tauro, ibi mansi. Et inde alia die subiens montem Taurum et faciens iter iam notum per singulas prouincias, quas eundo transiueram, id est Cappadociam, Galatiam et Bithiniam, perueni Calcedona, ubi propter famosissimum martyrium sanctae Eufimiae ab olim michi notum iam, quod ibi
8 est, mansi loco. Ac sic ergo alia die transiens mare perueni Constantinopolim agens Christo Deo nostro gratias, quod michi indignae et non merenti praestare dignatus est tantam gratiam, id est, ut non solum uoluntatem eundi, sed et facultatem perambulandi, quae desiderabam, dignatus fuerat praestare et
9 reuertendi denuo Constantinopolim. Ubi cum uenissem, per singulas ecclesias uel apostolos nec non et per singula martyria, quae ibi plurima sunt, non cessabam Deo nostro Iesu gratias agere, qui ita super me misericordiam suam praestare
10 dignatus fuerat. De quo loco, domnae, lumen meum, cum haec

4 hisa auros *altero* a *lineola deleta* *A* 6 est ibi, *sed ordo uirgulis adscriptis restitutus est* *A* 7 lecta' omnia *corr. in* omni *A* 9 *ante* merenti *est rasura quattuor litterarum* *A* 11 aputactites *A* 15 quae est] qua est *A* 16 alia *ex* alie *corr.* *A* 17 iam *in rasura* *A* 23 *et* 25 p̄rare *A* 30 dōnae *A*

ad uestram affectionem darem, iam propositi erat in nomine Christi Dei nostri ad Asiam accedendi, id est Efesum, propter martyrium sancti et beati apostoli Iohannis gratia orationis. Si autem et post hoc in corpore fuero, si qua praeterea loca cognoscere potuero, aut ipsa praesens, si Deus fuerit praestare dignatus, uestrae affectioni referam aut certe, si aliud animo sederit, scriptis nuntiabo. Vos tantum, dominae, lumen meum, memores mei esse dignamini, siue in corpore, siue iam extra corpus fuero.

Ut autem sciret affectio uestra, quae operatio singulis diebus 24
cotidie in locis sanctis habeatur, certas uos facere debui sciens, quia libenter haberetis haec cognoscere. Nam singulis diebus ante pullorum cantum aperiuntur omnia hostia Anastasis et descendent omnes monazontes et parthenae, ut hic dicunt, et non solum hii, sed et laici praeter uiri aut mulieres, qui tamen uolunt maturius uigilare. Et ex ea hora usque in lucem dicuntur ymni et psalmi responduntur, similiter et antiphonae: et cata singulos ymnos fit oratio. Nam presbyteri bini uel terni, similiter et diacones, singulis diebus uices habent simul cum monazontes, qui cata singulos ymnos uel antiphonas orationes dicunt. Iam autem ubi coeperit lucescere, | tunc 2 [56]
incipiunt matutinos ymnos dicere. Ecce et superuenit episcopus cum clero et statim ingreditur intro spelunca et de intro cancellos primum dicet orationem pro omnibus; commemorat etiam ipse nomina, quorum uult, sic benedicet cathecuminos. Item dicet orationem et benedicet fideles. Et post hoc exeunte episcopo de intro cancellos omnes ad manum ei accedunt, et ille eos uno et uno benedicet exiens iam ac sic fit missa iam luce. Item hora sexta denuo descendent omnes similiter 3
ad Anastasim et dicuntur psalmi et antiphonae, donec commonetur episcopus; similiter descendet et non sedet, sed statim

8 cf. II Cor. 12, 3

4 corpo *A* 14 parthene *A* 15 praeter *A*, praeterea *edd.* 16 luce' *A* 25 ipse *A an scribendum* ipsa? 31 descendet *corr. ex* descenderet *A*

intrat intra cancellos intra Anastasim, id est intra speluncam, ubi et mature, et inde similiter primum facit orationem, sic benedicet fideles, et sic exiens de <intro> cancellos similiter ei ad manum acceditur. Ita ergo et hora nona fit sicuti et ad
4 sexta. Hora autem decima, quod appellant hic licinicon, nam nos dicimus lucernare, similiter se omnis multitudo colliget ad Anastasim, incenduntur omnes candelae et cerei et fit lumen infinitum. Lumen autem de foris non affertur, sed de spelunca interiori eicitur, ubi noctu ac die semper lucerna lucet, id est de intro cancellos, dicuntur etiam psalmi lucernares, sed et antiphonae diutius. Ecce et commonetur episcopus et descendet et sedet susum nec non etiam et presbyteri
5 sedent locis suis, dicuntur ymni uel antiphonae. Et at ubi perdicti fuerint iuxta consuetudinem, leuat se episcopus et stat ante cancellum, id est ante speluncam, et unus ex diaconibus facit commemorationem singulorum, sicut solet esse consuetudo. Et diacono dicente singulorum nomina semper pisinni plurimi stant respondentes semper: kyrie eleyson, quod dicimus
6 nos: miserere Domine, quorum uoces infinitae sunt. Et at ubi diaconus perdixerit omnia, quae dicere habet, dicet orationem primum episcopus et orat pro omnibus et sic orant omnes, tam fideles quam et cathecumini simul. Item mittet uocem diaconus, ut unusquisque, quomodo stat, cathecuminus inclinet caput, et sic dicet episcopus stans benedictionem super cathecuminos. Item fit oratio et denuo mittit diaconus uocem et commonet, ut unusquisque stans fidelium inclinent capita sua, item benedicet fideles episcopus et sic fit missa Anastasi.
7 Et incipient episcopo ad manum accedere singuli. Et postmodum de Anastasim usque ad Crucem <cum> ymnis ducitur episcopus, simul et omnis populus uadet. Ubi cum peruentum
[57] fuerit, primum facit orationem, | item benedicet cathecuminos.

3 intro *addidit Cholodniak* 13 ad *A* ad finem *coni. Gamurrini* 14 perducti *A* perdicti *ipse scripsi Archiv f. lat. Lex. IV p. 613* lebat *A* 26 inclin& *A* 29 ym̄f dicit̃ *A* cum ymnis ducitur *ipse scripsi*

item fit alia oratio, item benedicit fideles. Et post hoc denuo tam episcopus quam omnis turba uadet denuo post Crucem et ibi denuo similiter fit sicuti et ante Crucem. Et similiter ad manum episcopo acceditur sicut ad Anastasim ita et ante Crucem, ita et post Crucem. Candelae autem uitreae ingentes ubique plurimae pendent et cereofala plurima sunt tam ante Anastasim quam etiam ante Crucem, sed et post Crucem; finiuntur ergo haec omnia cum tenebris. Haec operatio cotidie per dies sex ita habetur ad Crucem et ad Anastasim. Septima 8 autem die, id est dominica die, ante pullorum cantum colliget se omnis multitudo, quaecumque esse potest in eo loco, ac si per pascha in basilica, quae est loco iuxta Anastasim, foras tamen, ubi luminaria pro hoc ipsud pendent. Dum enim uerentur, ne ad pullorum cantum non occurrant, antecessus ueniunt et ibi sedent. Et dicuntur ymni nec non et antiphonae, et fiunt orationes cata singulos ymnos uel antiphonas. Nam et presbyteri et diacones semper parati sunt in eo loco ad uigilias propter multitudinem, quae se colliget. Consuetudo enim talis est. ut ante pullorum cantum loca sancta non aperiantur. Mox autem primus pullus cantauerit, statim descendet epi- 9 scopus et intrat intro speluncam ad Anastasim, aperiuntur hostia omnia et intrat omnis multitudo ad Anastasim, ubi iam luminaria infinita lucent, et quemadmodum ingressus fuerit populus, dicet psalmum quicumque de presbyteris et respondent omnes, post hoc fit oratio. Item dicit psalmum quicumque de diaconibus, similiter fit oratio, dicitur et tertius psalmus a quocumque clerico, fit et tertio oratio et commemoratio omnium. Dictis ergo his tribus psalmis et factis 10 orationibus tribus ecce etiam thymiataria inferuntur intro spelunca Anastasis, ut tota basilica Anastasis repleatur odoribus. Et tunc ibi stat episcopus intro cancellos, prendet euan-

4 eps *A* episcopo *scripsi* 6 cereofala *uide Du Cangii glossarium s. v.* 8 crebris *A* tenebris *Gamurrini* 11 quecumque *A* 23 luc$\overset{N}{\&}$ *A* 29 thiamataria *A*

gelium et accedet ad hostium et leget resurrectionem Domini episcopus ipse. Quod cum coeperit legi, tantus rugitus et mugitus fit omnium hominum et tantae lacrimae, ut quamuis durissimus possit moueri in lacrimis Dominum pro nobis tanta
11 sustinuisse. Lecto ergo euangelio exit episcopus et ducitur cum ymnis ad Crucem et omnis populus cum illo. Ibi denuo dicitur unus psalmus et fit oratio. Item benedicit fideles et fit missa.
12 Et exeunti episcopo omnes ad manum accedunt. Mox autem recipit se episcopus in domum suam, et iam ex illa hora reuer-
[58] tuntur omnes monazontes ad Anastasim et psalmi | dicuntur et antiphonae usque ad lucem et cata singulos psalmos uel antiphonas fit oratio; uicibus enim quotidie presbyteri et diacones uigilant ad Anastasim cum populo. De laicis etiam uiris aut mulieribus, si qui uolunt, usque ad lucem loco sunt, si qui nolunt, reuertuntur in domos suas et reponent se dormito.

25 Cum luce autem, quia dominica dies est, et proceditur in ecclesia maiore, quam fecit Constantinus, quae ecclesia in Golgotha est post Crucem, et fiunt omnia secundum consuetudinem, qua et ubique fit die dominica. Sane quia hic consuetudo sic est, ut de omnibus presbyteris, qui sedent, quanti uolunt, praedicent, et post illos omnes episcopus praedicat, quae praedicationes propterea semper dominicis diebus sunt, ut semper erudiatur populus in scripturis et in Dei dilectione: quae praedicationes dum dicuntur, grandis mora fit, ut fiat missa ecclesiae, et ideo ante quartam horam aut
2 forte quintam missa fit. At ubi autem missa facta fuerit ecclesiae iuxta consuetudinem, qua et ubique fit, tunc de ecclesia monazontes cum ymnis ducunt episcopum usque ad

1 dñs *A* domini *scripsi probante Bernardo* 8 exeunte *A* exeunti *ipse scripsi* 9 etiam *A* 10 dicunt² *signum* ur *euanuit, sed etiam nunc distinqui potest* 11 lucem *euanuit, sed* l cē *legi postest A* 13 ana sī *A* 17 et *delendum censet Cholodniak* 19 fiunt *sic. non* sunt *A* 20 que *A* qua et *scripsi* 27 non fit *coni. Gamurrini*

Anastasim. Cum autem coeperit episcopus uenire cum ymnis, aperiuntur omnia hostia de basilica Anastasis, intrat omnis populus, fidelis tamen, nam cathecumini non. Et at ubi 3 intrauerit populus, intrat episcopus et statim ingreditur intra cancellos [martyrii] speluncae. Primum aguntur gratiae Deo, et sic fit oratio pro omnibus, postmodum mittet uocem diaconus, ut inclinent capita sua omnes, quomodo stant, et sic benedicet eos episcopus stans intra cancellos interiores et postmodum egreditur. Egredienti autem episcopo omnes ad manum accedent. 4 Ac sic est, ut prope usque ad quintam aut sextam horam protraitur missa. Item et ad lucernare similiter fit iuxta consuetudinem cotidianam. Haec ergo consuetudo singulis diebus ita per totum annum custoditur exceptis diebus sollennibus, quibus et ipsis quemadmodum fiat infra annotabimus. Hoc autem inter omnia satis praecipuum est, quod faciunt, 5 ut psalmi uel antiphonae apti semper dicantur, tam qui nocte dicuntur, tam qui contra mature, tam etiam qui per diem uel sexta aut nona uel ad lucernare semper ita apti et ita rationabiles, ut ad ipsam rem pertineant, quae agitur. Et cum 6 toto anno semper dominica die in ecclesia maiore procedatur, id est quae in Golgotha est, id est post Crucem, quam fecit Constantinus, una tantum die dominica, id est quinquagesimarum per pentecosten, in Syon proceditur, sicut infra annotatum inuenietis, sic tamen in Syon ut, antequam sit hora tertia, illuc eatur, fiat primum missa in ecclesia maiorem

Deest unum folium.

Benedictus qui uenit in nomine Domini et cetera, quae [59] secuntur. Et quoniam pro monazontes, qui pedibus uadent, necesse est lenius iri: ac sic peruenitur in Ierusolima ea hora, qua incipit homo hominem posse cognoscere, id est prope

27 Matth. 21, 9

1 ceperit *A* 5 martyrii *seclusi* 6 orationem *A* 7 inclinet *A* inclinent *Gamurrini* 11 lucernares *A* 14 annotauimus *A* annotabimus *Gamurrini* 25 et illuc eatur *Du Chesne, Origines du culte chrétien p. 475* fiat *A* Fit at *Bernard* Fit *Cholodniak* 29 leuius *A*

7 luce, ante tamen quam lux fiat. Ubi cum peruentum fuerit, statim sic in Anastase ingreditur episcopus et omnes cum eo, ubi luminaria iam supra modo lucent. Dicitur ergo ibi unus psalmus, fit oratio, benedicuntur ab episcopo primum cathecumini, item fideles. Recipit se episcopus et uadent se unusquisque ad hospitium suum, ut se resumant. Monazontes 8 autem usque ad lucem ibi sunt et ymnos dicunt. At ubi autem resumpserit se populus hora incipiente secunda, colligent se omnes in ecclesia maiore, quae est in Golgotha. Qui autem ornatus sit illa die ecclesiae uel Anastasis aut Crucis aut in Bethleem, superfluum fuit scribi. Ubi extra aurum et gemmas aut sirico nichil aliud uides; nam et si uela uides, auroclaua oloserica sunt, si cortinas uides, similiter auroclauae olosericae sunt. Ministerium autem omne genus aureum gemmatum profertur illa die. Numerus autem uel ponderatio de ceriofalis uel cicindelis aut lucernis uel diuerso ministerio 9 nunquid uel aestimari aut scribi potest? Nam quid dicam de ornatu fabricae ipsius, quam Constantinus sub praesentia matris suae, in quantum uires regni sui habuit, hornauit auro, musiuo et marmore pretioso tam ecclesiam maiorem quam Anastasim uel ad Crucem uel cetera loca sancta in Ierusolima? 10 Sed ut redeamus ad rem, fit ergo prima die missa in ecclesia maiore, quae est in Golgotha. Et quoniam dum praedicant, uel legent singulas lectiones uel dicunt ymnos, omnia tamen apta ipsi diei, et inde postmodum cum missa ecclesiae facta fuerit, hitur cum ymnis ad Anastasim iuxta consuetudinem: 11 ac sic fit missa forsitan sexta hora. Ipsa autem die similiter et ad lucernare iuxta consuetudinem cotidianam fit. Alia denuo die similiter in ipsa ecclesia proceditur in Golgotha, hoc idem et tertia die; per triduo ergo haec omnis laetitia

2 astase, *sic saepius A* 3 supra numero *Cholodniak* 13 oleserica *A* auroclaue *A* 14 olesericae *A* genus] gē *in extrema linea A* 17 extimari *A sic saepe* 19 honorauit *A* hornauit *coni. Woelfflin, Archiv f. lat. Lex. IV p. 260* 30 homines *A* haec omnis *Du Chesne, Orig. du culte chrét. p. 477 et Cholodniak*

in ecclesia, quam fecit Constantinus, celebratur usque ad sextam. Quarta die in Eleona, id est in ecclesia, quae est in monte Oliueti, pulchra satis, similiter omnia ita ornantur et ita celebrantur ibi, quinta die in Lazariu, quod est ab Ierusolima forsitan ad mille quingentos passus, sexta die in Syon, septima die in Anastase, octaua die ad Crucem. Ac sic ergo per octo dies haec omnis laetitia et is hornatus celebratur in omnibus locis sanctis, quos superius nominaui. In Bethleem autem per | totos octo dies cotidie is ornatus est et ipsa 12 [60] laetitia celebratur a presbyteris et ab omni clero ipsius loci et a monazontes, qui in ipso loco deputati sunt. Nam ex illa hora, qua omnes nocte in Ierusolima reuertuntur cum episcopo, tunc loci ipsius monachi, quicumque sunt, usque ad lucem in ecclesia in Bethleem peruigilant ymnos seu antiphonas dicentes, quia episcopum necesse est hos dies semper in Ierusolima tenere. Pro sollemnitate autem et laetitia ipsius diei infinitae turbae se undique colligent in Ierusolima, non solum monazontes, sed et laici uiri aut mulieres.

Sane quadragesimae de epiphania ualde cum summo honore 26 hic celebrantur. Nam eadem die processio est in Anastase et omnes procedunt et ordine suo aguntur omnia cum summa laetitia ac si per pascha. Praedicant etiam omnes presbyteri et sic episcopus semper de eo loco tractantes euangelii, ubi quadragesima die tulerunt Dominum in templo Ioseph et Maria et uiderunt eum Symeon uel Anna prophetissa filia Fanuhel et de uerbis eorum, quae dixerunt uiso Domino, uel de oblatione ipsa, quam optulerunt parentes. Et postmodum celebratis omnibus per ordinem, quae consuetudinis sunt, aguntur sacramenta et sic fit missa.

23 cf. Luc. 2, 21—39

6 astase *A* 11 et illa hora *A* ex illa hora *Cholodniak* 16 infinite *A* 20 astase *A* 21 ordines *A* ordine suo *ipse scripsi* 22 predicant *A* 23 tractantis *A* 26 fanuhel *sic ipse lectionem codicis annotaui*, famuhel *Cholodniak* samuhel *Gamurrini* 27 qua *A* 28 consuetudines *A*

27 Item dies paschales cum uenerint, celebrantur sic. Nam sicut apud nos quadragesimae ante pascha adtenduntur, ita hic octo septimanae attenduntur ante pascha. Propterea autem octo septimanae attenduntur, quia dominicis diebus et sabbato non ieiunantur excepta una die sabbati, qua uigiliae paschales sunt et necesse est ieiunari: extra ipsum ergo diem penitus nunquam hic toto anno sabbato ieiunatur. Ac sic ergo de octo septimanis deductis octo diebus dominicis et septem sabbatis, quia necesse est una sabbati ieiunari, ut superius dixi, remanent dies quadraginta et unus, qui ieiunantur, quod 2 hic appellant eortae, id est quadragesimas. Singuli autem dies singularum ebdomadarum aguntur sic, id est, ut die dominica de pullo primo legat episcopus intra Anastase locum resurrectionis Domini de euangelio, sicut et toto anno dominicis diebus fit, et similiter usque ad lucem aguntur ad Anastasem et ad Crucem, quae et toto anno dominicis diebus fiunt. 3 Postmodum mane sicut et semper dominica die proceditur et aguntur, quae dominicis diebus consuetudo est agi, in ecclesia maiore, quae appellatur Martyrio, quae est in Golgotha post Crucem. Et similiter missa de ecclesia facta ad Anastase itur cum ymnis, sicut semper dominicis diebus fit. Haec ergo dum aguntur, facit se hora quinta; lucernare hoc idem hora sua fit sicut semper ad Anastasem et ad Crucem, sicut et
[61] 4 singulis locis sanctis fit; dominica enim die nona fit. | Item secunda feria similiter de pullo primo ad Anastasem itur sicut et toto anno et aguntur usque ad mane, quae semper. Denuo ad tertia itur ad Anastasim et aguntur, quae toto anno ad sextam solent agi, quoniam in diebus quadragesimarum et hoc additur, ut et ad tertiam eatur. Item ad sextam et nonam et lucernare ita aguntur, sicut consuetudo est per totum

3 septimanas *A* 4 septimane *A* 5 ieiunantur *A* ieiunatur *Gamurrini* 9 una die sabbati *Cholodniak* 10 unum *A* 15 fiet *A* fit et *scripsi probante Bernardo* 17 postmodu *A* 20 anastase *in extrema linea A* 22 hic item *Bernard* totidem *ipse conieci* 24 nona] non *Du Chesne l. c. p. 479* 27 que *A*

annum agi semper in ipsis locis sanctis. Similiter et tertia 5
feria similiter omnia aguntur sicut et secunda feria. Quarta
feria autem similiter itur de noctu ad Anastase et aguntur
ea, quae semper, usque ad mane, similiter et ad tertiam et
ad sextam; ad nonam autem, quia consuetudo est semper,
id est toto anno, quarta feria et sexta feria ad nonam in Syon
procedi, quoniam in istis locis, excepto si martyrorum dies
euenerit, semper quarta et sexta feria etiam et a cathecuminis
ieiunatur, et ideo ad nonam in Syon proceditur. Nam si
fortuito in quadragesimis martyrorum dies euenerit quarta
feria aut sexta feria neque ad nona in Syon proceditur. Diebus 6
uero quadragesimarum, ut superius dixi, quarta feria ad nona
in Syon proceditur iuxta consuetudinem totius anni et omnia
aguntur, quae consuetudo est ad nonam agi praeter oblatio; nam
ut semper populus discat legem, et episcopus et presbyter
praedicant assidue. Cum autem facta fuerit missa, inde cum
ymnis populus deducet episcopum usque ad Anastasem; inde
sic uenitur, ut cum intratur in Anastase, iam et hora lucernari
sit; sic dicuntur ymni et antiphonae, fiunt orationes et fit
missa lucernaris in Anastase et ad Crucem. Missa autem 7
lucernarii in isdem diebus, id est quadragesimarum, serius
fit semper quam per toto anno. Quinta feria autem similiter
omnia aguntur sicut secunda feria et tertia feria. Sexta feria
autem similiter omnia aguntur sicut quarta feria et similiter
ad nonam in Syon itur et similiter inde cum ymnis usque
ad Anastase adducetur episcopus. Sed sexta feria uigiliae in
Anastase celebrantur ab ea hora, qua de Sion uentum fuerit
cum ymnis, usque in mane, id est de hora lucernarii, quem-

2 *alterum* similiter *delet Bernard* 5 ad sexta *A* ad nonam autem in Sion proceditur *Cholodniak* 6 ad nona *A* 7 martiriorum *A* 9 ieiunantur *A* ieiunatur *Gamurrini et Du Chesne p. 479* 11 atque *A* neque *Gamurrini* 12 quadragesimarum *corr. ex* quadragesimerum *A* 13 sion *A* 14 oblatio *A* oblationem *ipse conieci* 18 astase *A* hora] tota *A* hora *ipse emendaui* lucernari sic sic, *sed prius illud* sic *lineola per litteram* s *ducta deletum est* lucernaris sit *Gamurrini* iam est hora lucernaris. Sic *Cholodniak* 27 *et* p. 80, 2 astase *A*

admodum intratum fuerit in alia die mane, id est sabbato. Fit autem oblatio in Anastase maturius, ita ut fiat missa ante
8 solem. Tota autem nocte uicibus dicuntur psalmi responsorii, uicibus antiphonae, uicibus lectiones diuersae, quae omnia usque in mane protrahuntur. Missa autem, quae fit sabbato ad Anastase, ante solem fit, hoc est oblatio, ut ea hora, qua incipit sol procedere, et missa in Anastase facta sit. Sic ergo
9 singulae septimanae celebrantur quadragesimarum. Quod autem
[62] dixi, maturius fit missa sabbato, | id est ante solem, propterea fit, ut citius absoluant hi, quos dicunt hic ebdomadarios. Nam talis consuetudo est hic ieiuniorum in quadragesimis, ut hi, quos appellant ebdomadarios, id est qui faciunt septimanas, dominica die, quia hora quinta fit missa, ut manducent. Et quemadmodum prandiderint dominica die, iam non manducant nisi sabbato mane, mox communicauerint in Anastase. Propter ipsos ergo, ut citius absoluant, ante sole fit missa in Anastase sabbato. Quod autem dixi, propter illos fit missa mane, non quod illi soli communicent, sed omnes communicant, qui uolunt eadem die in Anastase communicare.

28 Ieiuniorum enim consuetudo hic talis est in quadragesimis, ut alii quemadmodum manducauerint dominica die post missa, id est hora quinta aut sexta, iam non manducent per tota septimana nisi sabbato ueniente post missa Anastasis, hi qui
2 faciunt ebdomadas. Sabbato autem quod manducauerint mane, iam nec sera manducant, sed ad aliam diem, id est dominica, prandent post missa ecclesiae hora quinta uel plus et postea iam non manducant nisi sabbato ueniente, sicut superius dixi.
3 Consuetudo enim hic talis est, ut omnes, qui sunt, ut hic dicunt, aputactitae, uiri uel feminae, non solum diebus quadragesimarum, sed et toto anno, qua manducant, semel in die

7 et missa] ad missam *A* iam missa *Gamurrini* et missa *scripsi* astase *A* 9 dixi] dix̄ *A* 10 domadarios *A* ebdomadarios *scripsi* 15, 19 astase *A* 21 alj *A* 24 quod] quando *Woelfflin, Archiv f. lat. Lex. IV p. 274* 27 manducent *A* 29 aput actite *A* 30 qua] quando *Gamurrini*

manducant. Si qui autem sunt de ipsis aputactitis, qui non possunt facere integras septimanas ieiuniorum, sicut superius diximus, in totis quadragesimis in medio quinta feria cenant; qui autem nec hoc potest, biduanas facit per totas quadragesimas; qui autem nec ipsud, de sera ad seram manducant. Nemo autem exigit, quantum debeat facere, sed unusquisque 4
ut potest id facit, nec ille laudatur, qui satis fecerit, nec ille uituperatur, qui minus. Talis est enim hic consuetudo. Esca autem eorum quadragesimarum diebus haec est, ut nec panem, quod librari non potest, nec oleum gustent, nec aliquid, quod de arboribus est, sed tantum aqua et sorbitione modica de farina: . . . quadragesimarum sic fit, ut diximus.

Et completo earum septimanarum . . . . uigiliae in Anastase 29
sunt de hora lucernarii sexta feria, qua de Syon uenitur cum psalmis, usque in mane sabbato, qua oblatio fit in Anastase. Item secunda septimana et tertia et iiii[a] et quinta et sexta similiter fiunt, ut prima de quadragesimis. Septima autem 2
septimana cum uenerit, id est quando iam duae superant cum ipsa, ut pascha sit, singulis diebus omnia quidem sic aguntur sicut et ceteris septimanis, quae transierunt; tantummodo quod uigiliae, [quae] in illis sex septimanis in Anastase factae sunt, septima autem septimana, id est sexta feria, in Syon | [63]
fiunt uigiliae iuxta consuetudinem eam, qua in Anastase factae sunt per sex septimanas. Dicuntur autem totis uigiliis apti psalmi semper uel antiphonae tam loco quam diei. At 3
ubi autem coeperit se mane facere sabbato illucescente, offeret episcopus et facit oblationem mane sabbato. Iam ut fiat

1 aput actites *A* 10 quid liberari *A* quod librari *Gamurrini* qui deliquari *Bernard* 12 *lacunam quae est post uerbum* farina *alii aliter suppleuerunt:* ieiunium *Gamurrini* ac prima quidem septimana *Cholodniak* ieiunium ergo *ipse scripsi* 13 Completo ea iam septimana *Cholodniak post* septimanarum *lacunam indicaui* 13 *et* 15 astase *A* 18 due *A* 21 quae *seclusi* astase *A* 23 uigiliae *delendum* censet *Cholodniak* ea *A* eae *Gamurrini* eam *scripsi cum Cholodniak* quae *A* qua *scripsi cum Cholodniak* astase *A* 24 toti singulis *A* totis uigiliis *ipse scripsi*

missa, mittit uocem archidiaconus et dicit: omnes hodie hora septima in Lazario parati simus. Ac sic ergo cum coeperit se hora septima facere, omnes ad Lazarium ueniunt. Lazarium autem, id est Bethania, est forsitan secundo miliario a ciuitate.
4 Euntibus autem de Ierusolima in Lazarium forsitan ad quingentos passus de eodem loco ecclesia est in strata in eo loco, in quo occurrit Domino Maria soror Lazari. Ibi ergo cum uenerit episcopus, occurrent illi omnes monachi, et populus ibi ingreditur, dicitur unus ymnus et una antiphona et legitur ipse locus de euangelio, ubi occurrit soror Lazari Domino. Et sic facta oratione et benedictis omnibus inde iam usque
5 ad Lazarium cum ymnis itur. In Lazario autem cum uentum fuerit, ita se omnis multitudo colligit, ut non solum ipse locus, sed et campi omnes in giro pleni sint hominibus. Dicuntur ymni etiam et antiphonae apti ipsi diei et loco, similiter et lectiones aptae diei quaecumque leguntur. Iam autem, ut fiat missa, denuntiatur pascha, id est, subit presbyter in altiori loco et leget illum locum, qui scriptus est in euangelio: Cum uenisset Iesus in Bethania ante sex dies paschae et cetera. Lecto ergo eo loco et annuntiata pascha
6 fit missa. Propterea autem ea die hoc agitur, quoniam sicut in euangelio scriptum est, ante sex dies paschae factum hoc fuisset in Bethania; de sabbato enim usque in quinta feria, qua post cena noctu comprehenditur Dominus, sex dies sunt. Reuertuntur ergo omnes ad ciuitatem rectus ad Anastase et fit lucernare iuxta consuetudinem.
30 Alia ergo die, id est dominica, qua intratur in septimana paschale, quam hic appellant septimana maior, celebratis de pullorum cantu his, quae consuetudinis sunt in Anastase uel ad Crucem usque ad mane agi: die ergo dominica mane

10 cf. Ioh. 11, 29 19 Ioh. 12, 1

6 instrata *A* 9 ibi] ubi *Cholodniak* 16 apte *A* 20 g$^{\text{o eo}}$ *A* 27 quae *A* qua *scripsi cum Cholodniak* 29 cantatis *A* cantu eis *Gamurrini* cantu his *Cholodniak* 30 agitur *A* agi *scripsi*

proceditur iuxta consuetudinem in ecclesia maiore, quae appellatur Martyrium. Propterea autem Martyrium appellatur, quia in Golgotha est, id est post Crucem, ubi Dominus passus est, et ideo Martyrio. Cum ergo celebrata fuerint omnia iuxta 2
consuetudinem in ecclesia maiore, et antequam fiat missa, mittet uocem archidiaconus et dicit primum: ista septimana omni, id est de die crastino, hora nona, omnes ad Martyrium conueniamus, id est in ecclesia maiore. Item mittet uocem alteram et dicet: hodie omnes hora septima in Eleona
parati simus. Facta ergo missa in ecclesia maiore, id est ad 3
Martyrium, deducitur episcopus cum ymnis ad Anastase et ibi completis, quae | consuetudo est diebus dominicis fieri in [64]
Anastase post missa Martyrii et iam unusquisque hiens ad domum suam festinat manducare, ut hora inchoante septima,
omnes in ecclesia parati sint, quae est in Eleona, id est in monte Oliueti, ubi est spelunca illa, in qua docebat Dominus.

Hora ergo septima omnis populus ascendet in monte oliueti, **31**
id est in Eleona, in ecclesia, sed et episcopus; dicuntur ymni et antiphonae aptae diei ipsi uel loco, lectiones etiam similiter.
Et cum coeperit se facere hora nona, subitur cum ymnis in Inbomon, id est in eo loco, de quo ascendit Dominus in caelis, et ibi seditur; nam omnis populus semper praesente episcopo, iubetur sedere, tantum quod diacones soli stant semper. Dicuntur et ibi ymni uel antiphonae aptae loco aut diei:
similiter et lectiones interpositae et orationes. Et iam cum 2
coeperit esse hora undecima, legitur ille locus de euangelio, ubi infantes cum ramis uel palmis occurrerunt Domino dicentes: Benedictus, qui uenit in nomine Domini. Et statim leuat se episcopus et omnis populus, porro inde de summo monte
oliueti totum pedibus itur. Nam totus populus ante ipsum cum ymnis uel antiphonis respondentes semper: Benedictus,

28 Matth. 21, 9

6 iuxta *A* ista *scripsi* 7 omne *A* de *addidi cum Cholodniak*
9 in eo leona *A* 14 in quo ante *A* 16 ibi *A* ubi *scripsi* 19 apte *A*
26 ceperit *A* 30 *fortasse:* ante ipsum uadit

3 qui uenit in nomine Domini. Et quotquot sunt infantes in hisdem locis, usque etiam qui pedibus ambulare non possunt, quia teneri sunt, in collo illos parentes sui tenent, omnes ramos tenentes alii palmarum, alii oliuarum; et sic deducetur
4 episcopus in eo typo, quo tunc Dominus deductus est. Et de summo monte usque ad ciuitatem et inde ad Anastase per totam ciuitatem totum pedibus omnes, sed et si quae matronae sunt aut si qui domini, sic deducunt episcopum respondentes et sic lente et lente, ne lassetur populus, porro iam sera peruenitur ad Anastase. Ubi cum uentum fuerit, quamlibet sero sit, tamen fit lucernare, fit denuo oratio ad Crucem et dimittitur populus.

32 Item alia die, id est secunda feria, aguntur, quae consuetudinis sunt de pullo primo agi usque ad mane ad Anastase, similiter et ad tertia et ad sexta aguntur ea, quae totis quadragesimis. Ad nona autem omnes in ecclesia maiore, id est ad Martyrium, colligent se et ibi usque ad horam primam noctis semper ymni et antiphonae dicuntur, lectiones etiam aptae diei et
2 loco leguntur, interpositae semper orationes. Lucernarium etiam agitur ibi, cum coeperit hora esse; sic est ergo, ut nocte etiam fiat missa ad Martyrium. Ubi cum facta fuerit missa, inde cum ymnis ad Anastase ducitur episcopus. In quo autem ingressus fuerit in Anastase, dicitur unus ymnus, fit oratio, benedicuntur cathecumini, item fideles, et fit missa.

[65] **33** Item tertia feria similiter omnia | fiunt sicut secunda feria. Illud solum additur tertia feria, quod nocte sera, postea quam missa facta fuerit ad Martyrium et itum fuerit ad Anastase et denuo in Anastase missa facta fuerit, omnes illa hora
2 noctu uadent in ecclesia, quae est in monte Eleona. In qua ecclesia cum uentum fuerit, intrat episcopus intra spelunca, in qua spelunca solebat Dominus docere discipulos, et accipit

4 cf. Matth. 21, 8

2 quę *A* 7 matrone *A* 13 secunda fr *A* 19 orationes fiunt *Cholodniak* lucernarum *A* lucernarium *ipse et Pomialowsky. item Du Chesne l. c. p. 485* 21 factum *A* cum factum fuerit missam *Cholodniak*

codicem euangelii et stans ipse episcopus leget uerba Domini, quae scripta sunt in euangelio in cata Matheo, id est ubi dicit: Videte, ne quis uos seducat. Et omnem ipsam allocutionem perleget episcopus. At ubi autem illa perlegerit, fit oratio, benedicuntur cathecumini, item et fideles, fit missa et reuertuntur a monte unusquisque ad domum suam satis sera iam nocte.

Item quarta feria aguntur omnia per tota die a pullo primo **34** sicut secunda feria et tertia feria, sed posteaquam missa facta fuerit nocte ad Martyrium et deductus fuerit episcopus cum ymnis ad Anastase, statim intrat episcopus in spelunca, quae est in Anastase, et stat intra cancellos, presbyter autem ante cancellum stat et accipit euangelium et legit illum locum, ubi Iudas Scariothes hiuit ad Iudeos et definiuit quid ei darent, ut traderet Dominum. Qui locus at ubi lectus fuerit, tantus rugitus et mugitus est totius populi, ut nullus sit, qui moueri non possit in lacrimis in ea hora. Postmodum fit oratio, benedicuntur cathecumini, postmodum fideles et fit missa.

Item quinta feria aguntur ea de pullo primo, quae consue- **35** tudinis est usque ad mane ad Anastase, similiter ad tertia et ad sexta. Octaua autem hora iuxta consuetudinem ad Martyrium colliget se omnis populus, propterea autem temporius quam ceteris diebus, quia citius missa fieri necesse est. Itaque ergo collecto omni populo aguntur, quae agenda sunt, fit ipsa die oblatio ad Martyrium et facitur missa hora forsitan decima ibidem. Antea autem quam fiat missa, mittet uocem archidiaconus et dicet: Hora prima noctis omnes in ecclesia, quae est in Eleona, conueniamus, quoniam maximus labor nobis instat hodie nocte ista. Facta ergo missa Martyrii uenitur post **2** Crucem, dicitur ibi unus ymnus tantum, fit oratio et offeret episcopus ibi oblationem et communicant omnes. Excepta

3 Matth. 24, 4 14 Matth. 26, 14

3 dicitur, *sed signo* ur *deleto A* 4 autem ubi, *sed signo transpositionis addito A* 14 et *ante* definiuit *addidi* 29 uenit *A scribendum esse:* uenitur *recte monet Pomialowsky*

enim ipsa die una per totum annum nunquam offeritur post Crucem nisi ipsa die tantum. Facta ergo et ibi missa itur ad Anastase, fit oratio, benedicuntur iuxta consuetudinem cathecumini et sic fideles et fit missa. Et sic unusquisque festinat reuerti in domum suam, ut manducet, quia statim ut manducauerint, omnes uadent in Eleona in ecclesia ea, in qua est spelunca, in qua ipsa die Dominus cum apostolis fuit.
3 Et ibi usque ad hora noctis forsitan quinta semper aut ymni aut antiphonae aptae diei et loco, similiter et lectiones dicuntur, interpositae orationes fiunt, loca etiam ea de euangelio leguntur, in quibus Dominus allocutus est discipulos eadem
4 die sedens in eadem spelunca, quae in ipsa ecclesia est. Et inde iàm hora noctis forsitan sexta itur susu in Imbomon cum
[66] ymnis in eo loco, unde ascendit Dominus in caelis. | Et ibi denuo similiter lectiones et ymni et antiphonae aptae diei dicuntur, orationes etiam ipsae quaecumque fiunt, quas dicet episcopus, semper et diei et loco aptas dicet.

36 Ac sic ergo cum coeperit esse pullorum cantus, descenditur de Imbomon cum ymnis et acceditur eodem loco, ubi orauit Dominus, sicut scriptum est in euangelio: Et accessit quantum iactus lapidis et orauit et cetera. In eo enim loco ecclesia est elegans. Ingreditur ibi episcopus et omnis populus, dicitur ibi oratio apta loco et diei, dicitur etiam unus ymnus aptus et legitur ipse locus de euangelio, ubi dixit discipulis suis: Vigilate, ne intretis in temptationem. Et omnis ipse
2 locus perlegitur ibi et fit denuo oratio. Et iam inde cum ymnis usque ad minimus infans in Gessamani pedibus cum episcopo descendent, ubi prae tam magna turba multitudinis et fatigati de uigiliis et ieiuniis cotidianis lassi, quia tam magnum montem necesse habent descendere, lente et lente cum ymnis uenitur in Gessamani. Candelae autem ecclesiasticae super
3 ducentae paratae sunt propter lumen omni populo. Cum ergo

20 Luc. 22, 41 25 Marc. 14, 38

9 apte *A* 16 quecumque *A* 19 accedit *A* acceditur *Cholodniak* eadem *A* 27 minim; (*sic*) *A* 32 ducente *A*

peruentum fuerit in Gessamani, fit primum oratio apta, sic dicitur ymnus, item legitur ille locus de euangelio, ubi comprehensus est Dominus. Qui locus ad quod lectus fuerit, tantus rugitus et mugitus totius populi est cum fletu, ut forsitan porro ad ciuitatem gemitus populi omnis auditus sit. Et iam ex illa hora hitur ad ciuitatem pedibus cum ymnis, peruenitur ad portam ea hora, qua incipit quasi homo hominem cognoscere, inde totum per mediam ciuitatem omnes usque ad unum, maiores atque minores, diuites, pauperes, toti ibi parati, specialiter illa die nullus recedit a uigiliis usque in mane. Sic deducitur episcopus a Gessemani usque ad portam et inde per totam ciuitatem usque ad Crucem. Ante Crucem 4
autem at ubi uentum fuerit, iam lux quasi clara incipit esse. Ibi denuo legitur ille locus de euangelio, ubi adducitur Dominus ad Pilatum, et omnia quaecumque scripta sunt Pilatum ad Dominum dixisse aut ad Iudeos totum legitur. Postmodum 5
autem alloquitur episcopus populum confortans eos, quoniam et tota nocte laborauerint et adhuc laboraturi sint ipsa die, ut non lassentur, sed habeant spem in Deo, qui eis pro eo labore maiorem mercedem redditurus sit. Et sic confortans eos, ut potest ipse, alloquens dicit eis: Ite interim nunc unusquisque ad domumcellas uestras, sedete uobis et modico, et ad horam prope secundam diei omnes parati estote hic, ut de ea hora usque ad sexta sanctum lignum crucis possitis uidere ad salutem sibi unusquisque nostrum credens profuturum; de hora enim sexta denuo necesse habemus hic omnes conuenire in isto loco, id est ante Crucem, ut lectionibus et orationibus usque ad noctem operam demus.

14 cf. Matth. 27, 2 Marc. 15, 1 Luc. 23, 1 Ioh. 18, 28

7 et peruenitur *Cholodniak* 11 usque ad crucem portam, *sed uocabulum* crucem *lineola perducta deletum est A* 12 ciuitate *A* 20 confortantes *A* 22 set modico *Cholodniak; mihi potius post* modico *intercidisse uidetur:* resumite uos 25 nostrum] uestrum *Cholodniak*

[67] **37** Post hoc ergo missa | facta de Cruce, id est antequam sol procedat, statim unusquisque animosi uadent in Syon orare ad columnam illam, ad quam flagellatus est Dominus. Inde reuersi sedent modice in domibus suis et statim toti parati sunt. Et sic ponitur cathedra episcopo in Golgotha post Crucem, quae stat nunc, residet episcopus in cathedra, ponitur ante eum mensa sublinteata, stant in giro mensa diacones et affertur loculus argenteus deauratus, in quo est lignum sanctum crucis, aperitur et profertur, ponitur in mensa tam lignum
2 crucis quam titulus. Cum ergo positum fuerit in mensa, episcopus sedens de manibus suis summitates de ligno sancto premet, diacones autem, qui in giro stant, custodent. Hoc autem propterea sic custoditur, quia consuetudo est, ut unus et unus omnis populus ueniens, tam fideles quam cathecumini, acclinantes se ad mensam osculentur sanctum lignum et pertranseant. Et quoniam nescio quando dicitur quidam fixisse morsum et furasse de sancto ligno, ideo nunc a diaconibus, qui in giro stant, sic custoditur, ne qui ueniens audeat denuo
3 sic facere. Ac sic ergo omnis populus transit unus et unus toti acclinantes se, primum de fronte, sic de oculis tangentes crucem et titulum, et sic osculantes crucem pertranseunt, manum autem nemo mittit ad tangendum. At ubi autem osculati fuerint crucem ⟨et⟩ pertransierint, stat diaconus, tenet anulum Salomonis et cornu illud, de quo reges unguebantur. Osculantur et cornu, attendunt et anulum

minus se-

cunda usque ad horam sextam

omnis populus transit, per unum ostium intrans, per alterum

3 quam] quem *A* 7 ingiro *A* 12 custodeant, *sed* a *deleto A* 15 acclinant *A* acclinantes *scripsi* 17 furasset *A* furasse de *scripsi; idem coni. Pomialowsky* 21 pertranseant *A* 23 et *ante* pertransierint *ipse addidi* 25 attendunt *ut uidetur ex* attendent *correctum A* et attingunt cornu *Cholodniak.* *Lacunam sic supplere conatur Cholodniak:* Ac sic ergo de hora plus minus secunda 26 secunda feria *A, sed* feria *deletum est*

[per alterum] perexiens, quoniam hoc in eo loco fit, in quo pridie, id est quinta feria, oblatio facta est. At ubi autem 4
sexta hora se fecerit, sic itur ante Crucem, siue pluuia siue aestus sit, quia ipse locus subdiuanus est, id est quasi atrium ualde grande et pulchrum satis, quod est inter Cruce et Anastase. Ibi ergo omnis populus se colliget, ita ut nec aperiri possit. Episcopo autem cathedra ponitur ante Cruce 5
et de sexta usque ad nona aliud nichil fit, nisi leguntur lectiones sic: id est ita legitur primum de psalmis ubicumque de passione dixit, legitur et de apostolis siue de epistolis apostolorum uel de actionibus, ubicumque de passione Domini dixerunt, nec non et de euangeliis leguntur loca, ubi patitur. Item legitur de prophetis, ubi passurum Dominum dixerunt, item legitur de euangeliis, ubi de passione dicit. Ac sic ab 6
hora sexta usque ad horam nonam semper sic leguntur lectiones aut dicuntur ymni, ut ostendatur omni populo, quia quicquid dixerunt prophetae futurum de passione Domini, ostendatur tam per euangelia quam etiam per apostolorum scripturas factum esse. Et sic per illas tres horas docetur populus omnis nichil factum esse, quod non prius dictum sit, et nichil dictum esse, quod non totum completum sit. | Semper [68]
autem interponuntur orationes, quae orationes et ipsae aptae diei sunt. Ad singulas autem lectiones et orationes tantus 7
affectus et gemitus totius populi est, ut mirum sit; nam nullus est neque maior neque minor, qui non illa die illis tribus horis tantum ploret, quantum nec aestimari potest, Dominum pro nobis ea passum fuisse. Post hoc cum coeperit se iam hora nona facere, legitur iam ille locus de euangelio cata Iohannem, ubi reddidit spiritum; quo lecto iam fit oratio

28 cf. Ioh. 19, 30

1 per alterum per alterum *dittographiam cognouit Cholodniak* transit per unum ostium intrans per alterum: per alterum perexiens *Gamurrini* 4 estus *A* 5 grandem *A* 10 dix̄ *A* apostolo *A* apostolis *scripsi* 14 passionem dicit *A* de passione dicit *scripsi* 21 esset *A* 22 apte *A* 26 extimari *A* 27 ceperit *A*

8 et missa. At ubi autem missa facta fuerit de ante Cruce, statim omnes in ecclesia maiore ad Martyrium . . . aguntur ea, quae per ipsa septimana de hora nona, qua ad Martyrium conuenitur, consueuerunt agi usque ad sero per ipsa septimana. Missa autem facta de Martyrium uenitur ad Anastase; et ibi cum uentum fuerit, legitur ille locus de euangelio, ubi petit corpus Domini Ioseph a Pilato <et> ponet illud in sepulcro nouo. Hoc autem lecto fit oratio, benedicuntur 9 cathecumini, sic fit missa. Ipsa autem die non mittitur uox, ut peruigiletur ad Anastase, quoniam scit populum fatigatum esse, sed consuetudo est, ut peruigiletur ibi. Ac sic qui uult de populo, immo qui possunt, uigilant, qui autem non possunt, non uigilant ibi usque in mane, clerici autem uigilant ibi, id est qui aut fortiores sunt, aut iuueniores; et tota nocte dicuntur ibi ymni et antiphonae usque ad mane. Maxima autem turba peruigilant, alii de sera, alii de media nocte, qui ut possunt.

38 Sabbato autem alia die iuxta consuetudinem fit ad tertia, item fit ad sexta; ad nonam autem iam non fit sabbato, sed parantur uigiliae paschales in ecclesia maiore, id est in Martyrium. Vigiliae autem paschales sic fiunt, quemadmodum ad nos; hoc solum hic amplius fit, quod infantes, cum baptidiati fuerint et uestiti, quemadmodum exierint de fonte, simul cum 2 episcopo primum ad Anastase ducuntur. Intrat episcopus intro cancellos Anastasis, dicitur unus ymnus, et sic facit orationem episcopus pro eis, et sic uenit ad ecclesiam maiorem cum eis, ubi iuxta consuetudinem omnis populus uigilat. Aguntur

6 cf. Ioh. 19, 38

2 omnes (oīn̄ *A*) *om. Bernard* *post* Martyrium *lacunam indicaui; excidisse uidetur:* procedunt et; *Cholodniak post* omnes *omissum esse arbitratur:* uadent 3 omne septimana *sic transponit uocabulum supra omissum Bernard* 7 et *add. Gamurrini* 8 benedicuntur cathecumini, sic fideles ac sic fit missa *Cholodniak* 13 ibi *in cod. deletum esse affirmat Cholodniak* 21 sunt *falso Pomialowsky* 23 exent *A* exierint *scripsi*

ibi, quae consuetudinis est etiam et aput nos, et facta oblatione fit missa. Et post facta missa uigiliarum in ecclesia maiore statim cum ymnis uenitur ad Anastase et ibi denuo legitur ille locus euangelii resurrectionis, fit oratio et denuo ibi offeret episcopus; sed totum ad momentum fit propter populum, ne diutius tardetur, et sic iam dimittetur populus. Ea autem hora fit missa uigiliarum ipsa die, qua hora et aput nos.

Sero autem illi dies paschales sic attenduntur quemad- 39
modum et ad nos et ordine suo fiunt missae per octo dies paschales, sicut et ubique fit per pascha usque ad octauas. Hic autem ipse ornatus est et ipsa compositio et per octo dies paschae, quae et per epiphania, tam in ecclesia maiore quam ad Anastase aut ad Crucem uel | in Eleona, sed et in [69]
Bethleem nec non etiam in Lazariu uel ubique, quia dies paschales sunt. Proceditur autem ipsa die dominica prima in 2
ecclesia maiore, id est ad Martyrium, et secunda feria et tertia feria, ubi ita tamen, ut semper missa facta de Martyrio ad Anastase ueniatur cum ymnis. Quarta feria autem in
Eleona proceditur, quinta feria ad Anastase, sexta feria in Syon, sabbato ante Cruce, dominica autem die, id est octauis, denuo in ecclesia maiore, id est ad Martyrium. Ipsis autem 3
octo diebus paschalibus cotidie post prandium episcopus cum omni clero et omnibus infantibus, id est qui baptidiati fuerint,
et omnibus, qui aputactitae sunt uiri ac feminae, nec non etiam et de plebe quanti uolunt, in Eleona ascendent. Dicuntur ymni, fiunt orationes tam in ecclesia, quae in Eleona est, in qua est spelunca, in qua docebat Iesus discipulos, tam etiam in Imbomon, id est in eo loco, de quo Dominus ascendit in
caelis. Et posteaquam dicti fuerint psalmi et oratio facta 4
fuerit, inde usque ad Anastase cum ymnis descenditur hora lucernae; hoc per totos octo dies fit. Sane dominica die per

3 denuo] demum *Cholodniak* 9 sero] sex *Cholodniak* 15 quia] qua *Cholodniak* 18 ita *delet Woelfflin, Archiv f. lat. Lex. p. 273* 20 eleon *A* 25 aput actitae *A* 32 lucernari *Cholodniak*

pascha post missa lucernarii, id est de Anastase, omnis populus episcopum cum ymnis in Syon ducet. Ubi cum uentum fuerit, dicuntur ymni apti diei et loco, fit oratio et legitur ille locus de euangelio, ubi eadem die Dominus in eodem loco, ubi ipsa ecclesia nunc in Syon est, clausis ostiis ingressus est discipulis, id est quando tunc unus ex discipulis ibi non erat, id est Thomas, qua reuersus est et dicentibus ei aliis apostolis, quia Dominum uidissent, ille dixit: Non credo, nisi uidero. Hoc lecto fit denuo oratio, benedicuntur cathecumini, item fideles, et reuertuntur unusquisque ad domum suam sera hora forsitan noctis secunda.

40 Item octauis paschae, id est die dominica, statim post sexta omnis populus cum episcopo ad Eleona ascendit; primum in ecclesia, quae ibi est, aliquandiu sedetur, dicuntur ymni, dicuntur antiphonae aptae diei et loco, fiunt orationes similiter aptae diei et loco. Denuo inde cum ymnis itur in Imbomon susu, similiter et ibi ea aguntur, quae et illic. Et cum coeperit hora esse, iam omnis populus et omnes aputactitae deducunt episcopum cum ymnis usque ad Anastase. Ea autem hora peruenitur ad Anastase, qua lucernarium fieri solet. Fit ergo lucernarium tam ad Anastase quam ad Crucem et inde omnis populus usque ad unum cum ymnis ducunt episcopum usque ad Syon. Ubi cum uentum fuerit, similiter dicuntur ymni apti loco et diei, legitur denuo et ille locus de euangelio, ubi octauis paschae ingressus est Dominus, ubi erant discipuli, et arguet Thomam, quare incredulus fuisset. Et tunc omnis ipsa lectio perlegitur, postmodum fit oratio, benedictis <tam> cathecuminis quam fidelibus iuxta consuetudinem reuertuntur unusquisque ad domum suam similiter ut die dominica paschae hora noctis secunda.

41 A pascha autem usque ad quinquagesima, id est pentecosten, hic penitus nemo ieiunat, nec ipsi aputactitae qui sunt. Nam

8 Ioh. 20, 25

6 ubi *A* ibi *scripsi cum Cholodniak* 18 aꝑ actite *A* 27 tam *add. Gamurrini*

semper ipsos dies sicut toto anno ita ad Anastase de pullo primo usque ad mane consuetudinaria aguntur, | similiter et ad [70] sexta et ad lucernare. Dominicis autem diebus semper in Martyrio, id est in ecclesia maiore, proceditur iuxta consuetudinem et inde itur ad Anastase cum ymnis. Quarta feria autem et sexta feria, quoniam ipsis diebus penitus nemo ieiunat, in Syon proceditur, sed mane; fit missa ordine suo.

Die autem quadragesimarum post pascha, id est quinta feria, **42** pridie omnes post sexta, id est quarta feria, in Bethleem uadunt propter uigilias celebrandas. Fiunt autem uigiliae in ecclesia in Bethleem, in qua ecclesia spelunca est, ubi natus est Dominus. Alia die autem, id est quinta feria quadragesimarum, celebratur missa ordine suo, ita ut et presbyteri et episcopus praedicent, dicentes apte diei et loco; et postmodum sera reuertuntur unusquisque in Ierusolima.

Quinquagesimarum autem die, id est dominica, qua die **43** maximus labor est populo, aguntur omnia sic de pullo quidem primo iuxta consuetudinem: uigilatur in Anastase, ut legat episcopus locum illum euangelii, qui semper dominica die legitur, id est resurrectionem Domini, et postmodum sic ea aguntur in Anastase, quae consuetudinaria sunt, sicut toto anno. Cum autem mane factum fuerit, procedit omnis populus **2** in ecclesia maiore, id est ad Martyrium, aguntur etiam omnia, quae consuetudinaria sunt agi; praedicant presbyteri, postmodum episcopus, aguntur omnia legitima, id est offertur iuxta consuetudinem, qua dominica die consueuit fieri; sed eadem adceleratur missa in Martyrium, ut ante hora tertia fiat. Quemadmodum enim missa facta fuerit ad Martyrium, omnis populus usque ad unum cum ymnis ducent episcopum in Syon, sed ⟨ut⟩ hora tertia plena in Syon sint. Ubi cum **3** uentum fuerit, legitur ille locus de Actus apostolorum, ubi

1 semper per *Cholodniak* 7 ordine suo die eadem. Quadragesima autem *Cholodniak* 8 eadem *A* autem *scripsi* 18 uigilatur *corr. ex* uigiliarum *A* 27 eadem] ea die *Cholodniak* adcelerat; *A* 30 ut *addidi cum Cholodniak*

descendit spiritus, ut omnes linguae <audirentur et omnes> intellegerent, quae dicebantur; postmodum fit ordine suo missa. Nam presbyteri de hoc ipsud, quod lectum est, quia ipse est locus in Syon, alia modo ecclesia est, ubi quondam post passionem Domini collecta erat multitudo cum apostolis, qua hoc factum est, ut superius diximus, legunt ibi de actibus apostolorum. Postmodum fit ordine suo missa, offertur et ibi, et iam ut dimittatur populus, mittit uocem archidiaconus et dicet: Hodie statim post sexta omnes in
4 Eleona parati simus in Inbomon. Reuertitur ergo omnis populus unusquisque in domum suam resumere se et statim post prandium ascenditur mons Oliueti, id est in Eleona, unusquisque quomodo potest, ita ut nullus christianorum
5 remaneat in ciuitate, qui non omnes uadent. Quemadmodum ergo subitum fuerit in monte Oliueti, id est in Eleona, primum itur in Imbomon, id est in eo loco, unde ascendit Dominus in caelis, et ibi sedet episcopus et presbyteri, sedet omnis populus, leguntur ibi lectiones, dicuntur interpositi ymni, dicuntur et antiphonae aptae diei ipsi et loco; orationes
[71] etiam, quae interponuntur, | semper tales pronuntiationes habent, ut et diei et loco conueniunt; legitur etiam et ille locus de euangelio, ubi dicit de ascensu Domini, legitur et denuo de actus apostolorum, ubi dicit de ascensu Domini in caelis post
6 resurrectionem. Cum autem hoc factum fuerit, benedicuntur cathecumini, sic fideles, et hora iam nona descenditur inde et cum ymnis itur ad illam ecclesiam, quae et ipsa in Eleona est, id est in qua spelunca sedens docebat Dominus apostolos. Ibi autem cum uentum fuerit, iam est hora plus decima; fit

1 cf. Act. 2, 4

1 audirentur et omnes *add. Bonnet* 3 praedicant *post* lectum est *add. Cholodniak* 6 legi *A* legunt *coni. Gamurrini* 8 etiam *A* et iam *scripsi cum Cholodniak* 10 in *ante* Inbomon *add. Cholodniak* 13 qui modo *Cholodniak* christianorum *A*, *non* christianus, *ut dicit Cholodniak* 14 qui non] quoniam *Bernard* quin *Cholodniak* 15 subito *A* subitum *scripsi cum Cholodniak* 21 conueniant *Cholodniak* 23 celis *A* 26 qua *A* 27 *post* spelunca *intercidisse uidetur:* est in qua

ibi lucernare, fit oratio, benedicuntur cathecumini et sic fideles. Et iam inde descenditur cum ymnis, omnis populus usque ad unum toti cum episcopo ymnos dicentes uel antiphonas aptas diei ipsi; sic uenitur lente et lente usque ad Martyrium. Cum 7 autem peruenitur ad portam ciuitatis, iam nox est et occurrent candelae ecclesiasticae uel ducentae propter populo; de porta autem, quoniam satis est usque ad ecclesia maiore, id est ad Martyrium, porro hora noctis forsitan secunda peruenitur, quia lente et lente itur totum pro populo, ne fatigentur pedibus. Et apertis ualuis maioribus, quae sunt de quintana parte, omnis populus intrat in Martyrium cum ymnis et episcopo. Ingressi autem in ecclesia dicuntur ymni, fit oratio, benedicuntur cathecumini et sic fideles; et inde denuo cum ymnis itur ad Anastase. Similiter ad Anastase cum uentum fuerit, 8 dicuntur ymni seu antiphonae, fit oratio, benedicuntur cathecumini, sic fideles; similiter fit et ad Crucem. Et denuo inde omnis populus christianus usque ad unum cum ymnis ducunt episcopum usque ad Syon. Ubi cum uentum fuerit, leguntur 9 lectiones aptae, dicuntur psalmi uel antiphonae, fit oratio, benedicuntur cathecumini et sic fideles et fit missa. Missa autem facta accedunt omnes ad manum episcopi et sic reuertuntur unusquisque ad domum suam hora noctis forsitan media. Ac sic ergo maximus labor in ea die suffertur, quoniam de pullo primo uigilatum est ad Anastase et inde per tota die nunquam cessatum est; et sic omnia, quae celebrantur, protrahuntur, ut nocte media post missa, quae facta fuerit in Sion, omnes ad domos suas reuertantur.

Iam autem de alia die quinquagesimarum omnes ieiunant 44 iuxta consuetudinem sicut toto anno, qui prout potest, excepta die sabbati et dominica, qua numquam ieiunatur in hisdem locis. Etiam postmodum ceteris diebus ita singula aguntur

2 etiam *A* et iam *scripsi cum Cholodniak* 6 candele *A* ducente *A* 8 martirium *A* 10 baluis *A* 15 antiphone *A* 16 fiet *A* fit et *scripsi cum Cholodniak* 19 antiphone *A*

ut toto anno, id est <ut> semper de pullo primo ad Anastase
2 uigiletur. Nam si dominica dies est, primum leget de pullo primo episcopus euangelium iuxta consuetudinem intro Anastase locum resurrectionis Domini, qui semper dominica die legitur, et postmodum ymni seu antiphonae usque ad lucem dicuntur in Anastase; si autem dominica dies non est, tantum quod ymni uel antiphonae similiter de pullo primo usque ad lucem
3 dicuntur in Anastase. Aputactitae omnes uadent, de plebe
[72] autem qui quomodo possunt uadent, clerici autem | cotidie uicibus uadent; clerici autem de pullo primo, episcopus autem albescente uadet semper, ut missa fiat matutina, cum omnibus clericis excepta dominica die, quia necesse est illum de pullo primo ire, ut euangelium legat in Anastase. Denuo ad horam sextam aguntur, quae consuetudinaria sunt, in Anastase, similiter et ad nona, similiter et ad lucernare iuxta consuetudinem, qua consueuit toto anno fieri. Quarta autem et sexta feria semper nona in Syon fit iuxta consuetudinem.

45 Et illud etiam scribere debui, quemadmodum docentur hi, qui baptidiantur per pascha. Nam qui dat nomen suum, ante diem quadragesimarum dat et omnium nomina annotat pres-
byter, hoc est ante illas octo septimanas, quibus dixi hic
2 attendi quadragesimas. Cum autem annotauerit omnium nomina presbyter, postmodum alia die de quadragesimis, id est qua inchoantur octo ebdomadae, ponitur episcopo cathedra media ecclesia maiore, id est ad Martyrium, sedent hinc et inde presbyteri in cathedris et stant clerici omnes; et sic adducuntur unus et unus conpetens; si uiri sunt cum patribus
3 suis ueniunt, si autem feminae cum matribus suis. Et sic singulariter interrogat episcopus uicinos eius, qui intrauit, dicens: Si bonae uitae est hic, si parentibus deferet, si ebriacus

1 ut *ante* semper *ipse addidi* 5 postmodu *A* antiphone *A* 8 aput | actitae *in initio nouae lineae A* 10 clerici autem clerici autem *altero deleto A* 12 quia] qua *Cholodniak* 16 quam *A* qua *scripsi cum Cholodniak* 17 ad nonam *Cholodniak* 21 septimanas octo, *sed ordine uirgulis adscriptis mutato A*

non est aut uanus? et singula uitia, quae sunt tamen grauiora in homine, requiret. At si probauerit sine reprehensione esse 4 de his omnibus, quibus requisiuit praesentibus testibus, annotat ipse manu sua nomen illius. Si autem in aliquo accusatur, iubet illum foras exire dicens: emendet se, et cum emendauerit se, tunc accedet ad lauacrum. Sic de uiris, sic de mulieribus requirens dicit. Si quis autem peregrinus est, nisi testimonia habuerit, qui eum nouerint, non tam facile accedet ad baptismum.

Hoc autem, dominae sorores, ne aestimaretis sine ratione **46** fieri, scribere debui. Consuetudo est enim hic talis, ut qui accedunt ad baptismum per ipsos dies quadraginta, quibus ieiunatur, primum mature a clericis exorcizentur, mox missa facta fuerit de Anastase matutina. Et statim ponitur cathedra episcopo ad Martyrium in ecclesia maiore et sedent omnes in giro prope episcopo, qui baptidiandi sunt tam uiri quam mulieres, etiam loco stant patres uel matres, nec non etiam qui uolunt audire de plebe, omnes intrant et sedent, sed fideles. Cathecuminus autem ibi non intrat, tunc qua episcopus 2 docet illos legem sic: id est inchoans a Genese per illos dies quadraginta percurret omnes scripturas primum exponens carnaliter et sic illud soluens spiritualiter. Nec non etiam et de resurrectione, similiter et de fide omnia docentur per illos dies; hoc autem cathecisis appellatur. Et iam quando com- 3 pletae fuerint septimanae quinque, a quo docentur, tunc accipient simbolum, cuius simboli rationem similiter sicut omnium scripturarum rationem exponet eis singulorum sermonum primum | carnaliter et sic spiritualiter, ita et simbolum [73] exponet. Ac sic est, ut in hisdem locis omnes fideles sequan-

2 ut *A* at *Woelfflin et Pomialowsky* 6 tun *A* 10 extimaretis *A* 17 stant" loco "etiam loco *A, sed alterum* loco *lineola deletum est. Ordo uerborum lineolis superscriptis, quae transpositionem indicant, mutatus est A* 19 cathecumini—intrant *Cholodniak* 20 id est sic *A* sic: id est *scripsi* 22 solu$\overset{n'}{}$& *2. manu et obscuriore atramento corr. A* 24 etiam *A* et iam *scripsi cum Cholodniak* 26 ratione *A* rationem *scripsi*

tur scripturas, quando leguntur in ecclesia, quia omnes docentur per illos dies quadraginta, id est ab hora prima usque ad
4 horam tertiam, quoniam per tres horas fit cathecisin. Deus autem scit, dominae sorores, quoniam maiores uoces sunt fidelium, qui ad audiendum intrant in cathecisen ad ea, quae dicuntur uel exponuntur per episcopum, quam quando sedet et praedicat in ecclesia ad singula, quae taliter exponuntur. Missa autem facta cathecisis hora iam tertia statim inde cum ymnis ducitur episcopus ad Anastase et fit missa ad tertia; ac sic tribus horis docentur ad die per septimanas septem. Octaua enim septimana quadragesimarum, id est quae appellatur septimana maior, iam non uacat eos doceri, ut impleantur ea,
5 quae superius ⟨dicta⟩ sunt. Cum autem iam transierint septem septimanae ⟨et⟩ superat illa una septimana paschalis, quam hic appellant septimana maior, iam tunc uenit episcopus mane in ecclesia maiore ad Martyrium. Retro in absida post altarium ponitur cathedra episcopo, et ibi unus et unus uadet, uir cum patre suo aut mulier cum matre sua, et reddet simbolum
6 episcopo. Reddito autem simbolo episcopo alloquitur omnes episcopus et dicet: Per istas septem septimanas legem omnem edocti estis scripturarum nec non etiam de fide audistis; audistis etiam et de resurrectione carnis, sed et simboli omnem rationem, ut potuistis tamen adhuc cathecumini audire; uerba autem, quae sunt misterii altioris, id est ipsius baptismi, quia adhuc cathecumini ⟨estis⟩, audire non potestis; et ne aestimetis aliquid sine ratione fieri, cum in nomine Dei baptidiati fueritis, per octo dies paschales post missa facta de ecclesia in Anastase audietis; quia adhuc cathecumini estis, misteria Dei secretiora dici uobis non possunt.

3 cathecisis *Cholodniak* 12 non *ante* uacat *in codice extare ut Gamurrinum ita editorem Russicum fugit. In loco aqua aspersa* ñ *paene euanuit A* 13 dicta *addidi* 14 et *addidi* 17 uiri *A* uir *scripsi* 20 istos *A* 22 singuli *A* singulorum *Cholodniak* simboli *scripsi* 23 uerbum aū *A* uerum autem *Cholodniak* uerbum aut *Pomialowsky* uerba autem *scripsi* 24 misterii *A* qui *A* quia *Gamurrini* 25 estis *ipse addidi* extimetis *A* 28 qui *A* quia *Gamurrini*

Post autem uenerint dies paschae, per illos octo dies, id 47
est a pascha usque ad octauas, quemadmodum missa facta
fuerit de ecclesia, et itur cum ymnis ad Anastase, mox fit
oratio, benedicuntur fideles et stat episcopus incumbens in
cancello interiore, qui est in spelunca Anastasis, et exponet
omnia, quae aguntur in baptismo. Illa enim hora cathecuminus 2
nullus accedet ad Anastase; tantum neofiti et fideles, qui
uolunt audire misteria, in Anastase intrant. Clauduntur autem
ostia, ne qui cathecuminus se dirigat. Disputante autem
episcopo singula et narrante, tantae uoces sunt collaudantium,
ut porro foras ecclesia audiantur uoces eorum. Vere enim ita
misteria omnia absoluet, ut nullus non possit commoueri ad
ea, quae audit sic exponi. Et quoniam in ea prouincia pars 3
populi et graece et siriste nouit, pars etiam alia per se graece,
aliqua etiam pars tantum siriste, itaque, quoniam episcopus,
licet siriste nouerit, tamen semper graece loquitur et nun-
quam siriste: itaque ergo stat semper presbyter, qui, episcopo
graece dicente, siriste interpretatur, ut omnes audiant, | quae [74]
exponuntur. Lectiones etiam, quaecumque in ecclesia leguntur, 4
quia necesse est graece legi, semper stat, qui siriste inter-
pretatur propter populum, ut semper discant. Sane quicumque
hic latini sunt, id est qui nec siriste nec graece nouerunt, ne
contristentur, et ipsis exponitur eis, quia sunt alii fratres et
sorores graecolatini, qui latine exponunt eis. Illud autem hic 5
ante omnia ualde gratum fit et ualde admirabile, ut semper
tam ymni quam antiphonae et lectiones nec non etiam et
orationes, quas dicet episcopus, tales pronuntiationes habeant,
ut et diei, qui celebratur, et loco, in quo agitur, aptae et
conuenientes sint semper.

4 imcumbens *A* 10 tante *A* 12 absoluent *A* absoluet *scripsi* 14 greci *A* *semper* grece *cum littera* e *pro* ae *A* 17 stat *ex* statj̄ *corr. A* 18 *uerba* ut omnes audiant *initio sequentis paginae repetuntur A* 19 quecumque *A* 24 grec . . atini *duae litterae euanuerunt A* 25 memorabile *Gamurrini et Cholodniak legerunt; ipse notaui: uocabulum euanidum, sed potius* admirabile *cum littera* d *distinguatur* 29 sunt *Pomialowsky, sed ipse notaui: potius* sint; *uocabulum paene euanuit A*

48 Item dies enceniarum appellantur, quando sancta ecclesia, quae in Golgotha est, quam Martyrium uocant, consecrata est Deo; sed et sancta ecclesia, quae est ad Anastase, id est in eo loco, ubi Dominus resurrexit post passionem, ea die et ipsa consecrata est Deo. Harum ergo ecclesiarum sanctarum encenia cum summo honore celebrantur, quoniam crux Domini inuenta 2 est ipsa die. Et ideo propter hoc ita ordinatum est, ut quando primum sanctae ecclesiae suprascriptae consecrabantur, ea dies esset, qua crux Domini fuerat inuenta, ut simul omni laetitia eadem die celebrarentur. Et hoc per scripturas sanctas inuenitur, quod ea dies sit enceniarum, qua et sanctus Salomon consummata domo Dei, quam aedificauerat, steterit ante altarium Dei et orauerit, sicut scriptum est in libris Paralipomenon.

49 Hi ergo dies enceniarum cum uenerint, octo diebus attenduntur; nam ante plurimos dies incipiunt se undique colligere turbae non solum monachorum uel aputactitum de diuersis prouinciis, id est tam de Mesopotamia uel Syria uel de Egypto aut Thebaida, ubi plurimi monazontes sunt, sed et de diuersis omnibus locis uel prouinciis; nullus est enim, qui non se eadem die in Ierusolima tendat ad tantam laetitiam et tam honorabiles dies; saeculares autem tam uiri quam feminae fideli animo propter diem sanctum similiter se de omnibus 2 prouinciis isdem diebus Ierusolima colligunt. Episcopi autem, quando parui fuerint, hisdem diebus Ierusolima plus quadraginta aut quinquaginta sunt; et cum illis ueniunt multi clerici sui. Et quid plura? putat se maximum peccatum incurrisse, qui in hisdem diebus tantae sollennitati inter non fuerit, si tamen nulla necessitas contraria fuerit, quae hominem a bono

11 cf. II. Paralip. 7, 8

10 dies celebraretur *Cholodniak probante Bernardo* 12 edificauerat *A* 17 turbae] ubi *A* turbae *Cholodniak* actito *A* aputactitorum *Gamurrini* aputactitum *scripsi* 22 seculares *A* 23 sed et *A* sed et de *Gamurrini* se ex *Du Chesne, Origines du culte chrétien p. 500, et Cholodniak* se de *scripsi* 28 tante *A* 29 que *A*

proposito retinet. His ergo diebus enceniarum ipse ornatus 3
omnium ecclesiarum est, qui et per pascha uel epiphania, et ita
per singulos dies diuersis locis sanctis proceditur ut per pascha
uel epiphania. Nam prima et secunda die in ecclesia maiore,
quae appellatur Martyrium, proceditur. Item tertia die in
Eleona, id est in ecclesia, quae est in ipso monte, a quo
ascendit Dominus in caelis post passionem, intra qua ecclesia
est spelunca illa, in qua docebat Dominus apostolos in monte
Oliueti. Quarta autem die . . . . . .
. . . . . .

1 p̄posito *A*

PETRI DIACONI

LIBER DE LOCIS SANCTIS.

C = codex Casin. 361 s. XII

Incipit prologus Petri diaconi Casinensis ad Guibaldum Casinensem et Stabulensem abbatem in libro de locis sanctis.

Domino suo ac patri in Christo uenerabili Guibaldo, dei gratia sacri Casini montis abbati, Petrus Casinensis diaconus debitae obedientiae famulatum.

Quanto cupiditatis igne, pater in Christo uenerande, exarserim ac quali quantoue desiderio, ut uos omnipotens deus de aduersis eriperet, exoptauerim, ipsum deum inuoco testem, quem mentis abdita, quem conscientiae occulta non fallunt, qui et de ipsis animi motibus generis arbiter creditur futurus humani. Sed quia iuxta prophetae elogium in manu hominum non est uia eius, nec ab homine, sed a domino gressus hominis diriguntur, nostris id facinoribus exigentibus non est factum, quod humana auiditas concupiuit, sed quae deus arbiter meritis humanis competere iudicauit; nam cum omnium prauorum grassante impietate ecclesiae dei status cotidie labefactari cernatur et fere, ut ita dicam, nullus aduersus eos insurgit pro domo Israhel partim amore, partim timore saecularium potestatum: idcirco augustae memoriae dominus noster imperator Lotharius uestram beatitudinem in Casinensi cenobio abbatem instituit, ut ea, quae ad correctionem malorum et salutem bonorum attinent, sollicite ac diligenter pertractares et effrenatos refrenares ac superbos humiliares, quatenus recuperata iustitia et restaurata religione coetus ecclesiasticus sibi iuste ac misericorditer seruire ac pro Romani imperii statu dei omnipotentis clementiam exorare queat. Unde non immerito ab omnibus probis ac sapientibus

11 Ierem. 10, 23 12 Prouerb. 20, 24

1 dyaconi *C* 3 Cristo *C sic semper* 4 dyaconus *C* 16 crassante *C* grassante *Gamurrini*

diligeris ac ueneraris. Nam quis tanti uiri familiaritatem spernat, affabilitatem contempnat, industriam fugiat? Nam ut omittam cetera maxima et egregia uestri ingenii monumenta insignia, cunctos praecellentes Romani imperii sapientes Tulliana eloquentia superas et antecessorum uestrorum largam munificentiam omnibus horis momentisque praecellis. Tantis, inquam, et talibus uos cernens sertis redimitum et laureis decoratum itinerarium de locis sanctis a nobis utcunque exaratum et ex omnibus, ut ita dicam, libris collectum uestrae paternitati destinare curaui poscens id a uestra eminentia roborari; in quo rogo non dictantis ignauiam, sed materiam adtendatis utillimam, nec noui uos et incogniti hactenus aliquid in hoc itinerario edisciturOs, sed ea quae iam uiua uoce illis referentibus, qui ad sepulchrum Domini perrexerunt, edidicistis, uel ea, quae per uolumina diuersa librorum legistis, nos hic noueritis collegisse. Quae autem indeclinabilia et immania impedimenta a perfidis et scelestis utroque genu claudicantibus nobis obstiterint, non iam deum, uerum uos ipsos conscios, uos ipsos fideles inde clamauerim testes. Ceterum ad tantillum spatii, quod e largitate diuinae indulgentiae relictum est, istud opusculum caelesti munificentia edidi confidens nichilominus de deo de nostris aemulis quandoque nobis uictoriam collaturum. Sicut enim nunquam fit opus solidum, si artifex omnia, prout ratio poscit, non aptet, sic omnis scriptor manans multimoda uerbositate nullam habebit ualentiam edendi scripturam dulcedine refertam, prout Oratius strenuissimus orator in scriptis suis reliquid dicens:

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,

si postquam scribere conetur, materiam non rimetur. Iam uero Christo auspice huius proemii iste sit finis.

Explicit prologus. Incipit liber de locis sanctis.

---

27 Hor. Ars. Poet. 343

4 praecellentis *edd.* 12 actenus *C* 18 deum uerum, uos ipsos *edd.*, *interpunctionem mutaui* nos ipsos fideles *Riant* 25 fertam *C*, refertam *scripsi* 29 prohemii *C*

Bedae de locis sanctis libri cap. I et II usque ad uerba: ‚Perpaucae illic cisternae sunt.'

Anonymus: Sepulcrum uero Domini, de quo supra retulimus, est fabricatum in medio templi, templum uero in media ciuitate contra aquilonem non longe a porta Dauid. Post resurrectionem autem est ortus, in qua sancta Maria cum domino locuta est. Foris ecclesiam retro est medietas orbis, <de> quo loco dicit Dauid: 'Operatus es salutem in medio terrae'. Alius etiam propheta dicit: 'Haec dicit dominus: ista est Hierusalem in medio gentium posui eam'.

In Golgotha autem est pars ligni salutiferae crucis, in qua confixus est dominus, et titulum, quod est repositum in locello argenteo. Est illic et cornu, unde ungebantur reges, et annulum Salomonis.

Non longe autem a medietate mundi est carcer; ibi uero est alligatio, ibi prope et flagellatio ibique prope et spinis coronatio, ibi prope est dispolatio et uestimenti diuisio. In Caluaria autem, ubi crucifixus est Dominus, est mons scissus, et in ipso monte Caluariae ascenditur per gradus decem et septem, et ibi pendent lampades nouem cum singulis nappis argenteis. Subtus uero est Golgotha, ubi cecidit sanguis Christi super petram scissam.

Subtus autem monte Caluariae contra orientem est templum Domini ex alia parte ciuitatis, quem Salomon aedificauit. Quattuor portas habet: prima ab oriente, secunda ab occidente, tertia a meridie, quarta ab aquilone, quae habent significationem quattuor partium mundi, de foris uero octo angulos habet, per unumquodque angulum duodecim passus uoluitur. In medium templi est mons magnus circumdatus parietibus, in quo tabernaculum, illic et archa testamenti fuit, quae a Vespasiano imperatore destructo templo Romae delata est. A latere uero sinistro tabernaculi super saxum posuit dominus

8 Psalm. 73, 12 9 Ezech. 5, 5

7 de *addidi* 11 *et* 21 golgota *C* salutipherae *C* 21 ubi] ibi *Riant*

Iesus pedem suum, quando eum Symeon accepit in ulnis, et ita remansit pes sculptus, ac si in cera positus esset. Ab alio uero latere saxi est tabernaculus apertus, in quo per gradus uiginti duo descendunt. Ibi Dominus orabat, ibi et Zacharias sacrificabat. Extra templum locus est, ubi Zacharias filius Barachiae interfectus est. Super saxum in medio templi pendet candela aurea, in qua est sanguis Christi, qui per petram scissam descendit. Contra meridiem autem non longe templum Salomonis, in quo habitauit, constructum est, in quo sunt portae uiginti quinque; intus habet columpnas trecentas sexaginta duo, et subtus non longe cunabula Christi et balneum eius et lectum sanctae dei genitricis. Subtus templum Domini ab oriente est porta speciosa, unde Dominus intrauit sedens super pullum asinae. Ibi et Petrus claudum sanauit. Contra aquilonem est ecclesia sanctae Annae, ubi tribus annis beata Maria nutrita fuit. Prope uero est probatica piscina, quae quinque porticus habet.

Beda c. II a uerbis: 'In uicinia templi Bethsaida piscina' usque ad uerba: 'Unde putant ibi mediam esse terram.'

Anonymus: In ecclesia uero, quae dicitur sancta Syon, est thronus Iacobi fratris domini, qui iuxta templum sepultus est; in eo autem loco fundata est, ubi cenantibus apostolis post passionem hostiis clausis abparuit dominus. Prope uero illic est porta, de qua angelus Petrum eduxit. De templo uero, quem Salomon aedificauit, duae tantum pinnae permanent, quarum una, quae altior ualde est, ipsa est, in qua dominus temptatus est a diabolo, reliqua autem destructa sunt. In area uero Orne Iebusei templum constructum fuit. Prope autem portam effusus est sanguis Zachariae, filii Barachiae.

3 tabernaculum apertum *Riant* 9 abitauit *C* 11 quinque *Gamurrini, cum Riant disertis uerbis dicat* duo (*non* duas) *in codice legi* 23 hostiis] *secundum Riant in codice est:* postiis 27 dyabolo *C*

Bedae c. III et IIII usque ad uerba: ‚Habebat autem longitudinis octo pedes.'

Anonymus: Sudarium uero, cum quo Christus faciem suam extersit, quae ab aliis Veronyca dicitur, tempore Tiberii Caesaris Romae delatum est. Arundo uero, cum qua caput eius percussum est, et sandalia eius et lora, cum quibus ligatus est, et circumcisio eius et sanguis eius in basilica Constantiniana Romae uenerabiliter honorantur.

Bedae c. IIII a uerbis: ‚Aliud quoque aliquanto maius linteum' usque ad finem, c. V, c. VI.

Anonymus: Trans torrentem Cedron est spelunca et super eam ecclesia in eo loco, ubi quinta feria post cenam Saluatorem Iudaei comprehenderunt, qui locus est in capite uallis Iosaphat. In eadem uero ualle stetit palma unde pueri ramos tulerunt, quando clamauerunt Hosanna. Item in monte Oliueti est spelunca et in ea altarium, bene lucida, in qua solebat Dominus docere discipulos suos, supra quam speluncam est sancta ecclesia grandis et non longe est martyrium sancti Stephani. Inde non longe est locus, ubi orauit dominus, quando factus est sudor eius sicut guttae sanguinis. In itinere autem Bethaniae uicus est, de quo adducta est asina.

Bedae c. VII exceptis ultimis uerbis: ‚Titulo nominis eius usque hodie designatum.'

Anonymus: Piscina uero, ubi exprobrauit Rabsaces, iuxta Bethleem est. Iuxta ostium autem speluncae puteus est, unde aquam concupiuit Dauid. In ualle etiam, quae in Bethleem est, sunt memoriae regum Iuda. Non longe autem inde est ecclesia, quae appellatur Ad Pastores, ubi nunc est uiridarium grande, clausum parietibus diligenter per girum et est ibi

7 et sanguis eius *om. Gamurrini* 16 lucidum *C* lucida *scripsi coll. 110, 1; 112, 16* 18 martirium *C* 19 orauerit *C* 21 betanie *C* 29 grandem *C*

spelunca lucidissima habens altarium in eo loco, ubi pastoribus, cum uigilias haberent, apparens angelus annunciauit eis Christi natiuitatem.

In Anatho autem est turris, in qua lamentauit Ieremias propheta, distat autem ab Hierusalem miliario quarto. Miliario uero ab Hierusalem duodecimo est sepulcrum sancti Amos prophetae, qui locus appellatur Thecue. In quo itinere contra mons est, quem excauauit Erodes et fecit sibi palatium super heremum contra mare mortuum. In Thamnatsare est sepulcrum sancti Iesu filii Naue; ibi sunt et gladii petrini, unde circumcisi sunt filii Israel secundo; ecclesia uero ibi constructa est, distat autem ab Hierusalem miliariis uiginti. In alio autem monte ad miliarium secundum est ecclesia, ubi requiescunt corpora sanctorum Eleazari et Finees. Miliario uero nono ab Hierusalem in loco, qui dicitur Cariathiarim, ubi fuit archa domini, ecclesia illuc constructa est.

Bedae c. VIII.

Anonymus: In uicesimo autem quarto miliario ab Hierusalem iuxta Ebron est fons, in quo baptizauit Philippus apostolus et euangelista eunuchum Candacis reginae. In loco uero, qui appellatur Terebinthus, ubi apparuerunt tres angeli Abrahae, est puteus Abrahae optimus et speluncae duae lucidissimae, ubi habitauit; nam et altarium ibi positum est et ante se ecclesiam habet. Non longe autem inde mons est, usque quo deduxit Abraham angelos euntes in Sodomis. Intus uero in Ebron domus consistit Dauid, unde adhuc aliqua pars stat; nam cubiculum, ubi mansit, usque hodie ibi ad orationem curritur. Non longe autem ab Ebron ad passus trecentos in loco, qui dicitur Abramiri, est domus Iacobi, ubi ecclesia sine tecto constructa est. Inde uero ad passus quinquaginta est sepulchrum sancti Chaleph. Item Abramiri uinea est, in qua

8 supra *Gamurrini* 9 thamnalsare *C* 11 filii Israel. Secunda *perperam Riant, correxit Gamurrini* secundo *C* 12 miliari *C* 23 abitauit *C* 24 abet *C* 27 odie *C* 28 *ante* longe *om.* non *Gamurrini*

est spelunca, ubi requiescunt corpora undecim filiorum Iacob; ossa autem Ioseph separatim sepulta in sua ecclesia sunt. Non longe uero ab Ebron est sepulchrum Abner filii Ner.

Bedae c. VIIII, X, XI, XII, XIII.

Anonymus: Qui autem ad Iordanem ire ab Hierusalem desiderat, per montem Oliueti descendit. A monte Oliueti Christus ascendit ad celum et ibi fecit Pater noster. Mons autem Syon a meridie est; ibi obiit sancta Maria et ibi dominus coenauit cum discipulis suis et ibi misit spiritum sanctum super discipulos. In ecclesia uero, quae est in Bethleem, est mensa, in qua comedit sancta Maria cum tribus regibus Christum dei filium requirentibus. Columpnae sunt intus ipsam ecclesiam sexaginta quadtuor; ibi requiescunt pueri pro Christo ab Erode interfecti.

Fundamenta uero murorum urbis Iericho, quos subuertit Iesus filius Naue adhuc ex parte parent. Arbor uero sycomori, in qua ascendit Zacheus, stat iuxta domum Raab. Non longe autem ab Iericho est locus, unde Helias raptus est in celum. Trans Iordanem uero sunt montes excelsi ualde, inter quos est altior unus, qui uocatur Nabau, in quo ascendit Moyses, quando uidit terram repromissionis, et mortuus est. Gabaon non longe est ab Hierusalem, quam expugnauit Iesus. Emmaus autem, ubi dominus cum discipulis suis post resurrectionem comedit, sexaginta stadiis ab Hierusolimis distat. In turre autem Cades domus fuit Iacob, cuius fundamenta usque hodie parent.

In Galilea autem est uilla Some, de qua fuit Abisac Sunamitis et mulier, in cuius domo mansit Elyseus, quae domus usque hodie permanet. A monte uero Hermon, qui excelsus ualde est, omnis Galilea uidetur, * in quibus nichil pulchrius est; nam cum sit planities grandis, aliud nichil est nisi uineae et oliueta.

Ibi autem ager est, in quo Dominus cum discipulis suis

16 sicomori *C* 27 elizeus *Riant* 30 pulcrius *C*

comedit; ibi lapis est, in quo cubitum fixit Dominus, qui usque hodie uidetur. Non longe uero ab eodem monte fons est, quem Saluator benedixit, qui fons ad omnes infirmitates ualet.

In uilla uero Naym in domo uiduae, cuius filius resuscitatus est, nunc ecclesia est; sepultura autem, in qua ponere eum uolebant, usque hodie est.

In Nazara uero est hortus, ubi Dominus fuit, postquam reuersus est de Egypto.

Bedae c. XIIII.

Anonymus: Duo autem miliaria ecclesia ista distat ab eadem uilla, quae olim dicta est Sychem. A longe uero ab eadem ecclesia passus quingentos est ecclesia, in qua requiescit sanctus Ioseph.

Bedae c. XV.

Anonymus: Spelunca uero, in qua habitauit, magna est et lucidissima, ubi est positum altarium, et ibi intra ipsam speluncam est locus, unde aquam tollebat. In eadem autem ciuitate, ubi fuit synagoga, nunc est ecclesia, ubi dominus legit librum Ysaiae. Foris autem castellum fons est, unde aquam sumebat Maria.

Bedae c. XVI.

Anonymus: Valde autem est excelsior et altior quam Hermon; nam et Galilea omnis et mare Tyberiadis inde appareret; contra se uero positi sunt montes utrique.

In Endor est domus pythonissae, ad quam fuit Saul nocte, de qua domo adhuc fundamenta parent. In Tyberiadis in eo loco nunc ecclesia est, in qua domus fuit apostolorum Iacobi et Iohannis. Ibi etiam iuxta mare Tyberiadis est, super quam dominus pedibus ambulauit. In Capharnaum autem ex domo

1 fecit *perperam Gamurrini* 7 ortus *C* 15 abitauit *C* 16 altare *Riant* 18 sinagoga *C* 25 faul *C* 28 quem *Gamurrini* 29 pedibus *om. Gamurrini*

apostolorum principis ecclesia facta est, cuius parietes usque hodie ita stant, sicut fuerunt. Ibi paraliticum Dominus curauit. Illuc est et synagoga, in qua Dominus daemoniacum curauit, ad quam per gradus multos ascenditur; quae synagoga ex lapidibus quadratis est facta. Non longe autem inde cernuntur gradus lapidei, super quos Dominus stetit.

Ibidem uero super mare est campus herbosus, habens foenum satis et arbores palmarum multas et iuxta eas septem fontes, qui singuli infinitam aquam emittunt, in quo campo Dominus de quinque panibus et duobus piscibus populum satiauit. Sane lapis, super quem Dominus panem posuit, est factum altarium, de quo lapide nunc frustra tollunt uenientes pro salute sibi et prodest omnibus. Iuxta cuius ecclesiae parietes uia publica transit, ubi Mattheus apostolus theloneum habuit. Inde in montem, qui iuxta est, est specula, in qua ascendens beatitudines dixit Saluator. Non longe autem inde est synagoga, quam Saluator maledixit; nam cum transiret Saluator et illam Iudaei fabricarent, interrogauit eos dicens: 'Quid facitis?' et illi: 'Nihil'. Et Dominus: 'Ergo si nihil est, quod facitis, nihil erit semper'. Quod usque hodie ita permanet. Postmodum enim, quotiens uoluerunt illam Iudaei fabricare, quidquid per diem faciebant, per noctem diruebatur et mane semper in ea mensura inueniebatur fabrica eius, in qua fuerat tunc, quando maledicta est. Inde autem non longe sunt montes Gelboe, ubi est et uicus Gebus, ubi mortui sunt Saul et Ionathas. In Iezrael autem uinea, quae fuit Naboth, nunc puteus tantum est; ibi et fundamenta turris usque hodie apparent. Sepulchrum uero Iezabel usque hodie ab omnibus lapidatur. Non longe autem a ciuitate est mons, in quo sedit Helias propheta, quando eum persequebatur Iezabel. A longe autem est pars montis Carmeli; est locus, ubi Helias altarium Domini consecrauit. Sebastia, quae olim Samaria dicta est, continet ecclesiam, in qua requiescit corpus

1 qui *Gamurrini* cuius *Riant* 11 *fortasse:* de lapide 12 frustra = frusta *cf. Krit. Bem. zu Siluia p. 11* non frustra *Riant et Gamurrini cum apographo Neapolitano* 15 spelunca *C* specula *ipse conieci* 31 altare *Gamurrini*

sancti Iohannis baptistae et Helisei et Abdiae. In secundo autem miliario mons est altissimus, in quo sunt duae speluncae lucidissimae, in quarum una absconditi sunt prophetae sub Iezabel, in altera autem sedit sanctus Helias. Miliario autem uigesimo a Sychem est templum destructum in Silo, ubi est et sepulchrum Heli sacerdotis. In Bethel autem, ubi constructa est ecclesia in eo loco, ubi Iacob, dum iret in Mesopotamiam, uidit scalam in celum usque tendentem, ibi est etiam et sepulchrum prophetae, qui prophetauit aduersus Ieroboam. Miliario autem uicesimo secundo ab Hierusolimis inter Socchot Iudaeae et inter Zecara Mahel occidit Dauid Goliam Philisteum. In Eleutheropoli autem loco Bycoyca, in qua est sepulchrum Abacuc prophetae. Ab Eleutheropoli autem quintodecimo miliario est sepulchrum sancti Hesdrae prophetae in loco, qui dicitur Asoa, et in miliario tertio in loco, qui dicitur Chariassati, quod ante dictum est autem Morastites, est sepulchrum sancti Micheae prophetae.

Taphnis est posita super ripam fluminis Nili; ibi est palatium Pharaonis, ubi sanctus Moyses pro filio filiae Pharaonis habebatur; ibi etiam et capitanei sunt, ubi sanctus Moyses coram Pharaone mirabilia fecit.

Bedae c. XVIII.

Anonymus: Memphis uero adhuc palatium continet, ubi sanctus Ioseph frequenter ingrediebatur. Inde ad miliarium sextum contra ripam fluminis Nili est thronus Moysi et Aaron; sunt autem praedicti throni in monte excelso, ubi sunt duae turriculae, quae per gradus plurimos ascenduntur; una earum habuit tectum, alia autem sine tecto est. Ibi ascendebat Moyses, quando loquebatur filiis Israhel, cum deprimerentur, in alia uero orabat. Subtus autem in circuitu campus est, ubi filii Israhel lateres faciebant. Inde autem ad mille passus uilla est

2 in quibus *C* 10 zochchot *C* 11 phylisteum *C* eleuteropoli *C* 13 eleuteropoli *C* 19 pro filio—sanctus Moyses *om. Gamurrini* 28 *fortasse* habet

supra ripam fluminis, ubi sancta Maria cum Domino fuit, quando in Egyptum perrexit. Inter Memphis uero et Babilonia milia sunt duodecim, ubi sunt pyramides plurimae, quas fecit Ioseph ad frumenta recondenda. Eliopolis distat a Babilonia milia duodecim. In medio autem huius ciuitatis est campus ingens. in quo est templum Solis, et ibi est domus Petefrae. Inter domum autem Petefrae et templum est domus Asennec. Murus autem interior intra ciuitatem est antiquior lapideusque * tantummodo templum cum domo Asennec et domo Petefrae. Ibi uero est et uiridarium Solis, ubi columna est grandis, quae appellatur Bomon, in qua Phoenix post quingentos annos residere consueuit.

Egyptus autem cum sit ubertissima, loca tamen, quae tenuerunt filii Israhel, sunt meliora. Pars Arabiae, quae iungitur Palestinae, inaccessibile iter habet; nam licet mansionibus quindecim a . . . eat, loca tamen ipsa sine aqua sunt.

Ab Hierusalem autem usque ad montem sanctum Syna sunt mansiones uiginti duo. Pelusius uero metropolis est prouinciae Augustamnicae, Augustamnica autem prouincia in Egypto est. A Pelusio autem usque ad montem Syna sunt mansiones duodecim. Antequam uero peruenias ad montem sanctum Syna, occurrit castrum Clesma super mare rubrum, ubi filii Israhel sicco pede transierunt mare. Vestigia autem currus Pharaonis in mediis arenis parent usque in sempiternum. Rotae autem ipsae inter se multo plus habent quam currus temporis nostri, qui nunc in Romano imperio fiunt; nam inter rotam et rotam uiginti et quatuor pedes seu amplius fuerunt, orbitae autem ipsae habent binos pedes in lato. Vestigia uero currus Pharaonis usque ad mare accedunt, ubi tamen ingressus est in mare, dum uult filios Israhel comprehendere. In

2 memphys *C* 4 elyopolis *C* 10 ibi *Riant* ubi *Gamurrini* 11 fenix *C* 13 aegypti autem cum sint ubertissima loca *Gamurrini* 16 interiaceat *Riant* 19 Auguste Nicee *perperam Riant* augusta nycaaim *C* 22 sanctum *om. Gamurrini* 24 hodiernum *conieci cf. p. 116, 2* 25 abent *C* distant *coni. Riant*, parent *Gamurrini* 27 eo *C* seu *conïcci* 28 abent *C* 29 accedit *C* accedunt *Gamurrini* autem *C* tamen *scripsi*

eo autem loco, in quo ingressi sunt filii Israhel in mare, id est, quousque Pharaonis orbitae parent in hodie, duo signa posita sunt, unum in dextro et aliud in sinistro, item ac si columellae factae sunt. Locus autem ipse non longe a castro est, id est de Clesma.

Clesma autem ipsa in ripa est, id est super mare; nam portus est ibi clausus, qui intro castro ingreditur mare, qui portus mittit ad Indiam uel excipit uenientes naues de India; alibi enim nusquam in Romano solo accessum habent naues de India nisi ibi. Naues autem ibi et multae et ingentes sunt; quare portus famosus est pro aduenientibus ibi mercatoribus de India. Nam et ille agens in rebus, quem logotetem appellant, id est, qui singulis annis legatus ad Indiam uadit iussu imperatoris Romani, ibi ergo sedes habet, et naues ipsius ibi stant. Hic est locus, ubi peruenerunt filii Israhel fugientes a Faraone, quando de Egypto profecti sunt; hoc autem castrum postmodum ibi positum est pro defensione et disciplina pro incursione Saracenorum.

Locus autem ipse talis est, ubi totum heremi sint, id est campi arenosi, excepto monte illo uno, qui incumbit in mari, in cuius montis latere ex aduerso conligitur marmor porphyreticum; nam ex eo dicitur appellari mare rubrum, quod hic mons, qui per spatium grande super mare rubrum iacet, rosseum lapidem habeat uel porphyreticum, nam et ipse mons quasi rosseo colore est. Qui tamen mons fuit in dextro filiis Israhel fugientibus de Egypto, ubi tamen coeperunt se ad mare appropinquare; nam uenientibus de Egypto ad dexteram partem ipse mons est erectus ualde et excelsus satis ac si paries, quem putes manu hominum excisum esse. Ipse autem mons aridus est penitus, ita ut nec fruticem in se habeat. Filii autem Israhel exeuntes de Ramesse primum per medias arenas errando ambulauerunt; cum uero

1 mari *C* 3 idem *C* item *scripsi* 7 qui—mare *om. Gamurrini* 12 logotetema *C* 13 ligatus *C* 14 ibi stant ipsius *Gamurrini* 19 totus heremi hesint *C* totum heremum hesit in campo arenoso *mutat Riant* 22 quia *Gamurrini* 29 excissum *C*

ad mare rubrum appropiauerunt, tunc mons, de dextro illis qui apparebat, in proximo factus est; et iungentes se ipsi monti perueniunt ad mare, latus autem montis illius excelsi de dextro illis ueniebat et mare de sinistro; tunc subito euntibus eis ante ipsos apparuit locus ipse, ubi mons in mare iungebat, immo ingrediebatur, ut promontoria faciunt. Campus autem ipse, ubi filii Israhel nocte illa manserunt cum Moyse, infinitus est et planities eius ingens. Distat uero locus, ubi incumbit mons in mare, a castro Clesma passus quingentos. Inter castrum autem et ipsum montem medius est locus a promontorio montis, ubi ingressi sunt filii Israhel in mare et Pharao post eos. Traiectus autem, ubi transierunt sicco pede mare rubrum, habet octo milia passus in lato.

Mare autem rubrum non ob hoc habet nomen, quia rubra est aqua aut turbulenta, sed adeo est limpidus et perlustris et frigidus ac si mare Oceanus. Ibi elecesse nimii saporis et suauitatis sunt. Omne autem genus piscium in eodem mare sunt tanti saporis ut pisces maris Italici. Deinde omnia, quaecunque de mare desiderari solent, illic ad cibum habundant. Ibi sunt bucchinae et conchylii diuersa genera, sfondili uero et cocleae diuersae et ingentes; per litus autem eius diuersae res iacent, sed maiores et pulchriores quam in nullo mari. Corallum uero in eodem littore plurimum est, ipse autem mare rubrum pars Oceani est.

Desertum uero Sur heremus est infinitae magnitudinis, quantum potest unquam homo conspicere, et arena solitudinis illius inaestimabilis, ubi triduo ambulauerunt sine aqua. A deserto autem Sur usque ad Maran est mansio una per ripas maris. In Maran uero arbores palmarum paucissimi sunt; sunt illic et duo fontes, quos indulcauit sanctus Moyses. Inde autem per triduum de sinistro heremus est infinitus usque in locum,

6 iungebat] *fortasse* incumbebat ubi promontoria *perperam Gamurrini* 12 cum eis *Gamurrini* 13 abet *C* 15 prelustris *C* 16 miri *Gamurrini* 18 ytalici *C* 20 fondili *C* 22 pulcriores *C* 26 unquam *om. Gamurrini* 28 ripam *Gamurrini*

qui dicitur Arandara; Arandara autem est locus, qui appellatus est Helim. Ibi fluuius currit, qui tamen tempore aliquo siccatur, sed per ipsius alueum siue iuxta ripam ipsius inueniuntur aquae. Herba uero illic satis habundat, arbores autem palmarum illic plurimae sunt. A transitu autem maris rubri, id est Sur, non inuenitur tam amoenus locus cum tanta et tali aqua et tam habundante nisi istum. Inde ergo media mansio iuxta mare est.

Demum uero apparent duo montes excelsi ualde, a parte uero sinistra, antequam ad montes uenias, locus est, ubi pluit Dominus manna filiis Israhel; montes uero ipsi excelsi et erecti ualde sunt. Ab alia uero parte montium uallis planissima est ac si porticus, ducentos passus uallis ipsa in latitudine habens. Ab utroque autem latere uallis montes ipsi excelsi et erecti sunt. Ubi autem montes aperti sunt, est uallis sex milibus passibus lata, longitudinis autem satis plus habet. Montes uero toti per girum excauati sunt, taliter autem factae sunt criptae illae, ut, si suspendere uolueris uela, cubicula pulcherrima sint; unumquodque autem cubiculum est descriptum litteris hebraeis. Aquae etiam ibi bonae et habundantes satis in extrema ualle sunt, sed non quales in Helim. Locus uero ipse uocatur desertus Pharan, unde missi sunt exploratores a Moyse, qui considerarent terram; ab utrisque uero partibus locus ille munitus est montibus. Non fert autem locus ille agros aut uineas nichilque aliud illic est nisi aqua et arbores palmarum.

Prope uero ad uicum Faram ad mille quingentos passus coangustantur montes illi, ut uix triginta passibus lata ibi sit uallis illa. Ibi appellatur locus ille Raphidin, ubi Amalech occurrit filiis Israhel, et ubi murmurauit populus pro aqua, et ubi Iethro socer Moysi ei occurrit. Locus uero, ubi orauit Moyses, quando Iesus expugnauit Amalech, mons excelsus est ualde et erectus, imminens super Faran; ubi autem orauit Moyses, ecclesia nunc constructa est. Locus autem ipse, quem-

10 est *om. Gamurrini* 22 Pharon *Riant cum codice, ut uidetur*
28 Amalech *Riant* Hamalech *Gamurrini*

admodum sedit et quemadmodum lapides sub cubitum habuit, hodie paret. Ibi etiam Moyses deuicto Amalech altare Domino aedificauit. In tantum autem locus iste [quo]usque ad quingentos passus erectus est, ac si per parietem subeas. De Faran uero usque ad montem sanctum Syna milia triginta quinque. Porro in Aseroth adhuc apparet, quemadmodum fuit de lapide uallum ipsum, ubi habitauerunt filii Israhel, cum reuerterentur a monte dei. Throni etiam tres ibi sunt de lapidibus facti modice in editiori loco, unus Moysi, reliqui uero Aaron et Iethro. Cella autem, ubi separata fuit Maria Moysi soror, usque hodie super terram duos pedes eminet.

Ab Aseroth autem usque ad montem sanctum Syna inter montes ad dexteram et sinistram totum per uallem ipsam monumentis plenum est. Prope uero montem sanctum in loco, qui appellatur sepulcra concupiscentiae, totum sepulcris plenum est. Antequam uero peruenias ad montem Syna, sunt sex montes, qui faciunt uallem infinitam, planissimam et ualde pulchram. Trans uallem uero ipsam apparet mons sanctus Syna. Locus autem, ubi se montes aperiunt, iunctus est cum eo loco, ubi sunt sepulcra concupiscentiae. A loco autem, unde uidetur, usque ad montem Syna sunt per uallem ipsam quatuor milia passuum. Vallis autem ipsa ingens ualde est, iacens sub pedibus montis dei, quae habet in longitudine passus sedecim milia, in latitudine autem quatuor milia. Qui uult ergo ad montem sanctum pergere, per transuersum ad uallem illam deambulat. Haec est autem uallis ingens et planissima, in qua filii Israhel commorati sunt, quando Moyses fuit in montem quadraginta diebus et quadraginta noctibus. Locus autem, ubi factus est uitulus, usque hodie ostenditur, nam lapis grandis ibi fixus stat. Haec ergo uallis ipsa est, in cuius capite ille locus est, ubi sancto Moysi locutus est deus in rubo de igne. Ab uno autem latere optimus est ascensus in montem et ab alio descensus; per

2 parent *Riant* Hamalech *Gamurrini* 3 ipse usque *Gamurrini*
7 abitauerunt *C* 8 ibi *om. Gamurrini* 24 ad *om. Gamurrini*
25 ipsam *Gamurrini*

medium autem uallis transuersatur et sic ad montem dei peruenitur. Mons uero ipse in giro quidem unus esse uidetur, intus autem plurimi sunt, sed omnes illi unus mons Syna appellatur. Specialis autem ille mons est, in cuius summitate est ille locus, ubi descendit maiestas dei, qui mons in medio omnium montium est. Et cum omnes, qui per girum sunt, excelsissimi sint, tamen ipse ille medianus. in quo descendit maiestas dei, tanto altior est omnibus illis, ut, cum quis ascenderit in illo, prorsus omnes illi montes, quos excelsissimos uiderit, ita sub monte uidentur Syna ac si colliculi. Mons autem cum omnibus altior sit ille medianus. qui specialiter Syna dicitur, tamen uideri non potest, nisi ad propriam radicem illius ueneris, ante tamen quam eum subeas; nam posteaquam ex eo descenderis, inde et de contra illum uides, quod, anteaquam in eum ascendat, facere non poterit. Montes uero, qui in circuitu sunt, cum maximo labore ascenduntur, quoniam non ascenduntur per girum in cocleis, sed directe ascenduntur ac si per parietem et directe descenduntur. In uertice autem montis Sina, ubi lex Moysi data est. ecclesia parua constructa est. In summitate uero montis illius nullus habitat, nichil est enim ibi aliud nisi sola ecclesia et spelunca, in qua habitauit sanctus Moyses. Mons uero ipse totus petrinus est, ita ut nec fruticem habeat. De summitate uero montis mediani ita subtus uidentur esse illi montes excelsissimi quasi colliculi. A uertice autem montis Syna Egyptus, Palestina, mare rubrum, mare parthenicum, quod mittit Alexandriam, nec non et fines Saracenorum uidentur.

In monte uero Choreb, qui eidem monti coniunctus est, est ecclesia et ante ecclesiam spelunca, in qua latuit sanctus Helias sub Achab. Ostenditur ibi etiam altarium lapideum, quem posuit ipse sanctus Helias ad offerendum deo. Non longe autem inde est locus, ubi stetit sanctus Aaron cum septuaginta senioribus. In eo loco tectum non est, petra tamen

5 qui mons—maiestas dei *om. Gamurrini* 13 eum *om. Gamurrini*
20 uero *Gamurrini* autem *Riant*

ingens per girum habens planitiem supra se, ubi illi steterunt; in medio autem lapideum altarium est. In capite uero uallis, quae monti subiacet, ibi ecclesia est in eo loco, ubi locutus est Dominus Moysi in rubo, qui rubus usque hodie uiuit et mittit uirgulta; ibi ergo aqua est optima. Ostenditur etiam in ipsa ualle, qualiter unusquisque habitationes habuerant, de quibus habitationibus usque in hodiernum diem fundamenta parent, quemadmodum fuerunt lapidibus circumdata. Ibi etiam est locus, ubi tabernaculum foederis primitus fixum est. Ab alia uero parte inter montes exitur et incipitur iam iuxta mare ambulari, ita ut subito per aquam maris ambules, subito etiam in quingentos passus per arenam ambulatur heremi; uia enim illic penitus non est, sed qui ibidem ambulant, in locis et locis signa ponunt, ad quae signa per diem ambulant, nocte autem signa cameli attendunt.

A mare autem rubro usque ad Arabiae ciuitatem mansiones quatuor sunt. Filii autem Israhel, quando egressi sunt de Egypto, quantum ibant dextra, tantum redibant sinistra; quantum denuo in ante ibant, tantum denuo retro reuertebantur, et sic fecerunt ipsi . . . . .

1 ingens est *Gamurrini* 6 habuerat *Gamurrini* 11 ambulare *Riant* 14 ad quod signum *C* 16 autem *om. Riant* 19 in ante] sinistra *perperam Gamurrini* 20 *Riant adnotat: C pauca addit, quae abraso codice legi non possunt.*

EVCHERII,

QVAE FERTVR,

DE SITV HIERVSOLIMITANAE VRBIS ATQVE IPSIVS IVDAEAE

EPISTOLA AD FAVSTVM PRESBYTERVM.

E = cod. Escorial. R. II s. VIII.
P = cod. Parisinus 13348 s. VIII.
V = cod. Vaticanus 636 s. XIII.

Fausto presbytero insulano Eucherius episcopus.

Hierusolimitanae urbis situm atque ipsius Iudaeae, ut mihi uel relatione cognitus erat uel lectione conpertus, breuiter amplexus sum breui et ipsum praefatione indicans, quia opusculo non diffuso nequaquam esse diffusam praefationem decet. Vale in Christo, decus et praesidium meum.

Hierusalem ab Aelio Adriano Aelia uocitatur, nam post subuersionem Titi conditoris Aelii nomen cum opere suscepit. Natura loci edita adeuntibus eam qualibet ex parte haut dubie ascendendum erit, diutino quippe, sed molli tractu adsurgit. Situs ipse urbis paene in orbem circumactus est non paruo murorum ambitu, quo etiam montem Sion quondam uicinum iam intra se recipit, qui a meridie positus pro arce urbi supereminet. Maior ciuitatis pars infra montem iacet in planitie humilioris collis sita.

Mons Sion latere uno, quod aquilonem respicit, clericorum religiosorumque habitationibus sequestratur, cuius in uertice

A + ω. In n̄e dn̄i nr̄i ih̄u x̄pi. Incipit opusculum sancti Eucherii episcopi de situ hierosolimae uel iudae *E* Epistola Eucherii episcopi ad Faustum presbyterum *V titulus deest P* 1 Faustino *EV* 2 urbis hierosolimę *E* hierusolymitanae urbis *V* 3 uel *om. PV* agnitus *PV* compertus *EV* brebiter *E* 4 brebi et ipsum *E* breuique ipsum *V* breui id ipsum *P* p̄facione *V* 5 defusione quamquam *P* 6 decus et praesidium meum *om. E* 7 helio *E* hadriano *V* helia *E* uoci . . . ur *E* 8 aeliae *P* helii *E* 9 aedita *P* adeuntibus] adeuntibi *P* aiunt *V* eam] eum *E om. V* aut dubiae *P* 10 molliter tracto *P* assurgit *V* 11 urbes *P* pene hinc in *E* urbem *P* est *om. PV* parbo *E* 12 syon, *sic semper V* 13 quia a *E* oppositus *E* arche *E* archae *P* urbis *EP* 14 ciuitates *P* infra] suptu *E* planiciem *PV* planitiae *E* 15 umilioris *E* 16 quo *E* aquilone excipit *P* 17 religiosoremque *P* frequentatur *P* uerticem *P*

planitiem monachorum cellulae obtinuerunt ecclesiam circumdantes, quae illic fertur ab apostolis fundata pro loci resurrectionis dominicae reuerentia, eo quod ibi promisso quondam per Dominum paracleto repleti sunt spiritu.

Celebriores tres sunt portarum exitus, unus ab occasu, alter ab oriente, tertius a septentrione ingressis a septentrionali parte urbem.

Primum de locis sanctis pro conditione platearum deuertendum est ad basilicam, quae Martyrium appellatur, a Constantino magno cultu nuper extructam. Dehinc cohaerentia ab occasu loca uisuntur Golgotha atque Anastasis; sed Anastasis in loco est resurrectionis, Golgotha uero medius inter Anastasim ac Martyrium locus est dominicae passionis, in quo etiam rupis apparet illa, quae quondam ipsam adfixo Domino crucem pertulit. Atque haec tamen extra montem Sion posita cernuntur, quo se ad aquilonem deficiens loci tumor porrexit.

Templum uero in inferiore parte urbis in uicinia muri ab oriente locatum magnificeque extructum quondam miraculum fuit, ex quo parietis unius in ruinis quaedam pinna superest reliquis a fundamentis usque distructis. Paucae illic cisternae in usum

1 planiciem *P* monacorum *E* cellolae *P* optinuerunt *EV* obtenuerunt *P* circundantes *V* 2 quae] que *P* quia *V* ut fertur *PV* ab *om. E* fundata *in rasura E* loci surrexit ref&tatus *E* 3 ob quod *V* ibi *om. PV* promissum quondam *PV* quondam promisso *E* 4 deum *E* paraclito *E* paraclyto *V* repleti *cum correctura E* 5 caelebriores *P* 6 septentrione ingressis a *om. PV* septentrionale *P* septētnali, *corr. l. m. V* 7 urbis *PV* 8 de] e *E* diuertendum *EV* 9 uaselicam *E* martirum *E* martyrum *P* 10 nuper *om. PV* coherentia *P* 11 loca *om. V* golgota *P* atque] et *E* anasthasis *bis E* 12 locu est dm̄ce res. *E* anastasin *P* anastasis *E* 13 martirum *E* 14 aparet *E* illa *om. PV* condam *E* ipsa *E* apsam *V* adfixa *E* afixo *P* affixo *V* domini *E* domino corpore *PV* 15 adque *E* positae *PV* cerununtur *E* 16 difficiens *P* porregit *P* porrigit *V* 17 inferiori *EV* in uicinia] inuina *E* 18 instructum *E* conda *E* 19 ex co *E* parietes *P* ruinas *PV* 20 a fundamenta *P* ad fundamenta *V* destructis *V* usus *E*

aquarum ostenduntur in ea parte ciuitatis, quae ad septentrionem tenditur.

Vicina templo Bethsaida piscina gemino apparet insignis lacu, quorum alter hibernis plerumque impletur imbribus, alter rubris est discolor aquis.

Ab ea fronte montis Sion, quae praerupta rupe orientalem plagam spectat, intra muros atque ad radices collis fons Siloa prorumpit, qui alternante aquarum accessu in meridiem fluit. Iuxta murum Hierusalem uel templi ab oriente Geennon occurrit, quae uallis Iosaphat uocatur, a septentrione in austrum porrecta, per quam Cedron torrens, si quando pluuiarum aquas recipit, decurrit.

Circumiecta Hierusolimitanae urbis aspera ac montuosa cernuntur, quae etiam montem Oliueti mille a se discretum passibus in orientem prospectat. Duae in eo ecclesiae celeberrimae habentur, una in eo fundata loco, in quo Dominus ad discipulos habuisse sermonem, alia in illo loco, de quo in caelum ascendisse traditur.

Sex milibus ab Hierusolima Bethlem in meridiano latere secedit, quae humili muro et absque turribus angustissimo spatio circumdatur, ubi praesepe Domini exornatum insuper argento atque auro fulgenti cella ambitur.

1 ciuitates que *P* 2 ostenditur *E* in uicinia templi ostenditur *V* 3 templi *P* betsaida *P* Bethesda *Tobler* piscina *om. V* apparit ut signis *P* 4 corum *E* 5 rubri et aquis decolor *E* 6 rupta *EP* 7 exspectat *PV* infra *V* adque ad radices *E* atque in radicibus *P* atque radicibus *V* silua *P* 8 alternantia *E* 9 muros iherusalem *E* geeñon *E* quae *om. V* 10 nullis *P* uocatur *om. PV* septentrionali *E* austum *V* porrectum *E* 11 Cedron *om. V* turrens *P* plubiarum *E* recepit *P* 13 hierosolimitane urbi *E* ac] et *PV* 14 olibeti *E* oliuiti *P* 15 due *E* aecclesiae *V* caeleberrime *P* 16 abentur *E* eodem *PV* quod *P* 17 discipulos suos *PV* habuisse dicitur *PV* alio *E* altera *PV* illo *om. PV* loco *om. E* in caelum] caelum *PV* in celo *E* 19 hierosolyma *E* bethleem ab hierusolima *P* bethleem ab hierosolimam *V* 20 umili *E* 21 spacio *P* presepi *P* exornatu *P* exornato *V* 22 adque *E*

Hiericho uero ab Hierusolima in orientem aestiuum decem et octo milibus excurrit. Iordanis quoque ab eadem caeli parte Iudaeae terrae praetenditur, quarto et uicesimo lapide ab Aelia separatus, qui primum mare Tiberiadis intersecans atque ex hoc mergens largis deinde ac placide fluentibus aquis in mare mortuum conditur, quod mare Hierusolimam uiginti circiter milibus respicit.

Chebron ciuitas quondam gigantum lapide ferme uicesimo et secundo ab Hierusalem infra meridianam plagam distat.

Mare magnum nusquam uicinius quam circa Ioppen oppidum possidet, quod quadraginta ab ea in occasum aestiuum milibus abest.

Longitudo uerum terrae Iudaeae a Dan usque Bersabee praetenditur ab aquilonali plaga in meridiem producta. Dan quippe uicus exiguus est in exterioribus Iudaeae, quae septentrionalem partem contuentur, in quarto a Paneade miliario Tyrum pergentibus, de quo Iordanis erumpens a loco nomen sortitus est. Ior uero Ebraei fluuium appellant. Ceterum Bersabee, ut supra diximus, ad austrum uergens uicus est maximus uicesimo a Chebron miliario.

Igitur longitudo siue etiam latitudo Iudaeae quanta sit,

1 hiericо *E* hierosolima *EV* hierusolimam *P* oriente aestiuo *V* estibum *E* XCII *P* 2 iordannis *E* iordanes *P* 3 iude terrae *E* iudeae terrae *PV* IIII. et XV. *PV* 4 helia *E* elia *V* seperatus *P* separatur *EV* primo *E* tuberiadis *P* tyberiadis *V* insecans *PV* adque *E* 5 placidis *PV* 6 Hierosolyma *EV* .XX. *P* 7 millibus *V* 8 cebron *EP* cibitas *E* condam *E* gygantum *V* ferme] uero *E* firme *P* XX et II *PV* 10 magnum] rubrum *V* nusquam *om. E* uicinus *E* circa] iuxta *PV* ioppem *V* 11 possedit *PV* XL *P* estibum *E* 13 uerum *om. PV* Iudaeae *om. V* iudae *E* israhel *P* usque ad bersabe *E* 14 protenditur *PV* aquilonis *E* aquilonale *P* in] al *PV* 15 quippe] quoque *V* iudae *P* iude *V* que *P* 16 partem] plagam *V* IIII *P* contuetur *V* a *om. P* panide *in rasura V* 17 tirum *E* turum *P* iordanes *P* erumpens] erom *P*, *om. V* a *om. V* nomine *E* 18 hebrei *PV* ebrei *E* flubium *E* 19 uersabe *E* bersabe *V* 20 XX *PV* ac ebron *E* milibus *V* 21 longitudo siue etiam *om. E* iudae *EP*

sanctus quoque Hieronymus determinauit in quadam epistola ad Dardanum, de qua nos huic operi, quae necessaria uidebantur, excerpsimus, in qua aduersum Iudaeos de terra repromissionis disserens etiam haec addidit:

„Respondeant mihi, qui hanc terram, quae nunc nobis Christi passione et resurrectione terra repromissionis effecta est, possessam putant a populo Iudaeorum, postquam reuersus est ex Aegypto, quantum possederit; utique a Dan usque ad Bersabe, quae uix centum sexaginta milium spatio in longum tenditur. Neque enim Dauid et Salomonem potentissimos reges exceptis his, quos post uictoriam in amicitiam receperunt, plus tenuisse scriptura testatur. Et hoc dico, ut taceam quinque Palaestinae ciuitates Gazam, Ascalon, Geth, Accaron, Azotum, Idumaeos quoque a meridiana plaga uix XXV ab Hierusolima milibus separatos, Arabes et Agarenos, quos nunc Sarracenos uocant, in uicinia urbis Hierusalem. Pudet dicere latitudinem terrae repromissionis, ne ethnicis occasionem blasphemandi dedisse uideamur. A Ioppe usque ad uiculum nostrum Bethlem XLVI milia sunt; cui succedit uastissima solitudo plena ferocium barbarorum."

Item paulo post: „Quod si obieceris terram repromissionis dici, quae in Numerorum uolumine continetur, a meridie

1 Hieron. ep. ad Dardanum CXXIX, Migne Patrol. lat. 22 p. 1104 12 cf. 2. Reg. 17, 11 22 cf. Num. 34, 4

1 hieronimus *EP* determinabit *E* epistolam *E* 2 ex quo *P* opere que *P* 3 in qua in qua *P* iudeae terram *E* 4 addedit. Haec *P* 5 quae] qui *P* 7 iudeorum *E* est *om. P* est reuersus *E* reuersus est *Hier.* 8 egipto *E* aegyptum *P* ad *om. Hier.* 9 bersabee *P* quae] qui *E* CXL *P* spatium *P* in longum spatio *Hier.* 10 enim *om. P* 11 regis *P* uicturiam *P* amicitia *E* amiticiam *P* 12 dicto *P* 13 palestine *E* palestinas *P* ascalonem *P* 14 accharon *E* idumea *E* idomeus *P* 15 hierosolima *E* separata est *E* seperatur *P* 16 sarracinos *P* uicina *P* 17 ne et inimicis *P* occansionem *P* 18 blasfemandi *E* 19 bethleem *P* XL et C *P* milibus *E* 20 plenas *P* 21 quod sibi quis (*om. E*) obiecerit *EP* quod si obieceris *Hier.* repromissiones *P* 22 que *P* in *om. E* meridiae *P*

maris salinarum per Sina et Cadesbarne usque ad torrentem Aegypti, qui iuxta Rinocoruram mari magno influit, et ad occidentem ipsum mare, quod Palaestinae, Phoenici, Syriae Coelen Ciliciaeque praetenditur, ab aquilone Taurum montem et Zephyrium usque Emath, quae appellatur Epiphania Syriae, ad orientem uero per Antiochiam et lacum Ceneret, quae nunc Tiberias appellatur, et Iordanem, qui mari influit salinarum, quod nunc mortuum dicitur, trans Iordanem autem duarum semis tribuum possessionem, Ruben et Gad et dimidiae tribus Manasse: et ego fatebor haec tibi repromissa, non tradita."

Item postea addidit: „Et mihi in euangelio promittuntur regna caelorum, quae instrumentum uetus omnino non nominat; sed si non fecero, quae praecepta sunt, nequaquam erit culpa in promittente, sed in me, qui promissum accipere non merui. Lege librum Iosue et Iudicum, et quantis possessionum angustiis sis coartatus intelleges". Haec Hieronymus, uir in omni scripturarum scientia omnium eruditissimus.

Sed etiam et Iosephus nobilis historicus Iudaeorum situm

18 Hegesipp. III c. 6, p. 181—184, 70 ed. Iul. Caesar

1 mare *P* synam *P*, Sin *coni. Relandius*, Senna *Migne coll. Num. 34, 4* usque *om. P* torrentem *om. P* 2 egipti *E* qui *om. P* nicoruram *E* rinocuroram *P* mare *P* ad *postea additum E* 3 palestini *E* palestinae *P* phenices *E* foenis *P* sirię cele *E* coelis syriae *P* 4 cilięque *E* ciliciae *omisso* que *P* pertenditur *P* aquilonem *P* tauro *P* 5 zipherium *E* zypherus *P* emmath *E* que *P* epipania *E* ephyfania *P* siriae *E* 6 antiociam *E* anthiochiam *P* cinereth *P* que *P* 7 tyberiadis *P* in mare fluit *P* 8 quod nunc—duarum *om. P* 9 et semis *P* possessione *E* gath *E* dimedio *P* 10 tribu.*E* et haec fatebor ego fatebor ego repromissa tibi *P* 12 addit *E* addedit *P* regni *P* 13 non *om. E* 14 perficero *E* 15 promissa *E* 16 librum *om. E* et iudicum *om. P* possessionibus *E* possessiones *P* 17 intellege *E* intellegis *P* hieronimus *EP* 18 scientiam *EP* heruditissimus *E* 19 ea *post* etiam *E;* et *scripsi*, *om. P* sthoricus *E* storicus *P* iudeorum *E*

totius eius regionis refert, qui utriusque Galilaeae ac Samariae terminos relatione distinguit aut uarias, quae Galilaeae, Syriae et Phoenicae adhaerent disterminantque eam, gentes: a solis occasu Ptolomais territorii sui finibus et mons Carmelus, qui erat ante Galilaeis, nunc uero Tyriorum finibus adsociatus, cui conectitur Gabaa ciuitas, quae quondam Iudaeis causa grauis exitii fuit; ab oriente Hippene et Gadara suis finibus restant. Eadem autem et Gaulanitidi regioni et regno Agrippae confinia praescripta ueteri aeuo fuere. A meridiano latere Scythopolis et Samaria suis utraque excipiunt regionibus nec ultra fluenta Iordanis patiuntur extendi. Septentrionalia eius a dextro latere Tyrus claudit omnisque regio Tyriorum, cuius obiectu Galilaeae spatia definiuntur. Ipsae autem inter se hoc distinguuntur modo, ut quae inferior Galilaea dicitur, ab urbe Tiberiade usque ad urbem, cui nomen Zabulon, supra maritima Ptolomaidis extenta longitudine diffundatur.

Latitudo autem eius a uico Chaloth, qui est in campo maximo, usque ad Bersabe haud dubie deducitur. Unde etiam superiori

1 eius *om.* *P* regiones *P* quia *E* quae *P*, qui *scripsi* utrique galileae *P* galilae aesamariae *E*, *scripsi:* Galilaeae ac Samariae ac Samariae terminos relatione distinguet aut uarias quae Galiliae (*sic E*) *om.* *P* 2 siria *E* 3 phenicea *E* phenicę *P* adderent *E* adheret *P* disterminansque *E* determinauitque *P* disterminantque *scripsi coll. Heg. III c. 6, 1* gentes *om.* *P* a solis *om.* *E* 4 optolomais *E* tholomaidis *P* territoris *E* territurii *P* 5 qui erat—Tyriorum finibus *om.* *P* galileis *E* tiriorum *E* adsocietas *P* 6 connectitur *P* conertitur *E* cibitas *E* que condam *EP* 7 grabis exitus *E* ab or. autem *ut uidetur E* ippene *E* ioppen *P*, *apud Heg.* ioppen *C*, hyppenae *uulgo* 8 resecant. Eadem *Heg. uulg.* resecante idem autem *Heg. C* eandem *P* a galinitidi *P* ea gaulanitidi *E* et gaulanitidi *Heg. uulg.* et gaulonitidi *C* regionem *P* 9 agrippe *EP* ueteribus fuere *P* ueterie uo fure *E* 10 scitopolis *E* scitopoli *P* excipiuntur *P Heg.* 11 paciuntur *P* septentrionali *E* 12 dextero *P* tirorum *E* 13 galilae *E* galileae *P* diuiniuntur *E* ipsa *E* ipse *P* 14 utq; *E* utique *P* galilae *E* gallilea *P* 15 tyberiade *P* ad *om.* *E* nomen est Zabulon *E;* est *om.* *P Heg.* 16 optolomaidis *E* tholomaidis *P* diffunditur *E* 17 exaloth *E* xalth *P* chaloth *Heg. C*, saloth *Heg. uulg.* 18 uessabe *E* bersabee *P* uau dubiae *E* educitur *P* superiore *P* superiori *E*, *Heg. uulgo* superioris *Heg. C*

Galilaeae aperitur exordium, quoad uici Bacatae fines attingat; ipso autem uico etiam Tyriae terrae fines determinantur. Longitudinis quoque eius initium uicus est † Thoalla, finis Thoalla Iordani finitimus. Hinc intellegi datur, quantum se porrigant spatia Galilaeae superioris, cuius initium Iordanis est, uel eius confinia. Hac igitur suae magnitudinis aestimatione utraque Galilaea distinguitur.

Terra autem pinguis, herbosa, diuerso culturae genere nitens, distincta arboribus, ut quemuis adliciat ad sui gratiam et fugitantem laborum ad studia culturae inuitet atque excitet. Denique nulla hic uel exigua terrae portio uacat, frequentatur plerisque inhabitantibus. Crebrae urbes, uici frequentes, multitudo hominum innumerabilis, ut exiguus uicus in suo tractu habeat XV milia inhabitantium.

Item paulo post: „Samaritana quoque regio, inquit, inter Iudaeam ac Galilaeam media iacet, incipiens a uico, cui nomen est Helias, deficiens in terra Acrabatthenorum, natura consimili nec ullo differens a Iudaea. Utraque enim montuosa atque campestris est pro locorum diuersitate, neque tota campis

1 galilę *E* gallileae *P* peritur exordio *E* quod ab bacate *E* quod a uico bachatae *P* quod ad uici batathae *Heg. C* quo ad uici bathatae *Heg. uulgo* quoad uici Bacatae *em. Iul. Caesar* fines *om. P* attingit *E* 2 tirie de terre fines determinatur *E* tyriae finis terrae determinatur *P* tyriae terrae fines determinantur *Heg.* 3 ttalla *E* thoalla *P* thalla *Heg. uulgo;* Meroth *corr. Iul. Caesar coll. Ioseph b. Iud. III, 3, 1* fines *EP* finis est *Heg.* rotalla *E* thoalla *P* Thella *Iul. Caesar cum Iosepho* 4 iordanes *E* iordanis *P* hinc *om. P* intelligi *E* porregant *P* 5 ispatia galilae *E* spacia gallileae *P* superiores *P* 7 galilea *P* 8 erbosa *E* diuersu *P* 9 distincta arboribus *om. E* quamuis *P* adliceat *E* alliciat *P* 10 et fugitantem] exfugit autem *E* effugit autem *P* et fugitantem *Heg.* laboris *Heg. C* labores *Heg. uulgo* adque *E* 11 uagat *P* frequenter *P* 12 plurimis inabitantibus *E* urbis *P* 13 innumerabiles *P* in suo abeat *E* in sua habeat *P* tractu *addidi ex Heg.* 15 inquid *P* 16 iudeam *EP* ac] ad *E* atque *P* galileam *E* gallileam *P* 17 aeleas *Heg. C* elias *Heg. uulgo* diffiniens *P* arabet thenorum *E* acrabathtenorum *P* acrabattenorum *Heg. C* acrabathenorum *Heg. uulgo* 18 ulla *P* iudea *EP* adque *EP*

diffunditur neque in locis omnibus montium rupibus scinditur, sed utriusque qualitatis habet gratiam. Ad exercitium culturae solubilis terra et mollior eoque frumentis utilis et prope circa fertilitatem soli nulli secunda, maturitate certe fructuum prior omnibus; nam cum adhuc alibi serantur frumenta, istic metuntur. Species quoque atque ipsa frumenti natura haud usquam praestantior habetur. Aqua dulcis, decora ad speciem, suauis quoque ad potum, ut secundum elementorum gratiam aestimauerint Iudaei eam promissam patribus terram fluentem mel et lac, cum spoponderit illis resurrectionis praerogatiuam, et utrumque quidem diuina pietas contulerat, si seruassent fidem; sed infidelibus animis utrumque ereptum, hic iugo captiuitatis, illic uinculo peccati. Nemorosa regio et ideo diues pecoris, abundans lactis, denique nusquam sic lacte distenta pecus ubera gerit. Poma siluestria uel insitiua super omnium regionum copias. Referta autem utraque uel Samaria uel Iudaea hominum multitudine, ut mihi uideantur hinc illud interpretati Iudaei, quod scriptum est: Quia nulla erit in his sterilis et infecunda, cum hoc lex de meritorum fecunditate praescripserit et uirtutum fertilitate.

Principium Samariae de Arabiae finibus a uico, cui nomen

18 Exod. 23, 26

1 neque in locis—scinditur *om.* *E* 2 utrisque *P* abet *E* 3 terrae mollior *P* terra, mollior *Heg. C* terra et mollior *Heg. uulgo* eo quod *P* 4 solis *E* 5 metetur *E* 6 adque *E* haud] aut *E* 7 abeatur *E* 8 suauisque *Heg. C* suauis *om.* quoque *uel* que *Heg. uulgo* aelimentorum *P* 9 estimauerint iudei *E* 10 mel et lac *E, Heg. C;* lac et mel *P, Heg. uulgo* illi *E* resurrectiones *P* prerogatiba *E* prerogatiuam *P* 11 et *om.* *P* et harumque quidem *E* contulerit *EP* contulerat *Heg.* 12 animus *P* ereptam *E* repertum *P* ereptum *Heg.* hinc *E* 13 peccati perdiderunt *P* et ideo diues—lactis *om.* *P* 14 habundans *E* usquam *P* sic] illic *P* lac et *E* 15 geret *E* insitiba *E* 16 cupias regionum *P* reuerta est autem *E* iudea *EP* 17 multitudinem *P* uideatur *E* hic illut *E* illud hic *P* hinc illut *Heg. C* interpraetare *P* 18 iudei *E* eis *P* 19 sterelis *P* hec *E* lex *om.* *P* 21 arabie *P* bico *E*

Iordanis, finis ab aquilone porrigitur uico Bortheo, latitudo autem Iudaeae a fluuio Iordane usque Ioppen. Incipit enim a fontibus Iordanis et a monte Libano et usque ad Tiberiadis lacum dilatatur. A uico quoque Arfa initium longitudinis eius, quae usque uicum extenditur Iuliadem, in quo Iudaeorum pariter ac Tyriorum communis habitatio.

In medio autem Iudaeae ciuitas Hierusolima quasi umbilicus regionis totius, ut prudentibus placuit, nuncupatur, abundans regio mediterraneis copiis nec fraudata maritimis, quia praetendit usque Ptolomaidem et totum illud mare praetexit littoribus suis. Multae urbes, sed inter omnes Hierusolima eminet, ita ut quasi caput in suo corpore non obumbret sua membra, sed regat atque eis tuitioni sit et pulchritudini."

Hactenus Iosephus, quem idcirco relationi huic inserendum putaui, ut ueritatem studiose inquirentibus maiorem Iudaeus relator de Iudaeae situ fidem faceret.

1 iordannis *P* iordanni *Heg. C* iordani *Heg.* *uulgo* Iorda *coni. Iul. Caesar* fines *E* ab aquilone—latitudo *om. P* borec hoch (?) *E* bortheo *Heg. C*, borceo *Heg. uulgo et Iul. Caesar coll. Iosepho* 2 iudae *EP* fluuiolo iordanis *E* fluuio Iordanne *P* usque ad *P* iopen *E* enim] autem *P* 3 frontibus *P* et a monte] et *om. P* lybano usque tyberiadis *P* 4 quoquo *P* arsa *E* longitudines *P* 5 usque iuliadem extenditur *E* usque ad *Heg.* iudeorum ac pariter tirorum *E* 6 commonis *P* abitatio *E* 7 iudae *E om. P* cibitas Hierosolyma *E* umbiculus *P* 8 habundans *E* 9 nec frui diutumaritimis *E* protendit *P* pretenditur *E* 10 tholomaidem *P* obtolomaidem et tum illut *E* praetexit. littoribus illius *E* praetexit litoribus suis *P Heg.* 11 hierosolima *E* 12 umbret *P* 13 atque ita ita *P* ei *EP* eis *Heg.* pulcritudini *E* pulchritudine *P* 14 actenus *P* ioseppus *E* relatione *P* 15 studiosae inquerentibus *P* iudeus *E* iudaeos *P* 16 iudae *E* iudeae *P* explicit situs hierosolime uel iudae *E* explicit de situ terrae repromissionis epistola *P* explicit epistola de situ terrae repromissionis eucherii episcopi ad faustinum pr'. mensulanū *V*

THEODOSIVS

DE SITV TERRAE SANCTAE.

P = cod. Parisinus 4808 saec. IX.
H = cod. Haganus 165 saec. VIII.
G = cod. Guelferbytanus (Weissenburg 99) saec. VIII.
b = consensus codicum:
Vatic. Christ. 554 saec. XII.
Parisini 4892 saec. XII.
Vatic. Christ. 630 saec. XIII.

Ciuitas Hierusalem habens portas maiores VI absque posticia, 1
id est porta Beniamin exiens ad Iordanem, habens ab Hiericho milia XVIII; inde ad Iordanem milia VII. De Hiericho usque Galgala miliario uno. Ibi est ager Domini, ubi dominus Ihesus Christus unum sulcum de manu sua arauit; ibi sunt duodecim lapides, quos leuauerunt filii Israel de Iordane. De Hiericho usque ad fontem Helysaei milia II; ibi erat domus Raab publicanae, quae excepit exploratores.

Item de Hierusalem usque in Bethsaida milia XII, in qua 2
Bethsaida uidit Iacob in somnis angelos ascendentes et descendentes de caelo. De Bethsaida usque in Samaria, quae dicitur modo Neapolis, milia XVIII. Ibi est puteus, quem fabricauit Iacob, ibi sunt ossa sancti Ioseph. De Samaria usque in Sebastea milia VI, ubi domnus Iohannes decollatus est. De Sebastea usque in Scitopolim milia XXX; ibi domnus Basilius martyrizatus est. De Scitopoli usque ad mare Tyberiadis milia XXIIII, ibi domnus Iesus Christus pedibus ambulauit. De Tyberiada usque Magdale, ubi domna Maria nata est,

1 portas] porticia *G* postica *H* posticia *om. G* 2 idem *GH* portam *G* iericho *H* 3 XVII *H* VI *G* dericho *H* usque ad *H* usque in *G* 4 mil. I *H* miliarium unum *G* dom. noster *G* 5 de sua manu *H* 6 labides *G* eleuauerunt *H* israhel *H* iordanem *G* 7 montem *P* elysei *H* helisei *G* 8 publicane meretricis *H* qui *HP 1*, que *corr. 2. m. P* 9 mil. I *H* 10 Beth. ibi uidit *G* angelos dei *G* angelus in somnis *H* 12 modo *om. H* naphulis *H* XXVIII *P* XXVIIII *H* 13 sancti *om. H* usque—15 Sebastea *om. H* 14 *et* 15 sebastaea *G* 15 cynopolim *PG* settopolim *H* ibi—martyr. est *om. H* ubi *G* 16 passus est *G* settopolim *H* cinopoli *G* ad mare *om. P* tyberiada *P* tibiriadis *H* tibiriade *G* 17 dominus *semper H, plerumque G* ihesus *H om. G* ambulauit pedibus super mare *H* 18 tibiriade *H* tibiriada ad mare *G* usque ad *H* Magdaline *G* domna] sancta *H* est nata *H*

milia II. De Magdale usque ad septem fontes, ubi domnus Christus baptizauit apostolos, milia II, ubi et saturauit populum de quinque panibus et duobus piscibus. De septem fontibus usque in Capharnaum milia II. De Capharnaum usque Bethsaida milia VI, ubi nati sunt apostoli Petrus, Andreas, Philippus et filii Zebedaei. De Bethsaida usque in Paniada milia L; inde exit Iordanis de duo loca Ior et Dan. Ipsa Paniada in medio mittent et subtus ciuitate coniungunt ad pare et abinde accepit nomen Iordanis; inde fuit mulier, quam domnus Christus liberauit de fluxu sanguinis, nomen ipsius mulieris Mariosa; ibi est statua Domni electrina, quam ipsa Mariosa fecit. Ibi habet capud mons Libanus.

3 De porta Purgu usque ubi pugnauit Dauid cum Golia in monte Buzana, quod interpretatur lucerna, milia XV. De Buzana usque Eleuteropoli milia XV. De Eleuteropoli usque in loco, ubi requiescit sanctus Zacharias, milia VI, et de ipso loco usque ad Ascalona milia XX. De Ascalona usque ad Gaza milia XII. Inter Ascalonam et Gazam ciuitates duas, id est Antedona et Maioma. De Gaza usque ad Rafia milia XXIIII. De Rafia usque ad Betuliam, ubi Olofernis mortuus est, milia XII.

1 V *H* magdalo *G* fontanas *G* 2 christus] ihesus *H* apostlos *G* apostolus baptizauit *H* ibi *HG* et *om. H* satirauit *G* populo *G* 3 duos *H* piscis *G* fontanas *G* 4 Capharnaum milia—usque *om. H* capharnau *G* usque in *G* 5 VII *H* ibi *H* apostli *G* 6 et *om. H* beniada *H* phaniada *G* milia *om. P* 7 exiet *H* duobus locis *corr. 2. m. P* phaniada *G* 8 sub *H* iungit *G* adparet et *HP* adpare *omisso* et *G* abinde dicitur quia de ipsis duobus *G* 9 accipit *H* nomen *om. H* iordanem *G* ihesus christus *HG* 11 marosa *H ex* αἱμαρροοῦσα *corruptum uidetur, cf. Litt. Centralbl. 1882 p. 595* eletrina *P 1 G* in aecclesia *add. H* 12 ubi *G* capud *P 1, corr. 2. m.* libarius *PG, corr. 2. m. P* 13 portu *P* purgius *H* pyrgu *em. Gildemeister* buzin usqui *G* ubi—Golia *om. H* 14 montem *H* quia *ex* quod *corr. 2. m. P* *post* XV *add. H:* ibi pugnauit dauid cum golia 15 bizina *G* eleotopori *P* eleotupori *H* eleutropori *G* de eliotopori *PH* 16 locum *GH* iacet *2. m. add. P* et *om. GH* 17 ad *om. H* usque in *G* milia XX—Ascalona *om. H* et usque Gaza *H* 18 gaza *G* 19 antionoda *PHG* mazoma *PH* usque raphidon *H* XXVII *H* 20 de raphidon *H* de arafia usqui *G* ad *om. H* oliferni *G*

De Hierusalem usque in Silona, ubi fuit arca testamenti Domni, milia VIIII. De Silona usque Emmau, quae nunc Nicopolis dicitur, milia VIIII, in qua Emmau sanctus Cleopas cognouit Domnum in confractione panis; ibi et martyrium pertulit. De Emmau usque in Diospolim milia XII, ubi sanctus Georgius martyrizatus est; ibi et corpus eius est et multa mirabilia fiunt. De Diospoli in Ioppen milia XII, ubi sanctus Petrus resuscitauit sanctam Tabitam; ibi et cetus iactauit se uicto Ionam. De Ioppe ad Caesaream Palaestinae milia XXX; ibi baptizatus est domnus Cornelius a domno Petro et martyrizatus est. De Caesarea usque in Diocaesarea milia XXX; inde fuit Symon magus. De Diocaesarea usque in Canan Galileae milia V. De Diocaesarea usque in Nazareth milia V. De Nazareth in syce Taburi milia VII; ibi Domnus post resurrectionem apostolis apparuit.

De Hierusalem usque ubi baptizauit domnus Philippus eunuchum milia XVI. Inde usque Terebintum, quod appellatur ilex Mambre, milia II. De Terebinto usque ad speluncam

1 in *om. H* 1 *et* 2 sidona *P* sinoda *H* sydonia *G* ibi *H* archa *H* 2 VIII *H* usqui *G* immau *P 1*, emmau *corr. 2. m.*, in amaum *H* inmau *G* qui *PH* 3 neapolis *H* miliaria V *G* VIII *H* 3 *et* 5 immau *P 1.*, emmau *corr. 2. m.*, amau *H* inmau *G* cleuphas *H* 4 fraccione *H* et ibi *G* 5 protulit *G* diopolim *PH* diospoli *G* ibi *H* 6 Gregorius *H* passus est *G* est *om. H* et *om. G* 7 diopoli *H* usque in *G* ioppe *G* iopen *H* ibi *H* 8 suscitauit *H* sancta tauita *P 1*, b *ex* u *corr. 2. m.*, Tab. resusc. *G* et ibi coetus magnus euomuit ionam *G* 9 seuictiuona *P* sanctum Ionam *coni. Gildemeister* iopen *H* usque ad *H* palestinam *P* 10 domnus] sancto *G om. H* domno] sancto *H om. G* 11 ibi et martyrium cepit *G* cesaria *H* usque in cesaria *G* 12 magos *H* De Diocaesarea—Galilaeae milia *V om. G* 12 *et* 13 diocesaria *H* 13 chana *P* in *om. H* 14 in sycetaburi *P 1*, usque *2. m. add.*, usque thaburi *H* in sice taburi *G* in uico Tabor *coni. Sittl, Burs. Jahresb. 1889, p. 66, ipse conieci:* Itabyrium ubi *H* 15 aparuit apostolis *H* 16 usque *om. H* ubi philippus baptizauit *H* 17 mil. XII *H* usque ad *H* usqui in ilicem *G* therebintum *P* 18 elecem *P 1*, ilicem *corr. 2. m.* appellatur tereuetitu *G* mil. V *H* therebinto *P* terrebintum *H* spelunca *P 1*, speluncam *corr. 2. m.*

duplicem, ubi requiescunt patriarchae, milia IIII. De spelunca duplice usque in Cebron milia II, ubi habitauit sanctus Dauid septem annis, quando fugiebat ante Saul.

6 De Hierusalem in Ramatha, ubi requiescit Samuhel, milia V. De Hierusalem usque ubi habitauit sancta Elisabeth mater domni Iohannis Baptistae milia V. De Hierusalem usque Anato, ubi natus est domnus Hieremias propheta, ubi et requiescit, milia VI. De Hierusalem usque Bethania milia II, ubi resuscitauit domnus Christus Lazarum. De Hierusalem usque in montem Oliueti, quod scribitur, stadia septem miliario uno; inde domnus ascendit in caelos; ibi sunt fabricatas numero XXIIII ecclesias. De monte Oliueti usque in uico Hermippo, ubi dormiuit Abdimelech sub arbore ficus annis XLVI, miliario uno, qui Abdimelech discipulus fuit sancti Hieremiae; ibi fuit Baruc propheta.

7 In ciuitate Hierusalem ad sepulcrum Domini ibi est Caluariae locus; ibi Abraham obtulit filium suum holocaustum, et quia mons petreus est, in ipso monte, hoc est ad pedem montis ipsius, fecit Abraham altario; super altare eminet mons, ad

1 ibi *H* ubi—duplice *om. G* VII *H* 2 ebron *H* ibi *H* ubi—Dauid *om. G* 3 annos *H* fugiebant *P 1*, fugiebat *corr. 2. m.* 4 usque in *G* rahama *P* rachama *H* hubi *H* ibi *G* samuel *H* 5 hubi *omisso* usque *H* habitauit *om. G* sancta *om. H* helysabeth *P* helisabeth *G* 6 domni *om. G* sancti *H* 7 anato *P 1*, anatoth *corr. 2. m.*, nabo *H* usque ad anatoth *G* hubi *H* est domnus *om. H* profeta *G* 8 in bethania *H* usque in bethania *G* 9 suscitauit *G* ihesus *H* 10 usque ad *G* monte *P 1*, montem *corr. 2. m.* scribetur *P* mil. I *H* 11 in celis [-os *H*] ascendit *GH* ubi *H* fabricatas *P 1*, fabricatae *corr. 2. m. P* fabricate *HG* 12 ecclesie numero XXIIII *G* aecclesias *HP 1*, aecclesiae *corr. 2. m. P* (*semper cum littera* ae) uicum ermipholi *H* 13 abimelech *codd.* abdimelech *Gildemeister* XLIII *H* 14 mil. I *H* quia abimeleć *H* 15 hubi *H* (*et sic saepe*) baruch *G* absconsus in spelunca *add. G* 16 intra ciuitatem hierosolimam *G* sepulchrum *H* (*et sic semper*) hubi est *H* 17 ubi abraam *G* hubi habraham optulit *H* holochaustum *P* in holocaustum *G* et que *H* 18 est *om. H* oc *H* pedes montes *H* 19 altario *P 1*, altarium *corr. 2. m.* altarium *G* abraham fecit altaria *H* et super *G* subtus *H* altare *om. H*

quem montem per grados scalatur; ibi Dominus crucifixus est. De sepulcro Domni usque ad Caluariae locum sunt passus numero XV; sub uno tecto est. De Caluariae locum usque in Golgotha passus numero XV, ubi crux Domni inuenta est. De Golgotha usque in sancta Sion passi numero CC, quae est mater omnium ecclesiarum; quam Sion domnus noster Christus cum apostolis fundauit. Ipsa fuit domus sancti Marci euangelistae. De sancta Sion ad domum Caiphae, quae est modo ecclesia sancti Petri, sunt plus minus passi numero L. De domo Caiphae ad praetorium Pilati plus minus passi numero C; ibi est ecclesia sanctae Sophiae; iuxta se missus est sanctus Hieremias in lacum. Columna, quae fuit in domo Caiphae, ad quam domnus Christus flagellatus est, modo in sancta Sion iusso Domni ipsa columna secuta est, et quomodo eam, dum flagellaretur, amplexauit, sicut in cera sic brachia eius, manus uel digiti in eam haeserunt et hodie paret, sed et facies omnis, mentus, nasus uel oculi eius sicut in caera designauit.

Sanctus Stephanus foras porta Galilaeae lapidatus est; ibi 8
et ecclesia eius est, quam fabricauit domna Eudocia uxor

1 grados *P 1*, gradus *G corr. 2. m. P* collocatur *P* colator *H* collatur *G* scalatur *coniecit Gildemeister* ubi *H* 2 usque ad *H* usque in *G* sunt *om. G* passi *P 1 H*, passus *corr. 2. m. P* 3 sub—*l.* 4 XV *om. H* tectae sunt totum eum *G* locum *P 1*, loco *corr. 2. m. P* 4 golgotha *P 1.* golgotham *G corr. 2. m. P* *post* inuenta est *add. G*: que golgotha eclisia dicitur ecclesia est 5 gulgota *H* usque ad *G* sanctam *GH* pass *P* passi *H* passus sunt CC *post* ecclesiarum *G* 6 mater est *H* ihesus Christus *HG* 7 fuit] sunt *H* marchi *H* euangelistae *P* 8 sancta *om. H* syon *G* usque ad *G* cayphe *G* qui *P* 9 eclisia *G* aecclesiae *H* sunt inter *G* plus minus *om. H* pass *P* passi *H* 10 usque ad *GH* preturium *H* plus minus *om. H* pass *P* 11 ecclesiae *P 1*, ecclesia *corr. 2. m.* sanctae *om. P* sancti eusebie *H* hibi missus fuit *H* sanctus *om. H* 12 hieremias propheta *H* in lacu *G* ibi est columna *H* 13 ihesus christus *G* syon *GH* iusso *P 1*, iussu *corr. 2. m. P, GH* 15 flagelaretur *H* brachii *H* manusque *G* 16 digita *G* in eum *H* et hodie—designauit *om. H* fax *P* facies eius *G* 17 mentum *corr. 2. m. P* 18 sanctus uero stefanus *G* foris portas *H* est *om. H* 19 et *om. H* est *om. H* domna *om. H* eudochia *G* theodosia *PH*

Theodosii imperatoris. Piscina Siloe a lacu, ubi missus est Hieremias propheta, habet passus numero C, quae piscina intra murum est. De domo Pilati usque ad piscinam probaticam passus plus minus numero C. Ibi domnus Christus paralyticum curauit, cuius lectus adhuc ibi est. Iuxta piscinam probaticam ibi est ecclesia domnae Mariae.

9 Sanctus Iacobus, quem Dominus manu sua episcopum ordinauit, post ascensum Domni de pinna templi praecipitatus est et nihil ei nocuit, sed fullo eum de uecte, in quo res portare consueuerat, occidit et positus est in monte Oliueti. Ipse sanctus Iacobus et sanctus Zacharias et sanctus Symeon in una memoria positi sunt, quam memoriam ipse sanctus Iacobus fabricauit, corpora eorum ipse ibi recondidit et se ibi cum eis praecipit poni.

10 Ibi est uallis Iosaphat; ibi Domnum Iudas tradidit. Ibi est ecclesia domnae Mariae matris Domini; ibi et Dominus lauit pedes discipulorum, ibi et cenauit; ibi sunt quattuor accubita, ubi Domnus cum apostolis ipse medius accubuit, quae accubita ternos homines recipiunt. Modo aliquanti pro religiositate ibi cum uenerint, excepto carnis ibi cibaria sua

1 theudosi *G* syloe *H* loco *H* locum *G* 2 profeta *G* propheta in lacum *H* piscina *om. H* 3 murus *G* piscina *G* probatici *GHP 1*, probaticam *corr. 2. m. P* 4 plus minus *om. H* hubi dominus ihesus christus *H* 5 item in probatica *G* 6 idem aecclesia sanctae M. *H* matris domini *add. G* 7 ubi sanctum iacobum dominus *G* iacob *H* 8 qui post ascensionem *H* ascensu *G* piscina *P*, *sed corr. ead. m.* pro pinna *G* proiectus *H* iactatus *G* 9 nichil *H* ei *om. G* 10 portabat *G* occidit eum *H* montem *G* 11 sanctus iacob *G om. H* simeon *P* 12 memoria *H* 13 fabricauerat *G* illorum *GH* hubi *H* recondedit *GH* ubi *H* 14 p̄cpit *P 1*. *l.* e *2. m. superscr.* poni praecepit *G* 15 ubi dom. *H* iudas dominum *G* 16 ecclesiae *HP 1*, ecclesia *corr. 2. m. P* domnae *om. G* sancte *H* ubi dominus *H* 17 et ibi cenauit *G* trium occubita *H* ibi *G* 18 apostlis *G* discipulis *H* ipse medius *om. G* medios *P 1*, medius *corr. 2. m.* recumbebat *G* qua *HP* 19 ternus *H* ferunt et modo *G* cum pro *H* 20 dum *G* excepta (*ut uidetur*) *G* ibi *om. G* cybaria *P* ibi commedunt *G*

comedere delectantur et accendent luminaria, ubi ipse Domnus apostolis pedes lauit, quia ipse locus in spelunca est, et descendent ibi modo CC monachi.

A pinna templi subtus monasterium est de castas, et quando 11 aliqua earum de saeculo transierit, ibi intus in monasterio ipso deponitur, et a quo illuc intrauerint, usque dum uiuunt, inde non exeunt. Quando aliqua de sanctimonialibus illuc conuerti uoluerit aut aliqua poenitens, huic tantummodo ipsas portas aperiuntur, nam semper clausae sunt, et uictualia eis per muros deponuntur, nam aquam ibi in cisternas habent.

Ciuitas Cersona, quae est ad mare Pontum; ibi domnus 12 Clemens martyrizatus est. In mari † memoriam eius cum corpus missus est. Cui domno Clementi anchora ad collum ligata est, et modo in natale eius omnes in barcas ascendunt populus et sacerdotes, et dum ibi uenerint, maris desiccat milia VI, et ubi ipsa arca est, tenduntur super se papiliones et ponitur altaris et per octo dies ibi missas celebrantur et multa mirabilia ibi Domnus facit. Ibi daemonia excluduntur. Si quis uero de uexaticis ad ipsam anchoram adtingere potuerit et eam tetigerit, statim liberatur.

1 commedere dilectantur *H* accendent *P 1*, accendunt *HG corr. 2. m. P* 2 pedes apostolorum lauabit *H* que *H* descendent *P 1 H*, descendunt *corr. 2. m. P*, discendent *G* 4 monasterii *P 1*, monasterium *corr. 2. m. P* est monasterius puellarum *G* est *om. H* casta *P* 5 aliqui *H* eorum *PH* in ipso monasterio *H* 6 reponitur *HG* illud *H* intrauerit *G* uiuit *G* 7 inde non permittitur exire *G* quando uero *G* sanctemonialibus *H* 8 huc *P 1*, huic *corr. 2. m.* hoc *G* tantum *H* 9 portas ipsas *H* erunt *H* 10 murum *H* deponitur *GH* aquas *H* ibi *om. H* aqua uero de cisterna auriuntur *G* *Hic desinit codex H* 11 Item ciuitas *G* mari pontu *P 1*, maris pontum *corr. 2. m. P* 12 in mari passus est et memoria eius una cum corpus missum est in mari *G* quo corpus *coni. Sittl* ubi corpus *Gildemeister* 13 cui et anchora ad collum legata *G* 14 eius sacerdotes et omnes populos per barcas ueniunt *G* 15 maris *P 1*, mare *corr. 2. m. P* recedit maris per milia VI *G* 16 et ubi ipsa arca est *om. G* super extenditur tentorius *G* 17 altare *G* 18 ostendit *G* expelluntur *G* 19 deuexatiens qui ueniunt *G* de ipsis *P* 20 liberabitur *G*

13 De Cersona usque in Sinope, ubi domnus Andreas liberauit domnum Mattheum euangelistam de carcere... Quae Sinope illo tempore Myrmidona dicebatur, et omnes, qui ibi manebant, homines pares suos comedebant; nam modo tanta misericordia ibi est, ut ad stratas sedeant per peregrinos suscipiendos. Inde iam Armenia est.

14 In Aegypto ciuitas Memphis, ubi Pharao manebat, ubi et Ioseph in carcere missus fuerat; ibi sunt monasteria duo: unum est religionis Wandalorum et aliud Romanorum, hoc est Wandalorum sancti Hieremiae, Romanorum sancti Apolloni heremitae.

15 Caesarea Cappadociae, ibi est sanctus Mammes heremita et martyr, qui mulsit agrestia et fecit caseum, et sanctus Mercurius martyr. In ipsa prouincia est ciuitas Sebastea, ubi sunt numero XL martyres, quae est in prouincia Cappadociae. Ciuitas Gangra, ibi est sanctus martyr Galenicus, quae est in prouincia Galatiae. Ciuitas Euchaita, ubi est sanctus martyr Theodorus, quae est in prouincia Galatiae. Ciuitas Anquira, quae est in prouincia Galatiae, ubi est sanctus Platon martyr.

16 De montes Armeniae exeunt flumina duo, Tygris et Eufrates, et inrigat Tygris terras Assyriorum, et Eufrata inrigat terras Mesopotamiae, Phison autem inrigat omnem terram Aethiopiae

1 Item de *G* synope *G* 2 *numerus milium intercidisse uidetur* synope *G* 3 mermidona *G* Myrmiciona *Gildemeister* 5 per *om. P* 6 iam est arm. *G* Armoenia *GP* 7 Item in Aegypto est *G* Et in Aegypto *P* memphi *P* memfis *G* ibi et *G* 8 duo monasteria *G* 9 unus *P* alius *P* aliut *G* hoc est *om. G* 10 uandalorum est *G* 12 Item cesaria *G* memmes *P, corr. ead. m.* 14 prouintia *P, sic semper* sebastia *G* 15 martires numero XL *G* Item in prouincia cappadocia est ciuitas que uocatur *G* 16 galenicus martyr *G, nomen corruptum ex* Callinicus 17 Item in prouincia galacia est ciuitas *G* euacita *GP* Euchaita *Gildemeister* 18 thedorus *P 1,* theodorus *corr. 2. m.*, deudorus martyr *G* Item in prouincia galatia est *G* 19 quae —Galatiae *om. G* ploton *GP* 21 montes *GP 1,* montibus *corr. 2. m. P* duo flumina *G* eufrata *P 1.* es *2. man. add. P*

et perexit ad Aegyptum, Geon inrigat terram Euilath et transit iuxta Hierusalem.

De monte Oliueti ascendit Domnus in caelis et ibi prope 17
est spelunca, quae dicitur Matzi, quod interpretatur discipulorum, ubi Domnus, quando praedicabat in Hierusalem, requiescebat. [Ibi sanctus Ioannes euangelista super pectus Domini recumbebat.]

Ager Domini, qui est in Galgala, inrigat<ur> de fonte Helisaei, 18
ferit plus minus modios sex, aratur mense Augusto medius ipse ager et occurrit ad pascham, et in cena Domni et pascha communicatur, et alia medietas, cum illud sectum fuerit, aratur et cum alia messe occurrit; ibi est et uitis, quam Domnus posuit, quae uitis in Pentecosten fructum dat et inde communicatur Constantinopolim et exinde tam de agro quam de uite transmittitur suo quoque tempore.

Ciuitas Leuiada trans Iordanen habens de Hiericho milia XII; 19
in ipsa Leuiada Moyses lapidem de uirga percussit et fluxerunt aquae; inde maior aqua exiit, quae ipsa Leuiada omnem inrigat; ibi habet dactalum Nicolaum maiorem, ibi et Moyses de saeculo transiuit, et ibi aquas calidas sunt, ubi Moyses lauit, et in ipsas aquas calidas leprosi curantur.

In loco, ubi Domnus baptizatus est, ibi est una columna 20
marmorea, et in ipsa columna facta est crux ferrea; ibi est et ecclesia sancti Iohannis Baptistae, quam fabricauit Anastasius imperator, quae ecclesia super cameras maiores excelsa

1 pergit *G* perrexit *P* perexit *scripsi, Krit. Erläut. zu Antonin p. 22* rigat *P* 3 in caelis *om. G* 4 mazi *G* 6 Ibi—recumbebat *om. P* 8 irrigat de fontana *G* 9 ferit *P 1 G* fert *corr. 2. m. P* agusto *G* medio ipso agro *G* 10 pascha *G* et in cena] exinde in c. *G* 11 illuc rectum *PG* illud collectum *Gildemeister*, illud sectum *ipse* 12 quem *G* 13 quā uitis *P* et exinde *om. G* 15 transmittitur—tempore *om. G* 16 leuida *P* iordanem est *G* habet *G* 17 leuida *P* procussit *G* 18 inde maior aqua exiit *om. G* ipsa leuida *P* ipsam leuiadam *G* inrigant *G* habet] nascitur *G* 20 ibi et *G* aquas calidas *P 1 G*, aquae calidae *corr. 2. m. P* ubi et *G* 21 mundantur *G* 22 locum *G* 23 marmoria *G* 24 et ecclesia *om. P*, ecclesia *2. m. superscr.* 25 qua *P* et excelsas *G*

fabricata est pro Iordane, quando implet; in qua ecclesia monachi morantur, qui monachi senos solidos per annum de fisco accipiunt pro uita sua transigenda. Ubi Domnus baptizatus est trans Iordanem, ibi est mons modicus, qui appellatur Armona; [mons Tabor in Galilaea est] ibi sanctus Helias raptus est. Memoria sancti Helysei, ubi fontem illum benedixit, ibi est et super ipsa memoria ecclesia fabricata est. Abunde Domnus baptizatus est, usque ubi Iordanis in mare mortuo intrat, sunt milia V, et ipse est maris mortuus, ubi Sodoma et Gomorra dimersae sunt cum aliis tribus, quae quinque ciuitates fuerunt iuxta mare mortuum. Ibi est uxor Loth, quae facta est statua salis, et quomodo crescit luna, crescit et ipsa, et quomodo minuitur luna, diminuit et ipsa.

21 In montem Oliueti Domnus super lapidem humeros inposuit, in qua petra ambo humeri eius descenderunt sicut in cera molle, qui locus Ancona dicitur, ibi et ecclesia fabricata est, ubi prope est ecclesia, ubi sancta Tecla est, et ipse locus dicitur Bethfage. Inde pullus asinae, quem Domnus sedit, adductus est, cum quo intrauit de porta Beniamin in Hierusalem.

22 Ubi legitur: Maris, quare conturbatus es, et tu, Iordanis, quare conuersus es retrorsum, et uos, montes, quare gestistis sicut arietes, et uos, colles, sicut agni ouium? [ubi] circa Iordanem est, hoc est monticelli sunt multi,

20 Psalm. 113, 5. 6

2 per anno *G* de fisco *om. P* 3 pro] per *G* transegenda *P 1*, transigenda *corr. 2. m.* in ipso loco ubi *G* 4 trans ipsum iordanem *G* 5 *Verba:* 'Mons Tabor (Abur *P*) in Galilaea est' *glossema prius in margine ascriptum male irrepsisse recte iudicat Gildemeister* monte tabur qui est in galilea *G* ubi *G* 6 helisei ibi est *G* 9 mortuo *P 1 G*, mortuum *corr. 2. m. P* miliaria *G*, *et sic saepe* maris mortuus *P 1 G*, mare mortuum *corr. 2. m. P* 10 sodome et gomurra *G* dimerserunt *P* cum alias tres *G* quam quinque *P 1*, quae qu. *corr. 2. m.* 11 mortuo *G* 13 se minuet luna, minuet ipsa *G Hinc ordo in codicibus ualde turbatus est.* 14 Item in monte oliueti, ubi *G* 16 molle *om. G* 19 de *om. G* portam *G* 20 mare *G* maris quae conturbatus est *P* 22 quare exultantes *G* 23 ubi *om. G* est hoc est *om. G* monticellos sunt multos *G*

et quando Domnus ad baptismum descendit, ipsi montes ante ipsum ambulabant gestiendo et hodie uelut saltantes uidentur.

Saraptha Sidoniae, quod scriptum est, in ipsa Fenice, secunda 23
Syria, iuxta montem Carmelum. XII milia habet de Saraptha usque in Sidona et propter hoc dicta est Saraptha Sidoniae, quia ipso tempore metropolis erat Sidona a Saraptha, et modo Saraptha est metropolis. Ubi sanctus Helias missus est ad uiduam illam, quae eum pasceret, et filium eius suscitauit, ibi ecclesia sancti Heliae est, nam nomen mulieris non dicitur nisi tantummodo uidua. Lazarum, quem Domnus resuscitauit, scitur quia resuscitatus est, secundam mortem eius nemo cognouit. Hoc in Bethania contigit secundo miliario de Hierusalem et in resuscitatione sancti Lazari in ipso loco ante pascha dominico omnis populus congregat et missas celebrantur.

In Arabia sunt ciuitates, quas Hiesu Naue destruxit, ubi 24
manebant Amorrei, Gergesaei et Ferezei, tredecim, id est † Iuncta † Volumta, Medeua, † Musica, Filadelphia, Gerassa, † Genara, Vostra, Damasco, Gadara, Auila, Capitulia, † Astra.

Ubi est Hierusalem, prouincia Palestina dicitur, terra Chana, 25
inde Galilaea, inde Syria, inde Mesopotamia. In sinistra Armenia prima et secunda Armenia et Persa Armenia, quae Armeniae sub imperatore sunt.

1 discendit ipso *G* 3 sarapha *P 1,* saraptha *corr. 2. m.* sarapta *G* felix *PG* Fenice *emend. Gildemeister* 4 suria *G* monte *P 1* 5 sidona *P 1 G*, sidonā *corr. 2. m. P* 6 fuit *G* 7 ipsa est metropolis *G* helyas *P* missus est sanctus *G* 8 quae] qui *P* 9 helei *P 1*, helisei *corr. 2 m.* mulieres *G* 11 secunda *PG* morte *G* 13 resurrectione *G* 14 populos conuenet et ibi missas celebrant *G* 16 Item in arabia *G* ciuitates XIII *G* hiesa, *sed corr. ead. m. P* iosue *G* naue *om. G* 17 gergessei *G* et *om. G* 18 iuncta *P* uincta *G* *pro* Musica *susp. Sittl* motha. *An* Maiudos? *cf. Hierocl. synecd. 722, 8* 19 gerana *G*, Nemara *Sittl* capitulia] aritoliada *G* Astra *uidetur* Adra *uel* Adrassos *Hierocl. synecd. 722, 3. 723, 5* 20 dicitur *om. G* chanac *P* chanae *G* 21 suria *G* armoenia (*sic semper*) prima .ē. secunda *P* 22 que armenias *G* 23 imperatore *littera* s *2. m. addita P*

26 In prouincia Asia ciuitas Epheso, ubi sunt septem fratres dormientes et catulus Viricanus ad pedes eorum; nomina eorum id est: Achellidis, Diomedis, Eugenius, Stephanus, Probatus, Sabbatius et Quiriacus, quorum mater Caritina dicitur graece, latine Felicitas. Ibi est sanctus Timotheus, discipulus domni Pauli.

27 Iuxta montem Syna in Fara ciuitate, ibi sanctus Moyses cum Amalech pugnauit. De Hierusalem in Elusath mansiones III, de Elusath in Aila mansiones VII, quam ille Alexander Magnus Macedo fabricauit. De Aila usque in monte Syna mansiones VIII, si compendiaria uolueris ambulare per heremum, sin autem per Aegyptum, mansiones XXV.

28 Urbicius dicebatur praepositus imperii, qui ad septem imperatores praepositus fuit et coronas ipsis imperatoribus in capite ponebat et ipse eas de eorum capite deponebat et ipse eos castigabat. Est locus tertio miliario de Hierusalem ciuitate. Dum domna Maria mater Domni iret in Bethleem, descendit de asina et sedit super petram et benedixit eam. Ipse uero praepositus Urbicius ipsum lapidem incidit et fecit eum quadrum in modum altaris uolens eum Constantinopolim dirigere, et dum ad portam sancti Stephani ueniret, iam amplius eum mouere non potuit; quem lapidem unus iugus bouum ducebat, et dum uiderent, quia nullatenus potuerunt eum in antea

1 ibi *G* 2 catolus *G* uiricanis *G* hyrcanus *Sittl* 3 actellidis *PG* Achillides *Gildemeister* stefanus *G* 4 probatis *P 1, corr. 2. m.* sabbatis *P* caratina *P* 5 grecąe *corr. 2. m. P*, latinąe *corr. 2. m. P* latini *G* 6 discipolus *G* 7 sina *G* infra ciuitatem *PG* in Fara ciuitate *Sittl* 8 abimelech *PG* Amalech *Gildemeister* eluzath *P* heluzath *G* 9 III] XII (uel XIII) *Sittl* de glutinarinalia *P* de eluzath similiter *G* de Elusath in Aila *Sittl* 10 de illa *PG* De Ella (Aila) *Sittl* 11 compenzaria *G* uolueris tenire *G* heremo *G* 12 sin autem—XXV *om. P* 13 propositus *G* 14 propositus *G* imperatoribus *om. G* 15 ponebat] imponebat *G* de capite eorum *G* deponebas *P 1, corr. 2. m.* conseruabat *G* ipse—castigabat *om. G* 16 de ierosolima ciuitate locus est habens tertium miliarium *G* 17 ubi domna *G* dum iret *G* bethlem *G* 18 sedet *G* 21 ut dum *G* porta *GP 1, corr. 2. m.* stefani *G* 22 potuerunt *G* iogus *G* 23 in antea accidere *G*

mouere, reuocatus est ad sepulchrum Domini et ibi altaris de ipsa petra factus est et de ipso altare communicatur. Tamen post sepulchrum Domni est. Ipse uero Urbicius praepositus sub Anastasio imperatore Constantinopolim moritur et † obrierunt. Quem Urbicium terra non recepit, tertio eum sepulchrum foris iactauit.

Fabricauit Anastasius in Mesopotamia prouincia ciuitatem, 29
quae ciuitas Dara dicitur, tenet in longitudinem milia III propter Persos, quando in prouincia imperatoris ad praedandum ueniebant, ubi fossato figebant, quia aquae nullatenus inueniuntur nisi ibi; in qua ciuitate fluuius exit et ad capud ciuitatis mergit sub terra, quia ipse fluuius omnis muro cinctus est.

Ciuitas Melitine in Persa Armenia est, ipsa est metropolis. 30
Alia ciuitas Arauisso, alia Cocusso, alia Germanicia. In Persida ubi iacet corpus sancti Danihelis, Susa dicitur, XXX milia de Babylonia; ibi sunt et tres pueri; in qua ciuitate habitatio hominum non est propter serpentes et ippocentauros. Hoc Eudoxius diaconus dixit, qui de ipsa prouincia est.

Inuentio sanctae crucis, quando inuenta est ab Helena matre 31
Constantini XVII. Kal. octobris, et per septem dies in Hierusalem ibi ad sepulchrum Domni missas celebrantur et ipsa crux ostenditur.

1 reuocata *G* altaris *P 1*, altare *corr. 2. m. P* 2 factus *P 1*, factum *G*, *corr. 2. m. P* 3 orbicius *G* 4 et obrierunt *om. G* 5 sepulchris foras *G* 7 anastasius imperator *G* prouincia *om. G* ciuitatem *om. P* in longitudine *G* 9 *cum uoce* propter *desinit G uno folio abscisso* et quando *b* imperatores *P 1*, *corr. 2. m.* predendum *P 1*, *corr. 2. m.* 10 ibi fossatum *b* aqua alibi non *b* 11 de qua ciuitate *b* et *om. P* 12 intra muros *b* 14 metellini *P*, *om. b* armoenia *P* ipse *P 1*, *corr. 2. m.* 15 arcauso *P* arauisa *b* Arabissus *Gildemeister* cocurso *Pb* Cocussus *Gildemeister* 16 ibi *P* dicitur ciuitas *b* $\overline{\text{XXX}}$ *P* XX miliaria habet de babilonia *b* 17 babyllonia *P* et *om. b* 18 epocentauros *P 1*, ipocentauros *corr. 2. m. P* 21 constantini VI nonas mai exaltatio s. crucis XVIII kal. octobris quando per *etc. b* 22 ibi *om. b* ad sanctum domini *P* missas *P 1*, missae *corr. 2. m.* misse *b* caelebrantur *P*

32 In prouincia Cilicia Aegea dicitur ciuitas, ubi XL dies commercia geruntur et nemo de eis aliquid requirit; si post XL dies inuentus fuerit negotium gerere, fiscalia reddit. In prouincia Cilicia ciuitas Tharso, inde Apollonius fuit. De Tharso usque Adana ciuitate milia XXX. De Adana usque ad Masista XXX milia. De Masista usque ad Anasta . . . . usque Aegeas LX milia. De Aegeas usque ad Alexandria Scabiosa LX milia. Ab Alexandria Scabiosa usque Antiochia LX milia. De Antiochia usque in Quiro, ubi sunt sanctus Cosmas et Damianus, qui ibi et percussi sunt, milia LX. De Quiro usque Barbarisso, ubi sunt percussi sanctus Sergius et Bacco, milia LX. De Barbarisso usque ad Eneapoli . . . in Calonico milia LXXX. De Calonico usque in Constantina milia LX. De Constantina in Edessa LXXX milia, ubi Abgarus rex, qui domino Christo scripsit, manebat. De Edessa usque in Dara CXX milia. De Dara in Amida LXXX milia, quae est ad fines Persarum. De Amida usque Ramusa milia XVIII.

1 cilitia *P* ē *post* ubi *erasum est P* 2 commertia *P* requirit] reddit *b* si] set *b* 3 qui inuentus *b* fuerit *om. b* agere *b* fiscali *P* 4 ciuitas tarso in prouincia cilicie est unde *b* apollius *P 1,* apollonius *b, 2. m. P; fortasse:* apostolus Paulus 5 tarsa *P* de dana *P* de Adana—XXX *om. b* ad masista $\overline{XXX}$ *omisso* milia *et sic deinceps 7, 8, 9, 10 etc. P* 7 $\bar{L}X$ *P* miliaria *b, om. numero* 8 grauiosa *Pb* Scabiosa *Gildemeister* Scabiosa] cauto causa *P, om. b* anthiocia *P* antiochiam 9 miliaria LX *b* 10 qui ibi passi sunt *b* miliaria LX *b* 11 passi sunt *b* sergis *P 1, corr. 2. m.* 12 baccus *b* usque ad *om. b* heneapoli *P* creapoli *b* Hierapoli *Gildemeister* 13 canolico *P* calenico *b* Callinico *Gildemeister* in *om. b* 14 milia LX] miliaria nonaginta *b* dessa *P* edissa *b* miliaria LXXX *b* 15 rex fuit *b* qui *om. P* manebat *om. P* usque in amiada *b* 16 amiada *Pb* miliaria LXXX *b* 17 ramussa *b* $\overline{XVIII}$ *P* miliaria decem et nouem *b* EXPLICIT *P, sequitur:* In prouintiis gallicanis quae ciuitates sint, *cf. Riese, geographi lat. min. proleg. p. XXXVI.*

BREVIARIVS DE HIEROSOLYMA.

A = cod. Ambrosianus M 79 saec. XI.
S = cod. Sangallensis 732 saec. IX.

Incipit breuiarius, quomodo Hierusolima constructa est.

Ipsa ciuitas in monte posita. In medio ciuitatis est basilica Constantini. In introitu basilicae ipsius ad sinistram partem est cubiculus, ubi crux Domini posita est. Et inde intras in ecclesiam sancti Constantini. Magna ab occidente est absida, ubi inuentae sunt tres cruces. Est ibi desuper altare de argento et auro puro et nouem columnae, quae sustinent illud altare et ipsa absida. In circuitu duodecim columnae marmoreae [omnino incredibile], super ipsas columnas hydriae argenteae duodecim, ubi sigillauit Salomon daemones. Et est in medio ciuitatis basilica illa, ubi est lancea, unde percussus est Dominus, et de ipsa facta est crux et lucet in nocte sicut sol in uirtute diei.

Et inde intras in Golgotha. Est ibi atrium grande, ubi crucifixus est Dominus. In circuitu in ipso monte sunt cancellae argenteae, et in ipso monte genus silicis † admoratur. Habet ostia argentea, ubi fuit crux Domini exposita, de auro

1 De doctrina quod est in sancta Hierusalem *S* 2 Quia ipsa ciuitas sancta *S* monte excelsa est p. *S* Postea in *S* 3 Constantini—partem est *om. S* 4 posita est crux dn̄i nr̄i ihū xpī *S* Postea *S* intrans *AS* 5 ecclesiam] basilica *S* aecclesiam *A* sancti—absida *om. S* 6 ibi *S* sunt *om. S* cruces absconditas *S* Et erat ibi altarius de auro et de argento *S* 7 noue *A* et habet columnas nouem aureas qui sustinunt illum altarem *S* 8 et ipsa—daemones *om. S* 10 in media basilica lancea *S* 11 p. fuit dominus Iesus Christus in latus suum *S* 12 de ipsa lancea *S* lux *A* et sic lucet per noctem *S* 13 per diem *S* 14 Et deinde in Golgotha intrans *S* intrans *A* et est *S* altarius grandis et est ibi mons caluariae, ubi *S* 15 cr. d. fuit *S* et in circuitu montis *S* 16 de argento *S* et ibi est esca (exedra?) ubi fuit persuscitatus, per quem fuit crux Christi declarata, et ipsa crux est est de auro et gemmas ornata et celum desuper aureum et deforas habet cancellum *S*

et gemmis ornata tota, caelum desuper patente. Auro et argento multum ornatae cancellae. Ubi est ille discus, ubi caput sancti Iohannis portatum fuit; ubi est illud cornu, quo Dauid unctus est et Salomon et ille anulus ibidem, unde Salomon sigillauit demones, et est de electro. Ubi plasmatus est Adam, ubi obtulit Abraham Isaac filium suum in sacrificium in ipso loco, ubi crucifixus est dominus Iesus Christus.

Inde ad occidentem intras sanctam resurrectionem, ubi est sepulcrum Domini, ubi est ante ipso ille lapis, genus silicis. Supra ipsum est ecclesia in rotundo posita. Super ipso sepulcro transuolatile argenteum et aureum et in circuitu omne de aurum. Ante ipso sepulcro est altare, ubi Zacharias sanctus occisus est, ubi arescit sanguis eius.

Deinde ad sacrarium de basilica sancti Constantini, ubi est cubiculum, ubi est ille calamus et illa spongia et ille calix, quem benedixit Dominus et dedit discipulis suis bibere et ait: Hoc est corpus meum et sanguis meus.

Inde uadis ad illam basilicam, ubi inuenit Iesus ementes et uendentes columbas eiecitque foras. Deinde uadis ad sancte Sion basilicam magnam nimis, ubi est illa columna, ubi caesus est dominus Iesus. Apparet ibi, quomodo manu amplexauit, quasi in cera designasset.

Unde uenis ad sacrarium, ubi est ille lapis, unde lapidatus est Stephanus sanctus. In media basilica est corona de spinis,

17 Matth. 26, 26. 28 Marc. 14, 22. 24

2 Ibi *S* discus] missurius *S* ubi portatus fuit caput iohannis baptistae ante herodem regem *S* 3 et ibi est cornus ille, unde unctus est dauid *S* 4 et Salomon—electro *om. S* anullus *A* 5 et ibi *S* est *om. A* ubi—loco *om. S* 6 sacrifitium *A* 7 ubi] et ibidem *S* dominus noster *S* et ibi est altarius grandis *hic repetit S* 8 Et aparte occidente *S* intrans *AS* in sanctam *S* 9 sepulchrum domini nostri Iesu Christi *S* ubi est—*l.* 19 eiecitque foras *om. S* 10 ipsa *A* 19—22 et uadis inde ad alia basilica, ubi flagellatus est dominus et misit manum suam super coronam (*corr. ex* colomnam) *S* 19 ad sancte none *A*, *emendauit Tobler* 23 et inde uenis ad sacrario *S* sacrifitium *A* et ibi est lapis ille *S* 24 sanctus Stephanus *S* Et est ibi in m. *S* spinea, unde coronatus fuit dominus apud Iudaeos *S*

quam accepit Iesus. Et est ibi illa lucerna, ubi docebat discipulos, quando cenauerat. Ibi illa est uirga inclusa in columna argentea.

Inde uadis ad domum Caiphae, ubi negauit sanctus Petrus. Ubi est basilica grandis sancti Petri. Deinde uadis ad domum Pilati, ubi tradidit Dominum flagellatum Iudaeis. Ubi est basilica grandis et est ibi cubiculus, ubi expoliauerunt eum et flagellatus est, et uocatur sancta Sophia.

Et inde uenis ad illam pinnam templi, ubi temptauit satanas dominum nostrum Iesum Christum. Et est ibi basilica in cruce posita. Et est ibi basilica, in tempore ubi se lauabant infirmi et sanabantur. Et ibi est basilica sanctae Mariae, et ibi est sepulchrum eius. Et ibi tradidit Iudas dominum nostrum Iesum Christum. Et ibi est locus, ubi Dominus cenauit cum discipulis suis. Et inde ascendit in montem ⟨Oliueti⟩. A dextera parte ibi est uallis Iosaphat. Ibi iudicaturus est Dominus iustos et peccatores. Et ibi est fluuius paruus, qui ignem uomit in consummationem saeculi. Et ibi sunt duos basilicas, ubi docebat Christus discipulos suos. Et inde uenis ad Galilaeam, ubi discipuli uiderunt dominum Iesum, postquam resurrexit a mortuis.

1 et ibi est *S* illa *om. S* cauerna *coni. Gildemeister* ibi docebat dn̄s dn̄s discipulos suos *S* quam cenauit cum eis *S* et ibi est *S* inclausa de arca uuolso *S* 4 Inde uadis—Petri *om. S* 5 et inde uenis *S* 6 traditus fuit dominus ad Iudaeos *S* Ubi—Sophia *om. S* 8 *in codice A haec clausula additur:* Finit. Amen. Deo gratias. *Cetera exstant in solo codice S* 11 lauabunt *S* 12 sanantur *S* sancta *S* 15 Oliueti *ipse addidi* addextera *S* 18 uomet *Gildemeister* 19 doce *S* *In codice S sequitur locus Itinerarii Burdigalensis, qui inscribitur:* DE VIRTVTIBVS HIERVSAL̄.

ANTONINI PLACENTINI

ITINERARIVM.

Praecedente beato Antonino martyre, ex eo quod a ciuitate Placentina egressus sum, in quibus locis sum peregrinatus, id est sancta loca.

Exeuntibus nobis de Constantinopoli uenimus in insula Cypri in ciuitate Constantia, in qua requiescit sanctus Epifanius. Ciuitas pulchra, deliciosa, ornata palmis dactalorum. Venimus in partes Syriae in insula Antharidus et inde uenimus in Tripoli Syriae, in qua sanctus Leontius requiescit; quae ciuitas tempore Iustiniani imperatoris subuersa est a terrae motu cum aliis ciuitatibus. Venimus exinde Biblo, quae et ipsa subuersa est cum hominibus, item in Triarim ciuitatem, quae et ipsa similiter subuersa est. Deinde uenimus in ciuitate splendissima Berito, in qua nuper studium fuit litterarum. Quae ciuitas subuersa; dicente nobis episcopo ciuitatis, quia cognitae personae, quae sciebantur nominatim, excepto peregrinis triginta milia ad breue missi hic perierunt. Ipsa ciuitas iacet sub montana Libani.

A Berito uenimus Sidona, quae ex parte ruit et ipsa ad- 2
haerit Libano; homines in ea pessimi. Illic currit fluuius

1 quo *R* 2 sum locis, *sed signis transpositionis additis G* 3 id est] id̃ *G* ad sancta *R* 4 constantinoboli *G* constantinopolim *R, erasa l.* m *Br* insulam *R* 5 ciprum *R* ciuitatem constantiam *R* constancia *G* epyfanius *G* 6 diliciosa *G* dilitiosa *Br* 7 tyrię *G* insola *G* insulam *R* santaritus *Br* 8 tribulis *G* tripolis *R* 10 bibolo *Br* 11 cum hominibus *in margine, sed 1. m. G* triari *Br* 12 subuersa est similiter *GR; in G signa transpositionis adscripta sunt* similiter *om. Br* ciuitatem splendidissimam *R* 13 beritho *Br* nuber *G* studius *G* est *GR* fuit *Br* 14 epm̄ *G* 15 sciebant *R* peregrini *G* 16 X̄X̄X̄ *GR* ad breuissimum *coni. Gildemeister* 17 iacit *G* montanis *R* 18 uenimus—par(te) *om. G* aderit *G* adherit *R* adheret *Br* 19 libanum *G* hominis *corr. 2. m. R*

Asclipius et de fonte unde exsurgit stat .... De Sidona uenimus Sarapta, quae ciuitas modica christiana nimis est, in qua est cenaculus ille, qui factus fuerat Heliae, et ipsum lectum ibi est, ubi recubuit, et alueus marmoreus, ubi illa uidua infermentauit. In quo loco multa offeruntur; multae uirtutes illic fient. Exeuntes de Sarapta uenimus in ciuitatem Tyro. Inter Sidona et Tyrum et Saraptam continuo milia septem. Tyro homines potentes, uita pessima tantae luxuriae, quae dici non potest; genicia publica olosirico uel diuersis generibus telarum. Et inde uenimus Ptolomaida. Ciuitas honesta, monasteria bona.

3 A Ptolomaida per mare incontra in ciuitatem Sucamina Iudaeorum est miliario semis per directo, littore maris milia sex. Castra Samaritanorum a Sucamina miliario subtus monte Carmelo. Super ipsa Castra miliario semis monasterium sancti Helisaei, ubi ei occurrit mulier, cuius filium suscitauit. In Carmelo monte inuenitur petra modica rotunda, quam dum exagitas sonat, quae solida est. Talis autem est uirtus petrae: si suspensa fuerit mulieri uel cuicumque animali, iactum

1 asclippius *G* asclipius *R* asclepius *Br* unde] ubi *R* sidonia *R* sydone *Br* 2 saraphta, *sed corr. 1. m. in* saraptha *R* sareptha *semper Br* est *om. R* 3 cena cuius illa que facta *R* cenaculum illud quod factum *Br* ipse *GR om. Br* 4 marmorius *G* 5 infirmentauit *R* fermentauit *Br* uirtutes multae *RBr* 6 exeuntibus *G* saraptha *R* ciuitate *Br* 7 tiro *R* sidonam *R* tirum *R* saraphtam *R* sarapta *G* 8 VII *R* tyro *G* tiros *R* tyrus *Br* ciuitas *post* tyro *add. RBr* tanta luxuriae *G* tanta luxuria *Br* 9 genici *G* genitia *R* ginetia *Br* puplica *G* olosirico *G* holosyricum *R* olosericum *Br* uel—pto(lomaida) *om. R* diuersa genera *Br* 10 ciuit̄ *G* ciuitates *R* ciuitate *Br* 11 honestem *R* onesta *Br* 12 ptholomaida *R* permanere *GR* permanet *Br* per mare *Gildemeister* in *ante* ciuit̄ *2. m. superscr. G om. Br* in ciuitate *R* in sucamina *G* 13 miliari *R* semis] *fort.* minus per *om. R* recte, *corr. 2. m. in* recto *R* litore *GR* milias ex *G* 14 casucamina *G* milia *G* 15 carmello *G* miliarium *G* semis *om. G* 17 carmello *G* modicum *G* rodunda *G* quandū *G* quando *R* 18 exagittas *G* autem *om. G* est *om. R* 19 dactum *G*

numquam faciet. Et a milia sex aut septem ciuitas Porfiriona.

De Ptolomaida misimus maritimam. Venimus in finibus Galilaeae in ciuitatem, quae uocatur Diocaesarea, in qua adorauimus, quasi dicentes nobis, amula et canistellum sanctae Mariae. In quo loco erat et cathedra, ubi sedebat, quando ad eam angelus uenit. Deinde milia tria uenimus in Cana, ubi ad nuptias fuit Dominus, et accumsimus in ipso accubitu, ubi ego indignus nomina parentum meorum scripsi, . . . ex quibus hydriis duae ibi sunt et impleui unam ex eas uino et in collo plenam leuaui et obtuli ad altare et in ipsa fonte pro benedictione lauauimus.

Deinde uenimus in ciuitatem Nazareth, in qua sunt multae uirtutes. Ibi etiam sedit in sinagoga tomus, in quo abcd habuit Dominus inpositum. In qua etiam sinagoga posita est trabis, ubi sedebat cum aliis infantibus. Quae trabis a christianis agitatur et subleuatur, Iudaei uero nulla rerum ratione possunt agitare, sed nec permittit se foris tolli. Domus sanctae Mariae basilica est, et multa ibi fiunt beneficia de uestimentis eius.

1 facit *R* et *om. G* a ciuitate *Br ante milia lacunam indicauit Gildemeister* perfriona *G* pirfiona *R* personat *om. uoce Br* 3 tolomaida *superscr. 1. m. l.* p *G* maritimam *l.* m *expuncta G* et uenimus *R* 4 galileae *semper GR* diocessarea *R* 5 adorabimus *G* quasi] quia sic *Gildemeister* anula *R* amola *Br* a multis *G* canistellum *G* 6 chathedra *G* ubi sedebat *Br, om. GR* at *R* 7 uenit angelus *G* deinde ad *R* milia tria] miliarię *G an* miliario V^to^? *cf. Theod. p. 139, 13* chanaan *G* canaan *R* chana *Br* 8 nupnitias *G* accubuimus *RBr* ipsum *G* accui . . . . (*rasura nonn. litt.*) *G* accubito *R* 9 dum ego *G* parentom *corr. 1. m. G* *lacunam indicaui Haec fere intercidisse uidentur:* in quo loco basilica est, et in ipsa basilica fons est, ex qua illae sex hydriae inpletae sunt, in quibus Dominus aquam in uinum conuertit 10 hydriae *R* implebi *G* ex ea *GR, om. Br* 11 collum *R* humero *Br* plena *GBr* ipso *Br* 12 lauabimus *G* lauimus *R* leuauimus *Br* 13 nazare *R* 14 ibi *om. G* sedit *om. R* pendit *Br* thomus *R* ABCΔ *G* abc *Br* 15 quo *G* 16 trauis *RBr* 17 nulla pre iracionē *G* nullo modo *Br* racione *R* agitare possunt *G* possunt eam agitare *Br* 18 foras *Br* 19 sunt *codd.* fiunt *scripsi* eius *om. R*

In ciuitate uero illa tanta est gratia mulierum Hebraeis, ut in terra illa inter Hebraeas pulcriores non inueniantur, et hoc dicunt, quia a sancta Maria sibi hoc concessum; nam et parentem suam dicunt eam fuisse; et dum nulla sit caritas Hebraeis circa christianos, illae uero omne sunt caritate plenae. Prouincia similis paradiso, in tritico et in frugis similis Aegypto, modica quidem, sed praecellit Aegyptum in uino et oleo et poma. Melium extra natura altum nimis, super statum hominis talea grossa.

6 De Nazareth uenimus in Tabor monte, qui mons exurgit in medio campestri, terra uiua, tenens circuitum milia sex, ascensum milia tria, susum contra unum miliarium planus; in quo sunt tres basilicas, ubi dictum est a discipulo: Faciamus hic tria tabernacula; in circuitu diuersae ciuitates, quae in Regum leguntur. De Tabor uenimus ad mare Tiberiadis in ciuitatem, quae uocata est in tempore Samaria, modo uero dicitur Neapolis, in qua est puteus, ubi Dominus a Samaritana aquam petiit, ubi facta est basilica sancti Iohannis; et ipse puteus est ante cancellos altaris et siclus ibi est, de quo dicitur, quia

12 Matth. 17, 4 Marc. 9, 4 Luc. 9, 33

1 gracia *G* aebreis *G* hebreis *R* hebreorum *Br* ut *om. GBr* 2 aebraeas *G* hebreas *R* 3 a *om. GR* concessum fuisse *G* 4 eam dicunt *G* fuisse *om. Br* 5 illi *GR* ille *Br fortasse* illic omni *R* omnem *GBr* caritate sunt *G* pleni *R* prouintia *RBr* 6 similem paradisum *G* frugibus *R* fruges *Br* 7 egyptum *G* uinum *G* ponis *R* melli *G* melle *R* melliumque sed et milium *Br* 8 naturam *R* alto *G* talia *R* grosco *G* 9 nazaret *G* thabor montem *R* monte tabor *Br* monis *R* exiuit *G* exiit *Br* 10 campestrem *G* terram uiuam *G* in circuitu *G* *fortasse scribendum:* in circuitu—in ascensu 11 milia tria susum *om. G* susu *R* sursum *Br* *post* contra *intercidisse suspicor* orientem 12 basilice *R* ubi petrus dixit ad dominum *G* ecclesiae, ubi dictum a discipulo est *Br* 13 trea *G* tapernacula *G* in circuitum *R* diuersas *R* in lo regum leguntur, *sed* lo *erasum est G* leguntur in regnorum *R* in regum leguntur *Br* 14 thabor *R* tyberiades *G* tiberades *R* tyberiadis *Br* ciuitate *G* 15 *hic Samariam (Sebasten) et Sicemam (Neapolim) confundi et p. 162, 16—163, 2 potius pertinere ad p. 164, 9 animaduertit Tuch p. 18* modo] nunc *G* 16 aqua *G* 17 iohannes *R* 18 cancellus *R* situlus *R* situla *Br*

ipse est, de quo bibit Dominus, et multae aegritudines ibi sanantur.

Deinde uenimus in ciuitate Tiberiade, in qua sunt termas 7
ex se lauantes salsas, nam aqua maris ipsius dulcis est. Qui maris circat milia sexaginta. Item uenimus in Capharnaum in domo beati Petri, quae est modo basilica. Exinde transeuntes per castra uel uicos aut ciuitates uenimus ad duos fontes, hoc est Ior et Dan, quae in unum iunctae sunt, et uocatur Iordanis, paruus omnino, qui ingreditur in mare, pertransit aquam maris totum pelagum et exit in alio litore maris. Reuertentes post nos uenimus ad locum, ubi Iordanis de mare egreditur. Transiuimus Iordanem in ipso loco. Venimus in ciuitatem, quae uocatur Gadera, quae ipsa est Gabaon. In ista parte <Iordanis a> ciuitate ad milia tria sunt aquas calidas, quae appellantur termas Heliae, ubi leprosi mundantur, qui e xenodochio habent de publicum delicias. Hora uespertina inundantur termae. Ante ipsum clibanum aquae est solius grandis, qui dum impletus fuerit, clauduntur omnia ostia, et per posticum mittuntur intus cum luminaria et incensum et sedent in illo solio tota nocte, et dum soporati fuerint, uidet ille, qui curandus est,

2 saluantur *R* 3 dein *R* ciuitatem tiberiada *R* sunt *om. R* termas sex lauantes salsas *G* termis ex se leuantes salsis *R* termae salsae *Br* 4 quod mare *R* quae mare *Br* 5 sex a centa *G* ac tt *R* VIII *Br locus corruptus est; fortasse scribendum:* quem marem circantes milia VI uel VII uenimus *etc.* in *om. G* cafarnaum *R* 6 et inde *G* inde *Br* 9 paruo *G* pertracide *G* pertrahit *R* pertransit *Br* aquae *G*, *om. Br* 10 totum pelago *G* totum palagus *R* totum maris pelagum *Br* exiit *GR* in] usque *Br* littore *P* 11 in locum *G* 12 Iordane *G* 13 gabao *R* galaad *coni. Gildemeister* in *om. GR* Iordanis a *addidi* 14 ciuitm *G* ciuitate *R* ciuitatis *Br* 14 miliario tertio *Br* trea *G* aquas calidas *G una l. l superscripta* aquae calidae *RBr* termes *R* 15 exenodocio *G* exite docium *R* ibi et synodochium *Br* habit *G* habens *Br* 16 puplicum *G* publico *Br* ora *G* mundantur *codd.* inundantur *scripsi* terme *RBr* termae ante] et meante *G* 17 aqua *R om. Br* grande est solium *Br* solio *G* 18 per porticum *G* per ostium *Br* 19 et sedent *om. R* in illum solium *G* 20 dum *om. R* suborati *R* uidet] uadet *R* uident de illo *G* curandus] mundus *R* mundatus *Br*

aliquam uisionem, et dum eam recitarit, abstinentur ipsae termae septem diebus et intra septem dies mundatur. Nam et ibi mortuus est Iohannes de Placentia, maritus Teclae. Ipse fluuius calidus, qui uocatur Gadera, descendit torrens et intrat in Iordanem, et ex ipso Iordanis ampliatur et fit maior.

8 Et dum descendimus per Galilaeam iuxta Iordanem, transeuntes multas ciuitates, quae leguntur, uenimus in ciuitate metropoli Galilaeae, quae uocatur Scitopolis, in monte posita, ubi sanctus Iohannes multas uirtutes operatur. Exinde ascendimus per alia loca Samariae et Iudaeae in ciuitatem Sabastae, in qua requiescit Heliseus propheta. Descendentes per campestria, ciuitates uel uicos Samaritanorum; et per plateas, unde transiuimus siue nos siue Iudaei, cum paleas uestigia nostra incendentes; tanta illis est execratio utrisque. Christianis quidem responsum faciunt, ea sane ratione, ut quod habis emere non tangas, antequam pretium des; quod si tetigeris et non conparaueris, mox scandalum. Nam foris uico una condoma habent posita, qui faciunt responsum. Ipsos nummos in aqua iactas, nam de manu non accipiunt. Et denuntiant tibi, quando ingrederis: non sputes, et si sputaueris, scandalum

1 aliqua uisione *G* ea *R* recitaret *GR* recitauerit *Br* recitarit *Gildemeister* abstenentur *G* 2 terme *GR* et intra septem dies *om. R* mundantur *R* non mundantur ipsae termae per VII dies *Br* 4 que *G* discendit *G* descendit *R semper* 5 Iordane *G* et ipso Iordanis *G* 6 galilaea *G* galileam *RBr* iordane *G* iordanem *R* iordanen *Br* 7 ciuitatem *R* 8 metropoli] eropoli *G* scitopoli *G* 9 iohannis *G om. Br* descendimus *con. Tuch* 10 aliqua *G* ciuitate sabastea *Br* 11 profeta *R* campestria *corr. 2. m. R; fortasse* castra 12 ciuitatis *G* uiasamaritanorum *corr. 2. m. G* 13 paleis *R* 14 exsegratio *G* utrasque *G* 15 et sane *G* racione *G* habis *G* uis *Br* 16 precio *G* 17 paraueris *G* comparaueris *Br* unā *G* 18 habent condoma una posita *Br* que *G* ipsius *RBr* nummos *G* nummum *R* 19 in qua *G* in aquam *R* manu eius *R* manu tua *Br* 20 egrederis *G* ingrediaris *Br* non sputis *G* ne spues *R* te si spueris *R* si autem expueris *Br*

generas. Sero autem purificant se in aqua et sic ingrediuntur in uico aut in ciuitatem.

Deinde uenimus in loco, ubi Dominus de quinque panibus 9
quinque milia populos saciauit, extensa campania, oliueta et palmeta. Ex hoc uenimus in loco, ubi baptizatus est Dominus noster. In ipso loco transierunt filii Israhel; ibi et filii prophetarum perdiderunt securem et ex ipso loco adsumptus est Helias. In ipso loco est mons Hermon modicus, qui legitur in psalmo. A pede montis ipsius de fluuio ascendit nubes hora prima et exeunte sole uenit super Hierusolimam super basilicam, quae est in Sion, et super basilicam ad monumentum Domini et super basilicam sanctae Mariae et sanctae Sofiae, quae fuit praetorium, ubi auditus est Dominus. Super his locis descendit ros sicut pluuia et colligent eum medici et in ipso cocuntur omnes confectiones per xenodocia, nam multi languores sanantur in ipsis locis, ubi cadit ipse ros. Ipse est enim ros, qui cantatur in psalmo: sicut ros ab Hermon qui descendit in monte Sion. In illa parte Iordanis est fons, ubi baptizabat sanctus Iohannes, ad Iordane milia duo. In ipsa ualle Helias inuentus est, quando ei portabat coruus panem et carnes. In circuitu uallis illius multitudo heremitarum.

Ibi in proximo est ciuitas quae uocatur Liuiada, ubi reman- 10

9 Psalm. 41, 7 17 Psalm. 32, 3

1 purificasse in *G* 2 uicum *R* 3 locum *R* panis *G* panibus *RBr* 4 hominum *RBr* 5 palmita *G* et ex hoc *G* in locum *R* ad locum *Br* babtizatus *G* 7 securę *G* 10 et *om. R* sol *G* ierusolimam *G* hierosolimam *R* 11 basilica *hic et in seq. lineis corr. 2. m. G* super basilicam *bis scriptum est R* 12 et sanctę suffię *G* et ad sanctam sofiam *R* et *om. Br* ad sancta sofia *Br* 13 preturius *corr. 2. m. in* pretorius *G* dominus *om. G* 14 collegent *G* colligunt *Br* 15 in *om. R* coguntur *R* quocuntur *Br* exenodotia *G* xenodocia *R* synodochia *Br* 16 multos *G* cadet *G* 17 ipse est enim ros *om. R* cantantur *R* 18 quod *G* montem *R om. Br* monte *corr. 2. m. G in* montem In *om. G* illam *l.* m *ead. manu expuncta G* 19 baptizat *R* in iordane *R* usque iordane *Br* dua *G* 20 portabit *G* deferebat *Br* 21 carnis *corr. 2. m. G* 22 Ibi proxima *R* ibi prope *Br* ibi *om. G* salmiada *G* salamiada *RBr* liuiada *Gildemeister*

serunt duo semis tribus Israhel, antequam Iordanem transirent, in quo loco sunt termae ex se lauantes, quae uocantur Moysi, ibi etiam et leprosi mundantur. Est ibi fons, aqua dulcissima, quae pro catarticum bibitur et sanat multos languores, non longe a mare salinarum, in qua etiam et Iordanis ingreditur subtus Sodoma et Gomurra, ad cuius litus sulphur et bitumen colligitur. In qua mare mense Iulio et Augusto et medio Septembrio tota die iacent leprosi; ad uesperum lauant in illas termas Moysi et aliquotiens, quem uult deus, mundatur. Nam et generalitati est aliqua paramitia. In quo mare nihil inuenitur uiuificatum nec paleas nec lignum supernatat neque homo natare potest, sed quicquid ibi iactatum fuerit, in profundum dimergitur. De Iordane in locum, ubi Moyses de corpore exiuit, sunt milia octo, et exinde non multum longe ad Segor, in quibus locis multi sunt heremitae. Vidimus et monumentum Abisalon.

11 Tenui autem theophaniam in Iordane, ubi talia fiunt mirabilia in illa nocte in loco, ubi baptizatus est Dominus. Est obeliscus factus clausus cancellis, et in loco, ubi aqua rediit in alueo suo, posita est crux lignea intus in aquam et gradi

1 senes *G* quam iordanem transirent *om. G* 2 in quo loco *om. G* et se *G* leuant *corr. 2. m. in* lauent *R* leuantes *Br* 3 et *om. G* et ibi fons *R* et ibi est dulcissimus aquae fons *Br* aquam abens dulcissimam *G* 4 castico *G* catarcium *Br* langoris *G* 6 sodomam et gomurram *R* sulphor *G* sulfur *R* 7 collegitur *G* quo mare *Br* agusto *G* madio septemp *G* 8 iacent] lacen *R* ad uespere *G* labant *G* lauantur *Br* in illis termis *R* in ipsas termas *Br* 9 aliquoties *R* 10 generalicia *G* generalitate *Br* paramicia *R* permitia *Br* 11 nec lignea nec paleae *Br* 12 natare homo *R* quidquid *G* iactum *R* proiectum *Br* profundo *G* 13 demergitur *Br* de iordane uenimus *G* de iordane ubi, *uoce* ubi *expuncta R* loco *G* lacum *RBr* moysi *2. m. l.* s *addita G* 14 transiuit *R* exiit *Br* *inter syllabas* mul *et* tum *rasura trium litterarum G* a *Br* sechor *R* 15 uidemus *G* 16 abesalon *R* absalon *Br* 17 thephanie *G* theofaniam *R* theophania *Br* talis *G* fiebant *R* miracula *R* 18 babtizatus *G* 19 obolis eius *G* oboliscus *R* tumulus *Br* locum *R* 20 aqua *G* gradus *R om. Br*

descendunt usque ad aquam ex utraque parte marmoris. In uigilias theophaniae fiunt uigiliae grandes, populus infinitus; gallo quarto aut quinto fiunt matutinas. Conpleto matutinas albescente die procedunt ministeria sub diuo, et tenentes diaconi descendit sacerdos in fluuium et hora, qua coeperit benedicere aquam, mox Iordanis cum rugitu redit post se et stat aqua usque dum baptismus perficiatur. Et omnes Alexandrini habentes naues homines suos die illo ibi habent habentes colathos plenos cum aromatibus et opobalsamo, et hora, qua benedixerit fontem, antequam incipiant baptizari, omnes fundent illos colathos in fluuium et tollent inde aquam benedictam et exinde faciunt aquam sparsionis in nauibus suis, antequam exeant ad nauigandum. Conpleto baptismo omnes descendunt in fluuio pro benedictione induti sindones et multas cum alias species, quas sibi ad sepulturam seruant. Conpleto baptismo reuertitur aqua in locum suum. Et unde surgit Iordanis a mare Tiberiadis usque ad mare salinarum, ubi defecit, sunt milia plus minus centum XXX^{ta}.

In illa ripa Iordanis est spelunca, in qua sunt cellulae cum 12

1 discendent *G* aqua *G* 2 uigiliis *Br* theophaniae *corr. 2. m. G* grandis *G* 3 matutina *G* matutini *R* uigiliae *Br* conpleto *corr. ead. m. ex* conpletu *G* completo matutino si *R* completis matutinis *Br* 4 albiscente *G* tenent ea diaconi *G* tenente diacono *R* diaconi tenentes sacerdotem *Br* 5 discendit *G* fluuio *G* ora *G* 6 aquas *G* rugitos *G* 7 baptismum *G* alexandrine *G* 8 de illo *R* ibi *om. G* collacos *G* colaphos *RBr* 9 aput balsamo *G* balsamo *RBr* opobalsamo *scripsi* 10 babtizari *G* baptizare *RBr* 11 choscola *G* illos colaphos *R* tollebant *G* aqua benedicta *G* 12 inde *G* aqua sparsionis *G* aquam sparsionem *R* 13 ad *om. G* nauicantum *G* completo *GBr* babtismo *G* discendent *G* fluuium *RBr* 14 sindonis *G* sindone *R* multa cum alia su species *G* multi cum aliis speciebus *R* et alias multas speties *Br* 15 quod *G* ad sepultura seruarent *G* completo *GBr* 16 iordanis] iohannis *R* tiberiade *R* tyberiades *G* tyberiadis *Br* 17 usque *om. R* defec *G* defecit *R* plus minus *om. G* 18 CCCXX *G* 19 cellola sunt *G* sunt cellole *R* cum septem *om. G* cum septem uirgines quae *om. R* cum septem puellis que *Br*

septem uirgines, quae ibi infantulae mittuntur, et dum aliqua ex ipsis mortua fuerit, in ipsa cellula sepelitur et alia cellula inciditur et mittitur illic alia infantula, ut numerus stet, et habent foris, qui eis permanent. In quo loco cum timore magno ingressi sumus ad orationem, faciem quidem nullius uidentes. In ipso loco dicitur esse sudarium, qui fuit in fronte Domini. Super Iordane non multum longe <a loco>, ubi baptizatus est Dominus, monasterium est sancti Iohannis grande ualde, in quo sunt xenodochia duo. In ista uel in illa ripa Iordanis sub montana loca, ubi inueniuntur serpentes, unde tiriaca conficitur.

13 Venientibus a Iordanen in Hiericho milia sex. Hiericho autem in oculis hominum ita uidetur ut paradisus. Muri diruti, territorius in miraculis positus. Domus Raab stat, quae est xenodochium, et ipse cubiculus, unde deposuit exploratores, est oratorium sanctae Mariae. Lapides illos, quos leuauerunt filii Israel de Iordane, positi sunt non longe a ciuitate Hiericho in basilica post altarium magni ualde. Ante basilica est campus, ager Domini, in quo Dominus manu sua seminauit, ferens satum usque ad modios tres, qui etiam bis in anno colligitur, qui numquam seminatur, sed ex se nascitur. Colligitur autem mense Februario et exinde in pascha communicatur. Aratur,

1 ubi *R* infantuli *R* et aliquarum ipsas *G* et cum aliqua ex eis *Br* aliquis—mortuus *R* 2 in ipsa cellola *GR* 3 cellola *G* inceditur *R* indi//citur *G* alius infantulus *R* alia puella *Br* 4 qui eis cibaria praeparet *Br* 5 oracionem *G* 6 nullus *G* 7 frontem *G* in iordane *R* non multum longe *bis R* non multum longe a Iordane *G* a loco *addidi* 8 est *ante* dominus *om. R* grandis *G* 9 senodocico *G* senodochia *R* sinodochia *Br* riba *G* 11 tiriaea *G* tyriaca *RBr* conficiuntur *G* 12 nobis a iordanen *G* ad iordanem *R* inde uenimus ad iordanem. De iordane etc. *Br, haud scio an recte* 13 ita *om. G* paradysus *R* 14 territurius *G* positas (*l.* u *cum* a *aperta mutata*) *G* 15 senodochius *G* senodochium *R* sinodochium *Br* 16 oratorius *G* illi *Br* 18 altario *G* altare *Br* magnum *R om. Br* basilicam *R* campo sacer domini *G* 19 serens *G* 20 quasi modia tria *Br* bis in anno *om. R* collegitur *G* qui numquam—21 colligitur *om. G* 22 febroario *R* oratur *R*

dum collectus fuerit, et iterum cum aliis messibus collegitur et deinceps aratur et dimittitur.

Fons aquae, quam indulcauit Helisaeus, inrigat omnem 14
Hiericho. Ibi nascitur uinum † potiston, qui febrientibus datur. Ibi nascitur dactalum de libra, ex quibus mecum adduxi in prouincia, ex quibus unum domino Paterio patricio dedi. Ibi nascitur cetrius de libras quadraginta et uirga fasioli longa pedes duo et in latitudinem [et in longitudinem] digitos duos. Ibi est et uitis, unde in ascensionem Domini uuas cistas plenas uenales in monte Oliueti, et inde pentecosten mustum et exinde colata plena proponuntur.

Exeuntes de ciuitate uenientes contra Hierusolimam, non 15
longe a ciuitate Hiericho est illa arbor, ubi ascendit Zachaeus uidere Dominum, qui arbor, inclausus infra oratorium, ipsius per tectum foris dimissa est, sicca quidem. Exeuntes porta de Hiericho, ab oriente contra occidentem uenientes; in sinistra manu intras in fauillas Sodomae et Gomurrae, super qua prouincia semper nubes obscura descendit; odor sulphoreus. Nam quod fallent homines de uxore Loth, eo quod minuatur

1 mensibus *R* cum reliquas messes *Br* collegitur et deinceps aratur et *om. R* 2 et deinceps—dimittitur *om. Br* demetitur *R* 3 hęseus *G* inrigat *corr. in* inritat *G* 4 ubi *R* postun *G* potiston *R* potis con *Br* παυστικόν ipse *conieci* quod *G* felmentibus *R* febricitantibus *Br* 5 de quibus *R* 6 prouintia *Br* domino *om. R* domno *Br* paterio *in G om., sed ead. manu superscriptum* 7 cetrius *G* cedros *R* caedrus *Br* fasiola *G* fassioli *Br* et ex uirga fasiola *conieci* 8 et in latitudinem—duos *om. RBr* latudinē *corr. ead. m. G* et in longitudinem *seclusi* digos *G* 9 cistra *R* cestas *l.* r *super* s *ead. m. scripta G* plenas cistras racemis *Br* uenalis *G* 10 montem *R* inde] in die *G* mixtum *Br* et *om. R* 11 collata *GR* colata *Br* 12 ciuitatem *G* uenientes *partim in rasura G* uenimus *RBr* hierosolimam *R* hierusolima *G* 14 quae *RBr* intra *G* 15 portas *R* 16 hierico *G* ab orientē *G* ueniens *R* uenimus *Br* sinixtra manum *G* 17 Gomorrae *GBr* quam prouinciam *R* qua prouintia *Br* 18 obscurus *G* sulphureus *corr. ead. m. in* sulphoreus *R* odore sulphureo *Br* 19 fallent] dicunt *Br* loht *G* minuetur *R* muniatur *Br*

ab animalibus lingendo, non est uerum, sed stat in ipso statu, in quo fuit.

16 Ascendentibus nobis de montana in Hierusolima non longe ab Hierusolima uenimus in Baorin, deinde ad sinistram ad oppida Oliueti montis in Bethania ad monumentum Lazari. Nam respicientibus in ualles illas et perambulantes monasteria multa, loca mirabiliorum, uidimus multitudinem inclausorum uirorum ac mulierum in monte Oliueti. Et sursum in monte in loco, unde ascendit Dominus, uidimus mirabilia multa et cellula, ubi fuit inclausa uel iacet sancta Pelagia in corpore. In ipso monte iacet Iacobus, Zebedaeus, Cleophas uel multa corpora sanctorum.

17 Descendentes de monte Oliueti in ualle Gessemani in loco, ubi traditus est Dominus, in quo sunt tria accubita, in quibus ille accubuit, et nos accubuimus pro benedictione. Et in ipsa ualle est basilica sanctae Mariae, quam dicunt domum eius fuisse, in qua et de corpore sublatam fuisse. Ipsa uallis Gessemani ibidem uocatur Iosaphat. De Gessemani ascendimus ad portam Hierusolima per grados multos. In dextra parte portae est oliuetum; ibi est ficulnea, in qua Iudas se suspendit, cuius talea stat munita petris. Porta ciuitatis, quae

1 lingendum *G* in eo statum *G* 3 as centibus *R* montanis *R* montana *Br* in hierosolima *R* hierusolimorum *Br* 4 ierusolima *G* hierosima *R* uenimus *om. R* baorin *G* baorim *R* baoridem *Br* deinde *om. G* inde *Br* de sinixtra oppida (*om.* ad) *G* 5 opida *R* 6 respicientes *Br* uallis *G* 7 multa multa *R* miraculorum *R* uidemus *G* inclusorum *R* clausam *Br* 8 montem *G* susu *R* rursum *Br* susu in montē *R* 10 cellola *G* inclusa *RBr* belagia *R* 11 monte *om. G* iacob *R* zebedaei *Br* 13 discendentes *G* uillam *Br* gessemani *R* iessemani *G* locum *R* 14 trea *G* in quo *G* in quae *Br* 15 recubuit *G* recubuimus *G* 16 quam] quę *G* 17 in qua—fuisse *om. G* ualle *G* 18 iessemani *G* gessameni *R* iosafa *R* iessemani *G* gessemani *R* 19 hierosolimam *R* gradus *RBr* 20 porta posta *G* oliueti *R* se iudas *RBr* (*in Br* se *repetitur ante* suspendit) 21 tale astat *G* talia adstant *R* taleas stat *Br* monita *GR* munita *Br* patris. Posta *G*

cohaerit portae speciosae, quae fuit templi, cuius liminare et tabulatio stat.

Osculantes proni in terram ingressi sumus in sanctam ciui- 18
tatem, in qua adorantes monumentum Domini. Quia monumento de petra est naturale excisus et † potus ex ipsa petra excisus, ubi corpus domini Iesu Christi positum fuit, lucerna aerea, quae in tempore ad caput ipsius posita fuit, ibidem ardet die noctuque, ex qua benedictionem tulimus, et reconposuimus ea. In quo monumento de foris terra mittitur et ingredientes exinde benedictionem tollent. Lapis, unde clausus monumento, ante os monumenti est, color uero de petra; qui excisus est de petra Golgotha. Nam ipsa petra ornata ex auro et gemmis, nam petra monumenti uelut molaris est. Ornamenta infinita: in uirgis ferreis pendentes brachialia, dextroceria, murenas, anuli, capitulares, cingella girata, balteos, coronas imperatorum ex auro uel gemmis et ornamenta de imperatricis. Ipsum monumentum sic quasi in modum metae coopertus ex argento † sub solas aureos. Ante monumentum altaris est positus.

A monumento usque Golgotha sunt gressi LXXX. Ab 19

1 coierit *G* coerit *R* coherit *Br* limitari *G* limitare *R* liminare *Br* 2 trabulacio *G* trabulatio *R* tribulatio *Br* tabulatio *scripsi* 3 in terra *G* 4 munumentum *G* quoniam *Br* quod *coni. Gildemeister* monomento petra *ead. m. superscripta uoce* de *G* monumentum—excisum *R* monumentum—excisus *Br* 5 et potus—excisus *om. GBr* potus] puteus *Nettleship* 6 Ibi *R* corpus domini positum fuit Iesu Christi *R* 7 capud *G* ipsius *om. R* erat *R* fuerat *Br* ibidem] et ibi *G* 8 tullimus *G* 9 monumentum *G* 10 benedictione *GR* exinde tollent *R* clausus *GR* 11 monomentum *GBr* monumento *R* est *om. R* est ante os *Br* uero de] uiride *G* petrae quae excisa est *Br* 13 petra *om. R* 14 bracilia *G* dextralia *R* murinas *G* murenulas *R* murenas *Br* 15 anolis *G* cengella *G* cincella *R* girata *G* grata *R* irata *Br* belthei *Br* 16 et gemmis *G* ornamento *R* 17 ipsum monumentum *om. G* medae *R* coopertus *R* copertus *G* coopertum *Br* 18 argento *corr. ex* argentum *G* solas *G* solus *R* soles *coni. Gildemeister* caelos *ego* monumento *corr. 1. m. G* altarium est positum *R* altare positum *Br* 20 monumentum *G* usque ad *G* gressus *R* Alia parte *G*

una parte ascenditur per gradus, unde Dominus noster ascendit ad crucifigendum. Nam et locus, ubi crucifixus fuit, paret et cruor sanguinis paret in ipsa petra. In latere est altarium Abrahae, ubi ibat Isaac offerre, obtulit et Melchisedech sacrificium. Ad ipsum altarium est creptura, ubi ponis aurem et audis flumina aquarum et iactas melum aut quod potest natare et uadis in Siloa fonte et ibi eum suscipis. Inter Siloam et Golgotha credo esse miliarium. Nam Hierusolima aquam uiuam non habet praeter in Siloa fonte.

20 De Golgotha usque ubi inuenta est crux sunt gressos quinquaginta. In basilica Constantini cohaerente circa monumentum uel Golgotha, in atrio ipsius basilicae, est cubiculum, ubi lignum crucis reconditum est, quem adorauimus et osculauimus. Nam et titulus, qui ad caput Domini positus erat, in quo scriptum est: 'Hic est rex Iudaeorum', uidi et in manu mea tenui et osculatus sum. Qui lignus crucis de nuce est. Procedente sancta cruce ad adorandum de cubiculo suo et ueniens in atrio, ubi adoratur, eadem hora stella apparet in coelo et uenit super locum, ubi crux resedit, et dum adoratur crux, stat super ea et offertur oleum ad benedicendum, ampullas medias. Hora, qua tetigerit lignum crucis orum ampullae

15 Luc. 23, 38

1 grados *G* 2 crux fixa *R* parit *G* apparet *Br* 3 cruor sanguinis parit *om. R* altario *G* 4 ibat *om. R* eum obtulit *G* offerre quando temptauit eum deus, ibi et melchisedech hobtulit sacrificium *Br* 5 ipsum *om. G* creptura *GR* cripta *Br* crepatura *Gildemeister* 6 melo *G*, *2. m. corr.* milu *G* pomum *Br* potestare *corr. 2. m. G* 7 uadit *G* silua *G* solua *Br* fonte *om. G* fon *R* fonte *Br* 8 sinam *R* syna *Br* golgotham *R* hierosolima *R* 9 silua *R* solua *Br* fontē *G* 10 de *om. G* gressos *G* gressus *R* gressi *Br* 11 coerentem *R* 12 golgoda *R* atrium *G* cubiculus *R* 13 ulignum *corr. 2. m. G* repositum *G* 14 capud iesu *G* 16 quod lignum *RBr* nuca *G* nocte *R* 17 procedentem sanctam crucem *G* ad *om. GR* et *om. G* 18 ueniente *Br* atria *G* atrium *R* atrio *Br* 19 in loco *G* resedit] stat *G* resedit—crux *om. G* 20 super ea *G* affertur *RBr* 21 horum *GR* has ampullas *Br* orum (= oram) *scripsi*, *cf. Archiv f. lat. Lexik. IX, 300*

mediae, mox ebullescit oleum foris, et si non clauditur citius, totum redundat foris. Reuertente cruce in loco suo reuertitur et stella; post reclausa cruce ultra non apparebit stella. Nam et ibi est illa spongia et canna, de quibus legitur in euangelio, de qua spongia aquam bibimus, et calix onychinus, quem benedixit in cena, et aliae multae uirtutes, species beatae Mariae in superiore loco et zona ipsius et ligamentum, quo utebatur in capite. Ibi sunt et septem cathedrae marmoreae seniorum.

Ascendimus in turrem Dauid, ubi psalterium decantauit, 21
magna ualde, in qua sunt monasteria in cenaculis singulis. Quae turris quadrangulis et opus caluum, non habens tectum; in quo etiam christiani pro deuotione ad mansionem ascendunt. Et circa medium noctis surgentes audiunt ucces murmurantium iusum in ualle Iosapha contra Iordanen in loca, quae respiciunt ad Sodoma et Gomorra, et uulgariter appellatur ipsa uallis Iosapha, quae et Gessemani.

Deinde uenimus in basilica sancta Sion, ubi sunt multa 22
mirabilia, inter quibus quod legitur de lapide angulare, qui reprobatus est ab aedificantibus. Ingresso domino Iesu in ipsa

1 mediae *om. RBr* mox *om. G* epuliscit *G* ebulliet *Br* cluditur *corr. 2. m. R* cicius *GR* 2 totum *om. R* refunditur *litt. d 2. m. super* f *scripta G* ebulliet *Br* reuertentem crucem *G* in locum suum *R* reuertetur *R* 3 et *om. G* reclusa *R* et post reclausam crucem *Br* 4 spungia *G* 5 spungia aqua *G* onichenus *G* hunichenus *R* 6 specillum *coni. Gildemeister* 7 ligamentum *ex* leg. *corr. 2. m. G* 8 cathethrae, *alterum* t *in rasura G* cathere *corr. 1. m. R* marmorie *G* 10 in turre *Br* 12 turre *G* in turribus *R* quadrangolis *G* quadranculis *R* 13 in qua *Br* christianis *G* debutionem, *corr. 1. m. in* deuotionem *G* 14 media nocte *G* medio noctis spatio *Br* surgentis *G* murmorantium *G* 15 iuso *R* deorsum *Br* iosafa *GR* iosaphat *Br* iordana *G* iordanem *R* iordanen *Br* in loco qua *G* in locis quae *R* ad loca quae *Br* 16 sodomam et gomurram *R* uocaliter *R* appellatur *om. G* ualle *G* 17 iosapha *littera* t *2. m. superscripta G* gessemani *G* gessameni *R* 18 basica *G* basilicam *R* sancti *G* sanctam *R* multe mirabilie *G* 19 inter quae *R* que reprobatus *G* 20 iesu christo *G om. Br* in ipsam ecclesiam *R*

ecclesia, quae fuit domus sancti Iacobi, inuenit lapidem istum deformem in medio iacentem, tenuit eum et posuit in angulum. Quem tenes et leuas in manibus tuis et ponis aurem in ipso angulo et sonat in auribus tuis quasi multorum hominum murmuratio. In ipsa ecclesia est columna, ubi flagellatus est Dominus. In qua columna tale est signum: dum eam amplexasset, pectus eius inhaesit in ipsa marmore et manus ambas apparent et digiti et palmae in ipsa petra, ita ut pro singulis languoribus mensura tollatur exinde; et circa collum habent et sanantur. In ipsa columna est illud cornu, de quo reges unguebantur et Dauid. Ibi est in ipsa ecclesia et corona de spinis, qua coronatus est Dominus, et lancea, de qua in latere percussus est Dominus. Ibi sunt et lapides multae, cum quibus lapidatus est Stephanus. Ibi est et columnella, in qua crux posita est beati Petri, in qua crucifixus est Romae. Ibi est et calix apostolorum, in quo post resurrectionem Domini missas faciebant, et multa alia miracula, quae non recolo. Ibi est monasterium feminarum. Vidi testam de homine inclausam in locello aureo ornatam ex gemmis, quae dicunt quia de sancta martyra Theodote esset, in qua multi pro benedictione bibunt et ego bibi.

23 De Sion uenimus in basilica sanctae Mariae, ubi est con-

2 deforme *GR* 3 tenis *R* pones *R* ipsum angulum *R* 4 multo *R* 5 murmorantia *corr. 1. m. ex* murmurantium *G* murmurantium *R* murmuratio *Br* 6 talis est signus *G* amplexas sic *G* 7 inest *G* ambas *GR* 8 et digitas et palmas in ipsa petra apparent *G* digiti et palmae *RBr* 9 tollitur *G* *post* circa *uox* habet *erasa est G* colla habit et sanatur *G* 10 ille cornus *G* ungebantur *G* 11 in *om. R* ecclesia *2. m. superscr. G* 13 et *om. R* multe lapides *R* lapides multę *G* cum quas *G* 14 beatus *add. R* *post* columnella ib *erasum* est *G* 15 posita est crux *R* crux posita fuit *Br* 17 multe alie miracule quas *G* mirabilia *Br* nunc recolo *G* 18 testa *G* inclausa *G* 19 lucello *R* aurum *G* ornatam *om. GR* quem *GR* quae *Br* quam *Gildemeister* quae dicunt esse capud martyris theodote *Br* 20 martera *G* martyre *R* esse *l.* t *2. m. affixa G* 21 bibebant *RBr* aquam *add. RBr* 22 uero *RBr* *Post* basilica *lacuna est in Br usque p. 175, 14* praeturio congregacio *G*

gregatio nimia monachorum, ubi sunt et xenodochia uirorum ac mulierum, susceptio peregrinorum, mensas innumerabiles, lecta aegrotorum amplius tria milia. Et orauimus in praetorio, ubi auditus est Dominus, ubi modo est basilica sanctae Sofiae ante ruinas templi Salomonis sub platea, quae discurrit ad Siloam fontem secus porticum Salomonis. In ipsa basilica est sedis, ubi Pilatus sedit, quando Dominum audiuit. Petra autem quadrangulis, quae stabat in medio praeturio, in quam leuabatur reus, qui audiebatur, ut ab omni populo audiretur et uideretur, in qua leuatus est Dominus, quando auditus est a Pilato, ubi etiam uestigia illius remanserunt. Pedem pulchrum, modicum, subtilem, nam et staturam communem, faciem pulchram, capillos subanellatos, manum formosam, digita longa imago designat, quae illo uiuente picta est et posita est in ipso praeturio. Nam de petra illa, ubi stetit, fiunt uirtutes multae; tollentes de ipsa uestigia pedum mensuram, ligantes pro singulis languoribus et sanantur. Et ipsa petra ornata est ex auro et argento.

Et exinde uenimus ad arcum, ubi antiqua porta fuit ciuitatis. 24
In ipso loco sunt aquae putridae, ubi missus est Hieremias. Ab arcu illo descendentibus ad Siloa per gradus multos super

1 ubi—uirorum *om. R* et *om. G* exsenodocia *G* 2 suscepcio *G* innumerabilibus *G* 3 trea *G* orabimus *G* praeturio *R* 4 basilica est *G* sancta sofie *R* suffiae *G* 5 ate rui *G* decurrit *B* 6 silua *l.* m *erasa G* siloa *lineola 2. m. superscr. R* fontis *G* portico salomis *G* 7 ipsa sedis *G* pilatus *om., sed 2. m. superscr. G* palitus *R* quam *G* audit *G* 8 quadrangolis qui *G* preturio *G* in qua *G* lauatur *corr. 2. m. G* leuatur *R* 10 quam *RB* 11 pedum *R* pulchram *GR* modica subtilia *R* 12 statura *GRB* commune *R* communis *B* faciem *om. G* pulcra facies *B* capillo *RB* 13 subanelatum *R* subanelato *B* obanellatus *G* formonsam *G* digitas longa *G* digiti longi *R* quantum *add. RB* 14 picta sunt quae posita est in *R* ipsum praetorium *R* 15 de *om. GR* *post* ubi *rasura trium litterarum in G* 16 ipsis uestigiis *R* mensura *G* legantes *G* 19 antiquitus *Br* 21 Ad arcum illum descentibus *G* ad silua per silua grados *G* ad siloam per siluam per gradus *R* ad fontes siloa per grad *Br* super siloam *R*

Siloa est basilica uolubilis, desubtus de qua surgit Siloa, quae habet manu facta hominis duo solia ex marmore, et inter solium et solium clausura cancellorum. In uno lauantur uiri et in alio mulieres pro benedictione; in quibus aquis multae uirtutes ostenduntur, immo et leprosi mundantur. Inante atrio est piscina grandis manu hominis munita, in qua assidue populus lauant; nam in illis soliis certis horis fons ipsa inrigat aquas multas, quae descendunt per uallem Gessemani, quam et Iosaphat uocant, usque ad Iordane fluuium et ingreditur in Iordane in loco, ubi Iordanis deficit in mare salinarum subtus Sodoma et Gomorra.

Nam et modo ipsa fons Siloa infra ciuitatem inclausa est, quia Eudoxia imperatrix ipsa addidit muros in ciuitate. Nam ipsa muniuit basilicam et sepulchrum sancti Stephani et ipsa sepulchrum habet iuxta sepulchrum sancti Stephani. Inter sepulchra habet continuo gressus XX. Nam et ipse sanctus Stephanus requiescit foris portam, sagittae iactum unum ad uiam, quae respicit ad occidentem, quae descendit ad Ioppe et Caesarea Palestinis uel Diaspoli ciuitatem quae antiquitus dicitur Azotus, in qua requiescit sanctus Georgius martyr. In ipsa strata non multum longe ab ipsa ciuitate stat columna

1 se suptus *G* 2 qui *G* quae ma|nu' *in rasura R* habet *om. GR* 3 unum *GBr* lauant *R* 4 alio *GR* alium *Br* benedictionem *G* 5 ostenduntur uirtutes *R* multa ostenduntur *omisso* uirtutes *Br* 6 pissina *G* monita *G* assiduae *GRBr* 7 solis *G* ipse *RBr* 8 discendunt *G* in *R* ualle *G* iessemani *G* gethsemani *Br* quam] quae *GBr* 9 iosafa *GR* uocatur *Br* ingrediuntur *Br* 10 iordanem *R* 11 sodomam *GR* gomurram *R* 12 ipsa siloa *G* ipse fons siloa *RBr* intra *R* ciuitate *G* inclausus *R* inclusa *Br* 13 qui eduꝭ ab *G* qua *corr. 2. m. R* imperatricis *G* addedit *G* ciuitatem *G* 14 ipsa *2. m. in margine G* monibit *G* basicam *G* sepulcrum *G* steffani *G* et ipsa—stephani *om. G* 16 sepulcra *G* habent *R* sunt *Br* et *om. G* 17 porta *G* iactu ad *omisso* unum *G* 18 ad *om. R* orientem *G* discend *in fine lineae G* ioppem *R* iopen *Br* 19 caesaream *R* diaspolis *G* diaspoli *RBr* ciuitates *R* 20 azotos *corr. 1. m. G* 21 ad ipsa ciuitate *G* a ciuitate *omisso* ipsa *RBr*

marmorea in media uia, in qua prius Dominus ducebatur ad flagellandum, quae fugiens leuata a nube et posita in ipso loco. Et in tantum cognoscitur uerum esse, quia neque basidem habet, ubi debet esse fundata, sed sic super terram stat et exagitatur. In cuius summitate crux est posita ferrea et per scalas ascenditur et luminaria ibi fiunt et incensum. In quo loco daemoniaci mundantur. Nam et in ipsa prouincia multas uirtutes ostendit beatus Georgius.

Exeuntibus nobis de Siloa uenimus in agrum, qui conparatus 26 est de pretio Domini, qui uocatur Acheldemach, hoc est ager sanguinis, in quo sepeliuntur omnes peregrini. Inter ipsas sepulturas cellulas seruorum dei; uiri multi uirtutum. Poma et uineas inter ipsa monumenta per loca.

Reuertentibus nobis in ciuitatem uenimus ad piscina nata- 27 toria, quae habet quinque porticus, ex quibus una habet basilicam sanctae Mariae, in qua multae fiunt uirtutes. Nam ipsa piscina modo redacta est in stercore et ibi lauantur omnia, quae sunt necessaria in ciuitate. Vidimus et in uno angulo tenebroso catenam ferream, cum qua se laqueauit infelix Iudas. Item exeuntibus nobis ad portam maiorem uenimus ad sanctum Isicium, qui ibidem in corpore iacet, ubi etiam et panes erogantur ad homines pauperes et peregrinos, quod deputauit Helena.

Via, quae ducit Bethlem, ad tertium miliarium de Hiero- 28

3 cognuscitur *G* basem *R* basitem *Br* 4 habit *G* terra *G* 5 sumitate *R* 6 scala *G* lumina *R* fient *R* 7 in *om. G* prouintia *R* 8 beatos *G* 9 silua *G* agro *G* 10 precio *G* acheldemac *G* acheldemahc *R* 11 *post* omnes *rasura sex litterarum G* 12 cellolas *GR* ueri *G* multe uirtutes *GBr* 13 uenias *G* ipsa *om. G* 14 de ciuitate *G* piscinam natatoria *RBr* 15 habit *G* porticos quinque *G* una] porticos unus *G* 16 basilica *G* 17 stercorem *R* labantur *G* lauant *R* 18 in unum angulum tenebrosum *G* 19 catena ferrea *GBr* se *1. m. superscr. G* 20 ad porta maiorem *G* ad portam iure *R* a porta iorem *Br* uenimus *om. GR* 21 iacit *G* 22 panis *G* ad] ab *ex* al *2. m. corr. G* peregrinis *G* 23 depotauit *G* 24 betleem *R* bethleem *Br* ad tercio miliario *G* tercium *R*

solima iacet Rachel in corpore, in finis loci, qui uocatur Rama. In ipso loco uidi in media uia de petra exire aquam inmobilem ad arbitratum usque ad sextarios septem, unde conplent omnes et neque minuitur neque ampliatur. Suauitudo ad bibendum innarrabilis, dicentes, eo quod sancta Maria fugiens in Aegyptum in ipso loco sedit et sitiuit, et sic egressa esset ipsa aqua. Ibi et ecclesia modo facta est.

29 De ipso loco usque Bethlem milia tria. Bethlem locus splendidissimus; serui dei multi; spelunca, ubi natus est Dominus, in qua est ipsum praesepium ornatum ex auro et argento; die noctuque intus luminaria. Os uero speluncae ad ingrediendum angustum omnino. Hieronymus presbyter in ipso ore speluncae ipsam petram sculpiuit et monumentum sibi fecit, ubi et positus est. Continuo medium miliarium a Bethlem in suburbio Dauid ibi iacet in corpore, simul et Salomon filius ipsius, duo monumenta. Quae basilica ad sanctum Dauid appellatur. Nam et infantes, quos occidit Herodes, in ipso loco habent monumentum et omnes in unum requiescunt et aperitur et uidentur ossa ipsorum. Ante Bethlem est monasterium muro cinctum, in quo est multitudo monachorum congregata.

30 De Bethlem autem usque ad ilicem Mambre sunt milia XXIV, in quo loco iacent Abraham et Isaac et Iacob et Sarra, sed

1 iacit *G* rachael *G* fine *G* finibus *Br* 2 exire] extra *R* surgere *Br* 3 inmobili *R* usque *om. R* sextaria *G* 4 minuatur *G* 5 innarrabile *G* dicens *G* dicitur *R* et dicunt *Br* dicentes *scripsi* 6 egressam ipsam aquam *R* ipsa aqua emanauit *Br* 7 et *om. G* 8 bethleem *Br* ad milia tre *2. m. l.* a *superscripta G* betlhem autem *G* 9 splendidus *G* 10 ipse presepius ornatus *G* ipsum praesepe ornatum *R* praesepium *Br* 11 intus *om. R* 12 angustus *G* in ipso os *G* in ipsore *R* 13 speluce *G* ipsa petra *G* petra *omisso* ipsa *Br* sibi] ibi *R* 14 miliarium *ex* milario *corr. R* bethleem *RBr* 15 sub urbe dauid *R* suburbi dauid *Br* dauit *G* dauid *bis R* ubi *G* iacit *G* 16 quae basilica *om. G* 19 bethleem RB^r 20 cinctus *GBr* multa monachorum congregatio *R om. Br* 22 bethleem *RBr* usque *om. G* 23 habraham *G* iacent *post* sarra *collocauit R* sed *om. G* simul et *Br*

et ossa Ioseph, basilica aedificata in quadriporticus, in medio atrio discopertus, per medio discurrit cancellus et ex uno latere intrant christiani et ex alio latere Iudaei, incensa facientes multa. Nam et depositio Iacob et Dauid in terra illa alio die de natale Domini deuotissime celebratur, ita ut ex omni terra illa Iudaei conueniant, innumerabilis multitudo, et incensa offerentes multa uel luminaria et munera dantes ad seruientes ibidem.

Item reuertentes in Hierusolimam, descendentibus nobis in 31 uia, quae uadit in Gaza et Ascalona, continuo milia XX de Hierusolima uenimus in monte Gelbuae, ubi occidit Dauid Goliam. Ibi et mortuus est Saul et Ionathas. Ibi enim iacet Golias in media uia, aceruum ligneum ad caput. Congeries petrarum, mons excelsus, ita ut ad milia XX lapis mobilis non inueniatur, quia consecratio est, quanticumque uel quotienscumque transierit, ternas lapides portantes et super ipsum tumulum iactantes. Nam in ipsis montibus numquam pluit et nocturnis horis secretum sic: uidentes spiritua inmunda uolui, oculata fide tamquam uellora lanae aut certe undas maris.

Deinde deuiantes ad latus uenimus in ciuitatem quae dicitur 32 Eleutheropolis, in loco, in quo Samson cum maxilla asini occidit mille uiros, ex qua fons processit, quae fons usque in hodiernum diem inrigat ipsa loca. Nam et ad locum, ubi

1 iosaeph *R* et basilica *R* est basilica *Br* in quadris porticos *G* atrium in medio discoopertum *Br* 2 per medium *R* discurrit *om. Br* cancellos *GR* cancellum *Br* 4 nam *om. G* deposicio *G* depotione *R* 5 iacobi diem natalem (*corr. 2. m. in* natales) *G* celebrantur *R* 6 illa *om. G* conueniunt *G* conuenient *R* conueniat *Br* conueniant *Gildem.* innumerabiles *corr. 1. m. G* 7 et seruientes *R* ac seruientes *Br* 9 nos *post* reuertentes *add. R* hierosolimam *R* hierusalem *Br* discendentibus *G* 10 milia XXX continuo *G* continuo *om. Br* 11 hierosolima *R* montem *R* 12 golia *G* ubi et *G* 13 ingentum *G fortasse* ingentem capud *G* 15 inuenitur *G* congregationem quanticumque *G* quocienscumque *G* quotiescumque *R* 16 quis ibi transit *Br* 17 in *om. G* 18 uidetur spiritu in mundo *R* uolo *G* 19 iaculate *G* fiet *GR* oculata fieri *Gildem.* oculata fide *scripsi* uellera *R* lana *G* 20 deuiamus *G* ciuitate *G* 21 in maxilla *R* 23 hodierna die *G* et ad loca *G* et ad locum *bis R*

exsurgit, fuimus. Deinde uenimus, in loco, ubi Zacharias occisus est et iacet in corpore; basilica pulchra ornata et serui dei multi. Inde uenimus in loco, ubi Esaias a serra secatus est uel iacet, quae serra pro testimonium ad sanctum Zachariam posita est. Exinde uenimus ad locum, ubi Abacuc prandium portauit messoribus. Et ibi exsurgit fons, ubi baptizauit Philippus eunuchum. In quibus locis sunt putei, quos foderunt Abraham et Iacob, hoc est, puteus coniurationis et puteus calumniae.

33 Ingressi sumus in Ascalona. Ibi est puteus pacis in latitudine maior, in modum theatri factus, in quo usque ad aquam per gradus descenditur. Ibi requiescunt tres fratres martyres Aegyptii; propria quidem nomina habent, sed uulgariter Aegyptii uocantur. Ad miliarium ciuitas Sarafia et in proximo ciuitas Maioma Ascalonitis. Exinde uenimus in ciuitatem Maioma Gazis, in qua requiescit sanctus Victor martyr. De Maioma usque in Gaza miliarium unum. Gaza autem ciuitas splendida deliciosa, homines honestissimi omni liberalitate decori, amatores peregrinorum. Ad secundum miliarium Gazae requiescit sanctus pater Hilario.

1 surgit *RBr* inde *R* dein *Br* in loco *om. R* uenimus inter templum et altare *Br* 2 iacit *G* in basilica *R* 3 deinde *G* in locum *R* ad locum *Br* serta *R* 4 iacet *corr. suprascr. l.* i *ead. m. G* qua *G* serța *corr. 2. m. R* ad sanctum *om. G* 5 est posita *R* deinde *G* deuenimus *G* ad locum *om. G* in loco *Br* ambacuc *R* 6 et *om. G* ibi est fons *G* et ibi surgit fons *Br* et inde fons exsurgit *R* 7 potea quas *G* 8 habraham *G* hic est *R* coniurationis—10 ibi est puteus *om. G* 10 ascalonam *R* in latitudinem maiorem modum *G* 11 aqua *G* 12 discenditur *G* 13 uulgaliter *R* egyptum appellantur *G* 14 a miliario ciuitatis sararafia et in proximo ciuitatis *G* in proximum *R om. Br* 15 maiom *R* mazom *Br* scalonitis *G* deinde *G* inde *Br* ad ciuitate *G* maiom agazis *R* mazo mates *Br* 16 maiom *R* mazoma *Br* 18 diliciosa *G* homines *om. G* honestissimos *R* liberati *G* libertate *RBr* liberalitate *Gildemeister* 19 gaza *2. m. superscr.* in *G* gaze *R om. Br* a Gaza *Gildemeister* 20 helario *G* hilarius *R* hilarion *Br*

Et inde uenimus in ciuitate Elusa in caput heremi, qui 34
uadit ad Sina, in qua etiam ex relatione episcopi quaedam
nobilis puella nomine Maria. Quae dum nupta fuisset, in ipsa
nocte nuptus sui mortuus est sponsus eius. Quae patienter
portauit et intra septimanam illius manumisit omnem fami-
liam . . . erogauit pauperibus uel monasteriis. Intrinsecus cele-
brato die septimo ipsa nocte sublatum uestimentum sponsi
non est inuenta. De qua dicitur in heremo esse trans Iordanen
inter calamita uel palmita ambulante in finis Segor circa
mare salinarum. In quibus locis inuenimus monasterium puel-
larum ultra XVI uel XVII in loco heremi, quas christiani
pabulabant, quae habentes unum asellum, qui illis macinabat,
et nutriebant leonem a pitulo mansuetum, ingentem, terribilem
ad uidendum, qui, dum appropinquassemus cellulae, ante rugi-
tum illius omnes animales, quos habuimus, minxerunt, ex
quibus aliqui in terram ruerunt. Nam et sic dicebant, quia
ipsum asellum ipse leo in pascua gubernaret. Quibus per me
centum solidos offerebat ille christianissimus, cum quo fui,
sed noluerunt accipere. Sed mittens in Hierusolima adduxit

1 ciuitatem *R* elua *GR* eluahal *Br* Elusa *Tuch* capud *GR* elremi *G* quae *R* 2 etam *G* reuelationem *G* reuelatione *Br* 3 quae dum] quedam *G* nupcias *G* nuptias fecisset *Gildemeister* et in *GR* et *deleui* 4 nuptusui *G* qua *G* 5 septima *G* manum misit *GR* 6 *lacunam indicaui:* omnia sua pauperibus distribuit *Br* celebratum *G* caelebrato *R* 7 octa^{uo} *litt.* uo *in fine lineae 1. m. superscr. addit post* nocte *G* 8 inuenta *om. G* ac qua *G* 9 calomitta *G* calamita *R* palmeta *R* ambulante *G* ambulantes *R* fini *G* fines *R* sechor *R* 10 monasteri *in fine lineae 2. m.* ũ *add. R* moñs *G* 11 XV uel X et VII *G* XV uel XVII *R* quindecim uel XVIII *Br* christianis ualabant *G* 12 papulabant *R* populabant *Br* quam habentes *G* unam asellam qui *G* macenabat *R* 13 nutrierat *G* pittulo *G* pitulum *R* a pitulo *scripsi* mansuetum *om. G* ingentem, terribilem ad uidendum *seclusit Gildemeister* 14 que dum *G* adpropinquassemus cellole *R* ante, *syllaba* te *in fine lineae 2. m. addita, G* 15 illius *om. R* 17 ipso asello *G* ipse asellum *R* gubernarit *G* gubenaret *corr. 2. m. R* 18 cum quem *G* 19 in *om. G* hierosolimam *R* hierusalem *Br* adducens *G*

illis tunicas tricenas et ad cellarium legumina uel oleum ad luminaria, et ipsae nobis dixerunt de uirtutis Mariae, quae ambulabat in heremo. Duos dies ille, cum quo eram, ambulauit quaerendo, sed aut inuenerit aut non inuenerit, noluit nobis dicere; tamen tunicas et dactalos et cicer frixum sportellas, quas secum detulit, uel lupinum: nihil horum secum reportauit. Cuius adflictionem et ploratum nulla ratione potuimus consolare, tantum dicebat: 'Vae mihi misero, cuius me causa christianum dico?'

35 Proficiscentes de ciuitate Elusa, ingressi heremum. Ad XX milia est castrum, in quo est xenodochius sancti Georgi, in quo habent quasi refugium transeuntes uel heremitae stipendia. Exinde intrantes interiorem heremum uenimus ad loca, de qua dicitur: Terra in salsugine a malitia inhabitantium in ea. Ubi uidimus raros homines cum camelos, fugientes nos, (nam et in Hierusolima uidimus), homines a parte Aethiopiae, nares fissos, aures fissos, galliculas calciatos et per digitos in pedes anulos missos. Requisiti, quare sic, dixerunt: 'Traianus imperator Romanus signum hoc nobis dimisit.'

14 Psalm. 106, 34

1 illi *G* tonicas *GBr* 2 ipse *corr. 1. m in* ipsi *G* ipsi *R* ipsae *Br* uirtute *R* uirtutibus *Br* 3 ambubant *G* 4 querendum *G* sed *om. G* aut non inuenerit *om. G* 5 tonicas *G* dactilos *R* 6 quam *G* uellipinum *G* 7 deportauit *G* adfliccionem *G* nulla potuimus ratione, *sed signis transpositionis 2. m. additis R* racione *G* 8 quis me causa christianus decore *G* qua causa christianus dicor *R* cuius causa me christiana dico *Br* 10 proficentes *corr. 1. m. R* medullatha *G* eulutia *R* heulatia *Br* heremo *G* a XX *G* 11 miliario XX *Br* casa *G* senodocios *superscr. l.* u *G* senodochium *R* 12 habit *G* 13 deinde uenimus in interiorem heremem (*corr. 1. m.*). Venimus *G* ad locum qua *G* ad locum de quo *R* ad locum de qua *Br* ad loca de qua *scripsi* 14 a salsugine *G* amalicium *R* inabundantia *corr. 1. m. in* inabundantium *G* 15 homines *om. G* camillos *G* camelos *Br* camelis *R* 16 hierosolima *R* uidemus *G* aperte aethiopes *R* ex aethiopia *Br* a parte etiopię *G* 17 naraes *R* fessas *G* fissas *R* aures fessos *G om. R* habentes fissas nares et aures *Br* calliculas *GBr* callicolis *R* digitas *G* 18 anolos *G* tragianus *G* 19 romanos *G om. RBr* nobis hoc *G*

Ambulantibus nobis per heremum dies V uel VI cameli 36
nobis aquam portantes, sextarium mane et sextarium sero per hominem accipiebamus. Amarescente aqua illa in utres in felle mittebamus in ea harenam et indulcabatur. Familia autem Saracenorum uel uxores eorum uenientes de heremo, ad uiam sedentes in lamentatione, et sareca missa ante se petiebant panem a transeuntibus et ueniebant uiri ipsarum, adducebant utres cum aqua frigida de interiore parte heremi et dabant, et accipiebant sibi panes et adducebant resticulas cum radices, quorum odor suauitatis super omnia aromata, nihil licentes; quia anathema habebant et dies festos suos celebrabant. Populus autem, qui per ipsum maiorem heremum ingrediebatur, numerus duodecim milia sexcenti.

Qui perambulantes per heremum octaua decima die uenimus 37
ad locum, ubi Moyses de petra eduxit aquas. Exinde alia die uenimus ad montem dei Choreb, et inde mouentes, ut ascenderemus Sina, et ecce multitudo monachorum et heremitarum innumerabilis cum crucis psallentes obuiauerunt nobis, qui prostrati in terra adorauerunt nos, simili modo et nos facientes flentes. Et introduxerunt nos in uallem inter Choreb et Sina, ad cuius pede montis est fons ille, ubi Moyses uidit signum rubi ardentis, in quo et oues adaquabat. Qui fons

1 ambulauimus nobis *G* dies *2. m.* moltos *superscr. G* dies uel sex *GR* dies V uel VI *scripsi* gamelli *G* 2 aqua *G* aquas *R* aquam *Br* sextario mane et sextario sero *G* 3 homines *G* amariscente *GR* utres *GBr* utris *R* 4 arena *G* harenam *R* haerena *Br* 5 saracinorum *G* 6 lamentationem *G* 8 et dabant *om. RBr* 9 acciebant *R* panem *G* aducebant *R* radicibus *R* redices *Br* 10 et nihil *G* laetantes *R* 11 festus *GR* suos *om. G* celebrantur *G* 13 XII milia DC *G* 14 perambulantibus *G* octaba *G* 15 de petra moyses *R* et exinde *G* alia die *om., sed 1. m. superscr. G* 16 uenimus alia die *R* choreph *G* orep *R* choreb *Br* 17 monachorum heremitarum *omisso* et *RBr* 18 cruce *R* cruces *Br* 20 flentes *om. R* lacrimauimus *Br* ualle *G* inter *om. R* coreph *G* orep *R* choreb *Br* 21 pedis *G* pedem *R* pede *Br* illa *G* moises *G* 22 ardentes *corr. 1. m. G* adaquauit *G* quae fons inclausa *G*

inclusus est intra monasterium, quod monasterium circumdatum muris munitis, in quo sunt tres abbates, scientes linguas, hoc est, latinas et graecas, syriacas et aegyptiacas et bessas, uel multi interpretes singularum linguarum. In quo sunt condita monachorum. Et ascendimus in monte continuo milia tria, et uenimus ad locum ad speluncam, ubi absconditus fuit Helias, quando fugit ante Iezabel. Ante ipsa spelunca surgit fons, qui inrigat montem. Inde ascendimus milia continuo tria in summum cacumen montis, in quo est oratorium modicum, plus minus pedes sex in latitudine et in longitudine. In quo nullus praesumit manere, sed orto iam die ascendent monachi et faciunt opus dei. In quo loco omnes pro deuotione barbas et capillos suos tondent et iactant, ubi etiam et ego tetigi barbas.

38 Mons Sina petrosus, raro terram habet. In quo per circuitum cellulae multae seruorum dei et in Choreb similiter et dicunt esse Choreb terram mundam. Et in ipso monte in parte montis habent idolum suum positum Saraceni marmoreum, candidum tam quam nix. In quo etiam permanet sacerdos ipsorum indutus dalmatica et pallium lineum. Quando etiam uenit tempus festiuitatis ipsorum recurrente luna, antequam

1 qui monasterius circumdatus *G om. Br* 2 moros *corr. 1. m. G* 3 syphus *G* siriacas *R* syram *Br* egiptias *G* aegyptiacam *Br* et *ante* bessas *om. GR* 4 bersus *G* interpretum *R* singulorum *G* 5 ascendi *R* montem *R* 6 uenientes *R* ad locum speluncae *G* ad speluncam *Br* ab///sconditus *rasura duarum litterarum interposita GR* 7 helyas *R* zezabel *GR* ante *in rasura pro* in *G* ipsam speluncam *R* 8 quae *G* irrigat *GBr* 9 trea *G* accumen *R* 10 oraturius modicus *G* in *ante* latitudine *om. GR* latitudinem et longitudinem *G* 12 in *om. R* 13 deuotionem *G* 14 et ego etiam *R in margine cod. R 2. m. ascriptum est:* alias totondi 15 syna *R* circui *in fine lineae G* 16 cellolas *G* cellae *R* cellulae *Br* multorum *G* 16 *et* 17 coreph *G* orep *R* et audiunt se orep terra munda *R* 17 terra munda *G* et in ipso monte *bis R* 18 saracini *G* sarraceni *Br* 20 eorum *G* tamdiu etiam *R* 21 praecurrente luna *GBr* praecurrentem lunam *R* recurrente *Tuch* antequam egrediatur luna *om. R*

egrediatur luna, ad diem festum ipsorum incipit colorem mutare marmor illa; mox luna introierit, quando coeperint adorare, fit nigra marmor illa tamquam pice. Completo tempore festiuitatis reuertitur in pristinum colorem, unde omnino mirati sumus.

Inter Sina et Choreb est uallis, in qua certis temporibus 39 descendit ros de caelo, quem manna appellant et coagulatur et fit tamquam granum masticis et collegitur et doleos exinde plenos habent in monasterio, unde et benedictionem dant ampullas modicas. Nam et nobis inde dederunt sextaria quinque. Ex quo etiam pro condito bibent et nobis dederunt et bibimus. Nam et in ipsis montibus leo et pardus et onagri et durgones, qui et capreae, et burdones, qui in montibus molent, et insimul pascuntur nullusque eorum a leone laeditur propter uastitatem heremi. Et quia iam se complebant dies festi Saracenorum, praeco exiuit: ut, quia non subsisteret per heremo reuerti, per quo ingressi sumus, alii per Aegyptum, alii per Arabiam reuerterentur in sanctam ciuitatem.

De monte Sina in Arabia in ciuitatem, quae uocatur Abila, 40 sunt mansiones octo. In Abila autem descendit nauis de India cum diuersis aromatibus. Nobis autem uisum est per Aegyptum reuerti et uenientes in Fara ciuitatem, ubi pugnauit Moyses

1 color *R* 2 marmoris *R* 3 fiet nigra *R* formegra *corr. 1. m. G* picem *G* pice *R* pix *Br* completo *R* 4 festiuitatis *om. G* uertitur *G* reuertetur *R* pristinam *G* pristino *Br* omnino om̄ *G* 6 syna *R* coreph *G* orep *R* 7 discendit *G* coagolatur *G* coaculator *R* 8 mastici *R* doleas exinde plenas *G* 12 bibemus *GR*, *corr. 2. m. R* bardus *G* 13 durgonis *G* bardonis *G* in *om. R* montes *G* 14 molent] *in margine* al manen *R* et *om. R* simul *RBr* *inter* pas *et* cuntur *rasura quattuor litterarum R* et nullus *R* 15 se *om. G* conplebant *R* 16 saracinorum *G* ut qui non *GR* ut nullus *Br* ut, quia non *scripsi* subsistere *GR* subsisteret *Br* qui non subsisteret ⟨absisteret⟩ per eremum *Gildemeister* 17 heremum *R* 18 arabia *G* 19 in arabiam *R* in *om. R* ciuitate *G* ahila *Gildemeister* 20 discendit *G* 21 aroma (*in fine lineae expunctum*) aromatibus *R* egypto *G* 22 ciuitatem fara *R*

cum Amalec, ubi est oratorium, cuius altare positum est super petras illas, quas subposuerunt Moysi oranti. In ipso loco ciuitas munita muris de lateribus, locus sterilis ualde praeter aquas et palmas; in qua ciuitate est episcopus. Et occurrentes mulieres cum infantibus, palmas in manibus portantes et ampullas cum rafanino oleo, prostratae pedibus nostris unguebant plantas nostras et capita nostra, lingua Aegyptiaca psallentes antifonam: 'Benedicti uos a Domino et benedictus aduentus uester, osanna in excelsis.' Ipsa est terra Madian et ipsi inhabitantes in ea ciuitate dicitur, quia ex familia Iethro, soceri Moysi, descendunt. Octingentas condomas militantes in publico cum uxoribus suis, annonas et uestes de publico accipientes de Aegypto, nullum laborem habentes, quia nec habent ubi, eo quod totum harena sit, et praeter singulis diebus habentes singulas equas Saracenas, qui capitum paleas et hordeum, de publico accipient, discurrentes cum ipsis per heremum pro custodia monasteriorum et heremitarum propter insidias Saracenorum, ante quorum timorem non exagitantur Saraceni. Nam exeuntes de ipsa ciuitate a foris illi serant et claues tollent secum. Et illi, qui sunt ab intus, similiter faciunt propter insidias Saracenorum, quia nec habent, ubi exeant foris, praeter caelum et harenam.

1 Amalec] alaci *G* alici *R*, *in margine 2. m.* aliis oraturius *G* oratorium *R* altaris *G* supra *R* 2 petra *corr. 2. m. R* supposuerunt *G* orant *G* orante *RBr* 3 munitas *G* e lateribus *G* sterelis *G* 4 palmas—5 infantibus *om. G* 6 rafanoleo *G* rafano oleo *RBr* rafanino oleo *scripsi* prostratis *GR* unguebant pedes nostros unguebant plantas nostras *R* 7 et lingua *G* 8 antefona *G* 9 madiant *R* 10 in ipsam ciuitatem *G* in ea ciuitatem *Br* quae dicitur *R* iothor *GR* 11 discendunt *G* octoginta *G* in puplico *G* in opilium *R* 12 de puplico *G* 13 nullum laborem *usque ad finem cap. om. Br* qui *R* 14 ubi *om. R* harenas et *G* singulos dies *R* 15 quiqui *R* capitu *GR* 16 puplico *G* accipientes *G* accipiunt *R* accipient *scripsi* ipsum *G* 17 insidia *G* 18 saracini *semper G* antiquorum *GR* at quorum *Gildemeister* ante quorum *scripsi* timore *G* 19 foris *omisso* a *R* illi serrant *G* illis erant *R* 22 harena *R*

Exinde uenimus in Sochot et exinde descendimus in Mag- 41
dalum, etiam et ad locum ad LXXII palmas et XII fontes, ubi applicuimus duos dies delectati post tanto labore et uastitate heremi. In quo loco est castellum modicum, qui uocatur Surandala; nihil habet intus praeter ecclesiam cum presbytero suo et duo xenodochia propter transeuntes. In quo loco arborem piperis uidi et ex ipso collegi. Exinde uenimus ad locum, ubi filii Israhel transeuntes mare castra metati sunt. Et illic similiter castellum modicum, infra se xenodochium. Et inde uenimus ad locum ad ripam, ubi transierunt filii Israhel. Ubi exierunt de mare, est oratorium Heliae, et transcendentes in locum, ubi intrauerunt in mare, ibi est oratorium Moysi. Ibi est et ciuitas modica, quae appellatur Clisma, ubi etiam et de India naues ueniunt. Quo maris loco, ubi transierunt, culfus exit de pelago maiore et extendit intus in multis milibus, qui accessa recessa habet. Recedente mare omnis praefiguratio, arma Pharaonis uel uestigia rotarum curruum parent; sed et omnia arma in marmore conuersa. Illic accepimus nuces plenas uirides, quae de India ueniunt, quas de paradiso credunt homines esse. Cuius gratia talis est: quanticumque gustauerint, satiantur.

1 in sochot—descendimus *om. G* sochod *R* in agmacdalo *G* in amagdalum *R* 2 etiam in *R* *Hic ordo turbatus esse uidetur; scribendum esse existimo:* Exinde uenimus ad locum ad LXXII palmas etc. *et initio cap. 43 inserendum:* Exinde uenimus ‹in Magdolo et exinde descendimus in Sochot et exinde uenimus› per heremum ad speluncam *etc.* 3 applicabimus *G* applicuimus *RBr* diletati pos *G* tantos labores *G* tantum laborem *Br* uaſtite *corr. 1. m. R* 4 castellus modicus quae *G* 5 habet *G* habent *R* habens *Gildemeister* 6 duos exsenodocia *G* 7 peperis *G* 8 isrł *G* transierunt *G* 9 se *om. R* exenodocius *G* 10 ad ripam in locum *R* 11 et exierunt *G* heliae—12 oratorium *om. G* 13 et *om. G* 14 qui maris *GR* 15 exiit *R* extenditur *RBr* 16 quia cessare cessa *G* habit *G* 17 praefiguracio *G* arme *G* armae *uel potius* in arena (uestigia currus Pharaonis in arena parent) *Woelfflin, Archiv f. lat. Lex. V 592 coll. Petr. Diac. p. 115, 28* faraonis *R* 18 in *om. R* 19 accipimus *R* uicides, *sed corr. 1. m. R* 20 esse homines *R* gracia *G*

42 Intus autem in pelago ipso ad milia XI est insula modica, petra uiua, in qua pendent digiti molles ut carnei in modum dactalorum, qui fundent unguentum, quod oleum petrinum appellant, qui pro grande benedictione tollitur. Vas, quo portatur, si impletus fuerit et uolueris reiterare ad tollendum, iam non eum recipit nec tenet. In quo loco quanticumque aegroti, maxime daemoniaci, pertingere potuerunt, omnes saluantur. Quem tollentes pro benedictione non eum permittunt integrum exire per Clisma, sed commiscitur cum oleo. Nam si non adulteraretur, credo, quia ipsam uirtutem semper operaretur, nam liquor ipsius unguenti tenet continuo per milia duo. Odor quidem sulphureus. Qualisuis enim tempestas sit maris, tamquam in stagnum infra liquore illo sic stat. Infra ciuitatem ipsam Clisma intus in basilica uidimus locellos ligneos sanctorum patrum heremitarum ultra decem et octo.

43 Exinde uenimus per heremum ad speluncam Pauli, hoc est syriace cuba, qui fons usque hactenus rigat. Exinde iterum per heremum uenimus ad catarractas Nili. Ubi ascendit aqua ad signum, munitio manu facta hominis, hoc est gradus XII. In proximo catarractarum ex utraque parte Nili sunt duae

1 miliaria XII *R om. Br* insola *G* 2 quinque digiti *R om. Br* moles *R* mollis qualia sicut carne *G* modum] loco *R* 3 unguntum *corr. 1. m. R* petrineum *R* 4 grandi *R* tollitur *om. G* qui *G* quod *R* in quo *Br* 5 et impletus *G* et impetus *R* si impletus *Br* reitarare *G* retentare *R* 6 recepit *G* tenit *G* in quem locum *R* quantique *G* 7 potuerint *R* 8 benediccione *G* eam *G* permittit *GR* 9 iterum exire *R om. G* integrum *scripsi* de clisma *G* 10 et si *R* ipse *R* operabatur *G* 11 ligor *G* tenit *G* 12 dua *G* sulphoreus *G* 13 maris sit *R* litore *corr. 1. m. in* ligore *G* liquorem illum *R* 14 ipsa *G* intos *corr. 1. m. G* lucellos *G* 15 XIII *R* XIIII *Br* 16 *huc transponendum existimo, quod supra, p. 187, 1, de Magdalo et Sochot commemoratur* 17 syracumba *codd.*, syriace cuba *scripsi coll. Hieron. uita Pauli et comm. in Hierem. c. 6* quae fons *G* actenus *GR* deinde *G* 18 catractius *corr. 1. m.* in cataractius *G* cataractas *R* 19 signo *G* monicio manum *G* grados *G* 20 proximum *G* cataractarum *R*

ciuitates, quas dicunt filias Loth fabricassent, ex quibus una dicitur Babylonia. Venientes per campos Taneos uenimus in Memphi ciuitate et Antinou, in qua resedebat Farao, ex qua et filii Israhel exierunt. In ipsis locis sunt duodecim horrea Ioseph plena.

In Memphi fuit templum, quod est modo ecclesia, cuius 44
una regia se clausit ante Dominum nostrum, quando cum beata Maria illic fuit, et usque hactenus non potest aperiri. Ibi enim uidimus pallium lineum, in quo est effigies Saluatoris, quem dicunt tempore illo tersisset faciem suam in eo et remansisset imago ipsius ibi, quae singulis temporibus adoratur. Quem adorauimus et nos, sed propter splendorem non potueramus intendere, quia, quantum intendebas, inmutabatur in oculis tuis.

Descendentes per Aegyptum uenimus in ciuitatem Athlefi et 45
perambulauimus usque ad sanctum Mennatem, qui multas uirtutes ibi operatur. Inde ascendentes in nauicula per stagnum uenimus Alexandriam. In ipso stagno uidimus multitudinem corcodrillorum. Alexandria ciuitas splendida, populus leuissimus, sed amatores peregrinorum; haereses multae. Ibi enim requiescit sanctus Athanasius, sanctus Faustus, sanctus Epimachius, sanctus Antoninus, sanctus Marcus uel alia multa corpora sanctorum.

1 filiarum loht *R* fabricassent—3 memphi *om. R* unum *G* 2 babillona *G* campus *G* taneos *littera* h *2. m. superscripta G* 3 nemphis ciuitate *G* antinuo *G* antino *R* ex quibus *G* 4 israhel *om. R* XV *G* orrea *R* 6 nemphi *G* nimphi *R* nymphi *Br* que *G* basilica *R* 7 unam regiam reclusit *G* 8 actenus *GR* aperire *G* 9 palleum *G* officius *G* 10 tersisse *R* 11 remansisse imiginem (*sic*) *R* quem *G* qui *R* sigulis *corr. 1. m. R* 12 quem *om. G* et nos *om. R* sed nos adorauimus *Br* putueramus *GR* 15 descendentibus *R* ciuitate *G* athlefi uenimus ad sanctum mennatem *R* 16 mennate *G* 18 alexandria *G* in ipsum stagnum *G* multidinem *corr. 1. m. G* 19 corquhodrillorum *G* ciuitas est *G* populum leuissimum *GR* 20 heresis *G* 21 epimidius *G* epimaclius *R* 22 mareus *R*

46 Iterum uenientes in Hierusolima, ubi etiam aegrotus remansi per multum tempus. Euidenter oculata fide uidi beatam Euphemiam per uisionem et beatum Antonium; quomodo uenerunt, sanauerunt me. Egressus de Hierusolima descendi in Ioppe. Ibi iacet sancta Tabitha quae et Dorcas dicitur. Deinde ueni Caesarea Philippi, quae turris Stratonis, quae et Caesarea Palaestinis uocatur. In qua requiescit sanctus Pamphilus, sanctus Procopius, sanctus Cornelius, ex cuius lectu benedictionem tulimus. Inde per Galilaeam ascendimus et uenimus Damascum. Ibi est monasterium ad miliario secundo, ubi sanctus Paulus est conuersus, uicus qui uocatur rectus, in quo multae fiunt uirtutes. Deinde uenimus Heliopoli, et exinde uenimus Emiza, ubi est caput sancti Iohannis baptistae, qui est missus in doleo uitreo, quem etiam infra doleum oculis nostris uidimus et adorauimus. Exinde transeuntes per ciuitates, hoc est Larissa Aristosa et Epifania, uenimus in ciuitatem splendidissimam Apamiam, in qua est omnis nobilitas Syrorum.

47 Exeuntes de Apamia uenimus Antiochia maiore, in qua requiescit sanctus Babyllas et tres paruuli, sancta Iustina et sanctus Iulianus et fratres Machabei, hoc est nouem sepulchra, et super uniuscuiusque sepulchrum pendent tormenta ipsorum.

1 hierosolimam *omisso* in *R* hierusolima *Br* permansi *G* 2 tempore *G* culatu fidei *G* oculata fide *R* beata eufemia *G* 3 per uisione *G* beato antonino *corr. in* antonio *G* uenerant *R* 4 et sanauerunt *R* hierosolima *R* ioppen *R* 5 ubi *G* thabita *GR* quae dorcas *omisso* dicitur *R* torcas *G* 6 caesaream *R* cesarea philipi *G* torris *G* 7 palestinae *R* 8 lectum *G* 9 extulimus *R* et per galilea *G* item per galileam *R* inde *Br* 10 dasmasco *G* monasterius *G* et monasterium *R* miliarium secundum *R* 11 uicusque *R* in quo loco *G* 12 elyopoli *G* aeliopoli *R* 13 emaza *R* capud *G* sancti *om. G* 14 quem—doleum *om. G* 15 hoc est *om. G* arissa *R* 16 epythamie *G* epifama *R* uenimus—apamiam *om. G* ciuitatem splendidissimam apamiam *R* 17 omnis *om G* 18 Deinde uenimus in antiochia *G* anthiam maiorem *R* 19 babillas *GR* byllas *Br* paruoli *G* et *ante* sanctus *om. G* 20 et fratres et machabei *R* est *om. G* 21 menta *G* eorum *R* illorum *Br*

Exinde descendimus in Mesopotamiam in ciuitatem Chalcida. Deinde uenimus in Carran, ubi natus est Abraham, et descendentes nos inde uenimus in ciuitate Barbarisso, ubi requiescit sanctus Bacchus, frater sancti Sergii. Deinde uenimus in ciuitate Suras, per qua ciuitate media descendit fluuius Eufrata, qui in ipso loco per ponte transitur. In ipsa passi sunt sanctus Sergius et sanctus Bacchus, et ad duodecim milia intus in heremo inter Saracenos requiescit sanctus Sergius in ciuitate Tetrapyrgio.

1 discendimus *G* mesopomia *G* calcedona *G* chalcedā *R* 2 exinde *R* inde *Br* carram *G* habraham *G* discendentes *G* 3 nos inde *om.* *R* ciuitatem *R* ibi *R* 4 baccus *R* exinde *R* inde *Br* 5 Suras] foras *R* quam ciuitatem mediam *R* discendit *G* eufraten *R* 6 pontem *R* sunt passi *R* 7 baccus *R* et decem et octo *R* 8 in heremum *G* in heremo *post* saracenos *collocauit* *R* saracinos *G* 9 titra pergirum *GR* Explicit *G* Explicit deo adiuuante amen *R*

ANTONINI PLACENTINI

ITINERARIVM.

RECENSIO ALTERA.

Br = cod. Bruxellensis 2922 s. IX.
M = cod. Monacensis 19149 s. X.
B = cod. Bernensis n. 582 s. X.

DE LOCIS SANCTIS, QVOS PERAMBVLAVIT BEATVS ANTONINVS MARTYR.

Procedente beato Antonino martyre una cum collega suo, 1 a
ex eo quod ciuitatem Placentiam egressus est, in quibus
locis per regnum conatus est ire, uestigia Christi sequentes
et miracula sanctorum prophetarum prouidere coeperunt. Ita
exeuntibus nobis de Constantinopolim uenimus in insula Ciprum
in ciuitate Constantia, in qua requiescit sanctus Epiphanius.
Ciuitas pulchra, dilitiosa, ornata palmis dactalorum. Dein
uenimus partibus Syriae in insula Santaritus ad Tirum.

Tunc uenimus Tholomaida, ciuitate onesta, monasteria bona. 2 b

Tholomaida permanet contra ciuitatem milia sex in castra 3
Samaritanorum, miliario a Sugamina. Sub monte Carmelo super
ipsa castra miliario semis monasterium Helysaei prophetae,
ubi ei occurrit mulier, cuius filium suscitauit in monte Car-
melo. Ibique est petra modica, rotunda; quando exagitatur,
sonat, quia solida est. Talis autem est uirtus petrae illius,
ut, si suspensa fuerit mulieri uel cuicumque animali, iactum
numquam faciet, et a ciuitate sex aut septem milia personat.

De Tholomaide maritima uenimus in finibus Galileae in ciui- 4
tatem, quae uocatur Neocesarea. In qua adorauimus amola et
canestellum sanctae Mariae. In quo loco erat cathedra, ubi

Titulus deest B 6 sanctorum *om.* B 7 constantinopoli *litt.* m *erasa* Br insulam cyprum B 8 ciuitatem constantinam B epyphanius Br 9 pulcra deliciosa B dactilarum B Deinde B 10 in partes siriae B in insulam B tyrum B 11 ptholomaidam B ciuitatem honestam et B 12 ptholomaida manet B miliaria B castris B 13 carme///lo B 14 ipsum castrum B elysei B 15 occurrit ei B 16 est *om.* B 17 uirtus est B 18 supensus B aut B 19 milaria B 20 ptholomaida B fines B 21 neocessarea B amula B 22 canistellum B

sedebat, quando ad eam angelus uenit. Deinde milia III uenimus in Chana, ubi Dominus fuit ad nuptias, et accubuimus in ipso accubitu. Ubi ego indignus parentum meorum nomina scripsi. Ex quibus hydriae duae ibi sunt, impleui aqua unam et protuli ex ea uinum et in humero plena leuaui et obtuli ad altare, et in ipso fonte pro benedictione leuauimus.

1 b Et inde uenimus in partibus Syriae, ubi requiescit sanctus Leontius, quae ciuitas tempore Iustiniani imperatoris subuersa est a terrae motu cum aliis ciuitatibus. Venimus exinde Bibolo, quae et ipsa ciuitas cum hominibus subuersa est. Exin in ciuitate Triari, quae et ipsa subuersa est. Deinde uenimus in ciuitate splendidissima Beritho, in qua nuper fuit studium litterarum, quae ciuitas subuersa fuit. Dicente nobis episcopo ciuitatis, quia cognitae fuerant personae excepto peregrinis, qui ibi perierant. Ipsa ciuitas iacet sub montana Libani.

2 a A Berito uenimus Sidonem, quae ex parte ruit et ipsa adheret Libano, homines in ea pessimi; illic currit fluuius Asclepius, et fons, unde surgit, stat. De Sydone uenimus Sareptha, quae ciuitas modica et ualde christiana est; in qua est caenaculum illud, quod factum fuerat Haeliae, et lectum, ubi recubuit, et alueus marmoreus, ubi illa uidua fermentauit, in quo loco multa offeruntur et uirtutes multae fiunt. Exeuntibus nobis de Sareptha uenimus in ciuitate Tyro; a Tyro usque Sareptha continue milia septem. Tyrus ciuitas, homines potentes, uita pessima, tanta luxuria, quae dici non potest. Ginetia publica, olosericum et diuersa genera telarum.

5 At uero de Tyro uenimus in ciuitatem Nazareth, in qua

1 miliario III *B* 2 acubuimus *B* 3 acubitu *B* 4 Ex quibus *om. B* idriae *B* ibi *om. B* 5 humerum plenam *B* optuli *B* 6 lauimus *B* 7 Exinde *B* partes *B* 9 a *om. B* bibilo *B* 10 Exin—est *om. B* 11 ciuitatem splendidissimus ab eritho *B* 13 fuit] est *B* 14 cui cognitae *B* quae *B* 16 beritho *B* sydonem *B* 18 inde *B* stat *om. B* sareptam *B* 19 in qua cen. *B* 20 helyae *B* 21 loco uirtutes multae fiunt et illuc multa offeruntur *B* 22 sarepta *B* 23 ciuitatem *B* sareptam *B* continua miliaria *B* 24 habet homines *B* 25 tantae luxuriae quantae *B* genetia puplica *B* 27 *post* Tyro *magna lacuna in cod. B*

sunt multe uirtutes. Ibi etiam pendit thomus, in quo Dominus a b c habuit impositum. In qua etiam synagoga posita est trauis, ubi cum aliis sedebat infantibus. Quae trauis a christianis agitatur et subleuatur, Iudaei uero nullo modo possunt eam agitare, sed nec permittit se foras tolli. Domus sanctae basilica est et multa ibi sunt beneficia de uestimentis eius. In ciuitate uero illa tanta est gratia mulierum Hebreorum, ⟨ut⟩ in terra illa inter Hebreas pulchriores ⟨non⟩ inueniantur, et hoc a sancta Maria sibi concessum dicunt; nam et parentem suam dicunt eam. Et dum nulla sit caritas Hebreis erga christianos, ille omnem sunt caritate plenae. Prouintia paradiso similis in tritico, in fruges similis Aegypto. Modica quidem. sed praecellit in uino et oleo et poma melliumque, sed et milium extra natura altum nimis super statum hominis talea grossa.

De Nazareth uenimus in monte Tabor, qui mons exiit in 6
medio campestri, terra uiua, tenens circuitum milia VI, ascensum milia IIIa, sursum ad unum miliarium planum, in quo sunt tres ecclesiae, ubi dictum a discipulo est: 'Faciamus hic tria tabernacula'. In circuitu diuersae ciuitates, quae in Regum leguntur. De Tabor uenimus ad mare Tyberiadis in ciuitatem, quae alio tempore appellata est Samaria, modo uero dicitur Neapolis, in qua puteus est, ubi Dominus a muliere Samaritana aquam petiit, et ibi facta est basilica sancti Iohannis, et ipse puteus est ante cancellos altaris et situla, de qua dicitur, quod Dominus biberit, et multi aegri ibi ueniunt et sanantur.

Deinde uenimus in ciuitate Tyberiade, in qua sunt termae 7
salsae. Nam aqua maris ipsius dulcis est, quae mare circat milia VIII. Deinde uenimus in Capharnaum in domo beati Petri, quae est modo basilica. Inde transeuntes per castra uel uicos aut ciuitates uenimus ad duos fontes, scilicet Ior et Dan, quae in unum confluunt et uocitatur Iordanis. Paruus ingreditur

18 Matth. 17, 4 Marc. 9, 5 Luc. 9, 33

8 ut *om. Br* non *om. Br* 18 miliarium. Planum *Br*

mare et pertransit totum maris pelagum usque alio litore maris. Reuertentes post nos uenimus ad locum, ubi Iordanis de mare egreditur, transiuimus Iordanem in ipso loco et uenimus in ciuitatem, quae uocatur Gaddera, quae et Gabaon dicitur. In ista parte ciuitatis miliario tertio sunt aquae calide, quae appellantur termas Heliae, ubi leprosi mundantur; ibi et synodochium delicias de publico habens, et ora uespertina mundantur termae. Ante ipsum uero clybanum grande est solium, qui dum impletum fuerit, omnia ostia clauduntur et per ostium mittuntur intus cum luminaria et incensum et sedent in illo solio tota nocte. Et dum soporati fuerint, uidet ille, qui mundatus est, aliquam uisionem, et dum eam recitauerit, non mundantur ipsae termae per VII dies. Ibi uero defunctus est collega noster Iohannes de Placentia. Nam ipse fluuius calidus, qui uocatur Gaddera, descendit torrens et intrat in Iordanem et ex ipso ampliatur Iordanis et maior fit.

8 Et tunc descendimus per Galileam iuxta Iordanen transeuntes multas ciuitates, quae leguntur, uenimus in ciuitate metropoli Galileae, quae uocatur Scitopolis, in monte posita, ubi sanctus multas operatur uirtutes. Exinde descendimus per alia loca Samariae et Iudeae in ciuitate Sabastea, in qua requiescit Heliseus propheta. Descendentes per campestria, ciuitates uel uicos Samaritanorum et plateas, unde transiuimus, uenientes post nos Iudaei, cum paleas uestigia nostra incendentes. Tanta illis est exsecratio utrisque; christianis quidem responsum faciunt. Attamen, ut, quod ab illis emere uis, non tangas, priusquam pretium des; quod si tetigeris et non comparaueris, mox scandalizabuntur. Nam foris uico habent condoma una posita, qui ipsius faciunt responsum; nummos autem non accipiet de manu tua, sed tu in aqua proicies eos et denuntiant tibi, quando ingrediaris. Tunc uero noli expuere; si

3 transiuiuimus, *sed ead. m. corr. Br* 26 Attamen. *Hic denuo incipit B* ut *om. B* non tangas *post* des *coll. B* 27 conparaberis *B* 28 foris uico habent *om. B* comdoma *B* 30 accipiunt *B* aquam *B* 31 Tu uero *B*

autem expueris, scandalizabuntur. Sero autem purificant se in aquam et sic ingrediuntur in uico aut in ciuitatem.

Deinde uenimus in loco, ubi Dominus de quinque panibus 9
et duobus piscibus quinque milia hominum satiauit extra paruulis et mulieribus, extensa campania, oliueta et palmeta. Exinde uenimus ad locum, ubi baptizatus est Dominus. In ipso loco filii Israhel transierunt Iordanem et filii prophetarum perdiderunt securem. Et ex ipso loco Helias assumptus est in caelum ibique mons Hermon modicus, qui legitur in psalmo. Ad pedes montis ipsius ascendit de fluuio nubes; ora prima, oriente sole Hierusolimam uenit super basilicam, quae est in Syon, et super basilicam sanctae Mariae ad sancta Soffia, quae fuit praetorium, ubi auditus est Dominus. Super his locis descendit ros sicut pluuia et colligunt eam medici et in ipso quocuntur omnes confectiones per synodochia. Nam multi languores sanantur ibi, ubi cadit ipse ros; ipse est enim ros, de quo propheta canit Dauid: Sicut ros Hermon, qui descendit in Syon. In illa ripa Iordanis est fons, ubi baptizabat sanctus Iohannes; inde usque Iordane milia duo. In ipsa ualle inuentus est Helyas, quando ei coruus deferebat panem et carnes. In circuitu autem uallis ipsius multitudo heremitarum.

Et ibi prope est ciuitas, quae uocatur Salamiada, ubi reman- 10
serunt duo semis tribus Israel, priusquam transirent Iordanem, in quo loco sunt termae ex se leuantes, quae uocantur termae Moysi. Ubi etiam et leprosi mundantur, et ibi est dulcissimus aquae fons, quae bibitur pro catarcium et multos sanat languores. Non longe a mare salinarum, in qua Iordanis ingreditur

9 Psalm. 41, 7 17 Psalm. 132, 3

2 ingredientur, *corr. ead. m. B* uicum *B* 3 locum *B* 4 exceptis *B* 5 ibi sunt oliueta *B* 6 Et in *B* 7 loco *om. B* 8 helyas *B* 9 mons est *B* modicus *om. B* 11 et ierosolimam ueniet *B* 12 sanctam sophiam *B* 13 haec loca *B* 14 ea *B* ex ipso coquuntur *B* 16 ipse est enim ros *om. B* 19 iordanem miliaria *B* 24 thermae *B* ex se leuantes *om. B* thermae *B* 25 et *om. B* et *om. B* 26 qui *B* pro catartico *B* 27 autem mare *B* in quod *B*

subtus Sodoma et Gomorra, ad cuius litus bitumen et sulphur colligitur. In quo mare mense Iulio et Augusto et usque medio Septembrio tota die iacent leprosi, ad uesperum autem leuantur in ipsas termas, et aliquotiens Dominus, quem uult, mundat. Nam et generalitate est aliqua permitia. In quo mare nihil uiuificatur, nec lignea nec paleae ibi natant neque homo ibi natare potest. Sed quicquid ibi proiectum fuerit, in profundum demergitur. De Iordane usque ad locum, in quo Moyses de corpore exiit, sunt milia octo. Exinde non multum longe a Segor, in quibus locis multi heremitae. Vidimus et ibi monumentum Absalon, filii Dauid.

11 Tenuimus theophania iuxta Iordane, et ibi fiunt mirabilia, ubi baptizatus est Dominus, in ipsa nocte. Est ibi tumulus cancellis circumdatus, et in loco, ubi redundat aqua in alueum suum, posita est crux lignea intus in aquam ex utraque parte marmoris. In uigiliis theophaniae grandes fiunt uigiliae, populus infinitus, et quarta aut quinta uice gallo canente fiunt uigiliae. Completis matutinis primo diluculo surgentes procedunt ministeria sub diuo, et diaconi tenentes sacerdotem descendit sacerdos in fluuium, et ora qua coeperit benedicere aquam, mox Iordanis cum magno rugitu post se reuertitur, et stat aqua superior in se, usquedum baptismus perficitur; inferior uero fugit in mare dicente psalmista: Mare uidit et fugit, Iordanis conuersus est retrorsum. Tunc omnes Alexandrini habent ibi suas naues cum hominibus habentes colaphos plenos aromatibus et balsamo. Et hora, qua benedixerint fontem, antequam incipiant baptizare, fundunt illos colaphos in fluuium

23 Psalm. 113, 3

1 subtus—Gomorra *om. B* 2 mare *om. B* 3 medium septembrem *B* 4 lauantur in ipsis thermis *B* 5 parmitia *B* 6 lingua *B* natare possunt *B* neque—potest *om. B* 7 in illud proicitur *B* 9 miliaria *B* a *om. B* 10 heremite multi *B* 12 theophaniam *B* iordanem *B* mirabilia multa *B* 15 aqua *B* 16 grades *Br* 19 diuum *B* 20 hora *B* 21 rugitu] strepitu *B* 23 uidit *om. B* 25 naues suos (*sic*) *B* 26 Et *om. B* benedixerunt *B*

et tollunt aquam benedictam et exinde faciunt aquam sparsionis in suis nauibus, antequam exeant ad nauigandum. Baptismo completo descendunt omnes in fluuium pro benedictione induti sindones et alias multas speties, quas sibi ad sepulturam seruant. Haec perfecta omnia statim aqua in proprio reuertitur alueo. Nam unde surgit Iordanis a mare Tyberiadis, usque ad mare salinarum, ubi deficit, sunt milia CXXX.

In illa uero ripa Iordanis est spelunca, in qua sunt cellulae 12
VII cum septem puellis, que ibi infantulae mittuntur. Et cum aliqua ex eis mortua fuerit, in ipsa cellula sepelitur. Et alia cellula inciditur et mittitur ibi alia puella, ut numerus stet, et habent foris, qui eis cibaria preparet; in quo loco magno cum timore ingressi sumus ad orationem, nullius ibi faciem uidimus. In ipso loco dicitur esse sudarium, quod fuit super caput Iesu. Non multum longe a Iordane, ubi baptizatus est Dominus, est monasterium sancti Iohannis ualde magnum, in quo sunt sinodochia duo. In ista uero uel in illa ripa Iordanis per loca submontana inueniuntur serpentes, de quibus conficitur tyriaca; inde uenimus ad Iordanem.

De Iordane usque Hiericho milia VI; Hiericho autem in 13
oculis hominum ita uidetur ut paradisus. A terre motu muri diruti; domus Raab stat et est sinodochium, sed et cubiculum, de quo exploratores deposuit, oratorium est sanctae Mariae. Lapides uero illi, quos leuauerunt filii Israel de Iordane, non longe a ciuitate Hiericho positi sunt in basilica post altare. Et ante basilica campus ager Domini, in quo Dominus manu propria seminauit ferens satum quasi modia tria. Qui etiam

1 tollent inde *B* 3 omnes *om. B* 4 sindonibus et aliis multis speciebus *B* 5 Haec omnia dum perficiuntur *B* in proprium reuertitur alueum *B* 6 iordanis surgit id est *B* 9 VII cellulae *B* quae illuc *B* 11 ibi] in eam *B* 12 et *om. B* preparant *B* In quem locum *B* cum magno timore *B* 14 uidimus in ipso loco. Dicitur ibi esse *B* 15 Non longe multum, ubi baptizatus est dominus in iordane *B* 18 inuenientur *B* 19 tiryaca *B* 20 miliaria *B* autem *om. B* 21 esse ut paradysus *B* 24 israhel *B* 25 Hiericho *om. B* 26 basilicam *B* campus *om. B* 27 satis *B*

colligitur et numquam seritur, sed ex se profert semen. Colligitur autem mense Februario et inde communicantur in pascha. Cum collectum fuerit, aratur et iterum cum reliquas messes colligitur.

14 At uero fons aquae, quem indulcauit Heliseus propheta, inrigat omnem Hiericho, ubi nascitur uinum potiscon, qui febricitantibus datur; ibi nascitur dactalum de libra, ex quibus mecum in prouintia adduxi et dedi inde unum domno Paterio patritio. Ibi nascitur caedrus de libras quadraginta et uirga fassioli duo pedes longa; ibi est et uitis, unde in ascensione Domini plenas cistras racemis in monte Oliueti uenales sunt et inde pentecosten mixtum exinde plena colata proponuntur.

15 Exeuntibus nobis de Hiericho uenimus contra Hierusolimam; non longe a Hiericho est illa arbor, in qua Zacheus ascendit, ut uideret Dominum. Quae arbor infra oratorium inclusa est et per tectum desuper sicca uidetur. Igitur exeuntes de Hiericho uenimus contra occidente in sinistra manu et intrauimus uillis Sodomae et Gomorre. Super qua prouintia descendit semper obscura nubes cum odore sulphureo. Nam quod dicunt homines de uxore Loth, eo quod lingendo ab animalibus minuatur, mendacium est, sed stat in statu, quo fuit.

16 Ascendentes de montana Hierusolimorum uenimus Baoridem. Inde reuertentes ad sinistram ad oppida montis Oliueti uenimus in Bethania ad monumentum Lazari. Nam respicientes ualles illas et perambulantes monasteria multa mirabiliorum loca uidimus clausam multitudinem in monte Oliueti uirorum ac

2 mense *om.* *B* 3 reliquiis (*sic*) messibus *B* 6 potissimum quod *B* 7 de libra *om.* *B* 8 in prouincia duxi *B* inde *om.* *B* 9 patricio *B* de libras quadraginta *om.* *B* 10 fassiola duorum pedum longa *B* 11 plenae canistrae racemis *B* 12 et in pentecosten *B* plana *B* proponitur, *sed corr. ead. m.* *B* 13 hierosolimam *B* 14 a hierico *Br* ab hiericho *B* 15 dominum] iesum *B* est inclusa *B* 17 occidentem in sinistram manum *B* ualles *B* 18 quam prouinciam *B* 20 eo *om.* *B* muniatur *Br* 22 montanis *B* hierosolimorum *B* *post* Baoridem *erasum est* ponte *B* 23 ad sinistram *om.* *B* opida *B* 24 in bethaniam *B* 25 et mirabiliorum *B* et *expunxit* *Br* 26 oliuarum *B*

mulierum. Et rursum in monte, unde Dominus ascendit ad patrem, ubi et iudicare ueniet, uidimus copiosa et cellula, ubi inclusa fuit uel iacet in corpore sancta Pelagia. Et in ipso monte iacet Iacobus Zebedaei et Cleophas et multa sanctorum corpora.

Descendentes de monte Oliueti uenimus in uillam Gethse- 17
mani in loco, ubi traditus est Dominus. In quo sunt tria accubita, in quae ille accubuit et nos pro benedictione accubuimus, et in ipsa ualle est domus sanctae Mariae, de qua eam dicunt ad caelos fuisse sublatam. Et ipsa uallis Gethsemani ibidem uocatur Iosaphat. In dexteram partem porte est oliuetum et ficulnea, in qua se Iudas laqueo se suspendit, hoc est ad portam Hierusalem. Cuius taleas stat munita petris; porta ciuitatis, quae coherit portae speciosae, quae fuit templi, cuius liminare et tribulatio stat.

Clinantes proni in terram ingressi sumus in sanctam ciui- 18
tatem, in qua adorantes Domini monumentum; quoniam ipsud monumentum, in quo corpus Domini positum fuit, in naturale excisus est petra. Lucerna hydria, quae illo tempore ad caput eius posita fuerat, ibidem ardet die noctuque. Ex qua benedictionem tulimus et recomposuimus ea. In quo monumento deforis mittitur terra, et ingredientes benedictionem tollunt. Lapis uero, unde clausum fuit monumentum, ipsud est ante illius monumento. Color uero petrae, quae excisa est de Golgotha. Nam ipsa petra ornata est ex auro et gemmis et in postmodum de ipsa petra factum est altare in loco, ubi crucifixus est Dominus. Petra uero monumenti uelut molaris et est infinitae ornata; uirgis ferreis pendentes brachialia, dex-

2 copiosam multitudinem et cellulam *B* 4 corpora sanctorum *B* 6 gessemani *B* 7 in locum ubi dominus traditus est *B* 8 acubita *B* acubuit *B* in quibus *B* 9 uillae *B* 10 gessemani *B* 11 uocatus est *B* in dextra parte *B* 13 tale adstat munitae *B* 14 coheret *B* 16 Inclinantes nos *B* 17 quō ipsum *B* 18 in naturali excisum est petra *B* 19 ydriae *B* 21 eam *B* 22 ingredientes deforis benedictionem portant *B* 23 ipsum est ante monumentum illud *B* 24 de petra Golgotha *B* 26 in *ante* postmodum *om. B* 28 in fine ornata ex auro et gemmis *B*

troceria, murenas, monilia, anuli, capitulares, cingella, irata, baltei, coronas. Imperium ex auro uel gemmis et ornamenta plurima. Et ipsud monumentum in modum aedae coopertum ex argento et ante monumentum altare positum.

19 A monumento usque Golgotha sunt gressi LXXXta. Ab una parte ascenditur per gradus, unde Dominus ascendit ad crucifigendum. Nam et in loco, ubi fuit crucifixus, apparet cruor sanguinis, et in ipso latere petrae est altare patriarchae Abraham. In quo ibat offerre Isaac, quando temptauit eum deus. Ibi et Melchisedec hobtulit sacrificium Abrahae, quando reuertebatur cum uictoria a caede Amalech. Tunc ibidem dedit ei Abraa omnem decimationem in hostias. Iuxta ipsum altare est cripta, ubi ponis aurem et audis flumina aquarum, et iactas pomum aut quod natare potest, et uadis ad Solua fonte et ibi eum suscipiens. Inter Syna et Golgotha credo est miliarium. Nam Hierusolima aquam uiuam non habet praeter in Solua fonte.

20 De Golgotha usque ubi inuenta est crux sunt gressi L; in basilica Constantini coherentem circa monumentum uel Golgotha in atrio ipsius basilicae est cubiculum, ubi lignum crucis reconditum est, quem adorauimus et osculauimus. Nam et titulus, qui super caput Domini positus fuerat, in quo scriptum est: 'Iesus Nazarenus, rex Iudaeorum' tenui in manum et osculaui. Quod lignum crucis de nuce est. Procedente uero sancta cruce ad adorandum de cubiculo suo et ueniente in atrio, ubi adoratur, eadem ora apparet in caelo stella et uenit

1 murena *B* 2 belthei *B* 3 Ipsum *omisso* et *B* aedae] medie *B* 5 A monumento uero *B* 6 per ascenditur gradus *B* hubi *B* 7 ubi *om. B* 8 petri *B* 9 in quod *B* 10 obtulit *B* 11 amalec *B* 12 Abraa *om. B* *post decimationem rasura complur. litt. B* illud *B* 13 a ponis, *sed exp. l.* a *B* 14 aut aliud quod *B* uades *B* siloam fontem *B* 15 suscipies *B* syna] siloam *B* 16 esse *B* 17 praeter siloam fontem *B* 18 usque ad locum *B* gressus *B* 19 basilicae *B* 20 otrio *Br* 21 osculabimus *B* 22 capud *B* positus] pot *Br* 23 in manu *B* 24 de nucis *B* 26 atrium *B* hora *B* stella in caelo *B* ueniet *B*

super locum, ubi crux residet. Et dum adoratur crux, stat super eam stella. Et affertur oleum ad benedicendum ampullas medias. Hora uero, qua tetigerit lignum crucis has ampullas, mox ebulliet oleum foras. Et nisi citius claudantur, totum ebulliet foras. Reuertente uero cruce in loco suo et stella pariter reuertitur, et post reclausam crucem ultra non apparet stella. Nam ibi est canna et spongia, de quibus legitur in euangelio. Cum qua spongia aquam bibimus. Et calix onichinus, quem benedixit in caena, et aliae multae uirtutes. Species beatae Mariae in superiori loco, et zona ipsius et ligamentum, quo utebatur in capite. Et ibi sunt septem cathedrae marmoreae seniorum.

Inde ascendimus in turre Dauid, ubi decantauit psalterium, 21
magna ualde in caenaculis singulis. Quae turris quadrangulis et opus scalptum non habens tectum. In qua et christiani pro deuotione ad mansionem ascendunt, et circa medio noctis spatio surgentes audiunt uoces murmurantium deorsum in ualle Iosaphat contra Iordanem ad loca, quae respiciunt contra Sodoma et Gomorra.

Deinde uenimus in basilica santa Syon, ubi sunt mira- 22
bilia multa. Inter quibus, quod legitur de lapide angulare, qui reprobatus est ab aedificantibus. Domino ingrediente in ipsa ecclesia, quae fuit domus sancti Iacobi, inuenit lapidem deformem in medio iacentem, tenuit eum et posuit in angulo. Quem tenes et leuas in manibus et ponis aurem in ipso angulo, et sonat in auribus tuis quasi multorum hominum murmuratio. In ipsa ecclesia est colomna, ubi Domi-

1 crux *post* adoratur *om. B* 4 foras oleum *B* Et nisi—foras *haec uerba supra omissa in margine inferiore ead. m. ascripsit B* 5 in locum suum *B* 6 reclusam *B* 7 est *om. B* 13 uenimus *B* turrem *B* 14 singulis *om. B* quadrangula *B* 15 sculptum *B* in quam *B* et *om. B* 16 medium noctis spatium *B* 18 iosaphath *B* contra sodomam et gomorram *B* 20 basilicam sancti sion *B* 21 inter quos legitur *B* de illo *B* lapite *Br* 23 in ipsam ecclesiam *B* domus sancti iacobi fuit *B* iacobi. Inuenit *Br* 25 angulum *B* tenęs *corr. 2. m. Br* leues *B* manus *B* pones *B* 26 in ipsum angulum *B* 27 columna *B* ubi—columna *p. 206, 1 om. Br*

nus flagellatus est, in qua columna tale est signum, ut dum eam amplexus fuisset, in ipsa pectus eius adhaesit, et apparent in ea palmae et digiti, ita ut per singulis languoribus tollatur et circa collum habent et sanantur. In ipsa columna est et cornu illud, de quo reges unguebantur. Unde et Dauid unctus est in regno, et ibi est et corona de spinis, de qua Dominus fuit coronatus. Ibi et lancea, de qua in latere percussus. Ibi et lapides multi, cum quibus fuit lapidatus Stephanus. Ibi columna, in qua crux posita fuit beati Petri, ubi crucifixus est Romae. Ibi et calix, in quo post resurrectionem Domini missas celebrarunt apostoli. Et multa alia mirabilia, quae non recolo. Ibi est monasterium puellarum, et ibi uidi testam hominis inclusam in loculo aureo ornata gemmis, quae dicunt esse capud martyris Theodote. In qua multi aquam pro benedictione bibebant et ego bibi.

23 De Sion uero usque in basilica sancte Marie, ubi est congregatio magna monachorum et mulierum, mensas innumerabiles, lecta languentium, sunt tria miliaria et orauimus in pretorio, ubi auditus est Dominus, et modo est basilica sancte Sophie. Ante ruinas templi Salomonis sub platea aqua decurrit a fonte Syloa secus porticum Salomonis. In ipsa ecclesia est sedes, in qua sedit Pilatus, quando audiuit Dominum. In qua petra quadrangula, in quam reus leuabatur, ut ab omnibus audiretur et uideretur, in eam leuatus est Dominus, quando auditus est a Pilato. Ibique remansit illius imago, pedem pulcrum, modicum, subtilem, statura communis, pulcra facies, capillo subanelato, manum formosam, digiti longi, quantum imago designat, quae illo uiuente et pedibus ambulante depicta est et posita in ipso

1 signum est *B* 2 ea *Br* 3 ea] ipsa *B* per *om. B* mensura tollatur *B* 4 habeant et sanatur *B* et *om. B* 5 ungebantur *B* 6 regnum *B* et *post* est *om. B* 7 fuit dominus coronatus *B* 8 de quibus lapidatus est *B* 9 posita est *B* ubi] in qua *B* 10 percussus est *B* 11 celebrarum *Br* celebrabant *B* 12 reloco *Br* et monasterium *B* 13 ornatam *B* 14 capud *om. B* 16 basilicam *B* hic *magnam lacunam exhibet Br a uocabulo* Marie *usque ad* in ipso pretorio *p. 207, 1* 17 menses inmerabiles *B* 19 et modo auditus *B* 20 sup *B*

pretorio. Nam de ipsa petra multae fiunt uirtutes; tollentes mensuram de ipsa uestigia et ligant per singulos languores et sanantur, et ipsa petra ornata est ex auro et argento.

Inde uenimus ad arcum, ubi fuit antiquitus porta ciuitatis. 24 In ipso loco sunt aquae putridae, in quas missus est Hieremias propheta. Ab arcu illo descendentibus nobis ad fontes Siloa per gradus multos. Est ibi basilica uolubilis, desub qua surgit Syloa, quae habet solia duo ex marmore manu hominis facta. Et inter solios clausura cancellorum. In quibus pro benedictione in unum lauantur uiri, in alium uero mulieres; in quibus aquis multa ostenduntur, immo et leprosi mundantur. Et ante atrium est piscina grandis manu hominis munita, in qua lauatur populus assiduae. Nam illis solis certis horis fons ipse irrigat aquas multas, quae descendunt per uallem Iosaphat, quae et Gethsemani uocatur, et ingrediuntur in Iordane fluuio. Ubi Iordanis deficit in mare salinarum subtus Sodoma et Gomorra.

Nam modo et ipse fons Siloa infra ciuitatem inclusa est, 25 quia Eudoxia augusta, uxor Iustiniani imperatoris, addidit muros in ciuitate Hierusalem, et ipsa muniuit sepulchrum et basilicam sancti Stephani et ipsa suum habet sepulchrum iuxta sepulchrum sancti Stephani. Et infra sepulchra sunt gressus XXVI, et beatus Stephanus requiescit foris portam sagittae iactum. Unoque modo porta ex nomine ipsius martyris uocatur. Et est ad uia, quae respicit ad occidentem, quae descendit ad Iopen et Cesarea Palestine uel Diaspoli ciuitatem, quae antiquitus dicebatur Azotus, in qua requiescit sanctus Georgius martyr. In ipsa uia non longe a ciuitate stat columna mar-

1 *Hic denuo incipit Br p. 61, sed alia scriptura et peiore pergamena* 2 ipso uestigio *B* 4 arcam *Br* 6 fontem syloa *B* 7 per gradus—surgit Syloa *l. 8 om. B* 9 Et inter—mulieres *l. 10 om. B* 13 illis *om. B* oris *B* 14 inrigat *B* 15 iosaphad *B* iessemani *B* in *om. B* iordanem fluuium *B* 16 id est ad mare salinarum. Subtus est *B* 18 syloa *B* inclusus *B* 19 eodixia *Br* eodoxia *B* 21 et ipsa suum habet—stephani *in marg. inf. B* 22 sepulcrum, *sed corr. ead. m. B* 24 unoque *corr. ex* unoquo *Br* unaqueque porta modo *B* 25 in uia *B* 26 iopem et cessaream *B* diospoli *B*

morea, in qua Dominus prius ducebatur ad flagellandum. Quae fugiens leuata est ad nubes et deposita in ipso loco. Et ita in tantum cognoscitur uerum esse, quia non habet basidem, ubi debet esse fundata. Sed sic stat semper super terram et agitatur. In cuius summitate crux ferrea posita est et sursum per scala ascenditur et fiunt ibi luminaria et incensum et daemoniaci ibi mundantur. Nam et in ipsa prouincia beatus Georgius martyr.

26 Itaque exeuntes a Syloa fonte uenimus in agrum, qui comparatus est de precio sanguinis Domini, qui uocatur Acheldemach, hoc est ager sanguinis, in quo sepeliuntur omnes peregrini, et inter ipsa sepulchra cellulae seruorum dei, ubi fiunt multae uirtutes. Et per loca infra ipsa sepulchra sunt uineae et poma.

27 Reuertentibus nobis in ciuitatem uenimus ad piscinam natatoria, quae quinque porticus habet; et in uno earum est basilica sanctae Mariae, ubi multae fiunt uirtutes. Ipsa uero piscina modo iactata est in stercore. Et ibi lauantur omnia, quae necessaria sunt. Vidimus et in uno angulo tenebroso catena ferrea, cum qua se laqueauit infelix Iudas. Item exeuntibus nobis a porta iorem uenimus ad locum, ubi requiescit sanctus Ysicius. Ibi etiam erogantur pauperibus panes, quos deputauit beata Helena.

28 Via, quae ducit Bethleem, miliario tertio ab Hierusalem iacet Rachel uxor Iacob, mater scilicet Ioseph. Et Beniamin iacet in finibus Rama. In ipso loco in media uia uidi aquam surgere, quasi sextarios septem. Unde complent omnes satietatem bibendi, et nec minuitur nec augetur. Et est suauis ad potandum. Et dicunt, quod fugiens beata Maria in Aegyptum

1 ad quam *B* decebatur *Br* 2 ita *om. B* 3 basitem *Br* basim *B* ubi—fundata *om. B* 5 ferea *B* rursum *Br* scalam *B* 6 et fiunt] effiunt *B* 9 a] de *B* 10 de *om. B* sanguinis *om. B* achelde-mac *B* 13 sunt *om. B* 15 nobis *om. B* natatoriam *B* 17 multi *B* ipse *Br* 19 catenam ferream *B* 20 laqueauerat iudas infelix *B* 21 ioram *B* 22 ysitius *B* 24 bethlehem *B* 26 iacet] requiescit *B* 27 ad satietatem *B*

et sederit ibi cum puero et sitiens orauit et continuo ipsa aqua emanauit. Et in ipso loco modo ecclesia constructa est.

Inde usque Bethleem milia tria. Bethleem locus splendidis- 29
simus, serui dei multi. Ibi est spelunca, ubi natus est Dominus, et presepium ex auro et argento ornatum, et iugiter ibi fiunt luminaria. Os uero ipsius speluncae angustus. Hieronimus presbiter in loquendo peritus, interpretatione clarus, inter omnes relator conspicuus, in ipso ore speluncae petra sculpiuit et ob deuotionem Saluatoris ibidem sibi monumentum fecit. Miliario semis de Bethleem in suburbi Dauid iacet Dauid et Salomon filius eius, et appellatur locus ille basilica sancti Dauid. Sed et infantes, quos occidit Herodes, ipso in loco habent sepulchra, et in uno omnes requiescunt domo, et aperiuntur eorum monumenta et uidentur illorum sancta ossa. Ante Bethleem est monasterium muro cinctus, in quo multitudo est monachorum.

De Bethleem usque ad ilicem Mambres milia XXIIII. In quo 30
loco requiescunt Abraham, Isaac, Iacob et Sarra, simul et Ioseph ossa. Est basilica in quadriporticus, atrium in medio discoopertum et per medio cancellum; ex uno latere intrant Christiani, ex alio uero Iudaei, incensa facientes multa. Nam depositio Iacob et Dauid in terra illa die primo post natale Domini deuotissime ab omnibus celebratur, ita ut ex omni terra Iudeorum conueniat innumerabilis multitudo, incensa ferentes uel luminaria et dantes munera ac seruientes ibidem.

Item reuertentes in Hierusalem descendimus in uia, quae 31
uadit ad Gazam et Ascalon milia XX. De Hierusolima uenimus in monte Gelboe, ubi occidit Dauid Goliam gygantem. Et

1 sederet *B* et *ante* sitiens *om. B* 3 miliaria *B* spendidissimus *Br* 4 Est ibi *B* 5 iugitur *Br* 7 p̄spiter *B* praeclarus *B* 8 petram sculpsit *B* 10 suburbano *B* iacent *B* 13 una *B* 14 monumenta] sepulcra *B* illorum] eorum *B* 15 cintus *corr. ead. m. B* 16 monachorum est *B* 17 hylicem *Br* mambreae *B* sunt miliaria *B* 18 sara *B* 19 basilica edificata in medio atrio quadriporticus discooperta *B* 20 per medium cancellendum *B* 21 alia *B* multas *Br* 26 uiam *B* 27 ducit *B* 28 montem gelboae *B* gigantem *B*

ibi mortui sunt Saul et filius eius Ionathas. Iacet ibi Goliat in media uia, ligneum ad caput aceruum. Et super eum congeries magna petrarum. Ita ut a XX milia non possis inuenire lapidem, quem mouere possis. Quia usus est talis: Quotienscumque quis ibi transit, ternas secum defert lapides et ibi eas proicit; sed et nos similiter fecimus. Nam in ipsos montes nec ros nec pluuia descendit, postquam Dauid eos maledixit. Et nocturnis horis secreto ibi uidentur uolui inmundi spiritus tamquam uellora lanae uel undae maris.

32 Deinde deuiantes ad latus uenimus in ciuitatem, quae dicitur Heliuteropolis, in loco, ubi Samson ille fortissimus cum maxilla asini mille occidit uiros. Ex qua maxilla ipso orante aqua profluxit. Qui fons loca ipsa usque in hodiernum diem irrigat. Nam in loco, ubi surgit, fuimus. Dein uenimus inter templum et altare, ubi occisus est Zacharias, et ubi requiescit, est ibi ecclesia ornata; sunt in ea serui dei multi. Inde uenimus ad locum, ubi Isaias propheta de serra lignea secatus est, et ibidem iacet sub quercu Rogel iuxta aquarum decursu. Et ipsa serra pro testimonio posita est ad sanctum Zachariam. Exinde uenimus in loco, ubi Abacuc propheta prandium ferebat messoribus, quando eum angelus per uerticem tenens duxit super lacum, in quo Danihel inter leones orabat. Et ibi surgit fons, in quo Philippus baptizauit eunuchum. In ipsis locis sunt putei, quos foderunt Abraham scilicet et Iacob, quos appellarunt calumnia.

33 Inde ingressi sumus Ascalon; ibi est puteus pacis in modum theatri factus, in quo usque ad aquam descenditur per gradus, ubi requiescunt tres fratres martyres; propria quidem habent

1 ionathan filius eius *B* golias *B* 2 habens ligneum *B* 3 congeries petrarum multa *B* infra XX miliaria *B* 4 moueri *BrB* possit, *sed corr. ead. m. Br* 5 quotiescumque *B* ibi] illuc *B* ternos *B* 6 eos *B* 7 eis dauid *B* 8 ubi *Br* 9 uellera *B* 11 hely uteropolis *B* locum *B* 11 samson ubi *B* 12 uiros occidit *B* ipse *B* 14 Deinde *B* 15 ibi requiescit *B* 16 ibi *om. B* 17 esaias *B* sectus *B* 18 decursum *B* 20 Deinde *B* locum *B* deferebat *B* 24 et *om. B* 25 quas appellauerunt calumniam *B* 26 ingresi *Br* egressi uenimus *B* 27 teatri *B* grad *Br*

nomina, sed uulgariter Aegyptii uocantur. Miliario a ciuitate Sarafia est ciuitas Mazom Ascalonites. Inde uenimus in ciuitatem Mazomates, in qua requiescit sanctus Victor martyr. De Mazoma usque Gaza est miliarium. Gaza autem ciuitas splendida, delitiosa, homines honestissimi omni libertate decori, amatores peregrinorum. Inde miliario secundo requiescit sanctus pater Hilarion.

Et inde uenimus in ciuitate Eluahal in capite heremi, qui 34
uadit ad Syna monte, in qua etiam ex reuelatione episcopi ipsius ciuitatis unum audiuimus, quod silere non oportet. miraculum. Puella quedam nobilissima nomine Maria cum nupta fuisset, ipsa nocte nuptus sui mortuus est sponsus eius; ipsa quoque hanc rem patienter portauit. Et infra septimanam omnia sua pauperibus distribuit. Celebrato die septimo nocte ipsa uestem sponsi sublata inuenta non est. De qua dictum est nobis, quia esset in heremo trans Iordanen inter calameta uel palmeta ante nos in finibus Segor circa mare salinarum. In quibus locis inuenimus monasteria ultra quindecim uel XVIII puellarum, quae christiani populabant. Quae habentes unum asellum, qui eis cibaria deportabat, et nutriebant leonem terribilem ad uidendum. Cumque appropinquassemus cellulae, omnia animalia, quae erant nobiscum, a rugitu illius minxerunt et in terram corruerunt. Et dicebant nobis, quod ipsum asellum leo ipse gubernaret in pascuis. Quem et offerebant nobis pro centum solidis. Sed pater Antoninus suscipere noluit. Sed misit in Hierusalem cito et adduxit eis ternas tonicas et oleum ad luminaria et legumina multa. Et

1 uulgaliter aegiptii *B* 2 mazona *B* ascolantes *corr. ead. m. B* 3 mazoma//tes *B* 4 maona, *l.* z *ead. m. ascripta B* autem est *B* 5 splendidissima *B* diliciosa *B* docori *Br* 7 pater *om. B* 8 Deinde *B* ciuitatem eluaha *B* que *B* 9 montem syna *B* 10 audiuimus miraculum *B* 11 miraculum *om. B* 15 ueste *B* 16 trās *corr. ead. m. Br* trans Iordanen *om. B* 17 uel] et *B* antē. *sed lineola expuncta Br*, autem *B* 19 que *Br* qui *B* 20 deportabant *Br* 21 adpropinquassemus *B* 23 ipsius *B* 25 et *om. B* solidis *ex* solidos. *corr. ead. m. Br* 27 tunicas *B*

ipsae nobis dixerunt de uirtutibus Mariae, cuius superius mentionem fecimus, quae ambulauerat in heremo sola portans legumina et sportellas plenas uel tonicas, quas ei cupiebant auferre; sed nullus eam inuenire potuit. Attamen de ea, quae secum duxerat, nihil reportauit reuertens de heremo. Cuius afflictionem uel ploratum nulla ratione consolare potuimus. Sed tantum sepius dicebat flens: Ve mihi miserae, cuius causa me christiana dico?

35 Proficiscentes de ciuitate Heulatia intrauimus heremum miliario XX°. In quo est castrum, ubi est synodochium sancti Georgii. In quo habent transeuntes uel heremitae refugium uel stipendia. Inde intrantes in interiorem heremum uenimus ad loca, de qua dicitur in psalmo: Terra fructifera in salsugine, hoc est in amaritudine, a malitia inhabitantium in ea, et ibi uidimus homines rasos fugientes cum camelos. Nam et in Hierusolima uidimus homines ex Aethiopia habentes fissas nares et aures, calliculas calciatos et per digitos in pedes anulos missos. Interrogauimus, quare sic. Qui dixerunt: Quia Troianus imperator signum hoc nobis reliquid.

36 Ambulantes per heremum dies VI camelis nobis aquam portantibus sestarium mane et sestarium uespere cotidie dabatur per hominem. Amarescente aqua in utres in modum fellis mittebamus in ea harenam et indulcabatur. Familia autem Sarracenorum uel uxores eorum uenientes de heremo cum lamentatione in uia sedentes sarcina deposita petebant panem a transeuntibus. Et ueniebant uiri ipsarum de interiore parte

13 Psalm. 106, 34

1 ipsi *B* 3 de leguminibus sportellas *B* et spontellas *Br* tunicas *B* cupiebant ei *B* 4 auferre *B* de eis *B* 6 affliccionem *B* proratu *Br* 7 dicebant, *sed l.* n *expuncta B* misera *Br* misere *B* 8 christianam *B* 9 *A uerbis* de ciuitate *incipit M* eulatia *B* 10 qua *ex* quo *corr. 2. m. B* 12 siue stipendium *B* transeuntes *B* 13 loca *M* locum *BrB* de quo *B* terram fructiferam *B* salsuginem *B* 14 amaritudinem *B* 15 rascis *Br* camelis *B* 16 ethyopia *M* 17 spissas *B* 20 septem *B* 21 sextarius *B* cottidie *B* 22 utribus *B* 23 eam *B* haerena *Br* arenam *B* 24 saracenorum *B* heremo *B* 25 lamentatio *BrM* sedentes in uia *B* panes *B* 26 ipsarum uiri *B*

heremi adducebantque utres cum aqua frigida et accipiebant sibi panes. Et adducebant restes cum radices, quarum odor suauissimus super aromata et dies suos festos celebrabant. Populus autem, qui per ipsum maiorem heremum ingrediebatur, ad explorandum numero XII milia sexcenti.

Qui perambulantes heremum octaua die uenimus ad montem 37
dei Choreb. Et inde mouentes, ut ascenderemus monte Syna, ecce multitudo monachorum heremitarum cum cruces psallentes obuiauerunt nobis, prostrati in terram adorauerunt nos. Simili modo et nos facientes lacrimauimus. Tunc introduxerunt nos in uallem inter Choreb et Syna. Ad cuius pede montis est fons ille, ubi Moyses adaquabat oues, quando uidit ardentem rubum. Qui fons inclusus est infra monasterium. In quo monasterio sunt tres abbates scientes linguas, hoc est latinam, grecam, syram et aegyptiacam et bessam. Inde uenimus ad speluncam, ubi absconditus fuit Helias propheta, quando fugit Iezabel mulierem perfidam; ante ipsa spelunca surgit fons, qui irrigat ipsum montem. Inde ascendimus in summo cacumine montis, in quo est oratorium modicum habens in longitudine pedes sex, similiter et in latitudine, in quo nullus manere praesumit. Sed orto iam die ascendunt monachi de supra dicto monasterio et celebrant ipsi officium. In quo loco multi pro deuotione tondent capillos suos et barbas. Nam et ego ibi tetigi barbam meam.

Mons uero Syna petrosus est, raro habet terram, et in 38
circuitu eius cellulae multae seruorum dei, similiter et in Choreb. Et in parte ipsius montis habent Sarraceni idolum

2 redices *Br* radicibus *B* 3 festos suos *B* 4 maiorem haeremum *Br* heremum maiorem *B* 5 explorandam *B* XII sexcenti *B* 6 heremum *Br* octaba *B* 7 oreb *B* montem syna *B* 8 heremitarum *Br* et heremitarum *B* uenientes cum crucibus *B* 11 pedem *B* 13 infra ipsum *B* 14 latina greca syra et aegyptiaca et bessa *M* 15 persam *B* 16 helyas *BM* fugit ante *BM* 17 gezabel *B* ipsam speluncam *B* 18 inrigat *B* summum cacumen *B* 22 ipsi| ibi *MB* 23 nam *om. B* 24 tetigi uel totondi *B* 25 sina *B* 27 oreb *B* Et *om. B*

suum positum marmoreum, candidum tamquam nix. Ibi etiam permanet sacerdos ipsorum indutus dalmaticam et pallium lineum. Et quando uenit tempus festiuitatis illorum praecurrente luna, antequam egrediatur, a die festo ipsorum incipit marmor ille mutare colorem, et quando coeperint adorare idolum, fit marmor ille niger uelut pix. Completo tempore festiuitatis reuertitur iterum in pristino colore. Unde ualde ammiratus sum.

39 Inter Syna et Choreb est uallis, in qua certis temporibus descendit ros de caelo, quem manna appellant, et coagulatur et fit tamquam grano masticis et habent inde plenos doleos. Et dant aliis pro benedictione. Et nobis dederunt sestarios quinque. Ex quo etiam et prodito bibent et nobis dederunt bibere. Nam in ipsis montibus leo et pardus, capreae et burdones simul pascunt, et nullus eorum a leone laedetur propter heremi uastitatem. Et quia iam se complebant dies festi Hysmahelitarum, praeco exiit, ut nullus subsisteret per heremum, per quo ingressi sumus. Alii per Aegyptum, alii per Arabiam reuerterentur in sanctam ciuitatem.

40 De monte Syna usque in Arabiam ciuitatem, quae uocatur Abela, sunt mansiones VII. In Abela autem descendentes naues de India cum diuersis aromatibus. Visum est nobis per Aegyptum reuerti. Et uenimus in ciuitatem, in qua pugnauit Moyses cum Amalech. Ubi est oratorium, cuius altare positus est super lapides illos, quos posuerunt Moysi orante. In ipso loco est ciuitas munita de lateribus, locus sterilis ualde propter aquas. Ibi occurrerunt nobis mulieres cum infantibus palmas in manibus portantes et ampullas cum rafano oleo; prostratae

1 tanquam *M* sicut *B* 2 dalmatica et palleo lineo *B* 4 ipsorum. Incipit *Br* 6 sicut *B* 7 pristinum colorem *B* ualle *Br* 9 quam *B* 10 coagolatur *B* 11 tanquam *B* maticis *Br* granum martyris *B 1,* marcycis *B 2* et inde habent *B* 12 sextarios—dederunt *l. 13 om. B* 14 Nam *om. M* nam et in *B* capraeae *Br* 15 purdones *B* leditur *B* 16 heremi *et sic saepe Br* 17 hysmahelytarum *M* ismahelitarum *B* 18 per quem *B* aegiptum *B* 21 nouem *B* 24 aratorium *Br* positum *B* 25 subposuerunt *B* 26 ualde sterilis *B* 28 tenentes *B* raphano *B* prostrati *B*

pedibus nostris ungebant plantas nostras et capita lingua aegyptiaca psallentes antiphonam: 'Benedicti uos a Domino et benedictus aduentus uester. Osanna in excelsis'. Ipsa est terra Madian et ipsi habitantes in ea ciuitatem. Dicitur autem, quia ex familia Iethro soceri Moysi descendunt, octingentas condomas militantes in publico cum uxoribus suis, annonam et uestes accipientes ex Aegypto.

De quibus locis uenimus Magdalo et Soccoth et a<d> septua- 41
ginta duas palmas et duodecim fontes et applicuimus ibi dies duos, fatigati post tantum laborem et heremi uastitatem. In quo loco est castellum modicum, qui uocatur Surandala. Est etiam infra ipsum castellum ecclesia cum synodochium propter transeuntes. Inde uenimus ad locum, ubi filii Israhel transeuntes mare rubro castra metati sunt, et ibi similiter castellum cum synodochio. Et in loco, quo exierunt de mare, est oratorium Heliae. Et transcendentes uenimus in loco, ubi intrarunt in mare, ubi est oratorium Moysi. Ibi est et ciuitas parua, quae appellatur Clysma, ubi de India naues ueniunt. In loco uero, ubi transierunt, fulgus exit de pelago maiore et extenditur intus in multis milibus, qui accessa recessaque habet. Recedente mare apparet omnis subuersio Pharaonis et omnia arma in marmore mutata uidentur. Ibi accepimus nuces uirides, quae de India uenerunt, quas de paradiso credunt homines esse, et qui ex eis gustauerit, satiatur.

Intus autem in ipso pelago modica est insula, in qua est 42
petra uiua, ubi pendent molles ut carnei in modum dactalorum, qui fundent unguentum, quod oleum petrinum appellant, qui

2 antyphonam *B* 4 et inhabitantes *B* ciuitate *B* autem] enim *B* 5 socero *BrM* octingentos *B* 6 puplico *B* 7 de ęgipto *B* 8 ma^{c}dolo et sochot et ad LXXII dalmas *B* 9 fuimus ibi duos dies *B* 10 tantam *B* 11 quod *B* surandal/// *Br* 12 sinodochio *B* 13 transierunt *B* 14 rubrum et castra *B* 15 sinodochio *B* 16 haeliae *Br* transeuntes *M* ad locum *B* 17 et *om. M* 18 disina quo *B* 19 fluuius *B* 20 intul *Br* milibus *om. B* quia *B* 22 marmorem *B* 23 uirides nuces *B* de *om. Br* indya *BrM* 24 paradyso *M* ex eas *M* 26 dactilorum *B*

pro maxima benedictione tollitur. Vas, in quo portatur, si impletus fuerit et uolueris reiterare ad tollendum, iam non eum capit. In quo loco quanticumque egroti maximeque egroti pertingere possunt, sanantur. Quem tollentes pro benedictione non eum permittunt iterum introire per Clysma, antequam commisceatur cum oleo. Nam si non adulteraretur, credo quia ipsam uirtutem semper faceret. Nam liquor ipsius tenet continuo per duo milia. Infra ciuitate ipsa, quae dicitur Clysma, intus in basilica uidimus loculos ligneos sanctorum heremitarum patrum XIIII.

43 Et inde uenimus per heremum ad speluncam beati Pauli heremitae, quae uocatur syracumba. Qui fons locum ipsum irrigat. Exinde pergentes uenimus ad ca<ta>ractas Nili, ubi ascendit aqua ad signum manu hominis facta, et habet gradus XII. Ex utraque parte ipsarum ca<ta>ractarum sunt duae ciuitates, quas aedificasse dicunt filias Loth, et una earum dicitur Babilonia. Tunc uenimus per campos Thaneos, et in Nymphy ciuitate et Antino, in qua residebat Pharao, ex qua filii Israhel exierunt. In ipsis locis sunt orrea XII Ioseph plena.

44 In Nymphy fuit templum, quae est modo ecclesia, cuius una porta se clausit ante Dominum nostrum, quando beata Maria cum ipso fuit in Aegyptum, et adhuc non potest aperiri. Ibi uidimus pallium lineum, in quo dicunt illum tempore illo tersisse et idcirco ibi eius remansisse uestigia. Quae imago singulis temporibus adoratur. Sed et nos adorauimus, sed propter splendorem non potuimus in eum intendere. Quia quantum in ipsam effigiem intendis, immutatur in oculis tuis.

1 pro maxima] proxima *Br* in qua *B* impletur *B* 3 maximeque egroti *om. B* 5 clisma *B* 6 misceatur *B* adulteretur *Br* quia semper ipsam faceret uirtutem *B* 8 ciuitatem ipsam *B* clisma *B* 10 XIII *BM* 11 Exinde *B* *cum uoce* ‚speluncam' *desinit M* 12 haeremitae *Br* totum locum *B* inrigat *B* 16 et *om. B* 17 babilonia dicitur *B* campesthaneos *B* nimphi *B* 19 horrea *B* 20 nimfi *B* quod *B* 21 eclesiae porta *B* 22 fugit *B* aegiptum *semper B* 23 palleum *B* cum quo *B* illo tempore *B* 24 eius uestigia ibi remansisse *B* 25 et *om. Br* 26 in eam *B* 27 inmutatur *B*

Descendentes per Aegyptum uenimus in ciuitatem Athlepi ad 45
sanctum Mennatum, qui multas uirtutes ibi operatur. Inde per stagnum nauigantes Alexandriam uenimus. In ipso stagno uidimus multitudinem corcodrillorum. Alexandria, ciuitas pulchra, populus leuis, sed amatores peregrinorum, haereses multae; ibi enim requiescit Athanasius ipsius ciuitatis episcopus, qui contra Arrium presbyterum ipsius ciuitatis haereticum pro fide Christi certando multa pericula mortis sustinuit temporibus Constans imperatoris Constantini Helenae filio. Ibidem requiescit sanctus Faustus et sanctus Epymachius et sanctus Antonius uel sanctus Maurus et alia multa sanctorum corpora.

Iterum uenientes Hierusolima, ubi ego egrotus per multum 46
tempus iacui, usquedum uidi per uisionem sanctum Antonium et beatam Eufemiam, qui me pariter sanauerunt. Egressi de Hierusolima ueni Ioppen, ubi iacet sancta Thabita, quae dicitur Dorchas. Deinde uenimus Caesarea Philippi, quae turris Stratonis, quae et Caesarea Palestinae uocatur, in qua requiescit sanctus Pampilus et sanctus Procopius et sanctus Cornelius, ex cuius lecto benedictionem tulimus. Inde per Galileam ascendimus et uenimus Damascum, ubi est monasterium, ubi sanctus Paulus conuersus est in uicum, qui uocatur rectus, in quo multae fiunt uirtutes. Deinde Heliopoli, et inde uenimus Emiza, ubi est caput sancti Iohannis baptistae in doleo uitreo, et nos ibi eum intus uidimus et adorauimus. Et inde transeuntes per ciuitates, hoc est per Arissa, Aristosa et Epiphania, uenimus in ciuitate splendidissima Ampamia, in qua est omnis nobilitas Syrorum.

2 mennanum *B* ibi *om.* *B* 3 stannum *B* stanno *B* 7 praesbeterium *Br* presbiterum *B* 9 stantii imperatoris || stantini helenae filio (*cum uocabulo* ‚stantini' *noua pagina incipit*) *B* 10 epimachus et s. maurus *B* 12 hierosolimam *B* 13 antoninum *B* 15 uenimus *B* 16 dorcas *B* cesaream *B* statonis *Br* 17 cessarea *B* requiescunt *B* 18 pamplius *Br* 20 ibi est *B* 21 uico *B* uocatus est *B* 22 ibi multae uirtutes fiunt *B* uenimus eliopoli *B* 24 et uidimus ibi *B* 25 arissam et aristosam et epiphaniam *B* *hic desinit* *B*

47 Inde exeuntes uenimus Antiochia maiore, in qua requiescit sanctus B<ab>yllas episcopus et tres paruuli et sancta Iustina et sanctus Iulianus et fratres Machabei, hoc est septem sepulchra, et super uniuscuiusque sepulchrum scripta sunt passiones illorum. Exinde descendimus Mesopotamiam in ciuitate Chalcida. Inde uenimus Carran, ubi natus fuit Abraham, et inde uenimus in ciuitate Barbarisso; ibi requiescit sanctus Bachos, frater sancti Giorgii. Inde uenimus in ciuitate Suran, per qua media ciuitate descendit fluuius Eufrates, qui ibidem per ponte transitur. In ipsa ciuitate passi sunt sanctus Bacchus et sanctus Georgius. Sed sanctus Georgius in ciuitate Tyro requiescit.

48 Tunc per tanta et talia uidimus loca in miraculis posita. Reuersi post nos per multa castella, per plateas, uicos, uillas uel ciuitates, fatigati ex tam longo itinere, coepimus iter carpere; transeuntes mare uenimus Italiam propriam regionem, adiuuante domino nostro Iesu Christo, pro cuius amore ab hac loca egressi prouidere iuimus tam sua mirabilia, quae ipse inter homines habitans fecit, et beatorum apostolorum, uel quae ante tempus incarnationis suae ex uirgine assumpta olim per patriarchas et prophetas suos fecerat Iesus Christus dominus noster. Viuentes ouantes uenimus Placentiam propria ciuitate nostra, posita super fluuio, qui dicitur Padus, infra iam dicta Italia.

EXPLICIT FELICITER. AMEN.

11 tyra *Br* 15 iter] ita *Br* 16 regionem. Adiuuante *Br* 23 pardus *Br*

ADAMNANI

DE LOCIS SANCTIS LIBRI TRES.

P = codex Parisinus 13048 s. IX
Y = codex Vindobonensis 458 s. X
Z = codex Turicinus 73 s. X
Br = codex Bruxellensis 2921 22 s. IX

PRAEFATIO.

Arculfus sanctus episcopus gente Gallus diuersorum longe remotorum peritus locorum uerax index et satis idoneus in Hierosolymitana ciuitate per menses nouem hospitatus et loca sancta cotidianis uisitationibus peragrans mihi Adamnano haec uniuersa, quae infra craxanda sunt, experimenta diligentius percunctanti et primo in tabulis describenti fideli et indubitabili narratione dictauit, quae nunc in membranis breui textu scribuntur.

CAPITVLATIONES LIBRI PRIMI.

I. De situ Hierusalem.

II. De ecclesia rotundae formulae super sepulchrum Domini aedificata et de ipsius sepulchri figura et eius tegurioli.

III. De illo lapide, qui ad hostium monumenti eius aduolutus est, quem angelus Domini de caelo descendens post resurrectionem eius reuoluit.

Primum folium codicis P abscissum est ORDITVR PREFATIO LIBRI ARCVLFI EPISCOPI MAXIME DE LOCIS SANCTIS HIERVSALEM *Y* PRIMVS DE LOCIS SANCTIS LIBER EXORDITVR PRAEFATIO *Z* IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SPIRITVS SANCTI CARAXARE LIBRVM DE LOCIS INCIPIO SANCTIS *Br* 3 iudex *Br* 4 hierusolimitana *Br* 5 adomnano *Y* 6 caraxanda *Z* 8 menbranis *Br* 9 scribuntur capitulationes *Br* EXPLICIT *Br* 10 INCIPIVNT CAPITVLATIONES *Y* CAPITVLA LIB SEQVENTIS *Z* INCIPIVNT CAPITVLA *Br* 12 s≡pulc^{h}rum *Br, corr. 2. m.* domini *om. Br* 13 aedificatae *Z* et *om. Br, deinde:* III De ipsius sepulchri figura et eius tegorioli *Br* 14 tegorioli *Y* 15 IIII *Br* ostium *Y* ostium *erasa littera* h *Br* eius *om. Z* 16 discendens *Z*

IIII. De ecclesia sanctae Mariae, quae rotundae cohaeret ecclesiae.

V. De illa ecclesia, quae in Caluariae loco constructa est.

VI. De basilica, quam Constantinus uicinam supra dictae ecclesiae in eo fabriuauit loco, ubi crux Domini ruinis superata post multa tempora refossa inuenta est terra.

VII. De alia exedra inter ecclesiam Caluariae et Constantini basilicam sita, in qua calix Domini et spongia in eo recondita habetur, de qua in ligno pendens acetum suxerat et uinum.

VIII. De lancea militis, qua latus Domini ipse pupugit.

VIIII. De sudario illo, quo Domini caput sepulti contectum est.

X. De linteo, quod, ut fertur, sancta contexuit Maria uirgo.

XI. De alia summa columna in illo sita loco, ubi cruce Domini superposita mortuus reuixit iuuenis.

XII. De ecclesia sanctae Mariae in ualle Iosaphat fabricata, in qua monumentum eius habetur.

XIII. De turre Iosaphat in eadem constructa ualle.

XIIII. De monumentis Symeon et Ioseph.

XV. De spelunca in rupe montis Oliueti habita contra uallem Iosaphat, in qua IIII mensae et putei sunt duo.

1 V *Br* aecclesia *Z passim* mariae semper uirginis *Br* 2 eclesiae *sic saepe Z* 3 VI *Br* 4 VII De basilica constantini uicina supra dictae (*hucusque tantum*) *Br ante* constantini *rasura trium litterarum, primo scriptum erat* constantinus, *sed terminatio erasa est, super* uicinã *lineola erasa est* 5 eodem Υ 6 refosa, *corr. Z* 7 VIII *Br* ecclesiae *Z* et constantini—uinum *om. Br* 8 spungia *Z* 10 & *in Z suprascriptum est* et uinum *om.* Υ *in fine paginae* 11 VIIII *Br* *Hic incipit P; numeri capitulorum erasi sunt, sed uestigia adhuc parent* pupungit *PY* conpunxit *Br* 12 X *Br* tegebatur Υ contextum *Z* contextum *corr. 2. m. Br* 14 XI *Br* quod *ex* quae *corr. 2. m. Br* MARIA UIRGO contexit Υ contexit *YZBr* contexit *corr. 2. m. P* uirgo *om. Br* 15 XII *Br* illa, *sed corr., Br* ubi cruce domini *om. Br* 16 ubi mortuus *Br* 17 XIII *Br* mariae semper uirginis *Br* iosaphad Υ iosafath *Br* 19 XIIII *Br* 20 XV *Br* simeon *YZ* 21 XVI *Br* habeta *corr. Z* 22 in qua sunt putei duo et mensae IIII^{or} Υ *om. Br*

XVI. De porta Dauid.
XVII. De illo loco, ubi Iudas Scariothis laqueo se suspendit.
XVIII. De forma grandis basilicae in monte Sion fabricatae et de ipsius montis situ.
XVIIII. De agellulo illo, qui hebraice Acheldemag uocitatur.
XX. De asperis et petrosis locis ab Hierusalem usque ad ciuitatem Samuhelis late patentibus et usque ad Caesaream Palaestinae occasum uersus succedentibus.
XXI. De monte Oliuarum.
XXII. De altitudine et qualitate terrae illius.
XXIII. De loco dominicae ascensionis.
XXIIII. De ecclesia in eo aedificata.
XXV. De sepulchro Lazari et ecclesia super illud aedificata.
XXVI. De monasterio eidem adhaerente.
XXVII. De ecclesia ad dexteram Bethaniae partem constructa.
XXVIII. De uineis et segetibus montis Oliueti.
XXVIIII. De superioribus locis eius.

1 XVII *Br* 2 XVIII *Br* scariothes *Y* 3 XVIIII *Br* fabricatae *om. Y* 4 et *om. Br, deinde* XX De ipsius montis situ *Br* 5 XXI *Br* agello *PZ* qui *ex* quod *corr. 2. m. Br* ebraice *Y* ḥebraice *corr. 2. m. Z* acheldema *Z* ac ḥeldemach, *corr. 2. m. Br* dicitur *Br* 6 XXII *Br* 7 XXIII De late patentibus et usque ad cesaream palestinae occasum uersus succedentibus *Br* XXIIII De latitudine et qualitate terrae illius *Br* XXV De monte oliuarum *Br* 8 cessariam *P* accedentibus *Z* 9 *minoribus litteris in Z ascriptum est*: et de uineis et segetibus eius 11 XXVI *Br* 12 XXVII *Br* ecclesa *corr. 2. m. Z* fabricata *Z* constructa *Br* 13 XXVIII *Br* illum *Z* 14 XXVIIII *Br* *hic titulus cum antecedente coniunctus est in Z* 15 XXVI *Z* XXX *Br* De alia eclesia *Z* 17 *et* 18 *desunt in Z* 17 XXXI *Br* 18 XXXII *Br* libri primi titulus hucusque. DE LOCIS SANCTIS OCCIPIT LIBELLVS *P* finiunt capitula INCIPIT LIBELLVS ARCULFI *Y* libri primi tituli hucusque INCIPIT PRIMUS LIBER *Z* primi tituli libri hucusque primus de locis sanctis occupit libellus. INCIPIUNT CAP LIBRI SECUNDI *Br deinde sequuntur in Br tituli libri secundi et tertii, quorum in fine scriptum est:* EXPLICIUNT INCIPIT PROLOGUS: Obsecro itaque eos *etc, quae uerba in ceteris codicibus totum opus claudunt, deinceps:* finit prologus. IN NOMINE PATRIS ET FILII ET SPS SCI INCIPIT IPSE LIBER

LIBER PRIMVS.

I. DE SITV HIERVSALEM.

De situ Hierusalem nunc quaedam scribenda sunt pauca ex his, quae mihi sanctus dictauit Arculfus, ea uero, quae in aliorum libris de eiusdem ciuitatis positione repperiuntur, a nobis praetermittenda sunt. In cuius magno murorum ambitu idem Arculfus octoginta quattuor numerauit turres et portas bis ternas, quarum per circuitum ciuitatis ordo sic ponitur: Porta Dauid ad occidentalem partem montis Sion prima numeratur, secunda porta uillae Fullonis, tertia porta sancti Stephani, quarta porta Beniamin, quinta portula, hoc est paruula porta; ab hac per gradus ad uallem Iosaphat descenditur; sexta porta Tecuitis. Hic itaque ordo per earundem portarum et turrium intercapidines a porta Dauid supra memorata per circuitum septemtrionem uersus, exinde ad orientem dirigitur. Sed quamlibet sex portae in muris numerentur, celebriores tamen ex eis ⟨tres⟩ portarum introitus frequentantur, unus ab occidentali, alter a septemtrionali, tertius ab orientali parte. Ea uero pars murorum cum interpositis turribus, quae a supra descripta Dauid porta per aquilonale montis Sion supercilium, quod a meridie supereminet ciuitati, usque ad eam eiusdem montis frontem dirigitur, quae praerupta rupe orientalem respicit plagam, nullas habere portas conprobatur.

2 *Omnes tituli singulorum capitulorum desunt in Z, plerique in P et Y* 4 mihi id est adamnano *Br* sanctus dictauit arculfus *om. Br* 7 arculfus *ex* ab arculfo *corr. 2. m. Br om. Z* 8 quarum—ponitur *in marg. inf. add. Y* ponitur id est *Br* 9 montis sion partem *YBr* prima//numera//tur *Br* 11 quinta porta *YBr* *ante* est *rasura unius litterae Br* 12 grados *P* iosafad *Y* iosaphat h *littera* h *2. m. superscripta Br* discenditur *PZ* 13 decuitis *Z* t ecuitis *corr. 2. m. Br* per eadem *Br* 14 inter capidines *Z* intercapidines *corr. 2. m. in* intercapedines *Br* 15 septentrionem *YBr* quaelibet *YBr* 16 caelebriores *P* 17 tres *addidi cum editoribus ceteris coll. Baeda de locis sanctis* frequentatur *corr. 2. m. Br* ad occidentalem *etc.* partem *Z* ab *ex* ad *corr. 2. m. Br* 19 scripta *Z* dicta *Br* 20 aquilonalem *ZBr* aquilonalem *Z* quae *Br* 21 eam *om. Br* eiusdem *corr. 1. m. Z* 22 qui a *Br*

Sed et hoc etiam non esse praetereundum uidetur, quod nobis sanctus Arculfus de huius ciuitatis in Christo honorificentia praefatus narrauit inquiens: Diuersarum gentium undique prope innumera multitudo quindecima die mensis Septembris anniuersario more in Hierosolymis conuenire solet ad commercia mutuis uenditionibus et emptionibus peragenda. Unde fieri necesse est, ut per aliquot dies in eadem hospita ciuitate diuersorum hospitentur turbae populorum, quorum plurima camelorum et equorum asinorumque numerositas, mulorum nec non et boum masculorum, diuersarum uectorum rerum, per illas politanas plateas stercorum abominationes propriorum passim sternit, quorum nidor non mediocriter ciuibus inuehit molestiam, quae et ambulandi inpeditionem praebent. Mirum dictu, post diem supra memoratarum recessionis cum diuersis turmarum iumentis nocte subsequente inmensa pluuiarum copia de nubibus effusa super eandem descendit ciuitatem, quae totas abstergens abominabiles de plateis sordes ablutam ab inmunditiis fieri facit eam. Nam Hierosolymitanus ipse situs a supercilio aquilonali montis Sion incipiens ita est molli a conditore deo dispositus decliuio

1 hoc opus *Br* 2 nobis] noster *Br* honorificantia *corr. 2. m. Br* 3 praefatus *om. Y* profatus *Br* 4 prope *om. Z* innumera prope *Br* duodecimo die mensis septimi *Y haud scio an* 'duodecimo' *praeferendum sit, cum encaeniarum festus XIII° die mensis Septembris celebraretur* 5 septembrio *P* anno uersario *P* more *om. P* *nomen urbis in omnibus codicibus semper non littera* y *sed* i *scribitur* in hierusolimis *PYZ* 6 motuis *P* 7 aliquod *corr. 2. m. ex* aliquot *Br* 10 mulorum *om. YZBr* boum *corr. ex* bouum *Z* boum mulorum masculorum *Z pro* masculorum *habet Y* iumentorumque uectores *Y* 11 abhominationes *P, in Z* h *expuncto* 12 nitor *in rasura Y* nidor herentum *Br* 13 ciuibus] quibus *Br* 14 memoratorum *P* 17 discendit *PZ* quae totas abominationes et sordes de plateis abstergens *Y* abhominabiles *PBr* abstergat ab h·ominabiles *littera* h *expuncta Z* 18 ablutas *Br* ab inmundis *P* 19 hierusolimitanus *PZ* a *om. Br* aquilonari *Br* aquilonalis *Z* 20 ita est .i. slemon molli *P* molli id est sclemon *Z, de quo uocabulo celtico cf. Gildemeister, Antonini Plac. Itin. p. IV* *ante* conditore *rasura unius litterae in Br* cliuo *YBr*

usque ad humiliora aquilonalium orientaliumque murorum loca, ut illa pluuialis exuberantia nullo modo in plateis stagnantium aquarum in similitudinem supersedere possit, sed instar fluuiorum de superioribus ad inferiora decurrat. Quae scilicet caelestium aquarum inundatio per orientales interfluens portas et omnia secum stercoralia auferens abominamenta uallem Iosaphat intrans torrentem Cedron auget et post talem Hierosolymitanam baptizationem continuatim eadem fluminalis exuberatio cessat. Hinc ergo non neglegenter annotandum est, quanti uel qualis honoris haec electa et praedicabilis ciuitas in conspectu aeterni genitoris habeatur, qui eam sordidatam diutius remanere non patitur, sed ob eius unigeniti honorificentiam citius eam emundat, qui intra murorum eius ambitum sanctae crucis et resurrectionis ipsius loca habet honorifica.

Ceterum in illo famoso loco, ubi quondam templum magnifice constructum fuerat, in uicinia muri ab oriente locatum nunc Saraceni quadrangulam orationis domum, quam subrectis tabulis et magnis trabibus super quasdam ruinarum reliquias construentes uili fabricati sunt opere, ipsi frequentant, quae

1 humiora *P* aquilonarium *Br* que *om. Z* 4 ad in inferiora *corr. Z* decurrit *PZ* 5 influens *Br* 6 stercuralia *PY* abhominamenta *PZBr* 7 iosafhat *corr. 2. m. Br* credro naget *Z* ob talem *Br* hierusolimitanam *ZBr* 8 continuatum *Z* pluuialis *Br* *uerba* eadem—quanti *l. 10 supra omissa minoribus litteris in inferiore margine scripta sunt in Br* 9 cesset *Br* 11 iudicis et genitoris *Br* sorditatam *Z* sordidam *Br* 12 remare *corr. 2. m. Br* honorificentiam *corr. ex* honorificantiam *Br solus* 13 quae *Br* 14 ipsi *Z* 15 honorificata *Br post honorifica in Z rasura trium uel quattuor litterarum; in margine scriptura saeculi XIII:* De templo salomonis 16 ceterum *corr. 2. m. ex* ceterorum *Br* formoso *Br* quondam *om. Y* templum] tempore *Br* 17 uicina *PY corr. in* uicinia *Z* muri] nuper *Z* 18 saracini *P* sarraceni *ZBr* quadrangulum *YP* quadrangulum *corr. 2. m. Br* subnexis *Y* 19 trauibus *P* quosdam *Br solus* 20 construens *corr. 2. m. Br* frequentantur *Z*

utique domus tria hominum milia simul, ut fertur, capere potest.

Arculfus itaque de ipsius ciuitatis habitaculis a nobis interrogatus respondens ait: Memini me et uidisse et frequentasse multa ciuitatis eiusdem aedificia plurimasque domus grandes lapideas per totam magnam ciuitatem intra moenia circumdata mira fabricatas arte saepius considerasse, quae omnia nunc a nobis sunt praetermittenda, ut aestimo, exceptis eorum aedificiorum structuris, quae in locis sanctis, crucis uidelicet et resurrectionis, mirifice fabricata sunt, de quibus diligentius sanctum interrogauimus Arculfum, praecipue de sepulchro Domini et ecclesia super illud constructa, cuius mihi formam in tabula cerata ipse Arculfus depinxit.

II. DE ECCLESIA ROTVNDAE FORMVLAE SVPER SEPVLCHRVM DOMINI AEDIFICATA ET DE IPSIVS SEPVLCHRI FIGVRA ET EIVS TEGVRIOLI.

Quae utique ualde grandis ecclesia tota lapidea mira rotunditate ex omni parte conlocata a fundamentis in tribus consurgens parietibus inter unumquemque parietem et alterum latum habens spatium uiae, tria quoque altaria in tribus locis parietis medii artifice fabricatis: hanc rotundam et summam ecclesiam supra memorata habentem altaria, unum ad meridiem respiciens, alterum ad aquilonem, tertium ad occasum uersus, duodecim mirae magnitudinis lapideae sustentant columnae. Haec bis

1 ut fertur III hominum simul *Y* 3 *Initium II. cap. Z noua linea in Y* II De ecclesia rotundae formulae super sepulchrum domini aedificata *Br* de ipsius ciuitatis habitaculis *om. Z* abitaculis *P* 5 aeficia *corr. 1. m. Br* domos *Br* 9 sanctis *om. Br* 10 mirificae *corr. Br* fabricatae *P* 11 diligenter *Br* interrogauimus sanctum *Br* 12 sepulcro *PYBr, sed plerumque alias* sepulchrum *scribitur* 13 formulam *Br* arculfus *om. P* depixit *Z* *Initium noui capituli in margine numero II adscripto significatur l. 10 ante uerba:* De quibus *etc. P* 14 II *nouum capitulum hic incipit solummodo Z, titulus deest* 21 medio *Z* fabricata *Y* 23 tertium occasum uersus *Y*

quaternales portas habet, hoc est quattuor introitus, per tres e regione interiectis uiarum spatiis stabilitos parietes, ex quibus quattuor exitus ad uulturnum spectant, qui et caecias dicitur uentus, alii uero quattuor ad eurum respiciunt.

In medio spatio huius interioris rotundae domus rotundum inest in una eademque petra excisum tegurium, in quo possunt ter terni homines stantes orare, et a uertice alicuius non breuis staturae stantis hominis usque ad illius domunculae camaram pes et semipes mensura in altum extenditur. Huius tegurioli introitus ad orientem respicit, quod totum extrinsecus electo tegitur marmore, cuius exterius summum culmen auro ornatum auream non paruam sustentat crucem. In huius tegurii aquilonea parte sepulchrum Domini in eadem petra interius excisum habetur, sed eiusdem tegurii pauimentum humilius est loco sepulchri. Nam a pauimento eius usque ad sepulchri marginem lateris quasi trium mensura altitudinis palmorum haberi dignoscitur. Sic mihi Arculfus, qui saepe sepulchrum Domini frequentabat, indubitanter emensus pronuntiauit.

Hoc in loco proprietas siue discrepantia nominum notanda

1 tris *P* 2 e regione .·. litos parietes, *uerba omissa* interiectis uiarum spatiis stabi *pallidiore atramento superscripta sunt Z* interdictis *Br* 3 spectant ad ulternum *Y* adulterum *P* alternum *Br* spectat, *corr.* n *1. m. Br* calcias *PYZ* caltias *Br* caecias *Gretser* 4 ali quatuor *corr.* t *2. m. Br* eurum] eorum *Y* 5 initium capituli III De ipsius sepulchri figura et eius tegurioli *in Br, deinde titulus in textum inrepsit, cum ipsum capitulum ordiatur:* De eius sepulchri petra et tegurioli rotundem *corr. 1. m. Br* 6 tegorium *sic semper PY* 7 ter *om. ZBr* 9 cameram *Y* 10 tegorioli *PY sic semper* 11 exterioris *Br* 12 onatum *corr.* r *2. m. Br* auream non parua sustentata crux *Br* sustentant *P* cuius *corr. 2. m. Br* 13 aquilonali a *Br* parte sepulcri *P* 15 usque *om. Z* ad sepulchrum *Y* 16 *post* mensura *Br haec habet:* a polite (*corr. 2. m.*) p usque ad auriculam altitudinis palmorum habere dinoscitur 17 denoscitur *PZ* dinoscitur *YBr. Post hoc uerbum est in Br initium cap. IIII, cuius titulus supra omissus litt. unc. rubris in inferiore margine scriptus est:* De illo lapide, qui ad ostium monumenti eius aduolutus est. saepe *om. Br* 19 Hoc in—sepulchrum *om. Y* per prophetas *Z* sine *PZ* uel *Br*

inter monumentum et sepulchrum. Nam illud saepe supra memoratum rotundum tegurium alio nomine euangelistae monumentum uocant, ad cuius hostium aduolutum et ab eius hostio reuolutum lapidem resurgente Domino pronuntiant; sepulchrum uero proprie dicitur ille locus in tegurio, hoc est in aquilonali parte monumenti, in quo dominicum corpus linteaminibus inuolutum conditum quieuit, cuius longitudinem Arculfus in septem pedum mensura propria mensus est manu, quod uidelicet sepulchrum non, ut quidam falso opinantur, duplex et quandam de ipsa maceriolam petra habens excisam duo crura et femora duo intercidentem et separantem, sed totum simplex a uertice usque ad plantas lectum unius hominis capacem super dorsum iacentis praebens in modum speluncae, introitum a latere habens ad australem monumenti partem e regione respicientem culmenque humile desuper eminens fabrefactum, in quo utique sepulchro duodenae lampades iuxta numerum XII sanctorum apostolorum semper die ac nocte ardentes lucent, ex quibus quattuor in imo illius lectuli sepulchralis loco inferius positae, aliae uero bis quaternales super marginem eius superius conlocatae ad latus dexterum oleo nutriente praefulgent.

Sed et hoc etiam notandum esse uidetur, quod mausoleum Saluatoris, hoc est saepe supra memoratum tegurium, speleum siue spelunca recte uocitari possit, de quo uidelicet Domino

1 inter mon& semper *Br* supra saepe *YZ* 2 notatum *P* alio ∴ monumentum, *uerbis* nomine euangelistae *pallidiore atramento, sed eadem manu superscriptis Z* 3 hostium *et* hostio *erasa littera* h *YBr* 5 propriae *corr. 1. m. ex* proprium *Z* 8 quatuor *Y* 10 maceriola petram *Z* petra maceriolam *Y* 11 intercedentem *PZ* intercędentem *corr. 2. m. Br* seperantem *P* 13 speloncae *corr. 2. m. Br* 14 partem monumenti *sed lineolis suprascriptis ordo restitutus est P* 15 fabricatum *Br* 16 dudenae *Y* 17 et nocte *Br* 19 super eius marginem *Br* 20 dextro *corr. 2. m. Br* 21 praefulgentes *Y* 22 sed et hoc etiam—uidebitis *p. 230, 4 om. Y* etiam *om. P* magis oleum *P* maius oleum, *sed corr. Z* qui ama solcum *corr. 2. m. Br* 24 siue spelunca—domino *om. Z*; *solum habet:* speleum si ihū xpo spelonca *corr. Br*

Iesu Christo in ea sepulto propheta uaticinatur dicens: Hic habitabit in excelsa spelunca petrae fortissimae, et paulo post de ipsius Domini resurrectione ad apostolos lactificandos subinfertur: Regem cum gloria uidebitis.

Supradictae igitur rotundae ecclesiae formulam cum rotundo teguriolo in medio eius collocato, in cuius aquilonali parte dominicum habetur sepulchrum, subiecta declarat pictura nec non et trium aliarum figuras ecclesiarum, de quibus inferius intimabitur.

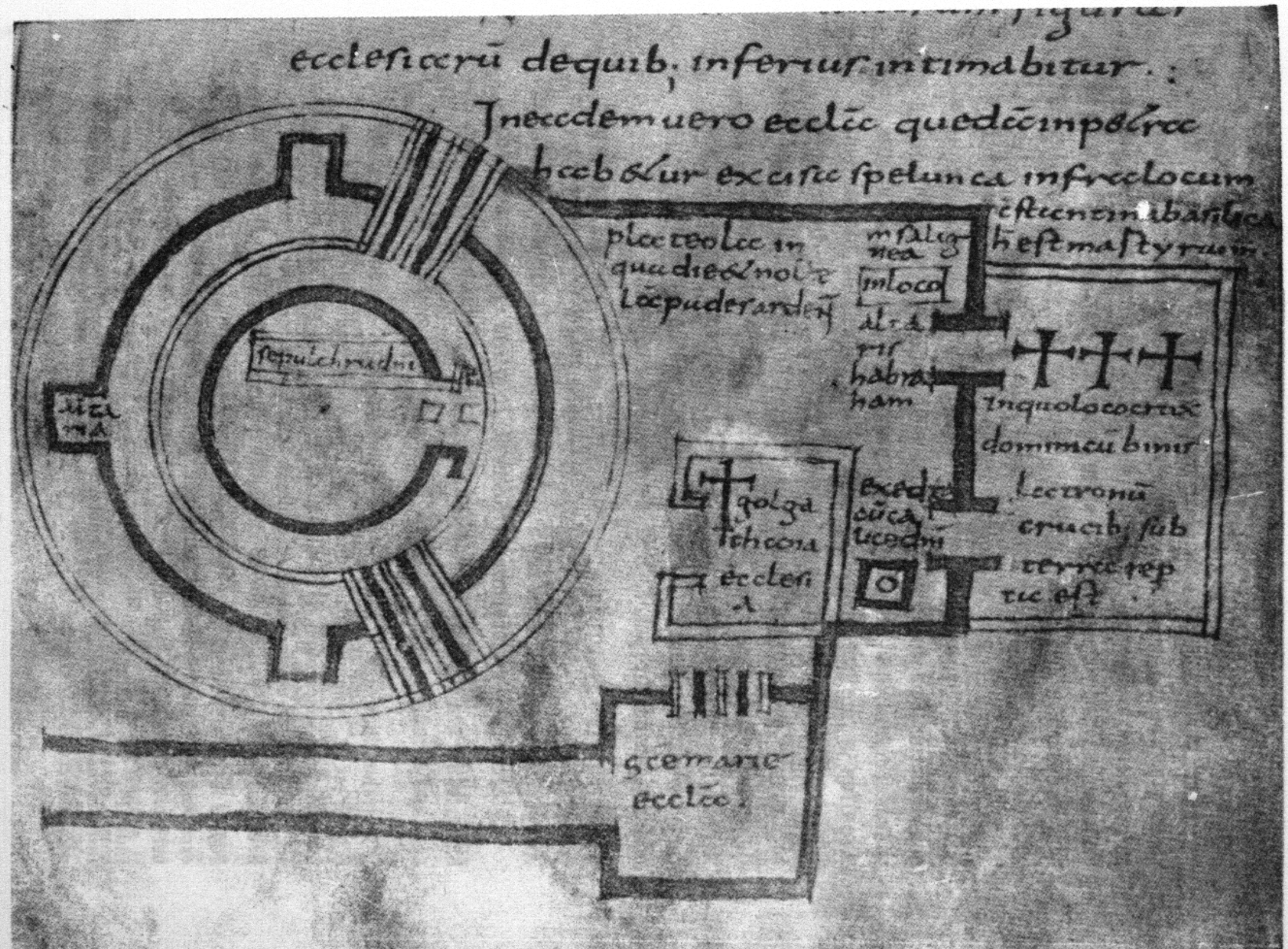
Has itaque quaternalium figuras ecclesiarum iuxta exemplar, quod mihi, ut superius dictum est, sanctus Arculfus in paginula figurauit cerata, depinximus, non quod possit earum similitudo formari in pictura, sed ut dominicum monumentum, licet tali uili figuratione, in medietate rotundae ecclesiae constitutum monstretur aut quae huic propior ecclesia uel quae eminus posita declaretur.

III. DE ILLO LAPIDE, QVI AD HOSTIVM MONVMENTI EIVS ADVOLVTVS EST, QVEM ANGELVS DOMINI DE CAELO DESCENDENS POST RESVRRECTIONEM EIVS REVOLVIT.

Sed inter haec de illo supra memorato lapide, qui ad hostium monumenti dominici post ipsius Domini sepultionem

1 Isai. 33, 16 4 Isai. 33, 17

1 propha&a 2 habitauit *PZ* habitabit *corr. ex* habitauit *Br* 4 subinfert *Br* 5 *initium capitis V. in Br cum hoc titulo*: De ecclesia sanctae Mariae semper uirginis, quae rotundae coheret ecclesiae rotundae *om. P* 6 in eius medio *Br* 6 aquilonari *Br* 7 preclarat *Br* 8 quibus *om. Br* 9 *post uocem* intimabitur *PYZ collocant, quae infra sequuntur p. 233, 12—17*: In eadem ecclesia—mysteria. *Hic totus locus deest in Br, ad locum idoneum transposuit Delpit probante Toblero* 10 *initium cap. III in Y, cuius titulus est:* De reuoluto lapide 11 est dictum *Br* paginola *P* 12 figura cerata *Br* depinxit *corr. ex* depinximus *Br* non quia *Y* 15 monstaretur *Z* aut quae propius ecclesia *Y* aut quae huic proprior *P* utique huic propriora *Z* aut quę huic proprior ecclesiae constitutum mon. *Br* 17 III *PZ in cod. Y non est nouum capitulum; titulus deest in Br, in Z superscribitur* CAPITVLA 20 inter hoc *P* 21 hostium *Z, erasa littera* h *Z* ipsius post *Z* domini crucifixi sepultionem *YZBr*

ecclesiecrū dequib; inferiusintimabitur.:
Inecclemuero ecclēc quedēcinpēcree
hcebcur excusie spelunca infreclocum
plecreolcc in
quadiecnoīe
lcēpuderardeī
sepulchrudni
mſalig
nea
imloco
habra
ham
Inquolococrux
dommeū binur
lectronū
crucib; sūb
rerrac rep
tuc eſt
ecclesi
scemarie
ecclēc.

crucifixi multis trudentibus uiris aduolutus est, breuiter intimandum esse uidetur, quem Arculfus intercisum et in duas diuisum partes refert, cuius pars minor ferramentis dolata quadratum altare in rotunda supra scripta ecclesia ante hostium saepe illius memorati tegurii, hoc est dominici monumenti, stans constitutum cernitur; maior uero illius lapidis pars aeque circumdolata in orientali eiusdem ecclesiae loco quandrangulum aliud altare sub linteaminibus stabilitum exstat.

De illius ergo petrae coloribus, in qua illud saepe dictum tegurium dolatorum ferramentis interius cauatum dominicumque sepulchrum in aquilonali loco ipsius habens de una eademque petra excisum, qua et monumentum, hoc est ipsum tegurium, Arculfus a me interrogatus dixit: Illud dominici monumenti tegurium nullo intrinsecus ornatu tectum usque hodie per totam eius cauaturam ferramentorum ostendit uestigia, quibus dolatores siue excisores in eodem usi sunt opere; color uero illius eiusdem petrae monumenti et sepulchri non unus, sed duo permixti uidentur, ruber utique et albus, unde et bicolor eadem ostenditur petra. Sed de his ista sufficiant.

IIII. DE ECCLESIA SANCTAE MARIAE, QVAE ROTVNDAE COHAERET ECCLESIAE.

Ceterum de sanctorum structuris locorum pauca addenda sunt aliqua. Illi rotundae ecclesiae supra saepius memoratae,

1 trahentibus, *sed* h *in rasura pro* d *posita Br* 4 descripta *Br* 5 haec est *P* monumenti dominici *Z* mon. *ex* munumenti *corr. Br, in margine 2. m. adscriptum est* nominati 7 circumdolota *P* eius eius ecclesia, *alterum* eius *uncis inclusum*. ecclesia *2. m. in* ecclesiae *correctum est Br* 8 exconstat *P* 9 illud *om. Z* 10 cauatum habetur *Br* 12 quae et *PZ* 14 usq: hodie *corr. 2. m. Br* 15 camaraturam *Br* 16 sine *Z* excissores *P* excisores *ex* excisorum *corr. pallidiore atramento Z* uisi *P* usi *corr. ex* uisi *Br* 18 duo et *Z* praemixti *Br* rubeus *Y* rubor *Br* inde *P* 19 deis *corr. 2. m. Br* ita *Br* sufficiunt *P* 20 *nullum initium noui capituli Br* 22 caeterum *corr. ex* caeterorum *Br* locorum structuris sanctorum *Y*

quae et Anastasis, hoc est resurrectio, uocitatur, quae in loco dominicae resurrectionis fabricata est, a dextera cohaeret parte sanctae Mariae matris Domini quadrangulata ecclesia.

V. DE ILLA ECCLESIA, QVAE IN CALVARIAE LOCO CONSTRVCTA EST.

Alia uero pergrandis ecclesia orientem uersus in illo fabricata est loco, qui hebraice Golgotha uocitatur, cuius in superioribus grandis quaedam aerea cum lampadibus rota in funibus pendet, infra quam magna argentea crux infixa statuta est eodem in loco, ubi quondam lignea crux, in qua passus est humani generis Saluator, infixa stetit.

In eadem uero ecclesia quaedam in petra habetur excisa spelunca infra locum dominicae crucis, ubi super altare pro quorundam honoratorum animabus sacrificium offertur, quorum corpora interim in platea iacentia ponuntur ante ianuam eiusdem Golgothanae ecclesiae, usquequo finiantur illa pro ipsis defunctis sacrosancta mysteria.

VI. DE BASILICA, QVAM CONSTANTINVS VICINAM SVPRA DICTAE ECCLESIAE IN EODEM FABRICAVIT LOCO, VBI CRVX DOMINI RVINIS SVPERATA POST MVLTA TEMPORA REFOSSA INVENTA EST TERRA.

Huic ecclesiae in loco Caluariae quadrangulata fabricatae structura lapidea illa uicina orientali in parte cohaeret basilica

1 anathasis *P* anasta//sis *una l.* s *erasa Y* anasthasis *Z* quod *Z* 3 domini *om. Br* quadrangula *Z* 4 VI De illa ecclesia quae in Caluariae loco constructa est. VII Et de basilica Constantini *Br. Solus numerus* V *exstat PZ* 7 est *om. Br* que *Br* ebraice *Z* ebraice *corr. 2. m. Br* superibus *corr. 2. m. Br* 8 lapidibus *Z* 9 pendit *PY corr. ex* pendet *Br* quem *Br* crux infixa—lignea *om. Z* 10 in eodem loco *Y* est passus *Br* 12—17 *de transpositione huius loci cf. ad p. 230, 9; deest in Br* 12 uero *om. Z* 16 golgothaneae *P* 18 *in Y et Br nullo spatio interposito pergitur; numerus sine titulo exstat in PZ* 22 ecclesia *Br* ęcclae *P* fabricata *Y* 23 lapidea structura *Y* orientale *Z* orientali *ex* orientale *corr. Br*

magno cultu a rege Constantino constructa, quae et Martyrium appellatur, in eo, ut fertur fabricatum loco, ubi crux Domini cum aliis latronum binis crucibus sub terra abscondita post ducentorum XXXIII cyclos annorum ipso Domino donante reperta est.

Inter has itaque duales ecclesias ille famosus occurrit locus, in quo Abraham patriarcha altare conposuit super illud inponens lignorum struem, et ut Isaac suum immolaret filium, euaginatum arripuit gladium, ubi nunc mensa habetur lignea non parua, super quam pauperum eleemosynae a populo offeruntur. Sed et hoc mihi diligentius interroganti sanctus addidit Arculfus inquiens: Inter Anastasim, hoc est illam saepe supra memoratam rotundam ecclesiam, et basilicam Constantini quaedam patet plateola usque ad ecclesiam Golgothanam, in qua uidelicet plateola die et nocte semper lampades ardent.

VII. DE ALIA EXEDRA INTER ECCLESIAM CALVARIAE ET CONSTANTINI BASILICAM SITA, IN QVA CALIX DOMINI ET SPONGIA IN EO RECONDITA HABETVR, DE QVA IN LIGNO PENDENS ACETVM SVXERAT ET VINVM.

Inter illam quoque Golgothanam basilicam et Martyrium quaedam inest exedra, in qua est calix Domini, quem a se benedictum propria manu in cena pridie quam pateretur ipse conuiua apostolis tradidit conuiuantibus, qui argenteus calix

1 magna *PZ* martirium *ZBr* monasterium *P* 2 fabricata *Y* domini *om. Br* 3 ducentorum et XXXIII^{us} *Br* 4 ciclos *PZBr* circulos *Y* annorum ciclos *P* est *om. PZ* 5 Inter has itaque *initium noui capituli YZ* (VII *Z*) itaque *1. m. superscr. P* 6 h·abraham *sed expuncta l.* h *Z* patriarca *Br* posuit *corr. 2. m. Z* 7 isaac immolaret filium suum *P* isaac imm. suum *Z* 8 gladium *om., sed eadem m. superscripsit P* 9 quam *ex* quem *corr. 2. m. Br* elimosinae *YP corr. in* elem. *Br* eleemosinae *Z* 10 haec *P* Sed et hoc *initium cap. VI Y* 11 anathasim *P* anasthasim *supra scripta l.* h *Z* ansta//sim *l.* s *erasa Y* sta *in rasura Br* haec est *P* 12 ecclesiam rotundam *Y* 13 *et* 14 platiola *Br* ad ecclesiam *corr. 2. m. Br* 14 die ac nocte *P* 16 VIII *Br, qui codex solus titulum exhibet* inter—sita *om. Br* 18 de *om. Br* 19 acoetum *Br* et uinum *om. Br* 20 *nullum initium noui capituli in Z* golgotham *Br* et testimonium *Br* 21 est *om. YBr* 22 pridiae *Z* 23 argenteus *corr. 1. m. ex* argentibus *Br*

sextarii Gallici mensuram habens duasque ansulas in se ex utraque parte continens conpositas, in quo utique calice illa inest spongia, quam aceto plenam hysopo circumponentes Dominum crucifigentes obtulerunt ori eius: de hoc eodem calice, ut fertur, Dominus post resurrectionem cum apostolis conuiuans bibit, quem sanctus Arculfus uidit et per illius scrinioli, ubi reconditus habetur, operculi foramen pertusi manu tetigit propria osculatus; quem uidelicet calicem uniuersus ciuitatis populus cum ingenti ueneratione frequentat.

VIII. DE LANCEA MILITIS, QVA LATVS DOMINI IPSE PVPVGIT.

Idem Arculfus nihilominus et illam conspexit lanceam militis, qua latus Domini in cruce pendentis ipse percusserat. Haec eadem lancea in porticu illius Constantini basilicae inserta habetur in cruce lignea, cuius hastile in duas intercisum est partes, quam similiter tota Hierosolymitana frequentans osculatur et ueneratur ciuitas.

VIIII. DE SVDARIO ILLO, QVO DOMINI CAPVT SEPVLTI CONTECTVM EST.

De illo quoque sacrosancto Domini sudario, quod in sepulchro super caput ipsius fuerat positum, sancti Arculfi relatione cognouimus, qui illud propriis conspexit obtutibus, hanc, quam nunc craxamus, narrationem, quam totus Hierosolymitanus ueram esse protestatur populus; plurimorum namque testimonio fidelium Hierosolymitanorum ciuium hanc pronuntia-

2 contenens *P* 3 spungia *Z* hisopo *Y* 4 eodem *1. m. superscripsit P* 6 per *om. Z* 7 scrinuli *Br* pertusi] perforatu *Br* 8 calicem *om. Br* 9 frequentabat *Br* 10 VIIII *Br titulus tantum in Br* conpunxit *Br* 11 Item *P* 13 constantinianae *Y* 14 hassale *P* astile *YZBr* scisum partes *corr. 2. m. Br* 15 que *Br* hierusolimitana *PYBr* 17 X *Br titulus tantum in Br* 19 sudario domini *Y* 20 capud *PBr* 21 cognoscimus *Z* hancque *Br omisso* quam 22 caraxamus *Z* quia totus *Br* quam *om. Y* 23 populus *om. Br* populus protestatur *Z* propter plurimorum *Br* esse testimonium *Z* testimonium *PBr om. Y* testimonio *scripsi cum Mabillonio* 24 hierusolimorum *Z*

tionem sanctus Arculfus didicit, qui sic ipso intentius audiente saepius pronuntiarunt dicentes:

Ante annos ferme ternos sacrosanctum linteolum, quod quidam satis idoneus credulus Iudaeus de sepulchro Domini statim post eius resurrectionem furatus multis diebus apud se occultauit, ipso donante Domino post multorum circulos annorum repertum in notitiam totius populi uenit. Ille igitur felix et fidelis furax illud dominicum sudarium, quod inprimis furanter abstulit, in extremis constitutus duobus filiis manifestans accersitis detulit dicens: 'O filioli mei, nunc optio uobis datur. Dicat ergo quisquis e duobus, quid potius optare desideret unus, ut et ego indubitanter scire possim, quis ex uobis erit, cui iuxta propriam optionem aut omnem substantiam meam, quam habeo, commendare debeo, aut hoc solummodo sacrum Domini sudarium.' Quibus auditis ex ore patris uerbis unus, qui optauit genitoris diuitias accipere uniuersas, suscepit eas a fratre iuxta promissionem a patre sub testamento commendatas. Mirum dictu, ex illa die omnes eius diuitiae et patrimonia omnia, propter quae sudarium Domini uendidit, decrescere coeperunt et uniuersa, quae habuit, diuersis casibus perdita ad nihilum redacta sunt, alter uero supradicti beati furacis filius beatus, qui sudarium Domini omnibus praetulit patrimoniis, ex qua die illud de manu morientis accepit genitoris, magis ac magis crescens donante deo terrenis etiam opibus est ditatus nec fraudatus caelestibus. Et ita hoc dominicum

1 dedit *corr. 1. m. P* dedicit *corr. 2. m. Z* sanctus didicit arculfus *Br* 2 pronunciauerunt *Br* 3 sacrum sanctum *Br* 4 *post uocem* domini *lacuna extat in P uno folio absciso* 8 illum *Br* quae inprimis *Br* 9 arcersitis *Z* 10 filii *Br* optio *ex* obtio *corr. 2. m. Br* obtio *corr. Y* 11 quisque *Br* optare *YBr* 13 obtionem *Y, corr. 2. m. Br* 16 obtauit *Y, om. Br* sascepit *corr. 1. m. Z* 17 permissionem *Br* 18 eius *om. Z* et ad patrimonia *Y* patrimonia *rasura l. e ex* patrimoniae *corr. Br* 19 propter quas *YZ* 21 beati *om. Br* 23 morientis manu *Br* accepit *corr. ex* accipit *Br* 24 crescens *om. Br* donante donante *corr. in* deo donante *Z* 25 ditatus est *Y*

sudarium patres filiis de eiusdem ter beati hominis semine nati quasi hereditario iure fideles fidelibus secundum eorum prosapiae seriem fideliter usque ad quintam commendabant generationem. Sed post quintae generationis tempora annorum multis processibus transactis eiusdem cognationis deficientibus hereditariis fidelibus sacrum linteum in manus aliquorum infidelium Iudaeorum deuenit, qui et ipsi, quamlibet indigni tali munere, tamen illud honorifice amplexi diuina donante largitione nimis diuersis locupletati opibus diuites facti sunt. Iudaei uero credentes orta in populo de sudario Domini certa narratione coeperunt cum infidelibus Iudaeis de sacro illo linteamine fortiter contendere, totis uiribus illud appetentes in manus accipere. Quae subnixa contentio Hierosolymitanam plebem in duas diremit partes, hoc est fideles credulos contra infideles incredulos. Unde et Saracenorum rex nomine Mauias ab utrisque interpellatus partibus ad eos incredulos Iudaeos, qui sudarium Domini pertinaciter retinebant, coram praesentibus Iudaeis Christianis inter utrosque diiudicans dixit: 'Sacrum quod habetis linteolum date in meam manum'. Qui regis uerbo obtemperantes illud de scrinio proferentes regnatoris in sinum deponunt. Quod cum magna reuerentia suscipiens rex in platea coram omni populo rogum fieri iussit, quo nimia inflammatione ardente surgens ipse et ad ipsum accedens rogum eleuata uoce ad utrasque discordes dixit partes: 'Nunc Christus mundi saluator passus pro humano genere, qui hoc,

1 seminati *Br* 2 fidelis *Y* fidelibus suis *Y* secundum *om.* *Y* 4 tempora generationis *Br* 6 linteolum *Z* manibus *Z corr. in* manus *Y* aliquorum manus *Y* 7 deuenit iudaeorum *Br* quamuislibet *Y* 9 diuersi *Y* locupleti *Y* dites *Br* 13 hierusolimitanam *YBr* 14 duos *Z* dirimit *YBr* disrupit *Z* partes *om.* *Z* contra infideles incredulos *om.* *Br* 15 saracinorum *Y* sarracenorum *Br* nauias *Br* 17 pertinatiter *corr. eadem m. Z* 18 deiudicans *YZ* 19 mąeam *corr. eadem m. Z* mea manu *Br* 20 in regnatoris sinum *Y* regnatoris in sinu *Br* 24 *a uerbis* dixit partes *denuo incipit P* partes dixit *Z* 25 christi *P*

quod nunc in sinu contineo, sudarium in sepulchro suum super caput habuit positum, inter uos de hoc eodem linteo contendentes per flammam iudicet ignis, ut sciamus, cui parti horum duum exercituum contentiosorum hoc tale donum condonare dignetur'. Et haec dicens sacrum Domini sudarium proiecit in flammas. Quod nullo modo ignis tangere potuit, sed integrum et incolume de rogo surgens quasi auis expansis alis coepit in sublime uolare et utrasque dissidentes contra se populi partes et quasi in procinctu belli consertas sedentes acies de summis prospiciens duas in uacuo aere per aliquorum interuallum momentorum circumuolans, proinde paulatim descendens, deo gubernante ad partem Christianorum interim Christum iudicem exorantium declinans in eorum sinu consedit. Qui deo gratias leuatis ad caelum manibus agentes cum ingenti laetatione ingeniculantes sudarium Domini magna cum honorificentia suscipiunt ad se de caelo uenerabile emissum donum hymnificasque laudes Christo eius donatori referunt et in scrinio ecclesiae in alio inuolutum linteamine recondunt. Quod noster frater Arculfus alia die de scrinio eleuatum uidit et inter populi multitudinem illud osculantis et ipse osculatus est in ecclesiae conuentu, mensuram longitudinis quasi octenos habens pedes. De quo haec dicta sufficiant.

1 in sinum teneo *Br* conteneo *P* conteneo *corr. Z* super caput suum *Y* 2 capud *PBr* 4 duorum *Y* contendentium *Y* tale] tollere *Y* 5 sacri domini *Z* 6 flammam *Y* 7 incolome *PYBr* exspansis *P* 8 utrosque *Br* desidentes *PY* 9 populi] positas *Br* procincta *corr. 2. m. Br* 10 prospicientes *Y* 11 discendens *PZ*, *corr. in* descendens *Br* 12 ad partem] et patre *Y* 13 christo iudice *Y* consedit sinu *Br* sine *corr. eadem m. Z* 15 laetificatione *Y* leticia *Z* geniculantes *Y* 16 emisum *P* 17 ymnificansque *P* ymnificasque *Z* himnificasque *corr. 2. m. Br* datori *Y* refferunt *P* 19 alio *P* 22 octenus *P* octonos *YBr* cubitos habens *Z* haec ita *Y* sufficiunt *P*

X. DE ALIO SACRO LINTEO QVOD SICVT FERTVR SANCTA MARIA VIRGO MATER DOMINI CONTEXVERAT.

Aliud quoque linteamen maius Arculfus in eadem Hierosolymitana ciuitate uidit, quod, ut fertur, sancta Maria contexuit et ob id magna reuerentia in ecclesia habitum totus ueneratur populus. In quo uidelicet linteo duodecim apostolorum formulae habentur intextae et ipsius Domini imago figurata. Cuius linteaminis una pars rubei coloris et altera e regione in altero latere uiridis habetur.

XI. DE ALIA SVMMA COLVMNA IN ILLO SITA LOCO, VBI CRUCE DOMINI SVPERPOSITA MORTVVS REVIXIT IVVENIS.

De aliqua ualde summa columna, quae a locis sanctis ad septemtrionem in medio ciuitatis stans pergentibus obuia habetur, breuiter dicendum est. Haec eadem columna, in eo statuta loco, ubi mortuus iuuenis cruce Domini superposita reuixit, mirum in modum in aestiuo solstitio meridiano tempore ad centrum caeli sole perueniente umbram non facit, solstitio autem transmisso, quod est VIII kal. Iul., ternis diebus interiectis paulatim decrescente die umbram primum facit breuem, deinde processu dierum longiorem. Haec itaque columna, quam solis claritas in aestiuo solstitio meridianis horis stantis in centro caeli e regione desuper circumfulgens ex omni parte circumfusa per-

10 Sulp. Seu. Chron. II, 34

1 XI *Br titulus exstat in PY.* De linteo quod ut fertur sancta contexit Maria uirgo *Br titulo rubro colore scripto l.* v *atramento superscripta est* 2 contexerat *PY* 3 solimitana—sancta maria con *hanc lineam librarius omiserat, sed litteris minoribus superscripsit Z* hierusolimitana *PZBr* 4 contex maria *corr. 2. m. Br* contexit *PYZ* 5 hab&um *P* 6 linte XII *P* 7 ymago *P* 8 robei *corr. Br* 9 habetur in modum uiridium herbarum *Br* 10 XII *Br titulus tantum extat in Br* ubi cruce domini *om. Br* 11 ubi mortuus *Br* 12 alia *Z* ualde summa columna quę *P* a sanctis locis *Y* 13 septemtrionalem partem *YBr* obuiam *Br* 16 celi centrum *Br* centrum .·. solstitio *uerbis omissis:* caeli sole—non facit *eadem manu suprascriptis Z* 19 primam *P* 20 ita *Br* 21 caeli] poli *Br* 22 circumfulgentis *Y* circumfusa] circumfulsa *Y*

lustrat, Hierosolymam orbis in medio terrae sitam esse protestatur. Unde et psalmographus propter sancta passionis et resurrectionis loca, quae intra ipsam Heliam continentur, uaticinans canit: Deus autem rex noster ante saeculum operatus est salutem in medio terrae, hoc est Hierusalem, quae mediterranea et umbilicus terrae dicitur.

XII. DE ECCLESIA SANCTAE MARIAE IN VALLE IOSAPHAT FABRICATA, IN QVA MONVMENTVM EIVS HABETVR.

Sanctorum locorum sedulus frequentator, sanctus Arculfus, sanctae Mariae ecclesiam in ualle Iosaphat frequentabat, cuius dupliciter fabricatae inferior pars sub lapideo tabulato mirabili rotunda structura est fabricata, in cuius orientali parte altarium habetur, ad dexteram uero eius partem sanctae Mariae saxeum inest uacuum sepulchrum, in quo aliquando sepulta pausauit. Sed de eodem sepulchro quomodo uel quo tempore aut a quibus personis sanctum corpusculum eius sit sublatum, uel quo loco resurrectionem exspectat, nullus, ut fertur, pro certo scire potest. Hanc inferiorem rotundam sanctae Mariae ecclesiam intrantes illam uident petram ad dexteram parieti insertam, supra quam Dominus in agro Gethsamani illa nocte, qua tradebatur a Iuda in manus hominum peccatorum, flexis orauit genibus ante horam traditionis eius, in qua uidelicet petra duorum uestigia genuum eius quasi in cera mollissima pro-

4 Psalm. 73, 12 5 Hieron. in Ezech. 5, 5 17 Hieron. ep. ad Paulam et Eustochium de resurrectione beatae Mariae

1 hierusolimam *Br* 2 psalmigraphus *ZBr* psalmografus *Y* resurrectionis .·. continetur, *uerba omissa* loca—heliam *eadem manus supra scripsit Z* 5 id est *Br* 6 mediaterranea, *sed corr. Br* mediteranea *P* 7 XIII *Br titulus deest in Z, in PY tantum*: De ecclesia sanctae mariae mariae semper uirginis *Br* 9 Et sanctorum *Z* 10 sanctae *om. Z* 11 fabricata *Y* 12 structura rotunda *Y* 13 partem eius *Y* eiusdem partem *Br* sanctae *om. PZBr* 14 inest saxeum *P* cauum sepulchrum *PZ* sepulta requieuit et sanctis pertinet *Br* 16 in quo loco *YBr* 17 ut refert *Br* 19 parietis *Br* 20 super *Z* g& samani *P* getsamani *Y* gezamani *Br* 21 flexis genibus orauit sanctis *Br* 22 petre *corr. Z* 23 uestigia duorum *Br* caera *P*

fundius inpressa cernuntur. Ita nobis noster frater Arculfus pronuntiauit, sanctorum uisitator locorum, qui haec, quae nos describimus, propriis conspexit oculis. In superiore igitur aeque rotunda ecclesia sanctae Mariae IIII altaria inesse monstrantur.

XIII. DE TVRRE IOSAPHAT IN EADEM CONSTRVCTA VALLE.

In eadem supra memorata ualle non longe ab ecclesia sanctae Mariae turris Iosaphat monstratur, in qua ipsius sepulchrum cernitur.

XIIII. DE MONVMENTIS SYMEON ET IOSEPH.

Cui uidelicet turriculae quaedam lapidea domus a dextera cohaeret parte de rupe excisa et separata montis Oliueti, in qua intrinsecus ferramentis cauata duo monstrantur sepulchra sine aliquo ornatu, quorum unum illius Symeonis iusti uiri est, qui infantulum dominum Iesum in templo ambis amplexus manibus de ipso prophetauit, alterum uero aeque iusti Ioseph, sanctae Mariae sponsi et domini Iesu nutritoris.

XV. DE SPELVNCA IN RVPE MONTIS OLIVETI HABITA CONTRA VALLEM IOSAPHAT, IN QVA IIII MENSAE ET PVTEI SVNT DVO.

In latere montis Oliueti quaedam inest spelunca haut procul ab ecclesia sanctae Mariae in eminentiore loco posita contra ual-

1 inpresa *corr. 1. m. Z* noster sanctus frater arculfus *Y* noster sanctus arculfus frater *Br* alculfus *Z* 2 hoc quod *Y* 3 discribimus *Y* supere *corr. pallidiore atramento Z* 4 aecclesiae *P* tria *Y* 6 XIV *Br titulus deest YZ* De turre Iosaphath *in marg. sup. P* iosafath *semper Br; continuo sequitur:* XV. Et de monumentis symeon et ioseph 8 iosaphath *P* iosaphad *Y* iosafath *Br* 9 sepulchri cernitur locus *Z* cernitur sine ornatu aliquo *Y* 10 *titulus ubique deest* 11 ad dextera *P* 14 iusti *om. Z* 15 ambabus *YZ* amplexis *P* conplexans *Y* complexus *Br* 16 profetauit *Y* prophetaũ *corr. 2. m. Br* alter *Br* iusti *om. Br* 18 XVII *Br* de spelunca duorum puteorum *P titulus deest in YZ* 20 quandam inesse speluncam *Y* haud *Z* aut *corr. 2. m. Br* procul abest *Y* 21 posita] est *Br*

lem Iosaphat, in qua duo profundissimi habentur putei, quorum unus sub monte in altum infinita profunditate productus extenditur, alter uero in speluncae pauimento, cuius uastissima, ut fertur, cauitas in profundum dimersa discendens recto tractu dirigitur, qui duo putei semper supercluduntur. In eadem ergo spelunca quatuor insunt lapideae mensae, quarum una est iuxta introitum speluncae ab intus sita domini Iesu, cui procul dubio mensulae sedes ipsius adhaeret, ubi cum duodenis apostolis simul ad alias mensas ibidem habitas sedentibus et ipse conuiua aliquando recumbere saepe solitus erat. Illius putei os conclusum, quem in pauimento speluncae inesse supra descripsimus, apostolorum mensis propius haberi monstratur. Huius speluncae portula ligneo, ut refert sanctus Arculfus, concluditur hostio, qui eandem Domini speluncam saepius frequentauit.

XVI. DE PORTA DAVID.

Porta Dauid montis Sion molli cliuo ab occidentali adhaeret parte. Per eandem de ciuitate egredientibus portam et montem Sion proximum ad sinistram habentibus pons lapideus occurrit eminus per uallem in austrum recto tramite directus arcibus suffultus.

XVII. DE ILLO LOCO, VBI IVDAS SCARIOTHIS LAQVEO SE SVSPENDIT.

Ad cuius medietatem ab occasu ille uicinus habetur locus, ubi Iudas Scariothis disperatione coactus laqueo se suspendens

2 perductus *Z om. Y* 3 uastis *P* 4 ciuitas *P* descendens *Y* 5 diregitur *P* cluduntur *Y* 6 spelunca *om. Br* sunt *Y* 8 mesulae *corr. eadem m. Z* mense *Br* dudenis *Y* 9 memsas *Z* hab&as *P* 10 solitus sepe *Br* ilius *P* clausum *Br* 11 descripsimus supra *Y* describsimus *P* scripsimus *Z* 12 proprius *PBr, corr. Z* 13 sanctus *om. PZ* hostio, *sed l.* h *erasa Y* 14 frequentauit sepius, *sed signis transpositionis additis P* 15 *titulus deest Z* XVII De porta Dauid. XVIII Et de loco, in quo Iudas Scarioth se suspendit *Lr* 16 cliuio *P* octidentali *P* 18 fons *ZBr* 19 directus tramite *Br* arcubus *Z* 21 *titulus deest in codd.; nullum capituli initium in Z* 23 locus *om. Br* 24 scariothes *P* scariothes *YZ*

disperierat. Ibidem et grandis hodieque monstratur ficus, de cuius, ut fertur, uertice inlaqueatus pependit, ut de ipso Iuda Iuuencus presbyter uersificus cecinit:

Informem rapuit ficus de uertice mortem.

XVIII. DE FORMA GRANDIS BASILICAE IN MONTE SION FABRICATAE ET DE IPSIVS MONTIS SITV.

Et quia paulo superius montis Sion mentio intercessit, de quadam pergrandi basilica in eo constructa quaedam breuiter succincteque intimanda sunt, cuius sic describitur formula: Hic petra monstratur, super quam Stephanus lapidatus extra ciuitatem obdormiuit. Extra hanc supra descriptam grandem basilicam, quae intrinsecus talia sancta conplectitur loca, alia memorabilis exstat ad occidentalem partem eius petra, super quam, ut fertur, flagellatus est Dominus. Haec itaque apostolica ecclesia, ut supra dictum est, in montis Sion superiore campestri planitie lapidea est fabricata structura.

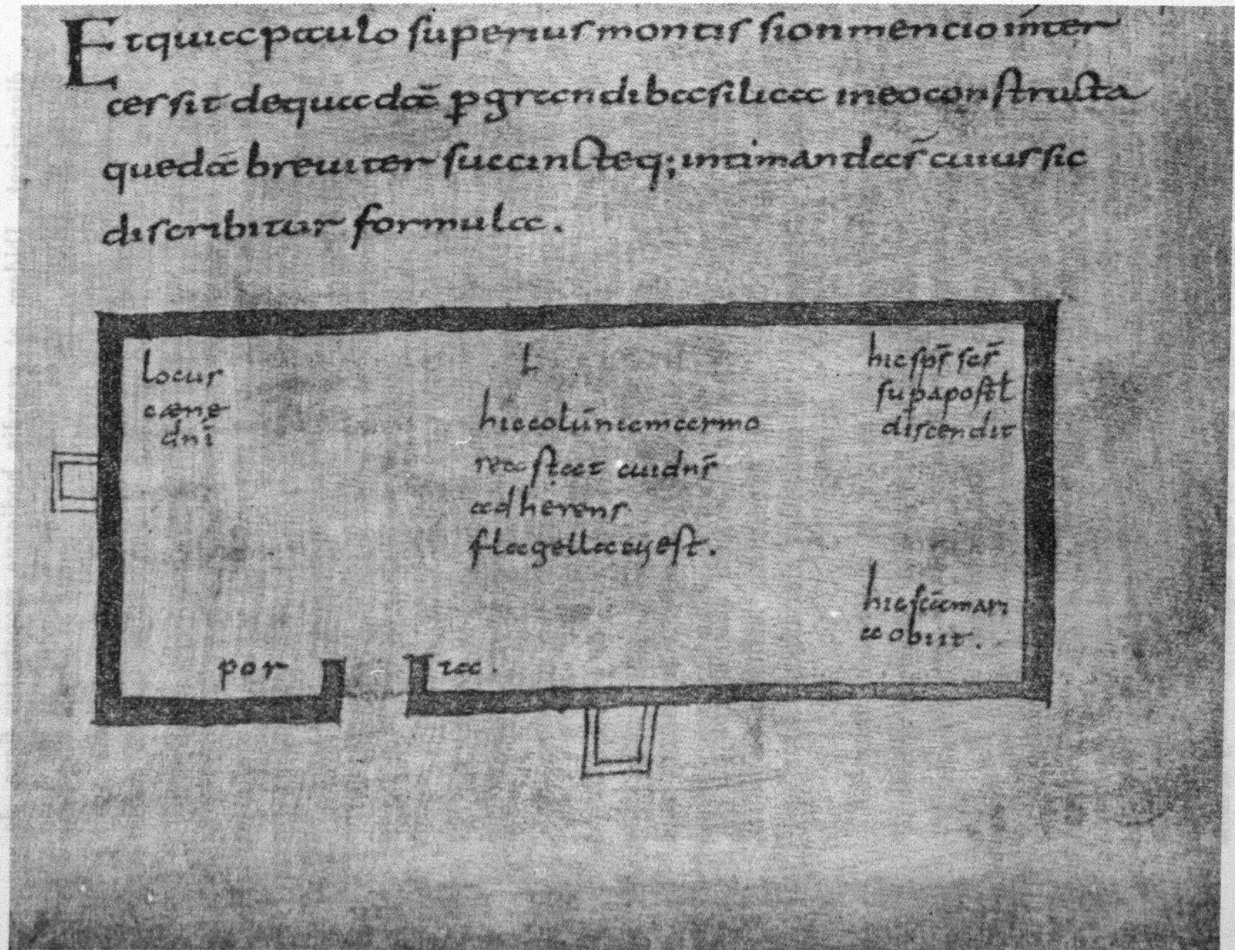
XVIIII. DE ILLO AGELLVLO, QVI HEBRAICE ACHELDEMACH VOCITATVR.

Hunc paruum agellulum ad australem montis Sion partem situm noster Arculfus saepe frequentans uisitabat, lapidum maceriam habentem, in quo diligentius plurimi humantur pere-

4 Iuuenc. IV 631

1 Ibidem *hic demum initium cap. XVII in Z* 2 uertice ut fertur *Y* iudas ut ipse iuuencus presbiter *Br omissis uerbis:* de ipso Iuda 3 uersidicus *Br* sapiens uersificus *Y* 4 montem *Y* montē *corr. 2. m. Br* 5 De basilica montis sion *P* De forma grandis basilice in monte Sion *Y* XX De forma—fabricatae. XXI De ipsius montis situ *Br* 9 succinteque *Z* sunt *om. YBr* discribitur *P* scribitur *Br* 10 super quem *P* 11 ex hanc *Br* discriptam *Y* disscriptam *Z* 13 eius *om. PZ* superquem *corr. 2. m. Z* supra *Br* 14 dominus flagellatus est *YBr* 16 planitiae *YBr* 17 *titulus exstat in PYBr, deest in Z* agello *Y* agellulo illo *Br* que *P* ebraice *P* acheldemag *Y* 18 uocatur *P* dicitur *Br* 19 montis Sion plagam *Y* sion plagam montis *Br* 20 alculfus *sed corr. eadem m. Z* uisitauit *Y* 21 macheriam *Z* habentem *om. Z*

Et quicc paulo superius montis sion mencio inter
cessit de quecdā p̄ gredi becc silicec ineo constructa
quedā breuiter succinctecq; intimandecr̄ curiosic
discribitur formulcc.

grini, alii uero ex ipsis aut pannis aut pelliculis tecti neglegentius relinquuntur inhumati super terrae faciem putrefacti iacentes.

XX. DE ASPERIS ET PETROSIS LOCIS AB HIERVSALEM VSQVE AD CIVITATEM SAMVHELIS LATE PATENTIBVS ET VSQVE AD CAESAREAM PALAESTINAE OCCASVM VERSVS SVCCEDENTIBVS.

Ab Helia septemtrionem uersus usque ad Samuhelis ciuitatem, quae Armathem nominatur, terra petrosa et aspera per quaedam monstratur interualla, ualles quoque spinosae usque ad Tamniticam regionem patentes. Aliter uero a supradicta Helia et monte Sion qualitas regionum monstratur usque ad Caesaream Palaestinae occasum uersus; nam quamuis aliqua repperiantur angusta et breuia aspera loca interposita, praecipue tamen latiores plani monstrantur campi interpositis oliuetis laetiores.

XXI. DE MONTE OLIVARVM.

Aliarum arborum genera exceptis uitibus et oliuis in monte Oliueti, ut refert sanctus Arculfus, raro repperiri possunt, segetes uero frumenti et ordei in eo ualde laete consurgunt; non enim brucosa, sed herbosa et florida illius terrae qualitas demonstratur.

2 inhumati *post* iacentes *Y* inhumiti *P* faciei *corr. 1. m. Br* 4 *titulus deest in YZ* De asperis et petrosis locis *hucusque in P* XXII De asperis—Samuhelis. XXIII De late—succedentibus XXIIII De latitudine et qualitate terrae illius *Br* 5 et usque] eiusque *Br* 7 VII trionem *Z* ad *om. Y* 8 armathea *corr. 2. m. in* ramathea *Br* *post* nominatur *haec addit Br*: terra ab hierusalem usque ad ciuitatem samuhelis lata (*corr. in* late *2. m.*) patentibus et usque ad cesaream palestine occasum uersus succedentibus 9 per quem monstratur *corr. eadem m. in* per quae monstrantur *Z* pinosae *PBr* 10 tamnicam *Y* alter *corr. ex* aliter *Z* 12 cesariam *P* 13 respiciantur *Y* reperiantur *Z* asperaque *Y* 14 letiores oliuetis *Br* 15 latiores *Y* 16 *titulus exstat in PY, deest in Z* oliueti *P* XXV De monte Oliuarum. XXVI De loco dominicae ascensionis. XXVII Et de ecclesia in eo aedificata *Br* 17 in oliueti monte *Br* 18 sanctus ille *Br* segẽtes *corr. eadem m. P* 19 in ea ualle *ZBr* laetae *YZ* lateque *Br* 20 bruchosa *Br*

XXII. DE ALTITVDINE ET QVALITATE TERRAE ILLIVS.

Altitudo autem eius aequalis esse altitudini Sionei montis uidetur, quamuis mons Sion ad montis Oliueti conparationem in geometricae demensionibus, latitudine uidelicet et longitudine, paruus et angustus esse uideatur. Inter hos duos montes uallis Iosaphat, de qua superius dictum est, media interiacet a septemtrionali plaga in australem porrecta partem.

XXIII. XXIIII. DE LOCO DOMINICAE ASCENSIONIS ET ECCLESIA IN EO AEDIFICATA.

In toto monte Oliueti nullus alius locus altior esse uidetur illo, de quo Dominus ad caelos ascendisse traditur, ubi grandis ecclesia stat rotunda ternas per circuitum cameratas habens porticus desuper tectas. Cuius uidelicet rotundae ecclesiae interior domus sine tecto et sine camera ad caelum sub aere nudo aperta patet, in cuius orientali parte altare sub angusto protectum tecto constructum extat. Ideo itaque interior illa domus cameram supra collocatam non habet, ut de illo loco, in quo postremum diuina institerant uestigia, cum in caelum Dominus in nube subleuatus est, uia semper aperta et ad aethera caelorum directa oculis in eodem loco exorantium pateat.

Nam cum haec, de qua nunc pauca commemorantur, basilica fabricaretur, idem locus uestigiorum Domini, ut alibi scriptum

23 Sulp. Seuer. Chron. II c. 33, 5 *cf.* Paulin. Nol. ep. XXXI ad Seuerum

2 Altitudo *initium cap. XXII in YZ; non solum titulum, sed etiam numerum om. P* altitudinis ionei montis *Z* montis sion altitudini *Br* 3 quamuis uidetur *Br* 4 geometriae *PZ* dimensionibus *Z* 5 esse *om. Z* uidetur *P* esse aequalis uideatur *Br* 7 recta *Z* 8 XXIII *PYZ; titulus exstat in PY, numerus in Z, titulus et numerus deest in P* aecclesiae *P* 9 in eo aedif.] eius *PY* 11 Ubi *in PZ initium capituli* XXIIII, *cuius numerus inm argine scriptus est* 12 stat ecclesia *Br* 13 porticos *P* 14 et camara *omisso* sine *Br* 17 camaram *Br* 18 postremo *Z* institerunt *Y* 19 sublatus *Br* seper *P* arta *Br* 20 exorantium in eodem loco *Y* 22 commemoraui *partim in rasura ex* commemoranda *corr. Br* 23 id est *P*

repertum est, continuari pauimento cum reliqua stratorum parte non potuit, siquidem quaecumque adplicabantur, insolens humana suscipere terra respueret in ora adponentium excussis marmoribus. Quin etiam calcati deo pulueris adeo perenne documentum est, ut uestigia cernantur inpressa, et cum cotidie confluentium fides a Domino calcata diripiat, damnum tamen arena non sentit et eandem adhuc sui speciem ueluti inpressis signata uestigiis terra custodit.

In eodem igitur loco, ut sanctus refert Arculfus, sedulus eiusdem frequentator, aerea grandis per circuitum rota desuper explanata collocata est, cuius altitudo usque ad ceruicem haberi monstratur mensurata. In cuius medietate non parua patet pertusura, per quam desuper apertam uestigia pedum Domini plane et lucide inpressa in puluere demonstrantur. Illa quoque in rota ab occidentali parte quasi quaedam semper patet porta, ut per eam intrantes facile adire locum sacrati pulueris possint et per apertam desuper eiusdem rotae foramen de sacro puluere porrectis manibus particulas sumant.

Igitur nostri Arculfi de loco uestigiorum Domini narratio cum aliorum scriptis recte concordat, quod nec culmine domus nec aliquo speciali inferiore et uiciniore tegmine ullo quoque modo protegi potuerit, ut semper manifeste ab uniuersis eius frequentatoribus conspiciatur et dominicorum uestigia pedum in eiusdem loci puluere depicta clare demonstrentur. Haec enim eadem dominica uestigia ingentis claritudine lampadis

1 est *om. Br* contenuam *P* stą̇torum *corr. 1. m. Z* 2 in solemniis *Z* 3 adponentium reiecit *Br* excussis marm. *om. Br* 4 quin etiam] quō *Z* calcati *littera a 2. m. superscripta Br* calcati a deo *YZ*, *sed conf. Sulp. Seu. l. c.* 5 est documentum *Br* cernantur *ex* cernentur *corr. 2. m. Br* 6 domino *omisso a Sulp. Seu.* 7 area *PYZ* harena *Br cf. Sulp. Seu.* speciem sui *Br* inpraesis, *sed corr. Z* hinc pressis *Br* 9 sanctus ut refert *Br* 10 per circuitum grandis *Br* pota, *sed corr. Z* 11 explananata *Y* uerticem *Z* 13 pertussura *YBr* per que *Br* 15 in rota] rotunda *Br* qua (*in rasura*) quedam *Y* 17 posint *P* 20 scribtis *P* quia *Y* que *Br* 21 speciale *Y* interiore *Br* quoque *om. Z* 22 poterit *Z* eius *om. Z* 24 eiusdem loci—uestigia *om. Y* 25 lampades *Br*

supra eandem rotam in trocleis pendentis die et nocte flammantis inluminantur.

Illius itaque supra memoratae ecclesiae rotundae in occidentali parte bis quaternales superne fabrefactae habentur fenestrae ualuas habentes uitreas, quibus utique fenestris eiusdem numeri uicinae lampades intrinsecus e regione positae in funibus pendentes ardent, quae uidelicet lampades sic collocatae, ut unaquaeque lampas nec superius nec inferius pendeat, sed quasi adhaerens eidem fenestrae uideatur, cui interius e regione propinqua specialiter cernitur. Quarum utique lampadum in tantum claritas refulget, ut earum lumine quasi de superiore montis Oliueti loco coruscantium per uitrum habundanter effuso non tantum ea eiusdem montis pars, quae ad occasum uersus eidem adhaeret rotundae et lapideae basilicae, sed etiam ciuitatis Hierosolymae de ualle Iosaphat ascensus per quosdam gradus in altum sublimatus clare quamlibet in tenebrosis noctibus mirabiliter inlustretur et maior eiusdem pars urbis anterior e regione positae similiter eadem inluminetur claritudine. Haec fulgida et praedicabilis octenalium magnarum coruscatio lucernarum de monte sancto et de loco dominicae ascensionis noctu refulgentium maiorem, ut Arculfus refert, diuini amoris alacritatem credulorum respicientium cordibus infundit quendamque pauorem mentis cum ingenti interna conpunctione incutit.

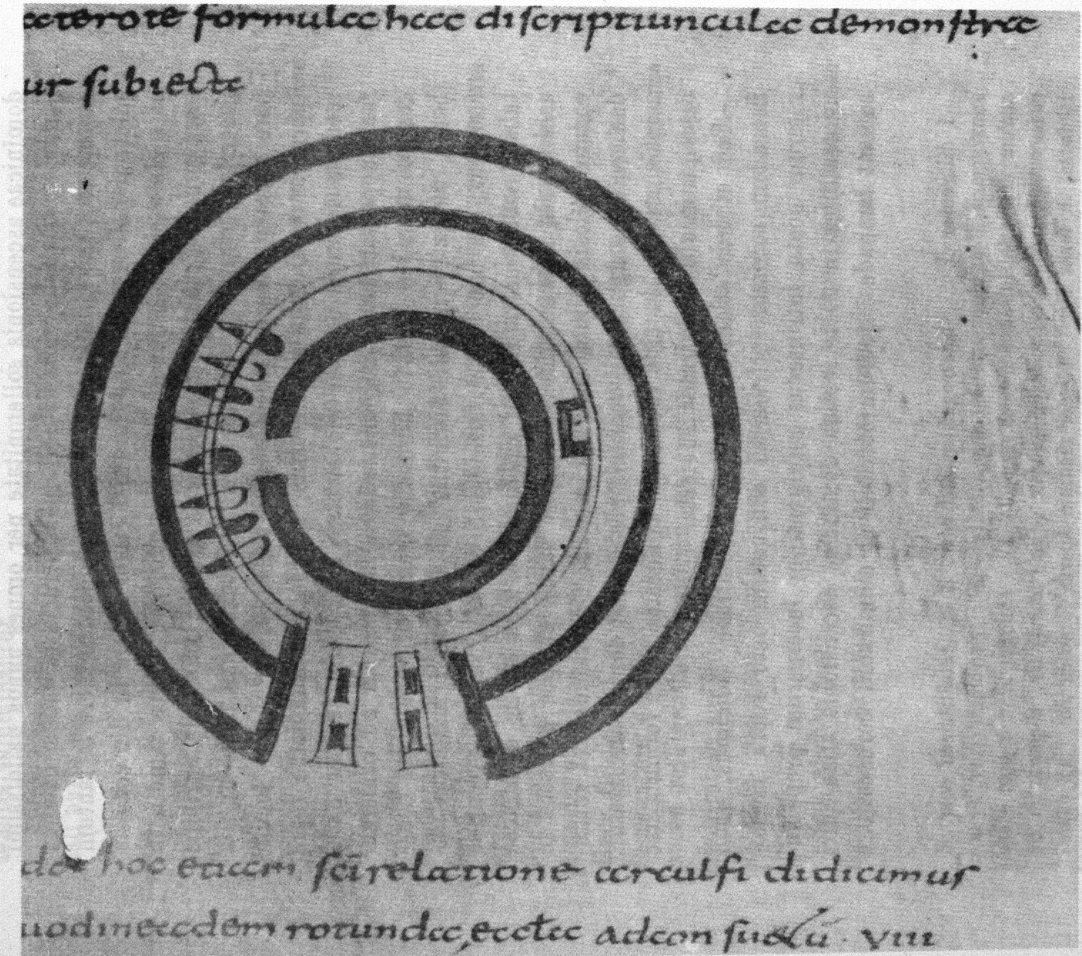
Sed et hoc nobis non esse tacendum uidetur, quod saepe memoratus Arculfus de hac eadem rotunda ecclesia mihi

1 flammantes *Br* 3 rotundae ecclesiae *YBr* ocidentali *Z* 4 supernae *Z* fabricate *Br* 5 uitrias *P* finistris *P* 9 eiusdem *Br* finistrae *P* e regione posite *Br* 12 oliueti montis *YBr* uitreum *Y* uitri *Z* habundanter *codd.* effuso *ex* effusio *corr. 2. m. Br* 13 non tamen *YZ* pars *in rasura pro* pars is *Br* ad *om. YZBr* 15 iosaphath *P* 16 grados *P* '18 anterius *Y* claritate *P* 19 choruscatio *Br* 20 de *ante* loco *om. Br* 21 ut sanctus refert Arculfus *Br* 22 alacritatem uel claritatem *Br* 22 respicitientium *corr. 2. m. Z* 25 haec *P* nobis *om. Br* 26 rotunda sancta *Br*

diligentius interroganti retulit dicens: In anniuersaria diei dominicae ascensionis sollemnitate per omnes annos ualidissimi flaminis procella meridianis horis post peracta in eadem basilica sacrosancta missarum sollemnia forti impetu inruere in tantum solet, ut nullus hominum stare uel etiam sedere in illa ecclesia et uicinis ei locis quoquo possit modo, sed omnes tamdiu in terra prostratis uultibus superstrati iacent, donec illa terribilis procella pertranseat. Huius terrifici flatus causa facit, ut illa pars domus habere cameram non possit, quae supra locum inpressorum Domini uestigiorum, qui intra supradictae rotae medium foramen apertae monstratur, ad caelum semper patefacta appareat; nam quascunque materias desuper ad cameram conponendam, si quando humanae manus ars aedificare conabatur, supra memorati diuinitus emissa uenti ualiditas destruebat. De hac itaque formidabili procella sanctus Arculfus taliter nobis enarrauit, qui eadem hora, qua in die dominicae ascensionis ille ualidissimus inruit flatus, et ipse praesens in eadem ecclesia Oliueti interfuit montis. Cuius uidelicet rotundae ecclesiae figura uili quamuis pictura sic depicta declaratur, aereae nec non in eius medietate collocatae rotae formula hac discriptiuncula monstratur subiecta.

Sed et hoc etiam sancti Arculfi relatione didicimus, quod in eadem rotunda ecclesia ad consuetum octo supra memoratarum noctu intrinsecus refulgentium lucernarum prope innumerabiles in nocte festiua dominicae ascensionis aliae adici soleant lampades, quarum terribili et ammirabili coruscatione

1 diligenter *Y* interrogantis, *sed corr. Z* retullit, *sed corr. Z* anniuersarii *P* anniuersario *Y* 2 solemnitate *Y* per omnē (*corr. 2. m.*) annum *Br* uallidissimi *Z* 3 fiuminis *Y* eandem *Z* 5 *post* stare *rasura unius litterae in Br* 6 quoque (e *in rasura*) *Br* 9 camaram *Br* 10 intra] in terra *Br* 11 per medium aperte foramen *Br* 12 camaram *Br* 13 componendam, *sed corr. P* 14 emisa *P* destruebat *Br* 16 qui—ascensionis *om. Br* 20 aere nec non in equis *Br* formule rote *Br* 22 relatione arculfi *P* 23 VIII lampadarum supra memoratarum *Y* 25 festiua] uestigia *Z* 26 solent *Y* admirabili *PZ* choruscatione *Br*

ceterorũ formulæ hæc discriptiunculæ demonstrãt
ur subiecte
de hoc etiam scã relatione cerculfi didicimus
uod in eadem rotundæ ecclæ adcon suetu · VIII

per uitreas fenestrarum ualuas habundanter effusa mons Oliueti non solum inluminari, sed etiam ardere totus uidetur totaque ciuitas inlustrari in humiliore et uicino sita loco.

XXV. DE SEPVLCHRO LAZARI ET ECCLESIA SVPER ILLVD AEDIFICATA.

Arculfus sanctorum supra memoratorum frequentator locorum quendam Bethaniae campulum magna oliuarum silua circumdatum uisitauit.

XXVI. DE MONASTERIO EIDEM ADHAERENTE.

Ubi grande inest monasterium et grandis basilica supra illam aedificata speluncam, de qua Dominus quadriduanum mortuum suscitauit Lazarum.

XXVII. DE ECCLESIA AD DEXTERAM BETHANIAE PARTEM CONSTRVCTA.

De alia celebriore ecclesia ad australem Bethaniae partem in eo montis Oliueti loco fundata, in quo Dominus ad discipulos habuisse sermonem dicitur, breuiter scribendum arbitramur. Hinc non neglegenter inquirendum est, qualem sermonem et quo tempore uel ad quas speciales personas discipulorum Dominus sit locutus. Quae tria, si trium euangelia scriptorum aperire uoluerimus, Matthaei, Marci, Lucae, nobis manifeste clarebunt, qui de sermonis qualitate concinentes loquuntur; de loco ipsius conuentionis nemo dubitare poterit

1 fenestrarum *om.* *Br* finistrarum *P* ualbas *P* uallas *Z* habundanter *expuncta 2. m. l.* h *Z* 3 uicina *Br* loca *corr. 2. m. ex* loco *Br* 4 XXIV *Y* XXVIII *et* XXVIIII *Br titulus deest Z* de sepulchro Lazari *hucusque titulus in PY* XXVIII De sepulchro Lazari et ecclesia super illud constructa. XXVIIII De monasterio eidem adherente *Br* 9 *titulus deest in codicibus, sed PBr initium capitis numero in margine ascripto signauerunt* 11 quatriduanum *YBr* 13 XXV *Y* XXVI *Z* XXX *Br titulus tantum in Br* 17 discipulos suos *Br* 20 euangeliorum scriptores *Y* 21 mathei (*sic semper*) *codd.* matheum marcum lucam *YBr* 22 clarebit *Br* concinnentes *PY* continentes *Br* 23 locuntur *Br*

et de sermonis forma, qui Matthaei euangelium legit, ubi de Domino ipse commemorat euangelista dicens: Sedente autem eo super montem Oliueti accesserunt ad eum discipuli secreto dicentes: Dic nobis, quando haec erunt? Et quod signum aduentus tui et consummationis saeculi? De personis interrogantium hic Matthaeus tacuit, sed Marcus non tacet, qui ita scribit dicens: Interrogabant eum separatim Petrus et Iacobus et Iohannes et Andreas. Quibus interrogantibus respondens qualitatem habiti sermonis iuxta tres superius commemoratos euangelistas ostendit ita dicendo: Videte, ne quis uos seducat. Multi enim uenient in nomine meo dicentes, quia ego sum Christus, et cetera sequentia de nouissimis temporibus et saeculi consummatione, quae Matthaeus prolixo sermone prosequitur usque ad eum locum, quo et de tempore huius manifeste idem euangelista ex uerbis Domini protracti sermonis ostendit ita dicens: Et factum est, cum consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis: Scitis, quia post biduum pascha fiet et filius hominis tradetur, ut crucifigatur et cetera. Aperte ergo ostenditur Dominum in die quartae feriae biduo restante usque ad primam azymorum diem, quae dicitur pascha, supra commemoratum sermonem prolixum ad interrogantes fuisse locutum quatuor supradictos discipulos. In loco itaque habiti illius sermonis superius memorata

2 Matth. 24, 3 7 Marc. 13, 3 11 Marc. 13, 5. 6 17 Matth. 26, 1. 2

1 de *ante* sermonis *om. Br* forma] styma *P* 6 intergantium *corr. 2. m. Z* 7 tacuit *Z* scribens dicit *P* 8 iacob iohannes *Y* 9 qui interrogantibus *Br* hab&i *P* 10 supra *YZBr* memoratos *ZBr* 12 Christus *om. YBr* 14 quod matheus *Y* 15 et tempus *Br* huius protracti sermonis *sic posuit YBr* 16 ita *om. Br* 17 scribens *YBr* 18 discipulis—cetera *om. Br* 19 et *ante* filius *om. Z* trad̄ *Y* crucificatur *P* 20 quarta feria *Br* 21 feriae biduo *om. P* primum *Br* azimorum *codd.* diem *om. ZBr* 22 quē *P* dicitur pascha *om. P* memoratum *Z* prolixum sermonem *YBr* 23 ad *om. P* rogantes *P* ad quattuor *uoce* ad *2. m. superscripta Br* apostolos *P* 24 itaque ab illius; *post* ab *lacuna nonnullarum litterarum P* memoratae *Y*

ob recordationem fundata ecclesia in magna habetur honorificentia.

Hucusque de locis sanctis Hierosolymitanae ciuitatis et montis Sion montisque Oliueti et uallis Iosaphat interiacentis iuxta sancti Arculfi eorundem frequentatoris locorum certam narrationem sufficiat descripsisse.

CAPITVLATIONES LIBRI SECVNDI.

I. De Bethlem ciuitatis situ.
II. De loco natiuitatis Domini.
III. De illa petra extra murum sita, super quam aqua primae lauationis eius post natiuitatem effusa est.
IIII. De illa ecclesia, in qua illud Dauiticum conspicitur monumentum.
V. De alia ecclesia, in cuius interiore parte sancti Hieronymi sepulchrum habetur.
VI. De monumentis illorum trium pastorum, quos nascente Domino caelestis circumfulsit claritudo.

1 est fundata *Y* 3 sanctis *om. Br* hierusolimitanae *codd.* ciuitatis *corr. 2. m. Z* 4 montis quoque *YBr* 5 iuxta] ita *Br* sancti *om. Br* 6 discripsisse *Y* HIC PRIMI LIBRI VEL LIBELLI TERMINVS FIAT *P* HINC PRIMI LIBELLI TERMINVS FIAT *Y* EXPLICIT LIBER PRIMVS *Z* FINIT LIBER PRIMVS *Br* (*in margine 2. m. add.*). *In cod. Br hic interpositus est breue excerptum mutilatum ex Hieronymi de situ et nominibus locorum hebraicorum libro nullo spatio intermisso, sed rubris lineis marginalibus circumscriptum, cuius in fine est:* EXPLIC LIB I. INCIPIT LIBER SECVNDVS.

7 ABHINC SECVNDI CAPITVLATIONES LIBRI SEQVVNTVR *P* ABHINC SECVNDI SEQVVNTVR KAPITVLATIONES *Y* CAPITVLA LIBRI SECVNDI *Z* primi tituli libri hucusque primus de locis sanctis occupit libellus. INCIPIVNT CAPITVLA SECVNDI LIBRI *Br* (*sed in cod. Br haec capitulatio primi libri capitulationem sequitur*). 8 bethleem *Br* 10 muros *P* quam *ex* aquam *corr. 2. m. Br* 11 post natiuitatem effusa est *om. Br* 12 illud *om. Y* 13 sepulchrum *Z* 14 hieronimi *codd.* 15 sepulcri *corr. 2. m. Br* habetur sepulchrum *Y* 16 trium *om. Br*

VII. De sepulchro Rachel.
VIII. De Chebron.
VIIII. De ualle Mambre.
X. De sepulchris IIII patriarcharum.
XI. De monte et quercu Mambre.
XII. De illo pineto, ex quo ligna in camelis ad ignis ministeria in Hierosolymis perficienda uehuntur.
XIII. De Hiericho.
XIIII. De Galgalis.
XV. De XII lapidibus, quos filii Israhel transuadato Iordanis fluuio siccato detulerunt profundo.
XVI. De illo loco, in quo Dominus a Iohanne baptizatus est.
XVII. De Iordanis colore.
XVIII. De mari mortuo.
XVIIII. De fontibus Iordanis.
XX. De mare Galileae.
XXI. De puteo Samariae.
XXII. De quodam solitudinis fonticulo.
XXIII. De locustis et melle siluestri.
XXIIII. De illo loco, in quo Dominus quinque panes et duos benedixit pisces.
XXV. De Capharnaum.
XXVI. De Nazareth et ecclesia eius.
XXVII. De monte Tabor.

2 VIII de cebron et de ualle mambre *Z* de hebron *in rasura Y* 3 *deest in Z* mambrę *P* 4 VIIII *Z* IIII *om. Y* patriarcarum *P* 5 X *Z* 6 XI *Z* illo *om. Br* pinneto *P* pi//neto *una littera erasa Z* camellis *P* 7 hierusolimis *PY* uechuntur *Y* *ceteri tituli desunt in Y, ubi additur:* HINC AD ALIA IN SECVNDO TRANSIBIMVS. 8 XII *Z* 9 XIII *Z sequens titulus cum hoc coniungitur:* De Galgalis de duodecim etc. 11 profundo *om. Br* 12 XIIII *Z* ubi *Br* ab *Br* baptizatur *P* 13 XV *Z* 14 XVI *Z* mare *Br* 15 XVII *Z* 16 XVIII *Z* mare *codd.* 17 XVIIII *Z* 18 XX *Z* 19 XXI *Z* mel siluestre *Br* 20 XXII *Z* ubi *ZBr* 21 pisces benedixit *Br* 22 XXIII De cafarnaum *Z* 23 *numerus erasus est in cod. P* XXIIII *Z* eclesia *Z* 24 XXVI *numerus atro colore instauratus P* XXV *Z* thabor *Br*

XXVIII. De Damasco.
XXVIIII. De Tyro.
XXX. De Alexandria et Nilo flumine et corcodrillis eius.

LIBER SECVNDVS.

I. DE BETHLEM CIVITATIS SITV.

In huius nostri secundi libelli exordio de situ Bethlem ciuitatis, in qua noster Saluator ex uirgine sancta nasci dignatus est, pauca breuiter craxanda sunt aliqua. Quae ciuitas non tam situ grandis, sicuti nobis Arculfus retulit, qui eam frequentauit, quam fama praedicabilis per uniuersarum gentium ecclesias diffamata, in dorso sita <est> angusto undique ex omni parte uallibus circumdato, quod utique terrae dorsum ab occidentali plaga in orientalem partem quasi mille passibus porrigitur. In cuius campestri planitie superiore humilis sine turribus murus in circuitu per eiusdem monticuli extremitatis supercilium constructus ualliculis hinc et inde circumiacentibus supereminet mediaque intercapidine intra muros per longiorem tramitem habitacula ciuium sternuntur.

6 Hieron. Onom. ed. Lagarde p. 101, 5

1 XXVII *P* XXVI *Z* 2 XXVIII *P* XXVII *Z* 3 XXVIIII *P* XXVIII *Z* nili *corr. 2. m. Br* curcodrillis *corr. 2. m. Br* 4 INCIPIT LIBER SECVNDVS *PZBr* HINC AD ALIA IN SECVNDO TRANSIBIMVS *Y* 5 I De situ Bethlem *P* De Bethleem situ *Br. Titulus deest in P* 6 exordio libelli *Y* *post* exordio *addit Br*: de situ Hierusalem parrochiae id est Bethlem ciuitatis bethleem *semper Z* 7 in *om. P* dignatus et nasci *Y* 8 caraxanda *Z* raxandas *Br*, *priores quinque litterae in rasura* quae bethleem ciuitas *Br* 10 quem *corr. 2. m. Br* quae fama *Y* 11 defamata *PY* est *add.* Baeda hist. eccl. V 16 angulo *Br* 12 circumdata *Br* quae utique *YBr* 13 porregitur *P* porrigitur *ex* porrigetis *corr. Z* 14 planicię *P* planitię *Y* planitiae *Br* planitiąe *Z* 15 extremitates *Y* 17 inter capidine *Z* intercapidiae *Br* inter *Z* murum *ZBr* 18 habitacula *om. P*

II. DE LOCO NATIVITATIS DOMINI.

In eiusdem uero ciuitatis orientali et extremo angulo quasi quaedam naturalis dimidia inest spelunca, cuius interior ultima pars praesepe Domini nominatur, in quo natum puerum reclinauit mater, alius uero supradicto contiguus praesepio introeuntibus propior locus propriae natiuitatis dominicae traditur fuisse. Illa ergo Bethlemitica spelunca praesepis dominici tota intrinsecus ob ipsius Saluatoris honorificentiam marmore adornata est pretioso; cui utique semiantro super lapideum cenaculum sanctae Mariae ecclesia supra ipsum locum, ubi Dominus natus specialius traditur, grandi structura fabricata, fundata est.

III. DE ILLA PETRA EXTRA MVRVM SITA, SVPER QVAM AQVA PRIMAE LAVATIONIS EIVS POST NATIVITATEM EFFVSA EST.

De illa petra extra murum posita, super quam aqua primae post natiuitatem dominici ablutionis corpusculi de muri summitate inclinato, in quo fuit, effusa est uasculo, breuiter commemorandum aestimo. Quae sacri lauacri aqua de muro effusa in petra inferius iacente quasi quandam natura cauatam inuenit fossam; quae eadem undula in primo dominico repleta natalicio ex eadem die ad nostra usque tempora per multos saeculorum circuitus purissima plena monstratur limpha sine ulla defectione uel diminutione, nostro Saluatore hoc miraculum a die natiuitatis suae peragente, de quo propheta canit:

1 *titulus tantum extat in Br* 2 uero *om. Z* orientali et extremo *om. P* quaedam quasi *Z* 3 dimedia *PBr* 4 domini est *Z* in quo—mater *om. Z* 5 conticuus *Br* praesepio contiguus *Y* 6 proprior *Z, sed littera* r *postea erasa* loci *Z* propriae *Br* dominice natiuitatis *Br* traditus *P* 8 honorificantiam *Br* 9 precisioso *Br* semiandro *P* 10 s. mariae semper uirginis *Br* super ipsum *Y* 12 et fundata *Z* 13 *titulus deest in PYZ* supra quam *Br* 14 post natiuitatem—effusa est *om. Br* 15 exposita supra quam *Br* 16 dominicae *Br* 17 breuiter *om. Z* 19 quadam *Z* 21 natalitio *Z* natalico *Y* ex *om. Y* diae *Br* nostra] nam *P* tempr̃ *Br* 22 limfa *Z* 23 demunitione *Y* 24 prophetes *P* profeta *Y*

Qui eduxit aquam de petra et apostolus Paulus: Petra autem erat Christus, qui de durissima contra naturam petra in deserto sitienti populo consolatoriam produxit undam. Idem ipse est dei uirtus et dei sapientia, qui et de Bethlemitica illa petra aquam eduxit eiusque lacunam plenam semper limphis conseruat. Quam noster Arculfus propriis obtutibus inspexit et in ea faciem lauit.

IIII. DE ILLA ECCLESIA, IN QVA ILLVD DAVITICVM CONSPICITVR MONVMENTVM.

Arculfus de sepulchro Dauid regis a me interrogatus hoc nobis responsum dedit inquiens: Sepulchrum Dauid regis in terra humati ego ipse non neglegenter inquirens frequentabam, quod in parte media pauimenti ecclesiae sine aliquo habetur superposito ornamento, humilem lapideam habens pyramidem illud supra circumdantem lampademque semper superpositam clare lucentem. Haec ergo ecclesia extra ciuitatis muros in ualle contigua est fundata, quae Bethlemitico in parte aquilonali monticulo cohaeret.

V. DE ALIA ECCLESIA, IN CVIVS INTERIORE PARTE SANCTI HIERONYMI SEPVLCHRVM HABETVR.

De sepulchro quoque sancti Hieronymi simili sollicitudine nobis inquirentibus Arculfus si ait: Sepulchrum sancti Hieronymi, de quo inquiritis, ego conspexi, quod in alia habetur ecclesia, quae extra eandem ciuitatulam in ualle est fabricata, quae in

1 Psalm. 77, 16 I Cor. 10, 4

1 eduꝝ p&ram *P* 3 consulatoriam *P* pduxit *Z* prouexit aquam uel undam *Br* 4 Item *Z* est *om. Br* de *om. Br* 5 educ̄ *Y* que *om. Br* laconam *Br 1. m., corr. 2. m.* 6 limfis *Z* 7 conspexit *Z* insexit obtutibus *Br* lauauit *Br* 8 IIII De sepulchro dauid *PY* 10 de dauid sepulchro regis *Br* 11 dedit responsum *Br* regis *om. Z* 14 ornamento *om. P* lapidem *Y* lapideum *Z* 15 illud s. circumd. *om. P* 16 clare lucentem *om. P* murum *YZBr* 18 monticulo *om. P* 19 *titulus deest in PZ* De sepulchro hieronimi *Y* 21 nobis soll. *Y* 22 nos *2. m. corr. Br* 23 ipse conspexi arculfus *Br* illa *Z* 24 ciuitaculam *PY* ciuitatem *Br*

meridiano latere sita supra memorati dorso monticelli est contermina Bethlemitici. Quod uidelicet Hieronymi sepulchrum simili opere ut Dauiticum monumentum conpositum nullum ornatum habet.

VI. DE MONVMENTIS ILLORVM TRIVM PASTORVM, QVOS NASCENTE DOMINO CAELESTIS CIRCVMFVLSIT CLARITVDO.

De monumentis illorum pastorum, quos nocte dominicae natiuitatis caelestis circumfulsit claritudo, Arculfus nobis breuem contulit relatiunculam inquiens: Trium illorum in ecclesia pastorum tria frequentaui monumenta iuxta turrem Gader humatorum, quae mille circiter passibus contra orientalem plagam distant Bethlem. Quos in eodem loco nascente Domino, hoc est prope turrem gregis, angelicae lucis claritas circumdedit, in quo eadem ecclesia est fundata eorundem pastorum continens sepulchra.

VII. DE SEPVLCHRO RACHEL.

Rachel in Effrata, hoc est in regione Bethlem, et liber Geneseos sepultam narrat, sed et Locorum liber in eadem regione iuxta uiam humatam refert Rachel. De qua uia Arculfus mihi percunctanti respondens ait: Est quaedam uia regia, quae ab Helia contra meridianam plagam Chebron ducit, cui uiae Bethlem uicina VI milibus distans ab Hierusolyma ab orientali plaga adhaeret. Sepulchrum uero Rachel in eadem

11 Hieron. Onom. p. 101, 8 13 Luc. 2, 9 17 Hieron. Onom. p. 117, 16 20 Hieron. Onom. p. 101, 6

1 monti celli *Z* conterminata *Br* 2 betlemitici *littera* h *erasa P* bethlemitica *Z* 3 dauidicum *ZBr* 5 VI *titulus deest in PYZ* trium *om. Br* 8 breuiter *Br* 10 trea *Y* gazer *Y* sader *Br* 11 humatorum *om. Z* quod *Y* 12 distat *ZBr* a bethlem *YBr* 13 gygregis *P* uocis *Br* 15 contenens *P* 16 VII *titulus deest in YZ* 17 effratha *Y* in *ante* regione *om. Z* et *om. Z* 19 ita uiam *Br, corr. 2. m.* arculfus uia *Br* 20 quidem *Y* 21 elia *corr. 2. m. Br* cebron *sic semper Z* chebron *ex* cebron *hic et p. 259, 2. 7 corr. 2. m. Br* 22 quinque *Br* ad orientali *P* 23 eiusdem *YBr*

uiae extremitate ab occidentali parte, hoc est in dextro latere, habetur pergentibus Chebron cohaerens, uili operatione collocatum et nullam habens adornationem, lapidea circumdatum pyramide. Ibidem et nominis eius titulus hodieque monstratur, quem Iacob maritus super illud erexit.

VIII. DE CHEBRON.

Chebron, quae et Mambre, olim Philistinorum metropolis et habitaculum gigantum fuerat, et in qua Dauid septem regnauit annis, nunc, sicut sanctus refert Arculfus, murorum non habet ambitum, quaedam solummodo dirutae olim ciuitatis in reliquiis uestigia ostendit ruinarum, uicos tamen quosdam uili opere constructos et uillas, alias intra et alias extra illas muralium reliquias distructionum, per campestrem collocatos planitiem, in quibus uidelicet uicis et uillis multitudo populi inhabitat.

VIIII. DE VALLE MAMBRE.

Ab orientali uero plaga eiusdem Chebron ager occurrit speluncae duplicis respiciens Mambre, quem emit Abraham ab Effron Hethaeo in possessionem duplicis sepulchri.

7 Hieron. Onom. p. 84, 14 17 Gen. 23, 17—19

1 dẋetro *Z* dextero *Br* 2 uili opere uel operatione *Br* 3 ornationem *Y* de lapidea *Br* circumdatus, *sed corr. 2. m. Br* 4 demonstratur *Br* 5 maritus eius *Br* direxit *Z* 6 VIII *titulus deest in Z* DE HEBRON *Y* 7 quoque et *Z* quod et *Y* filistinorum *Y* 8 gygantum *Y* 9 sanctus *om. Br* arculfus dicit *Br* 10 ciuitas *corr. 2. m. Br* 11 reliquis *PBr* quosdam tamen *Br* 12 agellos et uillas *Br* alios intra et alios extra *YBr* 13 reliquas *P* reliquis *Y* distinctionum *Br* habet collocatos *Br* 15 habitat *Z* 16 VIIII *titulus tantum extat in Br* VIIII De ualle Mambre. X Et de sepulcris IIII patriarcharum. 17 ager ille *YBr* ager] ate *P* 18 spelunce duplici *Br* habraham *Br* 19 aetheo *Y* cẹdheo *Z corr. 1. m.* ≡etheo *Br littera* c *erasa. Post* sepulchri *addit Br*: que non uidetur sụper terram, sed sub terra putantur bina sepulchra.

X. DE SEPVLCHRIS IIII PATRIARCHARVM.

In huius agelli ualle sanctus Arculfus locum sepulchrorum Arbe uisitauit, hoc est quatuor patriarcharum, Abraham et Isaac et Iacob et Adam primi hominis, quorum plantae non sicut in aliis orbis regionibus ad orientem humatorum conuerti moris est, sed ad meridiem uersae et capita contra septemtrionalem plagam conuersa. Horum locus sepulchrorum quadrato humili circumuenitur muro. Adam protoplastus, cui peccanti continuo post perpetratum peccatum a deo creatore dictum est: Terra es et in terram ibis, separatus a ceteris tribus haut longe ad borealem illius extremam quadrangulati lapidei ualli partem non in saxeo in petra exciso sepulchro super terram, ut ceteri de semine eius honorati quiescunt, sed in terra humatus humo tectus et ipse puluis in puluerem uersus expectans resurrectionem cum uniuerso semine suo pausat. Et sic de tali sepulchro eius ad ipsum de se ipso prolata expletur diuina sententia. Et iuxta exemplum primi parentis sepulchri ceteri tres patriarchae et ipsi uili puluere tecti dormientes pausant. Quorum quatuor sepulchra habent circumcisas et dolatas de singulis lapidibus superpositas quasi ad formam alicuius basilicae paruas memorias fabricatas iuxta mensuram longitudinis et latitudinis uniuscuiusque sepulchri formatas. Abraham et Isaac et Iacob tria sepulchra uicina tribus superpositis candidis lapidibus, ad hanc, de qua scri-

2 Hieron. quaest. hebr. t. III p. 340 ed. Vall. 10 Gen. 3, 19

1 *titulus deest in omnibus codicibus* 2 agelli *om. P* sanctus ille arculfus *Br* locum *om. Z* 3 habraham *P* abraham, isaac, iacob et adam *Br* 4 isac *Y* 5 urbis *Z* 7 locum *Z* 8 circumuenit *Z* proptoplaustus *PYZBr* 11 haud *Z* aut *corr. 2. m. Br* aborialem *Br, 2. m.* i *in* e *corr.* extremum *Y* 12 uali *PZ* uili *Y* saxeo petra *Y* non infra ex ea in petra *Br* excisa *Y* exciso *ex* excisa *1. m. corr. Br* 13 de *om. Z* 14 sed intra humatas in *Br* 16 pausauit *Br* talis de sepulchro *Y* eius quod in terra sepultus est, *absque dubio glossema Br* 17 diuina expletur *Br* 18 patriarce *Br* 19 habentur *Br* 22 in uniuscuiusque *Br* 23 abraham, isaac et iacob *Br* isac *Y* 24 conditis *PZ* scribsimus *P* scribimus *Br*

psimus, figuram formatis, ut superius dictum est, proteguntur. Adam uero sepulchrum superposito quidem, sed obscurioris lapide coloris et uilioris operis protegitur. Trium quoque feminarum uiliores et minores memorias ibidem conspexit Arculfus, Sarrae uidelicet et Rebeccae et Liae, humatarum in terra. Illorum itaque patriarcharum sepulcralis agellus a muro illius antiquissimae Chebron in unius stadii spatio orientem uersus distare dinoscitur. Quae utique Chebron, ut fertur, ante omnes non solum Palaestinae ciuitates condita fuerat, sed etiam uniuersas Aegyptiuas urbes in sua praecessit conditione, quae nunc misere monstratur distructa.

Hucusque de sepulchris patriarcharum sufficiat craxasse. Nunc de Mambre colle.

XI. DE MONTE ET QVERCV MAMBRE.

Mambre collis mille passibus a monumentis supra descriptis ad boream separatus distat, herbosus ualde et floridus, respiciens Chebron ab Affrico sibi occurrentem. Idem itaque monticellus Mambre nominatus habet in cacumine campestrem planitiem, ubi ad aquilonalem eiusdem cacuminis partem lapidea magna fundata est ecclesia, in cuius dextrali parte inter duos grandis eiusdem basilicae parietes, mirum dictu, quercus Mambre extat in terra radicata, quae et quercus Abraham dicitur, eo quod sub ea quondam angelos hospitio receperit. Quam sanctus

8 Heges. IV c. 23 p. 258, 24, cf. Hieron. Onom. p. 112, 5 21 Hieron. Onom. p. 84, 16 et 114, 17, cf. etiam Heges. IV c. 23 p. 258, 30

1 formatas *Y* 2 sepulchrum uero adam *Y* 3 lapideae *Br* 4 aspexit *P* 5 et *ante* Rebeccae *om. YBr* in terra humatarum *Z* 7 cebron *Z et sic semper* 10 uniuersarum aegyptias *Br* 12 de patriarcarum sepulcra sufficiat craxare *Br* caraxare *Z* 13 Nunc de manbre colle *P*, De mambre colle *Y ut titulus capiti XI praeponitur. Hinc numeri cap. desunt in Y* XI De monte et quercu mambre *Br Capitulum ipsum* (X *Z*) *incipit:* Nunc de mambre colle *ZBr* 16 ab boream *Br*, *corr. 2. m.* et flores habens *Br* 17 africo *Br* 18 caspestrem *Br solus* 19 aquilonem *PBr* 20 in duos *Br* grandes *YBr* 21 existit *Z* 23 reciperit *PYZ*, *in Z correctum in* reciperet quod *Br*

Hieronymus alibi narrat ab exordio mundi usque ad Constantini regis imperium permansisse, et fortassis ideo non dixit penitus defecisse, quia eadem aetate, quamuis non tota illa, sicuti prius fuerat, grandissima quercus monstrabatur, tamen aliqua pars eius permansit in suo stabilita loco. Ex qua, ut refert Arculfus, qui eam propriis conspexit oculis, adhuc quoddam truncatum remanet spurium radicatum in terra, sub ecclesiae protectum tegmine, mensuram quasi duum longitudinis uirorum habens; de quo uidelicet conroso spurio et ex omni parte securibus circumciso astellarum ad diuersas orbis prouincias particulae asportantur ob eiusdem quercus uenerationem et recordationem, sub qua, ut superius conmemoratum est, angelorum quondam conuentio ad Abraham patriarcham famosa et praedicabilis fuerat condonata. In circuitu eiusdem ecclesiae, quae ibidem ob loci illius honorificentiam constructa habetur, pauca quaedam religiosarum habitacula fabricata monstrantur. Sed de his ista sufficiant dixisse; ad alia pergamus.

XII. DE ILLO PINETO, EX QVO LIGNA IN CAMELIS AD IGNIS MINISTERIA IN HIEROSOLYMIS PERFICIENDA VEHVNTVR.

Egredientibus de Chebron in campi latitudine sita ad aquilonalem plagam haut procul a margine uiae ad sinistram occurrit pinosus non grandis mons tribus milibus a Chebron distans, a cuius pineto pinea ad Hierosolymam usque in camelis

1 alibi *om. Z* 3 quod *Z* 5 tamen] sed *2. m. superscr. Br* remansit *Br* in suae stabilitatis loco *Y* 6 ut refert sanctus arculfus *Z* ut sanctus refert arculfus *Br* propriis tamen *Br* 7 truncum *Z* 8 quasi duum *om. P* duorum *Z* 9 conso *P* conruso *Br* 10 et *om. Z* aut stellarum *Br 1. m., 2. m. corr.* 11 ansportantur *P* 13 habraham patriarcam *Br* 15 honorificantiam *Br* 16 religiosorum *Y* 17 sufficiat *Br* ad alia pergamus *om. Y* 19 XII = XI *Z titulus deest in PYZ* 21 Ad alia pergamus *incipit Br* decebron *ZBr* aquilonem plagam *Br* 22 aut *corr. 2. m. Br* margineteneę *P* margine uenae *Z* sinistrum *Y* 23 excurrit *Z* acebron *P* acebron *Z* 24 pinea] pineta *Y* hierusolimam *Br* camelis *P, una littera* l *erasa*

uehuntur ligna ad focos nutriendos. In camelis inquam, nam in omni Iudaea, ut Arculfus refert, plaustra uel etiam currus raro repperiri possunt.

XIII. DE HIERICHO.

Hiericho urbis, quam Iesus Iordane transmisso subuertit rege illius interfecto, sanctus noster Arculfus conspexit locum, pro qua Oza de Bethel ex tribu Effraim aliam extruxit, quam noster saluator sua praesentia uisitare dignatus est. Quae eodem tempore, quo Hierusalem Romani obpugnantes obsedebant, propter ciuium perfidiam capta et distructa est. Pro qua tertia condita est, quae post multa temporum interualla et ipsa subuersa est, cuius nunc quaedam, ut Arculfus refert, ruinarum uestigia monstrantur. Mirum dictu, sola domus Raab post tres in eodem loco distructas ciuitates remansit, quae duos exploratores, quos Iesu Ben Nun transmisit, in solario eiusdem domus suae lini stipula abscondit, cuius lapidei parietes sine culmine permanent. Locus uero totius urbis ab humana desertus habitatione nullam domum habens commorationis segetes et uineta recipit. Inter locum eiusdem distructae ciuitatis et Iordanen fluuium grandia insunt palmeta, in

5 Hieron. Onom. p. 131, 31 13 Ios. 2, 1—6

1 uechuntur *Y* ficos *Y* in camelis *om. Br* in camelis inquam *om. Z* inquam *om. Y* 3 possunt sanctus noster arculfus conspexit *Br* 4 XIII = XII *Z numerus est erasus in Y, titulus deest in Z* 5 Hierico urb≅s, *littera* i *erasa Br* urbis *om. Z* quam *ex* quod *2. m. corr. Br* 6 interfecto, *posteriores quattuor litterae in rasura sunt, quas sequitur rasura trium litterarum Br* sanctus—locum *om. Br* 7 Oza] contra *Y* aliam] alicui *P* 8 nostra salus *Br 1. m., corr. 2. m.* Quae *om. Br* 9 temporeque eodem *Br* obpugnantes *om. P* obpugnantes romani *Z* 10 propter *in Z pallidiore atramento superscriptum est* peruidiam *P* 11 tempora *corr. 2. m. Br* 13 raab meretricis *Br* 15 duos *om. Z* iosue *Br* filius nun *Y* misit *Br* 16 lapideae *P* 18 habitatione *corr. 2. m. ex* -nis *Br* domus *Z, sed corr. eadem manu* commemorationis *Z, syllaba* me *erasa est in Br* 19 uineas recepit *Br* destructe *corr. 2. m. ex* distructe *Br* 20 Iordanem *YZ* palmita *Br 1, corr. 2. m.*

quorum medio campuli interpositi habentur, in quibus quorundam Cananeae stirpis homuncionum prope innumerae sunt fabricatae habitantium domus.

XIIII. DE GALGALIS.

Arculfus saepe memoratus quandam grandem ecclesiam in Galgalis fundatam uidit eo in loco constructam, in quo filii Israel Iordane transgresso castra metati primam in terra Canaan mansionem habuere.

XV. DE DVODECIM LAPIDIBVS, QVOS FILII ISRAEL TRANSVADATO IORDANIS FLVVIO SICCATO DETVLERVNT PROFVNDO.

In qua uidelicet ecclesia idem sanctus Arculfus illos considerauit duodenos lapides, de quibus ad Iosue Dominus post transitum Iordanis locutus est dicens: Elege duodecim uiros, singulos per singulas tribus, et praecipe eis, ut tollant de medio Iordanis alueo, ubi sacerdotum steterunt pedes, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria. Hos, inquam, Arculfus uiderat, e quibus senos in dextera ecclesiae parte in pauimento iacentes et alios eiusdem numeri in aquilonali omnes inpolitos et uiles conspexit; quorum unumquemque, ut ipse refert Arculfus, huius temporis duo iuuenes uiri fortes uix possunt de terra subleuare. Ex quibus unus, quo casu accidente nescitur, in duas

13 Ios. 4, 2. 3

2 channaneae *P* cannaneae *Z* caneae *corr. eadem m. Br* homuntionum *PBr* homunciorum *Z* 3 inhab. *ZBr* 4 XIII *Z titulus deest in Z* XIIII De Galgalis XV Et de duodecim lapidibus, quos filii israhel transuadato iordanis fluuio siccato detulerunt *Br* 5 saepe *om. Z* sepe memoratos *P* 6 uidit fundatam *Y* 7 israhel *Z* iordanne *Br* 8 channan *P* chanan *Z* habere mansionem *corr. 2. m. Br* mansionem habere *P* 9 *numerus et titulus deest in codicibus* 12 dudenos *Y* et iosue *Y* ab iosue *Br* postransitum *Br* 13 elige tibi *Br* 17 deponetis *Z* 20 numero *Br* omnesque *YBr* conspicit *Br 1, corr. 2. m.* huius tempr *Br* 23 accedente *PZ* quo casu accidente nescitur *hoc loco deest in Br*

confractus partes iterum ferro condensatus manu artificis coniunctus est. Galgal itaque, ubi supra memorata fundata est ecclesia, ad orientalem antiquae Hiericho plagam cis Iordanen est in sorte tribus Iuda in quinto miliario ab Hiericho, ubi et tabernaculum fixum multo tempore fuit, in cuius loco, ut traditur, constructa supradicta ecclesia, in qua illi duodeni supra memorati habentur lapides, ab illius regionis mortalibus miro cultu et honorificentia habita honorificatur.

XVI. DE ILLO IORDANIS LOCO, IN QVO DOMINVS AB IOHANNE BAPTIZATVS EST.

Ille sacrosanctus et honorabilis locus, in quo Dominus ab Iohanne baptizatus est, semper aquis fluminis tegitur Iordanis, et sicut Arculfus refert, qui ad eundem peruenerat locum hucque et illuc per eundem transnatauit fluuium, in eodem sacrosancto loco lignea crux summa infixa est, iuxta quam aqua usque ad collum longissimi uenit stantis uiri aut alio in tempore nimiae siccitatis ad mammillas usque; inundatione uero facta maiore illa tota crux aquarum adiectione protegitur. Locus itaque eiusdem crucis, in quo, ut superius dictum est, Dominus baptizatus est, citra alueum fluminis habetur, a quo usque in alteram ripam in parte Arabiae homo fortis iactare lapidem potest funda inpellente. Igitur a loco supra memoratae

2 Hieron. Onom. p. 126, 21 ss.

1 partes confractus *Y* ferro *om. Br* 2 galgalis uero *Y* est fundata *Y* 3 iordanem *Z* 4 *inter* in *et* quinto *uerba supra omissa:* quo casu accidente nescitur *male inserit Br* in q. ab H. m. *Y* 5 multo fuit tempore *Br* 6 est constructa *Y* ecclesia supradicta constructa *P* est fundata uel constructa supra dicta ecclesia *Br* dudeni *Y* 7 ab] ad *P* ob *Br* 8 honorificantia *Br* honoratur *Z* honorifica=tur *littera* n *erasa Y* honorificantur *Br* 9 XVI = XV *P* = XIIII *Z titulus deest in Z* loco Iordanis *Br* a *Y* 10 babtizatus *P* 11 sanctus *Y* et *om. Z* locos *corr. 1. m. Z* 12 babtizatus *P* 14 hucque] huc *Z* hucusque *Br* natauit *Y* intrauit *Z* transiuit *Br* 15 iuxta aquam quae *Y* 17 mamillas *Y* usque ad mamellas *Br* 19 in quo superius dictus est dominus *Z* 20 babtizatus *P* cytra *P* 22 memorato *Br*

crucis pons lapideus arcibus fultus ad aridam usque porrigitur, per quem ipsam adeuntes crucem per cliuum homines descendunt, ad aridam reuersi ascendunt. In extremitate uero fluminis quaedam habetur parua quadrata ecclesia in eo, sicut traditur, fundata loco, ubi dominica uestimenta hora illa custodita sunt, qua baptizatus est Dominus. Haec quatuor lapideis suffulta cancris stat super aquas inhabitabilis, quia sub ipsam hinc et inde subintrant aquae. Haec desuper coctili protegitur creta, inferius uero, ut dictum est, cancris et arcibus sustentata. Haec talis ecclesia in locis inferioribus illius uallis extat, per quam influit Iordanis fluuius, in superioribus uero locis quoddam inest grande monachorum monasterium, quod supra discriptae supereminet ecclesiae in supercilio monticuli e regione constructum; ibidemque et ecclesia in honorem sancti baptizatoris Iohannis fundata eodem monasterii circumdatur muro quadratis constructo lapidibus.

XVII. DE COLORE IORDANIS.

Iordanici color fluminis, sicut nobis Arculfus intimauit, albidus in superficie quasi lac uidetur; cuius talis color mare salinarum intrantis longo maris tramite a colore maris mortui per alueum eius facile discerni potest.

Quod uidelicet mortuum mare in magnis tempestatibus conlisione fluctuum ad terras sal efficit per illius circuitum maris habundanter haberi, quod non solum undique uicinis, sed

1 porregitur *P* 2 adeuntis *Br solus* cliuium *PY* discendunt *Z* 3 reuersi descendunt *Br* 6 babtizatus *P* lapidibus *Y* 7 canchris *Br* quae *Br* sub ipsa *Z* 8 aquae] atque *Z* 9 canchris *Br* 10 in uallis *Z* 11 per que iordanis influit fluuius *Br* 12 quoddam grande monachorum est monasterium *Y* 13 descripte *P* monticulo, *corr. 1. m. Z* 14 et *om. Z* in honore *PBr* 15 babtizatoris *P* idem monasterium *Y* circumdatus *P* circum *Br* 17 XVII *Br* = XVI *P* = XV *Z titulus deest in Z* De iordanis colore *Br* 18 cholor *Z* 19 cuis *Z* 20 intrans *Y* longe, *corr. 1. m. Z* maris *ante* tramite *om. YZBr* 22 *a uerbis*: Quod uidelicet etc. *nouum capitulum, XVI, exordium sumit in Z* 24 seu etiam *Br*

etiam longe positis nationibus ualde magnum profectum praebet solis calore satis sufficienter siccatum. Aliter uero sal in quodam Siculo monte haberi solet. Nam illius montis lapides de terra euulsi uerum naturaliter salsissimum sal esse gustu conprobantur, quod proprie nominatur sal terrae. Aliter ergo sal maris atque aliter sal terrae uocitari solet. Unde et Dominus in euangelio per similitudinem ad apostolos dixisse creditur: Vos estis sal terrae et cetera. De hoc itaque sale terrae in Siciliae monte reperto nobis sanctus intimauit Arculfus, qui illud per aliquot dies in Sicilia manens uisu et gustu atque tactu conprobauit esse uerum salsissimum sal.

XVIII. DE MARI MORTVO.

Idem nobis et de maris mortui sale narrauit, quod similiter hisdem tribus supradictis sensibus a se conprobatum nuntiauit. Qui etiam eiusdem superius memorati lacus maritimam frequentauit oram, cuius longitudo usque ad Zoaros Arabiae stadiis quingentis octuaginta dirigitur, latitudo stadiis centum quinquaginta usque ad uicina Sodomorum.

8 Matth. 5, 13 16 Heges. IV c. 18 p. 253, 29, cf. Pseudo-Eucher. in IV Reg. c. 25

2 colore *P* sal terrae *Br* 3 siçculo *corr. 2. m. Br* habere, *corr. eadem m. Z* lapides montis *Br* 5 conprobatur *Z* *a uerbis:* Aliter ergo etc. *nouum capitulum exordium sumit in Br* XVIII De mare mortuo ergo] uero *Z* 6 uocitare *P, sed corr.* inde et *Z* 8 et cetera *om. YBr* 10 per *om. Z* aliqđ *Br* in Sicilia] ibidem *Br* uisu et tactu atque gustu *Br* 12 *titulus deest in omnibus codicibus. Nouum capitulum* (XVII *P*) *solummodo hic inchoatur in YP* 13 maris mortui] inosaui uel ortui *Br* sal enarrauit *Z* qui *YP* 14 isdem *Y* idem *Br 1, corr. 2. m.* narrauit *Br* 15 maritinam *Z* 16 usque *om. Z, pro quo* cuius, *sed lineola perducta deletum* 17 quincentis *PBr, corr. 2. m. Br* octuaginta *hanc formam exhibent PZ* centum quinquaginta stadiis *Br* stadis *Z* 18 uicinam *codices*, uicina *scripsi secutus uulgatam lectionem Hegesippi p. 253, 31 et Ps. Euch. in IV Reg. c. 25*

XVIIII. DE FONTIBVS IORDANIS.

Arculfus noster et ad illum peruenit locum in prouincia Foenicis, ubi Iordanis ad Libani radices de duobus uicinis fontibus emergere uidetur, quorum unum nomine Ior et alter Dan uocitatur. Qui simul mixti conpositum Iordanis accipiunt nomen. Sed notandum non esse in Panio exordium Iordanis, sed in Traconitide terra CXX interiectis stadiis usque ad Caesaream Philippi, quae nunc Panias a Panio monte tractum nomen accipiens uocitatur. Est ergo illius fontis nomen, qui est in Traconitide, Fiala plena aquarum semper, unde Iordanis subterraneis meatibus diriuatur et in Panio diuisis aquarum effusionibus ebullit, quae, ut supra dictum est, Ior et Dan nominari solent. Inde quoque emergentes et interiecto quodam interuallo in unum confluentes fluuium coeunt, qui exinde suum dirigens cursum CXX stadia sine ulla interfusione usque ad urbem, cui nomen est Iulias, progreditur. Postea lacum istum, qui Genezar dicitur, medio transit fluento. Quibus ex locis plurima circumuagatus deserta Asfaltio suscipitur lacu atque in eum conditur. Itaque duos lacus uictor egressus in tertio haeret.

3 Hieron. (ed. Maurina) t. IV p. 73 Onom. p. 131, 25 Eucher. Instr. II p. 153 (ed. Wotke) Heges. III c. 26 p. 217, 12 ss.

1 XVIII *P* = XVII *Z* = XVIIII *Br titulus deest in YZ; in P in extrema linea paginae est*: De iordanis binis fontibus 3 fenicis *YBr* uicini *Br solus* 4 uni nomen *Z* et dan alter *Br* 5 accepit *Br* 7 *ante* in Traconitide *in Br repetitur* accepit nomen, *deleuit eadem manus* intra conitide *Z* introconitide *Br* terre *P* terre *Br solus* 8 cesariam *P* qui *P* paneas, *sed* panio *Y* pannias *et* pannio *Br* 10 intrachonitide *P* fiola *Br* 12 duabus effusionibus *YBr* 13 nominare sol& *P* inde *YBr* et *Heges. p. 218, 30* unde *PZ* qdam *Br solus* 14 deinde *Z* 15 diregens *P* 16 locum *Br* 17 situm *codices*, istum *scripsi*, *cf. Heges. p. 218, 32* genesar *Y* geresar *Br* trans *Br* 18 per plurima *Y* circumfagatus *corr. 1. m. Z* asfaleo *P* lacu *om. Br* 19 lacos *Y*

XX. DE MARE GALILEAE.

Noster saepe memoratus sanctus Arculfus mare Galileae, quod et lacus Cinereth et mare Tiberiadis nominatur, ex maiore circumiit parte, cui magnae finitimae adhaerent siluae. Lacus ipsius ueluti quodam maris ambitu <sinus> amplissimus in longitudinem CXL stadia extenditur, latitudine XL diffunditur; cuius aquae dulces et ad potandum habiles, siquidem nec palustris uliginis crassum aliquid aut turbidum recipit, quia harenoso undique litore circumuenitur, unde et purior haustus eius ac mollior est ad usum. Genera quoque piscium gustu et specie nusquam in alio lacu praestantiora repperiri possunt.

Haec breuia de Iordanis exordio et lacu Cinereth partim de tertio Iudaicae captiuitatis libro, partim de sancti Arculfi experientia excerpta detulimus, qui, ut ipse indubitanter refert, ab eo loco, quo de faucibus maris Galileae Iordanis egreditur, usque ad eum locum, ubi in mare mortuum intrat, VIII dierum iter habuit; quod scilicet idem mare salsissimum et de montis Oliueti specula saepius, sicut ipse narrat, sanctus prospexit Arculfus.

14 Heges. III c. 26

1 X//VIIII *P* = XVIII *Z* = XX *Br titulus deest in Z* 2 sanctus *om. Y* arculfus sanctus *Z* 3 cinnereth *Z* tyberiadis *YZ* 4 masore *P* circuiuit *Z* 4 fitimę *corr. eadem m. P* 5 quondam *Y* ambitu *om. PZ* sinus *om. omnes codices, addidi ex Heges. III c. 26 p. 217, 1* amplissimis *PZ* 6 per CXL *Br* latitudinem *Br* difunditur *P* 8 uiliginis *Y* turpidum *Y* turpidum *corr. 2. m. Br solus* recipitque *Br, 2. m. corr.* quę 9 quod *YZ* quia *P et Heges. p. 217, 5* harenoso *scripsi cum YZ et Heges. l. c.* arenoso *PBr* 10 austus *PY;* h *2. m. ascriptum est Y* eius] est *Y* 11 speciae *Br* et in *Br* loco, *sed corr. in* lacu *P* loco *Z* lacu *etiam Heges. p. 217, 12* repperi *P* 13 de *om. Br, sed eadem manu super* Iordanis *scriptum est* cinner& *Z* ciner& *Br* 15 excepta *Y* et ipse *Z* 16 de eo loco *Z* 17 in *om. Y* 18 itiner *Br* item *Z* 19 speculas *Br* sicuti *YBr* pro≡spexit, *duabus litteris erasis Br*

XXI. DE PVTEO SAMARIAE.

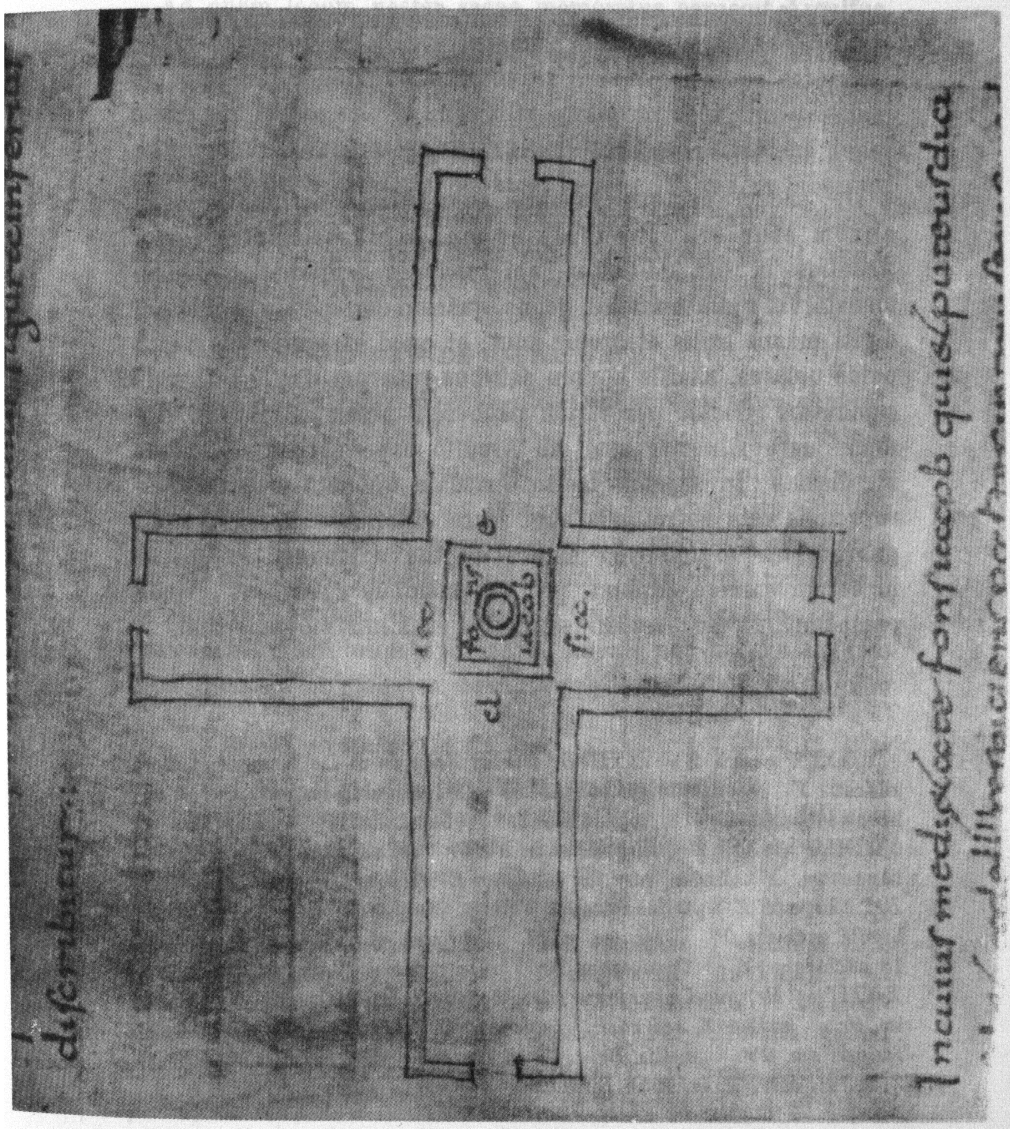
Arculfus sacerdos sanctus regionem Samariae peragrans ad eiusdem prouinciae peruenit ciuitatem, quae hebraice dicitur Sichem, graeca uero et latina consuetudine Sicima nominatur, quae, quamlibet uitiose, et Sichar uocitari solet. Itaque prope hanc eandem ciuitatem quandam extra murum uidit constructam ecclesiam, quae quadrifida in quatuor mundi cardines formata extenditur, quasi in similitudinem crucis, cuius figura inferius describitur.

In cuius medietate fons Iacob, qui et puteus dici solet, ad eius quatuor respiciens partes intrinsecus medius habetur, super quem Saluator itineris labore fatigatus cuiusdam diei hora sedebat sexta, et ad eundem puteum illa Samaritana mulier eodem meridiano tempore aquam haurire uenit. De quo uidelicet puteo eadem mulier inter cetera ad Dominum respondens dixit: Domine, neque in quo haurias habes et puteus altus est. Arculfus itaque, qui de eiusdem putei bibit aqua, de illius altitudine enarrat dicens: Ille, quem aspexi, puteus altitudinis habet bis uicenas orias, hoc est XL cubitos. Oria ergo siue cubitus est utriusque manus a latere extensio utroque.

Sichem ergo, quae et Sicima, quondam sacerdotalis ciuitas et fugitiuorum, habetur in tribu Manasse et in monte Effraim, ubi et ossa Ioseph sunt humata.

3 Hieron. Onom. p. 154, 30 Quaest. in Genes. c. 48, 22 16 Ioh. 4, 11 21 Hieron. Onom. p. 152, 5

1 XX *P* = XVIIII *Z* = XXI *Br titulus deest in Z* 2 sanctus sacerdos *Y* 3 hebraicae *P* ebraicę *Z* dicitur dicitur, *sed altero deleto Z* 4 sethim *Br* 5 quequilebet uiciose *Br* uiti et *P* 7 qua quadrifica *Y* quadrificam *Br, corr. 2. m.* 8 in crucis similitudinem *Br* figura *om. Br* *post* inferius *2. m. additum est* forma *Br* 9 discribitur *P* 12 iteneris *Br, corr. Z* in cuiusdam *Y* 14 aurire *PBr* h aurire *corr. 2. m. Y* 15 ad iesum *Z* 16 auries *P* aurias *Y* 18 altitudinem, *sed littera* m *erasa Br* enarrauit *Y* inquiens *YBr* 20 extensa *Y* 22 fugitiuam *Br* habebatur *Br* manase *Y* a manesse *P* et monte *Br*

dispersum
Inuus medicorum fons fecit quis purpurea

XXII. DE QVODAM FONTICVLO SOLITVDINIS.

Arculfus saepe memoratus quendam in deserto lucidum aspexit fonticulum, de quo, quemadmodum traditur, sanctus Iohannes bibebat baptizator, lapideo protectum tecto calce perlito.

XXIII. DE LOCVSTIS ET MELLE SILVESTRI.

De eodem namque Iohanne euangelistae scribunt: Esca autem eius erat locustae et mel siluestre. Idem noster Arculfus in illa solitudine, ubi Iohannes habitabat, quoddam locustarum uidit minimum genus, quarum corpuscula in modum digiti manus exilia et breuia sunt; et quod earum breuis ‹est› ualde uolatus, similis leuium saltibus ranarum, facile in herbis capiuntur. Coctae per oleum pauperem praebent uictum. De melle uero siluestri hanc ab Arculfo experientiam didicimus ita dicente: In eodem deserto quasdam uideram arbores, quarum folia lata et rotunda sunt lactei coloris et saporis mellei; quorum utique foliorum natura fragilis ualde est, et qui ea in escam sumere cupiunt, primum manibus confricant, deinde comedunt. Et hoc est siluestre mel in siluis sic repertum.

7 Matth. 3, 4

1 XXI *P* = XX *Z* = XXII *Br titulus deest in Z* De lucustis et mel siluestr̄ *Y* solitudinis fonticulo *Br* 3 fonticulum aspexit *P* 4 bibebat iohannes *Br* iohannis *PZ* babtizator *P* 5 p̣ṛolito *P* 6 XXII *P* = XXI *Z titulus deest in YZBr* siluestri mellae *P* 7 iohanne *om. Y* iohanne *corr. ex* iohannes *Z* 8 erant *P* erāt *corr. 2. m Br* locusta *Z* 9 inhabitabat *YBr* 10 quorum *YZ* 11 quia *P* breuis euolatus *P* est *om. codd.* breuis est ualde uolatus *scripsi* 13 coctaeque *Y* pauperum *Br* De melle etc. *est initium capitis XXIII in Br, quod inscribitur:* De locustis et mel siluestre 15 eo ita *Br* eadem *Z, sed corr.* quosdam *P, sed* quarum 16 et *ante* saporis *om. Br* mellis *Br* 17 ea *om. Br* 18 confringunt *YBr et Z m. 1., corr. 2. m. Z in* confricant 19 melle siluis *Br*

XXIIII. DE ILLO LOCO, IN QVO SALVATOR QVINQVE PANES ET DVOS BENEDIXIT PISCES.

Ad quem locum noster saepe memoratus peruenit Arculfus, cuius herbosus et planus campus, ex qua die in eo Saluator quinque milia quinque panibus et duobus piscibus saturauit, numquam aratus est. In quo nulla cernuntur aedificia; quasdam solummodo columnas paucas Arculfus aspexit lapideas super marginem illius fonticuli iacentes, de quo illi eadem biberunt, ut fertur, die, qua Dominus esurientes eos tali refectione recreauit. Qui uidelicet locus citra mare Galileae est, respiciens ciuitatem Tiberiadem ab australi plaga sibi occurrentem.

XXV. DE CAPHARNAVM.

Qui ab Hierosolymis discendentes Capharnaum adire cupiunt, ut Arculfus refert, per Tiberiadem uia uadunt recta, deinde secus lacum Cinereth, quod est et mare Tiberiadis et mare Galileae, locumque superius memoratae benedictionis peruium habent, a quo per marginem eiusdem supra commemorati stagni non longo circuitu Capharnaum perueniunt maritimam in finibus Zabulon et Neptalim. Quae, ut Arculfus refert, qui eam de monte uicino prospexit, murum non habens angusto inter montem et stagnum coartata spatio per illam maritimam

19 Hieron. Onom. p. 111, 23

1 XXIII *P* = XXII *Z* = XXIIII *Br titulus deest in Z* ubi *Br* dominus *Br* 2 duo *P* pisces benedixit *Br* 3 arculfus peruenit *Z* 4 erbosus *Br* saluator in eo *Y* 5 quinque *om. Br., sed 2. m.* V *supra scriptum est* saturauit hominum *Br* 6 numq *Br* in qua *Br solus* 7 solum modum *ex* solummodo *corr. 2. m. Z* conspexit *Br* 8 eadem *ex* earum *corr. 2. m. Br* 9 ut refert *Br* estali *corr. 2. m. Br* 10 contra *Br* gallī *Z* 11 plagaiı *Br* 12 XXIIII *P* = XXIII *Z* = XXV *Lr titulus deest in Z* Cafarnaum *Y* 13 hierusolimis *Y* descendentes *YBr* cafarnaum *YZ* 14 uiam uadunt rectam *Br* 15 cineret *P* cinerh *corr. 2. m. Z* 16 locum namque *Br* per uiam *corr. 1. m. Z* 17 memorati *YBr* 18 stagni *Z* peruenerunt *Br* 19 ut refert arculfus *Br* 20 prospexit uicino *Br* 21 cohartata *P* co·l·artata *Z* spatia *Y*

oram longo tramite protenditur, montem ab aquilonali plaga, lacum uero ab australi habens ab occasu in ortum extensa dirigitur.

XXVI. DE NAZARETH ET ECCLESIA EIVS.

Ciuitas Nazareth, ut Arculfus, qui in ea hospitatus est, narrat, et ipsa ut Capharnaum murorum ambitum non habet supra montem posita, grandia tamen lapidea habet aedificia ibidemque duae pergrandes habentur constructae ecclesiae, una in medio ciuitatis loco super duos fundata cancros, ubi quondam illa fuerat domus aedificata, Dominus in qua noster nutritus est saluator. Haec itaque eadem ecclesia duobus, ut superius dictum est, tumulis et interpositis arcibus subfulta habet inferius inter eosdem tumulos lucidissimum fontem conlocatum, quem totus ciuium frequentat populus de illo exhauriens aquam, et de latice eodem sursum in ecclesiam superaedificatam aqua in uasculis per trocleas subrigitur. Altera uero ecclesia in eo fabricata habetur loco, ubi illa fuerat domus constructa, in qua Gabrihel archangelus ad beatam Mariam ingressus ibidem eadem hora solam est locutus inuentam. Hanc de Nazareth experientiam a sancto didicimus Arculfo, qui in illa duabus hospitatus est noctibus et totidem diebus et idcirco in ea diutius hospitari non poterat, quia ipsum cogebat locorum peritus Christi miles festinare de Burgunnia

1 ab *om. Br* 2 locum *Br* australe *Y* 3 diregitur, *sed corr. Z* dir. extensa *Br* 4 XXV *P* = XXIIII (*cod. falso* XII) *Z* = XXVI *Br* *titulus deest in Z. solum* De nazareth *PY* ecclesiis *Br* 6 cafarnaum *Y* 8 grandes *Br* aecclesiae *Br* 9 duos *om. Y* canchros *Br* 10 quandam *P* quandam *corr. 2. m. Br* dominus *om. Y* in dns qua nr *P* 11 itaque *om. Br* duabus—tabulis *Br* 12 arcubus *Z* 13 eodem *corr. 1. m. Z* 14 exauriens *PYBr* 15 sursum eclesiam *Z* superaedificatam *om. Br* 16 aqua *ex* aq, *corr. 2. m. Br solus* cocleas *Y* subregitur *PY* 17 eclesia *deleta littera* m *Z* 19 ibidem] ibi superedificatam *Br* solamen locutus *Z* locutus solam est inuentans *Y* sola locutus est inuenta *Br* 20 nazareht *P* nazaret *Br* dedicimus *P* 21 qui ibi *Br* 23 burgunia *P* bugunia *corr. 1. m. ex* gubunia *Z*

ortus uitam ducens solitariam Petrus nomine, qui post eundem circuitum ad illum, in quo prius est commoratus, reuersus est solitarium locum.

XXVII. DE MONTE THABOR.

Mons Thabor in Galilea tribus milibus a lacu Cinereth distat mira rotunditate ex omni parte collectus, a plaga boreali respiciens supradictum stagnum herbosus ualde et floridus. In cuius amoena summitate ampla planities silua pergrandi circumcincta habetur, cuius in medio campo monachorum inest grande monasterium et plurimae eorundem cellulae. Nam illius montis campestris uertex non in angustum coartatur cacumen, sed in latitudine dilatatur stadiorum XXIII, altitudo autem eius XXX stadiis sublimatur. In eadem quoque superiore planitie non parui aedificii ternae sunt fundatae celebres ecclesiae iuxta illorum tabernaculorum numerum, de quibus in eodem sancto monte Petrus caelesti laetificatus uisione et ualde pauefactus ad Dominum locutus ait: Bonum est nobis hic esse, et faciamus tria tabernacula, unum tibi et unum Moysi et unum Heliae. Itaque supra memorati monasterii et trium ecclesiarum aedificia cum cellulis monachorum lapideo omnia circumueniuntur muro; ubi sanctus Arculfus una hospitatus est nocte in eiusdem sancti montis celsitudine; nam

5 Hieron. Onom. p. 156, 33 10 Heges. IIII c. 4 p. 230, 63 17 Luc. 9, 33

1 qui iam *Y* 2 est *om. PZ* 3 est *om. P* solitarium sanctum locum *Br* *Lacuna in P uno folio amisso* 4 XXV *Z* = XXVII *Br* *titulus deest in Z* tabor *littera* h *2. m. inserta Br* 6 collectus *om. Y* collectus parte *Br* boreli *Br* 7 frodidus *corr. 1. m. Z* 8 siluae *Y* 10 erum diei *corr. 2. m. in* eorum *Br* cellole *corr. 2. m. Br* 11 coartatus *Br* 12 latitudinem *Br* XXIII *ex* XXIIII *corr. Y* XX trium *Z* 13 autem *om. Br* eodem *Br* 14 sunt ternae *Y* terna est *Br*, *corr. 1. m., ut uidetur* 17 est *om. Br* 18 et *ante* faciamus *om. Z* 19 eliae *Y* monasteria *Y* et *ante* trium *om. Br* 20 lapidea *Z*

Petrus Burgunnio christicola in illis terris semitarum eius ductor non ipsum sinebat in uno eodemque hospitio diutius inmorari festinationis intuitu. Sed inter haec et hoc etiam notandum, quod illius famosi montis nomen graecis litteris sic oporteat scribi per θ et ω longum ΘΑΒΩΡ, latinis uero litterulis cum adspiratione Thabor producta o littera. Huius orthographia uocabuli in libris Graecitatis est reperta.

XXVIII. DE DAMASCO.

Damascus ciuitas regalis magna, ut Arculfus refert, qui in illa per aliquot hospitatus est dies, in campo posita lato, amplo murorum ambitu circumcincta, insuper etiam et crebris turribus communita, plurima extra muros habens in circuitu oliueta, quam et magna IIII flumina interfluentia gaudenter laetificant. In qua Saracenorum rex adeptus eius principatum regnat, et ibidem in honorem sancti Iohannis baptistae grandis fundata ecclesia est. Quaedam etiam Saracenorum ecclesia incredulorum et ipsa in eadem ciuitate, quam ipsi frequentant, fabricata est.

XXVIIII. DE TYRO.

Plurimarum peragrator regionum noster Arculfus etiam Tyrum Foenicis prouinciae metropolim introiit, quae hebraico

20 Hieron. in Ezech. c. 26 (cf. in Amos c. 1, in Abacuc c. 1, Onom. p. 30, 20. 63, 27. 71, 27)

1 burganio *Z* burgunio, *corr. 2. m. in* burgundio *Br* cristicola *Z* in *om. Y* illius *Br* 2 doctor *corr. 1. m. Z* 3 Sed inter *om. Br* 4 montis famosi *Y* gregorum *Y* 5 per e *Z* per t *Br* ΘΑΒΩΡ] ea siuis litteris *Z* ΝΑΒΩΡ *Br* 6 or *Br* 7 ortografia *Y* ortographia *Z* ortagrafio *corr. 2. m. in* ortografio *Br* gretitatis *Z* 8 XXVI *Z titulus deest in Z* XXVIII De damasco. XXVIIII Et de tyro. XXX Et de alexandria *Br* 9 *deest littera initialis in Z* qui refert *Br* in illa *om. Br* 10 aliquod *Br* dies *ante* hosp. *Y* 14 saracinorum *YBr* adeptus *corr. ex* adalpertus *Z* 15 in honore *Br* baptiste tegu (lorum *2. m.*) *Br* aeclesia *Z* est ecclesia *Y* 16 et quedam *Br* saracinorum *YBr* ecclesiam *Br* 17 *post* fabricata est *rasura in Z* 18 XXVII *Z titulus deest in Br* 20 thyrum *Y* tirum *Br* fenicis *YBr* hebreo *Y* ebreico *Br*

et syro sermone Soar appellatur. Quae nullum habuisse de terra introitum in graecis et latinis barbarisque historiis legitur, sed postea a Nabuchodonosor rege Chaldaeorum iactos esse aggeres nonnulli adfirmant et ab obpugnatore iaculis et arietibus locum fuisse praeparatum ac de in<sula paen>insulam factam esse et campi planitiem. Haec pulchra et nobilis ualde erat, quae non inmerito latine interpretatur angustia; nam eandem terrae demensionem angusta habet insula et ciuitas. Haec in terra Canaan posita, de qua mulier Cananaea siue Tyrofinissa in euangelio fuerat commorata.

Notandum itaque est, quod sancti Arculfi de situ Tyri relatio per omnia concordat cum his, quae superius de sancti Hieronymi commentariis excerpta detulimus. Similiter et ea, quae supra de montis Thabor situ et forma iuxta sancti Arculfi narrationem descripsimus, nullo discrepant modo ab his, quae de situ eiusdem montis et mira rotunditate sanctus Hieronymus narrat. A quo uidelicet Thabor monte usque ad Damascum iter septem dierum Arculfus habuit.

1 siro *ZBr* soara *Br* qui *Br* 2 barbaricisque *Br* 3 nabocō *Y* nabucodonosor *Z* nabugodonosor *corr. 2. m. in* nabogodonosor *Br* caldeorum *YZBr* iactatos *Br* 5 aurietibus *Y* deinde insulam factam esse *codices omnes; emendaui ex commentariis Hieronymi in Ezech. c. 26 in programmate gymnasii Annaei Augustani 1895 p. 9* insolam *corr. 2. m. Br* 6 fuisse. Campi planities autem pulchra *Y a uerbis:* Haec pulchra *denuo incipit P* 7 iam angusta *Y* interpretatur *ex* praeter *corr. 2. m. Br* 8 dimensionem *YZ* angustam *Z* 9 haec *om. Y* channan *P* possita *Br* channanea *P* cananea *Y* 10 tiro finissa *PZ* sirofinissa *Y* tiro fenissa *Br* commemorata *fortasse recte Br* 11 arculfi *corr. ex* arculfus *Br* relatione de situ tiri *Y* 12 super omnia *Z* post omnia *Br* concordet *YBr* superius] ipsius *Br* de *om. Y* 14 superius *YZ* 15 discripsimus *Br* descriptā *Y* discrepat *Y* ab aliis *Y* 17 monte thabor *Y* 18 dierum *ex* diebus *corr. 1. m. Z*

XXX. DE ALEXANDRIAE SITV ET NILO FLVMINE.

Grandis illa ciuitas, quae quondam metropolis Aegypti fuerat, ebraice olim No uocitabatur, urbs ualde populosa, quae ab Alexandro rege Macedone eiusdem conditore famoso Alexandria noto per uniuersas gentes nominatur uocabulo, et magnitudinem urbis et nomen accipiens ab eodem reaedificatore. De cuius situ etiam Arculfus enarrans ab his, quae prius lectione didicimus, nullo discrepat modo, qui ab Hierosolymis discendens et ab Ioppe nauigare incipiens XL dierum iter usque ad Alexandriam habuit, de qua breuiter Naum prophetae sermo habetur ita dicentis: Aqua in circuitu eius, cuius diuitiae mare, aquae muri eius. Ab australi namque parte hostiis Nili fluminis cingitur, ab aquilonali uero plaga lacu Mareotico. Sic itaque discriptus aperte situs monstratur eius, quod super Nilum et mare posita hinc et inde aquis ambiatur. Quae quasi claustrum inter Aegyptum et mare magnum interiacet, ciuitas inportuosa et ab externo difficilis accessu. Cuius portus ceteris difficilior quasi ad formam humani corporis in capite ipso et statione capacior, in faucibus angustior, qua meatus maris ac

2 Hieron. in Oseae c. 9, cf. in Nahum 3, 8 11 Nahum 3, 8 15 Heg. IV c. 27, p. 264, 1 s. 17 Heg. ib. p. 265, 24 ss.

1 XXVIIII *P* XXVIII *rasura ex* XXVIIII *correctum Z titulus deest in Br, in Z litteris saeculi XIII in margine scriptum est:* De allexandria egypti 2 quondam, o *ex* a *corr. P* 3 hebreorum *Y* hebreice *Br* No *om. Z* noua *Y* uocitatabatur *Br solus* urbis *Br* 4 alaxandro *Br* macedonum *Z, sed cf. Hier. in Oseae c. 9* conditorē *Br solus* famoso *corr. ex* famosa *Z* alexandri *Z* alaxandria *sic saepius Br* 5 nato *Br* nominatur *om. Br* nominis *Y* uocam *Br* 6 aedificatore *Br* 7 didi^{ci}mus *corr. 1. m. Br* 8 qui *ex* quasi *corr. 2. m. Br* hierusalem *Y* descendens *Y* discendens *corr. 2. m. in* descendens *Br* 9 iope *P* et ioppe *Br* 10 abuit *P* nouum *Y* profete *YBr* 11 in eius in circuitu diuitiae cuius mare *Br* ^{di}uitiae *corr. 1. m. Z* 12 hostis *Y* hostis^{i} *corr. 2. m. Br* 13 uero *om. Br* mare otico *PZ* 14 dicens descriptus *Z* 16 o^{b}claustrum *corr. 2. m. Br* egiptum *P* aegiptum *Br* 17 dificilis *Br* 18 dificilior *PBr* 19 capa^{c}tior *corr. 1. m. Z* capatior *Br*

nauium suscipit, quibus quaedam spirandi subsidia portui subministrantur. Ubi quis angustias atque ora portus euaserit, tamquam reliqua corporis forma ita diffusio maris longe lateque extenditur. In eiusdem dextera portus parua insula habetur, in qua maxima turris est, quam in commune Graeci ac Latini ex ipsius rei usu Farum uocitauerunt, eo quod longe a nauigantibus uideatur, ut, priusquam in portum adpropinquent, nocturno maxime tempore terram finitimam sibi esse flammarum incendio cognoscant, ne tenebris decepti in scopulos incidant aut ne uestibuli limitem non queant conprehendere. Sunt itaque illic ministratores, per quos subiectis facibus ceterisque lignorum struibus adoletur ignis quasi terrae praenuntius et index portensium faucium, demonstrans ingrediendi angustias, undarum sinus et uestibuli anfractus, ne tenuis carina praestringat cautes et in ipso ingressu offendat inter opertos fluctibus scopulos. Itaque directum cursum paulisper inflecti oportet, ne caecis inlisa saxis ibi incurrat nauis periculum, ‹ubi speratur effugium periculorum›. Angu-

1 oauium *P* 2 subministratur *Br* hora, *sed erasa littera* h *Z* portus ora euasserit *Br* 3 difusio *Br* difusio *Z* 4 portus parua *om. P* 5 turris est quam *om. P* est turris *Br* in cō mone *P* 6 ex ipsius forad *corr. 2. m. Br* uocitarunt *YBr* 7 ut prius *om. P* 8 maxime *om. P* finitimam terram *Z* 9 flammarum *om. P* agnoscant *P* in *om. Br* 10 incedant *PY* incedat *corr. 2. m. Br* *Post* incedant *magna lacuna est in P compluribus foliis abscissis. Cum in extrema pagina multa liquore superfuso legi non iam possent, maxime in inferiore parte, scriptura multis locis obscuriore atramento et crassioribus litteris renouata est, quae est causa, cur nonnulla uerba interciderint* nequeant *Z* 11 utique *Br* illi *codd.* illic *Heges.* 12 faucibus *corr. 2. m. Br* adaletur *corr. 1. m. Br* 13 pronuntiet index *Z* & pronuntius, *sed & expunctum est Br* praenuntius *Y et Heges.* protensium facium *Z* 14 anfractus *corr. eadem manus Z* 15 perstringant *Y* perstringat *Z* praestringat *Br et Heges.* in *om. Br* offendant iter *Z* 16 apertos *Z* scopulos *corr. ex* scopulas *Br* 17 oporteat *codd.* oportet *Heges.* sibi *Y* 18 ubi speratur effugium periculorum *addidi ex Heges. p. 266, 39*

stior enim aditus in portu, qui a dextera parte laterali artatur; a laeua uero ⟨rupibus, quibus obstructum est sinistrum⟩ latus portus. Circa insulam quoque instructae ingentis magnitudinis moles deiciuntur, ne adsiduo adsurgentis inpetu maris conlisa insulae cedant fundamenta atque uetere iniuria soluantur. Unde procul dubio fit, ut ⟨inlidentibus se in partem insulae fluctibus et recurrentibus⟩ in aduersum inter scrupeas rupes molesque disruptas canalis ille medius semper sit inquietus atque exasperato transitu periculosus fiat nauigiis ingressus.

Amplitudo autem portus stadiorum triginta patet dimensione, et quamuis maxima tempestate intus tutissimus est portus compensatione, quia supra memoratis angustiis atque obiectu insulae a se maris repellit undas, quod per easdem portuensis oris angustias totius portus defenditur sinus, summouetur a tempestatibus, placidatur a fragoribus, per quos ingressus exasperatur. Nec inmerito uel tutamen uel magnitudo est portus huiusmodi, cum in eum, quae ad usum totius orbis proficiant, conuectari necessarium sit. Nam et populi innumerabiles eorundem locorum ad usum sui totius orbis expetunt commercia, et frugum regio ferax ceterorumque terrae mune-

1 quia dextera *Z* qđ dextera *Y* qui dextera *Br* qui a *Heges. Cassell.* quia a *Heges. uulgo* oritur *Z* aptatur *Br* uero] ergo *Y* rupibus quibus obstructum est sinistrum *om. codd., addidi ex Hegesippo* latus est portus *Br* latus portus est *Y* 5 insula *Y* 6 inlidentibus se in partem insulae fluctibus et recurrentibus *addidi ex Heges.* 7 aduerso *codd.* scropeas *Z* 9 nauis *codd., emendaui ex Hegesippo* ingressis *Y* 11 maxime *Br* tempestate fit *Y* tempestate sit *Br* est *om. YBr fortasse:* ut, quauis maxima tempestate (maxima quauis tempestate *Heg.*), sit intus tutissimus portus 12 conuersatione *codd.; correxi ex Heges. p. 266, 48* qua *Y* quae *Br*, quia *Z* *et Heg.* memoratas *Br* angustis *corr. 2. m. Br* 13 quam per os easdem *corr. 2. m. Br* 14 horis *corr. eadem m. Z* suique portus *Z* 16 est huius portus modicum in eum *YBr* est portus huius modicum in eum *Z* est portus huiusmodi, cum in eum *scripsi coll. Heg. p. 266, 51* 17 qui *Y* 18 proficiunt *Z* conuentari *Y* populi] propter *Br* 19 orbis *corr. 2. m. Br* 20 commertia *ZBr* numerum *Br solus*

rum uel negotiorum abundans totum frumento alit atque instruit necessariis mercibus orbem terrarum. Cui scilicet tali regioni, quae procul dubio pluuiarum indiga est, Nili inrigua spontaneos imbres ministrant, ubi utrumque arua temperat, hoc est caeli ubertas et terrae fecunditas, et ubi † opime nautis et agricolis solum usui commodum habetur. Hi nauigant, illi serunt, isti circumuehuntur nauigiis, illi excolunt sine aratro serentes, uiantes sine carpento. Distinctam fluentis cernas regionem et quasi quibusdam excelsam moenibus nauigiorum. Totis domicilia terris ‹uagantur›, quae Nili fluminis riparum marginibus ex utraque cohaerent parte. Nauigabilis enim est usque ad urbem, ut appellant, Elefantorum; ulterius nauem procedere cataractae, hoc est fluminales aquarum tolli, non sinunt, non defectu gurgitis, sed totius fluminis praecipitio et quadam ruina currentium aquarum.

Sancti igitur Arculfi relatio de Alexandriae situ et Nilo non discrepare conprobatur ab his, quae in aliorum libris scripta ex lectione cognouimus. De quibus quaedam breui textu excerpta in hac praesenti discriptione interposita inseruimus, hoc est de illius inportuositate urbis, de portuensi difficultate,

1 negotiatorum *Br* abundans *corr. ex* abundant *Z* habundans *Br* uel alii atque, *sed corr. 2. m. Br* 2 necessaris *Z* mertibus *Br* 3 regioni *corr. ex* regione *Z* indigena *Br* nihil inrigua imbres ministrant spontaneos *Z* 4 temperet haec est *Br* 5 ubertas terrae *Y* opime *Y* opimene *Br* optime *Z* 6 usui] sui *Br* *mirum in modum turbata et corrupta sunt uerba Hegesippi p. 265, 16:* ‚utrumque ei Nilus est, caeli ubertas terraeque fecunditas. Arua temperat, solum opimat, nautis et agricolis iuxta usui.' hi *corr. ex* his *Z* *om. Br* 7 ferunt *Y* circumuechuntur *Y* nauigis *corr. 2. m. Br* 8 carpentis *Z* distinatam *Y* distinctam *ex* -um *corr. 2. m. Br* 9 quasi *om. Z* excelsa *codd.* 10 uagantur *addidi coll. Heg. p. 265, 21* nihili *corr. 2. m. Br* fluminis *corr. ex* fluminili *Z* 11 utroque *corr. 2. m. Br* parte coherent *Y* 12 appellent *Br* elefantorum *corr. ex* elifantorum *Br* 13 katarectę *Y* kateracte *Br* 14 neç defectu *Z* praecipiti *YZ* praecipitis *Br* praecipitio *scripsi coll. Heg. p. 265, 23* 18 de quibusdam *Y* 19 descriptione *Y* 20 inoportunitate *Z* uel portuensis deficultate *Br*

de insula et turre in ea constructa, de Alexandriae inter mare et hostia fluminis Nili terminata positione et de ceteris.

Quae procul dubio causa facit, ut eiusdem ciuitatis locus, qui ita ex duabus coartatus partibus strangulatur, longo ualde et angusto tramitis spatio ab occasu in ortum protendatur, quod etiam Arculfi narratio demonstrat, qui, ut ipse refert, hora diei tertia coepit intrare ciuitatem mense octobri per longitudinem deambulans urbis et uix ante uespertinum tempus ad extremitatem longitudinis eius peruenire poterat. Haec longo ambitu murorum crebris insuper turribus conmunitorum per marginem fluminis et oram culpi maris ambitur conpositorum. Item de parte Aegypti aduentantibus et urbem intrantibus Alexandrinam ab aquilonali latere occurrit grandis ecclesia structurae, in qua Marcus euangelista in terra humatus iacet, cuius sepulchrum ante altare in orientali eiusdem quadrangulae loco ecclesiae memoria superposita marmoreis lapidibus constructa monstratur.

Haec itaque Alexandria, quae, priusquam ab Alexandro Magno in maius aucta aedificaretur, No, ut supra dictum est, uocitabatur, cui, ut superius descriptum est, hostium Nili fluminis cohaerens, quod Canopicum nominatur, Asiam cum Aegypto et Libyam disterminat. Ob cuius itaque Niloei fluminis inunda tionem Aegyptii excelsos aggeres circa ripas eius construunt, qui, si custodum neglegentia uel nimia aquarum eruptione

1 turrae *Y* alaxandrie uel mare *Br* 2 possitione *Br* 3 proculbio *corr. 2. m. Br* facit] fuit *Br* 4 stran//gulatur *Z* longe *Br* 5 tramitis *corr. ex* transmitis *Z* *ante* occasu *l.* h *erasa est Z* orientem *Y* protenditur *ZBr* 6 quam etiam *Br* arculfi *rasura corr. ex* arculfus *Br* qui *corr. ex* quam *Br* 7 in mense *Y* octembri *Z* 9 uenire *Br* 11 oram *corr. 2. m. ex* orum *Br* conpositorum ambitur *Y* ambitu comp. *Br* 13 alexandriam *Br* ab propinquo latere *Br* 15 orientale *Y* 16 ecclesiae loco *Y* memoriae *Z* marmoreis, *littera* s *2. m. addita Br* *reliqua pars huius capituli deest Br, locus de crocodilis in fine tertii libri positus est* 19 No] nomen *Y* non *corr. ex* nomen *Z* supra *corr. ex* super *Z* 20 descriptum est *om. Y* hostium, *sed littera* h *erasa Z* 21 canopecon *Z* canope cognominatur *Y* 22 libia *Y* libiam *Z* nili *Br* 23 aegyptiui *Y* 24 custodie *Y*

rupti fuerint, subiacentes campos nequaquam rigant, sed obprimunt et populantur. Ob quam causam plurimi, qui plana Aegypti incolunt, ut sanctus refert Arculfus, qui eundem fluuium in Aegypto means saepe transmeauit, in domibus transuersis tabulis suffultis aquas supra inhabitant.

Corcodrilli, ut Arculfus refert, in Nilo fluuio aquaticae conmorantur quadrupedes bestiae non grandes, ualde edaces et in tantum ualidae, ut una etiam ex eis, si forte equum aut asinum uel bouem iuxta ripam fluminis herbas carpentem inuenire potuerit, subita inruptione emergens inuadat uel etiam animantis unum pedem mordens et sub aquas trahens penitus totum deuoret animal.

CAPITVLATIONES LIBRI TERTII.

I. De Constantinopolitana ciuitate.
II. De conditione eiusdem ciuitatis.
III. De illa ecclesia, in qua crux Domini habetur.
IIII. De Georgio martyre.
V. De imagine sanctae Mariae.
VI. De monte Vulcano.

LIBER TERTIVS.

I. DE CONSTANTINOPOLITANA CIVITATE.

Arculfus saepe memoratus ab Alexandria reuersus per aliquot dies in Creta hospitatus est insula et ab ea nauigans

5 supra inhabitant aquas *Y* 6 *nouum capitulum, quod inscribitur:* De corcodrilis *Y* corcodrili *Y* corchodrylli *Br* refert sacerdos *Br* aquatice, e *in* ę *corr. 2. m. Br* 7 ualle, *sed corr. 2. m. Br* 8 etiam una *Br* aequum *Z* æequum *corr. 2. m. Br* 9 poterit *Br* 10 et uel etiam *Z* et uelut etiam *Br* animantibus *Z* 11 trahens *om. Br* poenitus *Z* totum *om. Br* FINIT *Br* EXPLICIT LIBER SECVNDVS *Z*

13 TERTII LIBELLI CAPITVLATIONES *Y* INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI TERTII *Z* INCIPIT LIBER III *Br. In omnibus codicibus tituli cap. II et III commutati sunt. Unus librarius codicis Z errorem cognouit et signis ascriptis ordinem restituit* 18 uulgano *Y* g *in* c *corr. Z* 19 INCIPIT LIBER TERTIVS *ZBr* 20 I De Constantinopolitana ciuitate. II Et de illa ecclesia in qua crux domini habetur. III Seu de conditione eiusdem ciuitatis *Br* 21 ab *om. Br* aliquod *Br* 22 creta *corr. 2. m. ex* crepa *Br* est *om. ZBr*

Constantinopolim appetiuit, in qua per aliquot demoratus est menses. Quae procul dubio Romani est metropolis imperii, undique mari circumdata excepta aquilonali parte illius, quod mare LX milibus passuum a mari magno erumpens ad murum usque ciuitatis extenditur. A muro uero Constantinopoleos usque ad hostia Danubii fluminis LX milibus hoc idem protenditur mare. Haec itaque imperatoria ciuitas non paruo murorum ambitu per XII milia passuum circumcincta angulos iuxta situm maris habens per maritimam, ut Alexandria siue Carthago, constructos oram et ad Tyri similitudinem crebris insuper turribus communitos muros, domus intra ciuitatis moenia numerosas, ex quibus plurimae mirae magnitudinis lapideae instar Romae habitaculorum fabricatae consurgunt.

II. DE CONDITIONE EIVSDEM CIVITATIS.

De cuius conditione hanc traditionem ciues a maioribus promulgatam enarrant dicentes: Imperator Constantinus infinita hominum multitudine congregata et undique infinitis sumptibus paene nuditate omnium ciuitatum collectis urbem sui participem nominis in parte Asiae, hoc est in Cilicia, interiecto mari, quod in illis finibus inter Asiam et Europam disterminat, aedificare coepit. Quadam uero nocte, cum innumerabiles

1 qua *ex* quo *corr. Br* aliqđ *Br* 3 undique] unde *Z* uidelicet *Br* aquinali *corr. 1. m. Z* quoque mare *Y* quam mare sexaginta milibus passum *corr. 2. m. Br* 4 ad murum *om. Y* 5 usque ciuitatem *YBr* constantinopoleo *Br* 6 danai *Y* dani *corr. 2. m. in* danai *Z* danuii *corr. 2. m. Br* XL *Br* 7 inpratoria ciuium *Br* paruo *ex* parua *corr. 2. m. Br* 8 milibus passum *corr. 2. m. Br* angulosos *Br* 9 alaxandria *Br* kartago *Br* cartago *YZ* 10 constructuosarum *Y* oram *om. Y* 11 comminutos *Z* commonitos *corr. 2. m. Br* domos *Z* intra cium *corr. 2. m. in* intra cuius *Br* 13 fabricatae *om. Y* 14 *titulus deest in codd.* 16 imp ñr *corr. 1. m. Br* 17 infinitus *corr. Br* 18 nuditate *l.* s *erasa Br* urbes *corr. eadem m. Z* 19 in asiae parte *Br* con parte asiae *corr. Z* 20 quod *ex* quam *corr. 2. m. Br* inter *om. Z* 21 quodam, *sed corr. 2. m. Br* uero] uel *Br*

operariorum exercitus per inmensam castrorum latitudinem in papilionibus dormirent, omnia ferramentorum genera, quibus diuersorum operum artifices uti consueuerant, subito quomodo sunt sublata nescitur. De quorum subitanea et occulta sublatione cum primo mane ad ipsum imperatorem Constantinum plurimi operatores maestitia molestati querimonium detulissent, rex consequenter inquirit ab eis dicens: 'Si alias res de castris subtractas audistis?' 'Nullas, aiunt, exceptis omnibus operum ferramentis.' Tum deinde rex praecipit inquiens ad eos: 'Ite citius et circumeuntes ultra citra per maritimas regionum oras conterminarum lustrate. Et si in aliquo agrorum loco forte uestra reppereritis ferramenta, ibidem interim ea custodite et illa huc non reportetis, sed ad me aliquos ex uobis reuerti facite, ut pro certo scire possim de ferramentorum repertione.' Quibus auditis operarii obsequuntur sermonibus a rege dictis et exeuntes, sicuti fuerant iussi, lustratis hinc et inde ponto uicinis agrorum terminis, et ecce in parte Europae ultra mare ferramentorum congeriem repperiunt inter duo maria in uno congregatam loco. Quo reperto ad regem ex eis aliqui ueniunt remissi et inuenta nuntiant ferramenta in tali loco. Quo conperto rex continuo tubicines per castrorum circuitum tubis iubet canere et exercitum mouere castra dicens: 'Emigremus hinc ad aedificandam ciuitatem in loco nobis diuinitus designato.' Simulque praeparatis cum uniuerso exercitu

1 longitudinem *Br* 2 papillionimonibus, *sed expunx.* moni *Br* 3 consuerant *Z* 4 sunt *om. Br* subiectanea *Z* 5 plurimum *Z* 6 mistitia *Br* querimoniam, *sed corr. 1. m. Z* 8 inquiunt *Br* 9 praecepit *Y* dicens *Y* 10 circumeuntis, *sed corr. 2. m. Br* 11 loco *om. Z* 12 repperiatis *Y* repperietis *Z* repperieritis *Br* ea *om. Y ead. manu superscripsit Z* 15 obsequenter *Br* discriptis uel dictis *Br* 16 exeuntis, *sed corr. 2. m. Br* secuti quae fuerant iussi, *uoce* quae *suprascripta Z* 17 uicinius *Br* in eurupe parte *Br* 18 reppererunt *Z* resperint *corr. 2. m. in* reperunt *Br* 19 congregatum *YZBr*, *sed corr. in ZBr* quo *om. Br* aliqui *om. Z* 20 remisi *Br* 21 reperto *Z* circuitum castrorum *Y* 23 ciuium, *sed corr. 2. m. Br* nobis in loco *Z* 24 uniuersis exertu *corr. 2. m. Z*

nauibus ad locum repertorum transfretauit ferramentorum, quem uidelicet locum in tali eorum translatione cognouit sibi a deo praeparatum designari. In quo continuo ciuitatem condidit, quae conposito nomine ex proprio eius uocabulo et appellatiua ciuitatis graeca nominatione Constantinopolis uocitatur, ut conditoris uocamen in priore talis inhaereat conpositionis parte. Haec de situ et conditione illius regiae urbis discripta sufficiant.

III. DE ILLA ECCLESIA, IN QVA CRVX DOMINI HABETVR.

Ceterum de celeberrima eiusdem ciuitatis rotunda mirae magnitudinis lapidea ecclesia silere non debemus. Quae, ut sanctus refert Arculfus, qui eam non breui frequentauit tempore, ab imo fundamentorum in tribus consurgens parietibus triplex super illos altius sublimata rotundissima et nimis pulchra simplici consummatur culminata camara. Haec arcibus suffulta grandibus inter singulos supra memoratos parietes latum habet spatium uel ad inhabitandum uel etiam ad exorandum Dominum aptum et commodum. Interioris domus aquilonali in parte pergrande et ualde pulchrum monstratur armarium, in quo capsa habetur recondita lignea, quae similiter ligneo supercluditur operculo, in quo illud salutare habetur reconditum crucis lignum, in quo noster saluator pro salute humani generis suspensus passus est. Quae uidelicet praedicabilis capsa, ut sanctus refert Arculfus, in tribus continuis diebus post expletum annum super altare aureum cum tali pretioso eleuatur thesauro. Quod utique altarium in eadem

1 reportatorum *Y* reppertorum *Br* ferramentorum transfretauit *Br* 3 et ipse continuo *Br* ciuitatem *corr. 2. m. ex* ciuium *Br* 4 appellatione *Y* 5 grega *corr. 2. m. Br* nominatur *Y* 9 II *Y titulus deest in YZBr* 11 ut sanctus arculfus refert *Z* 14 supra *Y* 15 camera *Z* arcibus] arculfus *Br* 17 uel inhabitandum *omisso* ad *Y* 18 deum *Z* interioribus *Z* 20 recondita—habetur *l. 21 om. Br* 21 in *om. Z* 22 *ante* reconditum *rasura unius litterae in Br* humani salute *Br* 23 passus *om. Z* quem *Br* 25 aereum *Z* aureum altare *Br* 26 quod *ex* q *corr. 2. m. Br*

habetur rotunda ecclesia duos longitudinis habens cubitos et unum latitudinis. In ternis, inquam, tantummodo anniuersariis sibi succedentibus diebus dominica crux supra altare eleuata ponitur, hoc est in caena Domini, qua die imperator et exercitus militum ecclesiam intrantes et ad illud accedentes altare aperta illa sacrosancta capsella salutarem osculantur crucem. Primus ante omnes imperator orbis illam inclinato osculatur uultu, deinde iuxta condicionum uel aetatum ordinem unus post unum accedens honorabile osculatur patibulum. Proinde crastina die, hoc est sexta feria ante pascha, reginae, matronae et omnes populi mulieres supra obseruato memorato ordine accedunt cum omni ueneratione osculantes. Tertia die, hoc est sabbato paschali, episcopus et uniuersus post eum clerus cum timore et tremore et omni honorificentia accedunt ordinatim uictoriale osculantes lignum in sua positum capsa, finitisque sanctis et laetificis talibus sacrosanctae crucis osculationibus illa uenerabilis capsa supercluditur et ad suum cum tali honorifico thesauro reportatur armarium.

Sed et hoc non neglegenter intuendum, quod non duo, sed tria ibidem crucis habeantur breuia ligna, hoc est transuersum lignum et longum incisum et in duas aequas diuisum partes, e quibus tripertitis honorificabilibus lignis, quando illa aperitur capsa, miri odoris fragrantia ac si omnium florum inibi collectorum mirabili plena suauitate exoritur satians et laetificans omnes in propatulo intra illius ecclesiae parietes interiores

1 ecclesiam ad uos *Br* 2 *a uoce* inquam *denuo incipit P* 3 sibi *om. Y* succidentibus *Br* super *Br* 6 aperte *corr. obscuriore atramento Z* 10 crastino *PBr* 11 ac mulieres *Y* obseruato *om. Br* obseruato supra memorato *Y* supra obseruatą memoratą *corr. 2. m. Z* supra memorata accedunt ordine *Br* 12 osculantur *Z* 13 paschali sabbato *Br* uniuersi *Z* 14 cum omni *Y* omnigena *Br* honorificancia *P* honorificantia *Br* ordinatim accedunt *Br* 15 uictorale *Y* posita *Z* 17 supra cluditur *P* et ad suum *om. P* cum tale *Y* 19 haec, *sed corr. 2. m. Z* 20 inter *ante* crucis *add. Br* cruces *Y* breui *Br* haec est *Z* 21 diuisus, *sed corr. Z* 22 aequibus *Br* honorabilibus *Z* apperitur *Br* 23 flagrantia *sic codd.* 24 saciens *P* 25 propatibulo *Br*

positos, qui eodem temporis spatio intrantes stant; nam de nodis eorundem trinalium lignorum liquor quidam odorifer quasi in similitudinem olei expressus talem facit uniuersos intrantes ex diuersis gentibus adgregatos supra memoratam sentire suauissimi odoris fragrantiam. Cuius uidelicet liquoris si etiam paruula quaedam stillula supra aegrotantes inponatur, qualicumque languore uel morbo molestati plenam recuperant sanitatem. Sed de his ista sufficiant discripsisse.

IIII. DE GEORGIO MARTYRE.

Arculfus homo sanctus, qui nobis haec omnia de dominica cruce narrauit, quam ipse propriis conspexit oculis et osculatus est, aliam nobis de aliquo confessore Georgio nomine relationem contulit, quam in Constantinopoli urbe a quibusdam expertis didicit ciuibus, qui hoc modo narrare soliti eidem dicebant: In Diospoli ciuitate cuiusdam confessoris Georgii in quadam domu statuta marmorea in columna, contra quam alligatus persecutionis tempore flagellatus est, formula depicta est; qui tamen post flagellationem e uinculis absolutus multis uixit annis. Quadam uero die, cum quidam duricors et incredulus homuncio in equo sedens eandem intrasset domum, eandemque uidens marmoream columnam ab his, qui ibidem inerant, interrogat dicens: 'Cuius est haec imago in marmorea

1 positos *om. YBr* qui] quasi *Br* 2 de nobis *corr. 2. m. Z* ex nobis *Br*, ex *in rasura 2. m.* 3 quasi] qui *Y* olei similitudinem *Br* expsus *P* tale *Br* 5 flagrantiam *codd.* 6 stipula *Br* super *YZ* 7 plena recipientes recuperant *Br* recipiant *Y* 8 descripsisse *Br* scripsisse *Z om. Y* 9 *solum:* De georgio *P om. Z* confessore *Br* 10 quasi, *corr. 2. m. Br* 11 et *om. Z* 12 alio *PZ* quodam *Y* georgius *Y* geurgio *Br* 13 rationem *Z* *post* constantinop *scissura in P* quibus *Br* 14 dedicit, *sed corr. PZ* ciuibus] quibus *Y* quasi *Br* 15 dicebant *om. P* 16 *post* domu *denuo lacuna in P una scheda excisa* statua *Br* 17 formola *Br* 18 quasi *Br* post *om. Z* absolutus *om. Br* 19 quasidam *Br* duri cordis *Z* 20 homo *Y* homontio *Br* *post* sedens *uerba* eandem intrasset domum *2. m. superscripta sunt in Z* 21 que *om. Br* quasi ibidem *Br* 22 erant *Z* interrogauit *Y* cuius hoc imago *Br*

columna formata?' Quibus respondentibus et dicentibus: ‚Georgii confessoris haec figura est, qui ad hanc uinculatus et mastigatus est columnam': quo audito ille stolidissimus homunculus ualde iratus contra insensibilem rem sancti confessoris formulam instigante diabolo lancea percussit. Quae uidelicet eiusdem aduersarii lancea quasi per globum niuis mollem mirum in modum facile penetrans lapideam illam perforauit columnam exteriore parte eius. Cuius ferrum interius haerens retentum est nec unquam quomodo retrahi potuit, hastile autem eius ad sancti confessoris conlisum marmoream imagunculam exterius confractum est. Illius quoque miselli homuncionis equus, in quo sedebat, eodem momento sub eo in pauimento domus cecidit mortuus, ipse autem simul misellus in terram cadens manus in illam marmoream misit columnam eiusque digiti quasi in polline uel luto intrantes in eadem inpressi inhaeserunt columna. Quod uidens miser, qui retrahere denos duarum digitos manuum ad se non poterat in marmorea sancti confessoris inhaerentes formula conligatos et insertos, nomen dei aeterni eiusdemque confessoris agens paenitudinem inuocat et, ut ab eodem absolueretur uinculo, inlacrimatus precatur. Quam eius lacrimosam paenitentiam misericors deus suscipiens, qui non uult peccatoris mortem, sed ut conuertatur et uiuat, non solum ab illo praesenti marmoreo uisibili absoluit uinculo, sed etiam a

21 Ezech. 18, 23

1 quibus quibus *Z priore deleto* qui respond̄ (*in fine lineae*) dicunt *Y* 2 quasi ad hanc uinculatus in astigatus columna *Br* qui ad hanc columnam uinculatus est (*omisso* et mastigatus) *Y* 3 homunculis *Br* homo *Y* 5 diabulo *ZBr* 6 aduersariis *Br* lancea aduersarii *Y* niuis] nimis *YBr* 7 penetras *Br* 8 ex interiore eius parte *Br* 9 quoquo *Br* quomodo nec unquam *Y* astile *Y* 10 conlissum confessoris *Br* imaginem *Y* 11 misselli omuncionis *Br* homuncini *corr. in* homuncii *Z* aequo sedebat *Br* in *om. Z* 13 missellus *Br* misellus simul *Z* maius *Br* 15 poline *YZBr* in eandem *Br* columnam *Br* 16 tunc uidens *Y* quam uidens *Br* qui] quod *Y* qui *ex* quae *corr. Z* quasi *Br* 18 deum *Br* que *om. ZBr* 19 agiens *Br* poenitudinem *Z* solueretur *Y* absceueretur *Br* 20 praecatur *Z* 21 qui] quasi *Br* 23 presentibus *Br* uinculos *Br*

peccatorum inuisibilibus alligamentis fide saluatum subueniens misericorditer liberauit.

Hinc itaque manifeste ostenditur, quantae et qualis fuerit honorificentiae apud Dominum Georgius suus inter tormenta confessor, cuius thoracidam in re natura inpenetrabili penetrabilem potentia fecit lanceamque aduersarii aeque naturaliter inpenetrabilem mirabiliter effecit penetrabilem digitosque eiusdem homunculi infirmos in eadem natura inpenetrabili re potenter penetrales fecit, quos in marmore uinculatos primule et ipse durus retrahere non potuit, sed eodem momento ualde perterritus et exinde mitigatus paenitens deo miserante retraxit. Mirum dictu, usque in hodiernum diem eadem bis quinorum eius uestigia digitulorum apparent usque ad radices in marmorea insertorum columna, in quorum loco sanctus Arculfus suos denos proprios inseruit digitos similiter ad radices usque intrantes. Eiusdem quoque homulli sanguis equi, cuius coxa in pauimento mortui cadentis in duas confracta est partes, nullo modo ablui aut deleri potuit, sed indelebilis in pauimento domus usque ad nostra permanet tempora idem equinus cruor.

Aliam quoque de eodem Georgio confessore certam relationem nobis sanctus Arculfus intimauit, quam ab expertis quibusdam satis idoneis narratoribus in supra memorata Con-

1 fidei *Y* 4 honorificantiae *Br* deum *Z* 5 confessor *om. Z* torace clam *Y* toraclicam *Z* toracletam *Br*, *cf. Du Cange, glossarium mediae et infimae latinitatis s. v.* in se *Y* inrenatura, *uirgula 2. m. adscripta separauit Z* 6 poenitentia *Z* potentiam lanceam *omisso* fecit *et* que *Br* foecit, *sed corr. Z* 7 efficit *YBr* penetralem *Z* 8 infirmes *ZBr*, *corr. Z* penetrabili rem *Br* 9 penetrabiles *Z* prime *Br* 10 rethrahere *Br* sed *in rasura Z* 11 preterritus *Br* 12 ho//diernam *Z* *a uoce* eadem *denuo incipit P* quasinorum *Br* 13 digitorum *P* digitolorum *YBr* 14 loca *Br* 16 homuli *P* humilli *Y* humili, *sed 2. m. in* homuli *corr. Z* 17 constructas *l.* s *expuncta P* 18 delere, *sed corr. Z* 19 ad *om. Br* aequinus *P* aequibus *Br* 21 alia *Z* aliam quoque relationem certam de *Y* deor georgio, *priore uoce deleta Z* 22 quam ex peritis *Br* 23 insuper memorata constantinopoli *Z*

stantinopolitana urbe indubitanter didicit, qui hoc modo de illo sancto confessore pronuntiare soliti erant dicentes: Quidam homunculus saecularis Diospolim ciuitatem in equo sedens ingressus eo in tempore, quo ad expeditionem faciendam multa populorum milia undique conueniebant collecta, illam accedens intrauit in domum, in qua supra memorata marmorea extat columna in se sancti confessoris Georgii habens depictam imaginem, ad quam quasi ad praesentem Georgium loqui coepit dicens: 'Me tibi, Georgio confessori, et meum commendo equum, et ut per orationum uirtutem tuarum ab uniuersis bellorum atque morborum aquarumque periculis liberati ambo ad hanc usque urbem post expeditionis tempus incolumes reuersi perueniamus, et si tibi ita deus misericors nostram reuersionem donauerit prosperam secundum optionem nostrae paruitatis, ego hunc meum, quem ualde amo, ippum tibi pro munere donandum offeram in conspectu tuae adsignaturus formulae.' Quis sermunculis ocius terminatis domum egressus inter exercitus multitudinem cum ceteris contubernalibus commeans idem homuncio in expeditionis comitatu emigrat, qui post multa et diuersa bellica pericula, inter quae misella plurimorum milia homunculorum constituta disperierant, ipse

1 dedicit, *sed corr. Z* qui] quasi *Br* 2 georgio confessore *Br* 3 homolulus *P* de diospolim *Br* 4 eo tempore *omisso* in *Br* ad *om. Y* 7 in se] in frem *Br* sancti *om. Z* 8 ad quam] atque *Br* 9 georgi *corr. ex* georgii *Br* confessore *P* -i *ex* -e *corr. Z* et mecum *P* 10 aequum *Br* per *om. Z* oratione *P* orationem *Y* uirtutem, *sed corr. l.* m *erasa Z* uirtutum *Y* ad uniuersis *Br* 12 urbem *om. Br* post *in rasura; antea* propter *scriptum erat Z* incolomes *PYBr* 13 peruenimus *corr. 2. m. Z* sit ibi, *sed corr. Z* 14 oblationem *ZBr* prosperam faciens obtionem *Y* 15 equum ipsum *PZ* ipsum *Y* ipsum *superscr. 1. m.* equum *Br* ippum *scripsi* 17 qui *Y* quibus *Z* sermunculis *corr. 2. m. ex* sermusculis *Br* terminatis ocius *Y* 18 cumtubernalibus *corr. 1. m. Br* 19 homo *Y* homuntio *Br* comeatu *Br* qui] quasi, *sed corr. Br* 20 diuersas, *sed corr. Br* bella periculosa *Y* belli pericula *Br* uel quae *Y* interq: *corr. 2. m. Br* 21 hominum *Y*

in eodem suo sedens dilecto equo ab omnibus infestis casibus iuxta supra memoratam talem exemptus commendationem christicolae Georgio deo condonante ad Diospolim prospere reuertitur illamque domum, in qua eiusdem sancti confessoris habebatur imago, secum deferens aurum in equi pretium sui gaudenter intrat sanctumque Georgium ac si praesentem adloquitur dicens: ‚Sancte confessor, deo aeterno grates refero, qui me per tuae celsitudinis firmitudinem orationis sospitem reduxit. Propterea hos tibi uiginti solidos auri adfero equi pretium mei, quem tibi primule commendatum mihi usque in hodiernum conseruasti diem.' Haec dicens supra discriptum auri pondus ante pedes sancti formulae confessoris deponit plus equum amans quam aurum et egressus foras ingeniculatione expleta tale iumentum supra sedens ad emigrandum instigat quidem, sed nullo modo moueri potuit. Quod ille homunculus uidens discendit de equo reuersusque domum intrat, alios decem adfert solidos inquiens: ‚Sancte confessor, mansuetus quidem mihi equiti tutor in expeditione inter pericula fuisti, sed tamen, ut uideo, durus et auarus es in commercio equi.' Haec dicens X super XX solidos adiciens ad sanctum dicit confessorem: ‚Et hos tibi addo solidos, ut mihi placabilis fias et meum ad ambulandum resoluas equum.' Hoc dicto egressus iterum ascendens equum ad meandum

1 aequo *Br* 2 exemtus *P* 3 christicola *Y* cristicole *Z* dospoim *corr. 1. m. Br* 5 habeatur ymago *P* habetur *Y* defferens, *sed corr. Z* prætium *corr. Z* 6 intrauit *corr. ex* intrant *Br* 7 sca- *hic et l. 17 corr. 1. m. ZBr* gratias *Y* gratis *corr. in* gratias *Br* reffero *PZ, sed corr. Z* 8 qui *ex* quasi *corr. 1. m. Br* perpetuae *ZBr, corr. 1. m. Br* firmitudine *erasa l.* m *Z* 9 equasi. *sed corr. Br* 10 mei *om. Br* 11 diem conseruasti *Br* discriptum *in* descr. *corr. Z* 13 quam *corr. ex* quia *Z* ingenti locutione *Y* 14 supersedens *Y* 15 quod *corr. ex* quam *Br* 16 homo *Y* uidit *P* descendit *YZ* denscendit *corr. 1. m. Br* domus *Z* 17 soledos *corr. Br* 18 equique *Y* aequititii, *corr. in* aequitanti *2. m. Br* equiti tutor] equitator *Z* in in *priore expuncto Br* 19 perricula *corr. P* sed nunc *Z* 20 commertio *Br* X solidos super XX adiciens *Y* adiciens solidos- (*corr. ex* soledos) *Br* 23 hoc dictu *P* haec dictu *corr. Z* regressus *P* aequum *corr. Br*

incitat, qui quasi infixus in eodem stabat loco nec etiam unum poterat mouere pedem. Quid plura? Post equum ascensum discensumque per quatuor singulas uices intrans domum decem secum solidos adferens et ad inmobilem reuersus equum iterum in domum regressus huc atque illuc currebat et tamdiu illius ippus nulla instigatione remoueri poterat, usquequo numerus solidorum LX adinpleretur congregatorum. Tum deinde supra commemoratum repetens sermonem de sancti confessoris mansueta humanitate et tuta in expeditione custodia et de eius quasi duritia uel etiam in commerciis auaritia commemorans, quae talia uerba, ut fertur, per quaternales singulas uices in domum reuersus repetebat, ad ultimum hoc modo sanctum adloquitur Georgium dicens: 'Sancte confessor, nunc tuam pro certo cognosco uoluntatem. Hoc itaque iuxta id, quod desideras, totum auri pondus, uidelicet LX solidos, tibi munus offero, ippum quoque meum, quem tibi prius promiseram post expeditionem condonandum, nunc tibi, licet inuisibilibus alligamentis uinculatum, condono, sed mox, ut credo, resoluendum per tuam in deo honorificentiam.' Hoc terminato sermone egressus domum eodem horae momento absolutum repperit ippum, quem

1 qui *om.*, *sed 2. m. superscripsit Br* quasi quibus, *deleto* quibus *Br* 2 pedem poterat mouere pedem *deleto priore* pedem *Br* qui plura *Y* post] propter *Z* equi *Y* 3 descensum *Y* in domum *YBr* 4 secum X *Br* ad *om. Y* aequum *corr. 2. m. Br* 5 reuersus *Br* 6 ipsius *PYZ* equus *Br* ippus *scripsi* nulla *om. Y* signatione *corr. in margine 2. m. Br* numerum *corr. 1. m. P* 7 simul congregatorum *YBr* commemoratum supra *Z* 8 commemoratarum *Y* 9 humanitatis, *sed corr. Z* tota *corr. 2. m. Br* in *om. Br* 10 duritiam *corr. 2. m. Br* in *om. Br* commercis *Br*, *corr. Z* commemoransque *Br* 11 quae tali *corr. in* qui talia *Z* et per singulas uices in domum quaternales *Y* per] et post *Br* 13 giorgium *P* scae, *sed corr. ZBr* 14 id q *Br* 15 uidi LX *Y* offe//ro *litt.* r *erasa Z* 16 ipsum quoque meum equum *PZ et omisso* equum *Y* ippum *recte solum Br* promi//seram *una l. s erasa Z* commiseram prius *Br* post] propter *Z* 18 cr&o *Br* 19 in *om. PZ* honorificantiam *PBr*, *corr. 2. m. Br* egrediens *Y* 20 reperiit *Br* ipsum *PYZ*, ippum *solummodo Br*

secum deducens in domum sancto donatum adsignauit confessori in conspectu imaginis ipsius indeque laetabundus Christum magnificans discessit.

Hinc manifeste colligitur, quod omne, quodcunque Domino consecratur, siue homo erit siue animal, iuxta id quod in Leuitico scriptum est libro, nullo modo redimi possit aut mutari. Nam si quis mutauerit, et quod mutatum est et pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino et non redimetur.

V. DE IMAGINE SANCTAE MARIAE.

Arculfus saepe memoratus et de sanctae Mariae matris Domini thoracida certam nobis relationem, quam in Constantinopolitana urbe ab expertis quibusdam testibus didicit, indubitanter enarrauit inquiens: In eadem metropolitana ciuitate imago beatae Mariae in breui tabula figurata lignea in pariete cuiusdam domus suspensa pendebat, de qua cum quidam stolidus et duricors homo percunctaretur, cuius esset propria, a quodam respondente didicit, quod esset sanctae Mariae semper uirginis figura faciei. Quod audiens ille Iudaeus incredulus diabolo instigante eandem de pariete ualde iratus tulit imaginem et ad uicinam cucurrit domum, ubi humana stercora per longarum foramina tabularum egesta supra sedentium uentribus degeri solent, ibidemque ob Christi ex Maria nati dehonorationem imaginem eius per foramen super humanum

6 Leuit. 27, 20

1 ducens *Z* 2 ymaginis *P* 4 collegitur *P corr. in* colligitur *ZBr* quia omne *Y* 5 id q *Br* 6 libro *om. Z* modo *om. Z* redemi *PZBr*, *corr. Z* 7 motari, motauerit, motatum *P* mutuari, mutuauerit *Br* motauerit, *sed corr. Z* pro quod *Br* 8 motatum *P* est *om. Z* remittetur *Y* 9 *titulus deest in YZ* 10 et *om. Y* mariae *om. Br* 11 domini *om. Br* toracicla *PYZ* tolaclita *Br* 12 urbe—metropolitana *om. Br* dedicit *P*, *corr. 2. m. Z* 13 in eodem *Z* 14 ymago *P* 15 cum quibusdam *Br* 16 duri cordis *Z* procunctaretur *corr. 1. m. Br* proprię *P* proprie *Y* imago propriae *Br* 17 dedicit *corr. 2. m. Z* quod] quam *Br* esset *om. Br* 18 faciae *Z* incredulos *P* 19 diabulo *ZBr* ymaginem *P* (*sic semper*) imagionem, *sed corr. Z* 20 adq *l.* q *expuncta Br* 21 longorum *Br* tabularum foramina *Y* 23 dehonerationem, *sed corr. 1. m. Br*

stercus inferius iacens proiecit et ipse supersedens per idem foramen aluum purgans proprii stercus uentris super thoracidam beatae Mariae paulo ante inibi depositam dimittens stolidissime agens effudit et post turpissimam illam uentris purgationem ille infelicissimus discessit homo. Quid uero postea gessit aut quomodo uixit uel qualem uitae terminum habuit, inconpertum habetur. Igitur post illius discessum maligni alius de Christianorum plebe superuenit felix homo zelotypus dominicarum rerum; sciens, quod factum fuerat, imaginem sanctae Mariae requisiuit et inter humana stercora absconditam inueniens subleuauit et diligenter abstergens et lauans aquis emundauit mundissimis secumque in domo honorifice conlocatam habuit. Mirum dictu, ex eadem beatae Mariae imaginis tabula uerum ebulliens distillat semper oleum, quod Arculfus, ut referre solet, propriis conspexit oculis. Hoc mirabile oleum honorem protestatur Mariae matris domini Iesu, de quo pater ait: In oleo sancto meo liniui eum. Item psalmigraphus ad ipsum filium dei loquitur dicens: Unxit te deus deus tuus oleo laetitiae prae participibus tuis. Haec itaque, quae superius, de Constantinopoleos situ et conditione nec non et de illa rotunda ecclesia, in qua salutare lignum reconditum habetur, et cetera ab ore sancti sacerdotis Arculfi intente didicimus, qui in eadem primaria Romani imperii ciuitate a paschali solemnitate usque ad dominicum

17 Psalm. 88, 21 18 Psalm. 44, 8

2 album, *sed corr. PZ* toraciclam *P* torciclam *Y* toracidam *Z* toraclicam *Br* 4 *et* 7 post *corr. ex* propter *Z* uentris] uenit, *sed corr. 2. m. Br* 6 postea *corr. ex* propterea *Z* uel quomodo uixit uel quale aut terminum *Br* 8 maligni alius] magnilius *Br* 9 zelotipus *codd.* 10 in imagine *Z* 11 abstergens et *om. Z* 12 domu *YBr* 13 dictū *Br* 14 oleum ꝙ *Br* 16 horem *P* domini nostri iesu christi *YBr* 17 ait per prophetam *Y* linui *corr. 1. m. Br* 18 uncxit *Y* deus tus ł r Ł *Br* 20 hoc *Br* quae *om. Z* constantinopoleo *P* 21 salutar&ųų *expunx.* uū *Br* 23 inte, *sed corr. 1. m., ut uidetur Br* dedicimus, *sed corr. Z* quasi *corr. 2. m. Br* permaximaria, *corr. 1. m. Br* impii *corr. 2. m. Br* 24 a paschali solemnitate *om. P* pascali *Z* sollemnitate *ZBr*

permansit natalicium, postea exinde Romam appetens enauigauit.

VI. DE MONTE VVLCANO, QVI SEMPER INTONAT.

Quaedam insula in mari magno habetur ad orientalem plagam XII milibus a Sicilia distans, in qua Vulcanus mons quasi tonitruum totis diebus et noctibus in tantum intonat, ut Siciliae terra longius positae terrifico tremore submoueri putetur; sed maius sexta feria et sabbato intonare uidetur. Qui omni tempore noctibus flammare monstratur, diebus uero fumare. Haec mihi Arculfus scribenti de eodem dictauit monte, qui propriis illum oculorum aspexit obtutibus noctu ignitosum, die uero fumosum; eius quoque tonitrualem sonitum propriis aurium audiuit auditibus in Sicilia per aliquot hospitatus dies.

Obsecro itaque eos, quicumque hos breues legerint libellos, ut pro eodem sancto sacerdote Arculfo diuinam precentur clementiam, qui haec de sanctis experimenta locis eorum frequentator libentissime nobis dictauit, quae et ego, quamlibet inter laboriosas et prope insustentabiles tota die undique conglobatas ecclesiasticae sollicitudinis occupationes consti-

1 nauigauit *Y post haec uerba nulla interpunctione interposita pergitur in Z*: de monte uulcano qui semper intonat 3 uulgano *P* qui semper intonat *om. Br* 5 silicia *Br* uulganus *PYBr, corr. 2. m. Br* 6 ut—putetur *hoc loco om. Br, transposuit post:* sed maius VI feria et sabbato, *quae uerba post* putetur *repetuntur* 7 terra *ex* terrę *corr. P* terrę *Y* positę *corr. 2. m. Br* 8 magis *Z* tonare *Y* 9 quasi *Br* 10 hoc *Br* scribendi *Y* eodem *corr. ex* eo *Z* montē quasi *corr. 2. m. Br* 11 nocte *in textu*, noctu *1. m. in margine P* ignotosum *Br* 12 diae *Br* 13 aliqđ *Br* hospitatus est *Z. In cod. Br sequitur capitulum supra omissum de corchodryllis, quo finito extat* FINIT. *Verba:* Obsecro—neglegat *hic desunt, cum iam post capitulationes scripta sint hoc titulo praemisso:* INCIPIT PROLOGVS. 15 hos *om. P* breuiter *Br* 18 quaslibet *Br* qualibet *Z* 19 laboriosos, *sed corr. 2. m. Br* 20 sollicitudines *P* constitutas, *sed corr. 2. m. Z*

tutus, uili quamuis sermone, discribens declaraui. Horum ergo lectorem ammoneo experimentorum, ut pro me misello peccatore eorundem craxatore Christum iudicem saeculorum exorare non neglegat.

1 describens *Br* discripsi *omisso* declaraui *Y* 2 lectorum, *sed corr. 2. m. ZBr* mi//selo *una l.* s *erasa Z* 3 caraxatore *Z* LIBER TERTIVS HIC TERMINATVR *P* FINIT *Y* EXPLICIT LIBER TERTIVS *Z* Finit prologus *Br*

BAEDAE

LIBER DE LOCIS SANCTIS.

M = cod. Monacensis 6389 saec. IX.
P = cod. Parisinus 2321 saec. X.
V = cod. Vindobonensis 580 saec. XI.
A = cod. Ambrosianus M. 79 sup. saec. XII.

Descripsi breuiter finesque situsque locorum,
Pagina sacra magis quae memoranda refert,
Baeda sequens ueterum monumenta, simulque nouorum
Carta magistrorum quae sonat inspiciens.
Da Iesu, ut patriam semper tendamus ad illam,
Quam beat aeternum uisio summa tui.

INCIPIVNT CAPITVLA.

I. De situ Hierusalem.
II. De locis in ea sanctis.
III. De Acheldemach et loco, quo suspensus est Iudas.
IIII. De sudario capitis Domini et alio maiore linteo a sancta Maria confecto.
V. De locis circa Hierusalem et ecclesia in ualle Iosaphat.
VI. De monte Oliueti et locis sanctis in eo.
VII. De situ Bethleem et locis ibidem sanctis.
VIII. De situ Chebron et monumentis patrum.
VIIII. De Hiericho et locis eiusdem.

Incipit Libellus Baede Prespiteri de locis sanctis, quem de opusculis maiorum abbreuiando composuit *M* *titulus deest PV* BEDÆ (*2. m. nigro colore*). Incipiunt capitula de locis sanctis (*1. m. rubro colore*) *A* *In codice Parisino fol. 135b hi uersus exstant:* Pagina sacra magis *etc., ita tamen, ut singuli uersus singulas lineas occupent, sed non expleant. In spatio uacuo linearum uersus primus supra omissus adscriptus est, uersus 3 et 5 repetuntur* *uersus desunt A* 3 Beda *PV* ueterem *P* monimenta *P* 4 charta *M* sonet *V* 7 incipiunt cap *P* incipiunt capitula *V om. M* incipiunt capitula de locis scis *A* 8 desitus *P* ierusalem *PV* ihrlm *A* 10 acheldema *AM* achel de mach *P* in quo *M* 15 *caput VII et VIII in unum contrahuntur:* De situ b&leaem et monumentis patrum, *quamobrem numeri sequentium capitum a ceteris codicibus abhorrent et XVIII tantum capita numerantur M* bethlehem *semper PV* 17 iericho *PV*

X. De Iordane et mare Galileae.
XI. De natura maris mortui.
XII. De loco, quo Dominus baptizatus est.
XIII. De locustis et melle siluestri et fonte Iohannis.
XIIII. De fonte Iacob iuxta Sichem.
XV. De Tiberiade et Capharnaum et Nazareth et de locis ibidem sanctis.
XVI. De monte Thabor.
XVII. De situ Damasci.
XVIII. De situ Alexandriae et Nilo.
XVIIII. De Constantinopoli et basilica in ea, quae crucem Domini continet.

I. DE SITV HIERVSALEM.

Situs urbis Hierusalem paene in orbem circumactus non paruo murorum ambitu adsurgit, quo etiam montem Sion quondam uicinum intra se recipit, qui a meridie positus pro arce urbi supereminet. Et maior pars ciuitatis infra montem iacet in planitie humilioris collis sita. Post passionem quippe Domini a Tito imperatore destructa, sed ab Helio Adriano Caesare, a quo etiam nunc Helia uocatur, instaurata multoque amplior effecta est. Unde est, quod, cum Dominus extra portas urbis passus sepultusque sit, modo loca passionis et resurrectionis illius intra eiusdem moenia cernuntur. Cuius in magno

13 Eucher. p. 125, 11 19 Eucher. p. 125, 7 23 Adamn. p. 224, 6

3 in quod *M* 4 lucustis *M* mel *AM* de fonte *PV* 5 sychem *V* 6 tyberiade *A* tyberiate *V* nazaret *A* de *ante* locis *om. AV* 7 ibidem *om. A* sanctis *om. V* 8 tabor *PV* 10 nylo *V* 11 constantinopolim *V* 12 Explic̄ capitula. Incipit ipse libellus de locis scs feliciter *M* Expliciunt capit̄. Incipit liber de locis sanctis *PV* Expliciunt cap̄. Item ipse liber *A* 13 Hierłm *M* ierłm *A* ierusalem *PV* 14 *in margine rubris litteris*: Eucherio *A* 15 morum *A* in montem *M* syon *PV* 16 recepit *M* 17 arce] parte *P* urbis *AM* urbiṣ. Et maior *V* *in margine* eucher̄ *M* 18 planicie *AM* planitię *P* collis *om. M* quippe] itaque *PV* 20 caesare *om. M* 23 cernantur *A*

murorum ambitu LXXXIIII turres, portae uero sex uisuntur: Prima porta Dauid ad occidentem montis Sion, secunda porta uillae fullonis, tertia porta sancti Stephani, quarta porta Beniamin, quinta portula, id est paruula porta (ab hac per gradus ad uallem Iosaphat descenditur), sexta porta Thecuitis. Celebriores tamen ex his sunt tres exitus portarum, unus quidem ab occasu, alius a septemtrione, tertius ab oriente. A meridie autem aquilonale montis Sion supercilium supereminet ciuitati et ea pars murorum cum interpositis turribus nullas habere portas comprobatur, id est a supra scripta Dauid porta, usque ad eam eiusdem montis Sion frontem, quae praerupta rupe orientalem respicit plagam. Situs quippe ipsius urbis a supercilio aquilonali montis Sion incipiens ita est molli cliuo dispositus usque ad humiliora aquilonalium orientaliumque loca murorum, ut pluuia ibidem decidens nequaquam stet, sed instar fluuiorum per orientales defluens portas cunctis secum platearum sordibus raptis in ualle Iosaphat torrentem Cedron augeat.

II. DE LOCIS IN EA SANCTIS.

Ingressis ergo a septemtrionali parte urbem primum de locis sanctis pro conditione platearum diuertendum est ad ecclesiam Constantinianam, quae Martyrium appellatur. Hanc Constantinus imperator, eo quod ibi crux Domini ab Helena matre reperta sit, magnifico et regio cultu construxit. Dehinc

6 Eucher. p. 126, 5 20 Eucher. p. 126, 6 22 *cf. etiam* Adamn. *p.* 234, 1

1 uisuntur] insunt *A* 2 syon *sic semper PV* porta. dd uille fulonis *P* 4 portula] porta *M* 5 iosaphath *A* thecuites *M* tecuitis *PV* 6 exitus uiarum portarum, *sed* uiarum *eadem manu deleto V* 7 tercius *A* 8 aquilonali *A* 9 ea pars] capars *P* 10 scripta] dicta *PV cf. Adamn. p. 224, 19* 13 aquilonali *in rasura positum V* aquilonalis *M* 14 cliuo] diuo *P* 15 loca *om. PV* 16 pluuiorum *A* 19 eucherio *P* EVCHERIO *V* euch *A in margine* 21 sanctis *om. A* 22 ecclesiam *AP* martyrum *A* 24 *a uocabulo* Dehinc *noua periodus incipit PV in margine* ARCVLES *P* ARCVLFS *V*

ab occasu Golgothana uidetur ecclesia, in qua etiam rupis apparet illa, quae quondam ipsam adfixo Domini corpore crucem pertulit, argenteam modo pergrandem sustinens crucem, pendente magna desuper aerea rota cum lampadibus. Infra ipsum uero locum dominicae crucis excisa in petra crypta est, in qua super altare pro defunctis honoratis sacrificium solet offerri, positis interim in platea corporibus. Huius quoque ad occasum ecclesiae Anastasis, hoc est resurrectionis dominicae, rotunda ecclesia tribus cincta parietibus duodecim cólumnis sustentatur, inter parietes singulos latum habens spatium uiae, quae tria altaria in tribus locis parietis medii continet, hoc est australi, aquilonali et occidentali. Haec bis quaternas portas, id est introitus, per tres e regione parietes habet, e quibus quattuor ad uulturnum et quattuor ad eurum spectant. Huius in medio monumentum Domini rotundum petra excisum est, cuius culmen intrinsecus stans homo manu contingere potest, ab oriente habens introitum, cui lapis ille magnus adpositus est, quod intrinsecus ferramentorum uestigia usque in praesens ostendit. Nam extrinsecus usque ad culminis summitatem totum marmore tectum est; summum uero culmen auro ornatum auream magnam gestat crucem. In huius ergo monumenti aquilonali parte sepulchrum Domini in eadem petra excisum longitudinis VII pedum, trium mensura palmorum pauimento altius eminet, introitum habens a latere meridiano, ubi die noctuque XII lampades ardent, quattuor intra sepulchrum, octo supra in margine dextro. Lapis, qui ad hostium monumenti positus erat, nunc fissus est, cuius pars minor quadratum altare ante hostium nihilominus eiusdem monumenti

7 Adamn. p. 227, 16

2 afixo *A* 3 sustenens////crucē *erasum uidetur* ns *P*. 4 desuper magna *P* ipsius *A* 5 cripta *AMV* scripta *P* 6 sacrifitia solent *A* 8 hcasū *P* ecclesiae *om. A* inastasis *P* 9 rotundā *M* 12 id est *A* 14 et quattuor ad uulturnum (*sed erasum*) et quattuor ad eurum *M* 15 in *om. P* medium *A* 18 feramentorum *P* 20 tectum] tactum *M* 22 tumuli *A* aquilonea *A* parte] porte *M* 23 palmarum *A* 25 inter *M* 26 ostium *A* 28 nichilominus *A* nihil ominus *M* nichil hominus *P*

stat, maior uero in orientali eiusdem ecclesiae loco quadrangulum aliud altare sub linteaminibus extat. Color autem eiusdem monumenti et sepulchri albo et rubicundo permixtus uidetur. A dextera autem parte huic ecclesiae cohaeret beatae dei genetricis ecclesia quadrangula. In platea, quae Martyrium et Golgotha continuat, exedra est, in qua calix Domini scriniolo reconditus per operculi foramen tangi solet et osculari; qui argenteus calix duas hinc et inde habens ansulas sextarii Gallici mensuram capit, in quo est et illa spongia dominici potus ministra. In loco autem illo, quo Abraham altare ad immolandum filium construxit, mensa est lignea non parua, in qua pauperum elemosinae solent a populo deferri. Sed singula, quae dixi, ut manifestius agnosceres, etiam prae oculis depingere curaui.

Figura ecclesiarum.

Lancea militis inserta habetur in cruce lignea in porticu Martyrii, cuius hastile in duas intercisum partes a tota ueneratur ciuitate.

Haec quidem omnia, quae commemorauimus, sancta loca extra montem Sion posita cernuntur, quo se ad aquilonem

4 Adamn. p. 233, 2 5 Adamn. p. 234, 20 10 Adamn. p. 234, 6 16 Adamn. p. 235, 11 19 Eucher. p. 126, 15

3 *post* monumenti *rasura trium litterarum P* 4 ad dexteram autem partem *PV* ad dextera autem parte *A* a dextera autem parte *M et Adamn.* 5 martirium *P* martirum *A* 6 in *om. P* scriniola *M* 8 argentea *omisso* calix *A* habeas ansulas *A* ansulas habens *PV* habens ansulas *M* 9 ca≡lici *P* 10 *post* ministra *in codice M nouem lineae uacant. Sequitur continuo u. 16—20:* Lancea militis—extra montem, *deinceps u. 10—14:* In loco autem illo—depingere curaui. Sion posita cernuntur (*u. 20*) *et q. s., uerbis, quae sunt:* In loco—curaui *male inter* extra montem *et* Sion posita cernuntur *interpositis* in quo *A* habra hā *P* 12 Sed singula—curaui *lineola rubra perducta deleuit A* 13 cognosceres *V* cognoscē *P* prae oculis de oculis pingere, *sed altero* oculis *eraso M* *in margine* Euch *A* *figura deest AM, codices PV similem figuram exhibent atque Arculfus* 17 astile *A* 19 *in margine* EVCHERIVS *PV* 20 si ñ *M*

deficiens loci tumor porrexit. In inferiore uero parte urbis, ubi templum in uicinia muri ab oriente locatum ipsique urbi transitu peruio ponte mediante fuerat coniunctum, nunc ibi Saraceni quadratam domum subrectis tabulis et magnis trabibus super quasdam ruinarum reliquias uili opere construentes oratione frequentant, quae tria milia hominum capere uidetur. Paucae illic cisternae in usum aquarum ostenduntur.

In uicinia templi Bethsaida piscina gemino insignis lacu apparet, quorum alter hibernis plerumque impletur imbribus, alter rubris est discolor aquis. Ab ea fronte montis Sion, quae praerupta rupe orientalem plagam spectat, intra muros atque in radicibus collis fons Siloe prorumpit, qui alternante quidem aquarum accessu in meridiem fluit, id est non iugibus aquis, sed in certis horis diebusque ebullit et per terrarum concaua et antra saxi durissimi cum magno sonitu uenire consueuit.

In suprema montis Sion planitie monachorum cellulae frequentes ecclesiam magnam circumdant illic, ut perhibent, ab apostolis fundatam, eo quod ibi spiritum sanctum acceperint ibique sancta Maria obierit, in qua etiam locus cenae Domini uenerabilis ostenditur. Sed et columna marmorea in medio stat ecclesiae, cui adhaerens Dominus flagellatus est. Huius ergo ecclesiae talis dicitur esse figura.

1 Adamn. p. 226, 16 7 Eucher. p. 126, 20 8 Eucher. p. 127, 3 10 Eucher. p. 127, 6 16 Eucher. p. 125, 17 20 Adamn. p. 243, 13

1 *in codice P fol. 137 lin. 4 desinit cum* defi; *quae hic desiderantur:* ciens loci tumor porrexit *supra in spatio uacuo lineae post uerba:* ueneratur ciuitate *ascripta sunt* inferiori *V* 2 uicina *PV, cf. Adamn. p. 226, 17 PY* *ante uerba* ab oriente *in margine exstat* ARCVLFVS *PV* 5 quosdam *A* constituentes *PV* 7 *ante:* Paucae *in margine* EVCHERIVS *PV* eucher *M* ostendunt *A* 8 in uicinia/////templi *PV* bethaida *A* 9 ybernis *PV* 11 expectat *M* spectant *A* 12 fons *om. A* syloe *PV* quidam *A* 15 antra] antea *P* cum magno sonitu *om. PV* 16 supprema *APV* sup^{a} *M* planitiae *M* 18 acceperunt *A* 19 cena *A* 20 ostendatur *PV* columpna *V* stat *om. A* 21 est *add. 2. m. P* ergo *om. M*

Figura ecclesiae.

Hic monstratur petra, super quam lapidatus est sanctus protomartyr Stephanus extra ciuitatem. In medio autem Hierusalem, ubi cruce Domini superposita mortuus reuixit, columna celsa stat, quae aestiuo solstitio umbram non facit. Unde putant ibi mediam esse terram, et historice dictum: Deus autem, rex noster, ante saecula operatus est salutem in medio terrae. Qua ductus opinione et Victorinus Pictabionensis antistes ecclesiae de Golgotha scribens ita inchoat:

Est locus, ex omni medium quem credimus orbe;
Golgotha Iudaei patrio cognomine dicunt.

III. DE ACHELDEMACH ET LOCO, QVO SVSPENSVS EST IVDAS.

Portam Dauid egredientibus pons occurrit in austrum per uallem directus, ad cuius medietatem ab occasu Iudas se suspendisse narratur. Nam et ficus magna ibi ac uetustissima stat, iuxta quod Iuuencus ait:

Informem rapuit ficus de uertice mortem.

Porro Acheldemach ad australem plagam montis Sion peregrinos et ignobiles mortuos hodie quoque alios terra tegit, alios inhumatos putrefacit.

IIII. DE SVDARIO CAPITIS DOMINI ET DE ALIO MAIORE LINTEO A SANCTA MARIA CONFECTO.

Sudarium capitis Domini post resurrectionem eius mox christianissimus quidam Iudaeus furatus usque ad obitum

3 Adamn. p. 239, 10 6 Psalm. 73, 12 10 cf. Migne. Patrol. lat. V p. 294 13 Adamn. p. 242, 16 17 Iuuencus IV 631 18 Adamn. p. 243, 19 21 Adamn. p. 235, 17

2 *in margine* II *M* 3 autem *om. A* 4 superpositus *A* resurrexit *PV* reuixit *AM et Arculfus p. 239, 11. 15* 6 quidam putant *A* historiae *M* historicę *A* hystorice *PV* 8 uictorius *AMPV* 9 pictauensis *M* 12 acheldema *AM* achel de mach *P* est *om. M* 13 fons *AM cf. Adamn. p. 242, 18 BrZ* australem *A* 15 Nam ficus *P* ibi *om. PV* et uetustissima *A* au&ussima *M* 17 informe *A* montem *M, cf. Adamn. p. 243, 4 YBr* 18 acheldema *AM* acheldemach *P* 19 homines *ante* mortuos *expunxit M* quoque] quosque *A* tegit terra *A* 21 maiori *PV* 22 confecto] contextum *M cf. Adamn. p. 239, 2. 4* 23 resurrectione mei; *M*

diuitiis sibi affluentibus habuit. Qui moriturus interrogat filios. qui Domini sudarium, qui ceteras patris uelit accipere diuitias. Maior thesauros rerum, minor elegit sudarium, et mox illi decrescunt usque ad paupertatem, fratri autem cum fide crescunt et opes. Usque ad quintam ergo generationem fideles tenuere. Hinc ad impios perueniens diuitias tantum auxit ut Iudaeis, et hoc multo tempore, donec post longa litigia, quibus christiani Iudaei se Christi, infideles uero se patrum suorum adfirmabant heredes, Mauuias Sarracenorum rex, qui nostra aetate fuit, iudex postulatur. Qui accensa grandi pyra Christum iudicem precatur, qui hoc pro suorum salute super caput habere dignaretur. Missum ergo in igne sudarium ueloci raptu aufugiens euolat et in summo aere diutissime quasi ludendo uolucritans, ad ultimum cunctis utrimque intuentibus se leuiter in cuiusdam de christianis sinu deposuit. Quod mane mox totus populus summa ueneratione salutabat et osculabatur; habebat autem longitudinis octo pedes.

Aliud quoque aliquanto maius linteum in ecclesia ueneratur. quod fertur a sancta Maria contextum, XII apostolorum et ipsius Domini continens imagines, uno latere rubro et altero uiridi.

V. DE LOCIS CIRCA HIERVSALEM ET ECCLESIA IN VALLE IOSAPHAT.

Circa Hierosolimam aspera ac montuosa cernuntur loca. Hinc quoque septemtrionem uersus usque ad Arimathiam terra

18 Adamn. p. 239, 3 24 Adamn. p. 245, 7 Eucher. p. 127, 13

1 interrogauit *PV* filios suos *A* 2 quis *A* quis *A* patres. *sed corr. 1. m. V* 3 *post* maior *add.* uero *PV* sudarium elegit *A* illi priori *PV* illi thesauros eligenti *A* 4 decrescunt omnia *A* fratri autem iuniori *PV* 5 et *om. A* ergo] eius *PV* 6 tantam *PV* ut deis *corr. 1. m. P* 8 iudaei fideles *A* 9 affirmabant *PV* mauuius *A* mai uuas *M* mauuras *P* mauuyas *V* saracenorum *P* 10 pyrra *M* 11 capud *A* 12 raptum *A* 14 utrisque *PV* 15 sina *PV* 17 habet *A* 18 aliquato *corr. 1. m. V* 19 XII *PV* 22 hierusalem *M* ierusalem *APV* 24 circum hierosolimam *AM* ierosolimam *P* ierusolimam *V* aspera *om. A*

petrosa et aspera per interualla monstratur, ualles quoque spinosae usque ad Thamnicam regionem patentes. Ad Caesaream uero Palaestinae ab Helia quamuis aliqua repperiantur angusta et breuia aspera loca, praecipue tamen planities camporum interpositis oliuetis. Distant autem LXXV milibus passuum. Longitudo uero terrae repromissionis a Dan usque Bersabee tenditur spatio CLXV milium, ab Ioppe usque Bethleem XLVI milibus.

Iuxta murum templi uel Hierusalem ab oriente Gehennon occurrit, quae est uallis Iosaphat a septemtrionali plaga in austrum porrecta, per quam torrens Cedron, si quando pluuiarum aquam reccipit, decurrit. Haec uallis et parua campi planities inrigua et nemorosa plenaque deliciis locum in se quondam Baalim sacrum habuit. In hac turris est regis Iosaphat, sepulchrum eius continens, cuius ad dexteram de rupe montis Oliueti excisa et separata domus duo cauata habet sepulchra, hoc est Symeonis senis et Ioseph sanctae Mariae sponsi. In eadem ualle sanctae Mariae rotunda est ecclesia, lapideo tabulato discreta, cuius in superioribus quattuor altaria, in inferioribus unum habetur in orientali plaga, et ad eius dexteram monumentum uacuum, in quo sancta Maria aliquandiu pausasse dicitur, sed a quo uel quando sit ablata, nescitur. Hanc intrantes uident ad dexteram insertam parieti petram, in

5 Hieron. ep. ad Dardanum 7 Eucher. p. 129, 8. 18 9 Adamn. p. 246, 5 Eucher. p. 127, 9 Hieron. Onom. ed. Lagarde p. 128, 9 12 cf. Eucher. in Reg. IV c. 31 14 Adamn. p. 241, 6 18 Adamn. p. 241, 3 20 Adamn. p. 240, 12

1 et interualla *M* 2 tamnicam *M* thanicam *A* cesariam *A* 3 aliquā *V* re//periantur *littera* p *erasa P* 4 p̄cipuę *AP* planitiaes *M* caporum *P* 5 *in margine adscriptum est* IERONIMVS *V* hieronim' *A* 7 usque ad b&hleaem *M* bethlehem *PV* bethleem *A; sic etiam scribitur histor. eccl. gentis Anglorum V 16 in codice Cantabrigiensi Baedae fere aequali* 11 cedrom *P* 13 planitiẹs *M* irrigua *PV* plenaque] planeque *M* 14 baali *M* bahalim *P* 16 seperata *M* 17 hoc est] id̄ *A* simeonis *A* iosaph& scā *M* 21 aliquamdiu *A* 22 a quo] a quibus *A* 23 inserta in parieti *M*

qua Dominus nocte, qua tradebatur, orauit, uestigiis genuum quasi cera molli inpressis.

VI. DE MONTE OLIVETI ET LOCIS SANCTIS IN FO.

Mons oliuarum mille ab Hierusalem discretus passibus altitudine montis Sion par est, sed latitudine et longitudine praestat, exceptis uitibus et oliuis rarae ferax arboris, frumenti quoque et ordei fertilis; neque enim brucosa, sed herbosa et florida soli illius est qualitas. In cuius summo uertice, ubi Dominus ad caelos ascendit, ecclesia rotunda grandis ternas per circuitum cameratas habet porticus desuper tectas; interior namque domus propter dominici corporis meatum camerari et tegi non potuit; altare ad orientem habens angusto culmine protectum, in cuius medio ultima Domini uestigia caelo desuper patente, ubi ascendit, uisuntur. Quae cum cotidie a credentibus terra tollatur, nihilominus manet eandemque adhuc sui speciem ueluti inpressis signata uestigiis seruat. Haec circa aerea rota iacet usque ad ceruicem alta, ab occasu habens introitum, pendente desuper in trocleis magna lampade totaque die et nocte lucente. In occidentali eiusdem ecclesiae parte fenestrae octo totidemque e regione lampades in funibus pendentes usque Hierosolimam per uitrum fulgent, quarum lux corda intuentium cum quadam alacritate et conpunctione pauefacere dicitur. In die ascensionis dominicae per annos singulos missa peracta ualidi flaminis procella desursum uenire consueuit et omnes, qui in ecclesia adfuerint, terrae prosternere. Tot ibi

3 Adamn. p. 246 ss.

2 impreosis *P* 5 longitudine et latitudine *PV*, latitudine et longitudine *AM et Adamn. p. 246, 4* 6 rare *codd.* 7 ordei *M* ferulis *V* erbosa *A* 8 ubi dns *corr. 2. m. ex* ubi oīs *P* 9 caelo *M* 10 tectos *M* tectus *P* 12 altare] altera *M* 14 quotidie *PV* 15 nihilhominus *M* nichilominus *APV* eadēque *P* 16 impressis *PV* 17 iacet] uacet *M* ceruicem] uerticem *PV cf. Adamn. p. 247, 11 Z* 18 mag in trocleis magna, *sed* mag *del. 1. m. V* magra *P* tota *omisso* que *M* 20 in finibus peridentes *P* 21 ierusolimam *PV* hierosolimam *AM* 22 compunctione *PV* 23 dicitor *P* 24 fulminis *A* decursum *M* uenire *om. M*

nocte illa lucernae ardent, ut non inlustrari tantum, sed et ardere mons et supposita loca uideantur. Et huius quoque basilicae figuram prae oculis depingere placuit.

Figura basilicae.

Monumentum Lazari ecclesia ibidem extructa demonstrat et monasterium grande in campo quodam Bethaniae magna oliuarum silua circumdato. Est autem Bethania quindecim stadiis ab Hierusalem. Tertia quoque montis eiusdem ad australem Bethaniae partem ecclesia est, ubi Dominus ante passionem discipulis suis de die iudicii loquitur.

VII. DE SITV BETHLEEM ET LOCIS IBIDEM SANCTIS.

Bethleem sex milibus in austrum ab Hierusolima secreta in dorso sita est angusto ex omni parte uallibus circumdato, ab occidente in orientem mille passibus longa, humili sine turribus muro per extrema plani uerticis instructo; in cuius orientali angulo quasi quoddam naturale semiantrum est, cuius exterior pars natiuitatis dominicae fuisse dicitur locus, interior praesepe Domini nominatur. Haec spelunca tota interius pretioso marmore tecta supra ipsum locum, ubi Dominus natus specialius traditur, sanctae Mariae grandem gestat ecclesiam. Petra iuxta murum cauata primum dominici cor-

5 Adamn. p. 251, 4 11 Adamn. p. 255, 5 ss. Eucher. p. 127, 19

1 illa nocte *A* illustrari *PV* 2 quoque *om. M* *in codice P 6 lineae inferiores huius paginae (138b) uacant. Figura ecclesiae sequitur in pagina insequente 139 P* *spatium 5 linearum uacat, sed figura deest M* 5 Tumulus Lazari basilicam gestat et monasterium grande *et q. s. A* demonstratur *M* 7 circumdatū *M* circundato *PV* *cf. Adamn. p. 251, 7* XV^{cim} *A* 8 stadias *corr. 1. m. PV* tercia *A* austrū *A* 9 partem *om. A* 10 iuditii *A* 11 b&hleaem *M* bethleem *A* bethlehem *PV semper* 12 be&hleahem *M littera initialis deest PV* hierusalem, *in margine* osolimi *M* hierosolima *A* 13 augusto *P* 14 longo *A*, *sed cf. Beda hist. eccl. V c. 16* 16 quodam *P* 17 pars *om. M* Locus uero interior *A* 19 precioso *A* 20 natus ē *A* sancteq; *A* grandē ęcclam gestat ęcclam, *sed priore* ęcclam *2. m. deleto P* 21 mu///rum *A*

poris lauacrum de muro missum suscipiens hactenus seruat; quae si qua forte occasione uel industria fuerit exhausta, haec nihilominus continuo, dum respicis, sicut ante fuerat, plena redundat.

Ad aquilonem Bethleem in ualle contigua sepulchrum Dauid in medio ecclesiae humili lapide tegitur lampade superposita, ad austrum uero in ualle contigua in ecclesia sepulchrum sancti Hieronymi.

Porro ad orientem in turre Ader, id est gregis, mille passibus a ciuitate segregata ecclesia est trium pastorum dominicae natiuitatis consciorum monumenta continens. Haec relationem Arculfi Galliarum episcopi secutus dixerim; ceterum Ezras aperte scribit in Hierusalem esse Dauid sepultum.

Via regia, quae ab Helia Chebron ducit, ab oriente Bethleem, ab occidente sepulchrum Rachel habens titulo nominis eius usque hodie signatum.

VIII. DE SITV CHEBRON ET MONVMENTIS PATRVM.

Chebron autem in campi latitudine sita et ab Helia, [hoc est Ierusalem,] XXII milibus separata, uno ad orientem stadio speluncam duplicem in ualle habet, ubi sepulchra patriarcharum quadrato muro circumdantur, capitibus uersis ad aquilonem, et haec singula singulis tecta lapidibus instar basilicae dolatis, trium patriarcharum candidis, Adam obscurioris et uilioris

5 Adamn. p. 257, 15 9 Adamn. p. 258, 9 12 II. Esdra 3, 16 14 Adamn. p. 258, 20 17 Adamn. p. 259, 7 ss.

1 actenus *MPV* 2 exausta *M* 3 nichilominus *A* nichil hominus *P* 7 uallē *M* 8 hieronimi *AM* ieronimi *PV* 9 in turre *corr. ex* in terre *A* 10 pastorum *corr. 2. m. P* 11 monimenta *A* relatione *PV* 12 arcuulfi *AM* 13 dauid esse sepulchrum (sepulcrum *V*) *PV* sepultum esse dauid *M* 14 quae *om. M* cebron *PV* 15 titulum *M* 16 designatum *PV* 17 ebron *P* cebron *V* patruum *A* 18 cebron *PV* hoc est Ierusalem *add. PV* 19 sepata *P* 20 in ualle] in se *PV* ubi] in qua *A* 21 circundantur *PV* 22 singuli stecta *M* tecta *om. A* lapidibus superposita *A* 23 obscuriori *MP* uiliori *P* et uilioris operis *om. A*

operis, qui haud longe ab illis ad borealem extremamque muri illius partem pausat. Trium quoque feminarum uiliores et minores memoriae cernuntur.

Mambre collis mille passibus a monumentis his ad boream, herbosus ualde et floridus, campestrem habens in uertice planitiem, in cuius aquilonali parte quercus Abrahae, duorum hominum altitudinis truncus, ecclesia circumdata est.

Egredientibus Chebron ad aquilonem in sinistra parte uiae occurrit mons pinosus paruus, tribus milibus passuum a Chebron, unde Hierosolimam pinea ligna feruntur in camelis; nam in omni Iudaea plaustra uel currus raro fiunt.

VIIII. DE HIERICHO ET LOCIS EIVSDEM.

Hiericho ab Helia orientem uersus XVIII milia pedes abest, qua tertio ad solum destructa sola domus Raab ob signum fidei remanet; eius enim adhuc parietes sine culmine durant; locus urbis segetes et uineta recipit. Inter hanc et Iordanem, quinque uel sex ab ea milibus separatum, grandia palmeta campulis interpositis et inhabitatoribus Cananaeis.

Duodecim lapides, quos Iosue de Iordane tolli praeceperat, in ecclesia Galgalis facta altrinsecus iuxta parietes eiusdem iacent, uix singuli nunc duobus uiris eleuabiles, quorum unus nescio quo casu fractus, sed ferro medicante reconiunctus est.

Est iuxta Hiericho fons uber ad potum, pinguis ad rigandum, qui quondam sterilis ad generandum, parum salubris ad potan-

4 Adamn. p. 261, 15 8 Adamn. p. 262, 21 12 Adamn. p. 263, 5 23 Heges. ed. Weber-Caesar p. 250, 3

1 haud] aut *A* ab illis *om. A* 2 muri *om. A* illius ualli partem pulsat *A* 4 mamre *PV* 5 cāpemstrē *littera* m *2. m. deleta P* 6 habrahę *PV* 7 ecclesia] edam *M* circundata *PV* 8 aquilonalem *PV* 10 cebron *PV* uñ aierosolimā *P* ierosolimam *V* 11 raro] rora *M* 12 iericho *sic semper PV* hiericho *AM* 13 in orientem *PV* XVIIII *M* decem et octo *A* milibus passuum *A* 14 qua] quę *A* ad solum usque *A* 16 durantur *A* uineta] iuncta *M* uincta *V* 18 cā cāmpulis *priore illo* cā *2. m. deleto P* chananeis *APV* 22 mediante *M* 23 potandum *A* inrigandum *A* 24 c̄dā *P* sterelis *AP* sterelis fuit *A*

dum, per Heliseum prophetam, dum uas salis in eum mitteret, sanatus est. Denique campus eum circumiacet LXX stadiorum in longitudinem, XX in latitudinem patens, in quo mirabilis hortorum gratia, uaria palmarum genera, praestantissimi apium fetus. Illic opobalsamum gignitur, quod ideo cum adiectione significamus, quia agricolae cortice tenus uirgulas acutis lapidibus incidunt eas, in quibus balsama generantur, ut per illas cauernas paulatim destillans humor se colligat lacrimis pulchre rorantibus; cauerna autem graeco nomine ope dicitur. Illic cyprum, illic myrobalanum nasci ferunt. Aqua ut cetera fontium, illic tamen praestantius, aestate frigida, hieme tepens, aer mollior, ut summa hieme lineis utantur exuuiis indumentorum. Urbs ipsa condita in campo, cui supereminet mons diffusior et nudus gignentium; aegrum enim et ieiunum solum et ideo desertum ab incolis. Hic a Scythopolis urbis terra usque ad regionem Sodomitanam et Asfaltios fines locus diffusus habetur. Aduersus huic mons supra Iordanem ab urbe Iuliade usque ad Zoaros Arabiae Petraeae conterminos extentus, ubi etiam mons est Ferreus nuncupatus. Inter hos duos montes campus iacet, quem ueteres latine Magnum appellauere, hebraice autem Aulon, cuius longitudo XXX et CCtorum stadiorum, latitudo CXX, exordium a uico Gennauari, finis usque ad Asfal-

2 Heges. p. 251, 3 7 Heges. p. 22, 43 12 Heges. p. 251, 35 13 Heges. p. 248, 25 14 Heges. p. 249, 28 17 Heges. p. 249, 29

1 quę per *A* uassallis *M* mitteret *om. M* 3 in longitudine *M* LXXta *A* in latitudinem *A* 4 ortorum *APV* 5 uetus *A* 6 quod *A* tenus] tenues *codd. et Hegesippus p. 251, 21, cod. C,* tenus *Heg. uulgo, cf. Fr. Vogel, de Hegesippo p. 45 adn. 1* 8 distillans *M* destillans *APV* pulchre] pulcher *AMPV* 9 cyprum illic *V* 10 fertur *M* feruntur *PV* ferunt *A et Heges. p. 251, 32* 11 hyeme *PV* 12 aer] uer *PV* exuuiis indumentorum *A et Heges.* indumentis *MPV* 13 supereminet] semper eminet *P* 14 agrum *M* 15 Hinc *A* sextopolis *M* 16 asfalcios *M* affaltios *P* locus *om. MPV* 17 iordanen *M* iordane in *Heges. p. 249, 29* 18 goaros *M* petrae *AMPV* cũ terminus *A* .c. terminos *PV* 19 etiam] et *A* 20 hebraicae *M* 21 autem dicitur *A* 22 genuauari *codd.* genuabari *cod. Cassell. Heges. p. 249, 35* finis] situs *V* as faltiũ *P*

tium lacum. Iordanis eum medium intersecat uiridantibus ripis fluminis alluuione, siquidem supra ripas eiusdem fructus arborum uberior est, alias longe exilior; arida sunt enim omnia praeter oras fluminis.

X. DE IORDANE ET MARE GALILAEAE.

Ipsius autem Iordanis exordium uulgo putatur in prouincia Foenice ad radices montis Libani, ubi Panium, id est Caesarea Philippi, sita est, unde et idem Panium, hoc est speleum, per quod sese adtollit Iordanis, a rege Agrippa decore admirabili extructum uenustatumque accipimus. Est autem in Traconitide terra fons rotae qualitatem exprimens, unde et Fialae nomen accepit, XV a Caesarea milibus passuum secretus, ita iugiter plenus aquarum [habundantia], ut neque superfluant neque umquam minuantur. In hunc Philippus tetrarches eiusdem regionis paleas misit, quas in Panio fluuius ebulliuit. Unde liquet in Fiala principium esse Iordanis, sed post subterraneos meatus in Panio coepisse fluentum, qui mox lacum ingressus paludes eius intersecat. Inde quoque cursus suos dirigens XV milia passuum sine ulla interfusione progreditur usque ad urbem, cui Iulias nomen. Postea lacum Genesar medio transit fluento, unde plurima circumuagatus Asfaltium, hoc est mare mortuum, ingressus laudabiles perdit aquas; est

5 Heges. p. 217, 12 Adamn. p. 268, 1 ss. 9 Heges. p. 218, 26 10 Heges. p. 218, 19 14 Heges. p. 217, 14 ss. 17 Heg. p. 218, 30 22 Adamn. p. 266, 18

3 arida enim sunt *A, sed cf. Heges. p. 249, 42* enim *om. V* 4 horas *A* oras *Heges. p. 249, 42* horam *M* oram *PV* 6 prouintia *M* prouincię *A* 8 phylippi *P* id est spelium *A* 9 sese] esse *M* se *corr. 2. m. P* attollit *APV* adtollit *M* 10 Et autem *P* inter conitide *M* intra conitide *P* 11 rotae] rorę *P* 12 ita ut iugiter *P* 13 *post* aquarum *add.* habundantia *P* abundantia *V deest AM et Heges. p. 218, 21* 14 tetrarcha *A* 15 in pamo *P* 16 in fialā *M* principius *P* terraneos *M* 17 in pamo *P* cępisse *AV* 20 nomen est *APV*; est *deest M et Heges. p. 218, 32* gennesar *A* 21 Inde *A* *post* circumuagatus *perperam add.* loca *Tobler* 22 id est *A* ingresus *M*

enim coloris albidi sicut lac et ob hoc in mari mortuo longo tramite discernitur. Est autem Genesar, id est mare Galilaeae, magnis siluis circumdatum, in longitudine habens CXL stadia, in latitudine XL. Aqua dulcis et ad potandum habilis, siquidem nec palustris uliginis crassum aliquid aut turbidum recipit, quia arenoso undique litore circumuenitur; sed et amoenis circumdatur oppidis, ab oriente Iuliade et Hippo, ab occidente Tiberiade aquis calidis salubri; genera quoque piscium gustu et specie quam in alio lacu praestantiora.

XI. DE NATVRA MARIS MORTVI.

Mare uero mortuum longitudine stadiis DLXXX usque ad Zoaros Arabiae, latitudine CL usque ad uicina Sodomorum protenditur; nam et de puteis quondam salis post Sodomae et Gomorrae et ciuitatum finitimarum combustionem inundasse certissimum est. Apparet uero procul de specula montis Oliueti cernentibus, quod fluctuum conlisione commotum salsissimum eicit sal, et hoc sole siccatum accipitur multis utique nationibus profuturum. Aliter uero in quodam Siculo monte sal fieri dicitur, ubi lapides de terra euulsi uerum salsissimum sal et cunctis usibus aptissimum praebeant, quod esse sal terrae dicitur. Mortuum autem appellatur mare, quod nihil recipiat generum uiuentium, neque pisces neque adsuetas aquis

2 Heges. p. 217, 1 Adamn. p. 269, 4 11 Adamn. p. 267, 16 Eucher. in IV Reg. c. 25 Heges. p. 253, 29 15 Adamn. p. 269, 19 16 Adamn. p. 266, 22 21 Heges. p. 252, 12

1 albi *PV*, albidi *AM et Adamn. p. 266, 19* longo tramite *om. PV, add. AM et Adamn. p. 266, 20* 3 circumdata *M* circundatum *PV* 4 aquae *AP* abilis *M* 5 crassatum *PV, sed cf. Adamn. p. 269, 8 Heges. p. 217, 5* 6 harenoso *M* et *om. PV* 7 circundatur *PV* hyppo *APV* hoccidente *P* 8 tyberiade *APV* genera] caenam *M* 9 et *om. P* specię *P* *post* presantiora (*sic*) *rasura 4 uel 5 litterarum P* 11 ad *om. A* 12 goaros *M* uicinia *APV* uicina *M et Heges. p. 253, 31 uulgo,* uiciniam *Cassell.* 13 protendit *PV* 15 est] es *P* 19 fieri dicitur] fit *A* 20 prebent *A* 21 nichil *APV*

aues, tauri camelique fluitent. Denique si Iordanis auctus imbribus pisces illuc influentes rapuerit, statim moriuntur et pinguibus aquis supernatant. Lucernam accensam ferunt supernatare sine ulla conuersione, extincto demergi lumine, et quauis demersum arte, quod uiuat, difficile haerere in profundo, omniaque uiuentia demersa, licet et uehementer inlisa, statim resilire.

Denique Vespasianum praecepisse natandi ignaros reuinctis manibus in profundum deici eosque omnes ilico supernatasse. Aqua ipsa sterilis et amara ceterisque aquis obscurior et quasi adustae praeferens similitudinem. Vagari super aquas bituminis glebas certum est atro liquore, quae scaphis adpropinquantes colligunt. Haerere sibi bitumen et nequaquam ferro praecidi fertur, sanguini tantum mulierum menstruo uel urinae cedere. utilis autem ad compagem nauium uel corporibus hominum medendis. Seruat adhuc regio speciem poenae; nascuntur enim poma pulcherrima, quae edendi cupiditatem spectantibus generent; si carpas, fatescunt ac resoluuntur in cinerem fumumque excitant, quasi adhuc ardeant. Sane in diebus aestatis inmodicus per spatia campi exaestuat uapor, unde et coalescente

8 Heges. p. 252, 15 10 Heges. p. 252, 12 et 21 11 Heges. p. 252, 24 16 Heges. p. 253, 42 19 Heges. p. 249, 39

1 fluitent] fluenti *PV* fluitant *M* iordanes *A* 2 rapit *A* 3 fertur *M* 4 dimergi *M* et quauis] quā uas *A* qua uas *M* quia uas *PV* et quauis *Heges. p. 252, 14* 5 dimersum *M* quod bibat *codd., sed cf. Heges. p. 252, 15* 6 omnia quae *M* 7 relisire *corr. 2. m. A* 8 nandi *M, sed cf. Heges. p. 252, 16* ignaras *M* gnaros *A* 9 omnes *om. M, sed cf. Heges. p. 252, 17* ilico *sic AMP et Heges. p. 252, 17* 10 sterelis *PV* et ceterisque *M* 12 appropinquantes *PV* 13 bitur men *M* 14 sanguine *codd.*, sanguini *Heges. p. 252, 26* tantum] tamen *M* uel] et *PV* urina *codd.*, urinae *Heges.* caedere *M* 15 Utilis *codd.* autem *om. M* compagiem *M* 16 medentes *M* ipsa regio *A* poenae] pomorum *A* enim] etiam *PV* 17 generant *M* 18 sicque ibidem carpas *A* 19 quasi adhuc] et quasi *A* modicus *PV, sed cf. Heges, p. 249, 40* 20 spacia *M*

uitio nimiae siccitatis atque humi arido corruptior aer miserandas incolis conficit aegritudines.

XII. DE LOCO, IN QVO DOMINVS BAPTIZATVS EST.

In loco ergo, in quo Dominus baptizatus est, crux lignea stat usque ad collum alta, quae aliquotiens aqua transcendente absconditur. A quo loco ripa ulterior, id est orientalis, in iactu fundae est, citerior uero ripa in supercilio monticuli grande monasterium gestat beati baptistae Iohannis ecclesia clarum, de quo per pontem arcubus suffultum solent descendere ad illam crucem et orare. In extrema fluminis parte quadrata ecclesia quattuor lapideis cancris superposita est, coctili creta desuper tecta, ubi Domini uestimenta, cum baptizaretur, seruata esse dicuntur. Hanc non homines intrare, sed undae cingere ac penetrare solent. Ab eo loco, quo de faucibus maris Galilaeae Iordanis exit, usque ubi mare mortuum intrat, VIII dierum iter.

XIII. DE LOCVSTIS ET MELLE SILVESTRI ET FONTE IOHANNIS.

Minimum genus locustarum fuisse, quo pastus est baptista Iohannes, usque hodie apparet; quae corpusculis in modum digiti manus exilibus et breuibus in herbis facile captae coctaeque in oleo pauperem praebent uictum. In eodem deserto sunt arbores, folia lata et rotunda lactei coloris et melliti saporis habentes, quae natura fragilia manibus confricantur et

3 Adamn. p. 265, 9 ss. 14 Adamn. p. 269, 16 17 Adamn. p. 272, 10

1 nimio *M* nimee, *sed corr. 1. m. V* 4 In loco ergo *om. M* in quo] quo *A* 5 ascendente *M* 6 in actu *M* in actu *corr. 1. m. P* 7 funda *M* 9 de qua *A* 10 *post* extrema *addit* uero *A* 11 IIII *P* coctili latere creta *P* coctili creta *superscripto* latere *V* 12 baptizare//tur *littera* n *erasa P* 13 undae] ibidem *A* ac] et *A* 15 exiit *A* usque quo *A* VIIII *A* 16 iter est *A* 17 lucustis *M* mel *AM et Adamn. p. 272, 12 Br* iō̃ *A* iohanne *M* 18 lucustarum *M* 19 q usque *A* 20 preb'ibus *littera* 'u *in margine posita M* 21 pauperum *A* 23 natā *P* fragili *PV* c̄frigantur *corr. 1. m. P* c̄ fricatur *corr. 1. m. V*

eduntur. Hoc esse mel siluestre dicitur. Ibidem et fons sancti baptistae Iohannis ostenditur lucida aqua, lapideo protectus tecto, calce perlito.

XIIII. DE FONTE IACOB IVXTA SICHEM.

Prope ciuitatem Sichem, quae nunc Neapolis dicitur, ecclesia quadrifida est, hoc est in crucis modum facta, in cuius medio fons Iacob XL cubitis altus, a latere ipso usque ad summum digitorum extentus, de quo Dominus aquas a Samaritana muliere petere dignatus est.

XV. DE TIBERIADE ET CAPHARNAVM ET NAZARETH ET LOCIS IBIDEM SANCTIS.

Locus ille, in quo Dominus panes benedixit et pisces, citra mare Galilaeae ad aquilonem ciuitatis Tiberiadis, campus herbosus et planus nunquam ex illo tempore aratus, nulla suscipiens aedificia, fontem tantum, ex quo tunc illi biberunt, ostendens. Qui ergo ab Helia Capharnaum pergunt, per Tiberiadem iter habent, deinde secus mare Galilaeae et locum benedictionis panum, a quo non longe Capharnaum in finibus Zabulon et Neptalim, quae murum non habens angusto inter montem et stagnum situ per maritimam oram orientem uersus longo tramite protenditur, montem ab aquilone, lacum ab austro habens.

Nazareth muros non habet, sed magna aedificia duasque grandes ecclesias: una in medio ciuitatis supra duos fundata cancros, ubi quondam fuerat domus, in qua Dominus nutritus

1 Adamn. p. 272, 1 ss. 4 Adamn. p. 270, 5 10 Adamn. p. 273, 1 ss. 23 Adamn. p. 274, 4 ss.

1 hoc es semel siluestri *M* 2 iohannis baptistae *PV* baptistae *om. A* 3 perdito *M* 4 sychem *V* 5 ciuitate *A* Neapolis] nec apostolis *M* 6 id est *A* *figuram ecclesiae (crucis) exhibet P* 10 tyberiade *sic semper APV* nazaret *APV* de locis *A* 17 iter] uiam *A* 18 ciuitas *ante* Capharnaum *add. PV, deest Adamn. p. 273, 18* 20 super *M* horam *A* 23 murum *PV, sed cf. Adamn. p. 274, 6* 24 unā *A* 25 condam *2. m. superscriptum A*

est infans. Haec autem ecclesia duobus, ut dictum est, tumulis et interpositis arcubus suffulta habet inferius inter eosdem tumulos fontem lucidissimum, unde ciues omnes aquas in uasculis per trocleas in ecclesiam extrahunt. Altera uero est ecclesia, ubi domus erat, in qua angelus ad Mariam uenit.

XVI. DE MONTE THABOR.

Mons Thabor in medio Galilaeae campo in tribus milibus * Manasse (?) ad boream a mari Ceneret distat ex omni parte rotundus, herbosus ualde et floridus altitudinis XXX stadiorum. Vertex ipse campestris et multum amoenus, XX et trium stadiorum spatio dilatatur, ubi grande monasterium grandi quoque silua circumdatur, tres ecclesias habens, iuxta quod Petrus ait: Faciamus hic tria tabernacula. Locus muro cinctus magna gestans aedificia.

XVII. DE SITV DAMASCI.

Damascus in campo sita lato et amplo murorum ambitu et crebris munita turribus, quam magna quattuor flumina interfluunt. Ubi dum christiani sancti baptistae Iohannis ecclesiam frequentant, Saracenorum rex cum sua sibi gente aliam instituit atque sacrauit. Plurima extra muros in gyro oliueta. A Thabor Damascum septem dierum iter.

6 Adamn. p. 275, 4 ss. 13 Luc. 9, 33 15 Adamn. p. 276, 8 ss.

1 haec] quae *A* autem ecclesia—arcubus suffulta *om. A* 2 et *om. M* 3 tumulos] cancros *A* 4 trahunt *corr. 1. m. V* 6 tabor *sic semper PV* 7 in tribu *omisso* milibus *A* 8 manasse *AM* mannasse *PV* eminens *coni. Tobler* manans se *codd. Vindob. 2432 s. XI, Cotton. et Lincoln; cf. quae apud Anton. Plac. c. 6 de hoc monte traduntur* a mari] maris *A* chenereth *PV* distat *om. A* 9 adfloridus *M* altitudine *M* 10 XX et III *M* XX^{ti} et tribus stadiis *A* 11 spacio *M om. A* dilatatus *PV, sed cf. Adamn. p. 275, 12* iacet *A* 12 circundatus *P* circundatur *V* 14 gestans *A* 16 latior *A* 17 quam] ubi *A* 19 frequentarent *P* instruit *M* 20 atque sacrauit *om. A* gyro *ex* egypto *corr. 1. m. P* oliueta sunt *A* *uerba* A Thabor—iter *in titulo rubro eraso sequentis capituli 1. manu scripta sunt A* 21 damasco *A* iter *om. PV*

XVIII. DE SITV ALEXANDRIAE ET NILO.

Alexandria ab occasu in ortum solis longa ab austro ostiis Nili cingitur, ab aquilone lacu Mareotico, cuius portus ceteris difficilior quasi ad formam humani corporis in capite ipso et statione capacior, in faucibus uero angustior, qua meatus maris ac nauium suscipit, quibus quaedam spirandi subsidia portui subministrantur. Vbi quis angustias atque ora portus euaserit, tamquam reliqua corporis forma, ita diffusio maris longe lateque extenditur. In eiusdem dextera portus parua insula habetur, in qua Farus, id est turris est maxima, nocturno tempore flammarum facibus ardens, ne decepti tenebris nautae in scopulos incidant et uestibuli limitem comprehendere nequeant, qui et ipse semper inquietus est fluctibus hinc inde conlidentibus. Portus uero placidus semper, amplitudinem habens XXX stadiorum. A parte Aegypti urbem intrantibus ad dexteram occurrit ecclesia, in qua beatus euangelista Marcus requiescit, cuius corpus in orientali parte eiusdem ecclesiae ante altare humatum est memoria superposita de quadrato marmore facta. Circa Nilum Aegyptii aggeres crebros propter inruptionem aquarum facere solent, qui si forte custodum incuria rupti fuerint, non irrigant, sed opprimunt terras subiacentes, et qui plana Aegypti incolunt super riuos aquarum sibi domos faciunt transuersis trabibus superponentes.

XVIIII. DE CONSTANTINOPOLI ET BASILICA IN EA, QVAE CRVCEM DOMINI CONTINET.

Constantinopolis undique praeter aquilonem mari cincta, quod a mari magno LX milibus passuum usque ad murum ciui-

1 Adamn. p. 278, 1 ss. Heges. p. 264, 1 ss. 24 Adamn. p. 284, 3 ss.

2 hortum *M* ostiis] otiis *M* 5 qua] quae *A* 7 atque *om. P* ora] hora *AM* 8 diffusio *in rasura V* 9 dextrā *P* 12 comprehendere̊n *V* 13 nequeant, eant *2. m. in rasura P* et *om. M* fluci-bus *P* 15 habens *om. PV* 16 deterā *P* 17 ori tali *corr. 1. m. P* 19 egypti *A* egypti (egipti *V*) flumen *PV* 23 trauibus *P* 24 *titulus deest in cod. M, sed duae lineae uacuae relictae sunt M* 26 *littera initialis* C *inchoata relicta est M* mari cincta quod a *om. M*

tatis, et a muro ciuitatis usque ad ostia Danubii quadraginta milibus passuum extenditur, ambitu murorum iuxta situm maris anguloso XII milia passuum circumplectitur. Hanc primo Constantinus in Cilicia iuxta mare, quod Asiam Europamque disterminat, aedificare disposuit, sed quadam nocte ferramenta omnia ablata missis, qui requirerent, in parte Europae, ubi nunc est ipsa ciuitas, inuenta sunt. Ibi enim fieri Dei uoluntas intellecta est. In hac urbe basilica miri operis, quae sancta Sophia cognominatur, rotundo scemate et a fundamentis constructa et concamerata, tribus cincta parietibus et magnis sustentata columnis arcubusque sublimata est. Cuius interior domus in aquilonali sui parte grande et ualde pulchrum armarium habet, in quo capsa lignea ligneo quoque cooperculo tecta crucis dominicae tres particulas continet, longum uidelicet lignum in duas partes incisum et transuersum eiusdem sanctae crucis lignum. Haec tribus tantum per annum diebus, hoc est in cena Domini, in parasceue et in sabbato sancto populis adoranda profertur. Quarum prima capsa illa super altare aureum duos cubitos altitudinis et unum latitudinis habens cum cruce sancta patefacta conponitur. Accedensque primus imperator, deinde cunctus per ordinem laicorum gradus, sanctam crucem adorat et osculatur. Sequenti die imperatrix et omnes matronae uel uirgines idem faciunt, tertia nihilominus die episcopi et cuncti clericorum gradus idem faciunt, et sic capsa reclusa ad supra dictum armarium repor-

3 Adamn. p. 284, 16 ss. 8 Adamn. p. 286, 9 ss.

1 et a muro ciuitatis *om. M* hostia *M* danuuii *A* danubi *P* 3 mari *A* 4 primus *A* cilitia *A* 8 uoluntate *A* 9 nominatur, *sed 1. m. corr. V* 10 cūcamerata *M* 12 grande ualde sed pulchrum *PV*, *corr. 1. m. ex* sepulcrum *V* (sepulcrum) 13 ligneo quoque] auro cum *A* 16 *post* lignum *add.* unum uidetur *A* 17 hoc est] id est *A* 18 populo *PV* adorandum *A* 19 aureum] aurum *M* cubitos *M* 22 et osculatur *om. A* 23 imperatrissa *PV* id̄ *A* tertia nihilominus die—idem faciunt *om. PV* 24 graduū idē *A* 25 sic-apsa *M* dictam *A*

tatur. Quandiu autem super altare manet aperta, totam ecclesiam mirus odor perfundit. De nodis enim ligni sancti liquor odorifer oleo similis profluit, cuius si etiam modica particula contingat, omnem aegritudinem sanat.

Haec de locis sanctis, prout potui, fidem historiarum secutus exposui et maxime dictatus Arculfi, Galliarum episcopi, quos eruditissimus in scripturis presbyter Adamnanus lacinioso sermone describens tribus libellis conprehendit. Siquidem memoratus antistes desiderio locorum sanctorum patriam deserens terram repromissionis adiit, aliquot mensibus Hierosolimis demoratus est ueteranoque monacho nomine Petro duce pariter atque interprete usus cuncta in circuitu, quae desideraverat, auida intentione lustrauit. Nec non Alexandriam, Damascum, Constantinopolim Siciliamque percucurrit. Sed cum patriam reuisere uellet, nauis, qua uehebatur, post multos anfractus uento contrario nostram, id est Britaniorum, insulam perlata est, tandemque ipse post nonnulla pericula ad praefatum uirum uenerabilem Adamnanum perueniens iter pariter suum et ea, quae uiderat, explicando pulcherrimae illum historiae docuit esse scriptorem. Ex qua nos aliqua decerpentes ueterumque litteris comparantes tibi legenda transmittimus, obsecrantes per

2 mirus *per rasuram ex* murus *P* odor perfundit. De nodis enim ligni sancti liquor *om. M* de noū enim (+ *add. 2. m.*) *P* 3 odori feroleo similis *M* odorifer⁹ (*signo* ⁹ *2. m. addito*) *P* si *om. M* 5 de locis] delis *M* hystoriarum *AP* 6 dictatu *P* arcuulfi *AM sic etiam hist. eccles. V c. 15* quos *corr. 2. m. in* qui *P* 7 adopnamus *M* adominanus *P* laciniosa *A* lacioniosa *M* 8 libris *A* 9 antistis *P* antestis *V* 10 repromissionis] remissionis *P* 11 monahco *M* 14 constantinopolum *M* percurrit *PV* 15 anfractus *corr. 1. m. P* anfranctus *V* 16 cerio nostras id est briȝtaniorum insulā *P* britaniorum *5 prioribus litteris in rasura positis V* brittaniorum *M* 17 praefatum] praesidium *V* 18 adomnanum *MV* ado////mnanum *P* iter] inter *M* 19 uidera//t *P* hystorię *AP* 21 transmitimus *A*

omnia, ut praesentis saeculi laborem non otio lasciui torporis, sed lectionis orationisque studio tibi temperare satagas.

1 ocio *A* lasciui *om. PV* torpis *P* 2 orationumque *V* temperare satagas *2. manu pallidiore atramento additum est. Deinde duo folia excisa sunt M* Explicit *add. PV* *post* satagas *haec adduntur in codice A*: Orantem pro nobis beatitudinem tuam dominus omnipotens conseruare dignetur. Explicit de locis scis libellus Bede p̄bri feliciter. Incipit breuiarius Quomodo Hierosolima constructa est.

I. INDEX SCRIPTORVM.

a) Loci scripturae sacrae.

Testamentum uetus.

Genesis 3, 19 . . . . . 260, 10
11, 28 . . . . . 67, 18
11, 31 . . . . . 66, 27. 67, 3
12, 1 . . . . . 65, 4
14, 1 . . . . . 57, 14
14, 2 . . . . . 54, 14
14, 18 . . . . . 56, 21
15, 18 . . . . . 61, 9
19, 26 . . . . . 54, 18
23, 17 s. 259, 17
24, 10. 15 . . . . . 66, 31
24, 15 . . . . . 65, 17
28, 2. 5. 10 . . . . . 67, 10
31, 19 . . . . . 68, 31
36, 32 . . . . . 56, 3
46, 29 . . . . . 48, 5
46, 34 . . . . . 46, 29
47, 6 . . . . . 48, 15
Exodus 1, 11 . . . . . 47, 27
3, 1 . . . . . 38, 1
3, 5 . . . . . 42, 23. 43, 13
12, 37 . . . . . 47, 25
12, 43 . . . . . 47, 26
14, 2 . . . . . 47, 15
14, 10 . . . . . 47, 22
16, 13 . . . . . 44, 11
17, 5 . . . . . 44, 3
19, 18. 20 . . . 38, 22. 39, 23
23, 26 . . . . . 133, 18
Exodus 24, 9 . . . . . 41, 27
24, 18 . . . . . 37, 22
32 . . . . . 37, 24
32, 19 . . . . . 40, 25. 43, 25
32, 27 . . . . . 43, 30
33, 22 . . . . . 40, 7
34 . . . . . 40, 23
Leuiticus 27, 10 . . . . . 294, 6
Numeri 10, 12 . . . . . 46, 17
11, 3 . . . . . 44, 9
11, 4 . . . . . 44, 7
11, 25 . . . . . 44, 5
11, 34 . . . . . 37, 8
13, 23 . . . . . 50, 12
20, 8 . . . . . 52, 13
21, 26 . . . . . 55, 2
21, 33 . . . . . 55, 3
23, 14 . . . . . 55, 13
23, 28 . . . . . 55, 5
33, 36 . . . . . 46, 17
34, 4 . . . . . 129, 22
Deuteronomium 3, 10 . . . 55, 3
4, 46 . . . . . 55, 5
29, 7 . . . . . 55, 2
32 . . . . . 51, 27
32, 49 . . . . . 50, 28
33 . . . . . 51, 28
34, 3 . . . . . 54, 14
34, 6 . . . . . 53, 20
34, 8 . . . . . 51, 18
Iosue 2, 1 ss. 263, 13

Iosue 4, 2 ss. 264, 13
Iudicum 12, 7 . . . . . 58, 25
Regum II 17, 11 . . . . . 129, 12
II 18. 17 ss. 109, 24
III 17, 1 . . . . . 58, 23
III 17, 3 . . . . . 59, 4
III 19, 9 . . . . . 41, 16
IV 2, 21 . . . . . 24, 6
Paralipomenon II 7, 8 . . . 100, 11
Esdra II 3, 16 . . . . . 312, 12
Iob 1, 1 . . . . . 55, 20
Psalmi 132, 3 . . . . . 165, 17
41, 7 . . . . . 165, 9
44, 8 . . . . . 295, 18
73, 12 . . . . . 107, 8. 240, 4
77, 16 . . . . . 257, 1
88, 21 . . . . . 295, 17
106, 34 . . . . . 182, 14
113, 5. 6 . . . . . 146, 20
Prouerbia 20, 24 . . . . . 105, 12
Isaias 1, 8 . . . . . 22, 19
33, 16 . . . . . 230, 1
33, 17 . . . . . 230, 4
Hieremias 10, 23 . . . . . 105, 11
Ezechiel 5, 5 . . . . . 107, 9
18, 23 . . . . . 289, 21
Naum 3, 8 . . . . . 278, 11

Testamentum nouum.

Matthaeus 4, 7 . . . . . 21, 11
5, 13 . . . . . 267, 8
17, 4 . . . . . 162, 12
Matthaeus 21, 8 . . . . . 84, 4
21, 9 . . . . . 75, 27. 83, 28
21, 42 . . . . . 21, 13
24, 3 . . . . . 252, 2
24, 4 . . . . . 85, 3
26, 1. 2 . . . . . 252, 17
26, 14 . . . . . 85, 14
26, 26. 28 . . . . . 154, 17
27, 2 . . . . . 87, 14
Marcus 9, 5 . . . . . 162, 12
13, 3 . . . . . 252, 7
13, 5. 6 . . . . . 252, 11
14, 22. 24 . . . . . 154, 17
14, 38 . . . . . 86, 25
15, 1 . . . . . 87, 14
Lucas 2, 9 . . . . . 258, 13
2, 21 ss. 77, 23
9, 33 . . . . . 162, 12. 275, 17
22, 41 . . . . . 86, 20
23, 1 . . . . . 87, 14
23, 38 . . . . . 172, 15
Iohannes 3, 23 . . . . . 57, 17
4, 6 . . . . . 270, 16
11, 29 . . . . . 82, 10
12, 1 . . . . . 82, 19
18, 28 . . . . . 87, 14
19, 30 . . . . . 89, 29
19, 28 . . . . . 90, 6
20, 25 . . . . . 92, 8
Actus apostolorum 2, 4 . . 94, 1
ad Corinthios I 10, 4 . . . 257, 1
II 12, 3 . . . . . 71, 8

b) Scriptores alii.

Abgari epistola ad dominum et domini ad Abgarum. 60, 17. 64, 22
Adamnanus a Baeda exscribitur.
Arculfus affertur ab Adamnano passim.
Eucherius exscribitur ab Adamnano in libro primo, a Baeda passim.
Hegesippi liber III et IV exscribitur ab Eucherio (p. 130, 19 ss.), ab Adamnano in libro II, a Baeda passim.
liber I p. 22, 43 . Baeda 314, 7
affertur sub nomine Iosephi ab Eucherio 130, 19. 134, 14
tertius Iudaicae captiuitatis liber affertur ab Adamnano . . 269, 14

Hieronymi epistola ad Dardanum affertur ab Eucherio . . . 129, 1
epistola ad Paulam et Eustochium de resurr. b. Mariae . . . 240, 17
Commentarii afferuntur . 277, 13
in Ezechielem c. 26 . . . 276, 20
in Oseae c. 9 . . . . . 278, 2
Quaestiones hebraicae (t. III p. 340 ed. Vallars.) 260, 2
libri Graecitatis afferuntur 276, 7
Locorum liber affertur . . 258, 18
L. l. (= Onom. sacra ed. Lagarde) passim ab Adammano l. II et a Baeda exscribitur.
Horatius carm. 1, 1 . . . . 125, 6
ars poetica 343 . . 106, 27
Iosephus *uide* Hegesippus.
Iuuencus IV 631 . . . . . 243, 4
Sulpicius Seuerus
Chron. II 34 . . . . 239, 10 ss.
Chron. II 33, 5 . . . . . 246, 23
Victorinus Pictauionensis (cf. Migne Patrol. lat. V p. 294) . . 307, 11

II. INDEX NOMINVM ET RERVM.

Aaron: locus ubi steterat cum septuaginta uiris 41, 27. 120, 32. uitulum fecit 44, 3. eius statua Ramesse 48, 27. throni Moysi et Aaron 114, 25. M. et A. et Iethro 119, 9.

Abacuc sepulchrum in loco Bycoyca 114, 12. locus ubi prandium portauit messoribus 180, 5.

abbates tres monasterii Sinaitici 184, 2.

Abdias requiescit Sebasteae 114, 1.

Abdimelech discipulus Hieremiae 140, 13. 14 (Abimelech *codd.*, Abdimelech *Gildemeister*) *confunduntur Abimelech filius Gideon et Abdimelech protector Hieremiae.*

Abgarus rex manebat Edessae 150, 14. epistolam scripsit domino Iesu 60, 17. 62, 26. 27. 29. 64, 21. 23. Iesus ad eum epistolam misit per Ananiam cursorem 60, 17. imago eius marmorea 62, 12. 13. 15. memoria 64, 18. palatium 62, 11. 63, 32. 33. 64, 20.

Abila 185, 19. 20 *uide* Aila, Auila.

Abisac Sunamitis 111, 26.

Abisalon: monumentum eius non longe a Segor 166, 16.

Abner: eius sepulchrum non longe ab Ebron 111, 3.

Abraham: sacrificium obtulit in monte Agazaren 20, 1. terebinthus, ubi habitauit 25, 11. 110, 22. quercus Abrahae 261, 22. 313, 6. conuentio angelorum 262, 13. 110, 25. natus in Charran 191, 2. ibi moratus est 65, 2. 3. 66, 27. 67, 4. eius domus 65, 11. 21. 30. speluncae 110, 22. ager quem emit ab Effron 259, 18. Melchisedech hostias obtulit 57, 5. 172, 4. caedes Codollagomor 57, 13. puer eius Eleazar 65, 19, 66, 31. 67, 1. 9. obtulit filium suum in monte Caluariae ibique fecit altare 140, 17. 19. 154, 6. 172, 4. 234, 6. 305, 10. putei 25, 11. 110, 22. 180, 8. eius sepulchrum uel memoria 25, 17. 178, 23. 260, 3. 23. memoria eius cum grandi reuerentia attenditur 66, 21.

Abramiri uinea in Chebron 110, 29. 31.

absida ubi inuentae sunt tres cruces 153, 5. 8. in Martyrio 98, 16.

Absos mansio 28, 19.

Accaron 129, 14.

accessa et recessa maris 3, 8.

accubita ubi dominus cum discipulis accubuit in ecclesia Mariae in ualle Iosaphat 142, 17. 19.

accubitus in Cana 161, 8.

Achab rex 19, 21. 41, 15. 59, 5. 120, 30.

Acheldemach, hoc est ager sanguinis 177, 10. 243, 17 ss. = 307, 18 ss.

Achillides, unus e septem dormientibus 148, 3.
Acrabatthenorum terra 132, 17.
Acuno mansio 5, 8.
Adam plasmatus est in Golgotha 154, 5. protoplastus 260, 8. simplex eius sepulchrum in Chebron 260, 4. 261, 2 = 312, 23.
Adamnanus 221, 5. 323, 18.
Adana ciuitas 17, 9. 150, 5.
Ader 312, 9. *uide* Gader.
adorare: adorauimus amulam s. Mariae 161, 5. monumentum domini 171, 4. lignum crucis 172, 13. 17. imaginem 189, 12. caput s. Iohannis 190, 15. monachi adorauerunt nos 183, 19.
Adrante mansio *uide* Hadraute 8, 15.
Adrianus: statuae duae eius in loco templi 22, 5. *uide etiam* Aelius.
Aecas ciuitas 29, 16.
Aegea ciuitas Ciliciae 150, 1. 7.
Aegyptiacus 184, 3. 186, 7.
Aegyptii 47, 22. 282, 23. 321, 19. martyres Aegyptii 180, 13.
Aegyptiuus 261, 10.
Aegyptus (Egyptus): 41, 5. 44, 19. 46, 23. 47, 1. 2. 48, 1. 11. 15. 112, 8. 115, 2. 13. 20. 116, 16. 26. 27. 120, 26. 121, 18. 129, 8. 130, 2. 144, 7. 145, 1. 148, 12. 162, 6. 7. 178, 6. 185, 17. 21. 186, 13. 189, 15. 278, 2. 16. 282, 12. 22. 283, 3. 4. 321, 15. 22
Aelia (*plerumque* Helia *scribitur*) *sic* Hierusalem uocitatur 50, 23. 125, 7. 128, 4. 245, 7. 11. 258, 21. 302, 20. 309, 3. 312, 14. 18 313, 13. 319, 16.
Aelius Adrianus 125, 7. 302, 19.
Aennon iuxta Salim, ubi Iohannes baptizabat 57, 17 (Enon *cod.*).
Aerarium *uide* Ponte 4, 20.
Aerea mutatio 26, 7.
Aethiopia 144, 23. 182, 16. Aethiopes habent nares et aures fissas et sunt galliculis calciati 182, 16.
Afrorum rex Annibalianus 14, 6.
Agannia mansio (= Laganeos It. Ant. p. 142, 3) 15, 10.
Agareni 129, 15.
Agazaren mons sanctus Samaritanorum 20, 1.
ager in quo dominus cum discipulis suis comedit 111, 32. in quo dominus manu sua seminauit 137, 4. 168, 19. ager sanguinis 177, 10. *uide* Acheldemach.
ager publicus i. e. agger publicus, uia publica 49, 28.
Agrippa rex ornauit spelaeum, per quod sese adtollit Iordanis 315, 9. eius regnum 131, 9.
Agri specula 55, 13.
Aila 148, 9 *uide* Abila Auila.
albidus quasi lac Iordanis color est 266, 19.
Albuna (Albona) ciuitas 30, 13.
Alcobile (Alcouile) mutatio 18, 18.
Alexander Magnus Macedo: Ailam fabricauit 148, 10. conditor Alexandriae 278, 4. 282, 18.
Alexandria: mare Parthenicum, quod mittit Alexandriam 41, 7.—50, 14. 189, 18. 19. — descriptio et situs urbis 278, 1 ss. = 321, 1 ss.
Alexandria Scabiosa mansio 17, 14. 150, 7. 8.
Alexandrini festo theophaniae ad Iordanem ueniunt 167, 7.
Alexandrina urbs 282, 13.
Alexandroschene mutatio 19, 4.
Aliassum mutatio 16, 2.
Alpes Cottiae 6, 1. Iuliae 8, 9. summae 8, 10.
altare, altaris, altarium: Abrahae in

monte Golgotha 140, 19. 172, 4. 234, 6. 305, 10. in Choreb ubi steterat Aaron cum LXX senioribus 42, 2. 121, 2. Heliae in monte Choreb 41, 19. 120, 30. Heliae in monte Carmelo 113, 31. Melchisedech in Golgotha 172, 4. Moysis quod aedificauit deuicto Amalec in ciuitate Faran 119, 2. oratorium cuius altare positum est super petras illas, quas subposuerunt Moysi oranti 186, 1. altarium de lapide, super quem dominus V panes posuit 113, 12. — in ecclesiis: Alexandriae est ante altare memoria Marci euangelistae 282, 15. in ciuitate Cana 161, 11. Carneis corpus Iob subter altarium iacet 59, 28. altare aureum in illa ecclesia Constantinopolitana, in qua crux domini habetur 286, 25. Galgalis sunt lapides XII post altarium 168, 18 (*aliter* 264, 18). Hierosolymis: in rotunda ecclesia (Anastasis) tria altaria 227, 20. 22 = 304, 11. ante hostium monumenti 232, 4. 8 = 304, 28. 305, 2. ante ipso sepulchro est altare, ubi Zacharias occisus est 154, 12 (*aliter* 22, 2 *uide* Zacharias). in spelunca ecclesiae Golgothanae, ubi pro honoratorum animabus sacrificium offertur 233, 13. in ecclesia Constantini altare de argento et auro puro 153, 6. in ecclesia s. Mariae in ualle Iosaphat 240, 12. 309, 19. in spelunca montis Oliueti 109, 16. in Nazareth in spelunca lucidissima 112, 16. in ecclesia ad Pastores prope Bethlehem est spelunca lucidissima habens altarium 110, 1. Neapoli (Sicimae) ante cancellos altaris puteus est 162, 18. — Salomon stetit ante altarium dei 100, 13.

Altina mutatio 10, 10.

Altino ciuitas 7, 19.

Alusore mutatio 12, 5.

Amalech 118, 28. 31. 119, 2. 148, 8. 186, 1.

Ambrosio mutatio (= Ambrussum It. Ant. p. 389, 1 *et* 396, 6) 4, 18.

Amida 150, 16. 17.

Amorraei 20, 6. 55, 2. 147, 17.

Amos: sepulchrum eius 110, 6.

Amphipolis ciuitas 27, 13.

Ananias cursor, per quem Iesus epistolam ad Abgarum regem misit 60, 18. 62, 27. 64, 9. 13.

Anastasis in loco est resurrectionis 126, 11. 12. illa rotunda ecclesia, quae Anastasis, hoc est resurrectio uocitatur 233, 1. 234, 11. *saepissime apud Siluiam commemoratur:* 71, 13. 30. 72, 1. 7. 27. 29. 73, 4. 9. 12. 21. 22. 30. 74, 10. 13. 75, 1. 2. 76, 2. 10. 21. 26. 77, 6. 20. 78, 13. 15. 20. 23. 25. 27. 79, 3. 17. 18. 20. 26. 27. 80, 2. 6. 7. 15. 19. 23. 81, 13. 21. 23. 82, 25. 29. 83, 11. 13. 84, 6. 10. 14. 22. 23. 27. 28. 85, 11. 12. 20. 86, 3. 89, 6. 90, 5. 10. 24. 25. 91, 3. 14. 19. 20. 31. 92, 1. 19. 20. 21. 93, 1. 5. 18. 21. 95, 14. 24. 96, 1. 3. 6. 8. 13. 14. 97, 14. 98, 9. 27. 99, 3. 7. 8. 100, 3.

Anastasius imperator fabricauit ecclesiam Iohannis baptistae 145, 24. cf. 149, 4. fabricauit ciuitatem Daram 149, 7.

Anathiango mansio (= Nantianulus It. Ant. p. 144, 5) 16, 13.

Anat‹h›o: ibi natus est Hieremias 140, 7. est turris Hieremiae 110, 4.

Ancona, locus in monte Oliueti 146, 16.
Ancyra (Anchira It. Burd.) ciuitas Galatiae 15, 16. 17. 17, 6. 144, 18.
Andauilis mansio (= Andabilis It. Ant. p. 145, 1) 16, 16.
Andrapa mutatio 16, 5.
Andreas natus Bethsaidae 138, 5. Matthaeum de carcere liberauit 144, 1. 252, 8 = Marc. 13, 3.
angelus: s. Moyses ab angelis sepultus est 53, 20. 22. a. ad Mariam uenit 161, 7. Abraham cum angelis locutus est 25, 12. angelorum conuentio 262, 13. Iacob cum angelo luctatus est 20, 15. cf. 108, 24. 110, 2. 21. 25.
Anna prophetissa, filia Fanuhel 77, 25. s. Annae, matris b. Mariae, ecclesia prope templum 108, 15.
Annibalianus, qui fuit rex Afrorum 14, 5.
anniuersarius dies encaeniarum XV° die mensis Septembris 225, 4. — dominicae ascensionis 249, 1.
annotare: omnium nomina (qui nomen suum dant) ante diem quadragesimarum annotat presbyter 96, 20. 22.
Antaradus mansio 18, 9. Antharidus 159, 7.
Ant(h)edona 138, 19.
Antinou 189, 3.
Antiochia 17, 18. 19. 19, 2. 60, 24. 30. 61, 1. 69, 4. 5. 7. 130, 6. 150, 8. 9. ibi requiescit s. Babyllas, Iustina, Iulianus, Machabaei 190, 18.
Antipatrida mutatio 25, 21.
antiphonam dicere 71, 17. 20. 72, 11. 13. 73, 15. 16. 74, 11. 12. 75, 16. 77, 14. 79, 19. 80, 4. 81, 25. 82, 9. 15. 83, 19. 24. 84, 18. 86, 9. 15. 90, 15. 92, 15. 94, 19. 95, 3. 15. 19. 96, 5. 7. 99, 26. *semper distinguitur et a psalmis et ab hymnis.* — antifonam (antefona G) psallere 186, 8.
Antoninus martyr 159, 1.
s. Antoninus (Antonius *Gildemeister*) requiescit Alexandriae 189, 22.
b. Antonius 190, 3.
anulus Salomonis 88, 24. 107, 13. 154, 4.
Apamia, ciuitas splendidissima, in qua est omnis nobilitas Syrorum 190, 16. 18.
aperire: ante pullorum cantum loca sancta non aperiuntur 73, 19. *cf.* 71, 13. 75, 2.
Apicilia mutatio (ad Pacilia V) 8, 1.
Apollonia mansio in Thracia 27, 17.
Apollonia Illyriae ciuitas 28, 21.
Apollonius (Appollonius P) magus Thyana fuit 16, 19. Tharso fuit *falso* 150, 4.
Apollonius heremita, eius monasterium Memphi 144, 10.
apostolica ecclesia (in monte Sion) 243, 14.
apostolus: spelunca ubi docuit ante passionem apostolos 23, 15. 94, 27. 101, 8. ecclesia ubi post passionem collecta erat multitudo cum apostolis 94, 6. dominus baptizauit apostolos ad septem fontes prope Magdalam 138, 2. apparuit apostolis post resurrectionem in Syce Taburi 139, 15. apostolorum actiones 89, 11. actus 93, 31. 94, 7. 23. epistolae 89, 11. scripturae 89, 18. ecclesia in monte Sion fertur ab apostolis fundata pro loci resurrectionis dominicae reuerentia, eo quod ibi promisso repleti sunt spiritu 126, 2. 306, 17. quam dominus noster cum apostolis fundauit 141, 7. — calix apostolorum

in Sionea ecclesia 174, 16. apostoli i. e. apostolorum ecclesiae: ubi (Constantinopoli) cum uenissem per singulas ecclesias uel apostolos 70, 27.
Appi Foro mutatio 30, 11.
Apris ciuitas 26, 10.
aptus: psalmi, antiphonae, hymni Hierusolimis semper apti diei et loco dicuntur: 75, 18. 76, 25. 81, 25. 82, 15. 83, 19. 24. 84, 18. 86, 9. 15. 23. 89, 22. 92, 3. 15. 23. 93, 14. 94, 19. 95, 3. 19. 99, 28.
Apulia 29, 18.
aputactitae: omnes qui sunt, ut hic dicunt aputactitae uiri uel feminae toto anno qua manducant semel in die manducant 80, 29. eorum ieiuniorum consuetudo diebus quadragesimarum 81, 1 ss. monasteria aputactitum 69, 29. *cf. etiam* 91, 25. 92, 18. 96, 8. 100, 17.
Aquauiua mansio Pannoniae 9, 6.
Aquauiua mutatio Italiae 31, 2.
Aquileia ciuitas 8, 3. 4. 10, 5.
ara, quam fecerant filii Ruben et Gad 51, 11.
Arabes 129, 15.
Arabia prouincia, quae iungitur Palaestinae, inaccessibile iter habet 115, 14. fines 133, 21. Carneae in finibus Idumaeae et Arabiae 56, 4. in A. sunt tredecim ciuitates 147, 16. a monte Sina alii per Aegyptum, alii per Arabiam reuertuntur in s. ciuitatem 185, 18. 19. cf. 50, 26. 265, 21. 267, 16. 314, 18. 316, 12. terra Arabiae i. e. terra Iesse 46, 29.
Arabia ciuitas in terra Gesse est 46, 28. 48, 14. 17. 18. mansio est 48, 19. 49, 18. 50, 10. agger publicus transit per Arabiam ciuitatem 50, 1. episcopus de Arabia 49, 2.
Arabissus ciuitas in Persa Armenia 149, 15.
Arabot mons 50, 28. 51, 19 *cf.* Deuteron. 32, 49. 34, 8.
Arandara est locus, qui appellatus est Helim 118, 1.
Arausione ciuitas 5, 5.
Arbe sepulchra in ualle Mambre 260, 3.
Arboditio mutatio. cf. Tarpodizo 12, 20.
Arbor: mutatio Tres Arbores 3, 13.
arbores platani, quas plantauit Iacob in Sichar 20, 10. arbor amigdala, ubi Iacob uidit uisum 20, 15. arbor terebinthus, ubi Abraham cum angelis locutus est 25, 12 *uide* ficus, ilex, palma, quercus, terebinthus. arbor sycomori, in qua Zachaeus ascendit 24, 1. 111, 16. 169, 13. qui arbor inclausus infra oratorium per tectum foris dimissa est, sicca quidem 169, 14 s. arbor sycomori prope Ramessen a patriarchis posita 48, 28 ss., eius nomen et uirtus *ib.* sub arbore ficus dormiuit Abimelech 140, 13. arbor piperis 187, 7. arbores palmarum 113, 8. 117, 29. 118, 4. 25. aputactitae nec panem nec oleum gustant nec aliquid quod de arboribus est 81, 11.
arca testamenti 24, 11. 107, 30. fuit Silonae 139, 1. arca domini 110, 15.
Arcas mansio 18, 13.
archidiaconus mittit uocem et dicit 82, 1. 83, 6. 85, 26. 94, 9. *cf. Cabrol, les églises de Iérusalem p. 84 a. 1.*
archiotypa: ostendit mihi archiotepam ipsius (Aggari) ingens si-

millimam 62, 11. filii eius Magni 62, 17. 64, 5.
Arculfus episcopus gente Gallus 221, 2. 224, 4. 7. 225, 2. 227, 3. 11. 13. 228, 17. 229, 7. 230, 11. 232, 2. 13. 234, 11. 235, 6. 11. 20. 238, 19. 239, 3. 240, 9 *etc.* Arculfus *apud Baedam* 312, 12 *et* 323, 6 (AM).
arcus, ubi antiqua porta fuit ciuitatis 175, 19.
Arellate, Arelate, Arillatum *etc.* ciuitas 4, 21. 22. 7, 1.
Arfa uicus 134, 4.
Argentea mutatio 7, 3.
Argustana mutatio 16, 10.
Aricia ciuitas 30, 13.
Arimathia 308, 25. *uide* Armathem.
Ariminum ciuitas 32, 1.
Aristosa 190, 16.
armarium, in quo capsa cum ligno crucis recondita habetur 286, 19. 287, 18.
Armathem, ciuitas Samuhelis 245, 8.
Armenia: finis 144, 6. flumina 144, 21. Armenia prima et secunda Armenia et Persa Armenia, quae Armeniae sub imperatore sunt 147, 21 s. Melitine metropolis Persae Armeniae 149, 14.
Armona mons modicus trans Iordanem 146, 5.
Arnagine (= Ernagino It. Ant. p. 344, 1) mutatio 5, 1.
Arso mansio (Arzo) 12, 13.
Artemis mutatio 14, 21.
arundo, cum qua caput domini percussum est 109, 5.
Arzo *uide* Arso (Arso It. Ant. 136, 7).
Asaph: eius monumentum 25, 6.
Ascalon, Ascalona 129, 13. 138, 17. 18. 179, 10. ibi est puteus pacis in modum theatri factus 180, 10.
Ascalonitis: Maioma A. 180, 15.
ascitis: presbyter, senex integer et monachus a prima uita et, ut hic dicunt, ascitis 40, 1. monachi uere sancti et quos hic ascites uocant 52, 21. monachus uir ascitis 59, 16. monachi maiores, qui in solitudine sedebant, quos ascites uocant 65, 28. monachi ualde sancti et ascites 67, 16. mirabilia faciunt 68, 1.
Asclipius fluuius 160, 1.
Asennec: domus eius Heliopoli 115, 7. 9.
Aser, ubi fuit uilla Iob 19, 24.
Aseroth prope Faran 119, 6. 12.
Asia prouincia 148, 1. propositum ad Asiam accedendi, i. e. ad Efesum 71, 2 Asia cum Aegypto 282, 21. mare quod Asiam Europamque disterminat 284, 19. 20. 322, 4.
asina, in qua dominus sedit 109, 21.
Asoa, ubi est sepulchrum Hesdrae 114, 14.
Asphaltius (Asfaltius) lacus 268, 18. 314, 16. 22. 315, 21.
Aspona (*sic* V *et* It. Ant. p. 143, 4 *et* 206, 2; Arpona P) ciuitas 16, 3.
Assyrii 144, 22.
Astra (?) ciuitas Arabiae 147, 19.
Athanasius requiescit Alexandriae 189, 21.
Athlefi 189, 15.
atrium: itur ante Crucem, quia ipse locus subdiuanus est, i. e. quasi atrium ualde grande 89, 4. in atrio ipsius basilicae (Constantini) est cubiculum 172, 12. est ibi atrium grande, ubi crucifixus est dominus 153, 14. atrium basilicae super Siloa 176, 6. in medio basilicae (in Mambre) atrio discopertus 179, 2
Atyra mansio 13, 8.

Augusta mansio 5, 13.
Augustamnica prouincia 115, 19.
Augustofratensis prouincia: ingressa fines prouinciae A. perueni ad ciuitatem Gerapolim, quae est metropolis ipsius prouinciae, i. e. Augustofratensis 61, 2. 4 *etiam apud Aurelium Victorem commemoratur.*
Aulon, latine Campus Magnus, prope Iuliadem 314, 21.
Aulona, inde traiectus est Hydruntum (Odronto) 3, 3. 28, 23. 25. 29, 25. 30, 18.
Auraeos mutatio 7, 13.
Aureo monte ciuitas 10, 16.
Aurioli *uide* Ponte 7, 4.
auroclauae cortinae 76, 13. uela *ibidem.*
Auscius ciuitas 3, 18.
Ausitis regio, terra 55, 20. 56, 3.
Auenione ciuitas 5, 3.
Auila, ciuitas Arabiae 147, 19.
Azotus 129, 14, i. e. Diospolis, in qua requiescit s. Georgius martyr 176, 20.
azymi: prima azymorum dies 252, 21.

Baalim: uallis Iosaphat locum in se quondam Baalim sacrum habuit 309, 14.
Babylonia in Persida, XXX milia de Susis 149, 17.
Babylonia ciuitas Aegypti: inter Memphys et Babylonia milia sunt duodecim 115, 2. Heliopolis distat a Babylonia milia duodecim 115, 4
Babyllas requiescit Antiochiae 190, 19.
Bacatae uicus 132, 1.
Bacchus (Baccus) requiescit Barbarissi 150, 12. 191, 4. 7.
Bachaias mutatio 18, 2.
Baiae mansio in Cilicia 17, 13.
Balaam: mons, in quo posuit Balac filius Beor Balaam diuinum 55, 14.
Balac 55, 13.
Balaneas ciuitas Syriae Coelis 18, 6.
Ballanstra mutatio 11, 17.
balneum (balneus) Corneli centurionis Caesareae 19, 15. balneus, qui de puteo Iacob (Sichar) lauatur 20, 11. balneum, ubi infantes lauantur. prope basilicam Constantini 23, 4 *cf.* 90, 23. balneum Christi in templo Salomonis 108, 11. *uide* natatoria, piscina, thermae.
Baorin non longe ab Hierusolyma 170, 4.
baptismus: accedere ad baptismum 97, 9. 12. uerba, quae sunt altioris mysterii, i. e. ipsius baptismi cathecumini nondum audire possunt 98, 24. episcopus exponit omnia, quae aguntur in baptismo 99, 6. — locus baptismi domini 145, 22 ss. 166, 17 ss. 265, 9 ss. = 318, 3 ss.
baptista *uide* Iohannes.
baptizare: s. Iohannes baptizauit in Enon iuxta Salim 57, 16. ad septem fontes prope Magdalam dominus baptizauit apostolos 138, 2. Diocaesareae Cornelius baptizatus est 139. 10; *uide* Cornelius. milibus XVI de Hierusalem Philippus baptizauit eunuchum 139, 16. 180, 6. *uide* Philippus *et* eunuchus. quicumque baptizandi sunt semper cata pascha in fonte Iohannis baptizantur 58, 10. 13. quemadmodum docentur Hierusolymis hi, qui baptidiantur per pascha 96, 19 ss. 97, 16. 98. 26. infantes, cum baptidiati fuerint et uestiti, primum ad Anastase ducuntur 90, 22.
balsamum: uineae, quae dant balsamum 50, 5. quomodo generetur

314, 7. calathi cum aromatibus et opobalsamo 167, 9.
Bantianis mutatio. *uide* Vancianis 5, 9.
Bao mutatio 11, 1.
Barachia: sanguis Zachariae filii Barachiae 108, 6. 29.
Barbarissus, ciuitas Mesopotamiae, ubi s. Bacchus requiescit 150, 11. 12. 191, 3.
Barium (Beroes *codd.*) ciuitas 29, 9.
Baruc propheta fuit Hermippi 140, 15.
Basan: ciuitas Og regis B. 55, 3.
Basapare mansio (= Bessapara It. Ant. p. 136, 3) 12, 6.
basilica: basilica, i. e. dominicum 23, 2. basilicae Constantini *commemorantur in Itin. Burdig.:* super cryptam, ubi corpus Iesu positum fuit et tertia die resurrexit 23, 2. in monte Oliueti, ubi apostolos docuit 23, 15. in Bethlem 25, 4. ad Terebinthum 25, 13. *Apud Siluiam distinguitur inter basilicam et ecclesiam, cf. Cabrol, Les églises de Ierusalem p. 15:* aperiuntur omnia hostia de basilica Anastasis 75, 2. ut tota basilica Anastasis repleatur odoribus 73, 30. dominica die colliget se omnis multitudo in basilica, quae est loco iuxta Anastasim, foras tamen 73, 12. *Apud Eucherium basilicae nomen soli Martyrio tribuitur:* deuertendum est ad basilicam, quae Martyrium appellatur a Constantino magno cultu nuper extructam 126, 9, *distinguitur a cohaerentibus locis Golgotha et Anastasi. Apud Theodosium basilica nunquam occurrit. In Breuiario et apud Antoninum ecclesia rarius occurrit; basilica idem significat quod ecclesia. Petrus Diaconus solam basilicam Constantinianam, quae est Romae, commemorat* 109, 8, *aliis locis ut Siluia uocabulo ecclesia utitur. Adamnanus excepto uno loco* inter illam Golgothanam basilicam et Martyrium quaedam inest exedra 234, 20 *basilicae nomine insignit has ecclesias:* de basilica, quam Constantinus uicinam supra dictae ecclesiae fabricauit 233, 18. huic ecclesiae cohaeret basilica magno cultu a rege Constantino constructa, quae et Martyrium appellatur 233, 23 (= Baeda 303, 22 ss.). lancea in porticu illius Constantini basilicae 235, 13. de forma grandis basilicae in monte Sion fabricatae 243, 5. 12. cum haec basilica (in monte Oliueti) fabricaretur 246, 22, *cum antecedat* ubi grandis ecclesia stat rotunda ternas per circuitum habens porticus 246, 12. grandis basilica super sepulchrum Lazari 251, 10. *Baeda basilicam nominat ecclesiam s. Sophiae Constantinop.* 321, 24. 322, 8. *Apud Breuiarium et Antoninum basilica occurrit:* in medio ciuitatis basilica Constantini 153, 2. 11. in introitu basilicae 153, 3. sacrarium de bas. s. Const. 154, 14. bas. Const. circa monumentum 172, 11. 12. basilica ad monumentum domini 165, 11. est in medio ciuitatis basilica illa, ubi est lancea 153, 11 (cf. 235, 13). inde uadis ad illam basilicam, ubi inuenit Iesus ementes et uendentes 154, 18. s. Sion basilica magna nimis, ubi est illa columna ubi caesus est dominus 154, 20; *uide* columna. in media basilica est corona de spinis 154, 23. *uide* corona *cf.* 165, 11.

in domo Caiphae est basilica grandis s. Petri 155, 5. ubi (in praetorio) est modo basilica s. Sophiae 175, 4 cf. 165, 12. loco domus Pilati est basilica grandis 155, 6. *uide* domus *et* praetorium. ad pinnam templi est basilica in cruce posita 155, 10. super Siloa est basilica uolubilis 176, 1. una porticus (piscinae natatoriae) habet basilicam s. Mariae 177, 16 cf. 165, 12. de Sion uenimus in basilicam s. Mariae 174, 22. est ibi basilica, in tempore ubi se lauabant infirmi 155, 11. ipsa Eudoxia muniuit basilicam s. Stephani 176, 14. in ipsa ualle Iosaphat est basilica s. Mariae 170, 16. et ibi est basilica s. Mariae 155, 12. et ibi (in monte Oliueti) sunt duos basilicas, ubi Christus docebat discipulos suos 155, 18. basilica pulchra ornata, ubi Zacharias occisus est 180, 2 (*prope Eleutheropolim, sed falso; uide* Zacharias). — basilica in Bethlem, quae ad s. Dauid appellatur 178, 16. domus s. Petri in Capharnaum est modo basilica 163, 6. infra ciuitatem Clisma 188, 14. non longe a ciuitate Hiericho in basilica lapides XII positi sunt 168, 18 *uide* Galgal. in Mambre est basilica aedificata in quadriporticus 179, 1. domus s. Mariae in Nazareth basilica est 161, 19. Samariae facta est basilica s. Iohannis 162, 17. in monte Thabor tres sunt basilicae 162, 12.

Basiliscum mutatio 18, 12.

Basilius martyrizatus est Scythopoli 137, 15.

Bassianis ciuitas 10, 8.

Batanis ciuitas, habundans multitudine hominum 61, 19.

Baunnae 13, 5.

beatus apostolus Iohannes 71, 3. Antoninus 159, 1. Antonius 190, 3. Eufemia 190, 2. Georgius 177, 8. Maria 108, 15. 173, 6. 189, 7. 274, 18. 295, 13. Petrus 174, 15. Stephanus 174, 14 (R).

Bedizo mutatio 26, 9.

Bellinto mutatio 5, 2.

Belsephon 47, 19.

Beneuentum mutatio prope Veronam 7, 10.

Beneuentum ciuitas Campaniae 29, 21.

Beniamin: porta Beniamin Hierosolymis 224, 11. 303, 4. exiens ad Iordanem 137, 2. dominus intrauit de porta B. in Hierusalem 146, 19.

Ben Nun, i. e. Iesus uel Iosua 263, 15.

Beodizo mutatio 13, 3.

Beor, pater Balaam diuini 55, 14.

Bergamo ciuitas 7, 5.

Bergule mansio 12, 22 *uide* Virgolis.

Berito (Birito) 18, 19. ciuitas splendidissima, in qua nuper fuit studium litterarum, sed subuersa 159, 13. 18.

Beroes ciuitas = Barium 29, 9.

Berozicha mansio (= Brendice It. Ant. p. 322, 1) 26, 21.

Bersabee: longitudo terrae Iudaeae a Dan usque Bersabee praetenditur 128, 13. 19. 129, 9 = 309, 6.

bessa lingua 184, 4.

Beterris ciuitas 4, 14.

Bethar (Betthar, Betar) uilla 20, 13.

Bethania uilla: est ibi crypta, ubi Lazarus positus fuit 23, 19. Lazarium i. e. Bethania 82, 3. in itinere Bethaniae uicus est, de quo adducta est asina 109, 21. milia duo ab Hierusalem 140, 8. 147, 12

monumentum Lazari 170, 5. Bethaniae campulus 251, 7 = 311, 6. 7. ecclesia ad australem B. partem 251, 13. 15 = 311, 9.
Bethasora, ubi est fons, in quo Philippus eunuchum baptizauit 25, 9.
Bethfage: inde pullus asinae adductus est 146, 18.
Bethel: Oza de Bethel 263, 7. ibi Iacob uidit scalam 114, 6.
Bethleem: situs et descriptio urbis, loca ibidem sancta 127, 19 ss. 178, 8 ss. 255, 5 ss. 311, 11 ss. in ualle memoriae regum Iudae 109, 26. mensa, in qua comedit Maria 111, 10. monumentum infantium innocentium 178, 17. monasterium 178, 19. monumentum Dauid 178, 14. 257, 8 ss. sepulchrum Hieronymi 178, 12. 257, 19 ss. iuxta B. piscina, ubi exprobrauit Rabsaces 109, 24. de petra extra murum posita uariae fabulae narrantur 148, 17. 178, 2. 256, 13 ss. in strata sepulchrum Rachel 25, 1. 3. 177, 24. 258, 17 ss. XLVI m. p. distat a Ioppe 129, 19 = 309, 7. uia ad ilicem Mambre 178, 22. turris Gader 258, 12.
Bethlemiticus monticulus 257, 17. 258, 2. petra 257, 4. spelunca 256, 7.
Bethsaida piscina = Bethesda 21, 6. 127, 3 = 306, 8.
Bethsaida, in qua uidit Iacob in somnis angelos ascendentes et descendentes de caelo 137, 9. 10. 11; *uide* Bethel.
Bethsaida prope Capharnaum, ubi nati sunt apostoli Petrus, Andreas, Philippus et filii Zebedaei 138, 6.
Betthar mutatio 25, 22.
Betulia, ubi Olofernis mortuus est 138, 20.
Biterris ciuitas (= Beterris It. Ant. p. 389, 5 *et* 397, 1) 4, 14.
Bithynia (Bithinia) 13, 20. 15, 3.
bitumen 166, 6. utile ad compagem nauium 317, 11. 13.
Bolentia mutatio 9, 15.
Bomon: columna Heliopoli, in qua Phoenix residere consueuit 115, 11.
Bona mansio 12, 4.
Bononia ciuitas 32, 9.
Bordegala *uide* Burdigala.
Bortheus uicus 134, 1.
Bostra (Vostra) ciuitas Arabiae 147, 19.
Breierophara mutatio 26, 22.
Brigantione *uide* Byrigantum.
Brindisi ciuitas (Brundisium) 29, 3.
Britaniorum insula 323, 16.
Brixa ciuitas (= Brixia It. Ant. p. 127, 11) 7, 8.
Brucida mutatio 28, 7.
Brunca mutatio 14, 7.
Bruttus mutatio 18, 14. Br. alia 18, 17.
Bucconis mutatio 4, 1.
Buragara mansio (= Bagaraca It. Ant. p. 135, 5) 11, 24.
Burdigala ciuitas 3, 2. 4, 22. 13, 13.
Burgunnia: Christi miles de Burgunnia, Petrus nomine 274, 23.
Burgunnio 276, 1.
Burdista mansio (= Burdicta It. Ant. p. 137, 2) 12, 17.
Butontones mutatio (= Butruntus It. Ant. p. 117, 1) 29, 10.
Buzana: in monte Buzana, qui interpretatur lucerna 138, 14. 15.
Byblus (Biblo) subuersa est cum hominibus 159, 10.
Bycoyca, ubi est sepulchrum Abacuc 114, 12.
Byrigantum mansio (= Brigantione It. Ant. p. 341, 5. 357, 3) 6, 3.

Cades: in turre Cades domus fuit Iacob 111, 25.
Cadesbarne 130, 1.
Cadiano mutatio 7, 12.
Caena mutatio 16, 21.
Caesar: tempore Tiberii Caesaris 109, 5.
Caesarea Cappadociae, ibi est s. Mammes heremita 144, 12.
Caesarea Palaestinae i. e. Iudaeae 19, 12. 13. 21, 1. 25, 23. 26, 4. 176, 19. 245, 12 = 309, 2. ibi est balneus Cornelii centurionis 19, 15. ibi baptizatus est domnus Cornelius 139, 9. 10. 11. Caesarea Philippi, quae turris Stratonis, quae et Caesarea Palaestinis uocatur 190, 6. Caesarea Philippi, quae nunc Panias a Panio monte uocitatur 268, 8 = 315, 7. 12.
Caiphas (Caifas): ubi fuit domus eius paret 22, 14. quae est modo ecclesia s. Petri 141, 8. 10. ubi est basilica grandis s. Petri 155, 4.
Calamon mutatio 19, 7.
calamus et spongia in sacrario de basilica Constantini 154, 15.
Calcedon *uide* Chalcedon 70, 19. Calcedonia 13, 17. 19.
calidae aquae 163, 14. fluuius 164, 4. Tiberias calidis aquis salubris 316, 8.
calix ille, quem benedixit dominus, in sacrario de basilica Constantini 154, 15. onychinus 173, 5. in exedra reconditus habetur 234, 17 *ss.* 305, 6.
calix apostolorum in bas. Sion 174, 16.
Callinicus (Galenicus) s. martyr Gangrae est 144, 16.
Callinicus ciuitas (Calonicus) 150, 13.
Cale mutatio 31, 17.
Callum mutatio 13, 7.
Caluaria: in C. est mons scissus 107, 18. in ipso monte ascenditur per gradus 107, 19. subtus monte C. est templum domini 107, 23. locus Caluariae 233, 4. 22. ad sepulchrum domini ibi est C. locus 140, 16. de sepulchro usque ad C. locum sunt passus XV 141, 2. 3. ecclesia Caluariae 234, 16 *uide* Golgotha.
Cambono mutatio 5, 19.
cameli: puteus, unde potauit Rebecca camelos Eleazari 65, 19. Faranitae ambulant cum camelis 46, 4. 6. uidimus homines cum camelos 182, 15. cameli nobis aquam portantes 183, 1. ad Hierosolymam in camelis uehuntur ligna 262, 24. 263, 1.
camera: ecclesia Iohannis super cameras maiores excelsa fabricata est 145, 25 cf. 266, 7. 9. camera (camara) domunculae 228, 9. ecclesiae domus sine tecto et sine camera 246, 14. interior illa domus cameram non habet 246, 17. ad cameram conponendam 249, 12. rotundissima et nimis pulchra camera 286, 15.
cameratas habens porticus 246, 12.
Cametas mutatio 11, 7.
Campania: finis Apuliae et Campaniae 29, 18.
Canaan 264, 8. 277, 9. terra Chana 147, 20.
Cana Galilaeae 139, 13. accubitus et hydriae ibi sunt 161, 7.
Cananaeus 264, 2. 277, 9. 313, 18.
cancelli intro spelunca Anastasis 71, 24. 27. 72, 1. 3. 10. 15. 73, 31. 75, 5. 8. 85, 12. 13. 90, 25. 99, 5. ante cancellos altaris (ecclesiae Sichem) est siclus 162, 18. per medio (basilicae Mambre) discurrit can-

cellus 179, 2. in circuitu in ipso monte (Golgotha) sunt cancellae argenteae 153, 15. auro et argento multum ornatae cancellae 154, 1. est obeliscus factus, clausus cancellis 166, 19.
cancer: ecclesia s. Iohannis quattuor suffulta cancris stat super aquas 266, 7. inferius arcubus et cancris sustentata 266, 9. ecclesia (in Nazareth) super duos fundata cancros 274, 9 = 319, 25.
Candacis reginae eunuchus 110, 20.
candela: redire ad candelas 58, 12. incenduntur omnes candelae et cerei 72, 7. candelae autem uitreae ubique plurimae pendent 73, 5. candelae ecclesiasticae super ducentae paratae sunt 86, 31. occurrent candelae eccles. uel ducentae 95, 6. in medio templi pendet candela aurea, in qua est sanguis Christi 108, 7.
Canneto mutatio 32, 15.
canon: scriptura canonis 67, 5.
Canopicum ostium Nili 282, 21.
canticus Moysi 51, 26. 32.
Canusio ciuitas 29, 13.
Capharnaum 138, 4. ex domo apostolorum principis ecclesia facta est 112, 29. domus b. Petri, quae est modo ecclesia 163, 5. De Capharnaum 273, 12 ss. = 319, 10 ss.
Cappadocia 70, 18. finis C. et Galatiae 16, 6. finis C. et Ciliciae 17, 2. Caesarea Cappadociae 144, 12. Sebastea, quae est in prouincia Cappadociae 144, 15.
Capitolia ciuitas Arabiae 147, 19.
capsa, in qua reconditum habetur crucis lignum 286, 20. 24. 287, 17.
capsella 287, 6.
Capua ciuitas 29, 24. 25. 30, 16.
Carassura mutatio 12, 12.
Carcassone castellum 4, 10.
carcer domini in Golgotha 107, 15. Andreas Matthaeum de carcere liberauit 144, 2.
Cardono mutatio 9, 12.
Cariathiarim, ubi fuit arca domini 110, 15.
Carinus: ciuitas Viminatio, ubi Diocletianus occidit Carinum 10, 20.
Carmelus mons: ibi Helias sacrificium faciebat 19, 9. 113, 30. erat ante Galilaeis, nunc Tyriorum finibus adsociatus 131, 4. Saraptha est iuxta m. C. 147, 4. Castra Samaritanorum sunt subtus monte Carmelo 160, 15.
carnaliter: symbolum exponit episcopus primum carnaliter et sic spiritualiter 97, 28. cf. 97, 22.
Carneas nunc dicitur ciuitas Iob 56, 1. 2. 59, 18.
Carthago 284, 9.
Castozobra mansio (= Subzupara It. Ant. p. 137, 1) 12, 15.
Castra mutatio 8, 8. Tricornia Castra 10, 14.
Castra Samaritanorum 160, 14. 15.
catarractae Nili 188, 18. 281, 13.
Catauolo mansio 17, 12.
catena ferrea, cum qua se laqueauit Iudas 177, 19.
catechisis (cathecisis): de lege, de resurrectione, de fide omnia docentur; hoc autem cathecisis appellatur 97, 24. per tres horas fit cathecisin 98, 3. qui ad audiendum intrant in cathecisen magna uoce applaudunt 98, 5. missa fit cathecisis hora tertia 98, 8.
catechumenus (cathecuminus): episcopus benedicit primum cathecu-

minos, deinde fideles 71, 25. 72, 25. 31. 76, 5. 84, 24. 85, 5. 86, 4. 90, 9. 92, 9. 27. 94, 25. 95, 13. 16. 20. orant omnes tam fideles quam et cathecumini simul 72, 22. inclinant caput 72, 23. acclinant se 88, 14. intrat omnis populus in Anastasim, nam cathecumini non 75, 3. cathecuminus non intrat tunc, qua episcopus docet illos legem 97, 19. uerba altioris mysterii, i. e. ipsius baptismi cathecumini audire non possunt 98, 23. illa hora, qua episcopus exponit, quae aguntur in baptismo, cathecuminus nullus accedit ad Anastase 99, 6. clauduntur ostia, ne qui cathecuminus se dirigat 99, 9.

cathedra ponitur episcopo in ecclesia 88, 5. 89, 7. 96, 24. 97, 14. retro in absida (Martyrii) post altarium ponitur cathedra episcopo 98, 17. sedent hinc et inde presbyteri in cathedris 96, 26. — in Golgothana ecclesia sunt septem cathedrae marmoreae seniorum 173, 8. Diocaesareae est cathedra, ubi sedebat Maria 161, 6.

Catorigas mansio (= Caturrigas It. Ant. p. 342, 2. 357, 6) 5, 24.

Cattelas mansio 18, 3.

Cedron torrens 109, 11. 127, 11 = 309, 11. 226, 7 = 303, 18.

Cedros mutatio 4, 9.

Celeia ciuitas 8, 18.

Celena mutatio 9, 25.

cella, ubi separata fuit Maria, Moysi soror, super terram duos pedes eminet 119, 9. — praesepe fulgenti cella ambitur 127, 22.

Cellis mansio 28, 2.

cena pridie quam pateretur 234, 22. cena domini = *Gründonnerstag* 287, 4.

cenaculum: super lapideum c. s. Mariae ecclesia fundata est (in Bethlem) 256, 9. cenaculus, qui factus fuerat Heliae 160, 3.

cenare: locus, ubi cenauit Iesus cum discipulis (iuxta templum) 155, 14.

Cenaxem paludem mutatio 15, 15.

Ceneret lacus 130, 6. 320, 8. *uide* Cineret *et* Genesar.

Ceratae mansio 15, 2.

ceratus: tabula cerata 227, 13. paginula 230, 12.

Cerebelliaca mutatio 5, 12.

cereofala: candelae uitreae plurimae pendent et cereofala plurima sunt 73, 6. numerus uel ponderatio de cereofalis uel cicindelis 76, 16.

Cesena ciuitas 32, 3.

Cessarone mansio (= Cesserone It. Ant. p. 389, 4. 396, 9) 4, 15.

Ceste mutatio 6, 15.

cetrius 169, 7.

Chalcedon 70, 19. Chalcedonia 13, 17. 19 *uide* Calcedon.

Chalcis ciuitas Mesopotamiae 191, 1.

Chaldaeorum ciuitas Hur 67, 22. locus, ubi habitauerat Thara 67, 18. Syria orientalis, quae est in confinium Romanorum et Persarum uel Chaldaeorum 67, 26. Ch. rex Nabuchodonosor 277, 3.

Chaleph sepulchrum prope Chebron 110, 31.

Chaloth uicus 131, 17.

Chariassati, ibi est sepulchrum s. Micheae 114, 15.

C<h>aritina, mater VII fratrum dormientium 148, 4.

Charra (Carran), modo Charrae dicitur 65, 1. 2. 5. 6. 27. 67, 2. 68, 6. 191, 2.

Chebron 25, 15. 110, 19. 26. 28. 111, 3. 128, 8. 20. 140, 2. 258,

21. 259, 2. 6 ss. 261, 7. 8. 312, 18 ss. 313, 8. 10. Chebron cum sepulchro Rachel, ualle Mambre cum spelunca duplici, sepulchris IIII patriarcharum, monte et quercu Mambre (terebintho) *prolixius describitur* Adamn. p. 258, 16—263, 3 = Baeda 312, 14—313, 11. domus Dauid 110, 26. 140, 4. domus Iacobi 110, 28. sepulchrum Abner 111, 3.

C<h>ersona ciuitas ad Pontum; ibi Clemens martyrizatus est 143, 11. 144, 1.

Chogeae mutatio 14, 17.

Choreb mons monti Sina periunctus est 41, 12. ecclesia ibi est 41, 13. ibi fuit Helias 41, 14. spelunca ubi latuit 41, 17. 120, 28. 184, 6. *uide etiam* rubus. 183, 16. 20. ibi sunt cellulae multae seruorum dei 184, 16. in cacumine est oratorium 184, 9. uallis inter Choreb et Sina 183, 20.

Christianus 60, 21. 66, 18. 95, 7. nulla caritas est Hebraeis circa Christianos 162, 5. Christianis Samaritani responsa faciunt 164, 14. coram praesentibus Iudaeis Christianis 237, 18. christianissimus 181, 18.

Christus *passim*. Christus deus noster *apud Siluiam* 70, 8. 22. 71, 2. mundi saluator 237, 25. Christi miles, i. e. monachus 274, 23.

Chusa mutatio 16, 14.

Cibalis ciuitas 9, 24.

cicindela 76, 16.

Cilicia prouincia 69, 8. 150, 4. mare quod Ciliciae praetenditur 130, 4. 69, 15. Constantinus primo urbem in Cilicia aedificare disposuit 284, 19 = 322, 4. fines Cappadociae et Cil. 17, 2. fines Cil. et Syriae 17, 16.

Cillio mansio 12, 11.

Cinereth lacus 269, 3. 13. 273, 15. 275, 5.

circumcisio Christi Romae asseruatur 109, 7.

Cirtha (Certha) mutatio 19, 10.

cisternae in area templi 126, 20. 306, 7. aquam ibi (in monasterio a pinna templi subtus) in cisternas habent 143, 10.

Cithopoli *uide* Scythopolis.

Claterno ciuitas 32, 8.

Claudanon mansio 28, 11.

Claudiis ciuitas et mansio 29, 22.

claudus: ubi Petrus claudum sanauit 108, 14.

Cledo ciuitas 28, 9.

Clemens Chersonae martyrizatus est 143, 12. 13.

Cleophas in Emmau cognouit dominum 139, 3. iacet in monte Oliueti 170, 11.

clerici: cl. et monachi 53, 4. 58, 12. 66, 17. presbyter et clerici 56, 25. episcopus et clerici 59, 18. 96, 9. 10. 12. 100, 26. clerici de ipsa ecclesia 68, 14. sedent hinc et inde presbyteri in cathedris et stant clerici omnes 96, 26. dicitur et tertius psalmus a quocunque clerico 73, 27. ut primum mature a clericis exorcizentur 97, 13. mons Sion clericorum habitationibus sequestratur 125, 16.

clerus 77, 10. episcopus cum clero 71, 23. 91, 24. 287, 13.

Clesma *uide* Clysma.

Clipeas mansio 29, 1.

Clysma castrum, ubi filii Israhel ad mare rubrum peruenerunt 46, 19. 26. 47, 2. 115, 22. 117, 9. portus

famosus qui mittit ad Indiam 116, 5 ss. 187, 13. 14. oleum petrinum 188, 9. basilica 188, 14.
Cocconis mutatio 9, 13.
Cocusso ciuitas in Persa Armenia 149, 15.
Codollagomor (quod ollagomor *cod.*) 57, 14.
Coladiana mansio 28, 17.
Colonia ciuitas 16, 11.
columna, in qua Christum flagellis ceciderunt in domo Caifae 22, 15. animosi uadent in Syon orare ad columnam illam, ad quam flagellatus est dominus 88, 3. columna, quae fuit in domo Caiphae, modo in sancta Sion iusso domni ipsa columna secuta est 141, 12 ss. in basilica Sion 154, 20. 174, 5. 244. 243, 13 = 306, 20. uestigia corporis domini eam amplexantis seruat 141, 12 ss. 154, 20. 174, 5. in ipsa columna est illud cornu, de quo reges ungebantur 174, 10. columna marmorea (Diospoli), in qua prius dominus ducebatur ad flagellandum 176, 21. *reuera est Diospoli* marmorea columna cum imagine b. Georgii confessoris, *quam describit Adamnanus* 288, 16 ss. columna, ubi mortuus reuixit iuuenis 239, 10. 12. 14 ss. = 307, 4 ss. *uide* medium mundi. — columnae marmoreae, ubi dominus V panes benedixit 273, 7. in loco, ubi domnus baptizatus est, ibi est una columna marmorea 145, 22. columna uxoris Loth ipsa non iam paret 54, 20. 21. 23. 26. 27. *uide* Loth. Eliopoli est uiridarium solis, ubi columna est grandis, in qua Phoenix residet 115, 10. in sacrario basilicae Sion est illa uirga inclusa in columna argentea 155, 2. columnae in basilica Constantini 153, 7. 8. 9. templum Salomonis intus habet c. trecentas 108, 10. c. sexaginta quattuor sunt in ecclesia Bethleem 111, 12.
columnella: in bas. Sion est columnella, in qua crux posita est b. Petri 174, 15.
commemorat episcopus etiam ipse nomina, quorum uult 71, 24 *cf. Cabrol, les églises de Iérus., Paris 1895, p. 41.*
commemoratio: unus ex diaconibus facit commemorationem singulorum, sicut solet esse consuetudo 72, 16. fit et tertio oratio et commemoratio omnium 73, 27 *cf. Cabrol l. c. p. 42.*
communicare, communio *uide ind. uerborum ad Siluiam.*
competens (conpetens *cod.*): et sic adducuntur unus et unus conpetens 96, 27.
Concordia ciuitas 7, 21.
concupiscentia: ubi filii Israhel habuerunt concupiscentiam escarum 44, 7. memoriae concupiscentiae 37, 19. 44, 27.
confessor: Batanis ecclesiam habet cum episcopo uere sancto et monacho et confessore 61, 20. episcopus Edessae uir uere religiosus et monachus et confessor 62, 4. uidi episcopum de Charra et ipsum monachum et confessorem 65, 8. s. Georgius confessor 288, 12. 15. 289, 2. 4. 17. 19. 290, 5. 21. 291, 7. 9. 292, 7. 12. 17. 21. 293, 8. 13.
Conpetu mutatio 32, 2.
Constantia ciuitas Cypri, in qua requiescit s. Epifanius 159, 5.
Constantina ciuitas Syriae 150, 14.

Constantiniana basilica 109, 8. 303, 22.
Constantinopolis 13, 10. 11. 13. 17. 19. 14, 9. 26, 1. 60, 26. 70, 22. 26. 145, 14. 148, 20. 149, 4. 159, 4. 284, 1. 5. 286, 5. 295, 20. 323, 14. situs et descriptio urbis 283, 20 ss. = 321, 24 ss. conditio 284, 14 ss. ecclesia cum cruce domini 286, 11 ss.
Constantinopolitanus 283, 13. 20. 294, 9.
Constantinus imperator *aedificauit has ecclesias:* basilicam uel ecclesiam maiorem, quae appellatur Martyrium, quae est in Golgotha post Crucem. (*Falso in medio ciuitatis esse fertur Breu.* 153, 3. 5) 23, 1. 74, 18. 75, 22. 76, 18. 77, 1. 126, 9 = 303, 23. 172, 11. 234, 1. 13. 16. 235, 13. in Bethleem 25, 5. in monte Oliueti 23, 15. aput Terebinthum 25, 13. — quercus Mambre ad eius imperium permansit 262, 1. Constantinopolim condidit 284, 16 = 322, 4. 285, 5. Helena eius mater s. crucem inuenit 149, 21. cf. 76, 19.
corcodrilli 189, 19. 283, 6.
Corico ciuitas 69, 17.
Corneli foro ciuitas 32, 7.
Cornelius centurio 19, 15. Caesareae Palaestinae baptizatus est 139, 10. ibi requiescit 190, 8.
cornu, de quo reges ungebantur 88, 24. 25. 107, 13. 154, 3. 174, 10.
corona de spinis in basilica Sion 154, 24. 174, 11.
coronae imperatorum 171, 15. 148, 14.
coronatio: non longe a medietate mundi est spinis coronatio 107, 16.
Corra uallis 59, 4. cf. 165, 20. torrens 59, 8.
coruus Heliae escam portabat 59, 6. 165, 20.
s. Cosmas et Damianus percussi sunt in Quiro 150, 10.
Cottiae Alpes 6, 1.
ad Cottias mutatio 6, 18.
coturnices pluit 44, 11.
Creta insula 283, 22.
ecclesia ad Crucem (= Golgothana ecclesia minor *in formula* p. 231) atrium ante Crucem, ecclesia post Crucem *distinguuntur apud Siluiam cf. Cabrol l. c. p. 15 et 16.*
Ad Crucem: Constantinus ornauit auro, musiuo et marmore pretioso tam ecclesiam maiorem quam Anastasim uel ad Crucem 76, 21. *cf.* 72, 29, 73, 9. 74, 6. 77, 6. 78, 16. 23. 79, 20. 82, 30. 87, 12. 88, 1. 91, 14. 92, 21. 95, 16.
Ante Crucem: sic itur ante Crucem, siue pluuia siue aestus sit, quia ipse locus subdiuanus est, id est quasi atrium ualde grande et pulchrum satis, quod est inter Cruce et Anastase 89, 3. cf. 73, 3. 4. 7. 87, 12. 27. 89, 3. 7. 90, 1. 91, 21.
Post Crucem: proceditur in ecclesia maiore, quam fecit Constantinus, quae ecclesia in Golgotha est post Crucem 74, 17 ss. 75, 20 s. in ecclesia maiore, quae appellatur Martyrio, quae est in Golgotha post Crucem 78, 19 s. 83, 1 ss. cf. 73, 2. 5. 7. 85, 29. 86, 1. 88, 5.
s. Crux domini populo adoranda proponitur sexta feria septimanae paschalis in ecclesia post Crucem 87, 24. 88, 8. 9. 21. 23. a die XVII Kal. Oct. per septem dies in Hierusalem ad sepulchrum domini

missas celebrantur et ipsa crux ostenditur 149, 21 ss. adoratur in atrio 172, 17 ss. *aetate Adamnani similiter Constantinopoli honorabatur.* 286, 22. 287, 3. 288, 11. 295, 21. 322, 14. in cubiculo erat 153, 4. 172, 12. erat in loculo argenteo deaurato 88, 8. in capsa lignea 286, 20. 24. 287, 6. 17. lignum de nuce erat 172, 16. quidam furatus est de s. ligno 88, 17. tria crucis ligna Constantinopoli habebantur 287, 20. pars ligni in Golgotha est 107, 11. argentea crux statuta est in loco s. crucis 233, 9. rupis, quae s. crucem pertulit 126, 14. 304, 1. 2. dies et locus inuentionis s. crucis 100, 6. 9. 141, 4. 149, 20. 153, 6. 17. 172, 10. 226, 14. 227, 9. 303, 23. cruce domini superposita mortuus reuixit iuuenis 239, 10. 15. 307, 4. crux aurea posita est in culmine tegurii 228, 12. 304, 21. in columna, ubi dominus baptizatus est, facta est crux ferrea 145, 23. *non columna, sed* crux lignea eodem loco fuisse traditur 166, 20. 265, 15. 318, 4. crux beati Petri in basilica Sion ostenditur 174, 14. de lancea militis facta est crux 153, 12. lancea inserta habetur in cruce lignea 235, 14. 305, 16. in summitate columnae (Diospoli) crux est posita ferrea 177, 5. cum crucis obuiauerunt nobis 183, 18. — basilica in cruce posita 155, 11. ecclesia quadrifida formata quasi in similitudinem crucis 270, 8. 319, 6.

crypta (crepta, cripta), ubi Salomon daemones torquebat 21, 8. ubi corpus domini positum fuit 22, 25. ubi Lazarus positus fuit 23, 19. in Bethleem 25, 6. infra locum dominicae crucis excisa in petra 304, 5. cryptae illae (montes excauati) 118, 17.

cubiculus, cubiculum, *plur.* cubicula: sub pinna turris sunt cubicula plurima 21, 15. cubiculus, in quo Salomon sapientiam descripsit 21, 16. cubiculum, ubi Dauid mansit in Ebron 110, 27. cubicula pulcherrima in montibus excisa 118, 18. cubiculus, ubi crux domini posita est 153, 4. 172, 12. cubiculus, unde deposuit Raab exploratores 168, 15. cubiculum, ubi est ille calamus et illa spongia et ille calix 154, 15. cubículus, ubi expoliauerunt eum (s. Sophia) 155, 7.

cubitus: bis uicenas orias (orgyias), hoc est XL cubitos 270, 19. cf. 287, 1.

cunabula Christi in templo Salomonis 108, 11.

currus Pharaonis uestigia parent 115, 24. 29. 187, 17. plaustra uel etiam currus in Iudaea raro repperiuntur 263, 2.

Curueunta (= Curbeunca, Corbeunca It. Ant. p. 143, 2) mansio 15, 21.

Cypresseta mutatio 5, 4.

Cyprus 159, 5.

Dablae mansio 15, 1.

dactalus, -um 145, 19. 159, 6. 169, 5. 182, 5. 188, 3.

daemon: Salomon daemones torquebat 21, 9. sigillauit 153, 10. 154, 5.

daemoniacus 113, 3.

daemonia excluduntur 143, 18.

Dacia (Datia): fines Moesiae et Daciae 11, 5. Daciae et Thraciae 12, 2.

Dadastan mansio (= Dabastana It. Ant. p. 142, 1) 15, 5.

Dafne palatium 17, 21 *uide* Daphne.
dalmatica: sacerdos indutus dalmatica 184, 20.
Dalmatico et Zenofilo consulibus 13, 16.
Damascus 147, 19. 277, 17. 323, 13. monasterium, ubi s. Paulus est conuersus 190, 10. *describitur* 276, 8 ss. 320, 15. 16. 21. ibi regnat Saracenorum rex 276, 14. s. Iohannis bapt. ecclesia 276, 15.
s. Damianus requiescit in Quiro 159, 10.
Dan uicus exiguus 128, 13. 14. 129, 8. 309, 6.
Dan alter fons Iordanis 138, 7. 268, 5. 12.
Danihelis corpus iacet Susis 149, 16.
Danubii ostia 284, 6. 322, 1.
Daphabae mutatio 12, 18.
Daphne palatium 17, 21.
Dara ciuitas ab Anastasio fabricata 149, 8. 150, 16.
dare nomen (ante diem quadragesimarum) 96, 19.
Dardanus: epistola ad D. 129, 2.
Darentiaca mutatio 5, 14.
Dauiano mutatio 5, 21.
Dauid et Salomon quantum terrarum possederint 129, 10. *eius uerba afferuntur* 107, 8. basilica s. Dauid 178, 16. domus in Ebron 110, 26. 140, 2. 259, 8. ubi palatium habuit 22, 17. turris, ubi psalterium decantauit 173, 10. porta Dauid Hierosolymis 107, 5. 242, 15 ss. 224, 9. 14. 20. 303, 11. 307, 13. puteus, unde aquam concupiuit 109, 26. cornu, quo unctus est 154, 3. 174, 11. locus, ubi Goliam occidit 19, 22. 114, 11. 138, 13. 179, 11. eius monumentum in Bethleem 25, 6. 178, 15. 257, 8 ss. 312, 5. 13. eius depositio celebratur alio die de natale domini 179, 4.
Dauiticum monumentum 257, 8 ss.
Dea Vocontiorum ciu. (= Dea Bocontiorum It. Ant. p. 357, 10) 5, 15.
mutatio ad Decimum 6, 13. 22. 27, 21.
Delemna mutatio 15, 20.
Demas mutatio 26, 16.
Dennaba: Carneas nunc dicitur ciuitas Iob, quae ante dicta est Dennaba 56, 3.
desertum Faran 45, 26. Oton, quod est iuxta deserta loca 47, 24. desertum Sur 117, 25. 27. 118, 6.
deus noster: Christus *uel* Iesus deus noster 50, 22. 51, 2. 60, 17. 29. 61, 23. 64, 28. 70, 8. 22. 71, 2.
Deuteronomium 51, 27. 31. locus, ubi scripsit Moyses librum D. 51, 24.
diabolus tentauit dominum 108, 27.
diaconissa: inueni (Seleuciae) s. diaconissam nomine Marthana; haec monasteria aputactitum seu uirginum regebat 69, 27.
diaconus, *plur.* diacones, diaconibus: 71, 19. 72, 15. 17. 20. 23. 25. 73, 17. 26. 74, 13. 75, 6. 149, 19. 167, 4. omnis populus semper praesente episcopo iubetur sedere, tantum quod diacones soli stant semper 83, 23. cf. 88, 7. 12. 17. 23.
Dina filia Iacob 20, 6.
Diocaesarea: inde fuit Simon magus 139, 11. 12. 13. ibi adoratur amula, canistellum, cathedra s. Mariae 161, 4 ss.
Diocletianus occidit Carinum in ciuitate Viminatio 10, 20.
Diomedis: unus e septem dormientibus 148, 3.
Diospolis (Diaspolis), ubi s. Georgius martyrizatus est 139, 5. 7. 176, 19. 288, 15. 291, 3. 292, 3.

discus, ubi caput s. Iohannis portatum fuit, in atrio basilicae Golgothanae 154, 2.
docere: quemadmodum docentur hi, qui baptidiantur 96, 18. 97, 20. 23. 25.
Domeros mutatio 27, 12.
dominicum: basilica, i. e. dominicum 23, 2.
dominica dies: 73, 10. 74, 17. 75, 20. 78, 4. 14. 16. 17. 18. 21. 24. 80, 13. 14. 21. 91, 21. 32. 93, 3. 19. 26. 96, 12. dies dominica 39, 8. 74, 20. 75, 22. 78, 12. 82, 30. 92, 12. 29. 95, 30. praeterea 82, 27. 93, 16.
Foro Domiti mutatio 4, 16.
domus Asennec Heliopoli 115, 9. domus Caifae 22, 14. est modo ecclesia s. Petri 141, 8. 10. 12. 155, 4. d. Dauid consistit intus in Ebron 110, 26. non longe ab Ebron est domus Iacobi, ubi ecclesia sine tecto constructa est 110, 29. in turre Cades domus fuit Iacob 111, 25. in Tiberiade in eo loco nunc ecclesia est, in qua domus fuit apostolorum Iacobi et Iohannis 112, 27. ecclesia s. Sion fuit domus s. Iacobi 174, 1. s. Sion fuit domus s. Marci euangelistae 141, 7. basilica s. Mariae in ualle Iosaphat, quam dicunt domum eius fuisse 170, 16. domus s. Mariae in Nazareth basilica est 161, 18. domus, in qua nutritus est saluator 274, 10 = 319, 25. altera ecclesia in eo loco, ubi illa fuerat domus, in qua Gabrihel ad b. Mariam ingressus est 274, 17 = 320, 5. mulier, in cuius domo mansit Elysaeus (in uilla Some), quae domus usque hodie permanet 111, 27. domus Petefrae Heliopoli 115, 6. 9. domus Petri (apostolorum principis) Capharnai est modo basilica 112, 29. 163, 6. domus siue praetorium Ponti Pilati 22, 22. ibi est ecclesia s. Sophiae 141, 10. 142, 3. ubi est basilica grandis 155, 5. domus pythonissae in Endor 112, 25. domus Raab fornicariae in Hiericho 24, 8. 111, 17. 137, 7. 263, 13. 313, 14. in uilla Naym in domo uiduae, cuius filius resuscitatus est, nunc ecclesia est 112, 4. in loco templi quadrangula orationis domus Saracenorum est 226, 18.
Dorcas: Tabitha, quae et D. dicitur 190, 5.
dormientes: Ephesi sunt septem fratres dormientes 148, 2.
Drippa mutatio 26, 14.
Drizupara mansio (= Drizipara It. Ant. p. 137, 7. Druzipara 323, 3) 12, 24.
Duodea mutatio 27, 19.
ad Duodecimum mutatio 6, 9. 7, 17. 27, 11. 28, 1. 29.
Duriis mutatio 6, 20.

Ebdomada *uide* hebdomada.
ebdomadarius *uide* hebdomadarius.
Ebraeus *uide* Hebraeus.
Ebreduno mansio (Hebriduno *P* = Eburoduno It. Ant. p. 342, 1. 357, 5) 5, 25.
Ebromago uicus *uide* Hebromago 4, 8.
Ebron *uide* Chebron.
Ecclesia *uide etiam* basilica, domus, Anastasis, ad Crucem, post Crucem, Inbomon, Lazarium, Martyrium, Resurrectio. Hierosolymis *hae ecclesiae fuisse commemorantur:* in Sion, ubi dominus clausis ostiis ingressus est discipulis 92, 5. 108,

20. ubi descendit spiritus 94, 1. 4. ab apostolis fundata 126, 1 = 306, 17. apostolica ecclesia 243, 15. ibi paracleto repleti sunt spiritu 126, 3. quae est mater omnium ecclesiarum, quam dominus cum apostolis fundauit; ipsa fuit domus s. Marci 141, 5 ss. quae fuit domus s. Iacobi 174, 1 ss. ibi est thronus Iacobi fratris domini 108, 20. *multa in ea miracula enumerantur, uelut:* lapis angularis, columna ubi flagellatus est dominus, cornu quo reges ungebantur, corona de spinis, lancea, lapides quibus lapidatus est Stephanus, calix apostolorum 174, 1 ss. 243, 5 ss. 306, 16 ss. — prope est ecclesia s. Sophiae (praetorium) 141, 11. cf. 165, 12. 175, 4. — ecclesia s. Petri (domus Caiphae) 141, 9. cf. 155, 5. contra aquilonem templi est ecclesia s. Annae 108, 15. ecclesia s. Mariae iuxta piscinam Probaticam 142, 6. *diuersa a* basilica s. Mariae 174, 22. — ecclesia maior, quam fecit Constantinus, quae in Golgotha est post Crucem 74, 18. appellatur Martyrium 83, 2. 4. 75, 20. 76, 9. 20. 22. 25. 29. 77, 1. 83, 1. 5. 10. 84, 16. 90, 20. 26. 91, 2. 17. 22. 93, 4. 23. 95, 7. 96, 25. 97, 15. 98, 16. 100, 1. 101, 4. ecclesia s. Constantini 153, 5. *describitur* 233, 17 ss. 303, 22. *uide etiam* basilica, post Crucem, Martyrium. — Golgothana ecclesia 233, 4. 6. 16. 304, 1 *uide* ad Crucem. — ecclesia, quae est in Anastase 98, 27. 100, 3. *uide* Anastasis, Resurrectio; ecclesia in rotundo posita super sepulchrum domini 154, 10. 227, 14 ss. = 304, 9. 234, 12. — ecclesia Stephani foras porta Galilaeae 141, 19. martyrium eius prope montem Oliueti 109, 18. — ecclesia s. Mariae in ualle Iosaphat; ibi lauit pedes discipulorum, ibi et cenauit 142, 16. cf. 155, 12. 170, 16. trans torrentem Cedron 109, 12. *describitur* 240, 7. 10 ss. = 309, 18. 241, 7. 21. in capite uallis I., ubi Iudaei Saluatorem comprehenderunt 109, 12. — ecclesiae in monte Oliueti: duae in eo ecclesiae celeberrimae habentur, una, ubi dominus ad discipulos habuisse sermonem, alia, ubi in caelum ascendisse traditur 127, 15. ibi sunt fabricatas numero XXIIII ecclesias 140, 11. — ecclesia, quae est in Eleona, i. e. in monte Oliueti, ubi est spelunca illa, in qua docebat dominus 83, 15. 18. cf. 77, 2. 84, 29. 85, 27. 86, 6. 92, 14. 94, 26. 109, 18. *uide* Bethania. — Inbomon, i. e. in eo loco, unde ascendit dominus in caelis 86, 13. 19. 94, 10. 16. *prolixius describitur* 246, 12 ss. = 310, 9 ss. — in eo loco, ubi orauit dominus, ecclesia est elegans 86, 21. in monte Oliueti dominus super lapidem humeros imposuit, ibi et ecclesia facta est 146, 16.

Alexandriae est grandis ecclesia, in qua Marcus euangelista iacet 282, 13. — ecclesia Arabiae 49, 20. — Batanis ecclesia cum episcopo 61, 19. — ad australem Bethaniae partem 251, 13 ss. 311, 9. ecclesia super sepulchrum Lazari aedificata 251, 4. *uide* Lazarium. ecclesia in eo loco, in quo occurrit domino soror Lazari 82, 7. — in Bethel ecclesia est, ubi Iacob uidit

scalam 114, 6. — Bethfage, ubi s. Tecla est 146, 17. — Bethleem 76. 10. 77, 13. 91, 15. 93, 10. *describitur* 111, 10 ss. 256, 10 ss. = 311, 20. — ecclesia ad Pastores prope Bethleem 109, 28. 258, 9. — ecclesia, in qua Dauiticum conspicitur monumentum 257, 8. — ecclesia cum sepulchro Hieronymi 257, 18. — ecclesia prope Bethleem, ubi Maria sedit et sitiuit 178, 7. — Capharnai ex domo apostolorum principis ecclesia facta est 113, 1. — Cariathiarim: ubi fuit archa domini 110, 16. — Carneis intra ciuitate ipsa ecclesia Iob imperfecta 59, 25. 28. — Charrae ecclesia est foras ciuitatem, ubi fuit domus s. Abrahae 65, 10. 13. s. ecclesia est ibi, ubi fuit uilla Laban Syri 67, 16. in honorem putei Rachel fabricata est s. ecclesia ingens ualde et pulchra 68, 7. 14. 17. — Chebron: domus Iacobi, ubi ecclesia sine tecto constructa est 110, 29. ossa Ioseph sepulta in sua ecclesia sunt 111, 2. — Choreb 41, 13. spelunca, ubi latuit s. Helias ostenditur ante hostium ecclesiae 41, 18. — Constantinopoli: per singulas ecclesias uel apostolos non cessabam deo nostro gratias agere 70, 27. illa ecclesia, in qua crux domini habetur 286, 8 ss. id est basilica s. Sophiae 322, 9 ss. — Damasci s. Iohannis baptistae grandis ecclesia 276, 15 = 320. 18. quaedam Saracenorum ecclesia 276, 16. — Edessae ecclesia s. Thomae ingens ualde et pulchra et noua dispositione 61, 25. 28. — Galgalis, ubi sunt illi XII lapides 264, 11. 18. 265, 3. 6. — Heroum uicus ecclesiam habet 48, 6. — ecclesia prope Hiericho ad fontem Helisaei cum memoria eius 146, 7. — ad Iordanem parua quadrata ecclesia, ubi dominica uestimenta custodita sunt 266, 4. 318, 11. quam fabricauit Anastasius imperator 145, 24. in monticulo ecclesia s. baptizatoris Iohannis 266, 14. 318, 8. — in monticello Mambre ecclesia, quae includit quercum Mambre 261, 20. cf. 110, 24. — Memphi fuit templum, quod est modo ecclesia 189, 6. — in summitate montis Nabau ecclesia est non grandis 53, 15. 16. 54, 2. 6. 10. 28. — ecclesia pisinna subter alterum montem non longe de Nabau, ubi aqua fluit de petra 52, 18. — Nazareth ubi fuit synagoga nunc est ecclesia, ubi dominus legit librum Ysaiae 112, 18. duae pergrandes ecclesiae s. Mariae *describuntur* 274, 8 ss. 319, 24 ss. — Sarapthae est ecclesia s. Heliae 147, 9. — Sebastia continet ecclesiam, in qua requiescit corpus s. Iohannis baptistae et Helisaei et Abdiae 113, 32. — Sedimae in monticulo est ecclesia s. Melchisedech 56, 11. 19. 25. 57, 6. 58, 10. — Seleuciae uidi ecclesiam ualde pulchram 69, 19. ecclesia s Teclae ultra ciuitatem 69, 24. 70, 1. 3. — Sichem ecclesia, in qua requiescit s. Ioseph 112, 12. ecclesia quadrifida, in cuius medio fons Iacob est 270, 7. 319, 5. in uertice montis Sion ecclesia est cum presbytero 39, 7. 24. 26. 28. 29. 40, 6. 9. 20. 29. — in ualle, quae est inter Choreb et Sina (p. 183, 20) est rubus ille et ecclesia in eo loco 42, 15.

20. 27. — Surandala castellum modicum nihil habet intus nisi ecclesiam cum presbytero suo 187, 5. — Terebinthus *uide* Mambre. — in Thabor ternae sunt fundatae celebres ecclesiae 275, 14. cf. 162, 12. 320, 12. — Thamnatsar: ecclesia ibi constructa est, ubi circumcisi sunt filii Israhel 110, 11. in alia ecclesia requiescunt s. Eleazar et Fineas 110, 13. — Tiberiade ecclesia est, ubi domus fuit apostolorum Iacobi et Iohannis 112, 27. ubi dominus quinque panibus populum satiauit 113, 13.

ecclesia = *Gemeinde:* locutus est Moyses in aures totius ecclesiae Israhel uerba cantici 51, 26.

Ecdeppa mutatio 19, 5.

Edessa (Edissa) ciuitas 27, 26. 61, 24. apud Edessam corpus s. Thomae positum est 60, 15. epistola Iesu ad Abgarum ibi custoditur 60, 19. ubi Abgarus rex manebat 150, 14. 15.

Edom: Fogor, quae fuit ciuitas regni Edom 55, 5.

effigies: Memphi uidimus pallium lineum, in quo est effigies Saluatoris 189, 9 *uide* archiotypa formula, imago, figura faciei, statua.

Effron Hethaeus 259, 19.

Egyptus *uide* Aegyptus.

Eleazar, puer s. Abrahae, potauit camelos Rebeccae 65, 19. ubi eius corpus requiescit 110, 14.

electrum: anulus Salomonis est de electro 154, 5.

electrinus: statua domni electrina in Paniada 138, 11.

Elefantorum urbs 281, 12.

Eleona, i. e. ecclesia, quae est in monte Oliueti 77, 2. 83, 9. 15. 18. 84, 29. 85, 28. 86, 6. 91, 20. 26. 27. 92, 13. 94, 10. 12. 15. 26 *uide* mons Oliueti.

Eleutheropolis 138, 15. ibi est sepulchrum Abacuc 114, 11. 13. ibi Samson cum maxilla asini occidit mille uiros 179, 21.

Elia *uide* Aelia.

Elias *uide* Helias.

Elim: Arandara est locus, qui appellatus est Elim 118, 2.

s. Elisabeth mater Iohannis baptistae habitauit V milia de Hierusalem 140, 5.

Eliseus *uide* Helisaeus.

Elusa ciuitas 3, 16.

Elusath (Elusa) 148, 8. 9. in capite heremi, qui uadit ad Sina 181, 1. 182, 10.

Elusione mansio 4, 6.

Emath, quae appellatur Epiphania Syriae 130, 5.

Emiza, ubi est caput s. Iohannis baptistae 190, 13.

Emmau⟨s⟩, quae nunc Nicopolis dicitur 139, 2. 3. 5. ubi dominus cum discipulis comedit 111, 22.

Emona ciuitas (= Hemona It. Ant. p. 129, 2) 8, 13.

enceniae: ea dies est enceniarum, qua s. Salomo consummata domo dei stetit ante altarium dei 100, 11. dies enceniarum appellantur, quando ecclesia, quae in Golgotha est, consecrata est deo, sed et s. ecclesia, quae est ad Anastase 100, 1. octo diebus attenduntur 100, 15. his diebus ipse ornatus omnium ecclesiarum est, qui et per pascha 101, 1.

Endor: ibi domus pythonissae est 112, 25.

Eneapolis 150, 12.

eorte: quod hic appellant eortae, i. e. quadragesimas 78, 11.
Epauleum 47, 15.
Ephesus (Efesus) 71, 2. in prouincia Asia ciuitas Epheso, ubi sunt septem fratres dormientes 148, 1.
Ephraim (Effraim) tribus 263, 7. mons 270, 22.
Epimachius 189, 21.
Epiphania *uide* Emath 130, 5. 190, 16.
epiphania: pridie a beatissimo die epiphania erat 49, 19. hic autem ipse ornatus est per octo dies paschae, quae et per epiphania 91, 13. diebus enceniarum ipse ornatus est omnium ecclesiarum, qui et per pascha uel epiphania 101, 2. quadragesimae de epiphania ualde cum summo honore hic celebrantur 77, 19.
s. Epiphanius requiescit Constantiae 159, 5.
Epirum (Epyrum) ciuitas 27, 4.
episcopus de Arabia 49, 2. 21. 23. de Batanis 61, 20. Beryti 159, 14. de Carneas 60, 1. 3. de Charra 65, 7. 13. 18. 66, 24. 67, 2. 13. 17. 27. 68, 4. 9. 16. 17. 26. 28. 69, 1. Constantinopoleos 287, 13. Edessae 62, 3. 15. 25. 63, 31. 64, 18. 24. Elusae 181, 2. Hierosolymorum 71, 22 *passim*. de Segor 54, 24. Seleuciae 69, 19. — episcopi autem quando parui fuerint, hisdem diebus Ierusolima plus XL aut L sunt 100, 24.
epistola Iesu, quam ad Abgarum regem per Ananiam cursorem misit 60, 17. apud Edessam custoditur 60, 18 cf. 62, 28. 30. 63, 3. 29. 64, 9. 11. 14. 22.
ad Equum Magnum mansio 29, 19.
Esaias propheta *uide* Isaias 22, 19.
synagoga, ubi dominus legit librum Ysaiae 112, 19. a serra secatus est 180, 3. eius monumentum in monte Oliueti 23, 12.
Esdras 312, 12. sepulchrum 114, 14.
Esebon ciuitas, quae fuit regis Seon, regis Amorreorum, quae nunc appellatur Exebon 55, 2. 3.
Euchaita (Euacita *codd.*) ciuitas Galatiae 144, 17.
Eucherius episcopus 125, 1.
Eudocia uxor Theodosii imperatoris fabricauit ecclesiam s. Stephani 141, 19. Eudoxia imperatrix ipsa addidit muros in ciuitate 176, 13.
Eudoxius diaconus de Persa Armenia 149, 19.
Eugenius unus e septem dormientibus 148, 3.
eulogias dare de pomis 40, 10. 19 52, 25. 58, 15. 68, 22.
eunuchus: fons, in quo Philippus eum baptizauit 25, 10. 110, 20. 139, 17 180, 7.
Euphemia (Eufimia): eius famosissimum martyrium Calcedonae 70, 20. 190, 2.
Euphrates (Eufrates) fluuius 61, 8. 9. 12. 15. 144, 21. 22. 191, 5.
Euripidis mutatio 27, 15. ibi positus est Euripidis poeta 27, 16.
Europa 284, 20 = 322, 4. 6. 285, 17.
exedra quaedam, in qua est calix domini 234, 16. 21. 305, 6.
exploratores 263, 15 *uide* Raab.
Euilath terra 145, 1.
exorcizare: qui accedunt ad baptismum, per ipsos dies quadraginta, quibus ieiunatur, mature a clericis exorcizantur 97, 13.
Extuomne mutatio 11, 23.
Ezechias rex Iudaeorum: eius monu-

mentum in monte Oliueti 23, 13. eius domus 22, 8.
Ezechihel: eius monumentum in Bethleem 25, 5.

Fadana uilla Laban Syri 68, 29.
Fani Fugitiui mutatio 31, 7.
Fano Fortunae ciuitas 31, 21.
Fanuhel: Anna prophetissa eius filia 77, 26.
Faran, Faranitae, Farao, Farus *uide* Pharan etc.
Faustinopolis ciuitas 16, 20.
Faustus requiescit Alexandriae 189, 21.
Faustus (Faustinus *EV*) presbyter insulanus 125, 1.
Fauentia ciuitas 32, 6.
Februario mense frumentum colligitur 168, 22.
Felicitas mater septem fratrum dormientium, graece Caritina 148, 5.
fenestrae cum uitreis ualuis in ecclesia montis Oliueti 248, 4. 5. 9.
Fenice *uide* Phoenice.
feria = *Wochentag* 78, 25. 79, 2. 3. 6. 11. 12. 22. 23. 26. 81, 14. 82, 23. 84, 13. 85, 8. 9. 19. 89, 2. 91, 17. 19. 93, 5. 8. 96, 16. 109, 12. 25?, 12. 287, 10. 296, 8.
Ferreus mons 314, 19.
festiuitas Saracenorum in monte Choreb 184, 21. dies festi 185, 1. 16. cf. 183, 11.
ficulnea, in qua se Iudas suspendit 170, 20. ficus 243, 1. 307, 16.
Fidentiae mansio 32, 18.
fides: de fide audiuerunt cathecumini 98, 21.
Filopopuli ciuitas (= Philippopoli It. Ant. p. 136, 7) 12, 8.
Fineas: ubi corpus eius requiescit 110, 14.
Finis: ad Fine(m) mutatio 5, 22. 7, 15. ad Fines 6, 10. Finis 15, 4.
fines Italiae et Norici 8, 16. Pannoniae et Moesiae 10, 12. Moesiae et Daciae 11, 5. Daciae et Thraciae 12, 2. Bithyniae et Galatiae 15, 3. Galatiae et Cappadociae 16, 6. Cappadociae et Ciliciae 17, 2. Ciliciae et Syriae 17, 16. Syriae Coelis et Phoenicis 18, 7. Syriae et Palaestinae 19, 11. Europae et Rhodopeae 26, 12. Rhodopeae et Macedoniae 27, 6. Macedoniae et Epiri 28, 8. Apuliae et Campaniae 29, 18. Idumaeae et Arabiae 56, 3. Capharnaum in finibus Zabulon et Neptalim est 273, 19. 319, 18. Amida est ad fines Persarum 150, 17.
fiscalia reddere 150, 3.
fiscus: qui monachi senos solidos per annum de fisco accipiunt 146, 3. *uide* 163, 16. 186, 12.
flagellatio est non longe a medietate mundi 107, 16.
flagellare 155, 6. 8. *uide* columna.
ad Flexum mansio 7, 9.
Fluuio Frigido mansio 6, 24.
Foenice *uide* Phoenice.
Fogor, quae fuit ciuitas regni Edom 55, 5.
fons: duo fontes in Maran, quos indulcauit Moyses 117, 30. exit Iordanis de duo loca Ior et Dan 138, 7. 268, 3. septem fontes, ubi Christus baptizauit apostolos 138, 1. septem fontes, in quo campo de V panibus populum satiauit 113, 8. fons, quem Saluator benedixit prope montem Hermon 112, 2. in quo Philippus eunuchum baptizauit 25, 9. 110, 19. unde aquam sumebat Maria 112, 19. fons luci-

dissimus in ecclesia Nazarena 274, 13 = 320, 3. fons Helisaei 24, 2. 137, 7. 146, 6. 313, 23. fons Iacob prope Sichem 270, 10 ss. = 319, 7 ss. Iohannis baptistae 272, 1 = 319, 1. fons ille, ubi Moyses uidit signum rubi ardentis, inclusus est intra monasterium 183, 21. 22. cf. 42, 21. ante speluncam Heliae in monte Choreb 184, 8. fons Siloa sex diebus currit 22, 12. 127, 7. 172, 7. 9. 175, 6. 176, 7. 12. *uide etiam* puteus.
ad Fonteclos mutatio 32, 19.
Formis ciuitas 30, 7.
Forno Nouo uicus 29, 20.
Fornolus mutatio 8, 7.
Foro Appi 30, 11. Corneli 32, 7. Domiti 4, 16. Flamini 31, 12. Liui 32, 5. Populi 32, 4. Simproni 31, 19.
Fossis mutatio 10, 7.
frater domini Iacobus 108, 21.
frons: de fronte tangentes crucem 88, 20.
Fulginis ciuitas 31, 11.
fullo: porta uillae fullonis 224, 10.
fundamenta de habitationibus filiorum Israhel 43, 28. f. grandia antiqua aedificii Melchisedech Sedimae 56, 12. f. de palatio regis M. 57, 7. domus Abrahae 65, 12. domus Iacob 111, 25. murorum Iericho 111, 15. domus pythonissae in Endor 112, 26. turris Iezrael 113, 27.
Fundis ciuitas 30, 8.

Gabaa ciuitas 131, 6.
Gabala (Gauala *P*) ciuitas 18, 5.
Gabaon non longe est ab Ierusalem 111, 21. Gadera ipsa est Gabaon 163, 13.
Gabrihel archangelus 274, 18.
Gad tribus 130, 9.
Gadara 131, 7. 147, 19. Gadera ciuitas, quae ipsa est Gabaon; ad milia tria sunt thermae Heliae 163, 13. fluuius calidus, qui intrat in Iordanem 164, 4.
Gader turris 258, 10. Ader 312. 9.
Galatia: finis Bithyniae et Galatiae 15, 3. Anchira Galatiae 17, 6. cf. 15, 16. 17. prouincia 70, 18. 144, 17. 18. 19.
Galea mutatio 16, 4.
Galgala 137, 4. ibi est ager domini, inrigatur de fonte Helisaei 145, 8. grandis ecclesia, ubi filii Israhel Iordanem transgressi sunt 264, 4 ss. 313, 20.
Galilaea 131, 1. 2. 5. 13. 14. 132, 1. 5. 7. 16. 161, 4. 164, 6. G. inferior 131, 14. superior 132, 1. 5. utriusque Galilaeae ac Samariae termini 131, 1 ss. 147, 21. Scythopolis eius metropolis 164, 8. Canan Galilaeae 139, 13. uilla Some 111, 26. prouincia similis paradiso 162, 5. mons Thabor in Galilaea 275, 5 = 320, 7. a monte Thabor omnis G. uidetur 112, 23. a monte Hermon 111, 29. mare Galilaeae 269, 2. 16. 273, 10. 16. 316, 2. 318, 14. — porta Galilaeae Hierosolymis 141, 18. inde (a monte Oliueti) uenis ad Galilaeam, ubi discipuli uiderunt Iesum, postquam resurrexit 155, 19.
Galliarum episcopus Arculfus 312, 12. 323, 6.
Gallicus sextarius 235, 1. 305, 9.
Gallus 221, 2.
Gangra ciuitas Galatiae 144, 16.
Garonna fluuius 3, 7.
Gaulanitis regio 131, 8.

Gaura mons 5, 18.
Gaza 129, 13. 138, 17. 18. 19. 179, 10. ciuitas splendida, homines honestissimi, amatores peregrinorum 180, 17. ad secundum miliarium Gazae requiescit s. pater Hilario 180, 19.
Gebus uicus, ubi mortui sunt Saul et Ionathas 113, 25.
Gehennon, quae uallis Iosaphat uocatur 127, 9. 309, 9. locum in se quondam Baalim sacrum habuit 309, 13.
Gelboe montes non longe a Capharnaum 113, 24. in monte Gelbuae occidit Dauid Goliam 179, 11.
Genara 147, 19.
Genesis liber 48, 5. 65, 3. 14. 67, 3. 68, 9. 97, 20. Geneseos 258, 18.
Genezar lacus 268, 17. Genesar 315, 20. 316, 2.
Gennauari 314, 22.
Geon fluuius 145, 1.
s. Georgius Diospoli martyrizatus est 139, 6. ibi requiescit 176, 20. multas uirtutes ostendit 177, 8. Elusae est xenodochius s. Georgii 182, 11. eius imago in marmorea columna 288, 16. relatio de Georgio martyre uel confessore 288, 9 ss.
Gephira mutatio 27, 22.
Gerapolis 61, 3. Ierapolis 61, 7 *uide* Hierapolis.
Gerassa ciuitas Arabiae 147, 18.
Germanicia ciuitas in Persa Armenia 149, 15.
Gesdaone mutatio 6, 5.
Gessamani 86, 27. 31. 87, 1. Gessemani 87, 11. 170, 13. 18. 173, 17. 176, 8. Iessemani (G) 170, 13. 18. 176, 8.
Gessen terra 50, 3. 18. Iessen 50, 9.
Geth Palaestinae ciuitas 129, 13.
Getha (Iephtha?): ibi (in Thesbe) est memoria eius 58, 25.
Gethsemane *uide* Gessamani.
gigantes: Chebron olim habitaculum gigantum fuerat 259, 8.
Gipsila mansio 26, 15.
gladii petrini, unde Iesus circumcidit filios Israhel in Thamnatsare 110, 10.
Golgotha 141, 4. 5. monticulus 22, 24. eius situs 126, 11. 12. locus, qui hebraice Golgotha uocitatur 233, 7. 307, 9. 11. petra Golgotha 171, 12. basilica Constantini cohaerens circa monumentum uel Golgotha 172, 12. a monumento usque G. sunt gressi LXXX 171, 20. inter Siloa et Golgotha est miliarium 172, 8. de G. usque ubi inuenta est crux sunt gressos L 172, 10. ecclesia maior, quae in Golgotha est post crucem 74, 19. 75, 21. 76, 9. 23. 29. 78, 19. 83, 3. 88, 5. *mirabilia, quae in Golgotha uel in atrio grandi, quod ibi est, continentur, enumerantur* 153, 14 ss. 107, 11. 12. 13. 14. 21.
Golgothana ecclesia (minor) 233, 16. 304, 1. cf. 305, 6. basilica 234, 20.
Golias Philistaeus 19, 22. 114, 11. 138, 13. 179, 12. 13.
Gomorra (Gomurra) 146, 10. 166, 6. 169, 17. 173, 16. 176, 11. 316, 14.
Graecitatis libri s. Hieronymi 276, 7.
Graecus: graeco sermone 56, 19. 58, 1. graeca lingua 184, 3. graece nosse, dicere, loqui 99, 14. 16. 18. 20. 22. 148, 5.
Graecolatinus 99, 24.
Grandauia mansio 28, 13.
Grande mutatio 28, 3.
gynaeceum (genicium *codd.*): Tyri

sunt genicia publica oloserico uel diuersis generibus telarum 160, 9.

Hadrante mansio 8, 15.
Hadrianus *uide* Adrianus *et* Aelius.
haereses multae Alexandriae 189, 20.
hebdomada (ebdomada *cod.*): singuli dies singularum ebdomadarum sic aguntur 78, 12. octo ebdomadae quadragesimarum Hierosolymis habebantur 96, 24. qui faciunt (i. e. ieiunant) ebdomadas 80, 24.
hebdomadarii (ebdomadarii *cod.*): quos dicunt hic ebdomadarios 80, 10. quos appellant ebdomadarios, i. e. qui faciunt septimanas 80, 12.
Hebraei 128, 18. in ciuitate Nazareth tanta est gratia mulierum Hebraeis, ut in terra illa inter Hebraeas pulcriores non inueniantur 162, 1. 2. nulla est caritas Hebraeis circa christianos 162, 4. hebraice 233, 7. 270, 3. 278, 3. hebraico sermone 276, 20.
Hebriduno mansio *uide* Eburoduno 5, 25.
Hebromago uicus 4, 8.
Heldua mutatio 18, 20.
Helena mater Constantini crucem repperit 149, 20. 303, 23. deputauit, ut panes erogarentur ad pauperes et peregrinos 177, 23.
Heli sacerdotis sepulchrum in Silo est 114, 6.
s. Helias propheta natus est in Thesbe 58, 22. unde dictus Thesbites 58, 23. in Carmelo altarium domini consecrauit 113, 31. sacrificium faciebat 19, 9. sedit in ualle Corra prope Iordanem, quando coruus ei escam portabat 59, 5. 165, 20. Stradelae prophetauit 19, 21. Sareptae ad uiduam ascendit 18, 23. cenaculus, qui factus fuerat Heliae, et alueus marmoreus uiduae ibi sunt 160, 3. ibi ecclesia s. Heliae est 147, 7. 9. locus in Choreb, ubi fuit, quando fugit a facie Achab 41, 15. ecclesia et ante ecclesiam spelunca 41, 17. 184, 6. prope Samariam sedit in spelunca persequente Iezabel 114, 4. non longe a ciuitate Iezrael sedit in monte, quando eum persequebatur Iezabel 113, 29. in monticulo super Iordanem (in monte Armona 146, 5. Hermone modico 165, 8) raptus est in caelo 24, 21. non longe ab Hiericho 111, 18. prope Gabaon sunt thermae Heliae 163, 15. Moyses et Helias apparuerunt domino in monte Thabor 23, 17. 275, 19.
Helias uicus 132, 17.
Helim: Arandara est locus, qui appellatus est Helim 118, 2. ibi sunt aquae abundantes 118, 21.
Heliopolis (Eliopolis) 115, 4. 190, 12.
Helisaeus: fons, quem indulcauit 24, 2. 5. 137, 7. 145, 8. 146, 6. 169, 3. 314, 1. in ciuitate Sebaste requiescit 164, 11. memoria et ecclesia eius est, ubi fontem illum benedixit 146, 6. de uilla Some (in Galilaea) fuit mulier, in cuius domo mansit Helisaeus 111, 27. super Castra Samaritanorum monasterium s. Helisaei, ubi ei occurrit mulier, cuius filium suscitauit 160, 16.
Helpidius s. monachus: martyrium eius erat Charris 65, 23. martyrii dies nono Kal. Maias 65, 25.
heortae: quod hic appellant eortae i. e. quadragesimas 78, 11.
Heraclea ciuitas 3, 3. 13, 4. 28, 5. 30, 18.
Heracleustibus mutatio 27, 18.

Herbelloni mansio (= Heluillo It. Ant. p. 125, 6) 31, 15.
Hercontroma mansio (= Acontisma It. Ant. p. 321, 2) 27, 7.
heremita: s. Apollonius 144, 11 s. Mammes 144, 12. in quibus locis (prope Segor) multi sunt heremitae 166, 15. in xenodochio s. Georgi (Elusae) habent heremitae stipendia 182, 12. multitudo monachorum et heremitarum innumerabilis (prope montem Sina) 183, 17.
uicus Hermippus, ubi dormiuit Abdimelech 140, 13.
mons Hermon: inde omnis Galilaea uidetur 111, 28. Thabor ualde est excelsior quam Hermon 112, 23. Hermon modicus 165, 8.
Heroum ciuitas, ubi occurrit Ioseph patri suo Iacob, nunc est come 48, 3. ipse uicus nunc appellatur Hero 48, 9. 10. 13.
Herodes montem excauauit et fecit sibi palatium super heremum 110, 8. in Bethleem requiescunt pueri ab Herode interfecti 111, 14. 178, 17.
Hesdra propheta: eius sepulchrum in loco Asoa 114, 14 *uide* Esdras.
ad Hesis mutatio 31, 16.
Hethaeus: ab Effron Hethaeo Abraham agrum Mambre emit 259, 19.
Hierapolis: Ierapolis 61, 7. Gerapolis 61, 3.
Hieremias Anato natus est 140, 7. in Anatho est turris, in qua lamentauit 110, 4. Abdimelech discipulus eius 140, 14. lacus, ubi missus est, (aquae putridae 175, 20) prope piscinam Siloe 142, 2. Memphi est monasterium s. Hieremiae religionis Wandalorum 144, 10.
Hiericho (Iericho) 23, 21. 24, 10. 11. 16. 128, 1. 50, 29. 51, 12. 20. 55, 17. 137, 2. 3. 7. 145, 16. 265, 3. 4. non paret nisi locus, ubi fuit arca testamenti et lapides XII 24, 12. uidetur de Nabau 54. 9. fundamenta 111, 15. 18. *describitur* 263, 4 ss. = 313, 12 ss.
Hieroboam rex fuit in uilla Bethar 20, 16. sepulchrum prophetae, qui prophetauit aduersus eum 114, 9.
s. Hieronymus (Hieronimus) 130, 17. 262, 1. epistola ad Dardanum 129, 1. eius commentarii 277, 16. in ipso ore speluncae (Bethleem) monumentum sibi fecit 178, 12. eius sepulchrum 257, 19 ss. 258, 2. 312, 8.
Hierosolyma (Hierusolima, Ierusolima, Hierusalem, Ierusalem) 3, 2. 20, 22. 21, 1. 3. 22, 9. 23, 5. 20. 25. 1. 18. 26, 1. 50, 23. 51, 4. 6. 55, 18. 22. 27. 56, 1. 60, 4. 8. 22. 23. 69, 10. 28. 75, 29. 76, 21. 77, 4. 12. 15. 17. 82, 5. 93, 15. 100, 21. 24. 25. 107, 10. 110, 5. 6. 12. 15. 18. 111. 5. 22. 24. 114, 10. 115, 17. 125, 7. 127, 9 = 309, 9. 127, 19. 128, 1. 6. 129, 15. 16. 134, 7. 137, 1. 9. 139, 1. 16. 140, 4. 5. 9. 16. 145, 2. 5. 146, 19. 147, 12. 20. 148, 8. 149, 21. 153, 1. 165, 10. 169, 12. 170, 3. 4. 19. 172, 8. 177, 24. 179, 9. 11. 181, 19. 190, 1. 4. 224, 2. 3. 225, 5. 240, 1. 5. 248, 15. 262, 20. 24. 263, 9. 273, 13. 302, 14. 310, 4. 21. 311, 8. 12. 312, 13. 323, 10.
Hierosolymitana baptizatio 226, 7. ciuitas 221, 4. 235, 15. 253, 3. situs 225, 19. urbs 125, 2. 127, 13.
Hilario s. pater requiescit prope Gazam 180, 20.

Hilica mansio (V, Iliga P, Helice It. Ant. p. 136, 1) 11, 26.
Hiob *uide* Iob.
Hippene 131, 7.
Hippus, amoenum oppidum ab oriente lacus Genesar 316, 7.
Hisauria *uide* Isauria.
Hiscampis mansio 28, 15.
holosericus (olosericus *cod.*): uela 76, 13. cortinae 76, 14.
Horreo Margi mansio (*sic* It. Ant. p. 134, 3; Oromago *codd.* It. Burd.) 11, 4.
hortus gratissimus ante ecclesiam ad rubum 42, 21. 27. hortus pomarius in Enon iuxta Salim 57, 24. 29. 58, 2. 17. hortus, in quo s. Maria cum domino locuta est 107, 6. hortus in Nazara, in quo dominus fuit, postquam reuersus est de Aegypto 112, 7.
Hosuerbas mutatio 4, 12.
Hungunuerro mutatio 3, 20.
Hur, quae fuit ciuitas Chaldaeorum 67, 22.
hydriae argenteae super columnas in ecclesia Constantini 153, 9. in Cana ex hydriis duae sunt 161, 10.
Hyeronpotamum mutatio (hyponcrotamum *corr. 2. m. P*) 15, 9.
hymnus (*semper* ymnus *cod.*) 71, 17. 20. 22. 72, 29. 76, 24. 26. 77, 14. 79, 17. 25. 82, 9. 12. 15. 83, 11. 18. 20. 24. 84, 18. 22. 23. 85, 30. 86, 8. 14. 15. 19. 23. 26. 30. 87, 2. 6. 90, 15. 25. 91, 27. 31. 92, 2. 3. 14. 16. 22. 93, 29. 94, 19. 26. 95, 2. 3. 11. 13. 15. 17. 96, 5. 7. 99, 3. 26.
Hyribolum mutatio 14, 11.
Hysdata mutatio 17, 22.

Iacob: in Bethar est locus, ubi dormiuit et uidit uisum et angelus cum eo uctatus est 20, 14. in Bethel uidit scalam 114, 7. in Bethsaida uidit in somno angelos 137, 10. ab Hierusalem euntibus Bethleem Rachel posita est, uxor Iacob 25, 1 ss. titulum eius Iacob erexit 259, 5. in turre Cades domus fuit Iacob, cuius fundamenta usque hodie parent 111, 25. Charram uenit, quando accepit filias Laban Syri 67, 10 adaquauit pecora Rachel 68, 5. lapis, quem mouit a puteo 68, 13. Laban socer Iacob 68, 30. memoria Iacob prope Chebron ad terebinthum 25, 17. in Mambre iacet 178, 23. sepulchrum *describitur* 260, 1. 4. 23. domus eius in Chebron 110, 29. non longe a Chebron in spelunca requiescunt undecim filii Iacob 111, 1. depositio eius alio die de natale domini celebratur 179, 4. prope Eleutheropolim sunt duo putei, quos foderunt Abraham et Iacob, puteus coniurationis et puteus calumniae 180, 8. Heroum, ubi occurrit Ioseph Iacob patri 48, 4. in Sichem est uilla Ioseph, quam dedit ei Iacob 20, 5. inde rapta est Dina, filia Iacob 20, 6. ibi Iacob puteum fodit 20, 8. ubi sunt et arbores platani, quas plantauit Iacob 20, 10. in medietate ecclesiae quadrifidae fons Iacob, qui et puteus dici solet 270, 10. Samariae, quae dicitur modo Neapolis, est puteus, quem fabricauit Iacob 137, 12 s. cf. 162, 16.
Iacobus frater domini: eius thronus in ecclesia Sion 108, 21. iuxta templum sepultus est 108, 21. Iacobus, quem dominus manu sua episcopum ordinauit 142, 7. mar-

tyrium eius 142, 8 ss. positus est in monte Oliueti 142, 11. cf. 170, 11 s. Iacobus et s. Zacharias et s. Symeon in una memoria positi sunt 142, 11 s. ecclesia in monte Sion fuit domus s. Iacobi 174, 1.
Iacobus apostolus: in Tiberiade domus Iacobi et Iohannis fuit 112, 27. Iacobus, Zebedaeus, Cleophas iacet in monte Oliueti 170, 11. Petrus et Iacobus et Iohannes et Andreas loquuntur cum Iesu de consummatione saeculi 252, 8.
idolum: Rachel furata est idola patris sui 68, 31. in monte Sina habent idolum suum positum Saraceni 184, 18.
Idomo mansio 11, 2.
Idumaea: Carneas in finibus Idumaeae et Arabiae 56, 3.
Idumaei 129, 14.
ieiuniorum consuetudo Hierosolymis 80, 11. 20. 81, 2. 86, 29.
ieiunare: dominicis diebus et sabbato non ieiunatur 78, 5. 7. 9. 95, 30. quarta feria et sexta feria penitus nemo ieiunat 93, 6. remanent dies quadraginta et unus, quibus ieiunatur 78, 10. 97, 13. a pascha usque ad quinquagesima hic penitus nemo ieiunat 92, 31. de alia die quinquagesimarum omnes ieiunant iuxta consuetudinem 95, 28.
Ierapolis 61; 7 *uide* Gerapolis, Hierapolis.
Ieremias *uide* Hieremias.
Ieroboam 114, 9. *uide* Hieroboam.
Iesse terra 47, 1. 48, 10. 14. 16. 50, 9 *uide* Gesse.
Iesse: eius monumentum in Bethleem 25, 6.
Iesus filius Naue circumcidit filios Israel 24, 14. Moyses descendit cum Iesu de monte Sina 43, 25. filios Israhel Iordanem traiecit 51, 8. cf. 264, 12. expugnauit Amalech 118, 31. Gabaon 111, 22. ciuitates, quas destruxit 147, 16. Hiericho subuertit 111, 16. 263, 5. 313, 19 exploratores transmisit 263, 15. repletus est spiritu 51, 21. eius sepulchrum 110, 9. liber Iesu Naue 51, 9.
Iesus = Iesus Christus *passim*.
Iethro socer Moysi: thronus eius 119, 9. Faranitae ex familia Iethro descendunt 186, 10.
Iezabel: sepulchrum eius in Iezrael 113, 27. persequebatur Heliam 113, 30. 114, 4. 184, 7.
Iezrael: ibi est uinea Naboth 113, 27.
ilex Mambre, i. e. terebinthus 139, 18. 178, 22.
Iliga mansio *uide* Hilica 11, 26.
imago domini, quae illo uiuente picta est et posita est in ipso praetorio 175, 13. remansit imago ipsius in pallio lineo in Memphi 189, 11. ipsius domini imago figurata (in linteamine) 239, 7. 308, 20. de imagine s. Mariae Constantinopoli 294, 9. 14. 19. 23. 295, 10. 14. imago duodecim apostolorum 239, 6. 308, 20. s. Georgii confessoris marmorea in columna 288, 22. 291, 8. 292, 5. 294, 2. *uide* archiotepa, effigies, figura faciei, formula, statua, thoracida.
imperator: Adrianus, Anastasius, Constantinus, Iustinianus, Theodosius, Tiberius, Traianus, Vespasianus *uide sub nomine*. singulis annis logothetes legatus ad Indiam uadit iussu imperatoris Romani 116, 14. Armeniae sub imperatore sunt

147, 23. Persae in prouincia imperatoris ad praedandum ueniebant 149, 9. Urbicius ad septem imperatores praepositus fuit 148, 13. coronae imperatorum 171, 15.
imperatrix: Eudoxia *uide s. n.* 176, 13. ornamenta de imperatricis 171, 16.
Inbomon: subitur in Inbomon, i. e. in eo loco, de quo ascendit dominus in caelis 83, 21. 86, 13. 19. 91, 29. 92, 16. 94, 10. 16.
incendium: locus, qui appellatus est incendium 44, 9.
incursio Saracenorum 116, 18.
India: qui portus (Clesma) mittit ad Indiam 116, 8. accessum habent naues de India 116, 10. 12. legatus ad Indiam uadit 116, 13. nuces, quae de India Clismam ueniunt 187, 19. in Abila descendit nauis de India 185, 20.
Interamna ciuitas 31, 5.
Intercisa mutatio 31, 18.
inuentio s. crucis 100, 6. 149, 20.
Iob: Aser, ubi fuit uilla Iob 19, 24. non longe a Bethleem est monumentum Ezechihel, Asaph, Iob et Iesse, Dauid, Salomon 25, 6. Carneas nunc dicitur ciuitas Iob 56, 2. memoria eius in regione Ausitide 55, 20. inuenerunt sculptum in coperculo Iob, cui Iob ad tunc facta est ista ecclesia 59, 24. 25.
Iogola mansio (= Ozzala It. Ant. p. 144, 2) 16, 8.
Iohannes apostolus: in Tiberiade domus fuit apostolorum Iacobi et Iohannis 112, 28. Petrum et Iohannem secum duxit in montem 23, 17. Petrus et Iacobus et Iohannes et Andreas 252, 8. euangelium cata Iohannem 89, 29.
Iohannes baptista: baptizabat in Enon iuxta Salim 57, 17. 28. fons, ubi baptizabat 165, 19. pomarium s. Iohannis 58, 16. s. Elisabeth mater domni Iohannis 140, 6. ubi dominus a Iohanne baptizatus est 24, 19. 145, 22. 166, 18. 265, 9 ss. = 318, 3 ss. esca eius erat locustae et mel siluestre 272, 7 ss. = 318, 17 ss. decollatus est Sebastiae 137, 14. corpus eius ibi requiescit 114, 1. Scythopoli multas uirtutes operatur 164, 9. discus, ubi caput s. Iohannis portatum fuit 154, 2. caput eius est Emizae in deleo uitreo 190, 13. monasterium eius super Iordane 168, 8. 266, 12. ecclesia eius in loco, ubi dominus baptizatus est 145, 24. 266, 4. 318, 11. maior ecclesia in monasterio 266, 14. 318, 8. basilica eius Neapoli 162, 17. ecclesia eius Damasci 276, 15 = 320, 18.
Iohannes de Placentia, maritus Teclae 164, 3.
Ionas: in Ioppe cetus iactauit Ionam 139, 9.
Ionathas mortuus est in montibus Gelboe 113, 25. 179, 12.
Ioppe: mare magnum Hierusalem nusquam uicinius habet quam circa Ioppen 128, 10. latitudo Iudaeae a fluuio Iordane usque Ioppen 134, 2 cf. 129, 18. Stephanus requiescit ad uiam, quae descendit ad Ioppe 176, 18. ubi s. Petrus resuscitauit Tabitham 139, 7. ibi iacet s. Tabitha 190, 4. ib cetus iactauit Ionam 139, 9.
Ior Ebraei fluuium appellant 128, 18. Ior et Dan coniuncti Iordanem efficiunt 138, 7. 163, 8. 268, 4. 12.

Iordanes 24, 14. 19. 51, 7. 8. 54, 6. 8. 9. 12. 56, 4. 57, 12. 58, 20. 29. 59, 8. 111, 5. 19. 128, 2. 17. 130, 7. 8. 131, 11. 132, 4. 5. 134, 1. 2. 3. 137, 2. 6. 138, 7. 9. 145, 16. 146, 1. 4. 8. 20. 23. 163, 8. 11. 12. 164, 5. 6. 165, 18. 19. 166, 1. 5. 13. 17. 167, 6. 19. 168, 7. 10. 12. 17. 173, 15. 176, 9. 10. 263, 5. 20. 264, 7. 10. 13. 15. 265, 3. 9. 12. 266, 11. 17. 268, 1. 3. 5. 6. 10. 269, 13. 16. 313, 17. 19. 314, 17. 315, 1. 5. 6. 9. 16. 317, 1. 318, 15. de fontibus Iordanis et fluuio ipso *agitur* 138, 7. 9. 163, 8. 268, 1 ss. 315, 5 ss. de colore 266, 17—21.

Iordanicum flumen 266, 18.

Iosaphat uallis 23, 7. 241, 19. 242, 1. ipsa uallis Gessemani uocatur uallis Iosaphat 170, 18. 173, 15. 17. 176, 9. ibi iudicaturus est dominus; est ibi fluuius paruus, qui ignem uomit in consummationem saeculi. Et ibi sunt duos basilicas 155, 16 ss. ibi est basilica Mariae, quam dicunt domum eius fuisse 170, 16. ecclesia *describitur* 240, 7 ss. 309, 18 ss. ibi dominum Iudas tradidit, ibi est ecclesia Mariae, ibi dominus lauit pedes discipulorum, ibi et cenauit 142, 15 ss. in capite uallis Iosaphat ecclesia est, ubi Iudaei Saluatorem comprehenderunt 109, 13. uallis Iosaphat uel Geennon situs 127, 10 ss. 246, 5 ss. 309, 10 ss. ciuitatis Hierosolymae de ualle Iosaphat ascensus 248, 15. turris Iosaphat, monumenta Symeon et Ioseph 241, 6 ss. = 309, 14 ss.

Ioseph 48, 15. Memphi in carcere missus fuerat 144, 8. apud Heroum occurrit patri suo 48, 4. in Sichem est uilla Ioseph, quam dedit ei Iacob 20, 5. ibi est monumentum eius 20, 4. Samariae sunt ossa s. Ioseph 137, 13. ossa eius iacent ad ilicem Mambre 179, 1. ossa Ioseph separatim sepulta in sua ecclesia sunt prope Chebron 111, 2. in Sichem ossa Ioseph sunt humata 270, 23. prope Memphim sunt duodecim horrea Ioseph plena 189, 5.

Ioseph et Maria quadragesima die tulerunt dominum in templo 77, 24. sepulchrum Ioseph s. Mariae sponsi et domini Iesu nutritoris in ualle Iosaphat 241, 10. 16.

Ioseph petit corpus domini a Pilato 90, 7.

Iosephus nobilis historicus Iudaeorum 130, 19. 134, 14.

Iosue 130, 16. 264, 12. 313, 19 *uide* Iesus.

Ioualia mutatio 9, 20.

Iouia ciuitas 9, 8.

Iouis Pago mutatio 10, 23.

ad Iouem mutatio 4, 2.

Ipompeis mansio (= Pompeis It. Ant. p. 134, 4) 11, 8.

ippocentauri 149, 18.

Isaac: Abraham eum obtulit in Golgotha 154, 6. 172, 4. 234, 7. 305, 11. eius monumentum in Chebron 25, 17. 260, 4 ss. 260, 23. iacet ad ilicem Mambre 178, 23.

Isaias 22, 19. eius monumentum in monte Olieti 23, 12. ecclesia in Nazareth, ubi dominus legit librum Ysayae 112, 19. locus, ubi Esaias a serra secatus est uel iacet (non longe ab Eleutheropoli) 180, 3.

Isauria (Hisauria *cod.*) 69, 16. Seleucia Hisauriae 69, 18. in Hi-

sauria est martyrium s. Teclae 69, 11.
Isauri (Hisauri) satis mali sunt et frequenter latrunculantur 70, 4 cf. *Riese, Geographi latini minores p. 116.*
s. Isicius iacet Hierosolymis iuxta portam maiorem 177, 21.
filii Israhel 24, 12. 13. 15. 37, 22. 41, 29. 43, 6. 22. 30. 44, 4. 7. 19. 45, 9. 46, 12. 16. 24. 47, 12. 22. 26. 28 *passim.*
Itabyrium *conieci* 139, 14 *pro* syce Taburi.
Italiae et Norici fines 8, 16. Italiae et Galliae 6, 8.
Italicum mare 117, 18.
Iuda: memoriae regum Iuda in ualle Bethleem 109, 27. domus Ezechiae regis Iudae 22, 8.
Iuda tribus 265, 4
Iudaea: 134, 2. 7. 16. Palestina, i. e. Iudaea 19, 12. 125, 2. 128, 3. terrae Iudaeae longitudo 128, 13. longitudo siue latitudo 128, 21. plaustra in omni Iudaea raro repperiri possunt 263, 2. 313, 11. Socchot Iudaeae 114, 10. Iudaea prouincia 164, 10.
Iudaicus 269, 14.
Iudaei 23, 13. 85, 14. 87, 16. 109, 13. 113, 18. 21. 129, 3. 7. 130, 19. 131, 6. 133, 9. 18. 134, 5. 15. 155, 6. 172, 15. 236, 4. 237, 16. 307, 24. lapis pertusus, ad quem ueniunt Iudaei singulis annis et unguent eum et lamentant se cum gemitu et uestimenta sua scindunt 22, 6 ss. trabem, ubi dominus sedebat infans, nulla ratione agitare possunt 161, 16 ss. Samaritani cum paleas uestigia Iudaeorum incendunt 164, 13. in basilicam Mambre ex uno latere intrant christiani et ex alio latere Iudaei 179, 3. conueniunt ad depositionem Iacob et Dauid celebrandam 179, 6.
Iudas Scarioth 23, 8. Scariothes 85, 14. 142, 15. 155, 13. petra, ubi Christum tradidit 23, 8. ficus, in qua se suspendit 170, 20. 242, 21. 24. 307, 14. catena, cum qua se laqueauit 177, 20.
Iudicum libri 58, 25. liber 130, 16.
Iuliae Alpes 8, 9.
s. Iulianus requiescit Antiochiae 190, 20.
Iulias uicus 134, 5. urbs 314, 17. 268, 16. 315, 20. 316, 7.
Iuliopolis ciuitas 15, 8.
s. Iustina requiescit Antiochiae 190, 19.
Iustinianus imperator 159, 9.
Iuuencus presbyter uersificus 243, 3. 307, 17.

Laban Syrus, socer Iacob 67, 10. 12. 14. 68, 30. uilla Laban Syri prope Charran 67, 14. in uico, qui appellatur Fadana 68, 28. memoria Laban 68, 30.
Ladica ciuitas (= Laudicia It. Ant. p. 147, 4) 18, 4.
laici, *opp.* monazontes 71, 15. 74, 13. 77, 18.
lampades nouem in monte Caluariae 107, 20. duodecim lampades in sepulchro domini die ac nocte ardent 229, 16. in Golgothana ecclesia aerea cum lampadibus rota in funibus pendet 233, 8. 304, 4. lampas in trocleis pendet super rotam in ecclesia montis Oliueti 247, 25. 310, 18. lampades in funibus pendentes 248, 6. 310, 20.
lancea, qua in latere percussus est dominus in basilica Sion 153, 11. 174, 12. 235, 10 ss. 305, 16 ss.

lapidare: sepulchrum Iezabel ab omnibus lapidatur 113, 28. *similiter* tumulus Goliae 179, 12 ss. ille lapis, unde lapidatus est s. Stephanus 154, 23. 174, 14. cf. 243, 10. 307, 2.
lapis: duodecim lapides, quos filii Israhel de Iordane leuauerunt 24, 13. 137, 6. 168, 16. 264, 9 ss. lapis grandis ibi fixus stat, ubi fuit uitulus aureus 37, 25. 43, 20. in loco ciuitatis Ramesse stat unus lapis ingens Thebaeus, in quo sunt duo statuae excisae 48, 25. lapis angularis, quem reprobauerunt aedificantes 21, 12. 173, 19. 174, 1. lapis, super quem dominus panem posuit 113, 11. lapis in monte Oliueti, in quo humeri eius descenderunt 146, 14. lapis, in quo cubitum fixit 112, 1. lapis, qui ad ostium monumenti aduolutus est 171, 10. 230, 17. 20 ss. 304, 17. 26. ille lapis, unde lapidatus est Stephanus 154, 23. 174, 14.
Latina mutatio 11, 14.
latine dicere 58, 2. latine exponunt catechisin Hierosolymis 99, 24.
latinus: quicumque hic latini sunt, i. e. qui nec syriste nec graece nouerunt 99, 22. in monasterio Sina sunt tres abbates scientes linguas, hoc est latinas et graecas, syriacas, aegyptiacas et bessas 184, 3. Sichem latina consuetudine Sicima nominatur 270, 4.
latitudo Iudaeae 128, 21.
Laude ciuitas 32, 23.
Laumello mansio 6, 19.
Lazarium i. e. Bethania 82, 3. quinta die post epiphaniam in Lazariu celebratur 77, 4. sabbato ante septimanam paschalem omnes in Lazarium ueniunt 82, 2. 3. 5. 12. 91, 15. 147, 12 ss.
Lazarus, quem Iesus suscitauit 251, 12. 147, 10. 13. est ibi (Bethaniae) crypta, ubi Lazarus positus fuit 23, 19. ubi Maria soror Lazari domino occurrit, ecclesia est 82, 7. monumentum Lazari in Bethania 170, 5. de sepulchro Lazari et ecclesia super illud aedificata 251, 4 ss. 311, 5.
lectio legitur, dicitur, fit 52, 1. 5. 53, 3. 58, 5. 80, 4. 83, 19. 84, 18. 86, 9. 87, 27. 89, 9. 16. 23. 92, 26. 94, 18. 95, 19. 99, 19. 26. lectiones semper diei et loco aptae sunt 83, 19. 84, 18. 94, 18. 95, 19. 99, 26.
lectus s. Dei genitricis in templo Salomonis 108, 12. lectus paralytici adhuc ad piscinam probaticam est 142, 5. Caesareae requiescit s. Cornelius, ex cuius lectu benedictionem tulimus 190, 8.
Lentolis mansio 9, 11.
leo: in monasterio Elusae nutriebant leonem a pitulo mansuetum 181, 13. asellum leo in pascua gubernauit 181, 17. in montibus Sina et Choreb leo et pardus et onagri simul pascuntur 185, 12.
Leonatiae ciuitas 29, 6.
s. Leontius requiescit Tripoli 159, 8.
leprosi mundantur in thermis Heliae 163, 15. in qua mare (salinarum) mense Iulio et Augusto et medio Septembrio tota die iacent leprosi 166, 8. in aquas calidas Moysi curantur 145, 21.
ad Letoce mutatio 5, 6.
Leutuoano mutatio 9, 23.
Leuiticus 294, 6.
lex: ubi data est 39, 22. legem om-

nem scripturarum catechumini edocti sunt 98, 20. semper populus discit legem 79, 15.
Lia: eius memoria in Chebron 25, 17. 261, 5.
Liada mutatio 14, 13.
Libanus 134, 3. 138, 12. 159, 17. 268, 3. 315, 7.
Libiada *uide* Liuiada.
Libissa mansio 14, 4.
Libum mansio 14, 12.
Libya 282, 22.
licinicon *uide* lychnicon.
Lidda ciuitas 25, 20.
lignum s. crucis 87, 24. 88, 8. 9. 11. 15. 17. 107, 11. 172, 13. 16. 21. 286, 22. 287, 15. 20. 21. 288, 2 *uide* crux.
linteum cum formulis XII apostolorum et ipsius domini imagine 239, 1. 3 ss. = 308, 18. pallium lineum, in quo est effigies Saluatoris Memphi 189, 9.
foro Liui ciuitas 32, 5.
Liuias, Liuiada, Leuiada, Libiada 51, 13. 52, 10. 54, 8. 145, 16. 17. 18. fundamenta de castris filiorum Israel ibi parent 51, 13. ibi Moyses lapidem de uirga percussit 145, 17. ibi Moyses de saeculo transiuit 145, 19. ibi aquae calidae sunt 145, 20. thermae s. Moysi 165, 22.
loculus argenteus deauratus cum ligno crucis 88, 8. locellus argenteus 107, 12 *uide* capsa. — uidi testam de homine inclusam in locello aureo 174, 18. — locellus = sarcophagus: uidimus in basilica (Clismae) locellos ligneos s. patrum heremitarum 188, 14.
Locorum liber s. Hieronymi 258, 18.
locustae et mel siluestre 272, 6 ss.
logothetes: ille agens in rebus, quem logotetem appellant, i. e. qui singulis annis legatus ad Indiam uadit iussu imperatoris Romani, Clysmae sedem suam habet 116, 12.
Longatico mansio 8, 11.
longitudo terrae Iudaeae 128, 13. 21 = 309, 6 s.
Loth: locus, ubi fuit titulus uxoris Loth, ostensus est nobis 54, 18. columna ipsa iam non paret 54, 20. ibi est uxor Loth, quae facta est statua salis 146, 11. quod fallent homines de uxore Loth, eo quod minuatur ab animalibus lingendo, non est uerum, sed stat in ipso statu, in quo fuit 169, 19. filiae Loth Babyloniam fabricauerunt 189, 1.
lora, cum quibus Christus ligatus est 109, 6.
Lotodos mutatio 8, 19.
Lucas euangelista 251, 21.
lucerna illa, ubi docebat discipulos, in basilica Sion asseruatur 155, 1.
lucernarium hora decima fieri solebat 72, 6. cf. 79, 21. 28. 81, 14. 84, 19. 92, 20. 21 *uide etiam* lucerna, lucernare *in indice uerborum.*
Luco mansio 5, 16.
lychnicon (licinicon *cod.*): hora decima, quod appellant hic licinicon, nam nos dicimus lucernare 72, 5.

Macedo: ciuitas Pelli, unde fuit Alexander M. 27, 24. Alexander Magnus Macedo Ailam fabricauit 148, 10. Alexandria ab Alexandro rege Macedone nomen accepit 278, 4.
Macedonia 26, 6. 28, 24. finis Rhodopeae et Macedoniae 27, 6. finis Macedoniae et Epiri 28, 8.

Machabaei fratres requiescunt Antiochiae 190, 20.
Madian: circa Faram est terra Madian 186, 9.
Magdale, ubi domna Maria nata est, prope Tiberiadem 137, 18. 138, 1.
Magdalum (Magdalo): castrum est ibi nunc habens praepositum cum milite 47, 16. de Sochot descendimus in Magdalum 187, 1.
Magnus, filius Abgari: archiotipa eius 62, 18. palatium 64, 4.
Maioma 138, 19. M. Ascalonitis 180, 15. M. Gazis 180, 16.
maior: ecclesia maior, quam fecit Constantinus *uide* ecclesia. — septimana paschalis, quam hic appellant septimana maior 82, 28. 98, 15.
Malogordis mansio (= Manegordo It. Ant. p. 142, 5) 15, 14.
Mambre: Chebron, quae et Mambre 259, 7. 18. terebinthus, quod appellatur ilex Mambre 139, 18. ilex 178, 22. quercus 261, 21 ss. 313, 6. collis 261, 13. 15. 313, 4. mons 261, 14. monticellus 261, 17.
s. Mammes heremita et martyr, qui mulsit agrestia et fecit caseum Caesareae Cappadociae est 144, 12.
Manasse: trans Iordanem filii Ruben et Gad et dimidia tribus Manasse fecerant aram 51, 11. 130, 10. Sichem habetur in tribu Manasse 270, 22.
manna: ubi eis pluit manna et coturnices 44, 11. 118, 11. descendit ros de caelo, quem manna appellant 185, 7 ss.
mansio 43, 1. 45, 26. 46, 18. 47, 3. 48, 19. 49, 18. 50, 20. 22. 52, 11. 56, 1. 60, 5. 24. 30. 61, 17. 67, 21. 69, 11. 70, 15. 115, 15. 18. 21. 117, 28. 118, 8. 185, 20.
Mansista ciuitas 17, 10.
Mansocrenas mansio, quae est sub monte Tauro 70, 15. Mansucrinae It. Burd. 17, 3.
Maraccas mutatio 18, 8.
Maran: sunt illic duo fontes, quos indulcauit s. Moyses 117, 28. 29.
Marcus 251, 21. 252, 6. domus eius 141, 7. requiescit Alexandriae 189, 22. 282, 14 = 321, 16.
mare Ciliciae 69, 15. Galilaeae 269, 2. 16. 273, 10. 15. 315, 5. 316, 2. 318, 14. mare Italicum 117, 18. mare Magnum 128, 10. 130, 2. 278, 16. 321, 27. mare Mortuum 54, 6. 22. 55, 11. 146, 9. 11. 266, 22. 267, 12 ss. 269, 17. 315, 21. 316, 1. 10 ss. mare Oceanus 3, 8. 117, 16. 24. mare Parthenicum 41, 6. 120, 26. mare Pontus 143, 11. mare Rubrum 46, 15. 25. 47, 15. 21. 115, 22. 116, 22. 23. 117, 1. 13. 14. 23. 118, 5. mare Salinarum 130, 1. 7. 166, 5. 167, 17. 176, 10. 181, 10. 266, 19. mare Tiberiadis 269, 3. 273, 15.
Mareoticus lacus 278, 13 = 321, 3.
Margo ciuitas 10, 18.
s. Maria: tulit dominum in templo 77, 25. ecclesia s. Annae, ubi tribus annis nutrita fuit 108, 16. obiit in monte Sion 111, 8. mensa, in qua comedit cum tribus regibus 111, 11. fons, unde aquam sumebat 112, 20. uilla, ubi fuit in Aegypto 115, 1. nata est Magdale 137, 18. petra, quam benedixit 148, 17. amula, canistellum, cathedra eius Diocaesareae 161, 5 s. domus eius in Nazareth nunc basilica est 161, 18. 274, 10. 17. 320, 5. mu-

lieres Hebraeae in Nazareth dicunt pulchritudinem sibi a s. Maria concessam esse 162, 3. species eius, zona et ligamentum, quo utebatur in capite, in basilica Constantini 173, 6 ss. aqua exit de petra, ubi sedit fugiens in Aegyptum 178, 2 ss. Memphi fuit 189, 8. linteum contexuit cum formulis duodecim apostolorum et ipsius domini imagine 239, 1 ss. = 308, 18 ss. eius imago Constantinopoli habita, ex qua semper oleum distillat 294, 9 ss. saxeum sepulchrum uacuum in ualle Iosaphat 309, 21. — *ecclesiae eius sacrae:* Hierosolymis basilica s. Mariae in monte Sion 165, 12. 174, 22. super porticum piscinae natatoriae 177, 16. in ualle Iosaphat 142, 16. 155, 12. 170, 16. 240, 7. 10. 18. 241, 4. 7. 21. 309, 17. s. Mariae quadrata ecclesia, quae rotundae cohaeret ecclesiae (Anastasis) 232, 20 ss. 233, 3. in Bethleem 256, 10 ss. 311, 20. prope Bethleem 178, 5. in Nazareth 161, 19. duae pergrandes ecclesiae 274, 8. 319, 24 ss. cubiculus domus Raab, unde deposuit exploratores, est oratorium s. Mariae 168, 16.

Maria, Moysi soror: cella, ubi separata fuit 119, 10.

Maria soror Lazari 82, 7.

Maria, nobilis puella Elusae 181, 3. 182, 2.

Mariosa statuam domini electrinam fecit 138, 11 (*nomen corruptum uidetur ex* αἱμορροοῦσα).

ad Marte mansio (= ad Martis It. Ant. p. 341, 1) 6, 6.

Marthana s. diaconissa Seleuciae 69, 27.

martyr: beatus Antoninus 159, 1. s. m. Galenicus (Callinicus) Gangrae 144, 16. s. Georgius martyr Azoti 176, 20. 288, 9. s. Mammes heremita et m. Caesareae Cappadociae 144, 13. s. Mercurius m. *ibidem* 144, 14. s. Platon m. Anquirae 144, 20. Theodote martyra Hierosolymis 174, 20. s. m. Theodorus Euchaitae 144, 17. s. Victor m. Gazae 180, 16. quadraginta martyres Sebastiae 144, 15.

martyrorum dies 79, 7. 10.

martyrium, i. e. oratorium super sepulchrum martyris: uicus (Heroum) ecclesiam habet et martyria et monasteria plurima 62, 1. 70, 2. 7. 27. martyrium s. Eufimiae (Calcedone) 70, 19. m. apostoli Iohannis Ephesi 71, 3. s. Helpidii Charae 65, 22. s. Teclae Seleuciae 69, 21. 70, 2. s. Thomae apud Edessam 60, 14. 19. 61, 25. ciuitas Batanis habet martyria aliquanta 61, 21. martyria plurima Edessae 61, 32. non longe (a spelunca montis Oliueti) est martyrium s. Stephani 109, 18.

Martyrium i. e. ecclesia maior, i. e. post Crucem 75, 5. 83, 2. 4. 7. 11. 13. 84, 16. 21. 27. 85, 10. 25. 29. 90, 2. 3. 5. 17. 18. 20. 91, 22. 93, 3. 23. 27. 28. 95, 4. 8. 11. 96, 25. 97, 15. 98, 16. 100, 2. 101, 5. 126, 9. 13. 234, 1. 20. 303, 22. 305, 5.

Marusio mansio 28, 18.

Masista 150, 6.

mastix 185, 8.

mater Constantini 76, 19.

Matthaeus apostolus 85, 2. 251, 21. 252, 1. 6. 14. ubi theloneum habuit 113, 14. ab Andrea de carcere liberatus est 144, 2.

Matrona 6, 4.
matutina missa 96, 11. 97, 14. matutina 167, 3. m. ymni 71, 22.
Maurianis mansio 9, 16.
mausoleum uel sepulchrum Saluatoris 229, 22.
Mauias Saracenorum rex 237, 15. 308, 9.
Maximianopoli ciuitas 19, 19. 27, 1.
Medeua ciuitas Arabiae 147, 18.
ad Medias mutatio 6, 17. 8, 17. 30, 10. 32, 10.
medici colligent rorem 165, 14.
medietas orbis, mundi, terrae 107, 7. 15. 240, 1. 307, 6.
Mediolanum 3, 5. 6, 23. 8, 4. 30, 21. 32, 25.
Melalico mutatio 26, 20.
Melchisedech 56, 21. 57, 4. 15. ciuitas eius Sedima 56, 15. ecclesia 56, 20. 58, 11. 14. fundamenta de palatio eius 57, 9. altarium eius in Golgotha 172, 4.
Meldia mansio 11, 18.
Melitine ciuitas in Persa Armenia 149, 14.
Melitonus mutatio 28, 4.
memoria = monumentum 53, 18. memoriae concupiscentiae 37, 8. 44, 27. in Chebron est memoria per quadrum ex lapidibus mirae pulchritudinis, in qua positi sunt Abraham, Isaac, Iacob, Sarra, Rebecca et Lia 25, 15. 260, 21. 261, 4. 313, 3. memoria Aggari (= Abgari) Edessae 64, 18. s. Clementis Cersonae 143, 12. s. Gethae Thesbae) 58, 24. s. Helysei 146, 6. 7. Iacobus, Zacharias et Symeon in una memoria positi sunt 142, 12. s. Iob Carneis 55, 20. Laban Syri Charris 68, 30. Marci euangelistae Alexandriae 282, 16. Naor et Bathuhelis 66, 23. regum Iudae in ualle, quae in Bethleem est 109, 27.
Memphis palatium continet 114, 23. pyramides 115, 2. ibi Pharao manebat et Ioseph in carcere missus fuerat; ibi sunt monasteria duo 144, 7 ss. ibi fuit templum, quod est modo ecclesia 189, 3. 6.
s. Mennas prope Athlefi multas uirtutes operatur 189, 16.
mensa, in qua lignum s. crucis exponitur 88, 7. 9. 10. in qua comedit Maria cum tribus regibus 111, 11. ubi fuit altarium Abrahae, nunc mensa habetur lignea 234, 8. 305, 11. in spelunca montis Oliueti quattuor insunt lapideae mensae, ubi dominus aliquando recumbebat 242, 6. 9.
Mercurius martyr Caesareae Cappadociae requiescit 144, 13.
Mersella mutatio 9, 21.
Mesopotamia 20, 14. 60, 24. 27. 30. 61, 15. 114, 7. 144, 23. 147, 21. 191, 1. Mesopotamia Syriae 60, 11. 61, 7. prouincia 149, 7.
Mesopotamenus monachus 66, 2.
metropolis: ciuitas Tathnis, quae fuit quondam m. Pharaonis 50, 13. Gerapolis est m. prouinciae Augustofratensis 61, 3. Cilicia habet ciuitas metropolim Tharso 69, 9. Pelusium m. prouinciae Augustamnicae 115, 18. ipso tempore m. erat Sidona a Saraptha et modo Saraptha est m. 147, 6. 7. ciuitas Melitine in Persa Armenia est, ipsa est m. 149, 14. ciuitas m. Galileae, quae uocatur Scitopolis 164, 8. Chebron olim Philistinorum m. 259, 7. Tyrus Phoenicis prouinciae m. 276, 20. Alexandria quondam m. Ae-

gypti 278, 2. Constantinopolis Romani est m. imperii 284, 2.
metropolitana ciuitas 294, 13.
Micheae prophetae sepulchrum Chariassati 114, 16.
Mido mansio (= Moedo orientis It. Ant. p. 231, 1) 14, 16.
miles: ut cata mansiones monasteria sint cum militibus et praepositis 47, 5. castrum est ibi (Magdali) nunc habens praepositum cum milite 47, 17. milites, qui nobis pro disciplina Romana auxilia praebuerant 49, 26. miles ibi (Batanis) sedet cum tribuno suo 61, 22.
miles Christi = monachus 274, 23.
militant in publico cum uxoribus suis (Faranitae) 186, 11.
Milia mutatio 15, 7.
Minturnas (Menturnas *codd.*) ciuitas 30, 6.
missa (= dimissio) fit; *saepe additur* ecclesiae, de ecclesia *et similia:* 71, 28. 72, 27. 74, 7. 26. 27. 76, 22. 25. 27. 77, 29. 78, 20. 79, 20. 80, 2. 5. 7. 13. 16. 17. 21. 26. 82, 1. 17. 21. 83, 10. 13. 84, 21. 27. 85, 9. 18. 23. 25. 26. 29. 86, 2. 88, 1. 90, 1. 5. 9. 91, 2. 10. 18. 93, 7. 27. 28. 94, 3. 7. 95, 20. 26. 96, 11. 98, 8. 9. 27. 99, 2. — celebratur missa ordine suo 93, 13. fit ordine suo missa, offertur et ibi, et iam ut dimittatur populus 94, 7. missa ante solem fit, hoc est oblatio 80. 5. per octo dies ibi missas celebrantur 143, 17 cf. 147, 14. 149, 22. post peracta sacrosancta missarum sollemnia 249, 4. calix apostolorum, in quo post resurrectionem missas faciebant 174, 17.
Mnizos mansio (= Minizo It. Ant. p. 142, 4) 15, 12.
Moab terra 50, 29. 51, 19.
Moesia: finis Pannoniae et M. 10, 12. finis M. et Daciae 11, 5.
Momoassan mutatio 16, 12.
monachus 39, 6. 9. 40, 15. 45, 4. 47, 7. 52, 20. 22. 29. 55, 21. 58, 17. 59, 1. 60, 12. 62, 1. 65, 23. 27. 66, 2. 67, 15. 27. 29. 69, 2. 70, 11. 77, 13. 82, 8. 266, 12. 275, 9. cum fratribus aliquantis, i. e. monachis 51, 6. multi fratres s. monachi 58, 3. fratris i. e. monachi 58, 31. episcopus uere satis religiosus ex monacho 49, 7. 23. 57, 1. 69, 2. presbyter senex, integer et monachus a prima uita 40, 3 cf. 61, 20. 65, 8. monachi ualde sancti et ascitis 67, 15. uisis s. monachis uel aputactitis 70, 11. turbae monachorum uel aputactitum 100, 17. presbyteri uel (= et) monachi 41, 26. 53, 30. clerici et monachi 58, 12. 66, 2. 68, 15. monachorum cellulae in monte Sion 126, 1. in spelunca, ubi domnus apostolis pedes lauit, descendent modo CC m. 143, 3. in ecclesia s. Iohannis ad Iordanem m. morantur 146, 2. in basilica s. Mariae est congregatio nimia monachorum 175, 1. apud Bethlehem 178, 20. monachi et heremitae 183, 17.
monasterium *apud Siluiam* cellula *significat; itaque plerumque numero plurali adhibetur:* monasteria apud montem Sina 39, 5. 29. in ualle, quae subiacet monti Dei 42, 10. 14. 19. in monte Dei 45, 7. in uico, qui appellatur Heroum 48, 7. iuxta Salim 58, 17. in ualle Corra 58, 30. 59, 1. prope Charras

66, 16. 68, 15. Seleuciae 69, 24. 29. 32. 70, 5. — a pinna templi subtus monasterium est de castas 143, 4. cf. 174, 18. Memphi sunt duo monasteria, unum est religionis Wandalorum et aliud Romanorum 144, 8. Ptolomaide monasteria bona 160, 11. in Castris Sueaminorum est m. s. Helisaei 160, 15. ad Iordanem monasterium s. Iohannis 168, 8. 266, 12. 318, 8. in Oliueti monte sunt monasteria multa 170, 6. in Sion est monasterium feminarum 174, 18. in turre Dauid sunt monasteria in cenaculis singulis 173, 11. ante Bethlem est m. muro cinctum 178, 19. prope Segor m. puellarum 181, 10. ad rubum ardentem fons inclausa est intra m. 184, 1. doleos manna plenos habent in monasterio 185, 9. Damasci est m., ubi s. Paulus est conuersus 190, 10. Faranitae discurrunt per heremum pro custodia monasteriorum 186, 17. grande monasterium in monte Thabor 275, 10.

monasterium = castellum: ut cata mansiones monasteria sint cum militibus et praepositis 47, 5.

monazontes: omnes monazontes et parthenae, ut hic dicunt 71, 14. cf. 71, 20. 74, 10. 29. 75, 28. 76, 6. 77, 11. 17. 100, 19.

mons Dei (Sina) 37, 7. 13. 17. 23. 38, 3. 6. 8. 15. 17. 39, 1. 22. 41, 11. 42, 12. 16. 43, 7. 44, 14. 21. 45, 6. 10. 20. 46, 12. mons Sina 183, 21. 184, 5. 8. 9. 15. 185, 13. 19. — Agazaren 20, 1. — Choreb 41, 13. 14. 120, 28. 183, 16. 21. 184, 6. 9. 16. — Carmelus 19, 9. 113, 30. 131, 4. 147, 4. 160, 15. 17. — m. Effraim 270' 22. — m. Gelboe (Gelbuae) 113, 24. 179, 11. — m. Hermon 111, 28. 112, 23. Hermon modicus 165, 8. cf. 146, 5. — m. Libanus 134, 3. 138, 12. 159, 17. 268, 3. 315, 7. — m. Mambre 261, 14. — m. Nabau 50, 27. 52, 19. 20. 53, 8. 9. 15. — m. Oliueti 23, 6. 14. 77, 3. 83, 16. 17. 30. 94, 12. 15. 111, 6. 127, 14. 140, 10. 12. 145, 3. 146, 14. 169, 10. 170, 5. 8. 13. 241, 12. 18. 20. 245, 17. 246, 3. 10. 248, 12. 249, 18. 251, 1. 16. 252, 3. 253, 4. 269, 19. 309, 16. 310, 3 ss. 316, 15. — m. Panium 268, 8. — mons quidam Siculus, in quo sal terrae inuenitur 267, 3. 9. — m. Sion 22, 9. 14. 16. 20. (75, 23. 24. 79, 9. 11 etc.). 111, 8. 125, 12. 16. 126, 15. 127, 6 = 303, 11. 13. 306, 10. 16. 165, 18. 224, 9. 225, 19. 242, 16. 17. 243, 5. 7. 15. 19. 245, 11. 246, 3. 253, 4. 302, 15. 303, 2. 13. 310, 5. — m. Taurus 70, 16. 17. 130, 4. — m. Thabor 162, 9. 14. 275, 4 ss. 276, 6. 277, 14. 17. 320, 6 ss. — m. Vulcanus, qui semper intonat 296, 3. 5. — mons quidam pinosus tribus milibus passuum a Chebron 262, 23.

monte Seleuci mansio 5, 20.

monticulus, ubi dominus ascendit orare 23, 16. ubi raptus est Helias in caelo 24, 21. — m. Golgotha 22, 24.

monumentum dominicum 23, 22. 165, 11. 171, 4. 9. 11. 13. 17. 18. 20. 172, 11. 229, 1. 2. 6. 14. 304, 15. discrepantia inter monumentum et sepulchrum 230, 17. 21. 232, 5. 12. 13. 17. — monumentum Ezechihel, Asaph, Iob et Iesse, Dauid, Salo-

mon in Bethleem 25, 2. Hieronymus m. sibi fecit 178, 13. in suburbio duo monumenta Dauid et Salomon 178, 16. monumentum infantium, quos occidit Herodes 178, 18. m. Abisalon prope Segor 166, 15. m. Symeon et Ioseph 241, 10 ss. m. Rebeccae, Sarrae et Liae 261, 15. m. Lazari 170, 5. 311, 5. sunt duo monumenta monubiles (Isaiae et Ezechiae) in monte Olieti 23, 11. m. uacuum s. Mariae 309, 21. monumenta peregrinorum in agro Acheldemach 177, 13. *uide* memoria *et* sepulchrum.

Morastites, ibi est sepulchrum Micheae 114, 16.

Moyses et Helias apparuit domino in monte 23, 17. Tathnis natus est 50, 12. palatium, ubi pro filio filiae Pharaonis habebatur 114, 19. ubi mirabilia fecit 114, 20. thronus Moysi 114, 25. turricula, ubi ascendebat 114, 28. locus, ubi ei deus locutus est de rubo 38, 1. 42, 18. 23. 43, 11. 13. 121, 4. campus, ubi manserunt filii Israhel cum Moyse 117, 7. torrens, de quo potauit filios Israhel 44, 4. fontes Maran, quos indulcauit 117, 30. locus, ubi aquam dedit filiis Israhel sitientibus 52, 14. locus, ubi Iethro ei occurrit 118, 30. locus, ubi orauit, quando Iesus expugnauit Amalech 118, 31. 33. prope Faran 148, 7. 185, 22. petrae, quas subposuerunt Moysi oranti 186, 2. throni Moysi et Aaron et Iethro 119, 9. altare, quod deuicto Amalech aedificauit 119, 2. ascendit in montem Dei 43, 6. 44, 21. fuit in monte 43, 18. 44, 26. accepit legem 41, 28. 42, 28. 120, 19. locus, de quo uidit filios Israhel habentes choros 43, 22. ubi fregit tabulas 43, 25. ubi filios Israhel iussit currere 43, 30. spelunca, ubi fuit, cum iterato ascendisset 40, 7. 23. 120, 22. locus, qui appellatus est incendium, tunc qua orante s. Moyse cessauit ignis 44, 10. locus, ubi de spiritu Moysi acceperunt septuaginta uiri 44, 6. carcer, ubi separata fuit Maria Moysi soror 119, 10. de petra eduxit aquas 183, 15. desertus Pharan, unde missi sunt exploratores a Moyse 118, 22. pugnauit contra ciuitates Edom 55, 8. locus, ubi scripsit librum Deuteronomii 51, 24. ubi locutus est uerba cantici 51, 25. ubi benedixit filios Israhel ante obitum 51, 28. ubi imposuit manus super Iesum 51, 22. Liuiade de saeculo transiuit 145, 19. ibi aquas calidas sunt, ubi M. lauit 145, 20. thermae Moysi 166, 2. 9. recessus eius 51, 21. plorauerunt eum filii Israhel 51, 19. sepultus est ab angelis in monte Nabau 53, 20. statuae Moysi et Aaron prope Ramessen 48, 26. libri Moysis 40, 8. 42, 4. 44, 12. 17. 46, 17. 53, 3. 54, 1. ex familia Iethro soceri Moysi Faranitae descendunt 186, 11.

Municipio mansio 10, 22.

Mursa ciuitas 9, 22.

Musica (?) ciuitas Arabiae 147, 18.

musiuum: fabricam hornauit Constantinus auro, musiuo et opere pretioso 76, 20.

Mutena ciuitas 32, 12.

Myrmidona: sic olim Sinope dicebatur 144, 3.

mysterium: uerba quae sunt mysterii

altioris, i. e. ipsius baptismi, quia adhuc cathecumini estis, audire non potestis 98, 24. mysteria Dei secretiora dici uobis non possunt 98, 28. neofiti et fideles, qui uolunt audire mysteria, in Anastase intrant 99, 8. ita mysteria omnia absoluet, ut nullus non possit commoueri ϑϑ, 12.

Nabau mons in Arabia 50, 27. 52, 19. 20. 53, 8. 9. 111, 20. est nunc ecclesia non grandis in ipsa summitate montis Nabau, ubi positus est s. Moyses ab angelis 53, 15 ss. prospectus. de monte N. 54, 5 ss.
Naboth: uinea eius in Iezrael 113, 26.
Nabuchodonosor rex Chaldaeorum Tyrum oppugnauit 277, 3.
Naim uilla: in domo uiduae nunc ecclesia est 112, 4.
Naisso ciuitas 11, 10.
Naor et Bathuhel 66, 23. 29. 67, 1. 4. Charris memoriae eorum sunt 66, 23.
Narbone ciuitas 4, 13.
Narco (Nargo *P 2. m.*) mutatio 12, 23.
Narniae ciuitas 31, 4.
Nassete mutatio 14, 1.
Naum propheta 278, 10.
Naue: Iesus, filius Naue 24, 14. 43, 25. 51, 8. 9. 22. 110, 10. 111, 16. 147, 16.
Nazareth 139, 13. 14. 162, 9. in Nazara est hortus, ubi dominus fuit 112, 7. de Nazareth et ecclesiis eius 274, 4 ss. 319, 23 ss. ibi est in synagoga tomus, in quo abcd habuit dominus impositum, et trabis, ubi sedebat cum aliis infantibus 161, 14. 15. 16.
Neapoli ciuitas 19, 25. N. mutatio 27, 8.
Neapolis: Samaria modo dicitur N. 137, 12. 162, 15. Sichem, quae nunc Neapolis dicitur 319, 5.
Neapolitana porta Hierosolymis 22, 20.
Nemauso ciuitas 4, 19.
neophyti, *opp.* cathecumini 99, 7.
Neptalim: Capharnaum in finibus Zabulon et Neptalim 273, 19 = 319, 19.
Ner: Abner, filius Ner 111, 3.
Nicae mansio 12, 19.
Nicia ciuitas 14, 14.
Nicolaus dactalus 141, 19.
Nicomedia ciuitas 14, 8. 9. 15, 17.
Nicopoli ciuitas 25, 19. 26, 4.
Nicopolis: Emmaus, quae nunc Nicopolis dicitur 139, 3.
Niloeum flumen 282, 22.
Nilus 48, 12. 50, 7. 114, 18. 25. eius catarractae 188, 18. 20. de Nilo 278, 1. 12. 281, 2 ss. 321, 1. 3. 19 ss.
Nisibis 67, 21. modo ibi accessus Romanorum non est, totum enim illud Persae tenent 67, 23 s.
Nitalis mansio (Nitazi 144, 3) 16, 9.
No: Alexandria olim No uocitabatur 278, 3. 282, 19.
Noceria ciuitas 31, 13.
nona: ad nonam quae consuetudo Hierosolymis fuerit agi: 72, 4. 75, 18. 78, 24. 29. 79, 5. 9. 11. 14. 25. 83, 7. 20. 84, 16. 89, 8. 28. 90, 19. 96, 15.
ad Nonum mutatio 4, 4. 7, 18. 10, 21. 18, 24. 30, 14. 32, 24.
Noricum: finis Italiae et Norici 8, 16.
Nouas mutatio 29, 23.
Nouem Craris mutatio 5, 7.
Nouiciani mutatio 10, 9.
Numerorum uolumen 129, 22.
nuces: nuces plenae, uirides, quae de

India ueniunt 187, 19. — qui lignus crucis de nuce est 172, 16.

Obeliscus: ubi dominus baptizatus est, est obeliscus factus, clausus cancellis 166, 19.
oblatio *uide ind. uerb. ad Siluiam.*
Oceanus 3, 8. 117, 16. 24.
octauae paschae 91, 11. 21. 92, 12. 24. 99, 2.
octaua septimana quadragesimarum appellatur septimana maior 98, 11.
ad Octauum mutatio 6, 11. 11, 3. 30, 3. 31, 20.
octo septimanae quadragesimarum Hierosolymis attenduntur 78, 3. 4. 96, 21. 24. — octo dies paschales. i. e. a pascha usque ad octauas 91, 10. 23. 98, 27. 99, 1. dies enceniarum octo diebus attenduntur 100, 15.
Odronto (= Hydrunto It. Ant. p. 118, 4) mansio 28, 28.
Og regis Basan ciuitas Sasdra 55, 3.
oleum: aputactitae quadragesimarum diebus nec panem nec oleum gustant 81, 10. Galilaea praecellit Aegyptum in uino et oleo 162, 7. offertur oleum ad benedicendum 172, 20. 173, 1. adduxit oleum ad luminaria 182, 1. unguentum, quod oleum petrinum appellant, sedat mare turbulentum 188, 3. commiscitur (adulteratur) cum oleo 188, 9. mulieres ampullas portantes cum rafanino oleo unguebant plantas nostras 186, 6. imago b. Mariae uerum ebulliens distillat semper oleum 295, 14. 16. 17. 19. de nodis trinalium crucis lignorum liquor odorifer in similitudinem olei exprimitur 288, 1 ss. 323, 2 s.
oliua: infantes ramos tenentes, alii palmarum, alii oliuarum 84, 4.
Oliueti mons *uide* mons: inde ascendit dominus in caelum 101, 6. 140, 10. 145, 3 *etc.* ibi fecit Pater noster 111, 7. in m. O. dominus super lapidem humeros imposuit 146, 14. de montis Oliuarum qualitate 245, 16 ss. de altitudine 246, 1. de m. O. specula mare Salinarum conspicitur 269, 19. oppida O. m. 170, 5. sepulchra 170, 10 s. monasteria 170, 6 s. in m. O. cistae plenae de uite domini in ascensione uenales proponuntur 169, 10. ibi dominus apostolos ante passione docuit 23, 14. docuit eos in spelunca 101, 7. quae dicitur Matzi, i. e. discipulorum 145, 4. haec spelunca in ecclesia est 94, 27. 101, 8. de spelunca in rupe m. O., in qua quattuor mensae et putei sunt duo 241, 18 ss. ecclesiae m. O. *uide* ecclesia.
oliueta 111, 31. 165, 4. 170, 20. 245, 14.
Olofernis mortuus est Betuliae 138, 20.
opobalsamum quomodo generetur 314, 5.
Opodanda mansio 16, 22.
oratio = oratorium 40, 16.
oratorium: domus Raab est o. s. Mariae 168, 16. arbor Zachaei inclausus est infra oratorium 169, 14. oratorium modicum in summo cacumine montis Sion 184, 10. in Fara est oratorium 186, 1. 1. ubi exierunt filii Israhel de mare, est oratorium Heliae 187, 11. ubi intrarunt, ibi est o. Moysi 187, 12.
orbitae currus Pharaonis 115, 28. 116, 2.
ornatus qui sit epiphaniae die eccle-

siae Anastasis aut Crucis aut in Bethleem 76, 10. 18. 77, 7. 9. ornatus et compositio per octo dies paschae 91, 12. diebus enceniarum 101, 1.
Oromago mansio (= Horreo Margi It. Ant. p. 134, 3) 11, 4.
osculantur s. crucem 88, 15. 21. 172. 13. 287, 6. 9. 12. 15. 288, 11. titulum 172, 16. cornu Salomonis 88, 25. calicem domini 235, 8.
Oscineio mutatio 3, 14.
Oton ostensum est nobis 47, 23.
Oza de Bethel 263, 7.

Pagrius (Pangris P) mansio 17, 17.
Palae mutatio 12, 14.
Palaestina (Palestina) 19, 11. 12. 13. 21, 1. 41, 5. 50, 21. 54, 11. 115, 15. 120, 26. 129, 13. 130, 3. 147, 20. 176, 19. 190, 7. 245, 12 = 309, 3. 261, 9.
palatium: Dafne palatium 17, 21. p. regis Abgari 62, 11. 20. 23. 63, 33. 64, 2. 5. 20. Dauid 22, 17. Herodis 110, 8. Melchisedech 57, 8. Pharaonis 114, 18. 23. Salomonis 21, 16.
pallium lineum, in quo est effigies Saluatoris Memphi 189, 9. sacerdos Saracenorum indutus dalmatica et pallium lineum 184, 20.
palma: arbor palmae, de qua infantes ramos tulerunt 23, 9. rami palmarum 83, 27. 84, 4. palmas in manibus portantes 186, 5. ciuitas Constantia ornata palmis dactalorum 159, 6. Fara, locus sterilis ualde praeter aquas et palmas 186, 4. descendimus ad locum ad LXXII palmas 187, 2.
Pammachi (Pampati P) uilla 16, 17.
s. Pamphilus requiescit Caesareae 190, 7.
Pandicia mansio 14, 2.
Paneas (Panias): Dan uicus exiguus in IV^{0} a Paneade miliario, de quo Iordanis erumpit 128, 16. cf. 138, 6. 7. Caesarea Philippi, quae nunc Panias a Panio monte uocitatur 268, 8.
Panium mons: 268, 6. 8. 11.
Pannonia inferior 9, 3. P. superior 9, 17. finis Pannoniae et Moesiae 10, 12.
paralyticum dominus Capharnai curauit 113, 2. lectus paralytici ad piscinam probaticam est 142, 4.
libri Paralipomenon 100, 13.
Parambole (Paramuole) mutatio 12, 10. 28, 6.
Pargais mutatio 17. 8.
Parme ciuitas 32, 16.
Parnasso mansio 16, 7.
parthenae: descendent omnes monazontes et parthenae, ut hic dicunt 71, 14.
mare Parthenicum, quod mittit Alexandriam 41, 6. 120, 26.
pascha: uallis, ubi celebrata est pascha 44, 18. 47, 27. festus Christianorum: 58, 9. 66, 7. 73, 12. 77, 22. 78, 2. 3. 82, 17. 20. 91, 11. 13. 92, 1. 12. 31. 96, 19. 99, 1. 2. 101, 3. 287, 10.
paschalis: dies 78, 1. 91, 9. 11. 16. 23. 98, 27. sabbatum 287, 13. septimana 82, 28. 98, 14. solemnitas 295, 24. uigiliae 78, 5. 90, 20. 21.
pastorum trium monumenta iuxta turrem Gader 258, 5 ss. 312, 10.
Pataui ciuitas 7, 16.
Pater noster Christus in monte Olieti fecit 111, 7.

Paterius patricius 169, 6.
Patras mutatio 28, 10.
patriarchae: arbor sycomori, quae dicitur a patriarchis posita esse 48, 29. sepulchra patriarcharum ad terebinthum 140, 1. 261, 3. 6. 12. 312, 20. Abraham patriarcha 234, 6. 262, 13.
patricius: dominus Paterius patricius 169, 6.
Paulus apostolus 257, 1. fuit Tharso 17, 5. est conuersus Damasci 190, 11. Paulus et Sileas Philippis in carcere fuerunt 27, 10. s. Timotheus discipulus domni Pauli 148, 6.
Paulus heremita: eius spelunca 188, 16.
s. Pelagia iacet in monte Oliueti 170, 10.
Pelli ciuitas, unde fuit Alexander Magnus 27, 23.
Pelusium: ager publicus mittit de Thebaida in Pelusio 50, 2. 19. metropolis est prouinciae Augustamnicae 115, 18. a Pelusio ad montem Sina sunt mansiones duodecim 115, 20.
Pennana mutatio 27, 14.
Penninae Alpes (V) 6, 1.
pentecosten: a pascha, usque ad quinquagesima, i. e. pentecosten, nemo ieiunat 92, 31. cf. 75, 23. 145, 13. 169, 10.
peregrini diligentius humantur in agro Acheldemach 243, 21. 177, 11. si quis peregrinus est, non tam facile accedet ad baptismum 97, 7. ad s Isicium panes erogantur ad homines pauperes et peregrinos 177, 22. in s. Sion est susceptio peregrinorum 175, 2. homines Gazae honestissimi, amatores peregrinorum 180, 19.
Peritur mutatio 9, 10.
Persae obsederunt Edessam 62, 29. 63, 2. 8. 16. 19. 22. totum illud Persae tenent (Nisibin et Hur) 67, 24. in prouincia imperatoris ad praedandum ueniebant 149, 9. Amida est ad fines Persarum 150, 17.
Persida 63, 27. 67, 20. 149, 15.
Petefrae domus Heliopoli 115, 6. 7. 9.
Petouione ciuitas 9, 2.
petra cum uestigiis genuum domini 240, 19 ss. cf. 146, 14. p., super quam aqua primae lauationis domini effusa est 256, 13 ss. p., super quam Stephanus lapidatus est 307, 3. *uide etiam* lapis.
Petobrogen mutatio 15, 11.
s. Petrus natus Bethsaidae 138, 5. Petrum et Iohannem Iesus secum duxit 23, 17. Petrus testis transfigurationis 275, 16. Petrus et Iacobus et Iohannes et Andreas 252, 8. domus Caiphae, ubi negauit 155, 4. ubi est basilica grandis s. Petri 155, 5. in Capharnaum ex domo apostolorum principis ecclesia facta est 113, 1. claudum sanauit 108, 14. domnus Cornelius a domno Petro baptizatus est 139, 11. porta, de qua angelus Petrum eduxit 108, 24. resuscitauit Tabitham 139, 8. crux b. Petri in basilica Sion 174, 15.
Petrus de Burgunnia ortus, Christi miles, semitarum Arculfi ductor 275, 1. 276, 1. 323, 11.
Pharan (Fara): 38, 13. 45, 12. 21. 23. 26. 119, 4. mons excelsus imminens super Faran cum ecclesia, ubi Moyses orauit 118, 32. Fara ciuitas; ibi Moyses cum Amalech pugnauit 148, 7. 185, 22. ubi est oratorium, cuius altare positum est super petras illas, quas subposuerunt Moysi oranti 186, 1. de

Faranitis *agitur* 186, 4 ss. Faran *appellatur* uicus 118, 26. desertum Faran 45, 26. unde missi sunt exploratores a Moyse 118, 22. Faranitae consueuerunt in heremo ambulare cum camelis suis 46, 3. 8.
Pharao (Farao): collocauit patrem et fratres Ioseph in terra Iessen 48, 15. Pharao incendit Ramessen et inde post filios Israhel profectus est 49, 12. palatium eius Taphnis 114, 19 s. uestigia currus Pharaonis 115, 24. 29. 116, 2. 187, 17. filii Israhel fugerunt a Pharaone 116, 16. 117, 12. Memphi manebat 144, 7. 189, 3.
Pharus (Farus) Alexandrinus 279, 6 = 321, 10.
Phiala (Fiala) plena aquarum semper, unde Iordanis diriuatur 268, 10 = 315, 11. 16.
Philadelphia (Filadelfia) ciuitas Arabiae 147, 18.
Philippi ciuitas 27, 9.
Philippopoli (Filopopuli) ciuitas 12, 8.
Philippus apostolus natus Bethsaidae 138, 5. eunuchum baptizauit 25, 9. 110, 19. 139, 16. 180, 6.
Philippus tetrarches 315, 14. Caesarea Philippi *uide* Caesarea.
Philistaeus Golias 114, 11.
Philistini: Chebron olim Philistinorum metropolis fuit 259, 7.
Phoenice (Fenice) 59, 13. 130, 3. 131, 3. 147, 3. 268, 3. 315, 7. Tyrus Phoenicis prouinciae metropolis 276, 20. finis Syriae Coelis et Phoenicis 18, 7.
Phoenix: columna est Eliopoli, in qua Ph. post. quingentos annos residere consueuit 115, 11.
Phison fluuius Aethiopiae 144, 23.
Phogor (Fogor). quae fuit ciuitas regni Edom 55, 5.
Pictanus mutatio 17, 15.
Pilas mutatio 17, 1.
Pilatus: domus eius 142, 3. 155, 6. praetorium 141, 10. sedis, ubi sedit 175, 7.
Pinehas (Finees): ubi eius corpus requiescit 110, 14.
pinna templi: sub pinna turris ipsius (21, 9) sunt cubicula plurima 21, 15. parietis unius in ruinis quaedam pinna superest 126, 19. de templo duae pinnae permanent 108, 25 s. Iacobus de pinna templi praecipitatus est 142, 8. a pinna templi subtus monasterium est de castas 143, 4. uenis ad illam pinnam templi, ubi temptauit satanas dominum 155, 9.
piper: Surandalae arborem piperis uidi 187, 7.
ad Pirum summas Alpes 8, 10.
Pisauro ciuitas 31, 22.
piscina: sunt in Hierusalem piscinae magnae duae ad latus templi 21, 3. interius uero ciuitati sunt piscinae gemellares, quinque porticos habentes, quae appellantur Bethsaida 21, 5. 7. 19. uenimus ad piscina natatoria, quae habet quinque porticus 177, 14. prope uero est probatica piscina, quae quinque porticus habet 108, 16. de domo Pilati usque ad piscinam probaticam 142, 3. ibi est ecclesia domnae Mariae 142, 5. in ualle iuxta murum est piscina, quae dicitur Silua, et alia piscina grandis foras 22, 10. 11. uicina templo Bethsaida piscina gemino apparet insignis lacu 127, 3. piscina Siloe, quae piscina intra murum est 142, 1. *describitur* 176, 1 ss.

Pithona ciuitas, quam aedificauerunt filii Israhel 47, 27. ipsud nunc Phitona castrum est 48, 2.
Placentia ciuitas 32, 20. Iohannes de Placentia 164, 3.
Placentina ciuitas 159, 2.
Platanus mansio 18, 1.
arbores platani, quas plantauit Iacob, prope Sichar sunt 20, 10.
plateola inter rotundam ecclesiam et basilicam Constantini 234, 13. 14.
s. Platon martyr requiescit Ancyrae 144, 19.
poma ad mare mortuum nascentia resoluuntur in cinerem 317, 17. Galilaea praecellit Aegyptum in uino et oleo et poma 162, 7. dederunt nobis eulogias, i. e. de pomis 40, 10. inter ipsa monumenta (Acheldemach) sunt poma et uineae 177, 12.
pomarium s. Iohannis 58, 16. 17. pomaria terrae Gessen 50, 5.
pomariola monachorum ad rubum 40, 16.
Pompeis (Ipompeis P) mansio 11, 8.
Pompeiopolis ciuitas Ciliciae 69, 15.
Pontamus mutatio 14, 3.
Ponte Aerarium mutatio 4, 20. P. Aureoli 7, 4. Campano 30, 4. Secies 32, 13. Ucasi 12, 3.
Pontius Pilatus: praetorium 22, 22.
Pontus mare 13, 19. 143, 11.
foro Populi ciuitas 32, 4.
Populis mutatio 9, 7.
porphyreticum marmor 116, 21. 24.
Porphyrion mutatio 18, 21.
Porphyriona (Porfiriona) ciuitas 161, 1.
portae ciuitatis Hierusalem: ciuitas Hierusalem habens portas maiores sex absque posticia 137, 1. 303. 1. bis ternas 224, 7. tres celebriores 126, 5. 224, 16. 303, 6. porta Dauid 107, 5. 224, 9. 14. 242, 15 ss. 307, 13. porta Beniamin 137, 2. 224, 11. cum pullo asinae intrauit de porta Beniamin 146, 19. ordo portarum 224, 9 ss. = 303, 2 ss: 1. porta Dauid ad occidentem montis Sion. 2. p. uillae Fullonis. 3. porta s. Stephani (cf. s. Stephanus foras porta Galilaeae lapidatus est 141, 18. 176, 15. porta s. Stephani *nominatur* 148, 21). 4. porta Beniamin. 5. portula, ab hac per gradus ad uallem Iosaphat descenditur (*cf. Antonin.* de Gessemani ascendimus ad portam Hierusalem per gradus multos 170, 19. 20. 21.) 6. porta Tecuitis; *apud Theodosium* porta Purgu *memoratur, quae fert Eleutheropolim* 138, 13. exinde (a praetorio) uenimus ad arcum, ubi antiqua porta fuit ciuitatis 175, 19. inde ut eas foris murum de Sion, euntibus ad porta Neapolitana ad partem dextram deorsum in ualle sunt parietes, ubi domus fuit siue praetorium Ponti Pilati 22, 20 ss. exeuntibus nobis ad portam maiorem uenimus ad s. Isicium 177, 20. — templum domini quattuor portas habet 107, 25. subtus templum domini ab oriente est porta speciosa, unde dominus intrauit sedens super pullum asinae 108, 13. porta ciuitatis, quae cohaerit portae speciosae, quae fuit templi 171, 1. — cum dominus extra portas urbis passus sepultusque sit, modo loca passionis et resurrectionis intra moenia cernuntur 302, 21. — porta, de qua angelus Petrum eduxit 108, 24. — exeuntes porta de Hiericho ab oriente contra occidentem 169, 15. —

porta Edessae, per quam ingressus est Ananias cursor 64, 8. 14.
porticus: piscinae gemellares (Bethsaida *uel* natatoria *uel* probatica) quinque habentes porticos 21, 5. 108, 17. 177, 15. ex quibus una habet basilicam s. Mariae 177, 15. Siloa fons secus porticum Salomonis 175, 6. — ecclesia rotunda (in monte Oliueti) ternas per circuitum cameratas habens porticus desuper tectas 246, 13. in porticu illius Constantini basilicae 235, 13.
portus est clausus Clesmae, qui mittit ad Indiam 116, 7—14. portus Alexandrinus 278, 17 ss. = 321, 3 ss.
praepositus: Urbicius dicebatur praepositus imperii 148, 13. 19. castrum est ibi (Magdali) habens praepositum cum milite 47, 17. cf 47, 5.
praesepe domini exornatum argento atque auro 127, 21. 178, 10. interior ultima pars speluncae praesepe domini nominatur 256, 4. 5. 7. 311, 18.
praetorium: domus siue praetorium Ponti Pilati 22, 22. de domo Caiphae ad praetorium Pilati passi C 141, 10. basilica s. Sophiae, quae fuit praetorium, ubi auditus est dominus 165, 13. 175, 3. petra quadrangulis stabat in medio praetorio, in quam leuabatur reus 175, 8. imago Domini, quae illo uiuente picta est et posita est in ipso praetorio 175, 14.
prandii hora sexta erat 94, 9. 12. 91, 23.
Prasmon mutatio 15, 13.
presbyter (presbiter) 41, 26. 43, 2. 51, 5. 53, 30. 57, 7. 18. 58, 8. 72, 12. 73, 24. 77, 10. 82, 17. 85, 12. 94, 17. ad montem Dei ecclesia est cum presbytero 39, 7. occurrit presbyter ueniens de monasterio suo, qui ipsi ecclesiae (in summitate montis Sina) deputabatur 39, 28. presbyter loci ipsius, i. e. de Libiade 52, 10. 12. 17. occurrit presbyter ipsius loci (Sedimae) et clerici 56, 24. qui ipsi loco praeerat 57, 1. rogauimus presbyteros, ut fieret oblatio 43, 2. accipientes de presbytero eulogias 58, 15. uicibus quotidie presbyteri et diacones uigilant 74, 12. cf. 71, 18. 72, 17. de omnibus presbyteris, qui sedent, quanti uolunt, praedicant 74, 21. praedicant omnes presbyteri 77, 22. et episcopus et presbyteri praedicant assidue 79, 15. 93, 13. omnium nomina (competentium) annotat presbyter 96, 20. 22. stat semper presbyter, qui episcopo graece dicente syriste interpretatur 99, 17.
Probatica piscina 108, 16. 142, 3. 5.
Probatus, unus e septem fratribus dormientibus 148, 4.
procedere = *Procession halten:* 74, 17. 75, 20. 77, 21. 78, 17. 79, 11. 13. 93, 4. 6. 101, 3. 5. procedunt ministeria sub diuo 167, 4. procedente s. cruce 172, 17.
processio: eadem die processio est in Anastase 77, 20.
s. Procopius requiescit Caesareae 190, 8.
propheta, qui missus fuit ad Hieroboam 20, 16. filii prophetarum perdiderunt securem 165, 6.
protomartyr Stephanus 307, 3.
Protunica mutatio 14, 20.
prouincia Asia 148, 1. Augustamnica 115, 19. Augustofratensis 61, 2. 3. Cilicia 69, 8. 150, 1. 4. Mesopo-

tamia 149, 7. Palaestina 147, 20. Persida 149, 19. Phoenice 276, 20. Syria Coele 61, 1. — turbae de diuersis prouinciis, i. e. tam de Mesopotamia uel Syria uel de Aegypto aut Thebaida 100, 18. de omnibus prouinciis 100, 24. per singulas prouincias 70, 17. prouincia imperatoris 149, 9. ex quibus (dactalis) mecum adduxi in prouincia 169, 5.
psalmus dicitur, psalmi dicuntur: 42, 4. 52, 5. 53, 3. 56, 28. 58, 6. 13. 65, 15. 68, 10. 71, 17. 30. 72, 10. 73, 24. 27. 28. 74, 7. 10. 75, 16. 76, 4. 80, 3. 81, 15. 25. 89, 9. 91, 30. 95, 19.
Ptanias ciuitas 31, 14.
Ptolomaida ciuitas 19, 6. 131, 4. 16. 134, 10. 160, 12. 161, 3. ciuitas honesta, monasteria bona 160, 10.
publicus: ager (= agger) publicus 49, 28. uia publica 113, 14. leprosi habent de publicum delicias 163, 16. militantes in publico 186, 11. gynaecea publica holoserico 160, 9.
pullus asinae 108, 14.
pulpitus ecclesiae 53, 16.
Pultouia mutatio 9, 1.
Purdis mutatio 27, 5.
puteus, quem Abraham fodit sub arbore terebintho 25, 11. 110, 22. putei, quos foderunt Abraham et Iacob, hoc est puteus coniurationis et puteus calumniae 180, 7. puteus, unde aquam concupiuit Dauid (iuxta ostium speluncae Bethleem) 109, 25. puteus Iacob in Sichar (Samariae) 20, 8. 137, 12. 162, 16. 270, 1. 10. 16. 17. 18. 319, 4 ss. puteus Rebeccae prope Charras 65, 16. puteus Rachel 68, 5. 12. 14. puteus pacis Ascalonae in modum theatri factus 180, 10. puteus in uinea Naboth 113, 26. duo putei in spelunca montis Oliueti 241, 19 ss. *uide etiam* fons.
pyramides prope Memphim 115, 3.
pythonissae domus in Endor 112, 25.

Quadragesimae de epiphania 78, 28. 79, 10. 12. 21. 80, 8. 11. 20. 81, 3. 4. 9. 12. 17. ualde cum summo honore celebrantur 77, 19. 24. sicut apud nos quadragesimae ante pascha adtenduntur, ita hic octo septimanae attenduntur 78, 2. 98, 11. 96. 22. 23. quod hic appellant eortae, i. e. quadragesimas 78, 11. ieiuniorum consuetudo, quae est in quadragesimis 80, 11. 20 ss. qui dat nomen suum, ante diem quadragesimarum dat 96, 20. 23. omnes docentur per illos dies quadraginta 98, 2. 11. 97, 20. per ipsos dies primum mature a clericis exorcizantur 97, 12.
Quadratis mansio 6, 14.
quadriporticus 22, 11. 179, 1.
ad Quartodecimo mutatio 8, 14.
quercus Mambre 261, 22 = 313, 6.
quinquagesima, i. e. pentecosten 75, 22. 92, 31. 93, 16. usque ad quinquagesima nemo ieiunat 92, 31.
ad Quintodecimo mutatio 29, 12.
Quiriacus, unus e septem dormientibus 148, 4.
Quiro, ubi sunt s. Cosmas et Damianus 150, 9.

Raab (Rachab): domus R. fornicariae (publicanae, meretricis) 24, 8. 111, 17. 137, 8. 168, 14. 263, 13. 313, 14.
Rabsaces, cf. II Reg. 18, 17. Isai. 36, 2:- piscina, ubi exprobrauit 109, 24.

Rachel: eius puteus 67, 12. 68, 6. locus, unde furata est idola patris 68, 31. eius monumentum, sepulchrum, titulus 25, 2. 178, 1. 258, 16 ss. = 312, 15.
Rafia 138, 19. 20.
Ragindone mansio (= Ragundone It. Ant. p. 129, 5) 8, 20.
Rama: ibi iacet Rachel in corpore 178, 2.
Ramatha, ubi requiescit Samuhel 140, 4.
Rame mutatio 6, 2.
Ramesse 48, 18. 20. 49, 6. 14. 50, 16. 116, 30. Ramessen ciuitas nunc campus est 48, 20. statuae ingentes Moysi et Aaron ibi sunt 48, 25. arbor sycomori a patriarchis posita 48, 28.
Ramista mutatio 9, 5.
Ramusa 150, 17.
Raphidin, locus prope Faram 118, 28.
Rappiana mutatio 11, 9.
Rebecca 66, 31. 67, 9. eius puteus 65, 16. memoria 25, 17. 261, 5.
Redicibus mutatio 11, 11.
Regio mansio 13, 9.
Regio ciuitas 32, 14.
Registo (= Resisto It. Ant. p. 332, 5) mansio 26, 8.
resurrectio = Anastasis 107, 5. 154, 8.
resuscitatio s. Lazari celebratur ante pascha dominico 147, 13 cf. 82, 2 ss.
rex: Constantinus rex 234, 1. rex Saracenorum 237, 15. 276, 14. 308, 9. 320, 19.
Rhamis mutatio 12, 16.
Rhodopea: finis Europae et Rhodopeae 26, 12. finis Rh. et Macedoniae 27, 6.
Rigomago mansio 6, 16.
Riminum *uide* Ariminum.
Rinocorura 130, 2.
Roma 3, 4. 30, 15. 16. 18. 284, 13. 296, 1. eo delatum est sudarium 109, 5. archa testamenti 107, 30. basilica Constantini Romae 109, 8. ibi b. Petrus crucifixus est 174, 15.
Romansiana mansio 11, 13.
Romanum imperium 115, 26. 284, 2. 295, 23. solum 116, 9. imperator Romanus 116, 14. disciplina Romana 49, 27. modo ibi (Nisibin) accessus Romanorum non est 67, 23. est in confinium Romanorum et Persarum 67, 25. Romani Hierusalem obsederunt 263, 9. religionis Romanorum monasterium Memphi est 144, 9.
Rosolodiaco mutatio 16, 1.
ad Rota mutatio 32, 21.
rota aerea super uestigiis domini 247, 10. 248, 1. 249, 20. = *Kronleuchter:* in superioribus (ecclesiae Golgothanae) aerea cum lampadibus rota in funibus pendet 233, 8 = 304, 4. cf. lampas in trocleis pendet 248, 1.
Ruben: ubi filii Ruben et Gad et dimidia tribus Manasse fecerunt aram 51, 10. trans Iordanem possessio tribus Ruben et Gad et dimidiae tribus Manasse 130, 9.
Rubos ciuitas 29. 11.
Rubras mutatio 30, 22.
rubus, de quo deus Moysi in igne locutus est 38, 2. 6. 8. 42, 15. 17. 27. 119, 31. 121, 4.
Rumbodona mutatio 27, 3.

Sabbatius, unus e septem dormientibus 148. 4.
sabbatum 39, 4. 78, 9. 80, 1. 5. 9 15. 23. 24. 27. 81, 15. 26. 27. 82, 23. 90, 18. 91, 21. sabbato non

ieiunatur excepta una die sabbati 78, 7. 80, 15. sabbato paschali episcopus et uniuersus clerus (Constantinopolitanus) uictoriale osculantur lignum 287, 13. Vulcanus maius sexta feria et sabbato intonare uidetur 296, 8.
sacerdos 167, 5. sacerdos sanctus = episcopus 270, 2. s. Saracenorum indutus dalmatica et pallium lineum 184, 19.
sacramenta per ordinem aguntur 77, 29.
Sacraria mutatio 31, 9.
sacrarium de basilica Constantini 154, 14. 23.
saeculares uiri, *opp.* monachi 100, 22.
Salamembria mansio 13, 6.
Salei mutatio 26, 19.
Salem ante dicta, nunc Sedima 56, 16. Melchisedech rex Salem 57, 15. Enon iuxta Salim 57, 17.
Salomon: anulus Salomonis (in Golgotha) 88, 24. 107, 13. unde sigillauit daemones, est de electro 154, 4. cornu, quo Salomon unctus est (in Golgotha) 154, 4. cf. 88, 24. in Sion ostendebatur 174, 10. crypta, ubi daemones torquebat 21, 8. dies enceniarum, qua S. consummata domo Dei stetit ante altare 100, 11. hydriae argenteae duodecim, ubi sigillauit daemones 153, 10. monumentum eius in Bethleem 25, 6. 178, 15. palatium 21, 16. piscinae, quas fecit 21, 4. porticus 175, 6. templum, quem aedificauit 22, 1. 107, 24. 108, 25. templum S., in quo habitauit 108, 9. ruinae templi S. 175, 5. quantum terrae possederit 129, 10.
salsae thermae 163, 3.
Saluatoris effigies in Memphi 189, 9.
Samaria 131, 1. 10. 133, 16. 21. 164, 10. 270, 2.
Samaria nunc Sebastia dicitur 115, 32. modo dicitur Neapolis 137, 11. 13. 162, 15.
Samaritana regio 132, 15. mulier Samaritana 20, 8. 162, 16. 270, 13. 319, 8.
Samaritani in monte Agazaren Abraham sacrificium obtulisse dicunt 20, 1. Samaritani cum paleas uestigia nostra incendentes 164, 12 s. Castra Samaritanorum 160, 14.
Samuhel requiescit in Ramatha 140, 4. ciuitas eius Armathem nominatur 245, 5. 7.
Samson apud Eleutheropolim cum maxilla asini occidit mille uiros 179, 21.
sandalia Christi in basilica Constantini Romae 109, 6.
sanguis Christi in candela aurea in medio templi 108, 7.
Sanos mutatio 7, 20.
Saraceni: fines eorum 41, 7. 120, 27. terrae 48, 2. Agareni, quos nunc Sarracenos uocant 129, 16. incursiones Saracenorum 116, 18. insidiae 186, 18. ante Faranitarum metum non exagitantur 186, 19. in heremo inter Saracenos requiescit s. Sergius 191, 8. familia Saracenorum uel uxores panem petebant 183, 5. Saracenorum idolum in monte Sina 184, 18. sacerdos 184, 19. dies festi 185, 16. ecclesia Damasci 276, 16. orationis domus in area templi 226, 18 = 306, 4. Damasci Saracenorum rex adeptus eius principatum regnat 276, 14 = 320, 19. rex nomine Mauias 237, 15 = 308, 9.
Saracenae equae 186, 15.

Sarafia ciuitas 180, 14.
Sarepta (Saraptha) 18, 22 *adnot.* Saraptha Sidoniae in Fenice, modo metropolis 147, 3. 4. 5. 6. 7. ciuitas modica, christiana nimis 160, 2. 6. 7.
Sarra iacet ad ilicem Mambre 178, 23. memoria eius 25, 17. 261, 5.
Sasdra, sic nunc dicitur ciuitas Og regis Basan 55, 4.
Sarmatorum mutatio 11, 6.
Sasima mansio 16, 15.
Saul: Dauid, quando fugiebat ante S., habitauit in Chebron 140, 3. mortuus est in montibus Gelboe 113, 25. 179, 12.
scala, quam uidit Iacob 114, 8.
Scarioth 23, 8. Scariothes *uide* Iudas.
Schinae mutatio 14, 15.
Scittio mutatio 3, 15.
Scretisca mutatio 11, 19.
scriptura canonis 67, 5. s. hoc testatur 67, 8. *plerumque num. plural.* 37, 3. 45, 19. 49, 8. 24. 54, 19. 56, 30. 61, 18. 65, 2. 66, 25. 29. 67, 28. 74, 24. 89, 19. 97, 21. 27. 98, 1. 21.
sculpo: inuenerunt in coperculo lapidis sculptum Iob 59, 24.
Scurio mutatio 27, 25.
Scythopolis (Sciopoli *P*) ciuitas 19, 23. 131, 10. 314, 15. metropolis Galilaeae in monte posita 164, 8. ibi domnus Basilius martyrizatus est 137, 15. 16.
Sebastea, ubi sunt XL martyres, quae est in prouincia Cappadociae 144, 14.
Sebastia, quae olim Samaria dicta est 113, 31. ubi domnus Iohannes decollatus est 137, 14. 15. Sebastae (Sabastae *cod.*) requiescit Helisaeus propheta 164, 11.
secretiora mysteria catechumenis dici non possunt 98, 28.
sedere: episcopus sedet susum 72. 12. ep. sedens summitates de s. ligno premet 88, 11. et ibi sedet ep. 94, 17. episcopus sedet et praedicat 98, 6. de omnibus presbyteris, qui sedent, quanti uolunt, praedicant 74, 21. sedens docebat dominus 94, 27. sedent presbyteri in cathedris 96, 25. pr. sedent locis suis 72, 13. omnis populus semper praesente episcopo iubetur sedere 83, 23.
Sedima: uicus grandis, qui appellatur nunc Sedima 56, 8. quae dicta est ante Salem, unde nunc corrupto sermone Sedima appellatur 56, 17.
Segor, quae sola de illis quinque ciuitatibus Sodomitum in hodie constat 54, 14. 26. episcopus de Segor 54, 24. in quibus locis sunt multi heremitae 166, 14 s. 181, 9.
Segusione ciuitas (Secussione *P*, Segusionę It. Ant. p. 341, 3) 6, 7.
monte Seleuci mansio 5, 20.
seniores: ubi steterat Aaron cum septuaginta senioribus 41, 28. 120, 33. — septem cathedrae seniorum (in basilica Constantini) 173, 9.
Seon: Esebon, quae fuit regis Seon 55, 2.
septimanae octo quadragesimarum Hierosolymis attenduntur 78, 3. 8. 96, 21. *uide* quadragesimae. septimana paschalis, quam hic appellant septimana maior 82, 27. 28. 98, 11. 14. facere integras septimanas ieiuniorum 81, 2. 80. 12.
sepulchrum Abacuc Eleutheropoli 114, 12. Abner non longe ab Ebron 111, 3. Amos in loco Thecue 110, 6. Chaleph prope Ebron 110, 31. Dauid in

Bethleem 257, 10 ss. 312, 5. 13. Eudoxiae iuxta sepulchrum s. Stephani 176, 15. Heli sacerdotis in Silo 114, 6. Hesdrae in loco Asoa 114, 14 ss. Hieronymi in Bethleem 257, 19 ss. Iacobi fratris domini iuxta templum 108, 21. Iesu filii Naue Thamnatsare 110, 10. Iohannis baptistae Sebastiae 114, 1. Ioseph in uinea Abramiri 111, 2. s. Ioseph Mariae sponsi 241, 16. s. Mariae in ualle Iosaphat 155, 13. 240, 7 ss. = 309, 21 ss. Micheae in loco Chariassati 114, 16. nouem sepulchra Antiochiae, s. Babyllae, trium paruulorum, s. Iustinae, s. Iuliani et fratrum Machabaeorum 190, 20. trium pastorum ad turrem Gader 258, 5 ss. = 312, 10. quattuor patriarcharum in ualle Mambre (Arbe) 260, 1. prophetae, qui prophetauit aduersus Ieroboam in Bethel 114, 8. Rachel prope Chebron 258, 16 ss. = 312, 15. Stephani foris portam ad uiam, quae descendit ad Ioppe 176, 14. 15 ss. Symeonis et Ioseph 241, 10. 13. — sepulchrum domini 90, 8. 141, 2. 149, 1. 22. 154, 9. 10. 304, 22. fabricatum in medio templi 107, 3. ecclesia super sepulchrum domini aedificata 227, 14 ss. sepulchri figura 227, 15. 231. discrepantia inter monumentum et sepulchrum 229, 1 ss. *uide etiam* memoria *et* monumentum.

Serdica ciuitas 11, 20. 21. 13, 11.

Serdonis ciuitas (= Erdonias It. Ant. p. 116, 2) 29, 15.

Serena mutatio 9, 18.

s. Sergius percussus est Barbarissi 150, 11. passus est in ciuitate Suras 191, 7. requiescit in ciuitate Tetrapyrgio 191, 8. s. Bacchus frater eius 191, 4.

Serota mansio 9, 14.

ad sextam quid soleat agi 75, 18. 77, 2. 78, 29. 79, 5. 84, 15. 85, 21. 93, 3. 9.

sextarius Gallicus 235, 1. 305, 8. cf. 178, 3. 183, 2. 185, 10.

ad Sextum mutatio 3, 19. 10, 13. ad Sextum Miliare 10, 15.

Sichar (Sechar) locus passus mille a Sichem 20, 7. Sichem, quamlibet uitiose, et Sichar uocitari solet 270, 5.

Sichem (Sechim) ciuitas ad pedem montis Agazaren 20, 4. 112, 11. 114, 5. graeca et latina consuetudine Sicima nominatur 270, 4. in tribu Manasse et in monte Effraim 270, 21. 319, 4. 5.

Sicilia 267, 9. 10. 296, 5. 7. 13. 323, 14.

Sicima = Sichem 270, 4. 21.

Siculus mons 267, 3. 316, 18.

siclus (= situlus), de quo bibit dominus 162, 18.

Sidona ciuitas 18, 22. 160, 1. 7. olim metropolis erat a Saraptha, modo Saraptha metropolis est 147, 6. ex parte ruit, adhaerit Libano, homines in ea pessimi 159, 18.

Sidonia 147, 3. 5.

Sileas Philippis in carcere fuit 27, 10.

foro Simproni mutatio 31, 19.

Silo: templum destructum in S. 114, 5.

Siloa (Silua, Siloe) fons, piscina 142, 1. 172, 7. 8. 175, 6. 177, 9. habet quadriporticum 22, 11. alternante aquarum accessu in meridiem fluit 127, 7. 306, 12. Hierusalem aquam uiuam non habet praeter in Siloa fonte 172, 9. super S. est basilica

176, 1. modo infra ciuitatem est 176, 12. *describitur* 175, 21 ss.
Silona, ubi fuit arca testamenti 139, 1. 2.
Sina (Syna) mons 37, 7. 38, 27. 39, 15. 22. 40, 11. 44, 14. 46, 12. 50, 17. 115, 17. 22. 119, 5. 12. 16. 18. 21. 120, 3. 10. 12. 19. 26. 130, 1. 148, 7. 10. 181, 2. 183, 17. 21. 184, 15. 185, 6. 19. *uide* mons Dei.
Singiduno ciuitas 10, 11.
Sinope, ubi Andreas Matthaeum de carcere liberauit 144, 1. 2. olim Myrmidona dicebatur 144, 3.
Sinuessa (Sonuessa) 30, 5.
Sion mons 22, 9. 14. 16. 20. 111, 8. 125, 12. 16. 126, 15. 127, 6 (302, 15. 306, 10. 16) 165, 18. 224, 9. 20. 225, 19. 242, 16. 18. 243, 19. 245, 11. 246, 3 (= 310, 5). 253, 4. 303, 2. 8. 11. 13.
Sion basilica (ecclesia): 75, 23. 24. 79, 9. 11. 25. 27. 81, 14. 22. 91, 21. 92, 2. 5. 23. 93, 6. 30. 94, 4. 95, 18. 26. 96, 17. 108, 20. 141, 5. 6. 8. 154, 20. 165, 11. 18. 173, 18. 174, 22. 243, 5 ss. 306, 16 ss.
Sioneus mons 246, 2.
Sirione mutatio 3, 11.
Sirmium ciuitas 10, 4. 5. 11, 21.
Sirogellis mansio (= Syracella It. Ant. p. 332, 3) 26, 13.
Soar: Tyrus hebraico et syro sermone Soar appellatur 277, 1.
Socchoth est cliuus modicus in media ualle, iuxta quem castra fixerunt filii Israhel 47, 24. 25. 187, 1.
Socchot Iudaeae 114, 10.
Sodoma 57, 14. 110, 25. 146, 10. 166, 6. 169, 17. 173, 16. 176, 11. 267, 18. 316, 12. 13.
Sodomitae: terrae Sodomitum 54, 14.
Sodomitana regio 314, 16.
Solis templum Heliopoli 115, 6. uiridarium 115, 10.
Some uilla in Galilaea 111, 26.
Soneio mutatio 12, 1.
Sonuessa *uide* Sinuessa.
s. Sophiae basilica (domus Pilati) 141, 11. 155, 8. 165, 13. 175, 4 *uide* praetorium. — basilica miri operis, quae s. Sophia cognominatur (Constantinopoli) 322, 9.
Sostantione (= Sextantione It. Ant. p. 306, 7) mutatio 4, 17.
Sostomago mutatio 4, 7.
Spaneta mutatio 10, 2.
Sparata mutatio 11, 25.
sparsionis aqua 167, 12.
speciosa porta 108, 13. 171, 1.
spelunca Anastasis: episcopus intrat intra cancellos intra Anastasim, i. e. intra speluncam 71, 23. 72, 1. 15. 73, 30. 75, 5. 85, 11. 99, 5. 229, 13. 24. 230, 2. spelunca excisa infra locum dominicae crucis 233, 13. Bethaniae: illa sp., de qua dominus Lazarum suscitauit 251, 11. in rupe montis Oliueti contra uallem Iosaphat, in qua IIII mensae et putei sunt duo 241, 18 ss. 242, 3. 6. 12. 14. in ualle Iosaphat, ubi dominus apostolis pedes lauit 143, 2 (*eadem esse uidetur atque antecedens*). in monte Oliueti spelunca, quae dicitur Matzi 145, 4. in qua docebat dominus apostolos, in ecclesia, quae est in Eleona 83, 16. 84, 31. 86, 7. 12. 91, 28. 94, 27. 101, 8. 109, 15. sp., ubi Iudaei Saluatorem comprehenderunt 109, 11. sp. in Bethleem, ubi natus est dominus 93, 11. 178, 9. 256, 3 ss. prope Bethleem sp., ubi pastoribus angelus apparuit 110, 1. iuxta Bethleem sp., iuxta

cuius ostium puteus est, unde aquam concupiuit Dauid 109, 25. Carneis spelunca, ubi sepultus erat Iob 59, 21. prope Chebron ad terebinthum in ualle Mambre spelunca duplex 259, 18 = 312, 20. 139, 18. 110, 22. 111, 1. in monte Choreb sp., in qua latuit Helias sub Achab 58, 24. 120, 29. 184, 6. ad ripam Iordanis sp., in qua sunt cellulae septem 167, 19. in Nazareth sp., in qua Iesus habitauit 112, 15. 17. sp. Pauli (heremitae), hoc est syracumba *(uide adn. critic.)* in Aegypto 188, 16. sp. in monte Sion, ubi fuit Moyses 40, 7. 23. 120, 22.

Spiclin mutatio 18, 11.

Spilenaes (= Speluncas It. Ant. p. 118, 1) mansio 29, 4.

spina: corona de spinis in ecclesia Sion asseruatur 174, 11 cf. 154, 24. 107, 16.

spiritualiter: episcopus omnes scripturas primum exponit carnaliter et sic soluit spiritualiter 97, 22. 28.

Spolitio ciuitas 31, 8.

spongia, quam obtulerunt domino, in sacrario basilicae Constantini est 154, 15. 173, 4. 5. 234, 17. 235, 3. 305, 9.

Sponsas mutatio 30, 12.

ad Stabulo Diomedis mutatio 27, 2.

statuae duae Hadriani in monte Sion 22, 4. st. Moysi et Aaron Ramesse 48, 25. 49, 10. statua domini electrina Paniade 138, 11. statua salis (uxor Loth) 146, 12.

Stefana mutatio 28, 22.

Stefanaphana (?) mutatio 28, 20.

Stephanus foras porta Galilaeae lapidatus est 141, 18. petra, super quam lapidatus est 243, 10. 307, 3. lapides (lapis 154, 24), cum quibus l. e. 174, 14. eius martyrium in monte Oliueti 109, 19. basilica et sepulchrum foris portam ad uiam, quae respicit ad occidentem 176, 14. 15. 17. porta s. Stephani 148, 21. 224, 10. 303, 3.

Stephanus, unus e septem dormientibus 148, 3.

Stomatas mutatio 3, 10.

Stradela ciuitas; ibi sedit Achab et Helias prophetauit; ibi est campus, ubi Dauid Goliat occidit 19, 20 ss.

studium litterarum fuit Beryti 159, 13.

subuersio Titi 125, 8.

Sucamina *uide* Sycamina.

sudarium, cum quo Christus faciem suam extersit, Romae delatum est 109, 3. *in monasterio prope Iordanem Antonino ostendebatur* sudarium, qui fuit in fronte domini 168, 6. *Hierosolymis uidit Arculfus* 235, 17 ss. = 307, 22 ss.

sulphur et bitumen colligitur ad litus maris salinarum 166, 6.

Sunamitis: Abisac S. 111, 27.

Sunista mutatio 9, 9.

Sur desertum 117, 25. 28. 118, 6.

Surandala, castellum modicum, habet ecclesiam cum presbytero et duo xenodochia 187, 5.

Suras ciuitas ad Euphratem 191, 5.

Susa in Persida, ubi iacet corpus Danihelis 149, 16.

Sycamina (Sucamina) Iudaeorum prope Ptolomaidem 160, 14.

Sycaminus mansio (Sicamenos *P*, Sycamina It. Ant. p. 149, 5) 19, 8.

sycomorus, in qua ascendit Zachaeus 24, 1. 111, 16.

symbolum accipiunt, qui baptizandi sunt, completis septimanis quinque,

a quo docentur 97, 26. symboli rationem exponit episcopus primum carnaliter et sic spiritualiter 97, 26 ss. 98, 22. symbolum reddunt post septimanas septem 98, 18. 19.
Symeon accepit dominum in ulnis 108, 1. quadragesimis de epiphania de eo praedicatur 77, 25. eius memoria (sepulchrum) in rupe montis Oliueti 142, 11. 241, 10. 14 = 309, 17.
Symon magus ortus fuit Diocaesarea 139, 12.
Syna *uide* Sina.
Syon *uide* Sion.
synagoga: septem synagogae in montem Sion, una remansit, reliquae arantur et seminantur 22, 17. s. in Nazareth, ubi dominus legit librum Ysaiae, nunc ecclesia est 112, 18. est ibi tomus, ubi abcd dominus habuit impositum, et trabis, ubi sedebat cum aliis infantibus 161, 14 ss. Capharnai est synagoga ex lapidibus quadratis, in qua dominus daemoniacum curauit 113, 3. 4. synagoga, quam Saluator maledixit 113, 16.
syracumba i. e. spelunca Pauli 188, 17. *uide adnot. crit.*
Syria 100, 18. 131, 2. 147, 21. 159, 7. 8. Mesopotamia Syriae 60, 11. 61, 16. Syria Coelen 61, 1. 130, 3. Syria secunda 147, 4. finis Ciliciae et Syriae 17, 16. f. Syriae Coelis et Foenicis 18, 7 f. Syriae et Palestinae 19, 11.
syriaca lingua 184, 3.
syriste: Hierosolymis pars populi graece et syriste nouit, aliqua etiam pars tantum syriste 99, 14 s. presbyter syriste interpretatur 99, 20. quicumque hic latini sunt, i. e. qui nec syriste nec graece nouerunt 99, 22.
Syrnota mutatio 12, 9.
Syrogellis mansio *uide* Sirogellis.
Syrus: Laban S. 67, 10. 12. 68, 30. Apamiae est omnis nobilitas Syrorum 190, 17. syro sermone 277, 1.

Tabernaculum 44, 23. confixum a Moyse est 44. 25. t. foederis 121, 9. in medio templi fuit 107, 30. 32. — ab alio latere saxi est tabernaculus apertus 108, 3.
in Tabernas mutatio 28, 12.
Tabita: s. Petrus resuscitauit eam in Ioppe 139, 8. ibi iacet s. Tabitha (Thabita *codd.*). quae et Dorcas dicitur 190, 5.
Tabor *uide* Thabor.
tabulas legis, ubi M. accepit 40, 24.
Tamnitica regio 245, 10 = 309, 2 (Thamnica regio).
Tanei campi prope Memphim 189, 2.
Taphnis posita super ripam fluminis Nili) 114, 18 *uide* Tathnis.
Tardequeia mutatio 17, 11.
Tarracina ciuitas 30. 9.
Tarso (Tharso) ciuitas, inde fuit apostolus Paulus 17, 4. 6. 19.
ad Tarum mutatio 32, 17.
Tathnis (Tatnis): haec est autem ciuitas Tathnis, quae fuit quondam metropolis Pharaonis 50, 11. 12. 18, *uide* Taphnis.
Taurinis ciuitas 6, 12.
Taurus mons 70, 16. 17. 130, 4.
s. Tecla: martyrium eius in Hisauria 69, 12. 21. actus s. Teclae 70, 8. eius ecclesia in monte Oliueti 146, 17.
Tecla: Iohannes de Placentia, maritus Teclae 164, 3.
Tellegate ciuitas 7, 6.
teloneum Matthei 113, 14.

templum, quem Salomon aedificauit, 22, 1. de templo, quem S. aedificauit, duae pinnae permanent 108, 24. pinna templi 142, 8. 143, 4. 155, 9. templum fuit in inferiore parte urbis in uicinia muri ab oriente locatum 126, 17. 226, 16. 306, 2. subtus monte Caluariae contra orientem est templum domini, quem Salomon aedificauit 107, 23. *describitur* 107, 23 ss. eius loco Saraceni quadrangulam orationis domum fabricati sunt 226, 16 ss. iuxta murum templi uel Hierusalem Gehennon occurrit 127, 9. 309, 9. uicina templo Bethsaida piscina 127, 3. porta speciosa, quae fuit templi 171, 1. subtus templum domini ab oriente est porta speciosa, unde dominus intrauit sedens super pullum asinae 108, 12. iuxta templum Iacobus sepultus est 108, 21. extra templum locus est, ubi Zacharias, filius Barachiae, interfectus est 108, 5. 22, 1 ss. — sepulchrum domini est fabricatum in medio templi, templum uero in media ciuitate contra aquilonem non longe a porta Dauid 107, 3 ss. *eadem confusio est in Breuiario:* ante ipso sepulcro est altare, ubi Zacharias occisus est, ubi arescit sanguis eius 154, 12 *et* in medio ciuitatis est basilica Constantini 153, 2. contra meridiem non longe templum Salomonis, in quo habitauit, constructum est 108, 8. (*fortasse:* non longe a templo palatium Salomonis). — templum destructum in Silo 114, 5. templum Solis Heliopoli 115, 6. in Memphi fuit templum, quod est modo ecclesia, cuius una regia se clausit ante dominum nostrum 189, 6.

terrae motu tempore Iustiniani Tripolis, Byblus, Berytus subuersae sunt 159, 10 ss.

terebinthus, ubi Abraham cum angelis locutus est 25, 11. 12. 15. 110, 21. *appellatur* ilex Mambre 139, 17. 18.

ad tertia (m) 78, 27. 29. 79, 4. 84, 15. 85, 20. 90, 18.

testis: praesentibus testibus annotat presbyter nomina competentium 97, 3.

Tetellus mutatio 7, 7.

Tetrapyrgium ciuitas, ubi requiescit s. Sergius 191, 9.

Thabor (Tabor) mons susum planus 162, 9. 275, 4 ss. uertex campestris 275, 11. mira rotunditas 275, 6. 277, 16. tres basilicae in eo 162, 12. 275, 14. orthographia 276, 6 s. cf. 320, 6. 7.

Thamnatsar: sepulchrum Iesu Naue, ibi sunt gladii petrini 110, 9.

Thara pater Abrahae 66, 28. 67, 18.

Tharsus Ciliciae 69, 9. 10. 11. 14. 70, 13. inde Apollonius fuit 150, 4. 5. *uide* Tarsus.

Thateso mutatio 14, 18.

Thebaida 49, 22. 50, 2. Thebaida, ubi plurimi monazontes sunt 100, 19.

Thebeus lapis 48, 25.

Thecue, ubi est sepulchrum s. Amos prophetae, miliario ab Hierusalem duodecimo est 110, 7.

Thecuitis (Tecuitis) porta 224, 13. 303, 5.

Theodorus martyr Euchaitae est 144, 18.

Theodosii imperatoris uxor Eudocia 142, 1.

Theodotae martyrae testa, in qua

multi pro benedictione bibunt in basilica s. Sion 174, 20.
theophaniae die quae miracula fiunt ad Iordanem 166, 17 ss. in uigilias theophaniae fiunt uigiliae grandes 167, 2.
thermae (termas) Heliae ad Iordanem 163, 3. 14. 16. 164, 2. Moysi Liuiade 166, 2. 9. cf. 145, 20.
Thesbe, ciuitas Heliae 58, 22.
Thesbites Helias 58, 23. 59, 5.
Thessalonica ciuitas 27, 20.
Thoalla finis Iordani finitimus 132, 3.
s. Thomas 92, 7. 26. martyrium eius Edessae 61, 25. actus s. Thomae 61, 28.
Thracia: finis Daciae et Traciae 12, 2.
thronus Iacobi fratris domini in ecclesia Sion 108, 21. throni Moysi et Aaron in monte excelso contra ripam Nili prope Memphim 114, 25. 26. throni tres de lapidibus facti, Moysi, Aaron et Iethro, prope Faran 119, 8.
Tholosa (Tolosa V) ciuitas 4, 3.
Thyana ciuitas (Thiana P), inde fuit Apollonius magus 16, 18.
Tiberias (Tiberiada Tyberias) ciuitas 131, 15. 137, 18. 273, 11. 14. 319, 10. 13. 16. ibi est domus apostolorum Iacobi et Iohannis 112, 26. thermae salsae 163, 3. ciuitas aquis calidis salubris 316, 8. — mare Tiberiadis 128, 4. 130. 7. 137, 16. 162, 14. 269, 3. 273, 15. Tiberiadis lacus 134, 3.
Tiberius Caesar 109, 4.
Ticeno ciuitas 6, 21.
Tigris fluuius 144, 21. 22.
Timotheus, discipulus domni Pauli, Ephesi est 148, 5.
Tipso mutatio 13, 1.
titulus crucis in ecclesia Golgothana in locello argenteo seruatur 88, 10. 21. 107, 12. 172, 14. — locus, ubi fuit titulus uxoris Loth 54, 18. nominis eius (Rachel) titulus hodieque monstratur, quem Iacob maritus erexit 259, 4.
Titus imperator Hierusalem destruxit 125, 8. 302, 19.
Tolosa (Tholosa P) ciuitas 4, 3.
tormenta Machabaeorum super uniuscuiusque sepulchrum pendent 190, 21.
trabis, ubi Iesus sedebat cum aliis infantibus, in synagoga Nazareth est 161, 16.
Trac⟨h⟩onitis terra 268, 10. 315, 10.
Traianopoli ciuitas 26, 17.
Traiecto (Treiecto *codd.*) mutatio 28, 14.
Translitis mutatio 11, 16.
Trans Monte mutatio 15, 6.
Treuis ciuitas 31, 10.
Triaris ciuitas 159, 11.
Tribus Tabernis mutatio 31, 6. 32, 22.
tribunus: miles ibi (Batanis) sedet cum tribuno suo 61, 22. ecclesia (Carneis), quam tribunus nescio qui faciebat 59, 29.
Tricensimum mutatio 4, 11.
Triclis mutatio 18, 16.
Tricornia Castra mutatio 10, 14.
Tripoli ciuitas 18, 15. Tripolis Syriae, in qua s. Leontius requiescit 159, 8.
Tugugero mutatio 12, 7.
Tunorullo mansio (Izirallo It. Ant. p. 138, 1, Tirallo p. 323, 4) 13, 2.
Turres Aurilianas mutatio 29, 7.
Turres Iuliana mutatio 29, 8.
Turribus mansio 11, 15.
turricula Iosaphat 241, 11 = 309, 14. duae turriculae, quae per gradus plurimos ascenduntur; ibi ascendebat Moyses 114, 27.

turris Cades, ubi domus fuit Iacob 111, 25. turris Dauid, ubi psalterium decantauit 173, 10. turris Gader (Ader). i. e. gregis 258, 10 = 312, 9. in Anatho est turris, in qua lamentauit Ieremias 110, 4. turris Iosaphat, in qua ipsius sepulchrum cernitur 241, 6 ss. turris Naboth 113, 27. angulus turris excelsissimae, ubi dominus ascendit 21, 9. 15. — in cuius (Hierusalem) murorum ambitu Arculfus octoginta quatuor numerauit turres 224, 7. 303, 1.
Turris Stratonis, i. e. Caesarea Philippi 190, 6.
Tutaio (= Tottaio It. Ant. p. 141, 3) mutatio 14, 19.
Tyria terra 132, 2. Tyrii 131, 5. 12. 132, 2. 134, 6.
Tyrofinissa siue mulier Cananaea (Marc. 5, 25. Luc. 8, 43) 277, 10.
Tyrus (Tyro) ciuitas 19, 1. 2. 13. 128, 17. 131, 12. *describitur* 276, 18. 20. 277, 11. ibi sunt gynaecea publica diuersis generibus telarum 160, 7. 8. tanta luxuria, quae dici non potest 160, 8.

Ucriculo (= Utriculi It. Ant. p. 125, 1) ciuitas 31. 3.
Ulmo mansio 10, 1.
Ulmo mutatio 11, 12.
Umbenno mutatio 5, 10.
ad Undecimum mutatio 8, 2. 6. 29, 14.
ad Unimpara mutatio 26, 18.
Urbicius, praepositus imperii 148, 13 ss. 149, 3. 5.
Urisio mutatio 12, 21.

Valentia ciuitas 5, 11.
Valentia mutatio 29, 2.
Vancianis mutatio 5, 9.
Vanesia mutatio 3, 17.
Vapinco mansio 5, 23.
Vasatas ciuitas 3, 12.
Vedulio mutatio 10, 3.
Vereis mansio 9, 19.
Verona ciuitas 7, 11.
Veronyca: sudarium, cum quo Christus faciem suam extersit, quae ab aliis Veronyca dicitur 109, 4.
Vespasianus 317, 8.
uexatici = daemoniaci 143, 19.
ad Vicesimum mutatio 4, 5. 31, 1.
s. Victor martyr requiescit Maiomae Gazis 180, 16.
Victorinus Pictabionensis antistes ecclesiae 307, 8.
Victuriolas mutatio 32, 11.
uigilare: uicibus cotidie presbyteri et diacones uigilant ad Anastasim 74, 13. qui possunt uigilant 90, 12. omnis populus uigilat 90. 27. uigilatur in Anastase 93, 18. 96, 2.
uigiliae 73, 17. 78, 5. 79, 26. 81, 21. 23. 86, 29. 87, 10. 90, 20. 21. 91, 7. 93, 10. 167, 2.
uilla, quae appellatur Bethania 23, 19. Bethar 20, 13. uilla Iob (Aser) 19, 24. u. Ioseph 20, 5. u. Laban Syri 67, 14. 68, 28. uilla, ubi s. Maria fuit, quando in Aegyptum perrexit 114, 31 s. u. Naim 112, 4. u. Some 111, 26. porta uillae Fullonis 224, 10 = 303, 3.
Viminatio ciuitas 10, 19.
Vincentia ciuitas 7, 14.
uinea Abramiri 110, 31. Naboth 113, 26. in Galilaea, cum sit planities grandis, aliud nichil est nisi uineae et olueta 111, 31. per terram Gessen iter fecimus semper inter uineas, quae dant uinum, et uineas, quae dant balsamum 50, 4. uallsi

(Iordanis) habundans uineis et arboribus 56, 6. poma et uineas inter monumenta (Acheldemac) 177, 13.
uinetum: locus urbis Hiericho segetes et uineta recipit 263, 19.
Vingeio mutatio 10, 17.
uirga: ibi (in basilica Sion) illa est uirga inclusa in columna argentea 155, 2.
Virgolis (= Bergule It. Ant. p. 137, 6) mansio 12, 22.
uirginum monasteria 69, 30.
Viricanus catulus *corruptum uidetur ex* Hyrcanus 148, 2.
uitis, quam domnus posuit 145, 12. in Pentecosten fructum dat et inde Constantinopolim communicatur 145, 13 cf. 169, 9 ss. — aliarum arborum genera exceptis uitibus et oliuis in monte Oliueti raro repperiri possunt 245, 17.
uitreus: candelae uitreae 73, 5. caput Iohannis baptistae Emizae est missus in doleo uitreo 190, 14. fenestrae ualuas habentes uitreas in ecclesia montis Oliueti 248, 5. 251, 1.
uitulus: locus, ubi factus est u. 37, 25. 43, 19. 23. 44, 2.
Vologatis mutatio 5, 17.
Vulcanus mons, qui semper intonat 296, 3 ss.

Wandali: Memphi sunt monasteria duo: unum est religionis Wandalorum et aliud Romanorum 144, 9.

Xenodochium: in thermis Heliae leprosi mundantur, qui e xenodochio habent de publicum delicias 163, 15. in ipso rore cocuntur omnes confectiones per xenodochia 165, 15. in quo (monasterio s. Iohannis) sunt xenodochia duo 168, 9. domus Raab stat, quae est xenodochium 168, 15. ubi (ad basilicam s. Mariae) sunt xenodochia uirorum ac mulierum, susceptio peregrinorum, mensas innumerabiles, lecta aegrotorum amplius tria milia 175, 1 ss. ad XX milia de Elusa est castrum, in quo est xenodochius s. Georgi, in quo habent quasi refugium transeuntes uel heremitae stipendia 182, 11. Surandala habet duo xenodochia propter transeuntes 187, 6. 9.

Ysaias *uide* Isaias.

Zabulon: urbs, cui nomen Z. 131, 15. Capharnaum in finibus Z. et Neptalim 273, 19 = 319, 19.
Zachaeus: In Hiericho est arbor sycomori, in qua Zachaeus ascendit, ut Christum uideret 24, 1. stat iuxta domum Raab 111, 17. qui arbor, inclausus infra oratorium, ipsius per tectum foris dimissa est, sicca quidem 169, 13 ss.
Zacharias, filius Barachiae: in marmore ante aram sanguinem Z. ibi dicas hodie fusum, etiam parent uestigia clauorum militum, qui eum occiderunt 22, 2 ss. cf. 108, 5. 29. *falso:* ante ipso sepulcro est altare, ubi Z. s. occisus est, ubi arescit sanguis eius 154, 12. deinde (de Eleutheropoli) uenimus in loco, ubi Zacharias occisus est et iacet in corpore 180, 1. quae serra (Esaiae) ad s. Zachariam posita est 180, 4. de Eleutheropoli usque in loco, ubi requiescit s. Zacharias milia sex 138, 16.
Zacharias, pater Iohannis: locus, ubi Z. sacrificabat 108, 4. ipse s. Ia-

cobus et s. Zacharias et s. Symeon in una memoria positi sunt (in monte Oliueti) 142, 11.
Zebedaei filii nati sunt Bethsaidae 138, 6. in ipso monte iacet Iacobus, Cleophas, Zebedaeus 170, 11.
Zecara Mahel: non longe a Z. occidit Dauid Goliam 114, 11.
Zenofilus consul 13, 16.
Zephyrium 130, 5.
Zesutera mutatio 26, 11.
Zoar Arabiae 267, 16. 314, 18. 316, 12.
zona Mariae est in basilica Sion 173, 7.

INDEX VERBORVM ET LOCVTIONVM.

1. Ad Itinerarium Burdigalense.

Accessa: facit mare Oceanum accessa et recessa 3, 8.
addormire = obdormire 20, 14.
aegri multorum annorum 21, 6.
alius = alter: piscinae duae, id est una — alia 21, 4. in unum positus est Isaias et in alio Ezechias 23, 12.
ambulauimus a Calcedonia 13, 16.
ambulas prouintiam Bithiniam 13, 20.
amigdala 20, 15.
angularis: lapis angularis 21, 12.
ad: lapis factus est ad caput anguli 21, 14.
angulus turris 21, 9. caput anguli 21, 14.
antequam *cum coni.* 22, 23.
arare: reliquae (synagogae) arantur et seminantur 22, 18.
area 22, 4.
ascendere *transitiue:* ascenduntur gradi numero CCC 20, 2. ascenditur Sion 22, 14. ut ascendas Sion 22, 9. — *intransit.:* ascendere in monte(m) 23, 6. 14. ubi dominus ascendit orare 21, 10. 23, 16.
audire = *verhören:* ubi dominus auditus est 22, 23.

Balneum 23, 4. balneus 19, 15. 20, 11.

Caput anguli 21, 14.
circumcidit filios Israel 24, 14.
circumcisiones sepeliuit 24, 15.
ciuitas = *Stadt* 3, 7. 12. 16. 18 *etc.* 24, 2. 10 *passim.*
coccum (coccinus) 21, 8.
contra oriente 23, 5.
crucifixus est 22, 24.
crypta (cripta, crepta *codd.*) 21, 8. 22, 25. 23, 19. 25, 6.
cubiculus 21, 16. *plur.* cubicula 21, 15.
currere: haec fons sex diebus currit 22, 12. *similiter* 22, 13.
curulis: equi curules (curoles) 16, 17.

De *cum accus.:* non longe de statuas 22, 5. — arbor, de qua infantes ramos tulerunt 23, 9.
daemones 21, 9.
deorsum in ualle 22, 10. 21. deorsum descendentibus 25, 7.
descendere *transitiue:* descendentibus montem 23, 22.
describere: cubiculus, in quo Sapientiam descripsit 21, 17.
dominicum: basilica facta est, i. e. dominicum 23, 2.

Eleemosynae: aelymosinas (elymosynas V) faciebat 19, 16.

excelsus: conuerti ad dominum excelsum 20, 17. turris excelsissima 21, 9.
exceptorium (excepturium): excepturia magna aquae subterraneae 21, 18. basilica habens ad latus excepturia 23, 3.

Facere natos 24, 4. filios 24, 8. aelymosinas 19, 16.
figere: in cera fixum esse 22, 4.
filii Amorreorum 20, 6. filii Israel 24, 4. 8. filii = nati 24, 4 *coll. c.* 24, 8.
fons *generis feminini:* haec fons 22, 12. *contra:* fons in quo 25, 9.
foras = foris: (est) et alia piscina grandis foras 22, 12.
foris = foras *praep. cum accusatiuo:* ut eas foris murum de Sion 22, 20.
fornicaria 24, 8.

Gemellaris: piscinae gemellares 21, 5.
girare muros 24, 11.
gradus, *plur.* gradi 20, 3.

Habet = '*il y a*': habet in ipsa cripta ebreis litteris scriptum nomina 25, 6.

Ibi *pleonastice usurpatum:* a ciuitate passos mille quingentos est ibi fons Helisei 24, 2.
imperator *nomini postponitur:* iusso Constantini imperatoris 23, 1.
implere aquam de puteo 20, 9.
interius ciuitati P (ciuitate V ciuitatis S) sunt piscinae 21, 5.
intus intra murum paret locus 22, 16.
inde: si qua mulier inde biberit 24, 7.
infantes = *Täuflinge:* balneum, ubi infantes lauantur 23, 4. infantes = *Kinder:* de qua infantes ramos tulerunt 23, 9.
ipse = is: sub pinna turris ipsius 21, 15. ipse uero cubiculus est tectus 21, 17. si qua mulier ex ipsa aqua bibebat 24, 4. est aqua ipsius ualde amarissima 24, 17. in ipsa cripta 25, 6.
iussum fuerat prophetae, ne manducaret 20, 17.

Lamentant se cum gemitu 22, 6.
latus: piscina ad latus templi 21, 3. basilica habens ad latus excepturia 23, 3. habet in ipsa cripta ad latus scriptum 25, 7. ad latum est uas fictile 24, 5.
lauare: balneum, ubi infantes lauantur (= baptizantur) 23, 4. balneus, qui de eo puteo lauatur 20, 11.
leuare lapides 24, 14. aquam 23, 3.

Manducare = *speisen:* ne cum pseudopropheta manducaret 20, 18. cum eo manducauit 20, 20.
memoria = monumentum 25, 15.
mittere: quasi ad lapidem missum 22, 25. 23, 10. misit in eo (fonte) sales 24, 5. si qui hominum miserit se, ut natet 24, 18.
modo = *jetzt* 23, 1.
monolit(h)us 23, 12.
monticulus Golgotha 22, 24. ubi dominus ascendit orare 23, 16. ubi raptus est Helias in caelo 24, 21.
monubilis: sunt monumenta duo monubiles 23, 11.
monumentum = sepulchrum 20, 4. 23, 11. 22. 25, 2. 5.

Occidere, *non* interficere 10, 20. 19, 22, 20, 20.
offerre sacrificium 20, 1.

Parere: intus intra murum paret locus 22, 16. non paret nisi locus, ubi fuit arca testamenti 24, 12. parent uestigia clauorum 22, 2. — *impersonale:* paret, ubi fuit domus Caifae 22, 14.
pati *absolute:* antequam pateretur 22, 23.
pertundere: lapis pertusus 22, 5.
pes: ad pede montis 20, 3.
pinna turris 21, 15.
piscina 21, 3. 5. 7. 19. 22, 10. 11.
plus minus centum 3, 9.
positum esse = sepultum esse: ubi positus est Ioseph 20, 5. ubi corpus eius positum fuit 22, 25. in unum positus est Isaias 23, 12. crypta, ubi Lazarus positus fuit 23, 20. monumentum, ubi Rachel posita est 25, 2. memoria, in qua positi sunt Abraham, Isaac *etc.* 25, 16.
pseudopropheta 20, 18. 19.

Quadriporticus 22, 11.
quadrus: ibi est memoria per quadrum 25, 15.
quando = cum *temporale:* quando Petrum et Iohannem secum duxit 23, 17. quando Hiericho euersa est 24, 10.
quasi = fere: quasi ad lapidem missum 22, 25. 23, 10.

Rapere: ubi raptus est Helias in caelo 24, 21.
recessa: facit mare accessa et recessa 3, 8.
retro *praepositio cum accusatiuo:* 23, 22.

Sedere = *residieren:* ibi (Stradelae) sedit Achab rex 19, 21.
strata: super strata est monumentum 25, 2.
sumere cibum 25, 13.

Temporum usus insolentior: missus fuit 20, 16. iussum fuerat 20, 17. positum fuit 22, 25.
tollere = sumere: infantes ramos tulerunt 23, 9.
torquere daemones 21, 9.
totus: in totum nec die nec nocte currit (fons) 22, 13. ubi in totum nullius generis piscis est 24, 17.

Ubi = quo: ubi dominus ascendit 21, 9. montitulus, ubi ascendit orare 23, 16.
unde: excepturia, unde aqua leuatur 23, 3.
ut: exeuntibus Hierusalem, ut ascendas Sion 22, 9. inde ut eas foris murum de Sion, ad partem dextram sunt parietes 22, 20. euntibus ad porta, ut ascendatur in monte Olieti 23, 6.

Valde: est aqua ipsius ualde amarissima 24, 17.
uersare: aqua eum uersat 24, 19.
uisus = uisio *Gesicht:* uidit uisum 20, 15.

2. Ad Siluiae peregrinationem.

A. ab: ut pridie a beatissimo die epiphaniae esset 49, 18. a contra ostendere 55, 1. 4. a foras accessimus 54. 28. fontes a semel eruperunt 63, 20. ab olim 70, 20.
Ablatiuus temporis: fuit ibi quadra-

ginta diebus 37, 23. cf. 49, 20. 63, 11. 98, 10. 100, 15. 119, 27.
ablatiuus absolutus: euntibus nobis commonuit 52, 9. exeunte episcopo ad manum ei accedunt 71, 26.
albescente 96, 11.
absida, ae 98, 16.
absoluere mysteria 99, 12. — *absolute* = finire ieiunium 80, 10. 16.
abundans (habundans): aqua 42, 21. uallis habundans uineis 56, 5. ciuitas abundans omnibus 61, 5. habundans multitudine hominum 61, 21.
accelerare: adceleratur missa 93, 27.
Accusatiuus nominum graecorum pro nominatiuo: fit cathecisin 98, 3. ciuitas, quae appellatur Ponpeiopolin 69, 15. quae Ramessen ciuitas 48, 20. — *pro ablatiuo:* transito flumine Eufraten 61, 15. — *pro genetiuo:* Siriae Celen 61, 1.
accessus Romanorum ibi non est 67, 23.
accipere eulogias de presbytero 58, 15. symbolum 97, 26. Iacob accepit filias Laban 67, 10. seniores acceperunt de spiritu Moysi 44, 6. ut acciperem mihi 64, 24. = sumere: episcopus accipit codicem 84, 31. euangelium 85, 13.
ac si = tamquam, *cf. Bonnet le latin. de Grégoire, p. 322 a. 5:* 39, 13 = P. D. 120, 10. 18. 62, 24. 73, 11. 77, 22. ita ac si 38, 24. 41, 3. tantus ac si 62, 13.
ac sic 40, 8. 42, 4. 50, 17. 61, 17. 63, 25. 70, 14. 71, 28. 75, 10. 90, 11. 97, 29. 98, 10. quoniam — ac sic 61, 13. 75, 29. 76, 27.
ac sic ergo 39, 15. 40, 18. 42, 16. 43, 1. 15. 44, 11. 45, 23. 46, 11. 48, 12. 49, 20. 50, 9. 52, 8. 55, 15. 58, 20. 25. 59, 8. 11. 60, 1. 61, 31. 64, 31. 68, 17. 70, 10. 21. 77, 6. 78, 7. 82, 2. 86, 18. 88, 19. 95, 22.
accedere = ire, uenire 41, 25. 45, 4. 50, 26. 52, 4. 54, 1. 55, 1. 20. 25. 60, 11. 23. 65, 1. 68, 17. 69, 12. 71, 2. 74, 1. 86, 19. 20 (= Luc. 22, 41). 97, 6. 8. 12. 99, 7. ad manum episcopo accedere 71, 27. 72, 4. 28. 73, 4. 74, 8. 75, 9. 95, 21.
acclinare se 88, 15. 20.
actiones apostolorum 89, 11. (ap. scripturae 89, 18).
actus apostolorum 93, 31. 94, 7. 23.
ad = apud: in horto ad rubum 42, 27. ad fontem facta est oratio 58, 4. fui ad episcopum 69, 18. uigiliae fiunt, quemadmodum ad nos 90, 21. 91, 10. (aput nos 91, 1). — ad = *in cum accus.:* reuerti ad patriam 60, 10. ad sua, i. e. in Persida 63, 27. profecta sum ad Mesopotamiam 60, 30. — ad = *in cum ablat.* ad Egyptum fueram 46, 23. ad Thebaidam 49, 22. fui ad ecclesiam 65, 6. ad nonam (nona), sextam (sexta), tertiam (tertia) 78, 29. 79, 6. 9. 11. 12. 14. 25. 84, 16. 90, 19. 96, 15. — 72, 4. 78, 29. 79, 5. 84, 15. 85, 21. 90, 19. 93, 3. 96, 14. — 78, 27. 29. 79, 4. 84, 15. 85, 20. 90, 18. 98, 9. ad horam secundam 87, 22. ad lucernare 78, 30. 93, 3. 96, 15. tribus horis docentur ad die 98, 10. ad momentum 91, 5. — maiores uoces sunt ad ea, quae dicuntur 98, 5. commoueri ad aliquid 99, 12. forte ad mille passus 66, 22. cf. 67, 7. 68, 26. 77, 5. 82, 5. — usque ad minimus infans

86, 27. omnes usque ad unum 87, 9. 92, 22. 93, 29. 95, 2. — ait ad me 64, 8. (ait mihi 62, 15. 67, 13. 19). — ad directum subire 39, 12. descendere 39, 13. ad plenum discere 50, 15. — ad subito 58, 21. 59, 12. 22. 63, 3. — ad tunc 59, 25.

adaquare pecora 68, 5.

adhuc = etiam, etiamnunc 42, 6. 43, 28. 45, 28. 48, 30. 57, 9. 62, 21. 67, 30. 69, 15. 87, 18. 98, 23. — adhuc maior 61, 11. adhuc in ante 64, 31.

adducere = ducere 79, 26. 87, 14. 96, 26.

admirabile est, ut 38, 25. 99, 25.

aeramentum (heramentum *cod.*) 57, 11.

aestimare = *taxieren* 37, 18. 76, 17. = putare 68, 1. 97, 10. 98, 25. extimare 76, 17. 89, 26. 97, 10. 98, 25.

affectio uestra 44, 16. 47, 11. 60, 20. 68, 1. 71, 1. 10.

affectus et gemitus 89, 24.

afferre fructus 48, 30. tabulas 43, 26. lumen de foris 72, 8. loculum 88, 8.

ager publicus = agger publicus 49, 28. *cf. Krit. Bem. p.* 11.

agere uigilias 49, 19. agere *de re diuina usurpatur* 75, 19. 77, 21. 78, 12. 18. 22. 26. 27. 28. 30 *passim*.

ait, *nunquam* inquit: ad me 64, 8. nobis, mihi 56, 30. 57, 7. 62, 4. 15. 65, 17. 67, 13. 19.

aliquando = unquam: ut non me putarem aliquando altiores uidisse 41, 4. cf. 68, 2.

aliquanti = aliquot 51, 6. 56, 13. 61, 21. 27.

aliquantulum 45, 28.

aliqui = quisquam: securius ambulant nocte, quam aliqui hominum ambulare potest 46, 8.

aliquis = quis: ne aliquis 63, 1. ne aliquid 70, 5. 98, 26. *antecedente* quis 64, 16. si in aliquo accusatur 97, 4. — aliquid = quidquam: nec aliquid 81, 11. aliquo biduo ibi tenuit nos = fere biduum 49, 20.

alius = alter 43, 1. 45, 27. 55, 3. 60, 1. 67, 22. 73, 1. 76, 28. 80, 1. 82, 27. 84, 13. 90, 18. 93, 12. 95, 28.

alloqui: alloquitur omnes episcopus et dicet 98, 19. cf. 86, 11. 87, 17. 21.

altarium 41, 19. 42, 2. 59, 28. 98, 16. 100, 13.

alter = alius 52, 19.

altioris mysterii uerba 98, 24.

ambulare = iter facere 37, 3. 45, 31. 46, 2. 4. 5. 8. 47, 12. 50, 19. *cum accusatiuo:* ambulauerunt iter suum 46, 17 (per iter 50, 19). loca omnia sancta ambulare 42, 10 (perambulare omnia loca 45, 14). loca, quae ambulauerunt filii Israhel 50, 15.

amplius = plus: uere amplius est, quod hic accepi 64, 28. cf. 90, 22.

anima: dominae animae meae 64, 30.

animal = iumentum: descendimus de animalibus 56, 23. cf. 45, 32.

animo libenti suscipere 45, 17. 66, 13. 68, 20. 24. si aliud animo sederit 71, 6. cum reuertendi animus esset 60, 10.

annotare nomina 96, 20. 97, 3.

ante dictus est 55, 13. 56, 16. ante fuit campus 63, 31. *praepositio cum ablatiuo:* ante sole 80, 16 (*antecedit* ante solem 80, 9). ante hora tertia 93, 27. — de ante

Cruce 90, 1. — in ante ibant 47, 13 = 121, 19. cf. 65, 1.
antequam, *raro* priusquam 49, 13, *cum coni. praes.* 38, 29. 31. 75, 24. 76, 1. 83, 5. 88, 1. — *cum coni. imperf.* 38, 31. 62, 15.
antecessus *aduerb.:* antecessus ueniunt 73, 14.
aperiebant se montes 37, 5 = P. D. 119, 19.
appellare = dicere: in lato quattuor milia esse appellabant 37, 19. = nominare 41, 13. 46, 26. 29. 82, 28. 98, 11. 101, 5. — quam hic appellant septimana maior 82, 28. 98, 15. quod hic appellant eortae, i. e. quadragesimas 78, 11. hoc autem cathecisis appellatur 97, 24.
apparere *cum datiuo personae* 59, 13. 23. — *absolute* 37, 6. 63, 25. — *impersonal.* 63, 24.
apud = in: apud Edessam positum est 60, 15. cf. 60, 19. 69, 28.
aputactitae = apotactitae 70, 11. 80, 29. 81, 1. 91, 25. 92, 18. 96, 8. *genetiuus* aputactitum 69, 29. 100, 17.
aquam facere = aquari 45, 28.
arbor sicomori 48, 28.
arbusculas ponere 40, 15.
archiotipa, archiotepa = imago 62, 11. 17. 64, 5.
arenosus 46, 3. 21.
arguet Thomam, quare incredulus fuisset 92, 25.
ascensus montis 38, 5 = P. D. 119, 32. domini in caelis 94, 22. 23.
ascitis 40, 1. 59, 16. *plural.* ascites 52, 21. 65, 28. 67, 16. 68, 1.
asellus 53, 11.
at autem *uide* ubi. — et at *uide* et.
attendere (adtendere 78, 2) = uidere, obseruare: attendite et uidete 54, 3. signa cameli attendunt 46, 6 = P. D. 121, 15. = uenerari: cornu attendunt et anulum 88, 25. cum grandi reuerentia attendimus locum 66, 20. — dies satis granditer attenditur 65, 29. quadragesimae adtenduntur 78, 2. 3. 96, 22. dies enceniarum attenduntur 100, 15.
Attractio inuersa: fabricam, quam uides, ecclesia est 56, 18. monticulum istum, quem uides, ipse huic ciuitati aquam ministrabat 63, 14. *cf. Erläut. z. Antonin. p. 42 s.*
auroclauus: uela 76, 13. cortinae *ib.*
auxilia praebere = prosequi 49, 27.

Balsamum: uineae, quae dant balsamum 50, 5.
baptismus 98, 24. 99, 6. accedere ad baptismum 97, 9. 12.
baptista: Iohannes b. 57, 28. 58, 16.
baptizare 57, 16. 58, 10. 11. 15. baptidiare 90, 22. 96, 19. 97, 16. 98, 26.
beatus: sanctus et beatus apostolus 71, 3. beatissimus dies epiphania 49, 18.
bene satis scriptum est 61, 9.
benedicere *semper cum accusatiuo:* nos 60, 2. 64, 11. 68, 11. cathecuminos 71, 25 etc. fideles 71, 26 etc.
benedictiones dicere super 51, 32. 72, 24.
biduanus 81, 4.

Caedere: fluctus animalibus pedes caedit 45, 32.
caelum: in caelis ascendere 83, 21. 86, 14. 91, 30. 94, 17. 101, 7. ascensus domini in caelis 94, 23.
calciamentum 42, 24 (= Exod. 3, 5). 43, 13.
campus = *Feld:* ciuitas nunc cam-

pus est 48, 21 cf. 63, 32. 82, 14. = *Ebene:* 51, 13. 30. 68, 25.
camsare de uia 52, 15.
cancellus 85, 13. 99, 5. cancelli 71, 24. 27. 72, 1. 3. 10. 15. 73, 31. 75, 5. 8. 85, 12. 90, 25.
candelae occurrent 95, 6. ad candelas redire 58, 12.
canon: scriptura canonis 67, 5.
canticus 51, 26. 32.
cantat pullus 73, 20.
cantus pullorum 71, 13. 73, 10. 14. 19. 82, 29. 86, 18.
caput uallis 38, 1. 5. 14 (= P. D. 121, 2). 42, 12. 13. 20. 43, 9.
carnaliter scripturas exponere 97, 22. 28.
carnis resurrectio 98, 22.
castra figere 47, 26. habere 55, 9. 63, 18. ponere 63, 7.
castrum 46, 25. 47, 6. 16. 19. 48, 2.
casus accusatiuus et ablatiuus saepe confunduntur littera m *omissa uel falso addita; uide singulas praepositiones.*
cata *praepositio cum accusatiuo:* ut cata mansiones monasteria sint 47, 4. cata pascha 58, 9. cata singulos ymnos 71, 18. 73, 16. cf. 74, 11. de euangelio cata Iohannem 89, 29. in euangelio in cata Matheo 85, 2.
catechisis: cathecisis 97, 24. 98, 8. fit cathecisin 98, 3. intrant in cathecisen 98, 5.
catechumenus *semper* cathecuminus *scribitur, uide indicem rerum.*
cathedra *uide indicem rerum.*
celebratur dies 99, 28. encenia 100, 6. laetitia 77, 1. 10. missa 93, 13. pascha 44, 18. 78, 1. quadragesimae 77, 20. 80, 8. uigiliae 79, 27. 93, 10. haec, omnia 77, 4. 28. 82, 28. 83, 4. 100, 10.
cepos 58, 1.
cerei: candelae et cerei 72, 7.
cereofala plurima sunt 73, 6. numerus de ceriofalis uel cicindelis 76, 16.
certos uos facere debui 71, 11.
cetera = alia: et cetera plura referre dignatus est 67, 26.
cicindela 76, 16.
circa: circa puteo nulli alii commanent 68, 14. circa radicem montis arbusculas ponunt 40, 13. — aliquid facere circa monasterium 70, 5. tanta et talia circa me conferre dignatus est 45, 13.
ciuitas = urbs 47, 3. 27. 48, 3. 13. 14. 18. 20. *passim.*
clerici 53, 4. 56, 25. 58, 12. 59, 18. 66, 17. 68, 14. 73, 27. 96, 9. 12. 26. 97, 13. 100, 26.
clerus 71, 20. 77, 10. 91, 24.
cliuus modicus 47, 25.
coclea: non subis lente et lente per girum, ut dicimus in cocleas 39, 12 = P. D. 120, 17.
codex: accipit codicem euangelii 85, 1. legere de codice 52, 5.
coepisse (*modo* cepi, *modo* cępi *scribitur*) *pleonastice adhibetur* 40, 20. 42, 6. 43, 16. 52, 9. 53, 29. 57, 21. 23. 58, 31. 59, 10. 71, 21. 74, 2. 75, 1. 81, 26. 82, 2. 83, 20. 26. 84, 20. 86, 18. 89, 27. 92, 17. — quod cum coeperit legi 74, 2 *pro* coeptum erit.
colliculus 47, 26. 56, 11. 17. 57, 8. colliculi permodici 38, 24 = P. D. 120, 10. 25.
colligere = *sich zum Gottesdienste sammeln, cf. Koffmane p. 47.* 72, 6. 73, 10. 18. 76, 8. 77, 17. 82, 13. 84, 17. 85, 22. 89, 6.

in collo infantes tenere 84, 3.
come grandis, quod nos dicimus uicus 48, 5.
comitatum praestare itineri 55, 28.
commemoratio *uide indicem rerum.*
commonere = arcessere: commonetur episcopus 71, 30. 72, 11. diaconus commonet, ut inclinent capita 72, 26.
commorari = habitare: habitationes, ubi commorati sunt 51, 16. si qui in ciuitate commorantur 66, 18. cf. 39, 6. 9. 40, 3. 45, 11.
communicare = *das Abendmahl geniessen, cf. Koffmane p. 73:* facta oblatione ac sic communicantibus nobis 40, 8. offeret episcopus oblationem et communicant omnes 85, 31. posteaquam communicaueramus 40, 19. communicantes regressi sumus 60, 3. non illi soli communicant, sed omnes communicant, qui uolunt eadem die communicare 80, 18 s.
communio = *Abendmahlsgenuss:* facta oratione et communione 70, 12.
competens = aptus: psalmus competens loco 56, 28. 68, 10.
competens (conpetens) = baptismi candidatus 96, 27.
complere desiderium 38, 30. 39, 20. 41, 10. 55, 26. 70, 10. nihil dictum est, quod non totum completum sit 89, 21. completis, quae consuetudinis est fieri 83, 12. completo anno 44, 18. quando completae fuerint septimanae quinque 97, 25.
compositio = *Anordnung:* ornatus et compositio 91, 12.
concupiscentiam habere escarum 44, 7. memoriae concupiscentiae 37, 9. 44, 27 = P. D. 119, 20.
congruentia generis: hoc autem cathecisis appellatur 97, 24. uicus, qui fuit uilla Laban 67, 14. *uide etiam* numerus.
confessor: monachus et confessor 62, 4. 65, 8.
configere tabernaculum 44, 24.
confinium 67, 25.
confortare populum 87, 17. 20.
Coniugationis formae insolentiores: 3. sing. ind. praes. 3. coniug. in — et *exiens:* absoluet 99, 12. accedet 99, 7. benedicet 71, 28. 72, 3. 31. 75, 7. colliget 72, 6. 73, 10. 18. 85, 22. 89, 6. descendet 71, 31. 73, 20. deseret 51, 3. dicet 71, 24. 26. 72, 20. 24. 73, 24. 85, 27. 86, 16. 17. 94, 9. exponet 97, 27. 29. 99, 5. includet 70, 1. leget 85, 1. 96, 2. mittet 72, 22. 75, 6. percurret 97, 21. perleget 85, 4. prendet 73, 31. reddet 98, 18. requiret 97, 2. uadet 72, 30. 73, 2. 96, 11. 98, 17. — *3. sing. ind. perf.* arguet 92, 25. — deducetur 84, 4. dimittetur 91, 6. — *3. plur. ind. praes. 3. coniug. in* —ent *exiens:* accedent 75, 9. accipient 97, 26. colligent 76, 8. 77, 17. 84, 17. descendent 71, 29. 86, 28. ducent 93, 29. incipient 72, 28. legent 76, 24. occurrent 95, 5. ponent 46, 5. tendent 46, 5. tollent 49, 1. uadent 49, 1. 75, 28. 76, 5. 84, 29. 86, 6. 88, 2. 94, 14. 96, 8. 9. 10. — custodent 88, 12. — deferet = defert 96, 30. offeret 81, 26. 85, 30. 91, 5. offeritur 86, 1. facitur 85, 25. transiebat 50, 1. protraitur 75, 11. — prandidi 80, 14. tenderam 60, 10. — egredere *infin.* 53, 29. furasse 88, 17. ieiunantur = ieiunant 78, 5.
consecrare ecclesiam 100, 2. 5. 8.

consuetudinaria agere 93, 2. 21. 24. 96, 14.
contra: contra ipso loco 63, 17. contra faciem Iericho 50, 29 (= Deut. 32, 49). — *aduerb.* psalmi, tam qui nocte dicuntur, quam qui contra mature 75, 17. — a contra 55, 1. 4. de contra 38, 30 (= P. D. 120, 14). 43, 21. 47, 16. 54, 8. 68, 25. e contra 59, 12.
contrarium esse = obstare 100, 29.
contristari 99, 23.
conueniens: diei aptus et conueniens 99, 29.
conuenire diei et loco 94, 21. — conuenire in ecclesia maiore 83, 8. in Eleona 85, 28. hic in isto loco 87, 26. ad Martyrium 83, 8. 90, 4.
cooperire 54, 22. 28.
cooperculum 59, 24.
in corpore esse 67, 30. 71, 4.
corrigiam soluere 42, 23. 43, 13. cf. Exod. 3, 5.
corrupto sermone Sedima appellatur 56, 16.
cortina 76, 13.
crastinus: die crastino, *non* cras 83, 7.
credere quia 62, 16.
cultissimi agri 50, 5.
cum *praepositio cum accusatiuo:* cum epistolam 64, 14. simul cum monazontes 71, 20.
currit ibi pars fluminis Nili 48, 12.
cursor Ananias 60, 18. 62, 27. 64, 9. 13.
custoditur, ne quis lugubris transeat 64, 15. custodent 88, 12.

Dare nomen 96, 19.
de, *ubi* ab *exspectes:* habebat de eo loco usque ad montem dei quattuor milia 37, 13 (a 47, 2). cf. 69, 22. 48, 18. 54, 26. 60, 23. 63, 6. 68, 27. 69, 10. 95, 6. (*compara usum praepositionis* a 48, 10. 68, 6. 77, 4. 82, 4.) proficisci, ambulare, deducere etc. de 43, 16. 46, 16. 47, 6. 50, 1. 18. 52, 15 (a 52, 17). 53, 9. 55, 26. 60, 30. 61, 7. 62, 6. 69, 4. 14. 70, 30. 72, 29. 82, 5. 83, 21. longe, prope esse de 47, 10. 52, 20. 60, 24. 62, 1. — de dextra, de sinistro 54, 28. 58, 28. — notus mihi de eo tempore, a quo ad Thebaidam fueram 49, 22. de pullo primo 78, 13. 25. 85, 19. 93, 1. 17. (a pullo primo 85, 8.) cf. 79, 28. 87, 23. 82, 23 (a 79, 27). — accipere aliquid de aliquo 58, 15. 64, 26. — locus de castro appellatur Clesma 46, 25. — ecclesia habet de se gratiam grandem 39, 26. — *ubi* ex *exspectes:* exire de ecclesia 40, 9. *similiter* 45, 2. 46, 24. 48, 13. 62, 23. 90, 23. de ore procedere 68, 21. aqua fluit de petra 52, 13. 27. cf. 59, 7. lumen de spelunca interiori eicitur 72, 8. rubus, de quo locutus est deus 42, 18. 43, 11. torrentem, de quo potauit Moyses filios Israhel 44, 4. de eo torrente aquam bibebat 59, 6. — *usus praepositionis* de *similis est genetiui partitiui gallici:* dederunt nobis eulogias, i. e. de pomis 40, 10 cf. 58, 16. de spiritu Moysi acceperunt 44, 5. — de, *ubi genetiuum exspectes:* fundamenta de castris parent 51, 15. cf. 43, 28 (= P. D. 121, 6). 57, 8. omnia hostia de basilica Anastasis 75, 2. clerici de ipsa ecclesia 68, 14. episcopus loci ipsius, i. e. de Segor 54, 24. (*aliter* diacones de Ierusolima 51, 5.) summitates de ligno sancto 88, 11.

frustella de aeramento 57, 11. numerus uel ponderatio de cereofalis 76, 16. missa Martyrii 85, 29, cathecisis 98, 8, *sed plerumque* missa de ecclesia 78, 20. 98, 27. 99, 3, de Martyrio 91, 18, de Cruce 88, 1 etc. — *loco ablatiui instrumenti uel causae:* instructus de scripturis 56, 30. 66, 24. fatigati de uigiliis et ieiuniis lassi 86, 29. episcopus de manibus suis summitates de ligno sancto premet 88, 11. de fronte, de oculis tangere crucem 88, 20. cornu, de quo reges ungebantur 88, 24. — de *cum accusatiuo:* de Ierapolim 61, 7. de Anastasim 72, 29. de Martyrium 90, 5. de actus apostolorum 93, 31 (*sequente* de actibus 94, 7). — de ante Cruce 90, 1. de contra 38, 30. 47, 15. 54, 8. 68, 25. de foris 72, 8. de inter montes exitur 45, 30. cf. 46, 9. 14. exire de intro cancellos 71, 27. 72, 3. 10. — de noctu 79, 3.

deauratus 88, 8.

decursus aquae 63, 17.

deductores 37, 10.

deferre: si bonae uitae est hic, si parentibus deferet? 96, 30.

definiuit (Iudas), quid ei darent 85, 14.

dendros alethiae, quod nos dicimus arbor ueritatis 49, 4.

denuntiatur pascha 82, 17 (*sequitur* annuntiata pascha 82, 20).

deorsum 40, 12. 56, 11. 57, 7. infra autem, modice deorsum 55, 7.

deputare = addicere: presbyter, qui ecclesiae deputabatur 39, 29. monazontes, qui in ipso loco deputati sunt 77, 11. monasterium, quod ibi est deputatum 70, 6.

descendere a monte 38, 8. 41, 11. — montem necesse habent descendere 86, 30. ad directum descendi necesse est singulos montes 39, 13. montes directe descenduntur P. D. 120, 18.

descensus montis 38, 6 = P. D. 119, 32.

desertum Faran 45, 26, *alias* heremus.

deserta loca 47, 24 (= Exod. 13, 20).

desiderii fuit, ut 46, 26. *uide etiam sub* complere.

desiderare (*nunquam* optare *aut* cupere) 38, 8. 40, 26. 45, 8. 52, 3. 55, 16. 59, 9. 61, 30. 66, 26. 70, 25.

deus noster Iesus *uel* Christus *uide indicem rerum.*

diaconissa 69, 27.

diaconus, diacono, *plural.* diacones, diaconibus *uide indicem rerum.*

dicere: cepos tu agiu Iohanni, i. e., quod uos dicitis latine hortus sancti Iohannis 58, 2. kyrie eleyson, quod dicimus nos: miserere domine 72, 18. dendros alethias, quod nos dicimus arbor ueritatis 49, 5. come, quod nos dicimus uicus 48, 6. hora decima, quod appellant hic licinicon, nam nos dicimus lucernare 72, 6. monazontes et parthenae, ut hic dicunt 71, 14. qui sunt, ut hic dicunt, aputactitae 80, 29. quos dicunt hic ebdomadarios 80, 10. — cum illa epistola, quam dixeram 64, 9. inter montes, quos superius dixeram 45, 3. *aliis eiusmodi locis perfectum usurpatur, uelut:* per ualle illa, quam dixi ingens 37, 14. 44, 13 *uide* ut superius dixi *sub* superius *et Krit. Bem. z. Silvia p. 24.* — dicere, eo quod, quia, quoniam *uide* eo quod, quia, quoniam.

— dixisse Pharaonem ad Ioseph 48, 15. dicens ad eum 50, 28. ad dominum dixisse 87, 16.
dies *semper generis feminini exceptis his locis:* beatissimo die epiphaniae 49, 18. die crastino 83, 7. usque in hodiernum diem P. D. 121, 7.
dignari *cum infinitiuo* 40, 22. 45, 7. 14. 17. 21. 51, 4. 52, 22. 25. 53, 7. 55, 27. 59, 10. 62, 10. 65, 9. 16. 20. 66, 6. 12. 67, 26. 27. 68, 19. 22. 69, 3. 70, 9. 23. 30. 71, 6.
dignus, qui praesit 57, 4. — *cum infinitiuo:* sermones, quos dignum erat procedere 68, 21. ecclesia uere digna est esse domus dei 61, 29.
dilectio dei 74, 25.
diligentius (= *schneller*) et securius Faranitae ambulant nocte 46, 7.
dimidia tribus 51, 11.
dimittitur populus 84, 12. 91, 6. 94, 8. fons a semel integrum fluuium dimittebat 57, 26. = relinquere: filii Israhel dimiserant eum 49, 13.
directus: ad directum subis 39, 12. directe P. D. 120, 17.
dirigere se = accedere: ne qui cathecuminus se dirigat 99, 9.
discere = cognoscere: ad plenum discere uolebam loca 50, 15.
dispositio = *Anlage*: ecclesia noua dispositione est 61, 29.
disputante episcopo singula 99, 9.
diuersus = uarius 58, 3. 76, 16. 80, 4. 100, 20. 101, 3.
diuinus = *Wahrsager:* Balaam diuinus 55, 14.
domina (*titulus*): dominae uenerabiles sorores 40, 28. d. animae meae 64, 29. d. sorores 98, 4. dominae, lumen meum 71, 7.
dominica dies, dies dominica *uide indicem rerum.*
domumcella 87, 22.
domus: festinare ad domum suam 83, 14. reuerti ad d. suam 85, 6. 92, 10. 29. in domum suam 86, 5. 94, 11. ad domos suas 95, 27. in domos suas 74, 15. — domus dei 61, 30. 100, 12.
donec = *bis, cum ind. praes.* 71, 30. *cum coni. imperf.* 44, 20. 22. 46, 24. 47, 14. 57, 24.

E contra 59, 12.
ebdomada 78, 12. 80, 24. 96, 24.
ebdomadarius 80, 10. 12.
ebriacus = ebriosus 96, 30.
ecce 62, 15. *apodosim inchoat* 39, 28. ecce et 39, 28. 42, 6. 71, 22. 72, 11. ecce etiam 73, 29. et ecce 56, 24. 63, 1. ecce iste 57, 7. 12.
ecclesia = *Kirchengebäude passim: uide indicem rerum.* = *Gemeinde* 51, 26.
ecclesiasticus: candelae eccl. 86, 31. 95, 6.
edocti estis legem omnem 98, 21.
effectum praestare uoluntati 51, 4.
egredere coepimus 53, 29.
elaborare fructus manibus suis 40, 18.
elegans ecclesia 86, 22.
emendare se 97, 5. emendatus in omni uita 49, 25.
enceniae 100, 1. 5. 11. 15. 101, 1.
enim = δὲ 41, 13. 80, 20.
eo quod *post uerba dicendi pro accusatiuo cum infin. uide* quod.
eorte: quod appellant hic eortae, i. e. quadragesimas 78, 11.
epiphania 49, 19. 77, 19. 91, 13. 101, 2.
ergo *saepissime usurpatur*, igitur *deest:* 37, 9. 20. 26. 38, 12. 39, 4. 8. 21. 24. 26. 40, 7. 41, 10. 21. 25. 29. 42, 3. 24. 44, 18. 46, 9.

26. 47, 2. 6. 49, 9. 50, 18. 51, 4. 12. 29. 52, 6. 12. 18. 26. 53, 2. 14. 18. 56, 1. 8. 10. 23. 29. 57, 6. 16. 21. 23. 58, 4. 15. 23. 60, 3. 62, 8. 28. 63, 18. 64, 7. 65, 5. 13. 66, 11. 69, 23. 32. 70, 6. 72, 4. 73. 8. 28. 74, 5. 76, 22. 30. 82, 7. 20. 27. 83, 4. 10. 17. 84, 20. 86, 32. 88, 1. 10 89, 6. 94, 10. 15. 100, 15. 101, 1. *uide* ac sic ergo, itaque ergo.

eruditus in scripturis 49, 8. 24.

esca = cibus: habuerunt concupiscentiam escarum 44, 7. coruus ei escam portabat 59, 6. esca eorum quadragesimarum diebus 81, 8.

et = etiam 38, 30. 39, 24. 41, 25. 42, 3. 45, 26. 46, 10 *passim*. — ecce et *uide* ecce. — ita et *antecedente* sicut 53, 24. 66, 21. 73, 4. 97, 28. — nam et 39, 7. 42, 2. 43, 16. 44, 24. 47, 15. 18. 48, 2. 12. 49, 8. 11. 51, 9. 14. 52, 23. 54, 15. 55, 10. 58, 2. 61, 19. 62, 17. 63, 27. 67, 15. — sicut et 43, 3. 45, 27. 53, 12. 57, 22. 59, 20. 60, 2. 27. 63, 33. 67, 27. 73, 3. 78, 14. 23. 26. 79, 2. 81, 20. 91, 11. — quemadmodum et 91, 10. — ut et 49, 25. — sed et 51, 32. 72, 11. 73, 7. 83, 18. 84, 7. 91, 14. 98, 22. 100, 3. non solum, sed et 54, 9. 70, 24. 71, 15. 77, 18. 80, 30. 82, 14. 100, 19. — licet et 41, 29. — et ipse 53, 25. 55, 28. 62, 18. 67, 6. 75, 14. 89, 22. 94, 26. 100, 4. — et at ubi 75, 3 (autem at ubi 87, 13). — et ergo 42, 24.

etiam *passim*, *circiter octogies*, quoque *deest*.

etiam et 43, 12. 44, 8. 10. 45, 4. 10. 15. 32. 49, 11. 51, 3. 52, 29. 53, 28. 60, 11. 65, 27. 66, 2. 5. 79, 8. 82, 15. 94, 21. 98, 22. et illud etiam 96, 18.

eulogia = donum 40, 10. 19. 52, 25. 58, 15. 68, 22.

ex: proficiscentes ex Ramesse usque ad montem dei 50, 16. ex monacho 49, 7. 23. 57, 1. 69, 19.

excelsus mons 38, 20 (= P. D. 120, 9. 25). 23. 53, 10. locus 54, 10.

excepto, a, is: 75, 13. 78, 5. 85, 31. 95, 29. 96, 12. excepto si—euenerit 79, 7.

exemplar = *Abschrift* 64, 25.

exigere = *fordern* 81, 6.

eximia uita 60, 12.

exclamauerunt filii Israhel 47, 23 cf. Exod. 13, 20.

exorcizare 97, 13.

exponere scripturas 97, 21. symboli rationem 97, 27. *cf. etiam* 98, 6. 7. 99, 5. 13. 19. 23. 24.

extra = praeter 66, 6. 17. 76, 11. 78, 6. — extra corpus esse 71, 8 cf. 2. Cor. 12, 3.

Fabrica = aedificium 48, 22. 56, 18. 76, 18.

fabricare 64, 2. 68, 7.

fabula = *Gespräch* 68, 2,

facies: fugit a facie Achab regis 41, 15. Nabau est contra faciem Iericho 50, 29 cf. Deut. 32, 49.

facere: facitur missa 85, 25. facere aquam = aquari 45, 27. mansionem 43, 1. oblationem 42, 26 etc. orationem 42, 26 etc. statiua 70, 13. — faciens uale episcopo 69, 1. facere integras septimanas ieiuniorum 81, 2. hi, qui faciunt ebdomadas 80, 24. = *zubringen*, ποιεῖν: fecimus ibi biduum 66, 11. cf. 64, 31. 69, 5. 70, 10. *cf. Journal of*

Philology 1894 p. 196. — se facere = appetere, esse: facit se hora quinta 78, 22. cf. 81, 26. 82, 3. 83, 20. 89, 3. 28.
fama uel uita eorum longe audiebatur 66, 3.
famis, is 59, 5.
famosissimum martyrium 70, 19.
farina 81, 12.
fatigatus de uigiliis 86, 28.
feria = *Wochentag uide ind. rerum.*
ferre alicui grande testimonium 57, 3. cf. 69, 27.
fideles = *die Gläubigen, opp.* cathecumini 71, 26. 72, 3. 22. 73. 1 *passim.*
figere castra 47, 26. 51, 14. 55, 9. tabernaculum 121, 9. lapidem 37, 26 (= P. D. 119, 29). 43, 19. morsum 88, 16.
filii Israhel 43, 6. 17. 22. *passim.* f. Ruben et Gad 51, 10.
fons = *Taufbecken* 90, 23. cf. *Koffmane p. 76.*
foras egredi 40, 20. 54, 5. exire 97, 5. accedere 54, 2. de dextra parte ecclesiae a foras tamen, accessimus 54, 28. = foris: quae est iuxta Anastasim, foras tamen 73, 12. = *praepositio cum accusatiuo:* tenebrae factae sunt foras ciuitatem 63, 4. ecclesia, quae est foras ciuitatem 65, 10. 20. foras ecclesia 99, 11.
de foris 72, 8.
forsitan = fere: milia passos forsitan sedecim 37, 18. cf. 42, 6. 17. 52, 15. 59, 22. 61, 14. 69, 22. 76, 27. 77, 5. 82, 4. 5. 86, 8. 13. 87, 5. 92, 11. 95, 8. 22.
forte = fere 66, 22. 67, 7. 68, 26. 74, 27.
fortis = *stark:* qui fortiori corpore erant 45, 22. qui aut fortiores sunt aut iuueniores 90, 14.
frater = monachus: cum fratribus aliquantis, i. e. monachis 51, 6. cf. 58, 2. 30. 39, 1. = christianus: sunt alii fratres et sorores graecolatini 99, 24.
frequenter 70, 4.
frustella modica de aeramento 57, 11.
frutex 40, 12 = P. D. 120, 23.
fumigare 39, 23.
fundamenta parent 43, 28. 56, 12. fundamenta inde 57, 10. stetit domus in ipsis fundamentis 57, 12.
fundus 50, 7.
furata est 68, 31, *sed* furasse 88, 17.

Geminatio: lente et lente itur 39, 11. 84, 9. 86, 30. 95, 4. 9. signa sibi locis et locis ponent 46, 5. unus et unus 71, 28. 88, 13. 19. 96, 27. 98, 17. deducebant de castro ad castrum 47, 6. inter rotam et rotam 115, 27. qua incipit homo hominem cognoscere 87, 7.
gemmae 76, 12.
gemmatus 76, 15.
gentes = *Heiden* 66, 19. 21.
genus: ministerium omne genus 76, 14.
Gerundii usus modalis pro participio praesentis: loca, quae tetigerant eundo uel redeundo 45, 10. habens iter eundo per mansiones octo 56, 1. redeunt dicendo psalmos 58, 12. quas eundo transiueram 70, 18.
gesta monachorum 68, 3. sanctis uiris gesta 67, 28.
girare: fundamenta lapide girata 43, 29. Persae girant ciuitatem 62, 29.
girus: in giro *aduerb.* 82, 14. 88, 12. 18. 97, 16. = *praepositio*: in

giro parietes ecclesiae 40, 29. mensa 88, 7. per girum *aduerb.* 38, 20 (= P. D. 120, 6). 39, 12 (= P. D. 120, 17). 42, 1 (= P. D. 121, 1). 48, 22. per giro 38, 15. 63, 10. = *praepositio:* per girum ipsius colliculi 56, 11.

grandis, *abl.* grande 45, 2: lapis 37, 26. 43, 20. ecclesia 39, 24. locus 39, 25. uallis 45, 2. come 48, 5. uicus 56, 7. monticulus 56, 9. tumba 56, 10. fundamenta 56, 12. aqua 57, 20. campus 68, 25. labor 39, 17. mora 74, 25. gratia 39, 26. testimonium 57, 3. reuerentia 66, 20. 22.

granditer attendere diem 65, 29.

gratia orationis 55, 21. 22. 28. 60, 14. 21. 69, 28. 71, 3. orationis gratia 60, 9. g. religionis 62, 5. — tantam gratiam praestare 70, 23. habens aliquid gratiae in uultu 62, 19.

gratus: hoc gratissimum euenit, ut 49, 17. cf. 65, 24. 66, 1. gratum fuit satis, ut 69, 12. cf. 64, 22. 26. 99, 25. loca grata ad uidendum 62, 8.

gustare nec panem nec oleum 81, 10. = prandere 42, 29.

Habere: uallis habet in longo milia passos sedecim 37, 17. fluuius habens impetum 61, 10. habere desiderium 39, 20. concupiscentiam 44, 7. iter 60, 30. uices 71, 19. operatio habetur 71, 10. 73, 9. necesse habere *uide* necesse. — libenter habere 62, 7. 71, 12. — castra posita habebant 63, 18. uallem trauersare habebamus 37, 20. exire habebamus 42, 9. quae dicere habet 72, 20. — habet *uerb. impersonale* = *il y a:* habebat de eo loco ad montem dei quattuor milia 37, 13. ad s. Teclam habebat de ciuitate mille passus 69, 22.

habitatio 48, 21. 51, 15. abitatio *scribitur* 43, 27. 28.

habundans 56, 5. 61, 21. abundans 61, 5.

hac *pro* ac *scribitur* 39, 15. 40, 8. 18. *librarius errorem correxit* 42, 4. *deinceps semper* ac.

heramentum *pro* aeramentum 57, 11.

heremus, *nunquam* eremus, (*semel* desertum) 46, 2. 3. 21. 47, 4. 53, 2. 59, 17. 66, 15. *cf. gallice ‚hermitage, hermite.'*

hic: *neutr. plur.* hae (fundamenta) 57, 8. hii *potius ad* is *pertinere uidetur* 63, 19. 31. 64, 3. 6. 71, 15. hoc est *raro:* 45, 2. 80, 6. 96, 21 *contra sescenties* id est.

hic (= huc) uenire 67, 10. conuenire 87, 26.

hisdem *abl. plur.* 84, 2. 95, 30. 97, 29. 100, 25. 28. isdem 55, 8. 100, 24.

hiens, hitur 56, 4. 76, 26. 83, 13. 85, 14. 87, 6.

hinc et inde 96, 25.

hispatium 53, 17.

homo dei 51, 28. 65, 8. 66, 2. monasteria sanctorum hominum 42, 14. hora, qua incipit homo hominem cognoscere 87, 7. = *gallice ‚on':* ubi homo desiderium suum compleri uidet 55, 25.

honos: in honorem alicuius 68, 6. in honore 48, 27.

honoratus: uirum satis sapientem et honoratum 62, 14.

hornatus 77, 7. ornatus 79, 9. 91, 12.

hospitium = domus 76, 6. *cf. Bon-*

net l. c. p. 290. Goelzer Hieron. p. 263 Archiv f. lat. Lex. VIII p. 194.
hostium = ostium *cf. gallice ‚huis'*, 39, 28. 40, 20. 41, 18. 54, 2. 5. 10. 71, 13. 73, 22. 74, 1. 75, 2. ostium 88, 28. 92, 5. 99, 9.
humane suscipere 39, 6. 45, 7. 52, 23. 26.
humanitatem omnem praebere 39, 7.
hebdomada, hebdomadarius, heorte, holosericus, hymnus *semper scribitur:* ebdomada, eorte, olosericus, ymnus.

Iam ut = dum: iam ut exiremus 40, 9 cf. Terent. Hec. 378. *similiter* 81, 27. 71, 21. 82, 16. 83, 25. 94, 8.
ibi = eo (eo *omnino deest*) 39, 2. 48, 8. 49, 1. 65, 5. 24. 67, 23. 70, 6. 82, 7. 9. 86, 22. 90, 6. 94, 28.
ideo 42, 25. 48, 29. 49, 24. 50, 2. 54, 23. 60, 10. 74, 26. 83, 4. 100, 7. quoniam—ideo 88, 17.
idolum 68, 31.
ieiunium 80, 11. 20. 81, 2. 86, 29.
ieiunor 78, 5. — ieiuno 78, 7. 9. 92, 32. 93, 6. 95, 28. 30 97, 13. dies qui ieiunantur 78, 10.
ille= is 37, 4. 10. 14. 38, 5. 17. 19. 21. 22. 23. 25. 30 *passim.* — illum palatium 64. 20.
illuc 60, 16. 21. 69, 12. 23.
illucescente sabbato 81, 26.
imbecillitas 40, 4. 45, 5. (inbecillitas *cod.*)
impensissimam orationem facere 41, 22.
imponere sibi laborem 52, 15. 53, 7. 55, 24.
in *cum ablatiuo, ubi accusatiuum exspectes:* in eo ergo loco cum uenitur 37, 9. cum subissemus in illo 38, 23. *similiter* 38, 21. 27. 39, 27. 41, 12. 50, 11. 27. 51, 30. 57, 14. 59, 26. 60, 16. 62, 19. 63, 9 (*contra* 63, 12). 64, 27. 29. 66, 29. 76. 2. 77, 12. 17. 24 *passim.* — in *cum accusatiuo, ubi ablatiuum exspectes:* subis in cocleas 39, 12. fuit, commorabantur in montem 43, 18. 45, 20. cf. 44, 23. 26. 56, 18. 59, 17. 90, 20. 93, 27. — in *ante nomina urbium:* regressi sumus in Faran 45, 12. usque in Faran deducere 45, 21 (*contra* peruenire Faran 45, 23). uenire, reuerti, regredi in Clesma 46, 19. in Helia, i. e. in Ierusolimam 50, 23. 55, 17. 22. 60, 4. 8. in Ierusolima 77, 12. 75, 29. 93, 15 *etc.* in Charra 65, 5. 27. in Sodomis 57, 14. in Bethania 82, 19. in Bethleem 93, 9. — s. Iohannes baptizauit in Enon 57, 17. dies in Ierusolima tenere 76, 21. sancta loca in Ierusolimis 60, 22. in ecclesia in Bethleem 93, 11. qui locus appellatur in Choreb 41, 13. — in *pro ablatiuo temporis:* in ea nocte 39, 8. in ea die 63, 18. 95, 23. in isdem diebus 55, 8. 79, 21. 100, 28. in ea hora 63, 18. 22. 95. 23. in illo tempore 64, 1. — moueri in lacrimis 74, 4. sperantes in se 51, 3. — usque in hodie 37, 25. 43, 19. 58, 23. 59, 29. 61, 19. 63, 20. 24. 25. usque hodie 68, 13. in hodie 41, 17. 48, 23. 57, 29. usque in hodierna die 58, 9. usque in praesentem diem 64, 14.
inaudita uita 68, 16.
inclinare caput 72, 23. 26. 75, 7.
includo: murus includet ecclesiam 70, 1.

incommoditas 49, 1 (in quo moditas *cod.*)
incumbere in cancello 99, 4.
incurrere maximum peccatum 100, 27.
infantes = liberi, *gen. masc.* 83, 27. 84, 1. 86, 27. 90, 22. 91, 24.
infinita uallis 37, 5 = P. D. 119, 17. labor 39, 10. montes 41, 3. fines 41, 7. ruinae 48, 24. ciuitas 49, 15. campus 51, 17. torrens 58, 29. lapis 68, 12. gratia 70, 9. lumen 72, 8. uoces 72, 19. luminaria 73, 23. turbae 77, 16. ciuitas infinita ualde 49, 15. — infinitum *aduerb.:* mons ingens et altus infinitum 59, 14.
Infinitiui usus insolentior: uadent orare 88, 2. reuertitur unusquisque in domum suam resumere se 94, 11.
infra annotare 75, 14. 24.
ingens petra 42, 1 (= P. D. 121, 1). 43, 24. ciuitas 48, 22. lapis 48, 25. statua 48, 26. torrens 58, 29. uallis 37, 5. 15. fluuius 62, 24. murus 70, 1. candelae 73, 5. uallis ingens et planissima 37, 21. mons ingens et altus infinitum 59, 13. flumen magnum et ingens 61, 10. ecclesia ingens et ualde pulchra 61, 28. uallis ingens est ualde 37, 16 = P. D. 119, 22. uicus ingens satis 68, 26. — ingens *aduerb.* montes faciebant uallem infinitam ingens, planissimam et ualde pulchram 37, 5. ostendit archiotepam ingens simillimam 62, 12.
ingredi: populus ibi ingreditur 82, 9. ingreditur ibi episcopus 86, 22. ingredi in ciuitate 63, 9; in ciuitatem 63, 12; ciuitatem 63, 1. in ecclesia 95, 12. in Anastase 76, 2. intro spelunca 71, 23. intra cancellos 75, 4. ingressus est discipulis 92, 5.
inibi 58, 23.
inmorari 44, 22. immorari 45, 25. 61, 13.
inpugnant nos 63, 2.
inspicere: summitas inspiciebat super ipsa ualle 43, 21.
instituere pomariola 40, 16.
instructus de scripturis 57, 1.
inter *praepositio cum ablatiuo:* inter Cruce et Anastase 89, 5.
integer: senex integer et monachus 39, 30. = *entier:* corpus 60, 15. facere integras septimanas ieiuniorum 81, 2.
interior, *ablat.* interiori 62, 19. 72, 9.
interponere orationes 84, 19. 86, 10. 89, 22. ymnos 94, 18.
inter sum: qui sollennitati inter non fuerit 100, 28.
intra *praepositio cum ablatiuo:* intra spelunca intrat 84, 30 (in spelunca 85, 11). intra qua ecclesia 101, 7 (intra quam ecclesiam 53, 15). intra ciuitate ipsa 65, 6. intra Anastase 78, 13.
intro *praepositio cum accusatiuo* (*ablatiuo*)*:* intrat intro speluncam 73, 21. intro spelunca 71, 23. intrat, stat intro cancellos 90, 24. 73, 31 (intra cancellos 72, 1. 75, 8). — de intro cancellos 71, 23. 27. 72, 3. 10.
intus ingredi 38, 16. intus in Persida 67, 20.
ipse = idem 37, 26. 42, 7. 8. 47, 28. 76, 29. 77, 9. 86, 12. 87, 18. = is: 37, 16. 19. 26. 38, 9. 11. 14 *passim.* — *neutrum* ipsud 48, 2. 60, 19. 81, 5. 94, 3.
is, ea, id: id est *sescenties usurpatur* 1) *uertit a graeco in latinum:* cepos tu agiu Iohanni, i. e. quod uos dicitis latine hortus sancti

Iohannis 58, 1. *similiter* 49, 4. eortae i. e. quadragesimas 78, 11. 2) *coniungit notiones identicas, uelut:* in Helia, i. e. in Ierusolimam 50, 23. cum fratribus aliquantis, i. e. monachis 51, 6. ecclesia maior, i. e. Martyrium 90, 20. 91, 17. 22. 83, 8. 10. 84, 16. 93, 4. 23. 95, 7. 96, 25 etc. 3) *uerbum latius patens restringit, uelut:* propositi erat ad Asiam accedendi, i. e. Efesum 71, 2. ad terram Gesse exire, i. e. ad ciuitatem Arabiam 46, 27. maturius fit missa, i. e. ante solem 80, 9. clerici uigilant, i. e. qui fortiores sunt 90, 14 etc. 39, 25. 40, 29. 41, 26. 44, 14. 20. 45, 26. 29. 46, 13. 27. 29. 47, 2. 48, 3. 26. 49, 4. 50, 14. 23. 26. 51, 5. 6. 53, 30. 55, 2. 56, 21. 57, 1. 58, 1. 15. 30 *passim plus quam centum locis; multo rarius* hoc est. is, *ubi pron. reflexiuum exspectes:* Iudas definiuit, quid ei darent 85, 14.

ita *ante adiectiua sequente* ut 41, 3. 75, 18. — ita ac si 38, 24. 41, 1. *uide etiam* sicut.

iste, quem uides 57, 12. 59, 25. 63, 14. 64, 5. = hic 41, 2. 56, 17. 57, 13. 20. 62, 29. 63, 1. 79, 7. — ecce ista fundamenta — hae sunt 57, 7. ecce ista (haec certa *cod.*) uia — haec est 57, 12. hodie nocte ista 85, 29. hic conuenire in isto loco 87, 27.

itaque ergo 38, 7. 43, 7. 51, 2. 53, 8. 26. 55, 26. 59, 10. 60, 29. 61, 7. 12. 25. 62, 7. 10. 85, 23. 99, 17, *antecedente* quoniam 38, 7. 43, 7. 62, 7. 99, 17.

item 44, 1. 3. 6. 54, 28. 55, 4. 19. 58, 27. 60, 7. 71, 26. 29. 72, 22. 31 etc. — primum-sic-item 87, 2.

iter habere 50, 21. 60, 30. 68, 27. redire reuerti ad iter suum 38, 10. 45, 1. 70, 13. per iter reuerti 46, 13. 55, 17. eodem itinere 46, 18. iter nostrum reuersi sumus 46, 15. ambulauerunt iter suum 46, 17. ire, perexire iter suum 59, 10. 58, 27. profecta sum iter meum 70, 14.

iterato 40, 23. 44, 22. 52, 1. 6. 64, 12 (*fortasse pro* iterata).

iubere: quae iusserat deus Moysi ut fierent 44, 26. iubente deo 60, 11, 25. 28. 63, 26.

iunximus nos denuo ad mare rubrum 46, 14.

iusso dei 59, 6. 63, 20.

iuuenior 90, 14.

iuxta *aduerb. loci:* iuxta sibi monasteria instituunt 40, 16. cf. 68, 15. 42, 22. 62, 17. 68, 7. — *praepositio* = secundum: iuxta consuetudinem 42, 28. 47, 18. 48, 8. 53, 2. 56, 26. 58, 26. 72, 14. 74, 28. 75, 11. 76, 26. 28. 79, 13. iuxta scripturas 37, 3. 45, 19. 47, 8. iuxta quod ei fuerat reuelatum 59, 19. — *cum ablatiuo:* iuxta aqua 53, 6.

Kyrie eleyson, quod dicimus nos miserere domine 72, 18.

Laetitia celebratur 76, 30. 77, 7. 10. pro laetitia ipsius diei 77, 16.

lacus: habebat fons ante se quasi lacum 57, 27.

in lacrimis moueri 74, 4. 85, 17.

laici uiri 71, 15. 74, 13. 77, 18.

lassari 87, 19.

lassus ieiuniis 86, 29.

latrunculari 70, 4.

latus montis 37, 16. 47, 21.
lauacrum = baptismus 97, 6.
legitima (= consuetudinaria) aguntur 93, 25.
legere *cum datiuo personae* 64, 11. 24.
lenius ire (leuius *cod.*) 75, 29.
lente et lente 39, 11. 84, 9. 86, 30. 95, 4. 9.
leuare se = surgere 72, 14. 83, 28.
libenter habere = cupere 62, 7. 71, 12.
libenti animo suscipere 45, 17. 68, 20. 24. (libenter 62, 4).
licet et 41, 29. licet tamen 48, 30. sane licet 46, 22.
licinicon = λυχνικόν 72, 5.
limpida aqua 52, 28.
loculus argenteus 88, 8.
locis et locis signa sibi ponent 46, 5 = P. D. 121, 14.
loco = ibi 42, 29. 68, 11. 73, 12. 74, 14. 97, 17. *cf. Comment. Woelfflin. p. 91—95.*
longe esse (de) 52, 20. 57, 17. 47, 10. cf. 62, 1. 66, 3.
loqui alicui: locutus est ei deus 38, 2. 41, 15. 42, 18 (= P. D. 121, 3). 43, 11.
lucerna 72, 9. 76, 16. hora lucernae 91, 32.
lucernarium 79, 18. 84, 19. 92, 1. 21.
lucernare: hora decima, quod appellant hic licinicon, nam nos dicimus lucernare 72, 6. ad lucernare 75, 11. 18. 78, 30. 96, 15. lucernare hora sua fit 78, 22. cf. 82, 26. 84, 11. 93, 3. 95, 1.
lucernaris missa 79, 20. psalmi 72, 10.
lugubris: ne quis lugubris transeat 64, 16.
luminare 73, 13. 23. 76, 3.

Magnus *multo rarius quam* grandis: flumen magnum 61, 9 (= Gen. 15, 18). tam magnus 56, 28. 62, 5. — maior 61, 12. 13. 65, 27. 68, 3. 87, 9. 89, 25. maior ecclesia, septimana maior *uide* ecclesia, septimana.
maiestas dei 38, 22. 27 (= P. D. 120, 4). 39, 23.
maledicere aliquem: ad maledicendos filios Israhel 55, 14 *cf. Guericke, de linguae uulg. reliquiis apud Petronium, Regiomont. 1875 p. 52. Philol. LIII 131.*
manducare 80, 13. 14. 21. 22. 24. 27. 30. 81, 1. 5. 83, 14. 86, 5. 6.
mane: cum mane factum fuerit 93, 22. mane sabbato 81, 27. die dominica mane 82, 30. usque ad mane 78, 26. 79, 4. 82, 30. 84, 14. 85, 20. 90, 15. 93, 2. usque in mane 79, 28. 80, 5. 81, 15. 87, 11. 90, 13.
manere = *Station machen, übernachten:* ibi ergo mansimus in ea nocte 39, 8 cf. 69, 16. 70, 21. = *wohnen* 52, 29. 53, 24 cf. commanere 40, 6. 62, 1.
manna *indeclinabile* 44, 11. 118, 11.
manus: ad manum accedere episcopo *uide* accedere.
martyr, *gen. plur.* martyrorum 79, 7. 10. martyrium *uide indicem rerum*
matrona: si quae matronae sunt aut si qui domini 84, 7.
mature = mane 58, 12. 72, 2. 75, 17 (*opp.* nocte) 97, 13. maturius 39, 8. 43, 2. 71, 16. 80. 2.
matutini ymni 71, 22. missa 96, 11. 97, 14.
medianus 38, 26 (= P. D. 120, 7. 11. 24). 39, 15. 40, 5. 13. 41, 1.
medio uico 56, 18. media ecclesia maiore 96, 24. *contra* in media

ualle 47, 25. in m. planitie 56, 8. in m. loco 56, 9. in medio illorum est 38, 19 (= P. D. 120, 5). = dimidius: immorata sum ibi plus media die 61, 14.
melior satis 47, 1. = *superlatiu.* in meliori terra Egypti colloca patrem tuum 48, 15 = ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ Gen. 47, 6.
memoria = monumentum 37, 8. 44, 27. 53, 18. 55, 20. 58, 24. 64, 18. 66, 21. 67, 7. 68, 30.
memoriale = memoria 54, 15.
meritum: quae mei meriti non erant 45, 15.
metropolis 50, 13. 61, 3. 69, 9.
milia passos sedecim 37, 18. quattuor milia passus 48, 18.
ministerium = *Kirchengeräte* 76, 14. 16.
ministrare: monticulus ciuitati aquam ministrabat 63, 15.
mirabilia facere 67, 29.
misericordiam praestare super 70, 29.
missa *uide indicem rerum.*
mittere: mare mittit Alexandriam 41, 6 = P. D. 120, 27. ager publicus mittit in Pelusio 50, 1. — mittere murum 70, 3. arbor mittet uirgultas 42, 16 = P. D. 121, 4. mittere manum 88, 22. m. uocem 72, 22. 75, 6. 82, 1. 83, 6. 8. 85, 26. 90, 9. 94, 8.
modice = paulum: sedent m. in domibus 88, 4. = paulo, *cf. Archiv f. lat. Lexikogr. IX 515:* m. altior 51, 10. 53, 17. m. acrius 53, 11. m. deorsum 55, 7.
modico 87, 22.
modicus: cliuus m. 47, 25.
modo = nunc 57, 19. 65, 1. 67, 23.
modus: supra modo 76, 3.
monasterium = cellula *uide indicem rerum.* = statio militum 47, 5.
monazontes = monachi, monachae 71, 14. 20. 74, 10. 29. 75, 28. 76, 6. 77, 11. 17. 100, 19.
monticulus 63, 14. m. non satis grandis 56, 9.
morari = *wohnen* 65, 2.
morsum figere 88, 17.
mouere = *mitnehmen:* presbyter, quem nobiscum rogantes mouera-mus 52, 11. m. lapidem 59, 26. 68, 12. = *aufbrechen* mouimus inde 52, 2. necesse habuit mouere se et descendere 59, 17. — moueri in lacrimis 74, 4. 85, 16.
mox = statim: statim fui ad ecclesiam, uidi etiam mox episcopum 65, 7. cf. 53, 26. 63, 6. 66, 15. = simulatque *cum. fut. exact.* 73, 20. 80, 15. 97, 13.
mugitus: rugitus et mugitus 74, 2. 85, 16. 87, 4.
multi *raro:* 53, 5. 56, 6. 61, 30. 66, 8. 67, 15. 100, 26.
musiuum 76, 20.
mysterium 98, 24. 28. 99, 8. 12.

Nam = δέ, autem 40, 22. 42, 2. 44, 7. 45, 4. 46, 28. 47, 16. 18. 20. 26. 48, 9. 27. 30. 49, 6. 8. 11. 56, 7. 58, 2. 61, 22. 62, 17. 22. 63, 27 *passim.*
ne, *ubi accusatiuum cum infinitiuo exspectes:* promiseras ne aliquis ingrederetur 63, 1.
nec = non 39, 18. 44, 15. 45, 16. iam nec = non iam 80, 25. = ne—quidem 40, 12. 63, 22. 64, 16. 81, 4. 89, 6. 26. — nec non et *cf. Archiv f. lat. Lexik. VIII 181.* 41, 7. 54, 12. 70, 27. 73, 15. — nec non etiam 91, 15. 97, 17. 98,

21. — nec non etiam et 40, 2. 42, 27. 45, 9. 47, 24. 51, 32. 60, 13. 61, 27. 70, 7. 72, 12. 91, 25. 97, 22. 99, 26.
necesse habere 59, 16. 86, 30. 87, 26.
neophyti (neofiti *cod.*) 99, 7.
nescio quando 88, 16. nescio qui 59, 29.
nimis = ualde: infinitus nimis 68, 12.
nimium = ualde: hic medianus eos nimium praecedebat 41, 5.
nocte sera 84, 26. satis sera iam nocte 85, 6.
noctu ac die 72, 9. de noctu 79, 3.
nomen dare 96, 19.
Nominatiuus, ubi accusatiuum exspectes: prima septimana paschalis, quam hic appellant septimana maior 82, 28. 98, 14. quod hic appellant eortae, i. e. quadragesimas 78, 11. ille habuit nomen Helias Thesbites 58, 23. per ualle illa, quam dixi ingens 37, 14. Heroum nunc est come, quod nos dicimus uicus 48, 5. dendros alethiae, quod nos dicimus arbor ueritatis 49, 4. — *nominatiuus absolutus:* benedicens nos episcopus profecti sumus 60, 2. cf. 59, 11. 64, 11. 65, 15. 72, 3. 87, 25. 95, 12.
nonnisi: nauibus nonnisi maioribus 61, 13.
notores loci 53, 30. 59, 4.
nullus = nemo 40, 5. 53, 21 (= Deut. 34, 6). 87, 10. nullus est, qui non 60, 21. 89, 25.
numerus: monasteria sine numero 69, 25.
Numeri pluralis usus, ubi singularem exspectes: omnis populus usque ad unum ducunt episcopum 92, 22. cf. 93, 29. 95, 17. *contra* populus deducet episcopum 79, 17. maxima turba peruigilant 90, 16. et episcopus et presbyter (*fort.* presbyteri) praedicant assidue 79, 15. sic adducuntur unus et unus conpetens 96, 26. ubi habitauerant primo Thara cum suis 67, 18. *uide etiam* unusquisque.
nuntiare scriptis 71, 7.
nutrire = educare 49, 24.
nutu dei 63, 30.

Obitus 51, 29.
oblatio 77, 27. offeret episcopus ibi oblationem 85, 31. omnia aguntur praeter oblatio 79, 14. missa ante solem fit, hoc est oblatio 80, 6. oblationem facere 40, 8. 41, 21. 25. 42, 26. 45, 6. 80, 2. 85, 25. 89, 2. 91, 1.
occidere siti 63, 13.
occupare: priusquam post illos occuparet 49, 14.
occurrere: occurrent candelae ecclesiasticae 95, 5 (*uide* procedere *apud Antoninum*). = *eintreffen, cf. Bonnet l. c. p. 272,* uerentur, ne ad pullorum cantum non occurrant 73, 14.
offerre: offeret = offert 81, 26. 85, 30. 91, 5. offeritur 86, 1. offeret et facit oblationem 81, 26. — *absolute*: altarium posuit ad offerendum deo 41, 20.
olim: ab olim 70, 20.
olosericus (olesericus *cod.*) 76, 13. 14.
omnibus *ablat. plur. neutr.*: peruisis omnibus 69, 1. abundans o. 61, 5. in o. desideria complere 70, 10. — *pleonastice:* quicumque—omnes 58, 11.
operatio = *Gottesdienst:* o. habetur 71, 10. 73, 8.
operari: fons, ubi parebat fuisse operatum s. Iohannem 57, 28.

oportunus: fuit mihi oportunum satis, ut 60, 25.
optimus satis 57, 25.
optati sumus, *fort.* ortati sumus 52, 16.
oratio = *Gebet:* orationem facere 37, 11. 41, 21. 42, 5. 26. 51, 31. 52, 24. 53, 2. 56, 27. 58, 5. 61, 26. 64, 11. 65, 14. 68, 17. 70, 7. 12 *passim.* orationem dicere 71, 21. 24. 83, 25. 86, 16. 23. 99, 27.
orationes = προσευχαί *Bethäuser* 40, 16.
ordine suo 40, 8. 77, 21. 91, 10. 93, 7. 13. 94, 2. 7. per ordinem 51, 29. 53, 28. 77, 28.
orare = *beten* 44, 10. 62, 31. 72, 21. 86, 19. 88, 2. 100, 13.
ostendere quia 89, 16.
ostium 88, 28. 92, 5. 99, 9 *uide* hostium.

Palatium: ad illum palatium superiorem 64, 20.
parere: mons paret 38, 4. locus 54, 7. columna 54, 20. fundamenta 43, 29. 51, 16. 56, 12. loca 54, 3. signa 55, 10. — *uerb. impersonale* 48, 21. 57, 27. 62, 13. 64, 1. paret, quoniam ingens fuit 48, 21.
pars = latus: ipsa parte exire habebamus 42, 8. ex ea parte non sentiebatur labor 39, 19. — partes = regio: p. Fenicis uidebamus 59, 13.
parthenae, ut hic dicunt 71, 14.
parui = pauci 100, 25 (*contra* pauci 66, 17).
paruitas mea 45, 17.
pascha, *gen.* paschae 47, 27. 66, 7. 82, 22. 91, 13. 92, 12. 29. 99, 1. *accus.* pascha: cata pascha 58, 9. per pascha 73, 12. 77, 22. 92, 1. 96, 19. 101, 2. post pascha 93, 8. a pascha 92, 31. 99, 2.
paschalis 78, 1. 5. 90, 20. 21. 91, 9. 11. 16. 23. 98, 14. 27.
passio 89, 10. 11. 94, 5. 100, 4. 101, 7.
passus, *accus. plur.* passos 37, 18. 68, 26. *alias* passus.
patriarchae 48, 29.
peccatum incurrere 100, 27.
pecora = *Schafe:* pascere 38, 2. adaquare 68, 5. potare 67, 12.
penitus non 46, 2. 66, 4. p. nemo 92, 32. 93, 6. p. numquam 78, 6. p. nullus 66, 18.
pentecoste: pentecosten 75, 23. pentecostem 92, 31.
per: iter facientes per singulas mansiones 60, 5. reuertentes per Iericho et iter omne, quod iueramus 55, 17. cf. 46, 13. 50, 19. 69, 3. loca per ipsam uallem ostendebant 38, 11. cf. 62, 1. 68, 18. 69, 32. suscipere per monasteria 68, 19 (in monasteriis 68, 24). per girum (giro) 38, 15. 20. 39, 11. 48, 22. 63, 10. tendit per longum 43, 5 (in longo 59, 14). per portam ingredi, transire, eici 64, 8. 16. 17. descendere per diem ipsum et propter memoriam s. Abrahae 65, 28. — per se = *allein* 99, 14. — per ordinem 53, 27. 77, 28. — scio per scripturas 66, 28. cf. 89, 18. testatus est dominus per epistolam 60, 17. — per *cum ablatiuo:* p. ualle 37, 14. 43, 4 (*contra* 38, 9. 11). p. heremo 47, 4 (p. heremum *ib.*). p. Ramesse 48, 20. p. Palestina 50, 23. p. giro 38, 15. 63, 10. p. pascha *uide* pascha. p. epiphania 101, 2. p. tota die 85, 8. 95, 24. p. tota septimana 80, 22. p. triduo 76, 30.

peraccedere 51, 30. *cf. Krit. Bem. p. 6 et 51.*
perambulare 45, 14. 70, 25.
percurrere in Iordanem 59, 7. omnes scripturas 97, 21.
perdescendere montem 42, 16.
perdicere (perducti *cod.*, perdicti *scripsi*) 72, 14.
perdiscoperire 59, 24.
pergirare ciuitatem 63, 7.
perexire montes 42, 7. iter 58, 27. ad montem 53, 5. illuc 69, 23.
perintrare in interiori parte palatii 62, 19.
periungere 41, 12.
perlustres pisces 62, 22.
permittere *cum accusatiuo cum infin.:* ad salutationem suam permiserunt nos ingredi 52, 23.
permanere usque in hodie 63, 21.
permodica arbor 48, 30. colliculi 38, 24.
persubire in ipsa summitate 39, 27.
pertransire 88, 16. 21. 23.
peruidere 44, 17. 46, 23. 69, 1.
peruigilare 77, 14. 90, 10. 11. 16.
petra 52, 27. ingens 42, 1 (= P. D. 120, 33). 43, 24.
petrinus mons 40, 12 = P. D. 120, 23.
pisinnus: ecclesia pisinna 52, 18. a pisinno 49, 23. pisinni plurimi stant 72, 17. cf. *Archiv f. lat. Lexik. VIII 480 et Appendix Probi 146 (ed. Foerster).*
planus: uallem ingens planissimam 37, 6. uallis ingens et planissima 37, 21. planior locus 55, 7.
plebs, *opp.* aputactitae 96, 8. *opp.* baptizandi 97, 18.
plenus: tres anni pleni 60, 8. tertia hora plena 93, 30. fontes piscibus pleni 62, 20. campi pleni hominibus 82, 14. ad plenum discere 50, 15.
Plęonasmus: nihil est ibi aliud nisi sola ecclesia 40, 6. forte ad mille passus 66, 22. forsitan ad mille quingentos passus 77, 5. quae operatio singulis diebus cotidie habeatur 71, 10. per totos octo dies cotidie is ornatus est 77, 9. retro reuertebantur 47, 14. quicumque —omnes 58, 9. omnia quaecumque scripta sunt,—totum legitur 87, 15. cf. 73, 11.
plicare: plicauimus nos ad mare 46, 11. ut plecaremus nos ad montem 38, 14. — *reflexiue:* cum iam prope plicarent ciuitati 63, 5.
plorare 89, 26. 51, 18 = Deut. 34, 8.
pluit eis manna et coturnices 44, 11.
pluuia, *opp.* aestus 89, 3.
plus: quid plura? 40, 1. 46, 7. 50, 8. 100, 27.
plurimum rogaui 62, 9.
pomariolum 40, 16.
pomarium 50, 5. 58, 16.
pomarius hortus 57, 24. 58, 17.
ponderatio de ceriofalis 76, 15.
ponere: ponent 46, 5. positum esse = sepultum esse 53, 19. 60, 15. 65, 31.
populus = laici: omnes monachi et populus 82, 8. cf. 87, 4.
porro 62, 6. 83, 29. 84, 9. 87, 5. 95, 8. 99, 11.
possessio: dare in possessionem 51, 1. cf. Deut. 32, 49.
post: uenire, occupare, proficisci post aliquem 47, 22. 49, 14. 16. *cf. Bonnet l. c. p. 591.* — post *cum ablatiuo:* p. cena 82, 24. p. pascha 93, 8. p. lectione 52, 1. post missa

80, 21. 91, 2. 92, 1. p. sexta 92, 12. 93, 9. 94, 9.
post = postquam: post autem uenerint dies paschae, mox fit oratio 99, 1. et post dixit —: quod cum dixisset, tantae tenebrae factae sunt 62, 31.
posteaquam *cum fut. exacto* 38, 29. 84, 26. 85, 9. 91, 30. — *cum indic. perfecti:* postea ergo quam haec retulit 64, 7. — *cum ind. plusquamperfecti* 40, 19. 62, 26. — *cum coniunctiuo plusquamperfecti* 60, 16.
postmodum 57, 2. 63, 11. 27. 66, 31. 67, 6. 69, 5. 72, 28. 75, 6. 8. 77, 27. 78, 17. 85, 17. 92, 27. 93, 14. 20. 94, 2. 7. 95, 31. 96, 5. 23. — postmodum cum missa ecclesiae facta fuerit 76, 25. postmodum quam hii fontes eruperunt 64, 3.
postquam ibi perueni 39, 2. post biduo quam ibi feceram 68, 4.
potare = *tränken:* filios Israhel 44, 4. camelos 65, 18. pecora 67, 12.
praecipuus: hoc inter omnia satis praecipuum est 75, 15.
praecisus: mons p. ualde 55, 12.
praedicationes 74, 23. 25.
praedicare = *predigen, cf. Koffmane p. 81*: 74, 22. 76, 23. 77, 22. 79, 16. 93, 14. 98, 7.
praepositus 47, 5. 17.
praesentia: sub praesentia matris 76, 18.
praesidere: praepositus cum milite, qui ibi nunc praesidet 47, 17.
praeter *aduerb.:* omnia aguntur praeter oblatio (*an* oblationem?) 79, 14. non solum hii, sed et laici praeter uiri aut mulieres 71, 15.
praestare comitatum 55, 28. effectum 51, 4. facultatem perambulandi 70, 25. gratiam 70, 23. misericordiam suam super me 70, 29.
prandeo, *perf.* prandidi 80, 14.
prendere = sumere, accipere: episcopus prendet euangelium 73, 31 (cf. 84, 31. 85, 13).
pridie a die 49, 18. pridie martyrium die (= martyrii diem) 65, 24.
primitus 37, 12 (= P. D. 121, 9). 41, 2. 44, 25. 46, 22. 64, 20. 65, 21. 66, 20.
primo 67, 18.
primum—sic 62, 9. 71, 24. 75, 5. 87, 1. 88, 20. 97, 28. p.—et postmodum 96, 2. 5. p.—deinde 52, 4. 56, 26.
priusquam 49, 13.
pro = propter 45, 5. 66, 21. 77, 16. 95, 9. *antecedente* propter populo 95, 6. — *cum accusatiuo:* pro hoc ipsud 73, 13. pro monazontes necesse est lenius iri 75, 28.
procedere, processio *uide indicem rerum.*
prode illis est 49, 2.
profertur ministerium 76, 15.
proficisci iter suum 58, 18. 70, 14.
promiseras, ne aliquis hostium ingrederetur 62, 31.
prope *cum ablatiuo:* p. episcopo 97, 16. p. luce 75, 30. — alia erant longius de uia, alia in proximo 47, 10. cum tam in proximo esset 69, 13.
prophetissa 77, 25.
propositi erat ad Asiam accedendi 71, 1.
propria radix montis 38, 28. 39, 14 = P. D. 120, 12.
propter = causa: p. uisendam memoriam 55, 20. propter uigilias celebrandas 93, 10. candelae paratae sunt p. lumen 86, 32. fecimus

ibi biduum p. uisionem sanctorum 66, 12.
propterea quia 78, 3. 85, 22. 88, 13. p. quoniam 42, 13. 82, 21. propterea ut 74, 23. 80, 9. propterea murus missus est ad custodiendam ecclesiam propter Hisauros 70, 3.
prorsus nec 39, 18.
prout: qui prout potest 95, 29.
publicus: ager p. = agger p. 49, 28.
publice orare 62, 31.
puer Abrahae = seruus 65, 19. 66, 31. 67, 9.
pullus = gallus: pullorum cantus 71, 13. 73, 10. 14. 19. 82, 29. pullus primus 73, 20. 78, 13. 85, 8. 19. 93, 1. 17. 95, 23. 96, 1. 10. 12.
pulpitus 53, 16.

Q = c: Quodollagomor 57, 14. in quo moditas = incommoditas 49, 1. quoopertus 54, 22. quotidie 74, 12. (cotidie 71, 11. 77, 9 etc.)
qua *aduerb. loci:* per uallem, qua iacet in longo 38, 9. qua tenditur per longum 43, 5. = quando 41, 14. 46, 22. 80, 3. 92, 7. 94, 6. his diebus qua 43, 23. in isdem diebus qua 55, 8. ea die qua 39, 23. tunc qua 44, 10. 97, 19. temporibus Achab regis, qua famis fuit 59, 5.
qualiscumque: nec q. humor ibi apparuit 63, 25.
quamlibet sero sit 84, 10.
quamuis durissimus 74, 3.
quamdiu ambulaueramus 49, 27.
quando = quod *causale* 37, 12. = cum *temporale, als, cum indic. perfecti* 42, 23. 43, 13. 67, 10. 100, 1. *cum indic. plusquamp.* 50, 14. 51, 8. *cum indic. imperf.* 92, 6. 100, 8. = *wenn, cum indic. praes.* 98, 6. — *cum fut. exacto* 97, 24.
quanti = quot 74, 22. 91, 26.
quantum potuimus aestimare 37, 17. q. postmodum cognouimus 57, 2. in quantum 54, 12. 76, 19.
quare = quod: arguet Thomam, quare incredulus fuisset 92, 26.
quasi 42, 2. 57, 27. = fere 61, 10. 87, 7. 51, 10. 53, 17.
quemadmodum = *wenn, während:* ut quemadmodum reuertebar Constantinopolim, inde ad Mesopotamiam irem 60, 25. quemadmodum ibamus, de contra uidebamus 43, 20. *cum fut. exacto* 79, 28. 80, 14. 21. 90, 23. = *als:* quemadmodum uenimus demonstrabant 43, 8. quemadmodum profecti sumus, coeperunt ostendere 43, 15. cf. 54, 7. — fundamenta parent, quemadmodum fuerunt lapide girata 43, 29. cf. 48, 23. 54, 17. dixit nomen arboris, quemadmodum appellant eam graece 49, 3. ostenderunt, quemadmodum abitationes habuerant 43, 26. — quemadmodum fiat, infra annotabimus 75, 14. sic —quemadmodum 90, 21. 91, 9.
qui: *substantiuum, ad quod pronomen refertur, repetitur, uelut:* ubi est rubus, qui rubus uiuet 42, 15. cf. 39, 10. 26. 43, 25. 28. 46, 5 28. 47, 1. 25. 48, 14. 20. 53, 16. 25. 54, 7. 19. 56, 4. 57, 13. 58, 28. 59, 23. 25. 60, 18. 61, 19. 63, 32. 65, 25. 68, 6. 8. 27. 29 etc. — notus mihi de eo tempore, a quo ad Thebaidam fueram 49, 22. — qui locus ad quod (= cum) lectus fuerit 87, 3. in quo ingres-

sus fuerit episcopus, dicitur unus ymnus 84, 23.
qui = quisque: qui ubi habebat 66, 16. qui prout potest 95, 29. qui quomodo possunt 96, 9. qui ut possunt 90, 17.
quia *pro accusatiuo cum infinitiuo:* credite, quia columna non paret 54, 20. illud uos scire uolo, quia (qui *cod.*). — uidebantur 40, 28. sciens, quia libenter haberetis 71, 12. scio, quia uenerit 66, 31. credidit ei, quia esset filius dei 62, 16. dictum est, quia habuissent 55, 8. dicentibus apostolis, quia deum uidissent 92, 8. ut ostendatur omni populo, quia—factum esse 89, 16. — non quia 66, 4 = non quod 80, 18. propterea quia 70, 4. 78, 4. 83, 2. 85, 23. 88, 13.
quicumque *antecedente uel sequente* omnis 58, 9. 73, 11. 87, 15. = quilibet 73, 24. 26. 27.
quinquagesima = pentecoste 92, 31. quinquagesimarum dies 75, 22. 93, 16.
quintana pars 95, 10.
quid plura *uide* plus.
quod *pro accusatiuo cum infinitiuo:* uidit, quod dimiserant eum 49, 13. per scripturas inuenitur, quod ea dies sit 100, 11. *saepius* eo quod *cum coniunctiuo* 48, 27. 49, 12. 58, 9. 63, 31. 64, 13. audieram eos, eo quod non eos descendere 66, 6. — nisi quod 41, 4. 61, 11. tantum quod 83, 23. 96, 6. tantummodo, quod 81, 21.
quod = quando (qua): his diebus, quod Moyses ascendit in montem 37, 22. intus quod ingrederis, plures sunt 38, 16. sabbato, quod manducauerint mane, iam nec sera manducant 80, 24. qui locus ad quod lectus fuerit 87, 3.
quomodo: omnes quomodo stant 75, 7 (cf. quemadmodum 54, 7). unusquisque q. stat 72, 23. unusquisque q. potest 94, 13. qui q. possunt 96, 9.
quoniam: propterea quoniam 42, 14. 82, 21. — *pro accusatiuo cum infinitiuo:* deus scit, quoniam maiores uoces sunt 98, 4. credat, quoniam nullus est 60, 20. paret, quoniam ingens fuit 48, 22. dixit, quoniam iam aliquot anni essent 54, 25. scriptura hoc testatur, quoniam uenerit 67, 8.
quotquot 84, 1.
quousque = donec: feci septimana, quousque ea pararentur 69, 6.

Radix montis 38, 28. 39, 14. 40, 13. 53, 9. P. D. 120, 13.
ratio: exponere rationem symboli, scripturarum 97, 26. 27. cf. 98, 26.
rationabilis: psalmi apti et rationabiles 75, 19.
recedere = *sterben* 67, 29. *cf. Koffmane p. 61. Archiv f. lat. Lexik. VIII, 183. Weyman, Ztschr. f. öst. Gymn. 1894.*
recessus = *Tod* 51, 21.
rectus ad Anastase 82, 25. cf. *gallice ‚endroit.'*
reddere symbolum 98, 18. 19. spiritum 89, 29.
regnorum liber 41, 16. 22.
regere monasteria 69, 30.
regredi Antiochia 69, 5. de caede 57, 13. in Faran 45, 11. in Helia 50, 23. in Ierusolimam 55, 17. per iter uel mansiones, quas ueneramus 69, 3.
reingressi sumus 45, 2.
religiosus: uir uere r. et monachus

62, 3. uir uere satis r. ex monacho 49, 7.
reponere se dormitum 74, 15.
sine reprehensione esse de aliqua re 97, 2.
repromissionis terra 54, 11.
requirere = *fragen* 45, 19. 58, 31. 66, 25. 67, 17. 20. 97, 3. 7. requisiui de eo, quam longe esset 57, 17.
residet episcopus in cathedra 88, 6.
responsorius: psalmi responsorii 80, 3.
respondere: dicuntur ymni et psalmi responduntur (*sic*) 71, 17. cf. 72, 18. 73, 25. 83, 31.
resumere se 46, 20. 76, 6. 8. 94, 11. ad resumendum inmorari 45, 24.
resurrexit dominus 100, 4.
resurrectio 74, 1. 91, 4. 93, 20. 94, 24. 96, 4. r. carnis 97, 23. 98, 22.
retinere = memoria tenere 44, 15. 57, 16. r. a bono proposito 101, 1.
retro in absida ponitur cathedra 98, 16. r. reuertebantur 47, 14.
reuelare 59, 19.
reuerentia: cum grandi r. attendere 66, 20. 22. custodire 60, 19.
reuerti ad iter 45, 1. per iter 46, 13. iter suum 46, 16. eodem itinere 46, 19. ad sua 63, 27. ad domum suam 85, 6. 92, 10. 28. 95, 27. in domum suam 86, 5. 94, 10. — reuersi sumus, sunt 45, 1. 46, 13. 16.
rogare *semper significat bitten* 40, 21. 43, 2. 52, 11. 57, 22. 60, 1. 62, 9. orare *beten*, interrogare et requirere *fragen*.
rugitus et mugitus 74, 2. 85, 16. 87, 4.
ruinae infinitae parent 48, 23. subuersio ruinarum 54, 17.

Saeculares uiri 100, 22.
salutare: ad salutandum suscipere 66, 13.
sane 55, 10. 74, 20. = autem 91, 32. 99, 21.
sapor 52, 28. 30. 62, 22.
sacramenta aguntur 77, 29.
satis = ualde: s. admirabile 38, 25. bene 61, 9. curiosus 58, 31. grandis 39, 25. 56, 9. granditer 65, 29. gratus 48, 11. 64, 22. 65, 23. 66, 1. 69, 12. humane 39, 5. ingens satis 68, 26. libenti s. animo 66, 13. s. malus 70, 4. notus satis 49, 21. oportunum s. 60, 25. s. praecipuum 75, 15. pulchram s. 56, 5. s. pulchrum 70, 2. ualde grande et pulchrum s. 89, 5. uere s. religiosus 49, 7. s. sapiens 62, 14. s sera iam nocte 85, 6. melior satis 47, 2. aquae optimae s. 56, 7. 57, 26. omnia singulatim scribere satis fuit (= longum fuit) 44, 15. de porta quoniam satis est usque ad ecclesia 95, 7. nec ille laudatur, qui satis fecerit, nec ille uituperatur, qui minus 81, 7.
scire quia 40, 27. 66, 31. quoniam 98, 4.
scribere: locus, de quo scriptum est 51, 18. 27. de quo satis bene scriptum est esse flumen magnum 61, 9. unde scriptum est dixisse Pharaonem 48, 14. loca, quae scripta sunt 38, 11. quae scripta sunt facta fuisse 44, 12.
scriptis nuntiare 71, 7.
scriptura *uide indicem rerum.*
secundum consuetudinem 74, 19. *multo saepius* iuxta consuetudinem.
securus: diligentius et securius ambulant 46, 7.
sed: come, sed grandis 48, 5. tumbae, sed grandes 56, 10. in colle,

sed plano 69, 21. omnes intrant, sed fideles 97, 18. — sed et 51, 32. 72, 11. 73, 7. 77, 17. 83, 18. 84, 7. 91, 14. 98, 22. 100, 3. — non solum, sed et 54, 9. 70, 24. 71, 15. 80, 30. 82, 14. 100, 19.

sedere: sedet susum 72, 12. sedendo in asellis subire 53, 11. sedete uobis 87, 22. — ubi sederant filii Israhel 43, 6. miles ibi sedet 61, 22. monachus sedebat in heremum 59, 17. cf. 65, 28. spelunca, in qua sedit ipse sanctus 58, 24. ubi sedit s. Helias 59, 4. — si aliud animo sederit 71, 7.

sella = *Sattel (cf. Archiv f. lat. Lexik. VI 568)* 39, 18.

semel: a semel 57, 26. 63, 20.

septimana paschalis, quam hic appellant s. maior 82, 27. 28. 98, 12. 14.

sepultura = *Grab* 53, 20.

sequentes fuerunt 59, 22.

sera = *Abend* 80, 25. 81, 5. 84, 9. 90, 16. 92, 10. 93, 14. sabbato sera 39, 4. 42, 8. 26. 29. — nocte sera 84, 26. satis sera iam nocte 85, 6.

sericum: extra aurum et gemmas aut sirico 76, 12.

sero: quamlibet sero sit 84, 11. usque ad sero 90, 4. sero illi dies sic attenduntur 91, 9. missa serius fit 79, 21.

seu = uel, et: per mansiones seu ciuitates aliquot 60, 30. ostendit seu retulit de illas statuas 49, 10. ymnos seu antiphonas dicentes 77, 14.

si *particula interrogatiua:* sic interrogat: ‚Si bonae uitae est hic, si parentibus deferet, si ebriacus non est?' 96, 30.

sic = tum: *antecedente* primum: 62, 9. 71, 25. 72, 2. 21. 75, 6. 87, 1. 88, 20. *praecipue in formula:* benedicuntur cathecumini, et sic fideles 86, 4. 95, 16. 20. (cf. benedicuntur cath., postmodum fideles 85, 18. item fideles 84, 24. 85, 5). sic = tum *etiam* 40, 8. 42, 28. 58, 11. 79, 19. 90, 9. 94, 25. 95, 16. — et sic 38, 14. 53, 4. 65, 15. 69, 7. 72, 3. 24. 27. 75, 7. 86, 4. 90, 25. 26. 91, 6. 95, 1. 20. 21. 96, 26. 28. — statim sic 76, 2. — sic *inchoat apodosin:* at ubi autem sexta hora se fecerit, sic itur 89, 3. — sic, quemadmodum 90, 21. 91, 9. — ac sic, ac sic ergo *uide* ac.

sicut—ita et 53, 23. 66, 19. 97, 26.

sicut et 38, 12. 41, 20. 53, 12. 58, 4. 60, 2. 63, 24. 33. 67, 26. 78, 17. 23. 25. 81, 20.

sicuti et 72, 4. 73, 3.

sicut = qualis, quantus: monticulus factus sicut solent esse tumbae 56, 10. habens impetum sicut habet fluuius Rodanus 61, 11.

similiter ut 92, 29. s. sicut 73, 4. 79, 24. 84, 25.

simul cum monazontes 71, 19.

singulariter = *im einzelnen* 96, 29.

singulatim 44, 15. 51, 28.

de sinistro 58, 28 (*fort.* sinistra, cf. 47, 13. 54, 13. 55, 11).

siue = uel: legitur de apostolo, siue de epistolis apostolorum uel de actionibus 89, 10. — siue—siue *cum coniunctiuo:* siue pluuia, siue aestus sit 89, 3.

solitudo = heremus: qui in solitudine sedebant 65, 28.

sorbitio de farina 81, 11.

soror: dominae sorores uenerabiles 65, 21. cf. 98, 4. fratres et sorores (in Christo) 99, 24.

specialis: qui sp. Sina dicitur 38, 27. cf. 38, 17. 39, 15. P. D. 120, 4. 11.
specialiter: haec sp. orientalis appellatur 67, 24. sp. illa die nullus recedit 87, 10.
sperantes in se non deseret 51, 3.
spiritu scientiae repletus est 51, 22. de sp. Moysi acceperunt 44, 5.
spiritualiter soluere scripturas 97, 22. 28.
statim ut haec audiui 56, 23. statim ut manducauerint 86, 5.
statiua, orum: st. triduana facere 61, 31. — statiua, ae: facere statiuam 61, 6. 69, 23. facta statiua triduana profecta sum 70, 13.
strata, ae 82, 6.
sub praesentia matris 76, 18.
subdiuanus locus 89, 4.
subiacere monti 42, 12 (= P. D. 121, 3). 44, 13. palatio 63, 32.
subire montem 38, 29 (= P. D. 120, 13). 39, 12. 53. 11. 12. 70, 16. in monte 94, 15. in illo 38, 23. in altiori loco 82, 17. in Inbomon 83, 20.
subito—subito 45, 31 (= P. D. 121, 11). ad subito 59, 12. 22. 63, 3.
sublinteata mensa 88, 7.
subuersio ruinarum 54, 17.
summitas montis 38, 18) = P. D. 120, 4. 23). 39, 21. 25. 27. 40, 5. 29. 41, 11. 43, 21. 53, 14. 15. 54, 2. 56, 18. cacumen *et* uertex *desunt*. — summitates de ligno 88, 11.
super mare 45, 29. 55, 11 s. ripam fluminis 50, 6. 51, 17. 56, 4. 58, 20. summitas s. ipsa ualle inspiciebat 43, 21. monticulum uides s. ciuitate hac 63, 14. imposuerat manus s. eum 51, 23. dicit benedictionem s. cathecuminos 72, 24. s. me misericordiam praestare 70, 29. fallere uos s. hanc rem non possum 54, 23. — candelae s. ducentae 86, 31.
summus: ualde cum summo honore 77, 19.
superfluum fuit scribi 76, 11.
superius dixi 42, 9. 11. 43, 6. 45, 27. 47, 21. 49, 25. 50, 13. 57, 6. 80, 27. 94, 6. 98, 13. superius dixeram 45, 3.
superare = superesse 42, 7. 98, 14.
supra mare 47, 21. 69, 15. supra modo 76, 3.
suprascriptus 100, 8.
surculos tollent 49, 1.
suso duxerunt 56, 25. itur susu 86, 13. 92, 17. sedet susum 72, 12.
sustinere 74, 5.

Tabernaculum = *Stiftshütte* 44, 23. 25. t. foederis P. D. 121, 9.
taliter 98, 7.
tam magnus 62, 5. 86, 28. 29. non tam facile = haud ita f. 97, 8.
tam—quam: psalmi apti tam loco quam diei 81, 25. cf. 73, 2. 88, 9. 89, 18. 91, 13. 92, 21. 99, 26.
tam—tam 75, 16. 91, 27.
tamen *restringens:* ante tamen quam 38, 29. 76, 1. foras tamen 63, 4. 73, 13. fidelis tamen 75, 3. ita tamen ut 64, 6. 91, 18. sic tamen ut 75, 24. ex parte tamen 54, 2. hi tamen 68, 1. 23. omnia tamen 67, 28. et ipsi tamen 55, 28. si tamen 55, 25. 100, 29. sicut tamen 63, 24. ubi tamen 37, 4 ut tamen 37, 9. 65, 12. 98, 23. qui tamen 39, 26. 40, 18. 41, 8. 45, 5. 21. 47, 1. 49, 5. 66, 3. 97, 1. quicumque tamen 60, 22. in quantum tamen 54, 13.

tandiu—donec 44, 22.
tanta = tam multa 44, 16.
tantum quod 83, 23. 96, 6.
tantummodo quod 81, 20.
temporius 85, 22.
Temporum usus insolentior: fuerunt lapide girata = erant 43, 29. fuerunt impediti 40, 4. — facta fuisse 44, 13. cf. 53, 22. 54, 22. 57, 27. 89, 27. — ingressi fueramus 42, 8. fuerat reuelatum 59, 19 cf. 59, 20. 21. 27. 69, 3. 70, 25. 30. 100, 9. — dignatus fuisset 49, 9. cf. 49, 16. 52, 24. 58, 14. 69, 5. 82, 23. — ubi cum peruentum fuerit, facit orationem = peruentum est 72, 30. cf. 72, 14. 74, 27. 76, 1. 25. 79, 16. 27. 80, 1. 82, 12. 83, 4. 84, 10. 21. 23. 27. 28. 30. 85, 10. 15. 87, 1. 3. 13. 88, 10. 90, 1. 6. 23. 91, 24. 30. 92, 2. 23. 93, 22. 28. 31. 94, 15. 24. 95, 14. 18. 97, 14. 25. 99, 3. si deus fuerit praestare dignatus, referam 71, 5. cum baptidiati fueritis, audietis 98, 26. *omnino coniunctiones* cum, mox, postquam, quando, quemadmodum, si, statim ut, ubi *cum futuro exacto coniunguntur, ubi indicatiuum perfecti exspectes, uelut:* 38, 30. 71, 21. 72, 20. 73, 20. 74, 2. 75, 1. 4. 76, 8. 80, 14. 15. 21. 24. 81, 18. 26. 82, 2. 8. 83, 20. 26. 84, 20. 85, 4. 86, 6. 18. 88, 23. 89, 3. 27. 90, 23. 92, 17. 96, 22. 97, 2. 98, 13. 99, 1. 100, 15. 25. 29 cf. 60, 23. — si in corpore fuero, referam 71, 4. — *Praesens pro futuro:* cum leget affectio uestra, omnia peruidet 44, 17. si uultis uidere aquam, potestis uidere, si tamen uolueritis laborem uobis imponere 52, 13 ss. si uis, ecce modo pedibus duco uos ibi 57, 19. cf. 62, 8. cum uolueris ire, imus tecum 67, 14. si deus noster iusserit, legitis et uos 64, 29. — *Participium praesentis sensu aoristico:* 39, 4. 40, 8. 43, 2. 45, 7. 27. 48, 13. 50, 18. 19. 51, 4. 12. 52, 2. 17. 58, 26. 59, 9. 60, 3. 61, 7. 17. 62, 30. 64, 11. 69, 1. 7. 14. 70, 14. 16.
tendere se: ad quae signa se tendent 46, 5. tendunt se, ut lauentur in eo loco 58, 3. qui non se tendat illuc 60, 21. ad quos (locos) me tenderam 60, 9. qui non se in Ierusolima tendat 100, 21. tenditur per longum 43, 5.
tenere dies (festos) 77, 15. consuetudinem 48, 9. 52, 7.
terrola (nerrola *cod.*) 40, 14.
territorium 46, 29. pulchriorem territorium 50, 8.
testari = polliceri 60, 17. scriptura hoc testatur, quoniam uenerit 67, 8.
testimonium ferre alicui 57, 3. 69, 26. = testis, *gallice ‚témoin':* nisi testimonia habuerit, qui eum nouerint 97, 8.
thymiataria (thiamataria *cod.*) 73, 29.
titulus uxoris Loth 54, 18. crucis 88, 10. 21.
Tmesis: prode illis est 49, 2. faciens uale episcopo 69, 1. qui tantae sollennitati inter non fuerit 100, 28.
tollere = sumere 49, 1.
toti = omnes: usque ad unum toti 95, 3. toti ibi parati sunt 87, 9 (omnes parati simus 94, 9). toti illi montes 38, 23 (hi omnes 38, 19) cf. 88, 4. 20. 91, 32.

totum *aduerb.* 37, 14. 38, 9. 39, 12. 45, 30. 46, 3. 50, 3. 6. 10. 57, 23. 66, 19. 83, 30. 84, 7.
transire 66, 30. 67, 4. 5. 6.
transuersare uallem 37, 20 (cf. P. D. 120, 1). per caput uallis 38, 14.
triduana statiua 61, 31. 70, 13. facto ibi triduano 64, 31.
tumba 56, 10.
tunc, *nunquam* tum: 40, 20. 44, 9. 49, 13. 52, 28. 30. 53, 18. 29. 55, 7. 56, 15. 57, 16. 21. 28. 58, 31. 62, 8. 15. 24 *etc.* — *apodosim introducit:* cum emendauerit se, tunc accedet 97, 6. cum—iam tunc 98, 15. ex illa hora, qua—tunc 77, 12. posteaquam—tunc 40, 20. postmodum quam — tunc 64, 4. quando—tunc 49, 13. quoniam—tunc ergo 62, 8. ubi—tunc 71, 21. 74, 28.
turba 73, 2. prae tam magna turba multitudinis 86, 28. infinitae turbae 77, 16. — *specialiter* monachorum cateruae: 56, 13. 100, 17.
typus: in eo typo 84, 5.

Ubi = quo: ubi cum uenissemus 56, 26. cf. 38, 18. 39, 23. 61, 24. 69, 18. 28. 70, 26. 72, 30. 76, 1. 92, 2. 23. 93, 30. 95, 18. quo *omnino deest.*
ubi *coniunctio temporalis:* ubi homo desiderium suum compleri uidet 55, 25. — at ubi autem missa facta fuerit, ducunt 74, 27. cf. 81, 25. 85, 4. 87, 13. 88, 22. 89, 2. 90, 1. et at ubi 72, 19. 75, 3. qui locus at ubi lectus fuerit 85, 15.
ubicumque = quocunque 41, 23. 58, 7. 68, 19.
ultra spem grate satis 66, 1.
unde = de (a) quo: unde scriptum est dixisse Pharaonem 48, 14. Thesbe, unde ille habuit nomen 58, 23. puteus, unde portabat aquam 65, 17. puteus, unde potauit camelos 65, 18.
unus: omnis populus usque ad unum 92, 22. — unus et unus 71, 28. 88, 13. 19. 96, 27. 98, 17.
unusquisque *cum numero plurali uerbi coniungitur:* quemadmodum unusquisque eorum abitationes habuerant 43, 27 cf. 66, 16. 72, 26. 76, 6. 85, 6. 88, 2. 92, 10. 28. 93, 15. 95, 22. ite unusquisque ad domumcellas uestras 87, 21. ut possitis uidere, unusquisque nostrum credens 87, 25. ascenditur mons, unusquisque quomodo potest 94, 13. — *uerbum numero singulari adhibetur* 72, 23. 81, 6. 83, 13. 86, 4. 94, 11.
usque ad Arabiam 47, 3. 50, 26. u. ad Carneas 56, 1. u. ad Charris 65, 1. u. in Faran 45, 21. usque in hodie, usque hodie *uide sub* in. — usque tertium miliarium 63, 5. infantes, usque etiam qui pedibus ambulare non possunt 84, 2. usque ad minimus infans 86, 27. — omnes usque ad unum = ad unum omnes 87, 8. cf. 92, 22. 93, 29. 95, 2. 17.
ut dicimus 39, 12. ut hic dicunt 39, 30. 71, 14. 80, 28. ut superius dixi *uide* superius. ut et 49, 25. ut etiam et 49, 11. ut tamen 37, 9. 98, 23.
ut *temporale uide* iam ut *et* statim ut. = *bis:* adhuc superabant nobis milia tria, ut perexiremus montes 42, 7. iam duae septimanae superant, ut pascha sit 81, 19.

Vacat eos doceri 98, 12.
uadere = ire: uadet 72, 30. 73, 2. 96, 11. 98, 17. uadunt 93, 9. uadent 49, 1. 75, 28. 76, 5. 84, 29. 86, 6. 88, 2. 94, 14. 96, 8. 9. 10. uadent se = *gallice ‚s'en vont'* 76, 5.
ualde *adiectiuo uel aduerbio anteponitur:* 45, 4. 7. 49, 8. 52, 22. 53. 10. 61, 4. 29. 64, 19. 69, 20. 89, 5. 99, 25. *postponitur:* ingens ualde 37, 16 (= P. D. 119, 22). 52, 28. 55, 12. 68, 8. infinitus ualde 49, 15. — ualde cum summo honore 77, 19.
uale: faciens uale episcopo 69, 1.
ualere = posse: accedere ualebamus (uolebamus *cod.*) 52, 4.
ualua: apertis ualuis maioribus 95, 10.
uel *nonnumquam* et *significare uidetur:* uiderunt eum Symeon uel Anna prophetissa 77, 25. ymni uel antiphonae 71, 20. 72, 13. 73, 16. 83, 24. 31. (*at* ymni et antiphonae 83, 19. 84, 18. 86, 15. ymni nec non et antiphonae 73, 15. ymni seu antiphonae 77, 14. aut ymni aut antiphonae 86, 8). psalmi uel antiphonae 74, 11. 75, 16. 81, 25. 95, 19. (*at* psalmi et antiphonae 71, 30. 74, 11). pomariola instituunt uel orationes 40, 16. presbyteri uel monachi 53, 30 (*at* clerici et monachi 53, 4). uisis sanctis monachis uel aputactitis 70, 11.
uel—aut—aut 76, 10. uel—aut—uel 76, 16. uel—uel—aut 100, 18.
uela oloserica, cortinae olosericae 76, 12.
uenerabilis: dominae uenerabiles 54, 20. 65, 21.
Verba cum pronomine reflexiuo coniuncta: ut epistolas acciperem michi ab ipso 64, 24. gustauimus nobis in horto 42, 29. sedete uobis 87, 22. uadent se 76, 5. — se colligere, dirigere, emendare, facere, iungere, leuare, mouere, plicare, reponere, resumere, tendere, uexare *uide sub uerbis.*
uere sanctus 52, 21. 61, 20. 69, 19. dignus 61, 29. religiosus 62, 3. inauditus 68, 16. uere satis religiosus 49, 7. uere satis sapiens 62, 14. uere amplius est 64, 28.
uerum autem 40, 5.
uexare = *bemühen:* se 49, 9. milites 50, 2.
uices habere 71, 19. uicibus uigilant 74, 12. u. dicuntur psalmi 80, 3. cotidie u. uadent 96, 10.
uicus: come grandis, quod nos dicimus uicus 48, 6.
uigilare = *aufstehen:* maturius 43, 2. 71, 16. — de uigiliis ecclesiasticis usurpatur 74, 13. 90, 12. 13. 27. 93, 18. 96, 2.
uineae, quae dant balsamum 50, 4,
uiri ac (aut) mulieres 69, 25. 71, 15. 74, 14. 77, 18. 97, 6. 16. 98. 17.
uiri *opp.* feminae 70, 11. 91, 25. 96, 27.
uirgultum: rubus mittet uirgultas 42, 16.
uirtutes (= mirabilia) facere 67, 29.
uisio = *Besuch* 66, 12.
uisere 55, 20. 22. 60, 12.
uitreae candelae 73, 5.
uiuere: rubus usque in hodie uiuet 42, 16.
uoluntas: uoluntatem eundi praestare 70, 24. uoluntati effectum praestare 51, 3. fuit uoluntas accedendi 50, 26.
uox: uocem mittere *uide* mittere.

3. Ad Petrum Diaconum.

A: fugientes a Faraone 116, 15.
a longe esse 112, 11. 113, 30.
abitare = habitare 108, 9.
ablatiuus insolentius adhibitus: ubi tribus annis nutrita fuit 108, 15. triduo ambulauerunt 117, 27. fluuius tempore aliquo siccatur 118, 2. uallis sex milibus passibus lata 118, 15. uix triginta passibus lata 118, 27.
abundans (habundans) aqua 118, 7. 20.
ac si: mons excelsus satis ac si paries 116, 28. uallis planissima est ac si porticus 118, 12. ita remansit ac si in cera positus esset 108, 2. item ac si columellae 116, 3. adeo limpidus ac si mare 117, 16.
accessus: alibi nusquam accessum habent naues 116, 9.
accipere = sumere: in ulnis acc. 108, 1.
ad: portus mittit ad Indiam 116, 8. legatus ad Indiam uadit 116, 13. pythonissa, ad quam fuit Saul 112, 25. ad mille passus uilla est 114, 31. cf. 110, 30. 118, 26.
adhuc = hodieque: adhuc apparet 119, 6. adhuc ex parte parent 111, 16.
aduersus: ex aduerso 116, 21.
agens in rebus, quem logotetem appellant 116, 12.
alius = alter: ab alia parte montium 118, 12. ab alio latere saxi est tabernaculus 108, 2. unus—alius 114, 28. 29. 116, 3. 119, 32.
alligatio: ibi (in carcere) est alligatio 107, 15.
ambulare = iter facere: per medias harenas errando ambulauerunt 116, 31. ubi triduo ambulauerunt 117, 27.
angulum unumquodque 107, 28.
annuntiauit eis Christi natiuitatem 110, 2.
annulum = annulus 107, 13.
anteaquam *cum coni.* 120, 15.
antequam *cum coni.* 115, 21. 118, 10. 119, 15.
apparere: angelus 110, 2. 21. mare inde apparet 112, 23. apparuit locus ipse 117, 5. mons 118, 9. in Aseroth adhuc apparet, quemadmodum fuit de lapide uallum 119, 6.
appropiare 117, 1.
appropinquare se 116, 26.
area Orne Iebusei 108, 28.
arenosus: heremi i. e. campi arenosi 116, 21.
autem: quod ante dictum est autem Morastites 114, 16.

Beatitudines dixit Saluator 113, 16.
beata Maria 108, 15.
bene lucidus 109, 16.
bucchinae et conchylii diuersa genera 117, 20.

Capitaneus: ibi (Taphnis) etiam et capitanei sunt 114, 20.
caput uallis 109, 13. 121, 2.
castellum = ciuitas: foris castellum (Nazareth) fons est 112, 19.
castrum Clesma 115, 22. 116, 4. 16. 117, 9.
circuitus: subtus in circuitu campus est 114, 30. montes, qui in circuitu sunt 120, 16.
circumcidere 110, 10.

ciuitas: templum in media ciuitate 107, 5.
coangustantur montes illi 118, 27.
cocleae ingentes 117, 20.
coena = *Abendmahl* 109, 12.
columella 116, 4.
comedere: mensa, in qua comedit Maria cum tribus regibus 111, 11. Emmaus, ubi dominus cum discipulis comedit 111, 24. 112, 1.
conchylium 117, 20.
configere: crux, in qua confixus est 107, 12.
considerare: exploratores, qui considerarent terram 118, 23.
consistere: in Ebron domus consistit Dauid 110, 26.
conspicere: quantum potest homo conspicere 117, 26.
construere templum 108, 9. 28. ecclesiam 110, 30.
continere: Sebastia continet ecclesiam 113, 32. Memphis adhuc palatium continet 114, 23.
contra orientem 107, 23.. c. meridiem 108, 8. c. aquilonem 108, 14. palatium super heremum contra mare mortuum 110, 9. contra se positi sunt montes utrique 112, 24. — in quo itinere contra mons est 110, 7.
corallum 117, 22.
coronatio: ibi prope est spinis coronatio 107, 17.
crypta = spelunca 118, 17.
cubiculum 118, 18. cubiculum ubi mansit 110, 27.
cubitus: lapides sub cubitum habuit 119, 1. lapis in quo cubitum fixit 112, 1.
cum *pro ablatiuo instrum.*: sudarium, cum quo Christus faciem suam extersit 109, 3. arundo, cum qua caput eius percussum est 109, 5. lora, cum quibus ligatus est 109, 6.
curare daemoniacum 113, 3.
currere: ibi ad orationem curritur 110, 28. ibi fluuius currit 118, 2.

Daemoniacum dominus curauit 113, 3.
de pro *ablat. instrum.*: de V panibus populum satiauit 113, 10. — de = a: locus non longe a castro est, i. e. de Clesma 116, 5. — de = ex: porta, de qua angelus Petrum eduxit 108, 24. uenientes naues de India 116, 8. 10. 12. cf. 116, 16. 25. 27. 30. 117, 1. 31.
deambulare 119, 25.
de foris 107, 27.
deprimere: cum deprimerentur (filii Israhel) 114, 29.
descendere: sanguis per petram scissam descendit 108, 8.
desertum Sur heremus est 117, 25. 27. locus desertus 118, 22.
desiderare: qui ad Iordanem ire desiderat 111, 6.
describere = inscribere: unumquodque cubiculum est descriptum litteris hebraeis 118, 19.
dicere: interrogauit eos dicens 113, 18.
directe ascenduntur 120, 17. (ad directum *Siluia* 39, 12.)
disciplina: castrum positum est pro defensione et disciplina 107, 17.
dispoliatio = *Entkleidung* 116, 17.
diuersus = uarius: per litus diuersae res iacent 117, 21. bucchinae diuersa genera 117, 20. cocleae diuersae *ib.*
diuisio: uestimenti diuisio non longe a medietate mundi est 107, 17.
dum *cum coni.* = cum: Iacob dum iret in Mesopotamiam 114, 7.

Effusus est sanguis Zachariae 108, 29.
elecesse nimii saporis 117, 16.
emittere: fontes infinitam aquam emittunt 113, 9.
ergo 118, 7. *initio apodoseos:* nam ille agens in rebus imperatoris Romani: ibi ergo sedes habet 116, 14.
etiam et 114, 8. 20.
ex: ex eo quod 116, 22. ex parte parere 111, 16. ex aduerso 116, 21.
excauare montem 110, 8. 118, 17.
excelsus: mons excelsus 114, 26. 117, 3. excelsus ualde 111, 19. 29. 118, 9. excelsus et erectus ualde 118, 11. 14. erectus ualde et excelsus satis 116, 28. Thabor ualde excelsior est quam Hermon 112, 22.
excidere: mons, quem putes manu hominum excisum esse 116, 29.
excipere: portus excipit naues 116, 8. excepto monte illo uno 116, 20.
exprobrare: piscina, ubi exprobrauit Rabsaces 109, 24.
expugnare: Iesus expugnauit Amalech 118, 31.
extergere faciem 109, 4.

Fabrica = *Bau* 113, 23.
fabricare sepulcrum 107, 4. synagogam 113, 21.
famosus: portus famosus est pro mercatoribus 116, 11.
feria: quinta feria post coenam Iudaei Saluatorem comprehenderunt 109, 12.
flagellatio non longe est a medietate mundi 107, 16.
fondili *uide* sfondyli.
foris *praepositio cum accus.:* foris ecclesiam 107, 7. f. castellum 112, 19.
frequenter 114, 24.
frutex 116, 30.
frustrum = frustum: frustra tollunt uenientes 113, 12.
fundare ecclesiam 108, 22.

Geminatio: inter rotam et rotam 115, 27.
genitrix: lectum s. dei genitricis 108, 12.
gerundium modale: errando ambulauerunt 116, 31.
girus: uiridarium clausum parietibus per girum 109, 29. montes per girum excauati sunt 118, 17.
grandis, e: columna 115, 10. ecclesia 109, 18. planities 111, 30. spatium 116, 23. uiridarium 109, 29.
guttae sanguinis 109, 20.

Habere: rotae inter se multo plus habent quam currus temporis nostri 115, 25. orbitae habent binos pedes in lato 115, 28. 117, 13. uallis ducentos passus in latitudine habens 118, 13. uallis longitudinis satis plus habet 118, 16.
herbosus campus 113, 7.
heremus 110, 9. 116, 19. 117, 25. heremus est infinitus 117, 31.
hodiernus: usque in hodiernum diem 121, 7.
hostium 108, 23 = ostium 109, 25.

Ibi *pleonastice:* in capite uero uallis ibi ecclesia est 131, 3. — ibi = eo 110, 27. 114, 28. 116, 11.
illuc = illic *pleonastice:* in loco ubi fuit archa domini, ecclesia illuc constructa est 110, 16.
imperator *nomini postponitur:* a Vespasiano imperatore 107, 31.
in: angeli euntes in Sodomis 110, 25. — locus iste in tantum erectus est 119, 3.

inaccessibile iter 115, 15.
inaestimabilis arena 117, 27.
incumbere in mare 116, 20. 117, 9.
incursio Saracenorum 116, 18.
indulcare: duos fontes, quos indulcauit Moyses 117, 30.
infinitus, a, um: aqua 113, 9. campus 117, 8. heremus 117, 31. magnitudo 117, 25.
infirmitas: qui fons ad omnes infirmitates ualet 112, 3.
ingens campus 115, 6. planities 117, 8. naues multae et ingentes 116, 10.
intro *praepositio cum ablatiuo:* intro castro ingreditur mare 116, 7.
intus *aduerb.:* intus in Ebron domus consistit Dauid 110, 25. columnae sunt intus ipsam ecclesiam 111, 12.
ipse = is 111, 12. 117, 2. 119, 13. 121, 5. = idem: pinna ipsa est, in qua dominus temptatus est 108, 26.
is: id est 116, 5. 6. 13. 19. 118, 6.
iste = hic 112, 10.
iungere: iungentes se ipsi monti perueniunt ad mare 117, 2. ubi mons in mare iungebat 117, 6.

Lamentare: turris, in qua lamentauit Ieremias 110, 4.
lapidare: sepulchrum Iezabel ab omnibus lapidatur 113, 28.
lapideus murus 115, 8. gradus 113, 6.
lectum s. dei genitricis 108, 12.
limpidum mare 117, 15.
locellus argenteus 107, 12.
logotetes *uide* agens in rebus 116, 12.
longe: non longe esse 107, 15. 108, 11. 109, 18. 19. 110, 24. 28. 111, 22. a longe 112, 11. 113, 30.
loqui *cum datiuo:* loquebatur filiis Israhel 114, 29.
lucidus: spelunca bene lucida 109, 16. lucidissima 110, 1. 22. 112, 16. 114, 3.

Maledicere: synagoga, quam Saluator maledixit 113, 17. fabrica maledicta est 113, 24.
manere = pernoctare: cubiculum, ubi mansit 110, 27. mulier, in cuius domo Helisaeus mansit 111, 27. ubi filii Israhel nocte illa manserunt 117, 7.
mare, *ablat.* mare 117, 17. 19.
martyrium = aedicula super sepulchrum 109, 18.
medietas orbis 107, 7. 15.
medium: in medio templi 108, 6. in medio ciuitatis 115, 5.
medius = dimidius: media mansio iuxta mare est 118, 7.
memoriae regum Iudae 109, 27.
mensura: in ea mensura inueniebatur fabrica 113, 23.
metropolis prouinciae 115, 18.
milia: octo milia passus 117, 13. sex milibus passibus 118, 15.
mirabilia facere 114, 21.
mittere: qui portus mittit ad Indiam 116, 8.
modice in editiori loco 119, 8.
monumentum = sepulchrum: totum monumentis plenum est 119, 13 (sepulchris 119, 15).
murmurauit populus pro aqua 118, 29.

Nam et = sed etiam 116, 12.
nappae argenteae 107, 20.
nec = ne quidem 116, 29.
nimius = magnus 117, 16.
nullus = ullus: res pulchriores quam in nullo mari 117, 22.

Oliueta 111, 31.

occurrit castrum Clesma 115, 22.
orbitae 115, 28. 116, 2.

Palatium Herodis 110, 8. Pharaonis 114, 18.
paralyticus 113, 2.
parere: ex parte parent (fundamenta) 111, 16. uestigia parent 115, 24. orbitae parent in hodie 116, 2. — quemadmodum sedit, hodie paret 119, 2.
penitus: mons aridus est penitus 116, 29.
per parietem subire 119, 4.
pergere = *reisen* 115, 2.
perlustris aqua 117, 15.
permanere usque hodie 111, 28. 113, 20.
petrini gladii 110, 10.
planissima uallis 118, 12.
plenus: totum per uallum monumentis plenum est 119, 13.
pluere: pluit dominus manna 118, 10.
porphyreticum marmor 116, 21. 24.
postmodum 113, 20. 116, 17.
praedicti throni 114, 26.
pro = propter: frustra tollunt pro salute sibi 113, 12. portus famosus est pro aduenientibus ibi mercatoribus 116, 11. castrum positum est pro defensione et disciplina pro incursione Saracenorum 116, 17. murmurauit populus pro aqua 118, 29.
prope ad uicum Faram 118, 26.
prophetare 114, 9.
proximus: mons in proximo factus est 117, 2.
publicus: uia publica transit 113, 14.
pullus asinae 108, 14.
pythonissa 112, 25.

Quadratus: lapides quadrati 113, 5.
quando *cum ind. perf.* = *als* 108, 1. 111, 21. 113, 23. 114, 29. 115, 2. 116, 16. 118, 31.
quare = nam 116, 11.
quemadmodum: locus, quemadmodum sedit, hodie paret 119, 1. adhuc apparet, quemadmodum fuit de lapide uallum 119, 6.
qui, *neutr.* quem: altarium lapideum, quem 120, 31.
quia: ob hoc quia 117, 14.

Rapere: Helias raptus est in caelum 111, 18.
repromissio: terra repromissionis 111, 21.
requiescere = sepultum esse 110, 13. 111, 1. 112, 12. 113, 32.
residere in columna 115, 12.
resurrectio = ecclesia Anastasis 107, 5.
retro: foris ecclesiam retro 107, 7.
reuersus est 112, 7.
rosseus color 116, 24. lapis 116, 23.

Salutifera crux 107, 11.
sapor: elecesse nimii saporis 117, 16. pisces tanti saporis 117, 18.
satis = ualde: mons erectus ualde et excelsus satis 116, 28. aquae bonae et habundantes satis 118, 20. herba satis habundat 118, 4. = multo: longitudinis satis plus habet 118, 16. — campus herbosus habens foenum satis 113, 7.
scissus: mons 107, 18. petra scissa 107, 22.
secundo = iterum 110, 11.
sedere: mons, in quo sedit Helias 113, 29. 114, 4.
separatim sepultus 111, 2.
sepultura = sepulchrum 112, 5.
sfondyli (fondili *cod.*) 117, 20.
siccari: fluuius tempore aliquo siccatur 118, 2.

sicut: parietes ita stant, sicut fuerunt 113, 2.
specula (spelunca *cod.*) 113, 15.
subire: ac si per parietem subeas 119, 4.
subtus *aduerb.* 107, 21. 108, 11. 114, 30. ita subtus uidentur esse illi montes 120, 24 (= infra nos *Siluia* 41, 1). — *praepositio:* subtus monte Caluariae 107, 23.
super *praepositio semper cum accus.:* sanguis cecidit super petram 107, 22. super saxum posuit pedem 107, 32. super saxum pendet candela 108, 6. sedens super pullum asinae 108, 14. gradus, super quos dominus stetit 113, 6. lapis, super quem panem posuit 113, 11. Clesma est super mare 116, 6. mare, super quam (*sic*) pedibus ambulauit 112, 28. misit spiritum super discipulos 111, 10.
supra: uilla est supra ripam 115, 1.

Tabernaculus apertus 108, 3 (tabernaculum 107, 30).
taliter factae sunt cryptae 118, 17.
tamen: ubi tamen 115, 29. qui tamen 118, 2.
tantus et talis 118, 6.
teloneum (theloneum *cod.*) 113, 14.
temporum usus: nutrita fuit 108, 16. in ea mensura, in qua fuerat tunc 113, 23.
thronus 108, 21. 114, 25. 26. 119, 8.
titulum = titulus 107, 12.
tollere = sumere, *perf.* tuli: palma, unde pueri ramos tulerunt 109, 14. locus, unde aquam tollebat 112, 17. (sumebat 112, 20). de quo lapide nunc frustra tollunt 113, 12.
totus: montes toti per girum 118. 16. totum monumentis plenum est 119, 13. ubi totum heremi sunt 116, 19.
traiectus, ubi transierunt sicco pede 117, 12.
transuersus: per transuersum deambulare 119, 25.
tunc *in apodosi:* cum appropiauerunt, tunc mons in proximo factus est 117, 1.
turricula 114, 27.

Ubi = quo 114, 23. 116, 15.
ubertissima loca 115, 13.
ulna: in ulnis accipere 108, 1.
unde = *gen. part. pron. relat.:* domus, unde adhuc aliqua pars stat 110, 26. = de quo, qua: locus unde aquam tollebat 112, 17. palma, unde pueri ramos tulerunt 109, 14. = *ablat. instrum. pron. relat.:* cornu, unde ungebantur reges 107, 13. gladii, unde circumcisi sunt 110, 10. porta speciosa, unde dominus intrauit 108, 13.
usque hodie 110, 27. 111, 28. 112, 6. 113, 1. 20. 27. 28. 119, 10. 29. in hodie 116, 2.
usquequo deduxit Abraham angelos 110, 25.
ut: pisces tanti saporis ut pisces maris Italici 117, 18.
uterque *pluralis:* montes utrique 112, 24. locus ab utrisque partibus munitus 118, 23.

Vadere: legatus ad Indiam uadit 116, 13.
ualde: mons erectus ualde 116, 28. montes excelsi ualde 118, 9. = multo: una pinna altior ualde est 108, 26. ualde excelsior est 112, 22. *uide* satis.
uenerabiliter honorantur 109, 8.

uenire: latus montis de dextro illis ueniebat 117, 4.
uestigia currus Pharaonis 115, 23. 28.
uilla Naym 112, 4. Some 111, 26. uilla, ubi s. Maria cum domino fuit 114, 31.
uiridarium grande 109, 28. Solis 115, 10.
uolui: templum per unumquodque angulum XII passus uoluitur 107, 28.

4. Ad Eucherium.

Absque: humili muro et absque turribus 127, 20.
accessus: alternante aquarum accessu 127, 8.
aestiuus: Hiericho ab Hierusalem in orientem aestiuum decem et octo milibus excurrit 128, 1. *similiter* in occasum aestiuum 128, 11.
alius: duae ecclesiae: una—alia 127, 17.
alternante aquarum accessu 127, 8.
ambitus murorum 125, 12.
amplecti: breuiter amplexus sum 125, 3.

Basilica, quae Martyrium appellatur 126, 9.

Cella: praesepe domini fulgenti cella ambitur 127, 22.
cellulae monachorum 126, 1.
circumagere: situs urbis paene in orbem circumactus est 125, 11.
circumiecta Hierusolimitanae urbis 127, 13.
cisterna 126, 20.
ciuitas = urbs 127, 1. 128, 8. *alternat cum* urbs 125, 14.
clericorum habitationes in monte Sion 125, 16.
conditio: pro conditione platearum 126, 8.
contueri septentrionalem partem 128, 16.
cultus: basilicam magno cultu exstructam 126, 10.

Decus et praesidium meum 125, 6.
deficere: quo se ad aquilonem deficiens loci tumor porrexit 126, 16.
dehinc = hinc *aduerb. loci* 126, 10.
diffusus, a, um: opusculum, praefatio 125, 5.
discolor: lacus rubris est discolor aquis 127, 5.
diutinus: Hierusalem diutino, sed molli tractu adsurgit 125, 10.
dominica resurrectio 126, 3. passio 126, 13.

Ecclesia 126, 1. 127, 15.
excurrere in orientem aestiuum 128, 2.
exitus: tres portarum exitus 126, 5.
exteriora: in exterioribus Iudaeae 128, 15.

Frons: ab ea fronte montis Sion, quae orientalem plagam spectat 127, 6.

Geminus lacus 127, 3.

Haberi = *esse:* duae in eo celeberrimae ecclesiae habentur 127, 16.
Hierusolimitana urbs 125, 2. 127, 13.
historicus nobilis 130, 19.

Infra meridianam plagam distare 128, 9.
intersecare: Iordanis mare Tiberiadis intersecans 128, 4.

Lacus = *Bassin:* Bethsaida piscina gemino insignis lacu 127, 4.
lapis = miliarium: quarto et uicesimo lapide ab Aelia separatus 128, 3. *similiter* 128, 8.
largis et placide fluentibus aquis Iordanis in mare conditur 128, 5.
locare: templum in uicinia muri ab oriente locatum 126, 18.
latitudo Iudaeae 128, 21.
longitudo terrae Iudaeae 128, 13. 21.

Martyrium 126, 9.
molli tractu adsurgit 125, 10.
montuosus 127, 13.

Oppidum Ioppe 128, 10.
opus: Hierusalem Aelii nomen cum opere suscepit 125, 8.

Paracletus spiritus 126, 4.
pinna parietis unius 126, 19.
piscina Bethsaida 127, 3.
placide fluentibus aquis 128, 5.
plaga: quae frons orientalem plagam spectat 127, 7. infra meridianam plagam 128, 9. ab aquilonali plaga in meridiem productus 128, 14.
platearum conditio 126, 8.
porregere: quo se loci tumor porrexit 126, 16.
portarum exitus 126, 5.
possidere: Hierusalem mare magnum nusquam uicinius quam circa Ioppen oppidum possidet 128, 11.
praerupta rupe orientalem plagam spectat 127, 6.
praetendi: Iordanis Iudaeae terrae praetenditur 128, 3. longitudo praetenditur (protenditur P) 128, 14.
prospectare: quae (urbs) montem Olieti in orientem prospectat 127, 15.

Relator: Iudaeus relator 134, 16.
religiosi = monachi: mons Sion latere uno clericorum religiosorumque habitationibus sequestratur 125, 17.
respicere: quod mare Hierusolimam uiginti circiter milibus respicit 128, 7.
resurrectio: locus dominicae resurrectionis 126, 2. 12.
reuerentia: pro loci dominicae resurrectionis reuerentia 126, 3.
rupis *nom. sing.* 126, 13.

Secedere sex milibus ab Hierusolima Bethlem in meridiano latere secedit 127, 20.
separari: Iordanis quarto et uicesimo lapide ab Aelia separatus 128, 4.
sequestrare: mons Sion clericorum habitationibus sequestratur 125, 17.
situs Hierusolimitanae urbis 125, 2. situs urbis in orbem circumactus 125, 11. Iudaeae situs 134, 16.
subuersio Titi 125, 8.
supereminere: mons Sion pro arce urbi supereminet 125, 14.

Tractus: diutino, sed molli tractu adsurgit 125, 10.
tumor loci 126, 16.

Vocitare: Hierusalem ab Aelio Adriano Aelia uocitatur 125, 7.

5. Ad Theodosium.

A *loco genetiui:* ipso tempore metropolis erat Sidona a Saraptha 147, 6. a pinna templi subtus 143, 4.

abinde accepit nomen Iordanis 138, 8.
absque: Ciuitas Hierusalem habens portas maiores VI absque posticia 137, 1.
abunde domnus baptizatus est, usque ubi *etc.* 146, 8.
accendent = accendunt 143, 1.
accubitum 142, 17.
Accusatiuus pro nominatiuo usurpatur: ipsas portas aperiuntur 143, 9. ibi missas celebrantur 143, 17. 147, 14. 149, 22. ibi aquas calidas sunt 145, 20.
ad *ubi datiuum exspectes:* ad septem imperatores praepositus fuit 148, 13.
agrestis, e: qui mulsit agrestia et fecit caseum 144, 13.
aliquanti ibi cum uenerint 142, 19.
alius = alter: alia medietas aratur et cum alia messe occurrit 145, 11. 12. unum (monasterium) est religionis Romanorum et aliud Wandalorum 144, 9.
altaris *nominatiuus:* ponitur altaris 143, 17. altaris de ipsa petra factus est 149, 1. altario 140, 19. altare *ablatiuus:* super altare 140, 19. de ipso altare 149, 2.
ambulare: ibi domnus Iesus pedibus ambulauit 137, 17. montes ante ipsum ambulabant 147, 2. — compendiaria ambulare 148, 11.
amplexare 141, 15.
ante: fugiebat ante Saul 140, 3.
apparere: domnus apostolis apparuit 139, 15.
arbor ficus 140, 13.
arca = *Sarg* 143, 16. arca testamenti 139, 1.
ascensus = *Himmelfahrt* 142, 8.
Attractio inuersa: Lazarum, quem domnus resuscitauit, scitur quia resuscitatus est 147, 10.

Barca: omnes in barcas ascendunt 143, 14.
benedicere: fontem illum benedixit 146, 6. benedixit eam 148, 18.
bos, *gen. plur.* bouum 148, 22.

Camera: quae ecclesia super cameras maiores fabricata est 145, 25.
caput (capud): ibi habet capud mons Libanus 138, 12. ad caput ciuitatis mergit (fluuius) sub terra 149, 12.
catulus Viricanus 148, 2.
cena domini = *Gründonnerstag:* in cena domini et pascha communicatur 145, 10.
cera: sicut in cera molle 146, 15.
cetus = κῆτος: ibi et cetus iactauit Ionam 139, 8.
cisterna: aquam ibi in cisternas habent 143, 10.
ciuitas = *Stadt* 137, 1. 138, 8. 143, 11. 144, 7. 14. 16. 17. 18 *saepius.*
comedere cibaria sua 143, 1. omnes pares suos comedebant 144, 4.
commercium: ubi XL dies commercia geruntur 150, 2. (negotium gerere 150, 3).
communicare: in cena domni et pascha communicatur 145, 11. inde communicatur Constantinopolim 145, 14. de ipso altare communicatur 149, 2.
compendiaria ambulare 148, 11.
congregare *reflexiue:* omnis populus congregat 147, 14.
confractio panis 139, 4.
coniungere *reflexiue:* (Ior et Dan) subtus ciuitate coniungunt ad pare 138, 8.
conuerti = *geistlich werden:* quando

aliqua de sanctimonialibus illuc conuerti uoluerit 143, 8.
crucifixus est 141, 1.
cum *pro ablatiuo instrumentali:* pullus asinae, cum quo intrauit 146, 19.

Dactalus, *eadem forma apud Antoninum:* ibi habet dactalum Nicolaum maiorem 145, 19.
daemonia ibi excluduntur 143, 18.
de *praepositio cum ablatiuo, nonnunquam cum accusatiuo:* de Caluariae locum usque in Golgotha passus numero XV 141, 3. secundo miliario de Hierusalem 147, 12. de montes Armeniae exeunt flumina 144, 21. qui de ipsa prouincia est 149, 19. exit Iordanis de duo loca Ior et Dan 138, 7. liberauit de fluxu sanguinis 138. 10. monasterium est de castas 143, 4. saturauit populum de quinque panibus 138, 3. de manu sua arauit 137, 5. fullo eum de uecte occidit 142, 9. lapidem de uirga percussit 145. 17. domnus intrauit de porta Beniamin 146, 19.
decollatus est 137, 14.
delectari = consuesse: ibi cibaria sua comedere delectantur 143, 1.
deponere = *bestatten:* ibi intus in monasterio ipso deponitur 143, 6.
descendere: in qua petra ambo humeri eius descenderunt 146, 15. descendent ibi modo CC monachi 143, 2.
desiccare *reflexiue:* maris desiccat 143, 15.
dimergi: Sodoma et Gomorra dimersae sunt 146, 10.
diminuere *reflexiue:* quomodo minuitur luna, diminuit et ipsa (statua salis) 146, 13.
dirigere = *schicken:* uolens eum Constantinopolim dirigere 148, 20.
dominicus: ante pascha dominico 147, 14.
domna Maria 137, 18. 142, 6. 16. 148, 17. domna Eudocia 141, 19.
domnus *sic fere semper cod. P pro* dominus, *i. e.* Iesus: 138, 11. 139, 14. 141, 4. 142, 15. 18. 143, 1. 18. 145, 3. 5. 10. 13. 22. 146, 14. 18. 147, 1. 10. domnus Iesus Christus 137, 17. domnus Christus 140, 9. 141, 13. 142, 4. domnus noster Christus 141, 6. domnus Andreas 144, 1. Basilius 137, 15. Clemens 143, 11. 13. Cornelius 139, 10. Hieremias 140, 7. Iohannes 137, 14. 140, 6. Mattheus 144, 2. Petrus 139, 10.
dormientes septem fratres 148, 2.
ducere: quem lapidem unus iugus bouum ducebat 148, 22.
dum = cum *als, cum coni. imperfecti* 141, 14. 148, 17. 21. 23. = cum *wenn:* dum ibi uenerint, maris desiccat 143, 15.

Electrinus: statua domni electrina 138, 11.
esse = sepultum esse: 144, 12. 14. 16. 17. 19. 146, 17. 148, 1. 149, 17. 150, 9.
excepto *uice praepositionis cum accusatiuo coniungitur:* excepto carnis cibaria sua comedere 142, 20.
excludere daemonia 143, 18.
exinde: exinde tam de agro quam de uite transmittitur 145, 14.
exire: porta Beniamin exiens ad Iordanem 137, 2. in qua ciuitate fluuius exit 149, 11.

Fabricare ciuitatem, ecclesiam, me-

moriam, puteum: 137, 12. 140, 11. 141, 19. 142, 13. 145, 24. 146, 1. 7. 16. 148, 10. 149, 7.
ferit = fert 145, 9.
figere fossatum 149, 10.
fiscalia reddere 150, 3.
fiscus: monachi senos solidos per annum de fisco accipiunt 146, 3.
flagellare 141, 13.
fluxus sanguinis 138, 10.
foras = foris *praepositio cum ablatiuo:* foras porta lapidatus est 141, 18.
foris = foras: tertio eum sepulchrum foris iactauit 149, 6.
fossatum figere 149, 10.
fundare ecclesiam 141, 7.

Gestire: uos montes quare gestistis 146, 22 = Psalm. 113, 6. montes ambulabant gestiendo 147, 2.
gradus, *acc. plur.* grados: per grados scalatur 141, 1.

Habere = distare: piscina probatica a lacu — habet passus C 142, 2. ciuitas Leuiada habens de Hiericho milia XII 145, 16. porta Beniamin habens ab Hiericho milia XVIII 137, 2. — habet = *il y a:* ibi habet dactalum maiorem 145, 19. XII milia habet de Saraptha usque in Sidona 147, 4.
habitatio hominum 149, 18.
heremita 144, 11. 12.
hoc est 140, 18. 146, 23 *saepius.*
holocaustum 140, 17.

Iacere = sepultum esse: ubi iacet corpus s. Danihelis 149, 16.
iactare: ibi (Ioppe) cetus iactauit Ionam 139, 9. tertio eum sepulchrum foris iactauit 149, 6.
ibi = eo: ibi cum uenerint 142, 20. *similiter* 143, 3. 15. — *pleonastice:* iuxta piscinam probaticam ibi est ecclesia 142, 6. in loco, ubi domnus baptizatus est, ibi est una columna 145, 22. *similiter* 140, 16. 142, 6.
ilex Mambre 139, 18.
imperator *nomini proprio semper postponitur:* 142, 1. 145, 24. 149, 4.
in *cum accusatiuo, ubi ablatiuum exspectes:* in ipsas aquas calidas leprosi curantur 145, 21. aqua ibi in cisternas habeut 143, 10.
in antea mouere 148, 23.
implere *reflexiue:* quando (Iordanes) implet 146, 1.
inde: uitis in pentecosten fructum dat et inde communicatur 145, 13. inde (Tharso) Apollonius fuit 150, 4.
inrigare: inrigat Tigris terras Assyriorum 144, 22. cf. 144, 23. 145, 1. 18. ager domini inriga<tur> de fonte Helisaei 145, 8.
intus in monasterio ipso 143, 5.
ippocentaurus 149, 18.
ipse = is 138, 7. 140, 18. 141, 7. 14. 143, 2. 16. 144, 14. 145, 10. 146, 17. 147, 1. 2. 6. 13. 148, 14. 18. 149, 2. 3. 12. 14. 19. 22.
iugus = iugum: unus iugus bouum 148, 22.

Lacus = fouea, λάκκος: missus est s. Hieremias in lacum 141, 12. 142, 1.
lapidatus est s. Stephanus 141, 18.
leuare lapides 137, 6.
ligare anchoram ad collum 143, 13.
luminaria 143, 1.

Manere = *wohnen:* omnes, qui ibi manebant homines 144, 3. Mem-

phis, ubi Pharao manebat 144, 7. ubi Abgarus rex manebat 150, 15. ubi manebant Amorrei 147, 17.
maris desiccat 143, 15. ipsa est maris mortuus 146, 9. maris, quare conturbatus es 146, 20. Iordanes in mare mortuo intrat 146, 8.
martyrium pertulit 139, 4.
martyrizatus est 137, 16. 139, 6. 11. 143, 12.
medietas = *Hälfte:* alia medietas aratur 145, 11.
medius = *halb:* aratur medius ipse ager 145, 9.
memoria = monumentum 142, 12. 143, 12. 146, 6. 7.
mentus = mentum 141, 17.
mergere *reflexiue:* fluuius mergit sub terra 149, 12.
metropolis 147, 6. 7. 149, 14.
mirabilia facere 139, 7. 143, 17.
missas celebrare 143, 17. 147, 14. 149, 22.
mittere: (fontes Ior et Dan) ipsa Paniada in medio mittent 138, 8. in mari memoria eius cum corpus missus est (?) 143, 13. missus est Hieremias in lacum 141, 11. 142. 1. Ioseph in carcere missus fuerat 144, 8.
modicus = paruus: mons 146, 4.
modo = nunc: Samaria, quae dicitur modo Neapolis 137, 12. domus Caifae est modo ecclesia 141, 8. modo in sancta Sion ipsa columna secuta est 141, 13. descendent ibi modo CC monachi 143, 3. modo in natale eius omnes in barcas ascendunt 143, 14.
modus: in modum altaris 148, 20.
monticelli sunt multi 146, 23.

Nam = sed, autem: omnes pares suos comedebant; nam modo tanta misericordia ibi est 144, 4. ibi ecclesia s. Heliae est; nam nomen mulieris non dicitur 147, 9.
natalis: in natale eius 143, 14 (*omisso* die).
nullatenus 148, 23. 149, 10.

Occidere: fullo eum de uecte occidit 142, 10.
occurrere = maturescere: aratur Augusto ager et occurrit ad pascham 145, 10. alia medietas aratur et cum alia messe occurrit 145, 12.
offerre: Abraham obtulit filium suum 140, 17.
ordinare aliquem episcopum 142, 7.

Papilio = *Zelt:* tenduntur super se papiliones 143, 16.
par: homines pares suos comedebant 144, 4. coniungunt (fontes) ad pare 138, 8.
paralyticum curauit 142, 4.
paret = apparet: et hodie paret 141, 16.
pascere: quae (uidua) eum pasceret 147, 8.
pascha: ante pascha dominico 147. 14. ad pascham (pascha G) 145, 10.
passus, *plural. modo* passus, *modo* passi *traditur:* 141, 2. 4. 5. 9. 10.
patriarchae 140, 1.
per = propter: ad stratas sedent per peregrinos suscipiendos 144, 5.
perexire: Phison perexit (*sic scripsi pro* perrexit P pergit G) ad Aegyptum 145, 1.
percussi sunt (ibi) s. Cosmas et Damianus 150, 10. cf. 150, 11.
pes montis 140, 18.
petra = lapis 146, 14. 15. 148, 18. 19.

petreus mons 140, 18.
pinna templi 142, 8. 143, 4.
piscina 142, 1. 2. 3. 5.
plus minus 141, 10. 142, 4. 145, 9.
ponere = sepelire 142, 10. 12. 14.
posticia = posticum 137, 1.
praecipere: se ibi praecipit poni 142, 14.
praedicare = *predigen:* spelunca, ubi domnus praedicabat 145, 5.
praepositus imperii 148, 19.
praetorium 141, 10.
pro = propter: ecclesia super cameras excelsa fabricata est pro Iordane 146, 1. = ad *finale:* senos solidos accipiunt pro uita sua transigenda 146, 3.
publicana = meretrix 137, 8.
pullus asinae 146, 18.

Quadrus: fecit lapidem quadrum 148, 19.
quando = *als:* 147, 1. 149, 9. = *wenn*: pro Iordane, quando implet 146, 1. inuentio s. crucis, quando inuenta est 149, 20. quando aliqua de saeculo transierit 143, 4. quando aliqua illuc conuerti uoluerit 143, 7.
quia: propter hoc dicta est, quia 147, 6; cf. 149, 10. 12. — *pro accusatiuo cum infinitiuo ponitur:* Lazarum, quem domnus resuscitauit, scitur quia resuscitatus est 147, 11. dum uiderent, quia nullatenus potuerunt 148, 23.
quomodo crescit luna, crescit et ipsa, et quomodo minuitur luna, diminuit et ipsa 146, 12.

Recipere = capere: accubita ternos homines recipiunt 142, 19.
religiositas: pro religiositate ibi cum uenerint 142, 19.
requiescere = sepultum esse 138, 16. 140, 1. 4. 8.
resurrectio 139, 15.
resuscitare 139, 8. 140, 9. 147, 10.
resuscitatio 147, 13.

Saeculum: de saeculo transire 143, 5. 145, 20.
sanctimonialis 143, 7.
saturare 138, 2.
scalare 141, 1 *(ex emendatione Gildemeisteri).*
sed et 141, 16.
sedere: pullus asinae, quem domnus sedit 146, 18. sedit super petram 148, 18.
strata: ad stratas sedere 144, 5.
subtus *praepositio cum ablatiuo:* subtus ciuitate coniungunt 138, 8. — a pinna templi subtus monasterium est 143, 4.
sui, sibi, se *pro* is, ea, id: iuxta se (= eam) missus est s. Hieremias in lacum 141, 11. tenduntur super se papiliones 143, 16, *nisi legendum est* tendunt.
sulcus 137, 5.
super petram sedere 148, 18.

Tantummodo 147, 10.
Temporum usus insolentior: ubi et Ioseph in carcere missus fuerat 144, 8. — *Futurum exactum pro simplici futuro:* 142, 20. 143, 5. 8. 15.
terebinthus 139, 17. 18.
tertio = ter: tertio eum sepulchrum foris iactauit 149, 5.
transire de saeculo 143, 5. 145, 20.

Ubi = quo: locus, ubi missus est Hieremias 142, 1.
unus *uice articuli indefiniti fungi*

uidetur: dominus unum sulcum de manu sua arauit 137, 5. ibi est una columna marmorea 145, 22. lapidem unus iugus bouum ducebat 148, 22.
usque ubi = usque eo, ubi 138, 13.
usque dum = *solange:* usque dum uiuunt, inde non exeunt 143, 6.
Vectis = *Tragstange:* fullo eum de uecte, in quo res portare solebat, percussit 142, 9. cf. Claudian. de IV. cons. Hon. 573.
uel = et: brachia eius, manus uel digiti 141, 16. facies omnis, mentus, nasus uel oculi eius 141, 17.
uexaticus = daemoniacus 143, 19.
uictualia 143, 9.

6. Ad Breuiarium.

Absida *nom. et accus.* 153, 5. 8.
amplexare 154, 21.
arescere 154, 13.

Benedicere calicem 154, 16.

Cancellae = cancelli: in ipso monte sunt cancellae argenteae 153, 15. auro et argento multum ornatae cancellae 154, 2.
Casuum confusio: columnae sustinent ipsa absida 153, 8. caelum desuper patente 154, 1. ibi sunt duos basilicas 155, 18. ante ipso 154, 9. 12. de aurum 154, 11. fluuius ignem uomit in consummationem saeculi 155, 18.
ciuitas: ipsa ciuitas in monte posita 153, 2. in medio ciuitatis 153, 2. 11.
consummatio saeculi 155, 18.
crucifixus est dominus 154, 7.
cubiculum 154, 15. cubiculus 153, 4. 155, 7.

Dedit bibere 154, 16.
de: sacrarium de basilica 154, 14 = *abl. instrum.:* crux de auro et gemmis ornata 153, 17.
designare: quasi in cera designasset 154, 22.

Expoliare = *entkleiden:* cubiculus, ubi expoliauerunt eum 155, 7.

Flagellare 155, 6. 8.

Habet = *il y a:* habet ostia argentea, ubi fuit crux domini exposita 153, 17.

Ille = *is:* ille discus, ubi 154, 2. illud cornu, quo 154, 3. ille anulus, unde 154, 4. ubi est ille calamus et illa spongia et ille calix, quem benedixit dominus 154, 15. ad illam basilicam, ubi 154, 18. illa columna, ubi 154, 20. illa lucerna, ubi 155, 1. illa uirga 155, 2.
in: offere in sacrificium 154 6.
infirmi = aegroti 155, 12.
ipse = is, ille: 153, 8. 9. 12. 15. 16. 154, 9. 10. 12. = idem: Abraham obtulit filium suum in ipso loco, ubi crucifixus est dominus 154, 6.

Lapidare 154, 23.

Multum ornatae cancellae 154, 2.

Nimis: uadis ad sanctae Sion basilicam magnam nimis 154, 20.

Occidere 154, 12.
offerre: obtulit filium suum in sacrificium 154, 6.
ostium 153, 17.

Plasmatus est Adam 154, 5.

Quando = cum: ubi docebat, quando cenauerat 155, 2.
quomodo: apparet ibi, quomodo manu amplexauit 154, 21.

Resurrectio = Anastasis: intras sanctam resurrectionem 154, 8.
rotundus: ecclesia in rotundo posita 154, 10.

Sacrarium de basilica 154, 14. 23.
saeculum: consummatio saeculi 155, 18.
satanas 155, 9.
sigillare daemones 153, 10. 154, 5.

Tempus: in tempore = olim 155, 11.
transuolatile argenteum super ipso sepulcro 154, 11.

Unde *pro ablat. instrum. pron. rel.*: lancea, unde percussus est 153, 11. anulus, unde sigillauit daemones 154, 4. ille lapis, unde lapidatus est 154, 23.

Vadere: inde uadis 154, 18. 19. 155, 4. 5.
uirtus: sicut sol lucet in uirtute diei 153, 13.

7. Ad Antoninum Placentinum.

A, ab: a ciuitate Placentina egressus sum 159, 1. a Berito uenimus Sidona 159, 18. ros ab Hermon 165, 17. — leonem a pitulo (pitulum *codd.*) mansuetum 181, 13. — dicitur terra in salsugine a malitia inhabitantium 182, 14. — ciuitas subuersa est a terrae motu 159, 9. leuata a nube 177, 2. a serra secatus 180, 3.
abcd: in quo abcd habuit dominus impositum 161, 14.
ab intus: qui sunt ab intus 186, 20.
abstinentur termae 164, 1.
ac: uirorum ac mulierum 170, 8. 175, 1.
accessa, recessa: qui (culfus) accessa recessa habet 187, 16.
accipere de manu 164, 19. de publico 186, 12. 16. accipiebant sibi panes 183, 9.
aceruus ligneus 179, 13.
accumbo: accumsimus (G) 161, 8. accubuimus 170, 15.
accubitus: in ipso accubitu 161, 8. tria accubita 170, 14.
ad: ad nuptias esse 161, 8. fuimus ad locum 179, 23. basilica ad monumentum domini 165, 11. ecclesia ad sanctum Dauid appellatur 178, 16. ad sanctum Zachariam serra posita est 180, 4. — ad milia tria 163, 14. ad milia XX 179, 14. ad tertium miliarium iacet Rachel 177, 24. deuiantes ad latus 179, 20. — ad diem festum ipsorum 185, 1. — ad arbitratum usque ad sextaria septem 178, 3. ad cellarium legumina 182, 1. — panes erogantur ad homines pauperes 177, 22. dantes ad seruientes 179, 7.
adaquare oues 183, 22.

addere: muros in ciuitate 176, 13.
adducere = *mitbringen:* ex quibus (dactalis) mecum adduxi in prouincia 169, 5. adduxit illis tunicas tricenas 181, 19. adducebant utres cum aqua 183, 7.
adflictionem consolare 182, 7.
adhaerere: Sidona adhaerit Libano 159, 19.
adorare: amulam s. Mariae 161, 5. monumentum domini 171, 4. lignum crucis 172, 13. 17. imaginem Saluatoris 189, 12. caput s. Iohannis 190, 15. — monachi adorauerunt nos 183, 19.
adsumere: adsumptus est Helias 165, 7.
adulterare: oleum 188, 10.
aegritudo: multae aegritudines sanantur 163, 1.
aereus, a, um: lucerna 171, 7.
afferre: affertur (offertur G) oleum ad benedicendum 172, 20.
a foris: qui sunt a foris 186, 19.
agitare: trabis agitatur 161, 17. columna exagitatur 177, 4.
albescente die 167, 4.
alius = alter: in uno lauantur uiri et in alio mulieres 176, 3. ex uno latere intrant Christiani et ex alio Iudaei 179, 2. alio die de natale domini 179, 4. exinde alia die uenimus ad montem dei 183, 15.
altare, altaris, altarium: obtuli ad altare 161, 11. ante cancellos altaris 162, 18. altaris est positus 171, 18. altare positum est 186, 1. est altarium Abrahae 172, 3.
alueus: marmoreus 160, 4. aqua redit in alueo suo 166, 20.
amarescente aqua in felle 183, 3.
amatores peregrinorum 180, 18. 189, 20.
ambulare = iter facere: in finis Segor 181, 9. in heremo 182, 3. per heremum 183, 1.
amplexare: amplexasset 174, 6.
ampulla: ampullas medias 172, 20. dant ampullas modicas 185, 10. ampullas cum oleo 186, 5. orum ampullae 172, 21.
amula, ae 161, 5.
anathema habent 183, 11.
angularis lapis (*abl.* angulare) 173, 19.
angulus: ponere lapidem in angulum 174, 2. ponis aurem in ipso angulo 174, 3. uidimus in uno angulo tenebroso catenam 177, 18.
animal: animali 160, 19. ab animalibus 170, 1. animales, quos habuimus 181, 15.
annonas de publico accipientes 186, 12.
anulus 171, 15. 182, 18.
ante: fugit ante Iezabel 184, 7. ante quorum timorem non exagitantur Saraceni 186, 18. animales ante rugitum illius minxerunt 181, 14.
antifonam psallere 186, 8 (antefonam G).
antequam *c. coni. praes.* 164, 16. *(c. coni. imp. 166, 1).* 167, 10. 12. 184, 21. priusquam *desideratur.*
appellare = nominare: 163, 14. 173, 16. 178, 17. 185, 7. 188, 4.
applicare: applicuimus duos dies (applicabimus G) 187, 3.
arbitratus: ad arbitratum usque ad sextaria septem 178, 3.
arbor, is *gen. masc.* 169, 14. 187, 7.
ardere: lucerna ardet die noctuque 171, 8. signum rubi ardentis 183, 22.
aromata 167, 9. 183, 10. 185, 21.
ascendere; ascendentes in nauicula 189, 17. ascendit aqua ad signum 188, 18.
ascensio domini 169, 9.

ascensus 162, 10.
asellus 181, 12. 17.
asinus 179, 21.
assidue 176, 6.
Attractio inuersa: 168, 16. 172, 14. *uide Krit. Erläut. p. 42.*
atrium 172, 12. 176, 6. — atrio discopertus 179, 2.
audire = *verhören:* praetorium, ubi auditus est dominus 175, 3. Pilatus dominum audiuit 175, 7. reus, qui audiebatur 175, 9.
auris: ubi ponis aurem 172, 5. 174, 3. sonat in auribus tuis 174, 4.
aurum: ornata ex auro 171, 12. ex auro et argento ornata est 175, 17. praesepium ornatum ex auro et argento 178, 10.
aut — aut, *ubi exspectes* utrum — an: aut inuenerit aut non inuenerit, noluit nobis dicere 182, 4.

Balsamum 167, 9 (opobalsamum G).
balteus 171, 15.
baptismus 167, 7. 13. 15.
baptista 190, 13.
baptizare 165, 5. 19. 166, 18. 167, 10. 180, 6.
barbas tondent 184, 13. tetigi barbas 184, 14.
basilica = ecclesia *uide indicem rerum.*
basis: basidem (basem R) 177, 3.
beatus: Antoninus, Eufemia, Georgius, Maria, Petrus, Stephanus, *uide indicem rerum.*
benedicere: aquam 167, 5. fontem 167, 9. affertur oleum ad benedicendum 172, 20. calix, quem benedixit dominus 173, 5. tollent inde aquam benedictam 167, 11. benedicti uos a domino et benedictus aduentus uester 186, 8.
benedictio = eulogia: benedictionem tulimus 171, 8. benedictionem tollent 171, 10. — pro benedictione lauant 176, 4. bibunt 174, 20. oleum pro grande benedictione tollitur 188, 4. quem tollentes pro benedictione 188, 8. descendunt in fluuio pro benedictione 167, 13. accubuimus pro benedictione 170, 15.
beneficia fiunt (sunt *cod.*) 161, 15.
bibere: bibent 185, 11.
bitumen colligitur 166, 6.
brachiale: bracilia (G, brachialia R) 171, 14.
breuis: trigintą milia ad breue missi hic perierunt 159, 16.
burdo, onis 185, 13.

Cadere: ubi cadit ipse ros 165, 16.
calametum: calamita 181, 9.
calciatus: galliculos calciati 182, 17.
calumniae puteus 180, 9.
caluus: quae turris opus caluum est non habens tectum 173, 12.
camilli (G) 182, 15. gamelli (G) 183, 1.
campania extensa 165, 4.
campestris: qui mons exurgit in medio campestri 162, 9. descendentes per campestria 164, 11.
campus: ante basilica est campus, ager domini 168, 18. per campos Taneos 189, 2.
cancellus: per medio discurrit cancellus 179, 2. ante cancellos altaris 162, 18. obeliscus clausus cancellis 166, 19. clausura cancellorum 176, 3.
candidus: idolum candidum tamquam nix 184, 19.
canistellum sanctae Mariae 161, 5.
canna 173, 4.
capillus: capillos subanellatos 175, 12. omnes capillos suos tondent 184, 13.

capitularis: in uirgis ferreis pendentes capitulares 171, 15.
capitum 186, 15.
caprea: durgones, qui et capreae 185, 13.
caput heremi 181, 1.
caritas 162, 4. 5.
carneus: digiti molles ut carnei 188, 2.
castellum: in quo loco est castellum modicum (castellus modicus G) 187, 4. *sed* illic similiter castellum modicum 187, 9.
castrum: ad uiginti milia est castrum 182, 11. transeuntes per castra uel uicos aut ciuitates 163, 7. — castra metati sunt 187, 8.
Casuum confusio, inprimis accusatiui et ablatiui, uide Krit. Erläuter. p. XI s. et 4.
catarractae Nili 188, 18.
catharticum: quae pro catarticum bibitur 166, 4.
cathedra 173, 8.
causa: cuius me causa christianum dico *(cf. adn. crit.)* 182, 8.
celebrare: depositio Iacob celebratur 179, 5. dies festos suos celebrabant 183, 11. intrinsecus celebrato die septimo 181, 6.
cellarium: adduxit illis ad cellarium legumina 182, 1.
cellula 167, 19. 168, 2. 3. 170, 10. 177, 12. 181, 14. 184, 16.
cena: calix, quem benedixit in cena 173, 6.
cenaculus: cen. ille, qui factus fuerat Heliae 160, 3. in qua (turre) sunt monasteria in cenaculis singulis 173, 11.
cetrius (cedros R) 169, 7.
christianus: quae (ciuitas) christiana nimis est 160, 2. ille christianissimus, cum quo fui 181, 18.
cicer frixum 182, 5.
cingella girata 171, 15.
circa: in finis Segor circa mare 181, 9. circa collum habent 174, 9. in basilica Constantini cohaerente circa monumentum 172, 11. circa medium noctis 173, 14. — caritas circa christianos 162, 5.
circare 163. 5.
circuitus 162, 10. in circuitu 162 13. 165, 21. per circuitum 184, 15.
cista 169, 9.
citius = cito 173, 1.
ciuitas = *Stadt: passim.* urbs *desideratur.* oppida Oliueti montis 170, 5.
claudere: una regia se clausit ante dominum 189, 7.
clausura cancellorum 176, 4.
clibanus aquae 163, 17.
coagulatur ros de caelo 185, 7.
cocere = coquere 165, 15.
coepisse: hora, qua coeperit benedicere aquam 167, 5.
cohaerere: porta, quae cohaerit portae speciosae 171, 1. in basilica cohaerente circa monumentum 172, 11.
colathus: colathos 167, 8. 11. colata 169, 11.
colligere: colligent 165, 14. = *pflücken:* ex ipso (arbore) collegi 187, 7.
collum: in collo leuaui 161, 11. circa collum habent 174, 9.
color, is *gen. fem.:* reuertitur (marmor) in pristinam (G) colorem 185, 4.
columnella 174, 14.
commiscere: commiscitur cum oleo 188, 9.
communicare 168, 22.
communis: statura com. 175, 12.
condĭtum: in quo sunt condita monachorum 184, 5.

condītum: ex quo etiam pro condito bibent 185, 11.
condoma: una condoma habent posita 164, 18. octingentas condomas militantes in publico 186, 11.
confectio: cocuntur omnes confectiones per (*fort.* pro) xenodochia 165, 15.
conficere: unde tiriaca conficitur 168, 11.
congeries petrarum 179, 13.
congregatio monachorum 174, 22.
congregare: in quo est multitudo monachorum congregata 178, 20.
Coniugationis formae insolentiores: lauaui 161, 12. applicaui (G) 187, 3. accumsi 161, 8. sculpiui 178, 13. osculaui 172, 13. adhaerit 159, 19. cohaerit 171, 1. commiscitur 188, 9. consolare 182, 8. habis 164, 15. habit (G) 163, 15. iacit (G) 177, 21. 180, 2. 4. parit (G) 172, 2. 3. sedit 161, 14. resedit 172, 19. tenit 188, 6. 11. petiebant 183, 6. *3. plur. ind. praes. 3. coniug. in* — ent *exit:* ascendent 184, 12. bibent 185, 11. colligent 165, 14. conuenient (R) 179, 6. discendent (G) 167, 1. 13. fallent 169, 19. fient 160, 6. fundent 167, 10. 188, 3. molent 185, 14. tollent 167, 11. 171, 10. 186, 20. *uide Krit. Erläuterungen p. XIII.*
Coniunctiui usus insolentior: quas dicunt filias Loth fabricassent 189, 1. quem dicunt tersisset faciem suam 181, 10.
coniurationis putęus 180, 8.
conparare *pro* emere, *quod desideratur:* 164, 17. 177, 9.
cooperire ex argento 171, 17.
conplere: iam se complebant dies 185, 15. conpleto = post, (*uide* excepto): conpleto matutinas 167, 3, *sed:* conpleto baptismo 167, 13. 15. completo tempore festiuitatis 185, 3.
consecratio = exsecratio: quia consecratio est 179, 15.
continuo: inter Sidona et Tyrum et Saraptam continuo milia septem 160, 7. inter sepulchra habet continuo gressus uiginti 176, 16. *similiter:* 178, 14. 179, 10. 184, 5. 9. 188, 11.
contra: in ualle Iosapha contra Iordanen 173, 15. ab oriente contra occidentem uenientes 169, 16. uenientes contra Hierusolimam 169, 12. — susum contra unum miliarium planus 162, 11.
conuertere: arma in marmore conuersa 187, 18. — ubi s. Paulus est conuersus 190, 11.
corcodrillus 189, 19.
cornus: ille cornus (G), de quo reges ungebantur 174, 10.
corpus: iacere in corpore 170, 10. 177, 21. 178, 1. 15. 180, 2. de corpore exiuit 166, 13. de corpore sublatam fuisse 170, 17. multa corpora sanctorum 170, 12. 189, 23. ubi corpus domini positum fuit 171, 6.
crep⟨a⟩tura 172, 5.
crucifigere 172, 2. 174, 15.
cruor sanguinis paret 172, 3.
cuba: hoc est syracumba (*fort.* hoc est syriace cuba) 188, 17.
cubiculum, cubiculus: ipse cubiculus, unde deposuit Raab exploratores 168, 15. cubiculum (cubiculus R), ubi lignum crucis reconditum fuit 172, 12. de cubiculo suo 172, 17.
culfus exit de pelago 187, 15. *cf. Archiv. f. lat. Lexik. VII 443. 522.*
cum *praepos. cum accusatiuo:* cum luminaria et incensum 163, 19.

cum paleas 164, 13. multas cum alias species 167, 14. cum septem uirgines 167, 19. lapides, cum quas lapidatus est (G) 174, 13. cum quem fui (G) 181, 18 cum camelos 182, 15. cum radices 183, 9. cum crucis 183, 18. — *cum pro ablat. instrum.:* cum paleas incendentes 164, 13. lapides, cum quibus lapidatus est 174, 13. catena, cum qua se laqueauit Iudas 177, 19. Samson cum (in R) maxilla asini occidit mille uiros 179, 21.

currere: illic currit fluuius 159, 19.

custodia: discurrentes pro custodia monasteriorum 186, 16.

Dactalum, *nisi forte legendum est* dactulum: 159, 6. 169, 5. 182, 5. 188, 3.

dalmatica: sacerdos indutus dalmatica 184, 20.

daemoniaci 177, 7. 188, 7.

Datiui usus insolentior: genicia publica olosirico uel diuersis generibus telarum 160, 9.

de: 1) *ubi* a *exspectes:* de Gessemani ascendimus 170, 18. de Iordane sunt milia octo 166, 13. de Bethleem usque ad ilicem Mambre 178, 22. cf. 160, 1. 165, 9. 170, 3. 177, 24. 178, 22. 180, 16. 182, 10. 185, 19. de publico accipientes 186, 12. habent de publicum delicias 163, 16.

2) *pro* ex: siclus, de quo bibit dominus 163, 1. exire de 159, 4. 160, 6. 169, 12. 16. 178, 2. 187, 11. 15. 190, 18. procedente s. cruce de cubiculo 172, 17. uenientes de heremo 183, 5. adducebant utres de interiore parte heremi 183, 8. de petra eduxit aquas 183, 15. de India ueniunt 187, 19. de corpore sublatam fuisse 170, 17. quos leuauerunt de Iordane 168, 17. de petra excisus 171, 5.

3) *de materia:* lignus crucis de nuce est 172, 16. muri de lateribus 186, 3. corona de spinis 174, 11.

4) *pro genetiuo qualitatis:* cetrius de libras XL 169, 7. dactalum de libra 169, 5.

5) de *pro ablatiuo instrum.:* de quinque panibus quinque milia saciauit 165, 3. de qua spongia aquam bibimus 173, 5. illud cornu, de quo reges ungebantur 174, 10. lancea, de qua percussus est 174, 12. ager conparatus est de pretio domini 177, 10.

6) *de origine uel patria:* Iohannes de Placentia 164, 3. nuces de paradiso 187, 20.

7) de, *ubi genetiuum exspectes:* color de petra 171, 11. ornamenta de imperatricis 171, 16. uidi testam de homine, quam dicunt quia de martyra Theodote esset 174, 20. — De *cum accusatiuo:* tollentes de ipsa uestigia pedum mensuram 175, 16. coronas de imperatricis 171, 16. dixerunt de uirtutis Mariae 182, 2. cetrius de libras XL 169, 7.

decantare: psalterium decantauit 173, 10.

Declinationis et generis peculiaritates uide Krit. Erläuterungen p. XI. XII. — heteroclisis et metaplasmi exempla: accessa, recessa, accubita, colatha, digita, lecta, modia, phasiola, potea, sextaria, spiritua, uica. — castellus, cenaculus, cornus, cubiculus, doleus, lignus, monasterius,

monumentus, oleus, oraturius, palleus, praesepius, praeturius, signus, solius, studius, sudarius, territorius, uinus, xenodochius *uide Krit. Erl. p. 30 ss.*
decorus: omni liberalitate decori 180, 18.
defero: sportellas, quas secum detulit 182, 6.
deficere: Iordanis deficit in mare salinarum 167, 17. 176, 10.
de foris terra mittitur 171, 9.
deformis: lapidem deformem in medio iacentem 174, 2.
delectari: mansimus delectati post tanto labore 187, 3.
deinde *saepe. uide Krit. Erläut. p. 18*, dein 163, 3 (R). 180, 1 (Br).
deliciae: leprosi, qui habent de publicum delicias 163, 16.
deliciosus (diliciosus G): ciuitas deliciosa 159, 6. 180, 18.
demergere (dimergere GR) in profundum 166, 13.
denuntiant tibi, non sputes 164, 20.
deponere: cubiculus, unde deposuit Raab exploratores 168, 15.
depositio Iacob et Dauid 179, 4.
deputare = *stiften* 177, 23.
designare: imago designat 175, 13.
desubtus: desubtus de qua surgit Siloa 176, 1. *cf. Archiv f. lat. Lexik. V, 360.*
deuiantes ad latus 179, 20.
deuotio: pro deuotione ascendunt 173, 13. barbas tondent 184, 13.
deuotissime celebrare 179, 5.
dextroceria (dextralia R) 171, 14.
dici: de qua dicitur in heremo esse 181, 8.
digitus, *plur.* digitas 174, 8 (G). 175, 13 (G, digita R). 182, 17 (G). *at* digiti 188, 2.
dimittere: arbor per tectum foris dimissa est 169, 15. — Traianus signum hoc nobis dimisit 182, 19. — ager aratur et dimittitur 169, 2.
directus: per directo 160, 13.
discendere: *sic scribit* G 164, 4. 6. 11. 165, 14. 167, 1. 5. 13. 169, 18. 170, 13. 175, 21. 176, 8. 18. 179, 9. 180, 12. 185, 7. 20. 186, 11. (187, 1). (189, 15). (190, 4). 191, 1. 5.
discooperire: in medio atrio discopertus 179, 2.
discurrere: platea, quae discurrit ad Siloa fontis 175, 5. per medio discurrit cancellus 179, 2. discurrentes per heremum 186, 16.
diuersus = uarius: genecia olosirico uel diuersis generibus telarum 160, 9. nauis cum diuersis aromatibus 185, 21. diuersae ciuitates 162, 13.
diuus: procedunt ministeria sub diuo 167, 4.
doleum: doleos (doleas G) exinde plenas habent 185, 8.
ducere: uia, quae ducit Bethlem 177, 24.
dum *cum ind. praes.:* dum adoratur crux 172, 19. quam dum exagitas. sonat 160, 17. dum descendimus, uenimus 164, 6. — dum *cum coni. praes.:* dum nulla sit caritas hebraeis circa christianos, illae uero omne sunt caritate plenae 162, 4. — *cum coni. perfecti:* qui dum impletus fuerit, clauduntur ostia 163, 17. *similiter:* dum soporati fuerint 163, 20. dum recitarit 164, 1. aratur, dum collectus fuerit 169, 1. dum aliqua ex ipsis mortua fuerit 168, 1. — *cum coni. plusquamperfecti:* dum appropinquassemus cellulae, omnes animales minxerunt 181, 14.

durgo: durgones (-is G), qui et capreae 185, 13.

Ebullescere: ebullescit oleum foris 173, 1.
ecce: et inde mouentes, et ecce multitudo obuiauerunt nobis 183, 17.
egredi: antequam egrediatur luna 185, 1. sic egressa esset ipsa aqua 178, 6. a ciuitate egressus sum 159, 2.
enim = autem: multi languores sanantur. Ipse est enim ros 165, 17. cf. 179, 12. 189, 9. 20.
eo quod: suauitudo innarrabilis, eo quod s. Maria sedit 178, 6. nullum laborem habentes, eo quod totum harena sit 186, 14. — fallent homines de uxore Loth, eo quod minuatur 169, 19.
erogare: panes erogantur ad homines pauperes 177, 22. erogauit pauperibus 181, 6.
etiam et: ibi etiam et leprosi mundantur 166, 3. in qua etiam et Iordanis ingreditur 166, 5. ubi etiam et ego tetigi barbas 184, 14. descendimus etiam et ad locum 187, 2. ubi etiam et de India naues ueniunt 187, 14.
eunuchus 180, 7.
euidenter oculata fide uidi 190, 2.
ex, e: ex hoc uenimus 165, 5. ex omni terra conueniunt 179, 5. ex ipso loco adsumptus est Helias 165, 7. ex uno latere intrant 179, 2. 3. ex utraque parte 167, 1. 188, 20. ex qua (lucerna) benedictionem tulimus 171, 8. ex cuius lectu benedictionem tulimus 190, 8. ex ipso (arbore) collegi 187, 7. — ex eo quod a ciuitate egressus sum 159, 1. — numquam seminatur, sed ex se nascitur 168, 21. ex familia Iethro discendunt 186, 10. termas ex se lauantes 163, 4. ex ipso (torrente) Iordanis ampliatur 164, 5. 166, 2. — ex relatione episcopi 181, 2. — ex quibus (hydriis) duae ibi sunt 161, 9. dum aliqua ex ipsis mortua fuerit 168, 2. ex quibus una 189, 1. ex quibus aliqui 181, 15. ex quo (rore) etiam pro condito bibent 185, 11. ex quibus (dactalis) mecum adduxi in prouincia 169, 5. 6. — e xenodochio habent delicias 163, 15. — duo solia ex marmore 176, 2. coronas ex auro 171, 16. — petra ornata ex auro et gemmis 171, 12. coopertus ex argento 171, 17. ornatam ex gemmis 174, 19. ornatus ex auro et argento 175, 17. 178, 10.
exagitare: petram 160, 18. columna exagitatur 177, 4. ante quorum timorem non exagitantur Saraceni 186, 18.
excelsus: mons 179, 14. osanna in excelsis 186, 9.
excepto *loco praepositionis:* excepto peregrinis 159, 15.
excidere: de petra excisus 171, 5.
execratio: tanta illis est execratio utrisque 164, 14.
exire: ad nauigandum 167, 12. ad portam 177, 20. nec habent, ubi exeant foris 186, 21. praeco exiuit 185, 16. Iordanis exit in alio littore maris 163, 10. exeunte sole 165, 10. — exire de Constantinopoli 159, 4. *uide* de corpore exire 166, 13.
exinde *aduerb. loci:* exinde uenimus 163, 6 cf. 166, 14. 175, 19. 182,

13. 183, 15. 187, 1. 7. 188, 16. 17. 190, 12. 191, 1. ita ut mensura tollatur exinde 174, 9. exinde faciunt aquam sparsionis 167, 11. exinde in pascha communicatur 168, 22. exinde colata plena proponuntur 169, 10. doleos exinde plenos habent 185, 8.
extendere *intrans.:* culfus extendit in multis milibus 187, 15.
extensa campania 165, 4.
extra = ultra: melium extra natura (naturam R) altum nimis 162, 8.
exurgere: mons exurgit 162, 9. fluuius de fonte exurgit 160, 1. fons 180, 1. 6.

Fabricare: ciuitatem 189, 1.
facere: incensa facientes multa 179, 3. facere responsum 164, 15 *cf. Bonnet, le latin de Grégoire, p.* 247, 5. missas 174, 17. — manu factus hominis 188, 19.
fallere = mentiri: fallent homines de uxore Loth, eo quod minuatur 169, 19.
fasiolus 169, 7 (fasiola G).
fauilla: intras in fauillas Sodomae 169, 17.
febrire: uinum, qui febrientibus datur 169, 4.
fel: amarescente aqua illa in felle 183, 4.
ferre: ager ferens satum 168, 19.
ferreus, a, um: uirgae 171, 14. crux 177, 5.
festiuitas 184, 21.
ficulnea 170, 20.
fides: oculata fide uidi 190, 2. uidentes oculata fide (*cf. adn. crit.*) 179, 19.
fieri: fient 160, 6.
filii Israel 168, 17. 187, 8.
flagellare 174, 5. 177, 2.
fons *gen. fem.:* in ipsa fonte 161, 11. fons ipsa 176, 7. ipsa (ipse R) fons Siloa inclausa (inclausus R) est 176, 12. quae fons 178, 22. fons, quam indulcauit Helias 169, 3.
foris *aduerb.:* habent foris, qui eis permanent 168, 4. — ebullescit oleum foris 173, 1. redundat foris 173, 2. nec permittit se foris tolli 161, 18. exeuntes de ciuitate a foris illi serant 186, 19. ubi exeant foris 186, 22. — *praepositio cum ablatiuo:* foris uico 164, 17. foris (porta G) portam 176, 17.
formosus (RBr), formonsus (G) 175, 13.
frixus: cicer frixum 182, 5.
fundere: fundent 167, 10.

Gallicula: galliculas calciatos 182, 17 (calliculas GBr, callicolis R).
gallus = gallicinium: gallo quarto 167, 3.
generalitas: nam et generalitati est aliqua paramitia 166, 10.
genicium = gynaeceum: genicia publica olosirico 160, 9.
giratus: cingella girata 171, 15.
gradus, *acc. plur.* grados *in cod.* G: 170, 19. 172, 1. 175, 21. gradus (GR) 180, 12.
grandis, e: monasterium 168, 8. piscina 176, 6. solius 163, 17. uigiliae 167, 2. qui (oleum) pro grande benedictione tollitur 188, 4.
gressus: *nom. plur.* gressi (GBr) 171, 20. *acc. plur.* gressos (GBr) 172, 10. gressus 176, 16.
grossus: talea grossa 162, 8.

Habere: quod habis emere 164, 15. — tomus, in quo abcd dominus

habuit inpositum 161, 15. una condoma habent posita 164, 18. in parte montis habent idolum suum positum 184, 18. — habet = *gallice ‚il y a'*: inter sepulcra habet continuo gressus XX 176, 16.
hactenus: fons usque hactenus rigat 188, 17; cf. 189, 8.
haereses multae 189, 20.
harena 183, 4. 186, 14. 22.
heremita 182, 12. 183, 17.
heremus 181, 1. 8. 11. 182, 3. 10. 13. 183, 1. 8. 12. 14.
hoc est: scientes linguas, hoc est latinas et graecas 184, 3. sunt putei, hoc est puteus coniurationis et puteus calumniae 180, 8. cf. 163, 7. 188, 19. 190, 15. 20.
homo: sextarium per hominem accipiebamus 183, 3.
honestus: ciuitas honesta (*schön*) 160, 11. homines honestissimi (*wohlhabend*) 180, 18.
hydria 161, 10.

Iacere = sepultum esse: Dauid ibi iacet in corpore 178, 15. ubi Zacharias iacet in corpore 180, 2. ubi Esaias iacet 180, 4. cf. 170, 10. 11. 177, 21. 178, 1 (iacit G 177, 21. 180, 2. 4).
iactare = iacere: ipsos nummos in aqua iactas 164, 19. quicquid ibi iactatum fuerit 166, 12. iactas melum 172, 6. omnes barbas tondent et iactant 184, 13.
iactus: sagittae iactum 176, 17. — iactus = *abortus:* iactum numquam faciet 160, 19.
idolum: in ipso monte habent idolum suum positum Saraceni. 184, 18.
ille *loco articuli:* sedent in illo solio 163, 19. lauant in illas termas Moysi 166, 9. — *pro* is *uel articulo usurpatur:* 160, 3. 4. 163, 20. 169, 13. 173, 4. 174, 10. 175, 11. 15. 181, 5. 12. 182, 1. 3. 183, 21. 186, 2. 20.
illic 159, 19. 160, 6. 168, 3. 187, 9. 18. 189, 8.
immo et 176, 5.
imperatrix: 176, 13. ornamenta de imperatricis 171, 16.
imponere: tomus in quo abcd dominus habuit inpositum 161, 15.
in: *cum ablatiuo, ubi accusatiuum exspectes: passim, praecipue in cod. G. — nominibus oppidorum anteponitur:* uenimus in Cana 161, 7. in Capharnaum 163, 5; cf. 170, 3. 4. 5. 179, 10. 180, 10. 181, 19. 182, 16. 185, 20. 190, 1. 4. 191, 2. — amarescente aqua in felle 183, 3. — ciuitates, quae leguntur in Regnorum (Regum G) 162, 13. — in tantum cognoscitur uerum esse, quia nec basidem habet 177, 3. — quae (fontes) in unum iunctae sunt 163, 8. omnes in unum requiescunt 178, 18. — in oculis hominum uidetur 168, 13.
inante atrio est piscina grandis 176, 5.
incendere: cum paleas uestigia nostra incendentes 164. 14.
incensum: mittuntur intus cum luminaria et incensum 163, 19. et luminaria ibi fiunt et incensum 177, 6. incensa facientes multa 179, 3. incensa offerentes multa uel luminaria 179, 6.
inciditur alia cellula 168, 3.
inclaudere: inclausus 169, 14. 170, 7 (inclusus R). 10 (inclusa RBr). 174, 18. 176, 12. inclusus 184, 1 (R. inclausa G).
incontra in ciuitatem Sucamina 160, 12.

inde: nobis inde dederunt sextaria quinque 185, 10.
indulcare 169, 3. 183, 4.
induere: induti sindones 167, 14. indutus dalmatica et pallium lineum 184, 20.
infantes = liberi: infantes, quos occidit Herodes 178, 17. ubi sedebat cum aliis infantibus 161, 16. mulieres cum infantibus 186, 5.
infantula 168, 1. 3.
infermentare: alueus ubi illa uidua infermentauit 160, 5.
Infinitiui usus insolentior: ubi ascendit uidere dominum 169, 14. ubi ibat Isaac offerre 172, 4.
infinitus: uigiliae grandes, populus infinitus 167, 2. ornamenta infinita 171, 14.
infra = intra: arbor inclausus infra (intra G) oratorium 169, 14. fons Siloa infra (intra R) ciuitatem inclausa est 176, 12, cf. quae (G) fons inclausa (G) est intra monasterium (infra *solummodo* M) 184, 1. castellum modicum, infra se xenodochium 187, 9. infra liquore illo sic stat 188, 13. infra ciuitatem uidimus 188, 13. quem (caput) infra dolium uidimus 190, 14.
ingredi: in qua (mare) Iordanis ingreditur 166, 5. qui (Iordanis) ingreditur in mare 163, 9. ingreditur (aqua) in Iordane 176, 9. — populus, qui per ipsum heremum ingrediebatur 183, 12.
inhabitare *intrans.:* a malitia inhabitantium in ea 182, 14 (Psalm. 106, 34). inhabitantes in ea ciuitate 186, 9.
inhaeresco: pectus inhaesit in ipsa marmore 174, 7.
inmobilis: aquam inmobilem 178, 3.
inmutabatur in oculis tuis 189, 13.
innarrabilis: suauitudo ad bibendum innarrabilis 178, 5.
innumerabilis 175, 2. 179, 6. 183, 18.
inrigare: fons inrigat ipsa loca 179, 23. montem 184, 8. aquas multas 176, 7.
insimul pascuntur 185, 14.
integer: non eum permittunt integrum (*codd.* iterum) exire 188, 9.
intendere = aspicere: non potueramus intendere 189, 13. quantum intendebas, inmutabatur 189, 13.
intrinsecus 181, 6.
intrat (fluuius) in Iordanem 164, 5.
introire: mox luna introierit 185, 2.
inundare: hora uespertina inundantur (*cod.* mundantur) termae 163, 16.
intus 163, 19. 178, 11. 187, 5. 15. — intus in 166, 20. 188, 1. 14. 191, 7.
ipse = is, *uel loco articuli:* 159, 16. 160, 3. 161, 8. 11. 162, 17. 163, 1. 17. 164, 1. 4. 5 etc.
ipse = idem: 170, 1. ipsam semper uirtutem operaretur 188, 10.
is, ea, id: eum *neutrum* 172, 7. 188, 6. 8.
iste = hic: 174, 1. in ista uel in illa ripa Iordanis 168, 9.
iusum = deorsum: audiunt uoces iusum in ualle 173, 15.

Labor = *Feldarbeit:* nullum laborem habentes, quia nec habent ubi 186, 13.
languor: tollitur mensura pro singulis languoribus 174, 9. 175, 17. sanat multos languores 166, 4.
lapidare 174, 14.
lapis, idis *gen. fem.:* lapides multae, cum quibus (quas G) lapidatus est

b. Stephanus 174, 13. ternas lapides portantes 179, 16.
laqueare: catena, cum qua se laqueauit Iudas 177, 19.
lauare: lauantur omnia (lauant R) 177, 17. — *intrans.:* in ipsa fonte lauauimus 161, 12. ad uesperum lauant in illas termas 166, 8. in uno lauantur (lauant R) uiri 176, 3. — termae ex se lauantes 163, 4. 166, 2.
lectus *et* lectum: ipsum lectum ibi est 160, 4. lecta aegrotorum 175, 2. ex cuius lectu 190, 8.
legere: Hermon, qui legitur in psalmo 165, 8 (ros, qui cantatur in psalmo 165, 17). ciuitates, quae leguntur 164, 7.
legumen: adduxit ad cellarium legumina 182, 1.
leuare = tollere: hydriam in collo leuaui 161, 11. lapides, quos leuauerunt filii Israel 168, 16. quem (lapidem) leuas in manibus tuis 174, 3. petra, in quam leuabatur reus 175, 8. 10. columna leuata a nube 177, 2.
libra: dactalum de libra 169, 5. cetrius de libras XL 169, 7.
ligamentum, quo utebatur in capite (Maria) 173, 7.
ligare: ligantes pro singulis languoribus 175, 16.
lignum crucis, quem adorauimus 172, 13. qui lignus (G) *ib.*
liminare 171, 1 (limitare R, -ri G, liminare Br).
lineus, a, um: pallium 184, 20.
lingere 170, 1.
locellus aureus 174, 19. — locellus = sarcophagus: uidimus locellos ligneos sanctorum patrum 188, 14.
longe: non longe a ciuitate esse 168, 17. 169, 13. stare 176, 21. exinde non multum longe ad Segor (est) 166, 14.
lucerna 171, 6.
luminare 163, 19. 177, 6. 178, 11. 179, 7. 182, 2.
luna: antequam egrediatur luna 185, 1. mox luna introierit 185, 2. recurrente luna 184, 21.
lupinum 182, 6.

Macinare = molere, *cf. Du Cangii glossarium s. v.* 181, 12.
magnus, *multo rarius quam* grandis: 168, 18. 173, 11.
maior: 177, 20. 180, 11. 183, 12. 187, 15. 190, 18.
malitia inhabitantium 182, 14 (Psalm. 106, 34).
mansio = pernoctatio: christiani pro deuotione ad mansionem ascendunt 173, 13. = statio 185, 20.
manumisit omnem familiam 181, 5.
mare, *abl. sing.* mare: non longe a mare salinarum 166, 5. in qua mare iacent leprosi 166, 7. a mare 167, 16. de mare egreditur 163, 11. exierunt de mare 187, 11. recedente mare 187, 16. — qui maris circat milia LX 163, 5.
maritima, ae: misimus maritimam 161, 3.
marmor, *nonnullis locis* lapis *sonare uidetur:* 167, 1 (176, 2). 187, 18. *gen. fem.:* in ipsa marmore 174, 7. incipit colorem mutare marmor illa 185, 2. fit nigra marmor illa 185, 3.
marmoreus, a, um: alueus 160, 4. cathedrae 173, 8. columna 177, 1. idolum 184, 18.
martyra 174, 20.
mastix 185, 8.

matutina: completo matutinas 167, 3. fiunt matutinas (G, -ni R) 167, 3.
maxilla asini 179, 21.
medius = *halb:* ampullas medias 173, 1. medium miliarium 178, 14. medio Septembrio 166, 7.
melum = malum 172, 6.
mensuram tollere 174, 9. 175, 16.
messor 180, 6.
meta: quasi in modum metae coopertus ex argento 171, 17.
metari castra 187, 8.
metropolis: uenimus in ciuitate metropoli 164, 8.
militare in publico 186, 11.
milium (melium *codd.*) 162, 7.
mingere 181, 15.
ministerium = *Kirchengeräte:* procedunt ministeria sub diuo 167, 4.
mirabilia, orum = *Wunder:* monasteria multa, loca mirabiliorum (G, -culorum R) 170, 7. ubi talia fiunt mirabilia (G, -cula R) 166, 17. uidimus mirabilia (= res mirabiles) multa 170, 9.
miraculum: multa alia miracula (= res mirabiles) 174, 17. territorius in miraculis positus 168, 14.
missa: calix, in quo (apostoli) missas faciebant 174, 17.
mittere: 1) *schicken:* mittens in Hierusolima 181, 19. 2) = dimittere, relinquere: misimus maritimam 161, 3. 3) = ponere: XXX milia ad breue missi hic perierunt 159, 16. per posticum mittuntur intus 163, 18. ibi infantulae mittuntur 168, 1. aquae, ubi missus est Hieremias 175, 20. mittebamus in ea (aqua) harenam 183, 4. sareca missa ante se petiebant 183, 6. per digitos in pedes anulos missos 182, 18. caput Iohannis, qui est missus in doleo uitreo 190, 13.
mobilis lapis 179, 14.
modicus = paruus: ampulla 185, 10. castellum 187, 4. 9. ciuitas 160, 2. 187, 13. insula 188, 1. mons 165, 8. oratorium 184, 10. petra 160, 17. pes 175, 11. prouincia 162, 6.
modius: modios tres (modia tria Br) 168, 20.
modo = nunc: quae uocata est in tempore Samaria, modo uero dicitur Neapolis 162, 15. quae est modo basilica 163, 6. cf. 175, 4. 176, 12. 177, 17. 178, 7. 189, 6.
modus: ipsum monumentum quasi in modum metae coopertus ex argento 171, 17. puteus in modum theatri factus 180, 11. digiti molles in modum dactalorum 188, 2.
molere: burdones, qui in montibus molent 185, 14.
monachi, *distinguuntur ab heremitis, uide indicem rerum.*
monasterium *uide indicem rerum.* — in qua (turre Dauid) sunt monasteria in cenaculis singulis 173, 11.
montana: ascendentibus nobis de montana 170, 3. sub montana loca, ubi inueniuntur serpentes 168, 10.
motus: ciuitas subuersa est a terrae motu 159, 10.
mouere = *aufbrechen:* inde mouentes 183, 16.
mox: a) = statim: quod si tetigeris, mox scandalum 164, 17. cf. 167, 6. 173, 1. b) = simulatque: mox luna introierit, fit nigra marmor illa 185, 2.
multus: *35 locis:* 160, 5 (*bis*). 161, 19. 164, 7. 9 *etc.*
multum: non multum longe 166, 14. 168, 7. 176, 21.

mundare: mundantur leprosi 163, 15. 164, 2. 166, 3. 9. 176, 5. daemoniaci 177, 7.
munire: ciuitas munita muris 186, 3. talea munita petris 170, 21. monasterium circumdatum muris munitis 184, 2. — piscina manu hominis munita 176, 6. Eudoxia muniuit basilicam et sepulchrum sancti Stephani 176, 14.
munitio = *Wehr:* munitio manu facta hominis 188, 19.
murena (murenula R) *genus torquis* 171, 14.
murmuratio (murmorantia G) 174, 5.
murmurare 173, 14.
mutare: incipit colorem mutare marmor 185, 1.

Nam = δέ, autem: 169, 19. 170, 6. 171, 12. 13. 172, 8. 175, 15. 176, 13. 179, 17. 186, 19.
nam et *caret plerumque ui causali:* nam et ibi mortuus est Iohannes 164, 2. cf. 172, 2. 14. 173, 3. 176, 12 (177, 7). 178, 17. 179, 4. 23. 181, 16. 182, 16. 185, 10. 12.
nares fissas 182, 17.
nascitur (satus) ex se 168, 21. uinum 169, 4. dactalum de libra 169, 5.
natalis: alio die de natale domini 179, 5.
natatorius, a, um: piscina natatoria 177, 14.
naturalis: de petra naturale excisus 171, 5.
nauicula 189, 17.
nauis: in Abila descendit nauis de India 185, 20.
nec = non: sed nec permittit se foris tolli 161, 18. quia nec habent ubi 186, 13. quia nec habent, ubi exeant 186, 21.
nimis = ualde: ciuitas christiana nimis est 160, 2. melium extra natura altum nimis 162, 7.
nimius = magnus: congregatio nimia monachorum 175, 1.
nominatim: cognitae personae, quae sciebantur nominatim 159, 15.
non *pro* ne: non sputes 164, 20.
nullus = nemo: in quo nullus praesumit manere 184, 11. 185, 14.
nuptiae: dominus ad nuptias fuit 161, 8.
nuptus, us: in ipsa nocte nuptus sui 181, 4.
nutriebant leonem 181, 13.

Obéliscus 166, 19.
obuiare 183, 18.
occidere 178, 17. 179, 11. 22. 180, 1. interficere *desideratur.*
oculatus: oculata fide 179, 19. 190, 2.
oculus: in oculis hominum uidetur ut paradisus 168, 13.
odor: sulphureus 169, 18. 188, 12 (oreus G). odor suauitatis 183, 10.
offerre: obtuli ad altare 161, 11. altarium Abrahae, ubi ibat Isaac offerre 172, 4. obtulit Melchisedech sacrificium 172, 4. incensa offerentes multa uel luminaria 179, 7.
oleum: rafaninum 186, 6. petrinum 188, 3. ad luminaria 182, 1. affertur oleum ad benedicendum 172, 20.
oliuetum: oliueta et palmeta 165, 4. in dextra parte portae est oliuetum 170, 20. *cf. ind. nom.*
olosiricum: genicia publica olosirico 160, 9.
omnino: unde omnino mirati sumus 185, 4. paruus omnino 163, 9. angustum omnino 178, 12.
omnis, e: *abl.* omne 162, 5.
onager 185, 12.

onychinus: calix 173, 5.
operari multas uirtutes 189, 17. cf. 164, 9. 188, 10.
oppida Oliueti montis 170, 5.
opus: turris quadrangulis et opus caluum, non habens tectum 173, 12. — faciunt opus dei 184, 12.
oratio = *Gebet:* 168, 5.
oratorius (G) 168, 16. 186, 1. oratorium 187, 11. infra oratorium 169, 14.
ornamentum: ornamenta de imperatricis 171, 16. infinita 171, 13.
orare = *beten:* orauimus in praetorio 175, 3. Moysi oranti 186, 2.
orum = ora: orum ampullae 172, 21, *cf. Archiv f. lat. Lexik. IX 300.*
os: monumenti 171, 11. speluncae 178, 11. 12.
osanna in excelsis 186, 9.
osculare *et* osculari: adorauimus et osculauimus 172, 13. osculatus sum 172, 16. osculantes proni in terram 171, 3.
ostendere: uirtutes 176, 5. 177, 8.
ostium: clauduntur omnia ostia 163, 18.

Pabulare: quas (puellas) christiani pabulabant 181, 12.
palea: cum paleas incendentes 164, 13. nec paleas nec lignum supernatat 166, 11. capitum, paleas et hordeum 186, 15.
pallium: indutus dalmatica et pallium lineum 184, 20.
palma: manus apparent et digiti et palmae 174, 8.
palmetum: oliueta et palmeta 165, 5. calamita uel palmita 181, 9.
paradisus: prouincia similis paradiso 162, 6. Iericho in oculis hominum ita uidetur ut paradisus 168, 13. nuces de paradiso credunt esse 187, 20.
paramitia (= paramythia) 166, 10.
parens: parentem suam dicunt eam (Mariam) fuisse 162, 3.
parere: uestigia rotarum parent 187, 18. locus, ubi crucifixus fuit, paret 172, 2. cruor sanguinis paret in ipsa petra 172, 3.
pardus: leo et pardus et onagri insimul pascuntur 185, 12.
pars: de interiore parte heremi 183, 8. ex utraque parte marmoris 167, 1. 188, 20. in dextra parte 170, 19. ab una parte 172, 1. in illa parte Iordanis 165, 18. Sidona, quae ex parte ruit 159, 18. homines a parte Aethiopiae 182, 16. uenimus in partes Syriae 159, 7.
Participiorum usus insolentior: nomin. uel accus. absol.: adorauimus, quasi dicentes nobis, amulam 161, 5. suauitudo innarrabilis, dicentes, eo quod 178, 5. sublatum sponsi uestimentum non est inuenta 181, 7. ambulantibus nobis, cameli nobis aquam portantes, sextarium accipiebamus 183, 1. exeuntis de ciuitate, uenientes contra Hierusolimam non longe est 169, 12. Iterum uenientes in Hierusolima 190, 1. et transcendentes, ibi est 187, 11. — *uersa uice ablat. absol. inusitate usurpatus:* ingresso domino Iesu — inuenit lapidem istum 173, 20. reuertentibus nobis — uenimus 177, 14. item exeuntibus nobis — uenimus 177, 20. descendentibus nobis — uenimus 179, 9. — *participium, ubi uerbum finitum desideratur:* in qua adorantes monumentum domini 171, 4. tollentes mensuram, ligantes—et sanantur

175, 15. ternas lapides portantes et iactantes 179, 16. secretum sic: uidentes spiritua inmunda uolui 179, 18. proficiscentes de Elusa ingressi heremum 182, 10. et inde mouentes — et ecce multitudo obuiauerunt nobis 183, 16. qui adorauerunt nos, simili modo et nos facientes 183, 19. nobis uisum est reuerti et uenientes in Fara ciuitatem 185, 22. — *Part. Praes. pro part. aoristi usurpatur:* 189, 17 *et saepius.* — *Coaceruata participia:* 186, 11 ss. — procedente sancta cruce et ueniens in atrio eadem hora stella apparet 172, 17.

paruuli = infantes 190, 19.

pater *sensu spirituali:* sanctus pater Hilario 180. 20. sancti patres heremitae 188, 15.

pati (*de martyrio*): passi sunt s. Sergius et s. Bacchus 191, 6.

patricius 169, 6.

pelagus: culfus exit de pelago 187, 15. intus in pelago est insula 188, 1. pertransit pelagum 163, 10.

pentecosten: in die (G) pentecosten 169, 10.

per: per ponte transitur 191, 6. per uisionem uidi 190, 3. per loca = ubique 177, 13. sextarium per hominem accipiebamus 183, 2.

perambulare: perambulantes monasteria multa 170, 6. perambulantes per heremum 183, 14. perambulauimus usque ad s. Mennatem 189, 16.

percutere: lancea, de qua in latere percussus est 174, 12.

peregrinari 159, 2.

peregrini: 159, 15. 177, 11. amatores peregrinorum 180, 19. susceptio p. 175, 2 pauperes et peregrini 177, 22.

permaneo 168, 4. 184, 19.

pertingere: in quo loco 188, 7.

pes montis 165, 9. 183, 21.

petire: petiebant 183, 6.

petra 160, 17. 18. 170, 21, 171, 5. 11. 12. 172, 3. 174, 8. 175, 7. 15. 17. 178, 2. 13. 179, 14 (*alternans cum* lapis). 179, 16.

petrinus, a, um: oleum 188, 3.

petrosus, a, um: mons Sina 184, 15.

pertransire: Iordanis pertransit aquam maris 163, 9.

piscina = *Bad:* piscina grandis 176, 6. piscina natatoria 177, 14.

Pluralis: multitudo obuiauerunt nobis 183, 18. assidue populus lauant 176, 7.

platea 164, 12. 175, 5.

plenus, a, um: omne sunt caritate plenae 162, 5. habentes colathos plenos cum aromatibus 167, 9. doleos exinde plenos habent 185, 8.

ploratus 182, 7.

plus: sunt milia plus minus CXXX^{ta} 167, 17. plus minus pedes sex 184, 10.

positus = sepultus: ubi corpus domini positum fuit 171, 6. *similiter* 178, 14.

posuit lapidem in angulum 174, 2. *sed* ponis aurem in ipso angulo 174, 3.

populus: in qua assidue populus lauant 176, 7. quinque milia populos saciauit 165, 4. populus numerus duodecim milia sexcenti 183, 11.

porticus: secus porticum Salomonis 175, 6. porticos (G) 177, 15.

post: reuertentes post nos 163, 10. redit (Iordanis) post se 167, 6. post *cum ablat.:* post reclausa cruce 173, 3. post tanto labore et uastitate heremi 187, 3.

posticum 163, 18.

potens = *reich* 160, 8.
potiston (?): ibi nascitur uinum potiston 169, 4 *fortasse* pausticum.
portare *sensu tralat.:* quae patienter portauit 181, 5.
praecellere: prouincia praecellit Aegyptum in uino 162, 7.
praefiguratio 187, 17.
Praepositiones cum accusatiuo, ubi ablatiuum exspectes, et uersa uice uide Krit. Erläut. p. 4.
praesepium ornatum ex auro (praesepius G) 178, 10.
praesumere: in quo nullus praesumit manere 184, 11.
praeter *aduerb.:* aquam non habet praeter in Siloa fonte 172, 9. praeter singulis diebus habentes singulas equas 186, 14.
praeturius (G) 165, 13. in medio praeturio 175, 8. cf. 175, 3 (R). 175, 14 (G).
pretium: ager comparatus est de pretio domini 177, 10. antequam pretium des 184, 16.
pro = ad, propter: pro benedictione, cf. benedictio 167, 14. 170, 15. 174, 20. 188, 4. discurrentes per heremum pro custodia monasteriorum 186, 17. serra pro testimonium posita est 180, 4. pro deuotione barbas tondent 184, 13 ut pro singulis languoribus mensura tollatur exinde 174, 8. — pro *cum accus.:* pro testimonium 180, 4. pro catarticum bibitur 166, 4.
procedere, *cf. Weiman. Archiv f. lat. Lexik. IX 136:* proceduntministeria sub diuo 167, 4. procedente s. cruce ad adorandum 172, 17. — ex qua (maxilla) fons processit 179, 22.
profundus: in profundum (-o G) dimergitur 116, 12.
pronus: osculantes proni in terram 171, 3.
prostratae pedibus nostris 186, 6.
prouincia = regio: prouincia similis paradiso 162, 5. in ipsa prouincia multas uirtutes ostendit 177, 7. ex quibus mecum adduxi in prouincia 169, 5.
proximus: in proximo esse 180, 14. 188, 20.
psallere: 183, 18. — psallentes antifonam 186, 7.
psalterium 173, 10.
publicus: genicia publica oloserico 160, 9. militantes in publico 186, 11. habent de publicum delicias 163, 16. annonas de publico accipientes 186, 12.
puella: quaedam nobilis puella 181, 3. monasterium puellarum 181, 10.
purificare se in aqua 165, 1.
puteus 162, 16. 180, 8. *plur.:* potea, quas (G) 180, 7.
putridus: aquae putridae 175, 20.

Quadrangulis: petra 175, 8.
quadriporticus 179, 1.
qualisuis enim tempestas sit maris 188, 12.
quando *coni. temporalis cum ind. praeteriti = als:* ubi sedebat, quando ad eam angelus uenit 161, 6. cf. 165, 20. 175, 7. 10. 184, 7. 189, 7. — *cum ind. praes. = wenn:* denuntiant tibi, quando ingrederis 164, 20. quando uenit tempus festiuitatis 184, 20. — *cum coni. perf.:* quando coeperint adorare, fit nigra 185, 2.
quanticumque *cum coni.* = quotquot: quanticumque uel quotienscumque transierit 179, 15. quanticumque gustauerint, satiantur 187,

21. quanticumque pertingere potuerunt 188, 6.
quantum = quo magis: quantum intendebas, inmutabatur in oculis tuis 189, 13.
quasi: sic quasi in modum metae coopertus 171, 17. sonat in auribus tuis quasi murmuratio 174, 4. — adorauimus quasi (?) dicentes nobis amulam s. Mariae 161, 5.
quia *coni. caus.*: 176, 13. 177, 3. 185, 15. 189, 13. — *pro accus. cum inf.*: dicente nobis episcopo, quia perierunt 159, 4. de quo dicitur, quia ipse est, de quo bibit dominus 162, 18. dicitur, quia ex familia Iethro discendunt 186, 10. sic dicebant, quia leo gubernaret 187, 16. — quae dicunt, quia de Theodote esset 174, 20. — hoc dicunt, quia a sancta Maria sibi hoc concessum (fuisse *add.* G) 162, 3.
qui, quae, quod: sudarium, qui fuit in fronte domini 168, 6. uinum, qui febrientibus datur 169, 4. qui lignus (G, quod lignum R) 172, 16. lignum crucis reconditum est, quem adorauimus 172, 13. qui (oleum) tollitur 188, 4. quem tollentes 188, 8. qui (G, quae R) arbor inclausus (GR) est 169, 14. testam quem (GR) 174, 19. caput heremi, qui uadit 181, 1. potea quas (G, putei quos R) 180, 7. qui maris (G quod mare R) 163, 4. in qua mare 166, 5. 7. in quo mare 166, 10. — basilica, quae fuit praetorium 165, 13. domus Raab, quae est xenodochius 168, 14. ros, quem manna appellant 185, 7. templum, quod (que G) est modo ecclesia 189, 6. — de qua dicitur in heremo esse 181, 8. *coniunctionis instar adhibetur:* qui (*fort.* cui) dum appropinquassemus cellulae, omnes animales minxerunt 181, 14. qui perambulantes —uenimus 183, 14.
quicumque = aliquis: si suspensa fuerit cuicumque animali 160, 19.
quod: fallent, eo quod minuatur 169, 19. dicentes eo quod sedit 178, 5. ex eo quod egressus sum 159, 1.
quomodo = cum: quomodo uenerunt, sanauerunt me 190, 3.

Radix, *gen. masc.*: radices, quorum odor 183, 10.
rarus: uidimus raros homines 182, 15.
recipere = capere: uas non iam eum (oleum) recipit 188, 6.
reclaudere: reclausa cruce 173, 3.
recolere = meminisse: multa miracula, quae non recolo 174, 17.
recomponere 171, 8.
recurrente luna (*codd.* praecurrente) 184, 21.
redire: aqua redit in alueo suo 166, 19. Iordanis redit post se 167, 6.
redigere: piscina redacta est in stercore 177, 17.
redundare: totum oleum redundat foris 173, 2.
regia = porta: cuius una regia se clausit 189, 7.
reiterare = redire: si uolueris reiterare ad tollendum 188, 5.
reprobare 173, 20.
requiescere = sepultum esse 159, 5. 8. 164, 11. 176, 17. 20. 178, 18. 180, 12. 16. 19. 189, 21. 190, 7. 19. 191, 3.
requirere = *fragen:* requisiti, quare sic 182, 18.
resedere: ciuitas, in qua resedebat Farao 189, 3. ubi crux resedit 172, 19.

respicere: ad occidentem 176, 18. ad Sodoma 173, 15.
responsum facere 164, 15. 18. *cf. Bonnet, le latin de Grégoire p. 247 a. 5.*
resticula: resticulas cum radices 183, 9. *cf. Georges s. v. restis II.*
resurrectio Iomini 174, 16.
reuerti: reuertentes post nos 163, 10, cf. redire. — reuertente cruce in loco suo 173, 2. reuertitur (marmor) in pristinum colorem 185, 4.
rigare *intrans.:* fons usque hactenus rigat 188, 17.
rugitus: leonis 181, 14. Iordanis 167, 6.
ruinae templi 175, 5.
ruere = corruere: Sidona, quae ex parte ruit 159, 18.

Salinae: mare salinarum 166, 5. 167, 17.
salsugo 182, 14 (= Psalm. 107, 34).
saluator 189, 9.
saluare: omnes aegroti saluantur 188, 7.
sanctus, a, um: ciuitas 171, 3. crux 172, 17. loca 159, 3. martyra 174, 20. patres heremitae 188, 15. corpora sanctorum 170, 12. *plerumque nominibus personarum praeponitur uelut:* Antoninus 189, 22. Athanasius 189, 21. Bacchus 191, 7 *etc.*
sanguis: cruor sanguinis 172, 3. ager sanguinis 177, 11.
sareca, *tunicae species, cf. Du Cangii gloss. s. v.* sarica 183, 6.
satum: ferens satum 168, 19.
scala: per scalas ascenditur 177, 6.
scandalum 164, 17. scandalum generas 164, 20.
sculpire 178, 13.
secare: a serra secatus est 180, 3.
securis, *acc.* securem 165, 7.
secus *praepos.:* secus porticum (-o G) 175, 6.
sedere: sedit in sinagoga tomus 161, 14, *uide* resedere.
sedis 175, 7.
seminare, *non* serere: 168, 19. 21.
senior: septem cathedrae seniorum 173, 8.
sepultura = sepulcrum: inter ipsas sepulturas cellulas seruorum dei 177, 12.
serare 186, 19.
sero = uespere: sextarium mane et sextarium sero accipiebamus 183, 2. sero purificant se in aqua 165, 1.
serra: a serra secatus est 180, 3. 4.
seruientes: munera dantes ad seruientes ibidem 179, 7.
serui dei = monachi: 177, 12. 178, 9. 184, 16.
sextarius: 183, 2. *plur.* sextaria 185, 10 (GR). 178, 3 (G).
sic: neque basidem habet, sed sic super terram stat 177, 4. infra liquore illo sic stat (tempestas) 188, 13.
siclus (G, situlus R) 162, 18.
signum: ubi ascendit aqua ad signum 188, 19. — in qua columna tale est signum (talis est signus G) 174, 6. ubi Moyses uidit signum rubi ardentis 183, 22.
sinagoga *uide* synagoga.
sindon: induti sindonis 167, 14.
solius, *plur.* solia: solius grandis 163, 17. duo solia 176, 2.
soporare: dum soporati fuerint 163, 20.
sparsio: aqua sparsionis 167, 12.
species = res: induti sindones et multas cum alias species 164, 14. species

beatae Mariae 173, 6. *cf. Du Cangii gloss. s. v. 2.*
spiritus, *plur.* spiritua 179, 18.
splendidus, a, um: ciuitas 159, 13. cf. 178, 9. 180, 17. 189, 19.
spongia 173, 4. 5 (spungia G).
sponsus = maritus 181, 4. 7.
sportella 182, 5.
spungia *uide* spongia.
sputare 164, 20.
stagnum: per stagnum uenimus Alexandria(m) 189, 17.
stare: stat aqua 167, 6. uxor Loth 170, 1. domus Raab 168, 14. tabulatio templi 171, 2. talea (ficulneae) 170, 21. tempestas 188, 13.
status = statura: super statum hominis 162, 8. stat in ipso statu 170, 1.
statura communis 175, 12.
stercus: piscina redacta est in stercore 177, 17.
strata, ae 176, 21.
studium litterarum (studius G) 159, 13.
suauitas: odor suauitatis 183, 11.
suauitudo ad bibendum 178, 4.
sub = prope: sub montana 159, 17. 168, 10. est basilica sub platea 175, 5.
subanellatus: capillos subanellatos 175, 12.
subtilis = *italice, sottile': pes* 175, 12.
subtus: miliario subtus monte Carmelo 160, 14. subtus Sodoma et Gomurra 166, 6. 176, 10.
subuertere: ciuitas subuersa est a terrae motu 159, 9. 11. 14.
sudarium, qui fuit in fronte domini 168, 6.
sulphur et bitumen 166, 6.
sulphureus odor 169, 18. 188, 12.
summitas (columnae) 177, 5.
super *cum accus.* 165, 11. 179, 16. 183, 10. 190, 21 (*wo?*) 160, 15 (*wo?*) — *cum abl.* super Iordane 168, 7. — *in cod. G abl., in cod. R acc.:* 169, 17. 172, 20. 175, 21. 177, 4.
supernatare 166, 11.
surgere = *entspringen* 167, 16. 176, 1. 184, 8.
susceptio peregrinorum 175, 2.
susum 162, 11. susu R, sursum G 170, 8.
synagoga 161, 14. 15.

Tabulatio: cuius (templi) tabulatio stat 171, 2.
talea: homo talea grossa 162, 8. cuius (ficulneae) talea stat 170, 21.
tangere: et ego tetigi (= totondi) barbas 184, 14.
tantum: in tantum cognoscitur uerum esse, quia 177, 3.
tela: genicia diuersis generibus telarum 160, 10.
tempus, oris: uocata est in tempore (= olim) Samaria, modo uero dicitur Neapolis 162, 15. cf. 171, 7.
Temporum usus insolentior: factus fuerat 160, 3. si suspensa fuerit 160, 19. dum impletus fuerit 163, 17. dum soporati fuerint 163, 20. quicquid ibi iactatum fuerit 166, 12. dum mortua fuerit 168, 2. dum collectus fuerit 169, 1. absconditus fuit 184, 6. sublatam fuisse 170, 17. dum nupta fuisset 181, 3.
tenebrosus angulus 177, 19.
tenere: tenentes diaconi descendit sacerdos 167, 4. — tenui theophaniam 166, 17. — liquor ipsius unguenti tenet (tenit G) per milia duo 188, 11. — uas non eum te-

net (tenit G) 188, 6. tenens circuitum milia sex 162, 10.
terribilis ad uidendum 181, 13.
territorius in miraculis positus 168, 14.
testa = *Schädel:* uidi testam de homine 174, 18.
testimonium: pro testimonium 180, 4.
theophania 166, 17.
tiriaca (= theriaca) conficitur (conficiuntur G) 168, 11.
tollere: nec permittit se foris tolli 161, 18. de corpore sublatam fuisse 170, 17. = sumere: claues tollent secum 186, 20. tollent inde aquam 167, 11. mensura tollitur exinde 174, 9. 175, 15. exinde benedictionem tollent 171, 10. benedictionem tulimus 190, 9.
tomus: sedit in sinagoga tomus 161, 14.
tormenta = *Folterwerkzeuge* 190, 21.
totum *aduerb.:* eo quod totum harena sit 186, 14.
trabis 161, 16.
trea (G) = tria 162, 13. 170, 14. 175, 3.
triceni = triginta: adduxit illis tunicas (tonicas G) tricenas 182, 1.

Ubi = quo: ubi ascendit 169, 13. ubi ibat 172, 4. ubi exeant 186, 21. ubi naues ueniunt 187, 13.
ultra: monasterium puellarum ultra XVI uel XVII 181, 11. ultra decem et octo 188, 15. — ultra non apparebit stella 173, 3.
unde: fons, unde exsurgit (fluuius) 160, 1. aqua, unde conplent omnes 178, 3. unde et benedictionem dant 185, 9. uitis, unde cistas plenas uenales proponuntur 169, 9. serpentes, unde tiriaca conficitur 168, 10. lapis, unde clausus monumento 171, 10. unde omnino mirati sumus 185, 4. — per plateas, unde (= per quas) transiuimus 164, 13 *cf. Bonnet, le latin. de Grég. p. 580.*
unguentum 188, 3. 11.
unguere 186, 6.
unus *pro articulo indefinito usurpatur:* foris uico una condoma habent posita 164, 17. habentes unum asellum 181, 12. uidimus in uno angulo tenebroso 177, 18. — unus —alius: 176, 3. 179, 2. omnes in unum requiescunt 178, 18. duae fontes in unum iunctae sunt 163, 8.
usque: de Golgotha usque ubi inuenta est crux sunt gressos L 172, 10. usque hactenus 189, 8. usque in hodiernum diem 179, 23.
usque dum baptismus perficiatur 167, 7.
ut *cum indicatiuo:* ita ut Iudaei conuenient (G, -unt R) 179, 6. ita ut lapis non inuenitur (G, -atur R) 179, 15. ita ut mensura tollitur (G) 174, 9.

Vadere: uia, quae uadit in Gaza 179, 10. heremus, qui uadit ad Sina 181, 2.
ualde: sterilis ualde 186, 3.
uas: uas si impletus (G, -um R) fuerit 188, 5.
uastitas heremi 185, 15. 187, 3.
uel = et: genicia olosirico uel diuersis generibus telarum 160, 9. per ciuitates uel uicos Samaritanorum 164, 12. in ista uel in illa ripa 168, 9. ubi fuit inclausa uel iacet s. Pelagia in corpore 170, 10. ubi Esaias a serra secatus est uel iacet 180, 4. iacet Cleophas uel multa corpora sanctorum 170, 11.

circa monumentum uel Golgotha 172, 12. descendit ad Ioppe et Caesarea uel Diaspoli 176, 19. incensa offerentes uel luminaria 179, 7. erogauit pauperibus uel monasteriis 181, 6. inter calamita uel palmita ambulantem 181, 9. legumina uel oleum 182, 1. cicer frixum uel lupinum 182, 6. habent refugium transeuntes uel heremitae stipendia 182, 12. familia Saracenorum uel uxores eorum 183, 5. in quo sunt tres abbates uel multi interpretes 184, 4. ibi requiescit s. Athanasius uel alia multa corpora sanctorum 189, 22.

uellus, oris: tamquam uellora lanae (nubeculae) 179, 19.

uelut: petra uelut molaris est 171, 13.

uigiliae: in uigilias theophaniae fiunt uigiliae grandes 167, 2.

uinea = uitis: poma et uineas inter monumenta 177, 13.

uirga: uirga fasioli 169, 7. uirgae ferreae 171, 14.

uirtus = *Kraft, Wunder:* talis est uirtus petrae 160, 18. uiri multi uirtutum 177, 12. dixerunt de uirtutis Mariae 182, 2. in qua ciuitate sunt multae uirtutes (*wunderthätige Gegenstände*) 161, 14. uirtutes fiunt 175, 15. ostendere uirtutes 176, 5. 177, 8. operari 164, 9.

uisio: uidere per uisionem 190, 3.

uiuificare: nihil inuenitur uiuificatum 166, 11.

uiuus, a, um: aqua 172, 9. petra 188, 2. terra 162, 10.

uolubilis (?): super Silua est basilica uolubilis 176, 1. *cf.* monubilis *apud Du Cangium s. v.*

uulgariter: uulgariter appellatur uallis Iosaphat 173, 16. uulgariter Aegyptii uocantur 180, 13.

Xenodochium 163, 15. 165, 15. 168, 9. 175, 1. 187, 6. 9. — senodoc(h)ius (G) 168, 15. 182, 11. 187, 9.

Zona Mariae 173, 7.

8. Ad Adamnanum.

A, ab: locus ab humana desertus habitatione 263, 17. ab oriente locatum 226, 17. montem ab aquilonali plaga habens 274, 1 *etc.*

ab intus sita 242, 7.

Ablatiuus temporis: multis diebus occultauit 236, 5. septem regnauit annis 259, 8. multo tempore fuit 265, 5. duabus hospitatus est noctibus 274, 21. una h. est nocte 275, 21. multis uixit annis 288, 19.

ablutam fieri facit eam 225, 18.

ablutio 256, 16.

abominabilis 225, 17.

abominationes (stercorum) 225, 11.

abominamentum: stercoralia abominamenta 226, 6.

abundanter 248, 12. 251, 1. 266, 24.

ac si 287, 23. 292, 6.

accedens intrauit 291, 5. accedens dixit 237, 23.

accidere: quo casu accidente 264, 22.

adgregari 288, 4.

adhaereo *cum datiuo* 242, 8. 16. 248, 9. 14. 258, 23.

adhuc = hodieque 262, 7.

adiectio aquarum: crux aquarum adiectione protegitur 265, 18.

adimplere numerum 293, 7.

adire crucem 266, 2. locum 247, 16.

admirabilis coruscatio (ammirabilis *codd.*) 249, 26.
adornatio = ornamentum 259, 3.
adorno = orno 256, 8.
aduoluere lapidem 229, 3. 230, 18. 232, 1.
aequalis altitudo 246, 2.
aeque circumdolata (lapidis pars) 232, 6. aeque rotunda ecclesia 241,.4. aeque iustus 241, 16.
aereus 233, 8. 247, 10. 249, 20.
aestimo = existimo 227, 8. 256, 18.
aestiuum solstitium 239, 16. 21.
aetates: iuxta aetatum ordinem 287, 8.
aeternus genitor 226, 11. deus 289, 18. 292, 7.
aether caelorum 246, 20.
Africus 261, 17 (affricus *codd.*).
agellus 260, 2. 261, 6.
agellulus 243, 17. paruus agellulus 243, 19.
ait: respondens ait 227, 4. 258, 20. locutus ait 275, 17. nobis inquirentibus sic ait 257, 21.
alacritas: diuini amoris al. 248, 22.
albidus: Iordanis color albidus quasi lac 266, 19.
aliquis = ullus: nec culmine domus nec aliquo tegmine protegi potuit 247, 21. sine aliquo ornamento 241, 14. 257, 13.
aliter = alius: aliter qualitas regionum monstratur 245, 10. cf. 267, 2. 5.
alligare contra columnam 288, 17.
alligamenta inuisibilia peccatorum 290, 1.
Alliterationis usus: felix et fidelis furax 236, 8. cum timore et tremore 287, 14. terrifico tremore 296, 7. pannis aut pelliculis 245, 1. uicos et uillas 259, 11.
altare 232, 4. 8. 234, 6. 246, 15. 282, 15. 286, 25. 287, 5. altarium 240, 12. 286, 26. altaria 227, 20. 22.
altitudo: puteus altitudinis habet bis uicenas orias 270, 19.
altrinsecus 235, 2.
altus: in altum extenditur 242, 2. in altum sublimatus 248, 16.
ambire: longo ambitu murorum ambitur 282, 11.
ambitus murorum 224, 6. 226, 13. 259, 10. 276, 11. 282, 11.
ambo, *abl. plur. fem.* ambis 241, 15 (ambis manibus).
ammirabilis 249, 26.
ammoneo 297, 2.
amplecti honorifice munus 237, 8.
angulus 256, 2. ciuitatis 284, 8.
angustia: Tyrus interpretatur angustia 277, 7.
anima, *abl. plur.* animabus 233, 14.
animal *et* animans *eodem sensu* 283, 10. 11.
anniuersarius 225, 5. 249, 1. 287, 2.
annoto 226, 9.
ansula 235, 1.
anterior pars urbis 248, 18.
aperte ostenditur 252, 20.
apostolica ecclesia 243, 14.
appellatiua nominatio 286, 4.
appeto = peto: Constantinopolim appetiuit 284, 1. Romam appetens enauigauit 296, 1.
aquaticae bestiae 283, 6.
aquilonalis 224, 20. 225, 19. 229, 5. 230, 6. 232, 11. 257, 17. 261, 19. 262, 21. 264, 20. 274, 1. 282, 13. 284, 3. 286, 18.
aquiloneus 228, 13.
arbitrari: breuiter scribendum arbitramur 251, 18.
archangelus 274, 18.
arcus: arcibus suffultus 242, 19. 274, 12. 286, 15. fultus 266, 1. sustentatus 266, 9.

arida *sc.* terra 266, 3.
armarium 286, 19.
arripere = comprehendere: gladium 234, 8.
artifice fabricatus 227, 21.
ascendere ad caelos 246, 11.
ascensio dominica 249, 2. 17. 25.
ascensus: ciuitatis H. de ualle Iosaphat ascensus 248, 15.
aspicere propriis oculorum obtutibus 296, 11.
aspiratio: cum adspiratione scribere 276, 6.
asportare 262, 11.
assignare (adsignare *codd.*) ippum 291, 16. donatum alicui 294, 1.
astella 262, 10.
auditus *plur.*: propriis aurium audiuit auditibus 296, 13.
auferre furanter 236, 9.
auster = meridies 242, 19.
australis pars 229, 14. plaga 273, 11. ad a. partem 243, 19.
azymi: prima azymorum dies 252, 21.

Baptizatio *tralaticie:* post talem Hierosolymitanam baptizationem 226, 8.
baptizare 265, 12. 266, 5.
baptizator 266, 15.
beatus: beata Maria 274, 18. ter beatus 237, 1.
benedicere: calicem a se benedictum apostolis tradidit 234, 22.
bibere de calice 235, 6. de aqua 270, 17. de fonticulo 272, 4. 273, 8.
bicolor 232, 18.
biduum: biduo restante usque ad primam azymorum diem 252, 21.
bini = duo: cum aliis latronum binis crucibus 234, 3.
bis: bis quinorum uestigia digitulorum 290, 12. portas bis ternas 224, 8. bis uicenas orias 270, 19.
borealis 260, 11. 275, 6.
breuis relatiuncula 258, 8. breuia excerpta 269, 13. breui textu excerpta 281, 18. non breui tempore 286, 12. breues libelli 296, 15. tria crucis breuia ligna 287, 20. in breui tabula figurata 294, 14. corpuscula exilia et breuia 272, 11. breuis uolatus 272, 11. breuis statura 228, 8. umbra 239, 19. angusta et breuia aspera loca 245, 13.
breuiter dicendum est 239, 14. br. intimandum esse uidetur 232, 1. quaedam br. succincteque intimanda sunt 243, 8. br. craxanda sunt aliqua 255, 8. br. commemorandum aestimo 256, 17. br. scribendum arbitramur 251, 17.
brucosa terrae qualitas (Vulg.) 245, 20.

Cado: cecidit mortuus 289, 12.
caecias 228, 3.
calcare: calcatus deo puluis (Sulp. Seu.) 247, 4.
calx: fonticulus lapideo protectus tecto calce perlito 272, 4.
camera (camara): 228, 9. 246, 14. 17. 249, 12. 286, 15.
cameratas habens porticus 246, 12.
campestris planities 243, 15. 255, 14. 259, 13. 261, 18. uertex 275, 11.
campulus 251, 7. 264, 1.
cancer, *cf. Du Cange, Glossarium mediae et inf. lat. s. u.* ecclesia quattuor suffulta cancris stat super aquas 266, 7. inferius cancris et arcibus sustentata 266, 9. ecclesia super duos fundata cancros 274, 9. cf. duobus tumulis et interpositis arcibus subfulta 274, 12.
candidi lapides 260, 24.
capax unius hominis lectus 229, 12.

capsa lignea 286, 20. praedicabilis 286, 24. uenerabilis 287, 17.
capsella sacrosancta 287, 6.
cardines quattuor mundi 270, 7.
casus: quo casu accidente nescitur 264, 22. casus infesti 292, 1. diuersis casibus perdere 236, 20.
cauatura 232, 15.
cauitas 242, 4.
cauare: ferramentis interius cauatum sepulchrum 232, 10. similiter 241, 13. natura cauatam fossam 256, 19.
celebris ecclesia 251, 15. 275, 14. 286, 10. portarum introitus 224, 16.
cellulae monachorum 275, 10. 20.
celsitudo montis = summitas, cacumen: una hospitatus est nocte in eiusdem montis celsitudine 275, 22. — per tuae celsitudinis firmitudinem orationis 292, 8.
cenaculum 256, 9.
centrum caeli 239, 16. 21.
cerata tabula 227, 13. paginula 230, 12.
cerno *pro passiuo uerbi* uidere *usurpatur:* 232, 6. 241, 1. 9. 248, 10. 273, 6.
ceruix: usque ad ceruicem 247, 11.
ceterum 226, 16. 232, 22. 286, 10. et cetera 252, 13. 20. 267, 8. inter cetera 270, 15.
christicola 276, 1. 292, 3.
circuitus: per circuitum 224, 14. 246, 12. 247, 10. per circuitum ciuitatis 224, 8. per illius maris circuitum 266, 23. in circuitu 255, 15. 276, 12. in circuitu eiusdem ecclesiae 262, 14. non longo circuitu Capharnaum uenit 273, 18. post eundem circuitum reuersus est 275, 2. — per multos saeculorum circuitus 256, 22.
circumcisus 260, 20.
circumcingere 275, 9. 276, 11.
circumdolare 232, 7.
circumire 269, 4. 285, 10.
circumfulgere 239, 22. 258, 6. 8.
circumiacere 255, 16.
circumponere spongiam hysopo 235, 3.
circumuenire: locus humili circumuenitur muro 260, 8. lapideo omnia circumueniuntur muro 275, 21.
circumuolare 238, 11.
ciuitas = *Stadt* 224, 5. 21. 225, 2. 8 *etc. passim.*
ciuitatula 257, 23.
clarere: quae tria manifeste clarebunt 251, 22.
claritas solis 239, 20. lampadum 248, 11. 18.
claritudo lampadis 247, 25. caelestis 258, 6. 8.
clerus 287, 13.
cliuus: molli cliuo 242, 16. per cliuum descendere 266, 2.
coartare: angusto coartata spatio 273, 21. ex duabus coartatus partibus 282, 4. uertex in angustum coartatur cacumen 275, 11.
coctilis creta 266, 8.
cognatio = *Familie* 237, 5.
cohaerere *cum datiuo:* 233, 2. 23. 241, 12. 257, 17. 259, 2. 281, 11. 282, 21.
colligare: digitulos in marmorea formula colligatos et insertos 289, 18.
colligere: mons Thabor mira rotunditate ex omni parte collectus 275, 6.
collocare = aedificare: ecclesia mira rotunditate ex omni parte conlocata est 227, 18. sepulcrum uili operatione collocatum 259, 2. — collocatus = positus 229, 20. 230, 6. 247, 11. 248, 7. 249, 20. 295, 13.

comedere = edere 272, 19.
comitatus: in expeditionis comitatu emigrat 291, 19.
commemorare = dicere: 293, 10. superius commemoratus 252, 10. 273, 17. 293, 8. supra commemoratus 252, 22.
commeare = proficisci: inter exercitus multitudinem commeans 291, 18.
commendare = legare, dare: omnem substantiam 236, 14. opes sub testamento 236, 17.
commentarii s. Hieronymi 277, 13.
commercium equi 292, 20. commercia peragere 225, 6.
commodus: spatium ad exorandum deum aptum et commodum 286, 18.
commorari: corcodrilli in Nilo fluuio commorantur 283, 6.
commoratio: nullam domum habens commorationis 263, 18.
communitus crebris turribus 276, 12. 282, 10. 284, 11.
concin(n)ere (concinnere PY) 251, 22 *de orthographia huius uerbi apud Britannos cf. Traube, Karol. Dichtungen, Berlin 1888 p. 40.*
concordat narratio cum 247, 20. 277, 12.
condensare: lapis ferro condensatus 265, 1.
condonare = donare: donum 238, 4. ippum, quem tibi promiseram condonandum 293, 17. angelorum conuentio ad Abraam fuerat condonata 262, 14. deo condonante 292, 3.
condicio = *Stand:* iuxta condicionum uel aetatum ordinem 287, 8.
conditio = *Gründung* 261, 11. situs et conditio 286, 7. 295, 20.
conditum quieuit dominicum corpus 229, 7.
conferre relationem 288, 13. relatiunculam 258, 9.
confessor 289, 17. 19. 290, 5. 21. 291, 7. 9. 292, 7. 12. 17. 21. 293, 13.
confricare manibus folia 272, 18.
confringere hastile 289, 11. coxam 290, 17. lapidem 265, 1.
congeries ferramentorum 285, 18.
conglobatae undique occupationes 296, 20.
congregare: ferramentorum congeriem in uno congregatam loco 285, 19. numerus solidorum sexaginta congregatorum 293, 7.
conlido: hastile conlisum 289, 10.
conlisione fluctuum 266, 22.
conparatio: ad montis Oliueti conparationem 246, 3.
conplecti: ecclesia talia intrinsecus conplectitur s. loca 243, 12.
conponere monumentum 258, 3. muros 282, 11. altare 234, 6. ansulas altrinsecus conpositas 235, 2. compositum nomen 268, 5. 286, 4.
conpositio nominis 286, 6.
conprobare *cum nom. cum infinitiuo:* nullas habere portas conprobatur 224, 23. lapides salsissimum sal esse conprobantur 267, 5. Arculfi relatio non discrepare conprobatur 281, 17. cf. 267, 11. 14.
conpunctio interna 248, 23.
conrosus (truncus) 262, 9.
consequenter = statim 285, 7.
consertae acies 238, 9.
considerare = conspicere: duodenos lapides 264, 11. domus grandes 227, 7.
consolatoria unda 257, 3.
in conspectu alicuius haberi 226, 11.
Constantinopolitana (ciuitas, urbs) 283, 13. 20. 294, 11.

construere = *bauen* 226, 17. 20. 227, 12. 234, 1. 243, 8. 246, 16. 255, 16. 259, 12. 262, 16. 264, 6. 265, 6. 266, 14. 16. 270, 6. 274, 8. 18. 282, 1. 16. 23. 284, 10.
consuetudo = sermo: graeca et latina consuetudine Sicima nominatur 270, 4.
consuetum *substantiue:* ad consuetum octo lucernarum aliae adici solent lampades 249, 23.
consummatio saeculi 252, 13.
consummare: ecclesia rotundissima consummatur camara 286, 15.
consurgere: (ecclesia) in tribus consurgens parietibus 227, 18. *similiter* 286, 13. domus consurgunt 284, 13. segetes ualde laete consurgunt 245, 19.
contentiosi exercitus 238, 4.
conterminus 258, 1. 285, 11.
contexere = texere 239, 2. 4.
contiguus 256, 5. 257, 16.
continere = tenere: sudarium in sinu 238, 1. calix duas in se ansulas continens 235, 1. — loca, quae intra Heliam continentur 240, 3. ecclesia pastorum continens sepulchra 258, 15.
continuatim = statim 226, 8.
continuo = statim 260, 9. 285, 21. 286, 3.
continuus: in tribus continuis diebus 286, 24.
contra: alligatus contra columnam 288, 17. spelunca habita contra uallem Iosaphat 241, 19. 21. contra septemtrionalem, orientalem, meridianam plagam 258, 11. 21. 260, 6. — iratus contra insensibilem rem 289, 4.
contubernalis 291, 18.
conuenire in Hierosolymis 225, 5.
conuentio 251, 23. 262, 13.
conuentus: in ecclesiae conuentu 238, 21.
conuiua dominus 234, 23. 242, 9.
conuiuantibus apostolis 234, 23.
coquere locustas per oleum 272, 13.
cor = animus: alacritatem credulorum cordibus infundit 248, 22.
coram *pleonastice usurpatum:* coram praesentibus Iudaeis 237, 17.
corpusculum beatae Mariae 240, 16. dominici ablutio corpusculi 256, 16. exilia et breuia 272, 11.
coruscatio magnarum lucernarum 248, 19 cf. 249, 26.
coruscare: lampadum lumine coruscantium 248, 12.
coxa 290, 16.
crastina die = postridie 287, 10.
craxare 221, 6. 235, 22. 255, 8. 261, 12. craxator 297, 3.
credulus: satis idoneus credulus Iudaeus 236, 4. fideles credulos 237, 14. credulorum cordibus 248, 22.
crucifigere 232, 1. 235, 4.
cruor equinus 290, 19.
cubitus: altare duos longitudinis habens cubitos 287, 1. bis uicenas orias, hoc est quadraginta cubitos 270, 19.
culmen: sine culmine permanere 263, 17. culmine protegere 247, 20. exterius culmen 228, 11. culmen desuper humile 229, 15.
culminare: ecclesia rotundissima culminata camara 286, 15.
culpus maris 282, 11.
cultus: basilica magno cultu constructa 234, 1. lapides miro cultu honorificantur 265. 8.
cycli annorum 234, 4 (circuli 236, 6).

De: egredi de 242, 17. excisus de

petra 229, 10. 232, 11. de rupe 241, 12. de manu genitoris accipere 236, 23. ceteri de semine eius 260, 13. de sacro puluere particulas sumere 247, 18. de aqua bibere 270, 17. de fonticulo bibere 272, 3. 273, 8. de calice bibere 235, 4.

deambulare: per longitudinem deambulans urbis 282, 8.

declinare *intrans.* 238, 13.

decliuium 225, 20.

decrescere patrimonia coeperunt 236, 19.

defectio: sine ulla defectione uel diminutione 256, 23.

deferre = referre 236, 10. 269, 15. 277, 13. = afferre 292, 5 (adfero 292, 9. 17. 293, 4).

deficere = *untergehen:* quercus Mambre 262, 3.

dehonoratio: ob Christi dehonorationem 294, 23.

demensiones geometricae 246, 4.

Deminutiua: agellus, agellulus, ansula, astella, campulus, capsella, cellula, ciuitatula, corpusculum, descriptiuncula, digitulus, domuncula, filiolus, fonticulus, formula, homullus, homuncio, homunculus, imaguncula, infantulus, lectulus, libellus, linteolum, litterula, maceriola, mensula, misellus, monticulus, monticellus, paginula, paruulus, pellicula, plateola, portula, relatiuncula, scriniolum, sermunculus, stillula, teguriolum, turricula, undula, uallicula, uasculum.

demonstrare = monstrare: herbosa et florida terrae qualitas demonstratur 245, 20. uestigia inpressa in puluere demonstrantur 247, 14.

demorari 284, 1.

deni = decem: denos digitos 289, 16. 290, 15.

depingere = pingere 227, 13. 230, 12. 247, 24. 249, 19. 288, 17. 291, 7.

descendere (*plerumque in codd.* discendere) 224, 12. 225, 17. 238, 11. 242, 4. 273, 13. 293, 3.

describere (discribere) = *beschreiben* 297, 1. = *zeichnen* 243, 9.

supra descriptus Br., scriptus *rell.* 232, 4. 243, 11. 261, 15. 266, 13. 292, 11. supra descripsimus 242, 11. 277, 15.

descriptiuncula (discriptiuncula) = *Zeichnung* 249, 21.

descriptio 281, 19.

desertum 257, 3. 272, 2. 15 (solitudo 272, 9).

desiderare: optare desiderat 236, 11.

destruo (distruo) 249, 14. 261, 11. 263, 10. 14. 19.

destructiones (distructiones): extra illas muralium reliquias destructionum 259, 13.

desuper: culmen desuper humile eminens 229, 15. solis claritas desuper circumfulgens 239, 22. desuper tectus 246, 13. rota desuper explanata 247, 10. apertum desuper foramen 247, 17. desuper aperta pertusura 247, 13.

dextralis pars 261, 20.

dictus: supra dictus 230, 5. 236, 21. 245, 10. 249, 10. 252, 23. 256, 5. 265, 6. 267, 14. 275, 7. ut supra dictum est 243, 15. 282, 19. ut superius dictum est 274, 12. de qua superius dictum est 246, 6. saepe dictus 232, 9.

dictare 296, 10. 18.

dies *fere semper gen. fem.*, dies *gen. masc.* usque in hodiernum diem 290, 12. 292, 11.

die ac nocte 229. 17. 234, 14 P. die et nocte 234, 14 YZBr. 248, 1.
diffamare: ciuitas fama praedicabilis per uniuersarum gentium ecclesias diffamata 255, 11.
difficultas portuensis 281, 20.
digitulus 290, 13.
di(g)noscere: trium mensura palmarum haberi dignoscitur 228, 17. agellus distare dignoscitur 261, 8.
diiudico (deiudico): inter utrosque diiudicans dixit 237, 18.
diligenter 295, 11. diligentius humantur 243, 21. diligentius percunctari 221, 6. diligentius interrogare 227, 11. 234, 10. 249, 1.
dimergo: cauitas in profundum dimersa discendens 242, 4.
dimidia spelunca 256, 3.
dirigere: longitudo stadiis DLXXX dirigitur 267, 17. recto tractu dirigitur 242, 5. recto tramite directus 242, 19. cf. 224, 15. 22. 274, 3.
dirimere populum in duas partes 237, 14.
discere = cognoscere 236, 1. 249, 22. 272, 14. 274, 20. lectione discere 278, 7.
discrepantia nominum 228, 19.
disperire 243, 1. 291, 21.
disponere: Hierosolymitanus situs a deo dispositus 225, 20. aedificare disposuit *Baeda* 322, 5.
disterminare *transitiue:* ostium Nili Asiam cum Egypto et Libyam disterminat 282, 22. — *intransitiue:* mare, quod inter Asiam et Europam disterminat 284, 20.
distillare: tabula uerum ebulliens distillat oleum 295, 14.
ditare terrenis opibus 236, 25.
diuersus = uarius: diuersorum peritus locorum 221, 2. cf. 236, 20. 237, 9. 262, 10. 285, 3. 291, 20.
diuinitus emissa uenti ualiditas 249, 14. in loco diuinitus designato 285, 23.
diuina largitio 237, 8. diuinus amor 248, 21.
dolatores siue excisores 232, 16. monumentum dolatorum ferramentis cauatum 232, 10.
dolare: lapidis pars ferramentis dolata 232, 3. circumcisas et dolatas memorias 260, 20. cf. Arnob. VII 49: lapis indolatus et asper.
dominicus, a, um: ascensio 248, 20. 249, 2. 25. corpus 229, 6. corpusculum 256, 16. crux 233, 13. 287, 3. 288, 10. monumentum 230, 13. 232, 5. 13. natalicium 256, 20. 295, 24. natiuitas 258, 7. praesepe 256, 7. res 295, 9. resurrectio 233, 2. sepulchrum 230, 7. sudarium 236, 8. 25. uestigia 247, 25. uestimenta 266, 5.
domuncula 228, 8.
donator 238, 17.
donec: tamdiu, donec 249, 7.
donare: donante domino 236, 6. donante deo 236. 24. ipso domino donante 234, 4. deo condonante 292, 3. diuina donante largitione 237, 8.
dormire *de morte usurpatum:* dormientes pausant 260, 19.
dorsum = iugum: ciuitas in dorso sita angusto 255, 11. terrae dorsum 255, 12. dorsum monticelli 258, 1.
dualis 234, 5.
ducere: uia Chebron ducit 258, 21. — uitam ducens solitariam 275, 1.
ductor semitarum 276, 2.
duum *gen. plur.* 238, 4. 262, 8.

duodeni = duodecim 229, 16. 264, 12. 265, 6.
dupliciter fabricata ecclesia 240, 11.
duricors homo 294, 16.

Ebullire: ebulliens oleum 295, 14.
ecce: lustratis agrorum terminis et ecce repperiunt 285, 17.
ecclesiastica sollicitudo 296, 20.
edaces corcodrilli 283, 7.
effundere: lumine effuso 248, 12. coruscatione effusa 251, 1.
egredi domum 291, 17. 293, 19. de ciuitate 242, 17.
electum marmor 228, 11.
eleemosyna: pauperum eleemosynae offeruntur 234, 9 (elimosinae YP).
eleuare = leuare: quod (linteum) de scrinio eleuatum uidit 238, 19. crux supra altare eleuata ponitur 287, 3. super altare eleuatur 286, 26. eleuata uoce ait 237, 24.
emetiri = metiri: Arculfus indubitanter emensus pronuntiauit 228, 18. (propria mensus est manu 229, 8).
emigrare = exire, proficisci: iumentum ad emigrandum instigat 292, 14. in expeditionis comitatu emigrat 291, 19. cf. 285, 22.
eminentior locus 241, 21.
emittere = mittere: de caelo emissum donum 238, 16. diuinitus emissa uenti ualiditas 249, 14.
emundare = mundare: citius eam (ciuitatem) emundat 226, 13. aquis emundauit mundissimis 295, 12.
enarrare = narrare 249, 16. 270, 18. 278, 7. 284, 16. 294, 13.
enauigare = nauigare 296, 1.
equinus cruor 290, 19.
erigere titulum super sepulchrum 259, 5.
erumpere: mare a mari magno erumpens 284, 4.
eruptio aquarum 282, 24.
esca = cibus: in escam sumere 272, 18. 272, 7 = Matth. 4, 4.
et = etiam 228, 3. 232, 12. 235, 11. 267, 13. 268, 2. 270, 5. 10. 21. 273, 15. 292, 21. sed et 234, 10. 258, 18. 287, 19. sed et hoc etiam 225, 1. 229, 22. 249, 22. 276, 3.
eurus: ad eurum respicere 228, 4.
euaginatus gladius 234, 8.
excelsi aggeres 282, 23.
excerpere: haec de Arculfi experientia excerpta detulimus 269, 15. de s. Hieronymi commentariis excerpta detulimus 277, 13. quaedam breui textu excerpta inseruimus 281, 18.
excipere: 227, 8. 245, 17. 284, 3. 285, 8.
excisor: dolatores siue excisores 232, 16.
excidere in petra 228, 6. 14. 233, 12. 260, 12. de petra 229, 10. 232, 12. de rupe 241, 12.
exedra, in qua calix domini est 234, 16. 21.
exercitus = multitudo: operariorum 285, 1. 24. exercitus militum 287, 4. inter exercitus multitudinem 291, 18.
exhaurire = haurire: de illo (puteo) exhauriens aquam 274, 15.
exilis: corpuscula exilia et breuia 272, 11.
eximere ab omnibus infestis casibus 292, 2.
exitus quattuor ad uulturnum spectant 228, 3.
exordium Iordanis 269, 13. libelli 255, 6. mundi 262, 1.
exoriri: miri odoris flagrantia exoritur 287, 24.

exorare = orare: 238, 13. 286, 17. 297, 3.
expandere = pandere: expansis alis 238, 7.
expeditionis comitatus 291, 19.
experientia: haec de Arculfi experientia excerpta detulimus 269, 15. hanc ab Arculfo experientiam didicimus 272, 14. cf. 274, 20.
experimentum: haec experimenta dictauit 221, 6. 296, 17. horum lectorem ammoneo experimentorum 297, 2.
expertus: ab expertis discere 288, 14. 290, 22. 294, 12.
explanata desuper rota 247, 11.
explere annum 286, 25. ingeniculationem 292, 14. sententiam 260, 17.
exstare 232, 8. 243, 13. 246, 16. 261, 21. 266, 10. 291, 6.
extendere: ciuitas ab occasu in ortum extensa dirigitur 274, 2.
extendi in altum 228, 9. 242, 2. cf. 270, 8.
extensio: oria siue cubitus est utriusque manus a latere extensio utroque 270, 20.
exterius: hastile exterius confractum est 289, 10.
extremitas: ad extremitatem longitudinis eius (ciuitatis) peruenire poterat 282, 9. extremitatis monticuli supercilium 255, 15. uiae 259, 1. fluminis 266, 3.
extrinsecus 228, 10.
exuberantia pluuialis 226, 2.
exuberatio fluminalis 226, 8.

Fabrefactus 229, 15. 248, 4.
fabrico: 227, 7. 10. 233, 2. 6. 22. 240, 11. 243, 16. 256, 11. 257, 23. 260, 21. 262, 17. 264, 3. 274, 17. 276, 17. — fabricor, *deponens* 226, 20.
facies: super terrae faciem iacere 245, 2.
facio *cum accus. cum infinitiuo:* ablutam ab inmunditiis fieri facit eam 225, 18. ad me aliquos reuerti facite 285, 14. talem facit uniuersos sentire flagrantiam 288, 3.
famosus = nobilis: conditor urbis 278, 4. conuentio 262, 14. locus 226, 16. 234, 5. mons 276, 4.
fauces portus 278, 19.
felix et fidelis 236, 7.
feria sexta 287, 10. 296, 8. quarta feria 252, 21.
ut fertur: 227, 1. 234, 2. 235, 5. 239, 4. 240, 17. 242, 3. 243, 2. 14. 261, 8. 273, 9. 293, 11.
ferramenta 232, 3. 10. 15. 241, 13. 285, 2. 9. 12. 14. 18. 20. 286, 1.
festinationis intuitu (= causa) 276, 3.
festiua nox 249, 25.
fidelis: fideles credulos 237, 14. felix et fidelis furax 236, 7. fideles fidelibus fideliter commendabant 237, 2.
figere tabernaculum 265, 5.
figura faciei 294, 18. figurae ecclesiarum (= *Plan*) 230, 8. 10. 249, 19. 270, 8. lapides ad hanc figuram formati 261, 1.
figuratio: licet tali uili figuratione 230, 14.
figurare in paginula cerata 230, 12. 239, 7. 294, 14.
filiolus = filius 236, 10.
finestra (P) 248, 4. 5.
fieri: ut mihi placabilis fias 292, 22. — ablutam ab inmunditiis fieri facit eam 225, 18.
firmitudo: per tuae celsitudinis firmitudinem orationis 292, 8.
flagellare 243, 14. 288, 17.

flagellatio 288, 18.
flamen: ualidissimi flaminis procella 249, 3.
flamma ignis 238, 3.
flammare = ardere: lampadis die et nocte flammantis 248, 1. noctibus flammare monstratur 296, 9.
flatus terrificus 249, 8.
flectere: flexis genibus 240, 21.
floridus: herbosus et floridus collis 261, 16. mons 275, 7. terrae qualitas 245, 20.
fluminalis exuberatio 226, 8. fluminales aquarum tolli 281, 13.
focus: ad focos nutriendos 263, 1.
fonticulus = fons 272, 1. 3.
foramen 235, 7. 247, 17. 249, 11. 294, 21. 23.
foras egressus 292, 13.
forma: forma sermonis 252, 1. situs et forma montis 277, 14. formam in tabula cerata depingere 227, 13. quasi ad formam alicuius basilicae paruas memorias fabricatas 260, 21. cf. ad hanc figuram formare 261, 1.
formidabilis procella 249, 15.
formula = *Bild, cf. Du Cange s. v.* 230, 5. 239, 6. 243, 9. 249, 20. 288, 17. 289, 4. 18. 291, 17. 292, 12 *similiter* forma 227, 13.
fortassis ideo non dixit 262, 2.
fortis = *stark:* uiri fortes 264, 22. homo fortis 265, 21. fórti impetu inruere 249, 4.
fortiter contendere 237, 12.
fragrantia (flagrantia *codd.*): miri odoris fragrantia 287, 23. suauissimi odoris 288, 5.
frater *tralaticie*: noster frater Arculfus 241, 1.
frequentator sedulus 240, 9. 247, 10. 251, 6. 253, 5. 296, 18. *plur.* 247, 23.
frequentare 226, 20. 227, 4. 235, 9 15. 240, 10. 255, 9. 257, 12. 258, 10. 274, 14. 276, 17. saepe 228, 18. 243, 20. saepius 242, 14.
frumentum = *Waizen:* segetes frumenti et ordei 245, 19.
fulgida et praedicabilis coruscatio 248, 19.
fumosus 296, 12.
funda inpellente iactare 265, 22.
fundare = *gründen:* ecclesiam 253, 1. 257, 17. 258, 14. 261, 20. 264, 6. 265, 2. 266, 5. 15. 274, 9. 275, 14. 276, 15.
furanter abstulit 236, 8.
furax: felix et fidelis furax 236, 8. beatus furax 236, 21.

Gaudenter laetificant 276, 13. gaudenter intrat 292, 6.
generatio: usque ad quintam generationem 237, 4.
Genetiui usus insolentior: puteus altitudinis habet bis uicenas orias 270, 19. — *Genetiui usus pleonasticus:* eodem horae momento 293, 20. per aliquorum interuallum momentorum 238, 11. post multa temporum interualla 263, 11. longo tramitis spatio 282, 5. portarum introitus 224, 17. expeditionis comitatus 291, 19. miri odoris fragrantia 287, 23. suauissimi odoris fragrantia 288, 5. imaginis tabula 295, 14. muralium reliquiae distructionum 259, 13. aedificiorum structurae 227, 9. ualidissimi flaminis procella 249, 3. propriis oculorum obtutibus 296, 11. propriis aurium auditibus 296, 13.
genitor 236, 16. 23. — aeternus genitor 226, 11.
genibus flexis orare 240, 21.

geometricae demensiones 246, 4.
globus niuis 289, 6.
gradus, *acc. plur.* grados (P) 248, 16.
Graecitatis libri 276, 7.
grandis: aedificium 274, 7. basilica 243, 5. 11. 251, 10. 261, 20. bestia 283, 7. ciuitas 255, 9. 278, 2. domus 227, 6. ecclesia 227, 17. 246, 12. 264, 5. 276, 15. ficus 243, 1. monasterium 251, 10. 266, 12. mons 262, 23. palmetum 263, 20. paries quercus 262, 4. rota 233, 8. 247, 10. structura 256, 11. 282, 13.
gubernare: deo gubernante 238, 12.

Haberi = esse 228, 14. 17. 230, 7. 233, 12. 234, 9. 235, 7. 239, 5. 7. 9. 13. 240, 13. 242, 9. 12. 23. 247, 12. 248, 4. 257, 13. 262, 16. 264, 1. 265, 7. 8. 20. 266, 4. 24. 267, 3. 270, 11. 22. 274, 8. 17. 286, 20. 21. 287, 1. 20. 292, 5. 295, 22. 296, 4.
habitaculum 227, 3. 255, 18. 259, 8. 262, 16. 284, 13.
hastile 235, 14. 289, 9.
haurire (aurire, *codd.*) 270, 14. 16.
herbosus et floridus 245, 20. 261, 16. 275, 7.
hereditarius 237, 2. 6.
hic idem 235, 4. 12. 238, 2. 239, 14. 247, 24. 270, 6. 274, 11. 284, 6.
hic meus 291, 15. hic praesens 281, 19. hic talis 266, 10.
hoc est 224, 11. 228, 1. 229, 5. 232, 5. 12. 233, 1. 234, 11. 237, 14. 240, 5. 258, 17. 259, 1. 260, 3. 270, 19. 281, 5. 287, 4. 10. 12. 20.
Hierosolymitanus: baptizatio 226, 7. situs 225, 19. ciuitas = *Bürgerschaft* 235, 15. populus 235, 22. plebs 237, 13. ciuitas = *Stadt* 239, 3. 253, 3.
hinc et inde 255, 16. 266, 8.
hodie: usque hodie 232, 14. hodieque 243, 1. 259, 4.
hodiernus 290, 12. 292, 11. usque in hodiernum diem 290, 12. 292, 11.
homullus 290, 16.
homuncio 264, 2. 288, 20. 289, 11. 291, 19.
homunculus 289, 3. 290, 8. 291, 3. 21. 292, 16.
honorabilis: locus 265, 11. patibulum 287, 9.
honorati 233, 14.
honorificabile lignum 287, 22.
honorificare 265, 8.
honorifice 237, 8. 295, 12.
honorificentia 225, 2. 226, 12. 238, 16. 253, 1. 256, 8. 262, 15. 265, 8. 287, 14. 290, 4. 293, 19.
honorificus thesaurus 287, 18. loca 226, 15.
hospitium: in uno eodemque hospitio inmorari 276, 2. h. recipere 261, 23.
hospitari = *als Gast weilen* 225, 8. 274, 5. 21. 275, 21. 276, 10. 283, 22. 296, 13.
hospitus: hospita ciuitas 225, 7.
huc et illuc 265, 14. huc atque illuc 293, 5.
hucusque 253, 3. 261, 12.
humanus: genus 233, 11. 237, 25. ab humana desertus habitatione 263, 18. stercora 294, 20.
humare 243, 21. 257, 12. 258, 11. 19. 260, 5. 14. 261, 5. 270, 23. 282, 14.
hymnificae laudes 238, 17.

Iactare lapidem funda inpellente 265, 21.
idem ipse 257, 4.
ideo itaque 246, 16.
idoneus = innocens 221, 3. 236, 4. 290, 23.

ignitosus 296, 11.
ille idem 232, 17.
imago 239, 7. 292, 5. 294, 2. *antecedente:* formula, figura, thoracida 288, 22. 291, 8. 294, 14. 19. 23. 295, 10. 14.
imaguncula 289, 10.
imperatoria ciuitas 284, 7.
imus: ab imo fundamentorum 286, 13.
in: in unius stadii spatio distare 261, 7. longitudinem in septem pedum mensura mensus est 229, 7. locum in tali translatione cognouit sibi a deo designari 286, 2. alio in tempore 265, 17. in tribus continuis diebus 286, 24. 287, 2. in aestiuo solstitio 239, 21. in escam sumere 272, 18. emit in possessionem 259, 19. in equi pretium 292, 5. in tantum 249, 4. 283, 7.
inclinare: inclinato uultu 287, 7. — inclinato uasculo 256, 17.
inconpertum habetur 295, 7.
indelebilis permanet idem equinus cruor 290, 18.
indubitanter 294, 12.
inesse = esse 228, 6. 235, 3. 241, 4. 20. 242, 6. 11. 251, 10. 256, 3. 263, 20. 266, 12. 275, 10. 288, 22.
infantulum dominum 241, 15.
infesti casus 292, 1.
inflammatio: nimia inflammatione ardere 237, 23.
ingeniculatione expleta 292, 13.
ingeniculari 238, 15.
inhabitabilis 266, 7.
inibi 287, 23. 295, 3.
inlacrimatus precatur 289, 20.
inlaqueatus uertice arboris 243, 2.
inmorari 276, 3.
inpenetrabilis *passiue* 290, 5. *actiue* 290, 7.
inpellere: iactare lapidem funda inpellente 265, 22.
inportuositas urbis 281, 20.
inruere forti inpetu 249, 4.
insensibilis res 289, 4.
instigare: instigante diabolo 289, 5. 294, 19. equum ad emigrandum 292, 15.
insustentabiles labores 296, 19.
integer et incolumis 238, 6.
intente discere 295, 23. intentius audire 236, 1.
intercapedo 224, 14. 255, 17.
intercidere: lapidem intercisum 232, 2.
interfluere 276, 13.
interpretatur *passiue* 277, 7.
interrogare ab aliquo 288, 22.
interuallum: per quaedam interualla 245, 9. per aliquorum interuallum momentorum 238, 11. post multa temporum interualla 263, 11.
intimare 266, 8.
intonare = tonare 296, 3. 6. 8.
intrinsecus 232, 14. 241, 13. 243, 12. 248, 6. 256, 8. 270, 11.
intuitu = causa: festinationis intuitu 276, 3.
inundatio 265, 17. 282, 22.
inuehere molestiam 225, 13.
inuisibilia alligamenta 290, 1. 293, 17.
ippus 291, 15. 293, 6. 16. 20.
iumentum = equus: tale iumentum supra sedens 292, 14.

Laboriosae occupationes 296, 19.
lacrimosa paenitentia 289, 20.
lactei coloris 272, 16.
lacuna plena lymphis 257, 5.
laetabundus discessit 294, 2.
laetatio 238, 15.
laetificare 230, 3. 275, 16. 276, 13. 287, 24.
laetificus = laetus: finitis sanctis et laetificis osculationibus 287, 16.

lancea percutere 235, 11. 289, 5. 6. pungere 235, 10.
languor uel morbus 288, 7.
lapidare 243, 10.
lapideus 227. 6. 17. 233, 23 *etc.*
largitio: diuina donante largitione 237, 9.
latex: de latice eodem aqua subrigitur 274, 15.
latitudo: in campi latitudine situs 262, 21. per inmensam castrorum latitudinem 285, 1.
latus: ad latus dexterum 229, 20. in dextro latere 259, 1. in meridiano latere 258, 1. ab aquilonali latere 282, 13.
lauacrum: sacri lauacri aqua 256, 18.
lauatio: aqua primae lauationis 256, 14.
lectio: ex lectione cognouimus 281, 18.
lectulus sepulchralis 229, 18.
leuatis ad caelum manibus 238, 14.
libellus 255. 6. breues libellos 296, 15.
licet tali uili figuratione 230, 14. l. inuisibilibus alligamentis 293, 17.
linire 295, 17 (Psalm. 88, 21).
linteamen 229, 6. 237, 12. 238, 18. 239, 3. 7.
linteolum 236, 3. 237, 19.
linteum 237, 6. 239, 1. 6.
lini stipula 263, 16.
litterula = littera: latinis litterulis 276, 6.
locatus = situs 226, 17.
lucerna 248, 20. 249, 24.
lucide: uestigia plane et lucide inpressa 247, 14.
lucidus fonticulus 272, 2. lucidissimus fons 274, 13.
lustrare = *suchen:* ite et lustrate 285, 11. lustratis hinc et inde terminis 285, 16.
lympha 256, 22. 257, 6.

Maceria: agellum lapidum maceriam habentem 243, 21.
maceriola 229, 10.
magis ac magis crescere 236, 24.
magnificare Christum 294, 3.
magnifice construere 226, 16.
malignus 295, 8.
mamilla: aqua uenit ad mammillas usque 265, 17.
manere = commorari: per aliquot dies in Sicilia manens 267, 10.
manifestare sudarium = ostendere 236, 9.
manifeste conspicere 247, 22. clarere 251, 22. ostendere 290, 3. collegere 294, 4. manifeste protractus sermo 252, 15.
mansionem habere 264, 8.
mansuetus tutor 292, 18. mansueta humanitas 293, 8.
manus: date in manum meam 237, 19. tradebatur in manus hominum 240, 21. de manu genitoris accipere 236, 23. humanae manus ars 249, 13. manu artificis coniunctus 265, 1. propria manu 234, 22. 235, 8.
mare *abl.* 269, 1.
marmor pretiosum 256, 8.
marmoreus 282. 16. 288, 16. 289, 10. 14. 17. 23. 290, 13. 291, 6.
materia *plur.:* quascunque materias 249, 12.
matrona: reginae, matronae et omnes populi mulieres 287, 10.
mausoleum uel sepulchrum saluatoris 229, 22.
meare: equum ad meandum incitat 292. 23.
medietas = *Mitte* 230, 14. 242, 23. 247, 12. 270, 10.
mediterraneus 240. 6.
medium *substantiue:* in medio eius 230, 6. in quorum medio 264, 1.

in medio ciuitatis 239, 13. in medio terrae 240, 1. *sed* in medio ciuitatis loco 274, 9.
mel siluestre 272, 7. 19.
melleus sapor 272, 16.
memoratus: 1) saepe memoratus 232, 5. 248, 26. 264, 5. 269, 2. 272, 2. 273, 3. 283, 21. 294, 10. 2) supra memoratus 224, 14 (cf. 224, 19). 227, 22. 230, 20. 241, 7. 248, 3. 249, 14. 23. 258, 1. 265, 2. 7. 22. 275, 19. 286, 16. 287, 11. 288, 4. 290, 23. 291, 6. 292, 2. 3) superius memoratus 252, 24. 267, 15. 273, 16. 4) saepe supra memoratus 229, 1. 23. 234. 12. 5) supra saepius memoratus 232, 23.
memoria = monumentum 260, 21. 261, 4. 282, 16.
mensula (*antecedente* mensa): 242, 8.
mensura longitudinis 238, 21. 262, 8. pes et semipes mensura in altum extenditur 228, 9. quasi trium mensura altitudinis palmorum 228, 16. in mensura longitudinis et latitudinis 260, 22. in septem pedum mensura mensus est 229, 8. calix sextarii Gallici mensuram habet 235, 1.
mensurare: altitudo mensurata 247, 12.
mentio intercessit 243, 7.
meridianus, a, um: hora 239, 21. latus 258, 1. tempus 239, 16.
metari castra 264, 7.
metropolis 259, 7. 276, 20. 278, 2. 284, 2.
metropolitana ciuitas 294, 13.
miles Christi 274, 23.
ministrator = minister 279, 11.
mirabili rotunda structura 240, 11. mirabile oleum 295, 15. mirabili plena suauitate 287, 24.
mirabiliter 248, 17. 290, 7.
miraculum peragere 256, 23.
mirifice fabricare 227, 10.
mirus = eximius, magnus 227, 7. 17. 24. 275, 6. 277, 16. 265, 8. 284, 12. 286, 10. 287, 23. mirum in modum 239, 15. 289, 6. mirum dictu 225, 14. 236, 18. 261, 21. 263, 13. 290, 12. 295, 13.
miscere: simul mixtus 268, 5.
misellus 289, 11. 13. 291, 20. 297, 2.
misericorditer 290, 2.
misericors 289, 21.
missa: sacrosancta missarum sollemnia 249, 4.
mitigare 290, 11.
mittere: manum in illam misit columnam 289, 14.
modus: in modum speluncae 229, 13. digiti 272, 10.
molestare: maestitia molestatus 285, 6. languore uel morbo molestatus 288, 7.
mollis: globus 289, 6. cliuus 242, 16. molle decliuium 225, 20.
momentum: eodem momento 289, 12. 290, 10. eodem horae momento 293, 20. per aliquorum interuallum momentorum 238, 11.
monachorum monasterium 266, 12.
monstrari *cum nom. cum inf.* 241, 4. 242, 12. 247, 12.
monticellus 258, 1. 261, 17.
monticulus 255, 15. 257, 18. 266, 13.
monumentum (domini) = sepulchrum 229, 1. 2. 6. 14. 230, 17. 21. 232, 5. 12. 13. 17. 241, 10. 258, 5. 7. 10. 261, 15.
mos: anniuersario more 225, 5. moris est 260, 6.
mortales = homines: illius regionis mortales 265, 7.
muralis: muralium reliquiae distructionum 259, 13.

mysterium: illa pro defunctis sacrosancta mysteria 233, 17.

Narrator: ab expertis quibusdam satis idoneis narratoribus didicit 290, 23.
natalicium dominicum 256, 21. 296, 1.
natiuitas dominica 256, 1. 6. 14. 16. 24. 258, 8.
nauigium 280, 9.
nec non = quoque: aereae nec non rotae formula 249, 20.
nec non et 225, 10. 295, 21.
neglegere: exorare non neglegat 297, 4.
neglegenter: non neglegenter annotare 226, 9. inquirere 251, 18. 257, 12. intueri 287, 19.
nidor 225, 12.
nihilominus et illam conspexit lanceam 235, 11.
nimis = ualde: nimis pulchra camara 286, 14. nimis diuersae opes 237, 9.
nimius = magnus: nimia inflammatione ardere 237, 22. tempore nimiae siccitatis 265, 17. nimia aquarum eruptio 282, 24.
nominatio appellatiua 286, 5.
non *pro* ne: non reportetis 285, 13. exorare non neglegat 297, 4.
notitia: in notitiam populi uenit 236, 7.
notare (= annotare) 228, 19. 229, 22. 268, 6. 276, 4. 277, 11.
nuditas: infinitis sumptibus paene nuditate omnium gentium collectis 284, 18.
nudus: sub aĕre nudo 246, 15.
numerositas: camelorum plurima numerositas 225, 9.
numerosi = plurimi: Constantinopolis domus habet numerosas, ex quibus plurimae 284, 12.
numerus: eiusdem numeri 248, 6. 264, 20.
nuntiare = narrare: idem de maris mortui sale narrauit, quod a se conprobatum nuntiauit 267, 14.
nutritor: Ioseph domini Iesu nutritor 241, 17.

Ob id 239, 5. ob Christi dehonorationem 294, 22. ob honorificentiam 226, 12. 256, 8. 262, 15.
obdormiscere = mori 243, 11.
obpugnantes obsedebant 263, 9.
obtutus = oculi: qui illud propriis conspexit obtutibus 235, 21. *similiter* 257, 6. propriis illum oculorum adspexit obtutibus 296, 11.
obuius: columna pergentibus obuia habetur 239, 13.
octenalis 248, 19.
octoni (octenī PZ) 238, 22.
octuaginta 267, 17, cf. Baedae libellum de orthographia.
occurrere: inter has ecclesias ille famosus occurrit locus 234, 5. pons lapideus occurrit 242, 18. respiciens Tiberiadem ab australi parte sibi occurrentem 273, 11. Mambre respiciens Chebron ab Africo sibi occurrentem 261, 17. cf. 259, 17. 262, 23. 282, 13.
ocius = cito: quibus sermonibus ocius terminatis 291, 17.
odorifer liquor 288, 2.
offerre sacrificium 233, 14. eleemosynas 234, 10. spongiam ori 235, 4. offerre donandum 291, 16.
oliuetum: in circuitu habens oliueta 276, 12.
omnigena honorificentia 287, 14 (Br).
operarius 285, 15. innumerabiles operariorum exercitus 285, 1.

operatio = opus: sepulchrum uili operatione collocatum 259, 2.
operator = operarius 285, 6.
operculum 235, 7. 286, 21.
optare desidero 236, 11.
opus: lapis uilioris operis 261, 3. sepulchrum simili opere conpositum 258, 3.
orationis domus 226, 18.
orbis imperator 287, 7. orbis in medio 240, 1. in aliis orbis regionibus 260, 5. ad diuersas orbis prouincias 262, 11.
ordinatim accedere 287, 14.
oria siue cubitus = orgyia 270, 19.
ornamentum 257, 14.
ornatus, us 232, 14. 241, 14. 258, 4.
orthographia 276, 7.
ortus de Burgunnia 275, 1.
os putei 242, 10. quibus auditis ex ore patris uerbis 236, 15. ab ore Arculfi intente didicimus 295, 22.
osculari 235, 8. 287, 6. 9. 12. 15. 288, 11.
osculatio: finitis sanctis osculationibus 287, 16.
ostendere: tegurium ferramentorum ostendit uestigia 232, 15. Chebron uestigia ostendit ruinarum 259, 11.
ostium (hostium *codd.*) 230, 21. 232, 4. 242, 13.

Paenitens 290, 11.
paenitudinem agere 289, 19.
paenitentia lacrimosa 289, 21.
paginula cerata 230, 11.
palmetum 263, 20.
palmus 228, 16.
papilio = *Zelt:* in papilionibus dormire 285, 2.
parens primus i. e. Adam 260, 18.
pars: ex omni parte 239, 22. ex maiore parte 269, 3. pars = caeli regio: occidentalis, orientalis etc., dextera: 224, 17. 229, 14. 233, 2. 23 *et saepe.* in parte Arabiae 265, 21. Asiae 284, 19. Europae 285, 17.
Participia pleonastice addita: suspensa pendebat 294, 15. interposita inseruimus 281, 19. praesens interfuit 249, 17. obpugnantes obsedebant 263, 9. praefatus narrauit inquiens 225, 3. 234, 11. locutus est dicens 264, 13. locutus ait 275, 17. loquitur dicens 295, 18. interrogat dicens 288, 22. — *Participium perfecti pro part. praes. usurpatum* 235, 8. 266, 3. 275, 17. 296, 13. — *Particip. praes. act. ui aoristica:* 238, 5. 283, 11. 285, 16. 287, 5. 292, 20. 23. 295, 11. — *Part. perf. pass. pro part. praes. pass.:* habitus = ὤν 239, 5. 241, 18. 265, 8. repertus 272, 19.
particula: de sacro puluere particulas sumere 247, 18. astellarum particulae 262, 11.
paruitas: secundum optionem nostrae paruitatis 291, 14.
paruulus: portula, hoc est paruula porta 224, 11. paruula quaedam stillula 288, 6.
paruus agellulus 243, 19. paruus et angustus 246, 5 *antecedente:* angustus et breuis 245, 13.
pascha 252, 22. ante pascha 287, 10.
paschalis 287, 13. 295, 24.
passionis et resurrectionis loca 240, 2.
patibulum = crucis lignum: honorabile osculatur patibulum 287, 9.
patriarcha 260, 1 ss.
patrimonia omnia 236, 18.
pauca aliqua 232, 22. 255, 8. pauca quaedam 224, 3. 262, 16. 273, 7.
pausare: humo tectus pausat 260, 16.

dormientes pausant 260, 19. sepulta pausauit 240, 14.
pauefactus 275, 17.
pauimentum 228, 14. 242, 3. 11. 257, 13. 264, 19. 290, 17. 18.
pauor mentis 248, 23.
peccatores homines 240, 21. 289, 21.
pellicula: pannis aut pelliculis tecti 245, 1.
pendere in cruce 235, 12. in funibus 233, 8. 248, 7. 294, 15. de uertice ficus 243, 2.
penetrabilis *sensu actiuo:* lancea 290, 7. *sensu passiuo:* thoracida 290, 5.
penetralis: digiti 290, 9.
penitus totum deuorat animal 283, 11. penitus defecisse 262, 3.
peragrator plurimarum regionum 276, 19.
percunctari aliquem 221, 7. 258, 20. 294, 16.
perdere: uniuersa diuersis casibus perdita 236, 20.
peregrini 243, 21.
Perfectum pro plusqu. usurpatum: patrimonia, propter quae sudarium uendidit 236, 19.
perforare 289, 7.
pergere = *reisen* 239, 13. 259, 2. — ad alia pergamus 262, 18.
pergrandis ecclesia 233, 6. 274, 8. silua 275, 8. armarium 286, 19.
peritus locorum 221, 3. 274, 23.
perlinere 272, 5.
perlustrare 239, 22.
permanere 262, 2. 263, 17. 290, 19. 296, 1.
permixtus 232, 18.
personae discipulorum 251, 19. — a quibus personis corpusculum sit sublatum 240, 16.
perterritus ualde 290, 11.
pertinaciter 237, 17.
pertransire: donec illa procella pertranseat 249, 8.
pertundere = perforare: illius operculi foramen pertusi 235, 7.
pertusura 247, 13.
petra 228, 6. 229, 10. 232, 9. 17. (*alternans cum* lapis) 233, 12. 240, 19. 22. 243, 10. 256, 13.
petrosa et aspera terra 245, 8.
peruius = in uia obuius: locum benedictionis peruium habent 273, 16.
pictura subiecta declarat 230, 7. formare in pictura 230, 13.
pinetum 262, 19. 24.
pinea ligna 262, 24.
pinosus mons 262, 23.
plaga = caeli pars *uel* latus 224, 23. 246, 7. 255, 13. 258, 12. 21. 259, 17. 260, 7. 262, 22. 273, 11. 274, 1. 275, 6.
plane et lucide inpressa uestigia 247, 14.
planta: a uertice usque ad plantas 229, 12. plantae non ad orientem, sed ad meridiem uersae 260, 4.
planus campus 245, 14. 273, 4. plana Aegypti incolere 283, 2.
platea 233, 15.
plateola 234, 13. 14.
plaustrum 263, 2.
plenus *semper cum ablatiuo:* 235, 3. 256, 22. 257, 5. 287, 24.
Plusquamperfectum pro perfecto adhibitum: 234, 19. 235, 12. 259, 8. 261, 10. 262, 14. 265, 13. 272, 15. 277, 10. 278, 2. 293, 16.
politanae plateae 225, 11.
pollen uel lutum 289, 15.
populari: eruptiones aquarum subiacentes campos opprimunt et populantur 283, 2.
populosus: urbs ualde populosa 278, 3.
populi = homines: multa populorum milia undique conueniebant 291, 5.

porrectus: porrectis manibus sumere 247, 18. uallis in australem porrecta partem 246, 7. cf. 255, 13 *et* 266, 1.
portuensis difficultas 281, 20.
portula 224, 11. 242, 13.
positio 224, 5. 282, 2.
positus = situs 230, 16. 241, 21. 248, 6. 248, 18. 256, 15. 277, 9. 287, 15. 296, 7. laetificans omnes intra parietes positos 288, 1. non solum uicinis, sed etiam longe positis nationibus 267, 1.
post *pro ablatiuo absoluto:* post peracta missarum sollemnia 249, 3. post tres distructas ciuitates 263, 14. post expletum annum 286, 25. post equum ascensum descensumque 293, 2. cf. 260, 9.
possessio: emit in possessionem duplicis sepulchri 259, 19.
potenter penetralis 290, 9.
praecedere = superare 261, 10.
praedicabilis capsa 286, 23. ciuitas 226, 10. fama 255, 10. angelorum conuentio 262, 14. coruscatio 248, 19.
praefatus narrauit 225, 3.
praefulgere = fulgere 229, 21.
praerupta rupe 224, 22.
praesens interfuit 249, 17.
praesentia sua uisitare 263, 8.
praesepe, *gen.* praesepis, *dat.* praesepio 256, 4. 7. 5.
pridie quam pateretur 234, 22.
primaria ciuitas 295, 23.
primule 290, 9. 292, 10.
principatus: Saracenorum rex adeptus principatum regnat 276, 14.
procella: flaminis procella 249, 3. formidabilis procella 249, 15.
processus: processu dierum 239, 19. annorum multis processibus 237, 5.
procinctus: in procinctu belli sedentes acies 238, 9.
procul dubio 242, 7. 281, 3. 282, 3. 284, 2. haut procul 241, 20. 262, 22.
profectus: quod sal nationibus ualde magnum profectum praebet 267, 1.
proferre = promere: proferentes de scrinio 237, 20. — proferre sententiam de aliquo 260, 17.
profunditas infinita 242, 2.
profundus: cauitas in profundum dimersa 242, 4.
proinde = deinde 238, 11. 287, 9.
prolixus sermo 252, 14. 22.
promittere: promiseram condonandum 293, 16.
pronuntiare = narrare 236, 2. 241, 2. 291, 2.
pronuntiatio = narratio 235, 24.
in propatulo 287, 25.
prophetare 241, 16.
proprie dicitur, 229, 5.
proprietas siue discrepantia nominum notanda 228, 19.
prosapia: secundum eorum prosapiae seriem 237, 3.
prospere reuertitur 292, 3.
prospicere ciuitatem de monte 273, 20. mare de montis specula 269, 19. — sudarium utrasque partes de summis prospiciens 238, 10.
prosternere: prostratis uultibus iacere 249, 7.
protegere = tegere 247, 22. 261, 1. 3. 265, 18. 266, 8. 272, 4. altare sub angusto protectum tecto 246, 16. sub ecclesiae protectum tegmine 262, 8.
protendi 274, 1. 282, 5. 284, 6.
protestari: haec columna protestatur 240, 1. hoc mirabile oleum honorem

protestatur Mariae 295, 16. — narrationem ueram esse protestatur populus 235, 23.
protoplastus 260, 8.
protractus ex uerbis domini sermo 252, 16.
psalmographus 240, 2. psalmigraphus 295, 17.
purgare aluum 295, 2.
purgatio uentris 295, 5.
putrefactus 245, 2.
pyramis, *cf. Du Cange s. v. et Reeuesii indicem in Adamnani Vitam Columbae:* humilem lapideam habens pyramidem illud (sepulchrum) circumdantem 257, 14. (sepulchrum Rachel) lapidea circumdatum pyramide 259, 4.

Quadrangulata ecclesia 233, 3. structura 233, 22. uallum 260, 11.
quadrangulum altare 232, 7. ecclesia 282, 15. orationis domus 226, 18.
quadratum altare 232, 4. ecclesia 266, 4. lapides 266, 16. murus 260, 7.
quadriduanus mortuus 251, 11.
quadrifida: ecclesia, quae quadrifida in quattuor mundi cardines formata extenditur 270, 7.
quadrupedes bestiae 283, 7.
qualiscumque = quilibet: qualicumque languore molestati 288, 7.
qualitas regionum 245, 11. sermonis 251, 22. terrae 245, 20.
quamlibet sex portae numerentur 224, 15. quamlibet indigni 237, 7. quamlibet in tenebrosis noctibus 248, 16. quamlibet inter laboriosas occupationes constitutus 296, 18. quamlibet uitiose 270, 5.
quamuis: uili quamuis pictura 249, 19. quamuis non tota 262, 3.
quando = cum 287, 22.
quanti uel qualis honoris 226, 10. quantae et qualis honorificentiae 290, 3.
quasi: quasi hereditario iure 237, 2. de eius quasi duritia 293, 10 lancea quasi per globum niuis penetrans 289, 6. quasi ad formam alicuius basilicae 260, 20. quasi in similitudinem crucis 270, 8. quasi de summitate montis Oliueti coruscantium 248, 11. quasi adhaerens eidem fenestrae 248, 9. albidus quasi lac 266, 19. — quasi = fere: quasi trium mensura palmorum 228, 16. quasi octenos habens pedes 238, 22. mensuram quasi duum longitudinis uirorum habens 262, 8. quasi mille passibus 255, 13. quasi quidam 247, 15. 256, 2. 19.
quaternales = quattuor: has quaternalium figuras ecclesiarum 230, 10. post quaternales singulas uices 293, 11. bis quaternales 228, 1. 229, 19. 248, 4.
querimonium deferre 285, 6.
qui: qui itaque 282, 22. qui tamen 288, 18. qui utique, scilicet, uidelicet cf. utique, scilicet, uidelicet. *initio apodoseos:* 289, 3. qui et: Chebron, quae et Mambre 259, 7. Sichem, quae et Sicima 270, 21. *aliis locis additur:* dicitur, nominatur appellatur: 228, 3. 234, 1. 261, 22. 269, 3. 270, 5. 10. qui idem 256, 20. 269, 18.
quicumque = quilibet 249, 12.
quiescere = pausare 229, 7. 260, 13 cf. 260, 16. 19.
quini: bis quini 290, 12.
quis *pro* uter: quis ex uobis 236, 12. cui parti horum duum 238, 3.
quid plura? 293, 2.

quisquis: quoquo modo 249, 6.
quod *cum coniunctiuo, ubi indicatiuum exspectes:* sed et hoc etiam notandum esse uidetur, quod mausoleum spelaeum recte uocari possit 229, 22. cf. 249, 22. 276, 4. 287, 19. quercus Abraham dicitur, eo quod sub ea angelos hospitio receperit 261, 22.
quomodo: subito quomodo sunt sublata nescitur 285, 3. quomodo uixit inconpertum habetur. 295, 7. cf. 240, 15.

Radicatus 262, 7.
radices Libani 268, 3. digitulorum 290, 13.
reaedificator 278, 6.
recessio 225, 14.
reclinare: in quo (praesepio) natum puerum reclinauit 256, 4.
recordatio: ob recordationem 253, 1. 262, 12.
recte concordare 247, 20.
recto tractu 242, 4. recto tramite 242. 19. uia uadunt recta 273, 14.
recuperare sanitatem = conualescere 288, 7.
refectione recreare 273, 9.
referre Christo hymnificas laudes 238, 17.
refulgere = fulgere 248, 11. 21. 249, 24.
regalis ciuitas 276, 9.
regia uia 258, 20.
regnator *subsequente* rex: 237, 20.
relatio 235, 20. 249, 22. 277, 12. 288, 13. 290, 21. 294, 11.
relatiuncula 258, 9.
religiosa = *Nonne* 262, 16.
reliquiae dirutae ciuitatis 259, 11. muralium reliquiae distructionum 259, 13. ruinarum 226, 19.
remanere = manere: qui eam sordidatam remanere non patitur 226, 12. cf. 262, 7. 263, 14.
reperire = inuenire: de hoc sale terrae in Siciliae monte reperto 267, 9. in omni Iudaea plaustra uel etiam currus raro repperiri possunt 263, 3.
requirere = quaerere 295, 10.
resoluere = soluere 292, 22. 293, 18.
respicere a) *transitiue:* orientalem plagam 224, 22. Chebron 261, 16. Tiberiadem 273, 10. stagnum 275, 7. b) *absolute:* infundere alacritatem respicientium cordibus 248, 22. c) *cum praepos.* ad: ad meridiem 227, 22. ad orientem 228, 10. ad eurum 228, 4. ad australem partem 229, 15. ad eius quattuor partes 270, 11.
resurrectio 226, 14. 227, 10. 230, 3. 233, 2. 235, 5. 236, 5. 240, 2. 17. 260, 15.
reuerentia: cum magna reuerentia suscipere 237, 21. linteamen magna reuerentia habitum 239, 5.
reuersio 291, 13.
reuersus = reuertens 266, 3.
reuiuiscere 239, 11, 15.
reuoluere lapidem 229, 4.
rigare campos 283, 1.
rogus 237, 22.
rotunditas mira 227, 17. 275, 6. 277, 16.
rotundissimus 286, 14.
rubeus color 239, 8.
ruinarum reliquiae 226, 19. uestigia 259, 11. 263, 13.

Sacratus puluis 247, 16.
sacrificium offerre super altare pro animabus 233, 14.
sacrosanctus: mysteria 233, 17. su-

darium 235, 19. linteolum 236, 3. locus 265, 11. capsella 287. 6. crux 287, 16. missarum sollemnia 249, 4.
saecularis: homunculus saecularis 291, 3.
saeculorum iudex 297, 3.
sal *gen. neutr.* 266, 23. 267, 4. 11.
salsissimum mare 269, 18. sal 267, 4. 11.
salutaris: crucis lignum 286, 21. lignum 295, 21. crux 287, 6.
saluator 229, 23. 233, 11. 237, 25. (Christus mundi saluator) 255, 7. 256, 8. 23. 263, 8. 273, 1. 4. 274, 11.
sanitatem plenam recuperare 288, 7.
sapor melleus 272, 16.
satis: uerax index et satis idoneus 221, 3. satis idoneus credulus Iudaeus 236, 4. satis idoneus narrator 290, 23. satis sufficienter 267, 2.
saturare 273, 5.
saxeum sepulchrum 240, 13. 260, 12.
scilicet: quae scilicet inundatio 226, 4. quod scilicet idem mare 269, 18. cui scilicet tali regioni 281, 2.
scriniolum 235, 7.
scrinium 237, 20. 238, 18.
scriptores euangeliorum 251, 21.
se *pro* eo: de se ipso prolata expletur sententia 260, 16.
secus lacum 273, 15.
sedere ad mensam 242, 9.
sedulus frequentator 240, 9. 247, 9.
segetes frumenti et ordei 245, 19.
semen: de eiusdem semine nati 237, 1. 260, 13. = proles: cum uniuerso semine suo pausat 260, 15.
semiantrum 256, 9.
semipes: pes et semipes mensura 228, 9.
semitarum ductor 276, 1.
seni = sex 264, 18.
sententia = iudicium: diuina expletur sententia 260, 17.
sentire = olfacere: suauissimi odoris flagrantiam 288, 5.
sepultio 230, 21.
series prosapiae 237, 3.
sermunculus 291, 17.
sextarius Gallicus 235, 1.
si, *particula interrog.*: si alias res subtractas audistis? 285, 7.
siccitas nimia 265, 17.
sicuti 255, 9. 262, 4. 285, 16. sicut 265, 13.
similitudo: in similitudinem stagnantium aquarum 226, 3. crucis 270, 8. olei 288, 3. — ad Tyri similitudinem 284, 10. per similitudinem dicere 267, 7.
sinus = gremium 237, 21. 238, 1. 13.
Sioneus mons 246, 2.
situs, us 224, 2. 3. 255, 5. 6. 9. 277, 11. 14. 281, 16. 284, 9. 286, 7. 295, 20.
solarium = *Söller* 263, 15.
sollemnia missarum 249, 4.
sollemnitas: dominicae ascensionis 249, 2. paschalis 295, 24.
solere: saepe solitus erat 242, 10.
solitarius locus 275, 3. solitariam uitam ducere 275, 1.
solitudo = desertum: fonticulus solitudinis 272, 1.
sollicitudo: simili sollicitudine inquirentibus nobis 257, 20. ecclesiasticae sollicitudinis occupationes 296, 20.
solstitium 239, 17. 21.
solummodo 236, 14. 259, 10. 273, 7.
sordidatus 226, 11.
spatium uiae 227, 20. spatia uiarum 228, 2. unius stadii spatio distare

261, 7. longo tramitis spatio 282, 5. eodem temporis spatio 288, 1.
specialis persona 251, 19. tegmen 247, 21.
spelaeum siue spelunca 229, 24.
specialiter 248, 10. 256, 11.
spectare ad uulturnum 228, 3.
specula montis 269, 19.
spinosae ualles 245, 9.
sponsus = maritus: Ioseph s. Mariae sponsus 241, 17.
spurius (arbor) 262, 7. 9.
stabilire: altare sub linteaminibus stabilitum 232, 8. per tres e regione stabilitos parietes 228, 2. pars arboris in suo stabilita loco 262, 5.
stagnantes aquae 226, 2.
stagnum = lacus 273, 18. 275, 7.
stare: altare ante ostium stans constitutum cernitur 232, 6. lignea crux infixa stetit 233, 11. columna in medio ciuitatis stans 239, 13. ecclesia stat super aquas 266, 7. in cuius orientali parte altare constructum extat 246, 16. sol stans in centro caeli 239, 21.
statura breuis 228, 8.
stercoralia abominamenta 226, 6.
stercus: humana stercora 294, 20. proprii stercus uentris 295, 2.
stillula: paruula quaedam stillula 288, 6.
stipula 263, 16.
stolidus 289, 3. 294, 16. 295, 4.
strangulare: ciuitatis locus ex duabus coartatus partibus strangulatur 282, 4.
structura: ecclesia fabricata rotunda, quadrangulata, lapidea, grandi structura 233, 23. 240, 12. 243, 16. 256, 11. exceptis eorum aedificiorum structuris 227, 9. de sanctorum structuris locorum pauca addenda sunt 232, 22.
strues lignorum 234, 7.
subiacentes campi 283, 1.
subicere: subiecta declarat pictura 230, 7. hac descriptiuncula monstratur subiecta 249, 21.
subinferre 230, 4.
subintrare 266, 8.
sublatio 285, 4.
subleuare lapidem de terra 264, 22. imaginem 295, 11.
sublimis: in sublime uolare 238, 8.
sublimare: ascensus in altum sublimatus 248, 16. ecclesia sublimata 286, 14.
submouere = *erschüttern:* ut Siciliae terra terrifico tremore submoueri putetur 296, 7.
subnixa contentio 237, 13.
subrigere: subrectis tabulis et magnis trabibus construentes 226, 18. sursum aqua subrigitur 274, 16.
substantia = *Vermögen* 236, 13.
subtrahere = *stehlen* 285, 8.
subuertere = *zerstören* 263, 5. 12.
succincte: breuiter succincteque intimare 243, 9.
sufficienter: satis sufficienter 267, 2.
summitas: montis amoena summitas 275, 8. muri summitas 256, 16.
summus: ualde summa columna 239, 12. rotunda et summa ecclesia 227, 21. lignea crux summa 265, 15. de summis prospiciens 238, 10.
super: inponens super illud 234, 6. super caput fuerat positum 235, 20. 238, 1. super quem Saluator sedebat 270, 12. super dorsum iacere 229, 13. lampades super marginem conlocatae 229, 19. ecclesia super illud (sepulchrum) constructa 227, 12. 286, 14. super

cenaculum sanctae Mariae ecclesia fundata est 256, 9. capsa super altare eleuatur 286, 25. titulum super illud (sepulchrum) erexit 259, 5. non super terram, sed in terra humatus 260, 13. petra, super quam Stephanus lapidatus est 243, 10. 13. — decem super uiginti solidos adiciens 292, 20.
supercilium montis 224, 20. 225, 19. 255, 16. 266, 13.
supercludere 242, 5. 286, 21.
supereminere *cum datiuo:* ciuitati 224, 21. ecclesiae 266, 13. uallículis circumiacentibus 255, 17.
superius: nec superius nec inferius pendeat 248, 8. cuius in superioribus 233, 7. s. dicere, memorare *etc.:* 243, 7. 246, 6. 252, 24. 261, 1. 262, 12. 265, 19. 267, 15. 273, 16. 274, 12. 277, 12. 295, 20.
superne 248, 4.
superstrati iacent 249, 7.
supra sedere: tale iumentum supra sedens 292, 14. *sed* et ipse supersedens 295, 1. humana stercora supra sedentium uentribus degeri solent 294, 21. crux supra altare eleuata 287, 3. aquas supra 283, 5.
sursum aqua subrigitur 274, 15.
suspendere: imago in pariete suspensa pendebat 294, 15. in quo (ligno) saluator suspensus est 286, 23. Iudas laqueo se suspendens disperierat 242, 24.
sustentare: ecclesiam duodecim sustentant columnae 227, 24. ecclesia arcibus sustentata 266, 9. exterius culmen sustentat crucem 228, 12.

Tabernaculum figere 265, 5 (*Stiftshütte*). — 275, 18.
tabulatum: sub lapideo tabulato 240, 11.
tantummodo 287, 2.
talis *saepe ubi* hic *exspectes:* 226, 7. 230, 14. 237, 8. 243, 12. 260, 16. 266, 19. 273, 9. 285, 20. 286, 2. 6. 25. 287, 16. 17. 292, 2. 14. — haec talis ecclesia 266, 10. quae talia uerba 293, 11.
taliter 249, 16.
tegmen = tectum 247, 21. 262, 8.
teguriolum 227, 16. 230, 6.
tegurium 228, 6. 12. 14. 229, 2. 5. 23. 232, 5. 10. 12. 14.
tempus: alio in tempore 265, 17. multo tempore = diu 265, 5. post multa temporum interualla 263, 11.
tenebrosus 248, 16.
ter beatus 237, 1.
terminare 291, 17. 293, 19. positio terminata 282, 2.
terminus: uitae terminum habere 295, 6. agrorum termini 285, 17.
terni = tres: porticus 246, 12. ecclesiae 275, 14. dies 239, 18. 287, 2. anni 236, 3. — bis terni 224, 8. ter terni 228, 7.
terrenis opibus ditari 236, 24.
terribilis: procella 249, 7. coruscatio 249, 26.
terrificus: flatus 249, 8. tremor 296, 7.
testamentum: sub testamento commendare 236, 17.
textus: breui textu scribere 221, 8. breui textu excerpta 281, 18.
thoracida, *cf. Du Cangii glossarium s. u.* 290, 5. 294, 11. 295, 2.
titulus: nominis titulus hodieque monstratur 259, 4.
tollere: de pariete tulit imaginem 294, 19.
tollus, *cf. Hisper. famina ed. Stowasser p. 22:* cataractae, hoc

est fluminales aquarum tolli 281, 13.
tonitrualis sonitus 296, 12.
tonitruum 296, 6.
toti = omnes: Vulcanus totis diebus et noctibus intonat, sed maius sexta feria 296, 6.
tractus: recto tractu dirigitur 242, 4.
trador *cum nom. c. inf.:* 256, 6. 246, 11. — ut traditur 265, 5. sicut traditur 266, 4. quemadmodum traditur 272, 3.
trames = tractus: recto tramite directus 242, 19. per longiorem tramitem habitacula ciuium sternuntur 255, 18. longo maris tramite discerni potest 266, 20. ciuitas longo tramite protenditur 274, 1. longo ualde et angusto tramitis spatio protenditur 282, 5.
transfretare 286, 1.
transgredior *passiue:* Iordane transgresso 264, 7.
transmeare: fluuium transmeare 283, 4.
transmittere: solstitio transmisso = transacto 239, 17. (annorum processibus transactis 237, 5). Iordane transmisso 263, 5, cf. 264, 7. (Iordane transgresso 264, 13).
transnatare fluuium 265, 14.
transuersus: tabulae 283, 5. lignum 287, 20.
tremor: cum timore et tremore 287, 14. terrifico tremore submoueri 296, 7.
trinalia ligna = tria ligna 288, 2.
tripertitus: e quibus tripertitis honorabilibus lignis 287, 22.
troclea: in trocleis pendere 248, 1. per trocleas subrigi 274, 16.
trudere: lapis multis trudentibus uiris aduolutus 232, 1.
truncatus: quoddam truncatum remanet 262, 7.
tum deinde 285, 9. 293, 7.
tumulus: ecclesia duobus tumulis subfulta 274, 12, *uide* cancer.
turbae populorum 225, 8.
turma: cum diuersis turmarum iumentis 225, 15.
turricula = turris 241, 11.

Ultra citra circumire 285, 10.
umbilicus terrae 240, 6.
undique ex omni parte 255, 11.
undula: quae eadem undula 256, 20.
unigenitus 226, 12.
unus idemque 228, 6. 232, 11. 276, 2. unus post unum accedens 287, 8.
urbs Constantinopolitana 291, 1. 294, 12. regia urbs 286, 7. urbs ualde populosa 278, 3.
usque: ad nostra usque tempora 256, 21 (*aliter* 290, 19). ad Hierosolyma usque 262, 24. ad mammillas usque 265, 17. ad aridam usque 266, 1. ad radices usque 290, 15. usque ad radices 290, 13. ad hanc usque urbem 291, 12. — usque hodie 232, 14. usque in hodiernum diem 290, 12.
usquequo = *bis* 233, 16. 293, 6.
ut: simili opere ut 258, 3.
utique: qui utique 227, 1. 17. 229, 16. 232, 18. 235, 2. 248, 5. 255, 12. 256, 9. 261, 8. 272, 17. 286, 26.

Vacuus: sepulchrum 240, 14. aer 238, 10.
ualde summa columna 239, 12.
ualiditas uenti 249, 14.
ualidissimus flatus 249, 17.
uallicula 255, 16.
ualuae uitreae fenestrarum 248, 5. 251, 1.
uasculum 256, 17. 274, 16.
uastissima cauitas 242, 3.

uaticinari: propheta uaticinans canit 240, 3.
uector: diuersarum uectores rerum (iumenta) 225, 10.
uel etiam 249, 5. 263, 2. 283, 10.
ueluti 269, 5.
uenerabilis: capsa 287, 17. donum 238, 16.
ueneratio: ob eiusdem quercus uenerationem 262, 11. cum ingenti ueneratione frequentare 235, 9. cum omni ueneratione osculari 287, 12.
uenire: aquam haurire uenit 270, 14. aqua uenit usque ad collum 265, 16.
uentus: caecias uentus 228, 3.
uerax index 221, 3.
uero = autem 224, 4. 18. 228, 4. 229, 19. 232, 6. 16. 233, 6. 12. 236, 21. 237, 10. 241, 16 *etc. passim*.
uertex hominis 228, 7. ficus 243. 2. montis 275, 11. a uertice usque ad plantas 229, 12.
uertere: uersus in puluerem 260, 15.
uersificus: Iuuencus presbyter uersificus 243, 3.
uespertinum tempus 282, 8.
uiceni: bis uicenas orias 270, 19.
uices: per quattuor singulas uices 293, 3. per quaternales singulas uices 293, 11.
uicinia: muri 226, 17. uicinia (*uel* uicina, *cf. adnot. crit.*) Sodomorum 267, 18.
uictorialis, e: lignum 287, 15 (cf. salutaris crux 287, 6, honorabile patibulum 9, honorificabile lignum 22).
uici et uillae 259, 11.
uidelicet, *plerumque pronomini relatiuo additum:* 229, 8. 24. 234, 14. 235, 8. 239, 6. 240, 22. 241, 11. 246, 4. 13. 249, 18. 258, 2. 259, 14. 261, 5. 262, 9. 264, 11. 266, 22. 270, 15. 273, 10. 277, 17. 286, 23. 288, 5. 289, 5. 293, 15.
uideo: ut uideo 292, 19.
uilis, e: opus 226, 20. 261, 3. operatio 259, 2. lapis 264, 19. pictura 249, 19. sermo 297, 1.
uinculare 289, 2. 290, 9. 293, 18.
uinculum 288, 18. 289, 20.
uinetum 263, 19.
uirgo: Mariae semper uirginis 294, 18.
uirtus = *Kraft:* per orationum uirtutem tuarum 291, 10.
uisibilis, e: uinculum 289, 23, *opp.* inuisibile alligamentum 290, 1.
uisio caelestis 275, 16.
uisitator: Arculfus sanctorum uisitator locorum 241, 2.
uisitare: campulum 251, 8. locum sepulchrorum 260, 3. agellulum saepe frequentans uisitabat 243, 20. sua praesentia uisitare 263, 8.
uisu et gustu atque tactu probare 267, 10.
uitreus, a, um: ualuae 248, 5. 251, 1.
uocamen = *Name* 286, 6. *antecedente* uocabulum *et* nominatio appellatiua 286, 4. 5.
uocitare 229, 24. 233, 1. 267, 6. 268, 5. 270, 5. 278, 3. 282, 20. 286, 5. *at uero* uocare 229, 3.
uolatus breuis locustarum 272, 12.
uulturnus, qui et caecias dicitur uentus 228, 3.
uultus = facies: prostratis uultibus 249, 7. inclinato uultu 287, 8.

CORRIGENDA.

p. 3, 15 *not.* soctio *pro* sŏcio.
p. 7, 2 *not.* uersu 6, 24 *pro* uersu 12.
p. 9, 7 *not.* 7 *add. ante* populis V.
p. 9, 23 Leutuoano *pro* Leutuano.
p. 10, 6 *not. add.* XVII V.
p. 14, 8 *not.* 8 *add. ante* mil VIIII V.
p. 15, 14 Malogordis *pro* Malagordis.
p. 24, 4 *et* 6 *not. auct.* IV Reg. *pro* II Reg.
p. 26, 13 *not.* 13 *add. ante* syracella.
p. 30, 7 *et* 9 *not.* 9 *pro* 7; 11 *pro* 9.
p. 126, 6 *interpungendum:* a septentrione. Ingressis a septentrionali parte urbem primum de locis *etc. cf. p. 303, 20.*
p. 165, 17 *not. auct.* Ps. 132, 3 *pro* Ps. 32, 3.
p. 226, 17 *comma post* fuerat *delendum post* locatum *ponendum est.*
p. 235, 2 altrinsecus *add. ante* continens.
p. 247, 17 apertum *pro* apertam.
p. 257, 22 sic *pro* si.
p. 265, 4 *uide praefatio p. XXXVIII.*
p. 280, 11 *ibidem.*
p. 294, 6 *not. auct.* Leuit. 27, 10 *pro* Leuit. 27, 20.
p. 346 *excidit:* domus Abrahae 65, 11. 21. 30.